

חדושים ובאורים

כריתות

בהמת חולין היא, עי' מש"כ לקמן י"ט ז' דיני מתעסק סק"ד.

במכות י"ג ז' לאו שניתן לאזהרת מיתת ז"ד כו', הא דלא ענש אלא"כ הזהיר נראה דקים להו לחז"ל מסבירא דכיון דמצינו אזהרות בכל העונשים סברא הוא לומר דהכי אורחיה דקרא שאין לענוש בלא אזהרה, והוא מעין התראה וכמו שאמרו להלן חייבי כריתות א"ס התראה, ולא סגי בעשה כדאמרינן בפסח ומילה דענש בלא אזהרה, והיינו דבעי קרא להזהיר להמנע מן החטא, ואף ר' ישמעאל מודה בזה [עי' יומא פ"א א' דזי ר' ישמעאל תנא כו' מה להלן לא ענש כו', ומיהו התם הנידון לענין לאו למלקות ולא לאזהרה דהא כרת א"ס אזהרה], אלא דסבר דאף על אזהרה זו חייבה תורה מלקות.

עוד שם ודלמא אזהרה לקרבן דהא פסח ומילה דלית בהו אזהרה כו', מבואר דכלא הא דפסח ומילה לא הוי קשיא ליה דנימא אזהרה לקרבן, ונראה הטעם דלצטרך דידעינן דכרת א"ס אזהרה ודאי י"ל דעל שגגת כרת ניחנה כפרת קרבן, ואף בלא אזהרה, וראוי לפרש את האזהרה ללאו בעלמא למלקות, ורק מדנתמעטו מילה ופסח בעינן למילף מזה להצריך אזהרה לקרבן, והנה פשיטא לגמ' דמילה ופסח נתמעטו מקרבן, אע"ג דהמקשן לא ידע צריכתא דמייטין בסמוך, ואפשר דהוא מצריכתא דתו"כ דממעט מאשר לא תעשה כל מצות עשה, והיינו דפריך המקשן דנפרש טעמא דקרא דממעט פסח ומילה דאחי לאורויי דבעי אזהרה לקרבן, ודחינן דהתם טעמא אחרינא אית בהו משום דמצותן בקום ועשה ולא דמו לע"ז,

ב' א' מתני' והפסח והמילה מצות עשה כו', ממתני' אין הכרח שאין חייבין עליהם חטאת כדמוכח לקמן ג' א' ואיתמא לאיתויי קרבן עליהון מי מייטי והתניא כו', הרי זהדיא דאי לאו צריכתא הוי מצינן לפרושי דמתני' קתני להו לומר דחייבין על שגגתן חטאת, וע"כ הא דפרכינן ממתני' עירובין ז"ו א' וצחים ק"ו ז' היינו דממתני' מוכח שאין בהן אזהרה דקתני מצות עשה והיינו שאין בהן לא תעשה כלל, דאל"כ גם יום הכפורים עשה הוא, וגם צנדה איכא עשה כדאמר שזועות י"ח ז', ומוה פרכינן, אכל לא מקרבן כלל, והדבר תימא דבתו' במכות י"ג ז' וצחים שם א', נקטו כחילו פשטא הוי משמע דקושית הגמ' מקרבן, ורק צתירוצא נחתו לפרש דקושית הגמ' רק מלשון מצות עשה.

ובמ"מ נראה דקושטא דמילתא דנקט התנא שהם מצות עשה לומר שהם פטורין מן הקרבן, דמקרא דאשר לא תעשה נתמעטו מצוות עשה כדתניא בתו"כ, וכ"ה ברש"י פסחים ז"ג א', ואינטריך נמי סברא דדומיא דע"ז דשז ואל תעשה, דלא נילף להצריך אזהרה לקרבן, וכמו שיתבאר להלן, ובזה ניחא מה דנקט רש"י במתני' טעם הפטור משום שהם מצות עשה ואין קרבן אלא על לאו, ובשטמ"ק נתקשה בזה מסוגיא דמכות ולהלן יבואר, וכן בתו' שזועות י"ח ז' כתבו דלא מייחב קרבן אלא בלאו כדפטרין פסח ומילה, וכן צ"ק ק"ה ז' כתבו ג"כ הכי, [וציין לדבריהם הגרע"א ז"ל במכות שם].

שם על אלו חייבין כו' ועל שגגתו חטאת, א"ה, בזה שפרש"י שוגג דשוחט בתוך כסבור

לענין מלקות חלוקין הן, ורק לענין קרבן דיינין משום דכרת הגורם לחיוב קרבן, נכתב לכולן יחד, וכ"מ לקמן ג' א' דלמ"ד לאוין מחלקין לחטאות פרכינן דא"ל קרא לחטאות שהיא אחת אצו ואחות אמו, הרי דאף למעשה אחד א"ל קרא לחלק אם לאוין מחלקין, ולענין מלקות הרי לאוין מחלקין.

שם אמר ר"י לכך יצאה כרת באחותו לחלק, כלומר דבאחותו הרי איכא כרת לחוד וממילא פשיטא דהיא חלוקה לחטאת, [דהא כל הנידון לומר שאין חייב אלא אחת הוא משום שנתאחדו בכרת וכמש"כ לעיל], וכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא, או משום היקף דמסקינן.

שם ולר' יצחק לחלק מנא ליה, נראה דאף באחותו צריך קרא לחלק, אע"ג דנתייחד כרת באחותו לחוד, מ"מ כיון דכרת באחותו לאורויי אחי לדונה בכרת ולא במלקות תו אמרינן דלכך נכללה אחותו בכרת דכל עריות, משום דגם היא אינה חלוקה לחטאת, דאם איתא באחותו חלוקה לחטאת תו איכא למילף לכולהו עריות דהא הוקשו כולן.

שם נפקא ליה מואל אשה כו' לחלק על כל אשה ואשה, הך דרשא היא דגופין מחלקין כמבואר לקמן ט' א', ואכתי לא ידעינן אי שמות מחלקין בשאין גופין מחולקין כגון צבא על אחת אשתו פנויה וחור וצא עליה לאחר שנתקדשה, דהכי אמרינן לקמן ט"ו א' מה לנדה שכן גופין מחלקין, הרי דגופין מחלקין עדיפא, והו"מ למימר דלכך יצאה כרת באחותו, אלא דעדיפא מינה וקושטא קמשני, דמהא דיצאה כרת באחותו שמעינן נמי לחייב אפילו במעשה אחד כגון אחותו שהיא אחת אצו ואחות אמו, דכיון דכתיב כרת באחותו לחוד ממילא פשיטא לן דחייב על אחתו משום אחותו אפילו היא גם אחת אצו, דומיא דכל חייבי לאוין דיש חורש תלם אחד וכמש"כ לעיל דכל שחלוקין בלאוין ודאי חלוקין במלקות וממילא אם חלוקין בכרת חלוקין בחטאת, והכי קאמר דאהני הא דיצאה כרת באחותו לחייב על כל אחת ואחת בשאין גופין מחלקין וגם במעשה אחד, וניחא השתא דבאמת קיימא מימרא דר' יוחנן דילפינן לחלק מאחותו כדהוי מפרשינן מעיקרא דכיון דאחותו כתיב דה כרת לחוד פשיטא דחלוקה לחטאת ומינה ילפינן בהיקשא לכל עריות, אלא דהוי קשיא לן

וממילא לא ילפינן מהא דנתמעטו דצריך אזהרה לקרבן, והא דבאמת אינטריך אשר לא תעשנה למעט פסח ומילה ולא סגי בהיקשא דע"ז, היינו טעמא משום דלא מקשינן לע"ז בכל מילי דהא לא בעינן חייבי מיתות ועוד טובא כדתינא בתו"כ ויקרא דצדורא דחוצה, ולכך אי לאו אשר לא תעשנה הוי ס"ד לרצויי אף מלוות בקום ועשה אף דלא דמי צוה לע"ז, ולכך אינטריך מיעוטא דאשר לא תעשנה, ואהני היקשא דע"ז למסבז טעמא משום דהוא בקום ועשה, ולא נילף מזה להצריך אזהרה לקרבן, ועיקר היקשא דע"ז אינטריך לחייבי כריתות.

ולדאמור נמצא דפסח ומילה נתמעטו מאשר לא תעשנה, וכל חייבי עשה נתמעטו מהאי קרא, ואי הוי משכחת לה חייבי עשה בשב ואל תעשה, היינו למדין מכאן דבעי אזהרה לקרבן, אבל מאחר דלא משכחת לה חייבי עשה שיש בהן כרת בשב ואל תעשה דציוס הכפורים ונדה איכא נמי לאו, תו אמרינן דא"ל אזהרה לקרבן וטעמא דנתמעטו פסח ומילה משום שהם בקום ועשה. — והא דבכריתות ג' א' מיייתין צרייתא דממעטא פסח ומילה משום שהם בקום ועשה ולא הוי דומיא דע"ז, ולא מיייתין צרייתא דאשר לא תעשנה, משום דבהך צרייתא מפורש טעמא דפטורים, וגם היקשא דע"ז פשוט הוא בגמרא לעיקר ילפותא דחייבי חטאות. (ס"א סק"א).

בדברי הרמב"ן בשבועות י"ז ב' וכן בחידושי הר"ן והריטב"א שם דנקטו בפשיטות דעל עשה ליכא חיוב קרבן, ולא הזכירו כלל מסוגיין דגם בלא לא תעשה שייך חיוב קרבן אם עובר על העשה בקום ועשה, עי' מש"כ צוה בהוריות ח' ב', וע"ע מש"כ בשבועות י"ז ב' בתוד"ה אבל.

ב' ב' אימא עבר חדא נתחייב חדא עבר כולהו בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, נראה דרק אעריות פריך ומשום דנכללו כולן בחד כרת, וקרבן מחמת חיוב כרת הוא, הלכך כיון דנכללו יחד אפשר דאינו חייב על כולן אלא אחת, אבל בכל לאוין שבתורה כיון שכל אחד מחולק בלאו פשיטא דלוקין על כל אחד ואחד לחוד אפילו בלא חילוק התראות, ואף במעשה אחד כדתנן יש חורש תלם אחד כו', ולא מצינו קרא להכי, אלא פשוט הוא דכל לאוין חלוקין הם למלקות, ואף בעריות

וסוגיא דלקמן דאמרינן דילפי מקרא דלא כר' הושעיא דלאוין מחלקין, דלדידיה לא נריך קרא אלא מהך ק"ו הכריעו דלאוין מחלקין לחטאת, ויתכן עוד דר"ה קבלה היתה צידו מתנאי, ובאמת פליגי אר"ג ור"י ור"ע. (פ"ג ס"ק י"א).

שם קרי ציה לא תשכב, אפשר דכיון דענש הכתוב, והרי ידעינן דלא ענש אלא"כ הזהיר, א"כ סברא הוא דקרי ציה נמי לא תשכב, והיינו אזוהרתי, א"נ לשון שכיבה בסתמא ראוי לכלול שניהם, [שו"ר שכבר כ"כ בחדושים ע"ש הר"ן סנהדרין נ"ד והציא ראה מקרא דהן שכבתי אמש וגו' ע"ש, ועי' ברמב"ן פ' אחרי שלא כ"כ ע"ש], והלכך אע"ג דהכא מלישנא דקרא ואת זכר וגו' משכבי אשה, מתפרש דאשוכב קאי, מ"מ כל דאפשר לכלול נשכב ראוי לכלול.

שם ותני שלש כריתות לסיומיניהו לכריתות, צו' הקשו א"כ ליתני נמי הציא זכור ובהמה עליו, ולקמן צ' הקשו נמי דליתני ידעוני, וגרסה דל"ק דודאי לא שייך למיתני צמתני' כריתות שאין צהן חטאת, דא"כ מנינא ל"ל, והרי לא נדע כלל אהי מיחייב ואהי לא מיחייב, ואיכא לספוקי בכל חד, אלא דכיון דמתני' בגברי קתני ממילא מוצן דהאשה הנרצעת לאו לרצויי חטאות קאמירא דהא צדא גברא לא משכח"ל טפי, וע"כ דלסיומיניהו לכריתות נקטיה התנא, ובהיות הדבר פשוט לא הוצרך התנא לפרש וכללה צהדי אינך חטאות, ופסח ומילה פירש צהן התנא שהם מ"ע והיינו לומר דפטורין מחטאת וכמש"כ לעיל צ' א', אצל למיתני הציא זכור עליו או ידעוני, לא אפשר, דא"כ תו לא נדע אהיכי מיחייב חטאת ואהיכי לא מיחייב, ולהקשות דליתניניהו ויפרש דלית צהו חטאת נמי ל"ק, דהתנא לא צא כאן לפרט דיני העלם אחד לענין חטאת, אלא מני לכל הכריתות ונקט מנינא לאשמועינן דחייב על כאו"א, ורק עשה ואשה נרצעת דחילוקן פשוט מאינך נקט להו לסיומיניהו לכריתות, ואפשר דכונת תו' דכיון דלא סיימיניהו לכולהו כריתות דהא לא קתני ידעוני והציא זכור ובהמה עליו, תו לא מסתבר לומר דנקט אשה נרצעת ופסח ומילה לסיומיניהו לכריתות, אצל לכאורה אין זו קושיא וכמש"כ. (ס"א סק"ה).

שם והתניא הוקשה כל התורה כו', עי' מש"כ צוה לעיל צמתני'.

חיפ"ל מדין גופין מחולקין וע"ז שנינן דאינטריק בשאין גופין מחולקין ואף במעשה אחד, ונמצא דבאמת ילפינן לחלק מאחותו דינאה ללמד על הכלל כולו שהן חלוקין לחטאות אע"פ שנכללו בחד כרת.

שם לחלק על אחותו שהיא אחות אציו כו', צו' הקשו למה נקט הני דבאיסור ולא נקט אשת אציו שהיא אשת אחי אציו כו', ובפשוטו י"ל דכיון דמאחותו יליף ניחא ליה למינקט באחותו ולמש"כ לעיל דלאו מיתורא דרשינן אלא דכיון דכתיב כרת באחותו ממילא פשיטא שהיא חלוקה לחטאות דומיא דכל חייבי לאוין שהם חלוקין למלקות, א"כ ע"כ למינקט באחותו דהא הכי קאמרינן דלכך ינאה כרת באחותו לומר דאחותו חלוקה לחטאת ומינה ילפינן לכל עריות בהיקש, ומיהו קושטא הוא דאכתי איכא למיפרך למה נקט באחותו שהיא אחות אציו ליתני אחותו שהיא אשת איש או נדה, דמשכחת לה בהיתר, וצוה י"ל כתיב תו' דנקטו לרצותא דאע"ג דכולן שם אחיה מ"מ חשיבי שמות מוחלקין, א"נ צעי למינקט גוונא דצבת אחת חיילו כולהו דצוה לכו"ע איסור חל על איסור. (פ"ג סק"ט). — ועי' מש"כ לקמן ט"ו א' ד"ה ובשטמ"ק.

ג' א' אר"א אר"ה כל מקום שאתה מוצא צ' לאוין וכת אחד חלק חטאת כו' כרת באחותו כו', תימא א"כ מאי מיציעא להו לר"ע ור"ג ור"י לקמן ט"ו א' צבא על אחותו שהיא אחות אציו ואחות אמו אם חייב על כל אחת ואחת, פשיטא דחייב דהא לאוין מוחלקין כדפריך כרת באחותו ל"ל, והיינו דלא אינטריק קרא לאחותו ואחות אציו, וי"ל דהנידון אם לאוין מחלקין לחטאות אינו נידון המוכרע בסברא, דשפיר יש להסתפק צוה אם כונת התורה לאגדן לחטאת צוה שנכללו בכת אחד, והיינו שנסתפק ר"ע אם לאוין מחלקין, וגם ר"ג ור"י לא הכריעו מסברא אלא דכיון דאשכחן דגופין מחלקין ראוי לומר דגם שמות מחלקין וכדאמרי ק"ו, [ואע"ג דפרכוהו בגמרא היינו שאין צו הכרע לדון ק"ו, אצל שפיר י"ל דר"ג ור"י ס"ל מסברא דטפי ראוי לומר שמות מחלקין מגופין מחלקין], ולכך הכריעו דלאוין מחלקין לחטאות, וממילא נשמע לכל מקום שיש שני לאוין וכת אחד שהם חלוקין לחטאת,

לא תני ידעוני, ור"ל סבר מסבירא דעקימת פיו לא
 הו' מעשה וממילא צרייתא דמחייבא אהשתחואה
 ע"כ כר"ע אחיח, ומבואר דאף לר"ע אינו חייב
 אלא על דבר שיש בו מעשה כדקתני צברייתא,
 וע"כ דר"ע צעי מיהא מעשה זוטא ודריש נמי
 לעושה למעוטי אינו עושה מעשה כלל וממגדף יליף
 דסגי במעשה זוטא וממילא לא תני ידעוני לפי
 שאין בו מעשה כלל, [ע"י רש"י סנהדרין ס"ה א'
 בטעמא דלא חשיב נתינת העצם לפיו כמעשה],
 וקיים ליה לגמ' דר"ל סבר דחלוקין הן צמיתה סגי
 לחלק לענין קרבן, דמהא דאמר דלא תני ידעוני
 לפי שאין בו מעשה אין ראיה דחלוקה דמיתה סגי
 לענין קרבן, דאף אי לא סגי מ"מ שפיר נקט ר"ל
 עיקר הטעם דאין בו מעשה לומר דאף בידעוני
 לחוד אינו חייב קרבן, אלא ידע הש"ס דר"ל פליג
 אטעמיה דר"י דלפי שאין חלוקין בלאו, והיינו
 דמפרשינן דטעמיה משום דחלוקין הן צמיתה,
 ואפשר דמסבירא אין הדבר מוכרע אם סגי בחלוקה
 דמיתה לענין קרבן, (וגם לא אשכחן אלא הני),
 וממילא ר"ל דפטר ידעוני משום שאין בו מעשה
 מ"י סבר דאפשר דסגי בחלוקין צמיתה לענין קרבן,
 ואף ר"י בלא הכרח לא היה מכריע דצעי דוקא
 חלוקה בלאו, אלא דלדידיה ע"כ ז"ל כן דאל"כ
 תיקשי אמאי לא תני ידעוני, א"כ מסבירא אית לן
 למימר דסגי בחלוקה דמיתה לענין קרבן בלא גרע
 מלאו, אלא דלר"י ע"כ מוכרח דגרע, ולמש"פ
 דמסבירא לא היה מחדש ר"ל לחלק אליבא דר"ע
 בין מעשה זוטא ללא מעשה לגמרי, אלא דמצרייתא
 דקתני אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה
 וכר"ע אחיח לר"ל, למד כן, ניחא הא דמצינו דר'
 יהודה גמר מעדים זוממין ומוציא שם רע בלאו
 שאין בו מעשה לוקין עליו כדאמרין מכות ד' ב'
 וגמר מהתם אף למוחיר שאין בו מעשה כלל, הרי
 בלא מפליג בין מעשה זוטא לאין בו מעשה כלל,
 וא"כ מנ"ל לר"ל לאפלוגי צינייהו, ולמש"כ דר"ל
 מצרייתא דייק לה ניחא. (ס"ה סק"ד).

לעיל כתבנו לפרש דפלוגתא דר"י ור"ל היא
 צמצורא אי עקימת פיו חשיבא מעשה,
 וכדנחלקו צ"מ ז' ב' בחסמה בקול, ולא הזכירו
 שם צגמ' פלוגתא דר"ע וחכמים, אלא שנו סתם
 דר"י סבר הו' מעשה ור"ל סבר לא הו' מעשה,
 אבל הדבר קשה דא"כ מנ"ל לגמ' לחדש דפליגי

שם תנא שגגת שבת וזדון מלאכות כו', ע"י מש"כ
 לקמן י"ד ב' ס"ק י"ט מנלן דצגגת שבת
 חייב אחת, ומנלן דגם צע"ז כן.

שם אלא מאהבה ומיראה הניחא לאצ"י כו', פשטא
 משמע דפליגי אם איסור ע"ז הוא כמו חילול
 שבת וכיו"צ דפעולה זו אסרה תורה, ואפילו יודע
 שאין בו ממש ואינו מכיון לעבדה כלל, ע"י תו'
 סנהדרין ס"ה א' ד"ה הואיל, או דאין איסור ע"ז
 אלא במכיון לענין ע"ז, ונקטו אהבה ויראה שהוא
 הדבר ההוא שגללו אדם עובד ע"ז ולבו בל עמו,
 וה"ה שאר סיבות שגללן חפץ לעשות כן, ואפילו
 עושה בינו לבין עצמו, והא דאמרין בסמוך דצצור
 צית הכנסת והשתחואה לו הרי לבו לשמים אף לאצ"י,
 יתכן לומר דכשלא ידע שיש שם ע"ז עדיף
 ממתעסק, והרי מי שנתפזרו לו מעות ואספסוף ולא
 ידע שיש ע"ז באתו מקום, לא יתכן לחשבו כשגגת
 עזירה, והרי גם צצצת כשקוטס להריח, או כשנותן
 זוננים למיחם שפיניהו ואין דעתו לזרף, לא חשיבא
 מלאכה כלל, ורק כשיודע שיש שם ע"ז ועובדה
 מאונס ולבו לשמים בזה שייך לדון, אבל צרש"י
 בסנהדרין הוסיף דצרים שאין ההשתחואה לצית
 ע"ש, ולכאורה כונתו שכשם שצית שצית הכנסת
 ההשתחואה בתוכו היא לשמים כך להצדיל צצית
 ע"ז נמי אין ההשתחואה אלא על פי הכונה של
 המשתחואה, ואין שם מעשה המוכיח למי משתחואה,
 ומשמע דאם השתחואה בסמוך לפסל ומסכה לא
 מהני מה שלא ידע ולאצ"י חייב, וצ"ע. (סנהדרין ס"ה
 ב' מחו"ד).

ג' ב' פלוגתא דר"י ור"ל כו' ור"ל מ"ט לא
 אמר כר"י כו', נראה דעיקר פלוגתא
 היא צצצורא אי עקימת שפתים הו' מעשה
 וכדמשמע צ"מ ז' ב' דצהכי פליגי צצצורא
 דנפשייהו, שלא הזכירו שם צגמ' אלא דמ"ס הו'
 מעשה ומ"ס לא הו' מעשה, וכיון דצצור ר"י
 דעקימת שפתיו הו' מעשה ממילא מפרש לצרייתא
 דמחייבא קרבן אהשתחואה, אף לרבנן דר"ע,
 דכפיפת קומתו הו' מעשה, וממילא לית לן לחדש
 דר"ע צעי מעשה זוטא לענין קרבן אלא כיון
 דמחייב צצצורא אע"ג דיטו בלב אית לן למימר
 בלא צעי מעשה כלל, ולא דריש לעושה, כיון דחייב
 מגדף דהא כתיב ציה כרת צמקום קרבן, וממילא
 ע"כ דחלוקין צמיתה לא מהני לענין קרבן ולכך

משכחת לה במעשה מדלל תני ליה, [וצרמז"ס
בפ"א משגגות ה"ד מנה ידעוני במעשה בהדי אלו
שמביאין חטאת, וגם בסברא קרוב הדבר לומר
דמשכחת לה במעשה כמו באוב], דהא מתני' ר"ע
דהקשת זרועותיו הוי מעשה ולכך תני בעל אוב,
ולא תני ידעוני משום דבסתמא לית ביה מעשה,
ורבנן לא השיבו לר"ע אלא על מגדף דלא משכחת
לה במעשה, ולא על בעל אוב דגם לדידהו משכחת
לה במעשה, והא"נ דאי הוי תני נמי ידעוני דלא
היו חכמים משיבין עליו בזה, דגם הוא משכחת
לה במעשה, אלא דר"ע לא תני ליה משום דבסתמא
לית ביה מעשה משא"כ בעל אוב לדידהו.

הא דנתינת ע"ס הידוע בפיו לא חשיב מעשה
פרש"י בסנהדרין ס"ה א' משום שאינו מדבר
בשעת מעשה אלא לאחר המעשה שהוא בפיו מדבר
הע"ס מאליו, והדבר נריך פירוש דהא משמע
בסוגיא דהתם דידעוני אף עקימת שפתיו ליכא,
וא"כ מה בכך שהוא מדבר לאחר זמן, סו"ס מעשה
זו הוא שאסרה תורה, ואטו הזורק חץ והוא הורג
לאחר זמן, או הזורע בשבת והוא נשרש לאחר זמן
מי לא מיחייב, וצ"ל דגם אחר נתינת הע"ס נריך
עדיין כוונות והרהורים. (סנהדרין ס"ה א').

שם התורה אמרה חוצר חצר כגון זה בסקילה,
יעוי' צפרש"י בסנהדרין שם, ולכאורה אין
חילוק בין חוצר שדים לחוצר נחשים, אלא דכשחוצר
לשמש במעשה אוב, הר"ו אוב, אבל חוצר בעלמא
אינו אלא בלל, ועי' רמב"ם פ"ו מה' עכו"ם ה"א
דזהו סדר האוב, ועי' ש"ך סי' קע"ט ס"ק כ"ב,
ול"ע בזה כעת. (סס).

ד' א' אמר רבא שאני מגדף הואיל וישנו בלב,
בסנהדרין שם פרש"י שהרי נריך שמהא
כונתו לשמים, וקשה דלכתי מה בכך הרי אוב נמי
רוב דבריו אין בהם מעשה, ומ"מ כיון דבהקשת
זרועותיו יש מעשה מחייבין ליה אהקשתן, וה"נ
נהי דכונת הלב אין בה מעשה אבל נחייבו על
עקימת שפתיו דהוי מעשה, ושמא יש לחלק דהתם
בשעת הקשת זרועותיו אין נריך לדבר שאין בו
מעשה, משא"כ הכא דבשעת עקימת שפתיו נריך
מחשבת הלב.

לכאורה אפשר לומר דמגדף ישנו בלב כי היכי
דאמרינן בסנהדרין שם בעדים זוממין

אי חלוקה דמיתה סגי לחלק לקרבן, ולא משמע
לומר דהיה הדבר מקובל, ועוד דהא סקילה אשכחן
בידעוני אף דלית ביה מעשה, וא"כ היה ראוי לומר
דכש"כ מלקות, אלא דבעינן דומיא דחסימה, וא"כ
ראוי למעט בחידוש ולומר דעכ"פ סגי במעשה
זוטא, ואם נימא דבעינן דומיא דסתם חסימה דהוי
מעשה רבא, א"כ אין פלוגתא דסתם חסימה פיו
הוי מעשה, דהא בכלל לא אשכחן דבעי מעשה
לענין מלקות, ופלוגתא דסתם חסימה דהוי דומיא
דסתם חסימה או לא, וממה דנקטו פלוגתא אי
עקימת פיו הוי מעשה, משמע דהיינו פלוגתא
לענין קרבן דהתם כתיב לעושה, ומזה ילפי נמי
לענין מלקות.

ולכך נראה דיש לקיים הגמ' כפשטה דר"ל לא
אמר כר"י משום דבזר דחלוקה דמיתה הוי
חלוקה נמי לענין קרבן, וא"כ אי אפשר לומר
דטעמא דלא תני ידעוני משום דבלאו אחד נאמרו,
וע"כ משום דאין בו מעשה, ומוכח דר"ע נמי בעי
מעשה זוטא, וע"כ דמגדף טעמא משום דעקימת
שפתיו הוי מעשה, ורבנן ס"ל דעקימת שפתיו לא
הוי מעשה, וה"ה לענין חסימה, ואפשר דס"ל
לר"ל דלענין מלקות אף ר"ע בעי מעשה רבא,
דדוקא לענין קרבן דאתרבי מגדף משום שנאמר
בו כרת במקום קרבן, ילפינן מיניה דסגי במעשה
זוטא, וכן משמע מהא דלא מוקי ר"ל בצ"מ ז"א
א' הא דסופג את הארבעים בתמורה כר"ע, ודחיק
לאוקמה כר"י בלאו שאין בו מעשה לוקין עליו
וסבר כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא.

ור' יוחנן סבר דחלוקה דמיתה לא הוי חלוקה
לענין קרבן, וא"כ אין לנו לחדש
דר"ע בעי מעשה זוטא, דהא דלא תני ידעוני הוא
משום דבלאו אחד נאמרו, ואית לן למימר דר"ע
לא בעי כלל מעשה, דמגדף ישנו בלב, ורבנן בעו
מעשה ומ"מ מחייבי בהשתחויה, דצרייתא דאינו
חייב אלא על דבר שיש בו מעשה ע"כ רבנן,
דלר"ע לא בעי מעשה כלל, ושמעינן דכפופת
קומתו חשיב מעשה, וה"ה עקימת פיו בחסמה
בבבול. (סנהדרין ס"ה א').

שם עולא אמר בעל אוב דקחני במקטר לשד כו',
ר"ל דלכך לא אמרו חכמים חוץ מצעל אוב
דלא פסיקא להו, דזימנין עושה פעולת הקטרה,
דהו"ל מעשה, ואין לדקדק מזה דידעוני לא

לגירסת הרי"ף שכן באה, דה"נ במגדף הרי ישנו בכל לשון, ואם יהיה לשון שאותיותיו גרוניות בלי עקימת שפטים ויגדף בלשון הזה נמי יתחייב, וזה מוכיח דלאו אעקימת שפטים חייבה רחמנא. (פנהדרין ס"ה א').

שם אמר רבא שאני מגדף הואיל וישנו בלב, יעוי' פנהדרין ס"ה כל הסוגיא ובתו' ב"מ ז' ב' שבעות כ"א, ולכאורה היה אפשר לפרש דהא דאמרין שאני מגדף הואיל וישנו בלב, דה"ק שאין מעשה העצירה הנעת השפטים כמו בהשתחויה שכפיפת קומתו היא המעשה שאין דיבור מעשה גופני אלא הוא מעשה רוחני להנעת דעתו של המדבר ודיבור בלא כונה לאו דיבור הוא, וגמלא שכל חטא של דיבור יש שיתוף בין הלב שהוא המכוין כונת הדברים לבין השפטים המו"איים הדברים וע"י שניהם נעשה מעשה החטא, ועיקרו שהרע האדם להציע בפיו דברים בלתי ראויים, ושורש החטא הוא בלב, ולכך אין להחשיב הנעת השפטים כמעשה כיון שבהנעתו לבד לא נעשה החטא, ואה"נ אם היה ע"ז שעובדין אותה בהנעת השפטים היה חשיב מעשה בהנעת השפטים כהנעת גופו, אבל בענין מגדף שורש החטא ברוע לבו כשמבטא בפיו מחשבתו הרעה, ולפ"ז גם מקלל חבירו ישנו בלב וכן מסית, דכל דיבור אינו מעשה של הנעת השפטים אלא הצעת דעה, [ומסית מאחורי הגדר אפשר שאינו מסית, דענין מסית עיקרו אדם המסית ולא קול המסית], וכן נשבע דחשיב אין בו מעשה היינו נמי משום שישנו בלב דענין שבעה תלוי בכונה שמכוין לשמש בענין המחודש של שבעה לשוא או לשקר, ואין הנעת השפטים לבדן, מעשה החטא, אלא החטא הוא שימוש בשבעה על ענין זה, ושימוש בשבעה תלוי בלב, והיינו שהחטא הוא מה שזולל בכבודו יתברך וביטא בשפטים שבעה שוא בשמו יתברך, וזה ניחא דבפנהדרין שם פירשו בגמ' כד פרכין מעדים זוממין, דהא ליטנהו בלב, ולכאורה מה צורך להזכיר פשיטא שאינם בלב, וכן בסוגיין פירשו דהא ע"פ כתוב בהו, אבל למש"כ ניחא דכמעט כל איסורי דיבור נחשבים כאיתנהו בלב לכך הוצרכו לפרש דעדים זוממין ליטנהו בלב דעיקר איסורם הוא מעשה הדיבור, וזו נראה דעת הרי"ן שהביאו תו' בסוגיין, ומשני דגם בזה לא חשיב מעשה דהא

איתנהו בקול, כלומר דדיבורם נמי אינו גמר החטא אלא הוא תלוי בשמיעת דבריהם וכיון שאין הדיבור גמר החטא לא חשיב מעשה וכמו שישנו בלב, ופרכין דהא בחסימה ס"ל לר' יוחנן דעקימת שפתיו חשיב מעשה אע"ג דאיתנהו בקול, חזינן דכיון דעיקר החטא הוא מעשה הדיבור אף שצריך שישמעו לקולו להשלים ענין החטא מ"מ חשיבא מעשה, והיינו נמי סברא דדיבורא אהעציד מעשה דאמרין תמורה ג' ב' דחשיב מעשה, דר"ל דכיון דעל ידי דיבורו אהעציד מעשה חשיב דיבורו כאילו הוא כל מעשה החטא, וממילא הרי עקימת שפתיו ככפיפת קומתו דחשיב מעשה לר' יוחנן, והיינו דבחסימה בקול מפרשין בגמ' טעמיה דר' יוחנן משום דעקימת פיו היא מעשה, ולא משום דדיבורו אהעציד מעשה, דבאמת לעולם טעמיה דר"י רק משום דעקימת שפתיו היא מעשה אלא דאיצטריך לטעמא דדיבורו אהעציד מעשה לומר שהוא הוא כל מעשה החטא ואין בו ענין בלב, ומסקינן אלא שאני עדים זוממין הואיל וישנן באה לגירסת הרי"ף, והיינו משום דמשכחת לה בלא עקימת שפטים, וכיון שכן הרי זה מחזק סברת ישנו בקול לומר שאין הדיבור עיקר החטא כמו בכפיפת קומתו, אלא כיון שהוא בשיתוף עם שמיעת הדיינים לא חשיב מעשה, והיינו דאיסור זה של דיבור אין לחשוב בו את הדיבור כמעשה, וממילא לא שייך לומר סברא זו בחסימה דכיון שישנו באה אף כשחוסם בעקימת שפטים לא ילקה, דרק באיסור של דיבור שייך ענין זה שאנו למדים דסוג זה של איסור דיבור אינו כאיסור על עקימת שפטים דחשיב מעשה אלא איסורו על הגדת עדות דלא חשיב מעשה, משא"כ בחסימה דהאיסור הוא חסימה ולא דיבור, וזה נרמז בלשון הרמב"ן במלחמות בפנהדרין שם, וכתב ג"כ לחלק בין מלקות לקרבן ע"ש.

ולדאמור אפשר דבאומר אלי אתה נמי חשיב ישנו בלב דהאיסור הוא לא הנעת השפטים לחוד אלא כונתו בדיבורו, ואתי שפיר הא דבפנהדרין ס"ג א' מוקמינן להא דרב כר"ע אף אליבא דר' יוחנן, ובתו' שם כתבו דדוקא לר"ל הוא וכדמיייתין ליה הסם, וק"ק שיהא סתמא דגמ' כר"ל ולא יזכירו כלל הא דר"י, ול"ע כעת הטיב דדברי הראשונים ז"ל בזה. (ס"א סק"ג).

שם אר"ח מודה ר"י לענין קרבן שאין מביא אלא חטאת אחת מ"ט דלא דמי הדין לאו ללאו דערייות, פרש"י דאיכא לאו בכל חדא, וקשה דבסמוך בחלב מוקדשין לר"י איכא תרי לאוי ומ"מ לא מחייבין ב' חטאות, ועוד דבשבת ליכא אלא לאו אחד ומ"מ כשנתרצה חילוק חטאות מחלקין, וה"נ הכא אי עז לחלק אחי מה בכך דלאו אחד הוא, [ומיהו י"ל דהכא דאיכא למידרש לחלק במלקות לא מחדשין לחלק בקרבנות, משא"כ בשבת דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא ואין לוקין עליו וע"כ דלחלק בקרבנות אחי, ועוד דקראי דמרבין מינייהו חילוק מלאכות בשבת ע' א' איכא מינייהו דמוכחי דלענין קרבן אהו ולא למלקות, ואחי שפיר אף למ"ד לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו, אבל אכתי לאו טעמא משום דלאו אחד הוא ולא דמי לערייות, אלא משום דליכא קרא לחלק לחטאות], לכך יש לפרש כמש"כ בשטמ"ק אות כ"ז בשם תו' ולקמן ב' אות ב' בשם הרא"ש וכ"ה בתו' שלפנינו לקמן ב', דמשום דשם אחד הוא לכך לא דמי ללאוי דערייות, ור"ל דאף אם ריבית תורה לאוין בשם אחד ולוקה טובא מ"מ לענין קרבן לא מיימי אלא חד קרבן, דלענין מזיד שייך להגדיל העונש ושפיר אמרה תורה דלוקה שמונים או יותר, אבל בשוגג לא שייך לחייבו שני חטאות על חטא אחד אף שנתרבו צו הלואין, דלא מאלנו ענין בשני קרבנות על חטא אחד, ולכך בחלב מוקדשין אף דאיכא לאו מיוחד לר"י ולוקה שנים מ"מ לא נתרצה לענין קרבן, וכן בחלב שור וכשב ועז לר' ישמעאל אף שלמדנו לחלק היינו לרבות מלקיות כמו בריבוי לאוין אלא שלא נתרבו רק בשור וכשב ולא בשור לחודיה, אבל הכל שם אחד דחלב הוא, וכן בדם אף דאיכא טובא לאוין וטובא כריתות מ"מ אינו חייב אלא חטאת אחת כמש"כ הרא"ש שם דשם אחד הוא.

והא דפריך סנהדרין נ"ד א' דליחייב שמים על כלתו גם משום אשת בנו, [וע"כ חטאות קאמר דהא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין עליו], אע"ג דאיסור אחד הוא, לאו קושיא היא דהתם שני שמות נינהו [וכמש"כ רש"י שם], דעל אשת בנו אינו חייב אלא בשעה שהיא אשת בנו ולא בגירסה, ואילו כלתו הוא איסור דשאר אף לאחר מיתת בנו, [ואה"נ דאילו לא הוי

כתיב אשת בנו הוי אמרינן דאף כלתו לא מחייב לאחר מיתה, אבל השתא דכתיבי תרוייהו ידעינן לחייב אף לאחר מיתה, ושמה יש לפרש דאשת בן רבויא הוא דאף לאחר מיתה, ונמצא דמאשת בן ידעינן לאחר מיתה, וכלתו מתפרשא רק מחיים, וכ"מ בלשון רש"י שם, וכ"מ בתו' שם שהקשו דעונש דכלתו לאחר מיתה לא ידענו, אע"ג דעונש כתיב כלתו, ואין נפקותא צוה דהעיקר שהם שני שמות כיון דאחד כולל אף לאחר מיתה ואחר רק בעודה אשת בנו, ואף בקושיא הגמרא ידעו דחייב אף לאחר מיתה כדקתני מתני' שם נ"ג א' והיינו מהך קרא, ובתירוץ הגמרא לא נתחדש אלא דאיכא מיעוטא דהיא לומר שאין כאן שני שמות לחייב שמים מחיים], ולכך ראוי לחייב שמים אי לאו דכתיב היא למעוטי שאינו חייב שמים, ועי' ברמב"ן בהשגות לסה"מ שורש ט' משמע קצת דנקט בסוגיא דסנהדרין דלא חשיב ב' שמות, ועי' בחידושי הר"ן סנהדרין שם.

רב ששת דמוקי לקמן בסוגיין ברייתא דשני שמות בחלב דהקדש וחייב שמים לר' יהודה, נראה דהוי סבר דשני שמות נינהו חלב דהקדש וחלב דחולין, ואפשר דאף לר' ישמעאל הוי סבר דחייב שני חטאות וכדמקשינן להו צפירכא דמערבא, והיינו נמי משום דחשיב להו שני שמות חלב דשור וחלב דכשב, ור"ח ור"א ומערבא סברי דשם אחד הוא דאיסורו חלב, אלא דניתוספו אזהרות לרבות מלקיות, אבל בשם אחד ממנ מודה רב ששת דאין לחייב ב' חטאות על חטא אחד אפי' נכפלו צו אזהרות, ואפשר דמסבירא אף ר"ש הוי סבר דלא אמר ר"י לענין חטאת, אלא דמברייתא קדייק הכי דלא מסתבר ליה לאוקמי בתמחויין. (ס"א סק"י).

שם ת"ר ועשה אחת ועשה הנה לחייב על כל אחת ואחת כו', יש לעי' אי דרשא גמורה היא היכי ילפינן מינה תרתי דהעלמות מחלקין ותמחויין מחלקין, ועוד דבשבת ע' א' ילפינן מיניה לחילוק מלאכות בשבת ותולדות ושם משמעון, וכן לקמן י"ב ב' לאידך ליטנא דפריך ליה ר"ז אמאי חייב שמים הא שם חלב אחד הוא לא השיבו אביי מקרא דועשה אחת כו' משמע דמסבירא הוא דהעלמות מחלקין, וכן למ"ד ידיעות מחלקות לכאורה לא אינטריך קרא להעלמות מחלקין, [אם לא לענין חצי שיעור אי יש ידיעה לחצי שיעור,

ואילו עשה ע"מ שהוא יסוך לאחרים או שיתן לאחרים להריח ודאי מסתברא דחייב, וה"נ כשעשה ליתן לאחרים והם יסוכו לעצמם, ומיהו אפשר דכשעושה ליתנו לאחרים חשיב כאינו עושה להריח ולסוך שהרי לא יריח ולא יסוך, ומה שהשני יעשה אינו נחשב כעושה מתחלה לכך דהשני אדעתא דנפשיה עבד, אבל הדבר צריך ראייה, וצירושלמי פ"ק דמגילה ה"א משמע דאסור דאמרין התם דאנטונינוס שאל לרבי אם מותר לעשות לו קטורת וא"ל שיחסר אחת מסממניה ופריך דתניא לכם אין אתם עושין אבל עושין הם אחרים לכם [לכאורה בפשוטו הו"ל למימר שאין זה משבץ מזוה, ואפשר דאי אנטונינוס נתגייר קיימין, ופריך שהרי לא יעשה בעצמו אלא יזוה לעכו"ם לעשות וזה שרי, א"נ אף אם לא נתגייר שמא לא היה רוצה לעשות מה שאסור לישראל, ולכך פריך דאף בישראל שרי לומר לעכו"ם דהעשיה היא האיסור] ומשני דרבי שלח לו את ר' רומנוס שיעשה לו ולכך זיזוה להחסיק, ואם איתא דלאחרים שרי, א"כ גם לר' רומנוס היה מותר לעשות, כיון שאינו עושה לעצמו, ושמא יש לחלק בין אם עושה מעצמו ליתן לאחרים לבין אם עושה בציווי האחר, וז"ע.

בראיה דהעושה לסוך צהמה וכלים ועכו"ם פטור, ודוקא העושה לסיכת אדם חייב, ויש לעי' עשה לסוך מלכים וכה"ג לר' יהודה לקמן ו' ב' מהו, ולכאורה משמע דדוקא למסור לצבור פטור אבל לשמש צהם דוגמת הצבור חייב, וא"כ אף לר' יהודה חייב בעשה לסוך מלכים וכהן גדול, והכי מסתברא דשמן דיתיד אין צו ענין למשוח צו מלכים וכהן גדול, וכהדיוטות נינהו לגבי האי שמן, והו"ל עושה לסוך דחייב. (ס"א סק"ט).

שם תנא הא קא קשיא ליה כו', ר"ל דאי לאו דתנא מנינא הוי ס"ד דתנא ליטנא דקרא נקט, וממילא אי בקרא איכא לפרש דחמשים ומאתיים אמתא קאי ה"נ צדצרי התנא יתפרש כן, וכש"כ לפי מה שהעתיק הכ"מ צפ"א מכה"מ הצרייתא בלשון הקרא ממנו קנמן בשם מחליתו חמשים ומאתיים, ועי' צילקוט. (ס"א סק"ט).

שם א"ל ר"פ לאציי כשהוא שוקל בהכרע הוא שוקל כו' אלא אמר רב יהודה כו' שלא יניח משקל כו', הרבה קשה צסוגיין דמאי אלא אר"י הרי לא הוסיף כלום על מימרא קמיתא אלא מהיכן

[למש"כ לקמן י"ד ב' סק"צ דמדין ידיעה לכו"ע לא מהני לחצי שיעור רק מדין העלמות מחלקות], וזוה לא מיתוקם קרא דועשה אחת ועשה הנה דאחי לרצויי חיוצי קרבן ולא למעוטי], וז"ע. (ס"א סק"ט ג).

ד' ב' כגון שאכלן משני תמחויין ואליבא דר"י כו', עי' מש"כ לקמן ט"ו ב'.

שם וזה לכם הטמא לימד כו', נראה דהמשמעות הוא דעל כל השרץ קאמר קרא שזוהו הטמא וממילא גם הדם בכלל, ולפ"ז אפשר דגם שאר המשקין שמגופו ממש (לאפוקי מ"ר וכיו"צ) דנמי דינן כדם, וז"ע, [וצמת תניא צתוספתא דאהלות פ"ד דכל המשקין טהורין חוץ מן הדם], ועי' חולין ק"כ א' דצירן ורובצן שיעורן צכעדה, אלא ד"ל דהיינו צשהמחה גופן, ול"ע כעת. (מעילה י"ז א'). שם דם השרץ כו', א"ה, עי' מש"כ צכ"ז צמעילה י"ז א'.

ה' א' האוכל לחם קלי וכרמל לוקה ג' כו', א"ה, עי' מש"כ צזה צחו"צ מנחות ע' ב'.

שם לכם הוא דאסור כו', לקמן ו' א' תניא להריח צה חייב ומשמע דמקרא דלהריח צה ילפינן שאינו חייב אלא בעושה להריח, וכן פי' רש"י צחומש, ואפשר לומר דאיצטריך לכם לומר דאף לאו ליכא, דאי מלהריח הו"א דרק מכרת אימעיט דצכרת כתיב, אבל אחתי קשה א"כ להריח ל"ל דכיון דאימעיט מאזהרה פשיטא שאין צה צרת, וי"ל דאי מלכם הו"א דאף בעושה לעצמו שלא להריח אלא לשום צורך אחר כגון לרפואה וכיו"צ נמי חייב, [ואפשר דאף ללמוד צו נמי לא מימעיט מלכם אלא מלהריח], לכך איצטריך קרא דלהריח, וכל חד מפרש לחצריה ומימעיט אף מלאו.

ברמב"ם פ"א מכה"מ ה"ד כתב שאם עשה שמן המשחה ליתנו לאחרים פטור, ואילו צקטורת שם צפ"צ ה"י כתב למוסרה לציבור, נראה דהוי קשיא ליה מה צורך לצבור צשמן המשחה כיון דשמן שעשה משה כולו קיים וגם כשנגזר לא עשו שמן אחר, ועי' צתו' נזיר מ"ז א' וצשטמ"ק צסוגיין מש"כ צזה, אבל יש מקום עיון צעיקר הדין דאפשר דדוקא עשה למסור לציבור לא מיקרי לכם כיון שעשאו לשמש לגבוה, אבל העושה ליתנו לאחרים שפיר חשיב לכם דכך לי ראובן כמו שמעון,

המשחה רק בקנמן בשם הכריעו ולא בשאר הסממנים, או דכיון דגלי גלי על כל משקלות שבשמן המשחה אצל לא על קטורת, ולפ"ז לא איפריך אצ"י ונשאר דבריו קיימין דלית זהו הכרע ושוקל עין צעין, והדר אמרינן ומאי דד צדד כלומר מה פירושו דקרא דמיניה דייק אצ"י שצממו מאד בכיוון המשקל, ומפרש רבינא דהיינו שלא יניח משקל במשקל וישקול כלומר שצריך לשקול הסממנים אחד כנגד חצירו שחלת כנגד נטף וכן אינך ולהשוותם שיהיו שוין ולא שישקול במשקל אחד את כולם, דהיינו שייח משקל של שבעים מנה וישקול כלם זא"ז, וטעמא דכששוקל אחד כנגד חצירו יש צד דקדוק יתר להשוותם, וכו"ע מודו דהיינו פירושא דקרא שישקול דד כנגד דד, ומזה דקדק אצ"י דהקפידו מאד על משקלם עד כדי שלא ישקלו במשקלות, וממילא אין להוסיף הכרעות מדעתנו כל שלא נזכר.

ולפ"ז אחי שפיר שהרמז"ם כתב צפ"צ מכה"מ ה"צ שעושין אותן במשקל מכוון, ולכאורה לפרש"י מסקנא דסוגיין דהכרע אית זיה, אצל למש"כ נחא, ומ"מ ז"ע שלא הביא הא דשלא יניח משקל במשקל וישקול. (ס"א סק"ט).

מזהא דאמרינן דלהכי כתב רחמנא וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים, ולא כתב חמש מאות, כדי שישקלוהו בשני פעמים שתייה שתי הכרעות, נראה להוכיח דעיקרו דקרא אחי לחייב הכרעה, דאם נותן גירומין לפי ערך המשקל, אין נפקותא אם שוקל בפעם אחת חמש מאות או בשני פעמים כל פעם מאתיים וחמשים, ומיהו י"ל דהא דנותן הגירומין לפי ערך המשקל אינו אלא מדרבנן, ומדאורייתא סגי בגירומין כל שהוא כדי להוסיף הכרעה, וכששוקל פעם אחת סגי בגירומין כל שהוא, וכששוקל שני פעמים צריך פעמיים גירומין כל שהוא, ומ"מ פשטיה דקרא דהכרעת המשקל מתפרש, דולדק אמשקל קאי שיהא שוקל צדק, אצל מאחר ועיקר הענין שיוסיף מעט על המשקל, הרי שפיר רשאי גם לשקול עין צעין ולהוסיף גירומין, ועי' בשטמ"ק צ"צ פ"ח ב' בשם תו' הרא"ש. (צ"צ פ"ח ב').

שם הביאו העיקרין ושלקום צמים כו', בהוריות גרסינן שורין, ועי' צרמז"ס רפ"א מהלכות כלי המקדש שהיה שורה ואח"כ נתן השמן על

נפיק, והקושיא במקומה עומדת, ומאי שייטיה דרצ יהודה צנידון אצ"י ור"פ דבתראי נינהו טובא, ועוד דקרא דצד צדד בקטורת כתיב והתם בכלל לא נזכר משקל בקרא, ועי' רמז"ן צפי' התורה דאפשר דהשיעורים ממדות הרוקחים הוא, או שהוא הלכה למשה מסיני, ובכל אופן לא שייך לפרש דד צדד על המשקל, ואיך פירש אצ"י דאחי לומר ששוקל עין צעין, וגם רבינא דהלכות המשקל פירש לקרא, ועוד דנמנא דאצ"י ורבינא פליגי בפשטיה דקרא דצד צדד וכן ר"פ, וזה דוחק, ועוד דאטו אצ"י לא ידע דהקפידה תורה בהכרעה בשמן המשחה כדכתיב מחציתו, גם אמרו בגמ' ואלא מאי דד צדד, וגם מש"פ רש"י צדדרי רבינא שלא ישקול השחלת כנגד הנטף נמי קשה אמאי לא, ואטו ענין של כבוד הוא שלא ישקול כנגד משקלו, ואולי משום דקדוק המשקל, גם מש"פ בשטמ"ק בשם תו' שלא ישקול בשני אצנים קטנים אלא באחד גדול נמי דחוק בלשון וגם בטעם, [ומש"פ צרש"י שלפנינו על הא דהקצ"ה יודע בהכרעות ל"י לפרשו כלל].

ולו"ד הראשונים ז"ל היה אפשר לפרש דר"פ נסתפק בקטורת אם שוקל בהכרע או לא, וכן משמע ליטנא כשהוא שוקל, דאי בשמן המשחה הרי לא נעשה מאז של משה וכולו קיים, ומאי דהוה הוה, [והא דקצוה בגמ' גבי שמן המשחה משום דמיינן עלה הא דקנמן בשם ששוקל בהכרע], ולכו"ע דד צדד מתפרש שהנטף ושחלת וחלצנה ולצונה יהיו שוים במשקלם כל אחד ואחד, וכמש"פ רש"י בחומש, אצל משקל כל אחד לא נזכר בתורה, וא"ל אצ"י דכיון שהקפידה תורה מאד על כיוון משקל הקטורת כדכתיב דד צדד, ופירושו כדרבינא, אין לנו להוסיף הכרעות מדעתנו, ויש לנו לפרש דמשקל שבעים מנה הוא צממוס, והנה דברי אצ"י דברי סברא הם, ואין מזה קושיא על ר"פ, והקשו לאצ"י דהא אמר ר"י הקצ"ה יודע בהכרעות ומשמע דעל כל משקלות שבתורה קאמר שהם בהכרע, וא"ל אצ"י דה"ק רב יהודה [וכ"ה הגי' בילקוט] דמדכתיב קנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים ש"מ דהכרע אית זיה והקצ"ה יודע בהכרעות, [כלומר שהחשיב כאן את ההכרעות במשקל], אצל אין זה כלל לאשאר משקלות שבתורה או שנמסרו למשה מסיני, ואפשר דגם בשמן

דוד המלך חי, היה ראוי שיטטרך משיחה מן הדין אף בלא מחלוקתו של אדניה, וי"ל דאי לאו דבשעת מחלוקת דעי משיחה, באמת לא היו מושחין את שלמה, והיה די להזיקו במלוכה ביתר הדברים שעשו, ולא היו משתמשין בשמן המשיחה שהוא קודש, ורק לפי שהותר להשתמש בשמן המשיחה בזמן מחלוקת, ונמצא שגם אם לא היו ממליכים אותו בחייו של דוד היה צריך משיחה, לכך שפיר הקדימו להמליכו גם עם משיחה.

ומהא דאמרין דשלמה לא הו' צריך משיחה אי לאו מחלוקתו של אדניה, יש לדקדק דאף בן שאינו זכור א"צ משיחה כשהמלך נוא שהוא ימלוך, דשלמה לאו זכור הו', וכן ליטנא דגמ' בסמוך ולא כל דעבי מלכא מורית ליה מלכותא, הא בשעת שלום למאן דעבי מורית, ונראה דאף אי לא ס"ל הא דר' יוחנן בן ברוקא דב"ב ק"ל, מ"מ מלכותא שאני משאר נכסים, ולכ"ע מצי מורית למי שירצה, (תדע שהרי אין המלכות נחלקת בין כולם ורק חד ירית). — ויש להסתפק אם מצי מלכא לאורתי מלכותא לאחר שאינו יורשו, והכא גרסינן ולא כל דעבי מלכא מורית ליה מלכותא וליחא לתיבת לבניה כבהוריות י"א, ומשמע דיכול, וי"ע. (הוריות י"א ב').

שם ומקלו של אהרן שקדים ופרחים, צפשוטו השקדים ופרחים מחוברים למקל, שהרי זהו הסימן, וא"כ מה יש להזכירם ביחוד, ולא משמע לומר דנשרו מקצת, וגם עליהם נאמרה המנחה לגונוס, וי"ל דר"ל המקל שיש בו שקדים ופרחים, והכונה להזכיר הטעם שגטוינו לגונוס. (יומא נ"ב ב').

שם וארגו ששגרו פלשטים כו', קרא דמייטין הוא מה שהפלשטים אמרו, ולא מוכח מידי אם השאירו הארגו אח"כ מצדו, וע"כ ז"ל דקבלה היתה צידם, וצרש"י כתב אלמא כל היכא דהו' ארון הו' ארגו צהדיה, וי"ע היכי משמע, ועי' ב"ב י"ד א', ושם מצדו מתפרש שחיברוהו לארון, ומדלא נזכר שהפרידוהו ממילא משמע שנשאר מצדו, וראיתי במדרש רבה במדבר על קרא דוישאלו מצית אצינדב וגו' עם ארון האלהים מפרש דאארגו קאי. (יומא נ"ב ב').

שם תני חדא בתחלה מניק שמן על ראשו ואח"כ נותן לו שמן בין ריסי עיניו כו', לא נתפרש בהדיא מה בין יניקה לנתינה, ולכאורה נתינה היינו

המים ובישל הכל עד שאצדו המים ונשאר השמן, ועי' ירושלמי שקלים פ"ו ה"א.

שם א"ל ר"י וכי נס אחד נעשה בשמן המשיחה כו', נראה דאי לאו קרא דשמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם שנאמר בעשיית השמן והוא הצטחה שישאר כולו בנס, היה ר' יהודה מודה שיש לעשותו כמעשה הפטמין ולשרותו ולבשלו במים, אע"ג שלא נזכר מים בקרא, דממילא הוא מוצן, אבל כיון שהצטח הנס ס"ל לר' יהודה דתו לית לן לעשותו במים שלא נזכר בקרא, ויש לסמוך על הנס גם בעשייתו, ור' יוסי סבר שאין לפרש מעשה העשייה ע"י הנס שהוצטח, אלא יש לעשותו כרגיל, ואין הנס אלא על הקיום.

ה' ב' נימא קרא והכהן שתחתיו מצניו כו', לכאורה הרי צהדיא בקרא דתחתיו מצניו הוא משוח, (דפשיה דקרא דהכהן המשיח על צניו קאי ולא עליו), ונראה דעדיפא מינה דעין לפרושי, דלאו ממילא שמעינן מהאי קרא דנמשח, אלא דזהו עיקר מה דאחי קרא לאשמועינן, ושםא אי לאו דזהו דאחי קרא לאשמועינן, היה אפשר לפרש דקרא צאירע שנמשח כגון מפני מחלוקת, וכנראה זהו כונת השטמ"ק, אבל גם בלא זה ניחא דשפיר מפרשינן קושטא דמילתא צפרושא דקרא.

שם ההוא דמשח הו' כה"ג ואי לא משח לא הו' כה"ג, האי ליטנא לאו דוקא דהא אין משיחה מעבצת, וגם מרובה בגדים מציא עשירית האיפה, (וגם קודם שנגנו שמן המשיחה לא היה מעבצ משיחה, ש"כ לא היו גונוס), אלא ר"ל שצריך משיחה להיותו כה"ג שזו המנחה למנותו ע"י משיחה, ואפשר דכל שדעתם למשחו באמת אינו מתקדש עד המשיחה שזה כמינוי, וכ"מ מדכתיב וימשח אותו לקדשו, משמע דהקדושה באה ע"י המשיחה, ומסתברא דכן המנחה שלא לקדשו אלא ע"י משיחה, וממילא סתמא דעת הממנים כן.

שם ירושה היא, לכאורה נראה לפרש דכהן גדול בן כהן גדול אע"ג דהוא קודם כדילפינן בתו"כ מקרא דתחתיו מצניו, מ"מ הוא צריך מינוי, אבל בן מלך א"צ מינוי דירושא ממש היא להם, וכיון שכבר הוא מלך לא שייך משיחה, דלא מנאנו משיחה אלא צהדיוט לעשותו מלך, ולא צמי שכבר הוא מלך, אבל קשה דלפ"ז שלמה שנמשח בעוד

ועכשיו חוזר המשך של הת"ר, ומה שהפסיקו באמצע זהה דר"כ, היינו לפרש דהא דת"ר כמין שתי טיפין מרגליות היו תלויין לאהרן בזקנו, דלאו אשעת משיחה קאמר אלא שלעולם היה כן.

שם ועדיין אהרן היה דואג כו', לכאורה יש לדקדק דהא מה טל אין זו מעילה, ומה לי משה מה לי אהרן, ועוד דלמה מתחלה לא דאג אהרן ג"כ וממילא היה מתפרש הבת קול על שניהם, ויתכן דמשה חשש שנתן שמן יותר מדאי, ואם האמת כן הנה משה מעל ולא אהרן שכבר נתחלל, [ואף אי קדוש קדושת הגוף, מ"מ לאחר שנמשח בו זר נראה שיצא לחולין, וכמו תרומה לקמן ז' א'], וכשיצא בת קול שמשה לא מעל היינו שנתן כפי מה שהיה ראוי ליתן, ולכך דאג אהרן א"כ שמא הוא לא נזהר וירד השמן מן הראש לזקנו באשמתו, והשמן בקדושתו קאי וכדאמרין שם וא"כ מעל, כי כיון שמשה לא מעל ע"כ שנתן כפי מה שישאר על הראש ולא יותר, וא"כ שמא אהרן מעל, ויתכן עוד כי כטל חרמון רומז לזה דטל בתחלתו נשאר במקום שיוירד ואינו הולך בארץ ממקום למקום עד שצא השמש והוא מפשיר ונמשך בארץ, והיינו שרמזו דמשה נתן השמן כטל חרמון כלומר דבכחו לא היה הולך לזקנו, אלא שנמשך אח"כ ע"י פעולה אחרת כטל חרמון שיוירד על הררי ציון, ומש"פ רש"י דאהרן חשש שמא מעל ע"י שבגדיו נהנין מריח השמן, ז"ע דא"כ למה דוקא בשתי טיפין שהיו תלויין בזקנו, והרי גם בראשו זונף מנפפת, ועוד דלמה זה ימעול הרי ע"כ שילבש בגדיו, ובודאי לא נתכוין ליהנות, ועוד דמשמע דמעילה דאהרן דומיא דמעילה דמשה דהיינו בנתינת השמן, ומה שדחק לרש"י לפרש כן, אפשר דהוא סיפא דקרא דכתיב שיוירד על פי מדותיו והיינו בגדיו כדאיתא בתרגום, ומה נורף להזכיר בגדיו בכאן אם לא משום דחשש בזה למעילה.

ובמזה שלא חשש אהרן לאיסור נתינה על זר שהוא זכרת וחמור טפי ממעילה, נראה לדקדק דבכל ראשו אינו עובר על זה ודוקא בנתן על בני מעיו אמרינן לקמן ז' א' דחייב, אבל ראשו כל הראש בכלל משיחתו ולא חשיב צער אדם, ורק משום מעילה איכא דלאחר שנגמרה משיחתו, כל סיכה בשמן זה שלא למצות משיחה, אית בה משום מעילה,

שטובל איזה דבר בשמן ובמה שנטפח על גביו הוא סך, ואילו יניקה הוא שופך מן הכלי על ראשו, ולא מסתבר שטובל אצבעו ויסוך בו, דראוי לחוש למעילה וגם לאיסור נתינה על זר, אלא טובל בכלי שאין לו תוך וסך בו, ומיהו ברש"י הוריות י"ב כתב שמושך אצבעו, ואפשר דסתם סיכה כן היא, ויש לפרש כן במצות משיחה, וממילא הותר הדבר לזר, ולפ"ז אפשר גם שטובל אצבעו בשמן ואח"כ סך בו, וז"ע.

שם ה"ק מה טעם ויזק משום וימשח, בהוריות י"ב פרש"י משום דוימשח כזר, ולא נתפרש מאי קאמר דאיך שיך לפרש כן בקרא, ועוד דאטו יניקה משום שנמשח, הרי איכא מצות יניקה כמו דאיכא מצות משיחה, וגם מסתבר שאם הקדים יניקה יצא דדיעבד אף להאי תנא, ועוד דגם צפ' תורה כתיב כן וינקת על ראשו ומשחת אותו, ועוד דלמה נדחוק לאפוקי קרא מפשטיה, וכי מה צריך דמאלו משיחה בכל הכלים, אבל גבי כהן גדול הרי הקדים הכתוב יניקה למשיחה, ובכל הכלים הרי ליכא יניקה כלל, ואולי אפשר לדחוק דה"ק דוימשח אינו ר"ל מעשה של משיחה, אלא שע"י היניקה הוא נמשח לכה"ג, וקרא ה"ק שיזק השמן על ראשו ועי"ז הוא משח אותו לקדשו, וכן אפשר לפרש גם בתורה, דמשיחה לשון גדולה ורבייה וכדכתיב צפ' תורה למשחה בהם והיינו לגדולה כדדרשין זבחים ז"א א', וצפ' לו נמי כתיב זאת משחת אהרן ומשחת בניו וגו' והיינו גדולתו, ולפ"ז לא נזכר בהאי קרא אלא יניקה, ויניקה זו כוללת גם משיחה, וכדכתיב נמי והכהן הגדול מאחיו אשר יזק על ראשו שמן המשחה וגו', וזה כולל יניקה ומשיחה, ובעלמא כתיב הכהן המשיח, וכן צפ' תשא בעשיית שמן המשחה נטוה נמי למשוח בו את אהרן, וידעינן דאיכא נמי מצות משיחה, וכיון דאשכחן משיחה בכל הכלים ס"ל להאי תנא דראוי להקדים המשיחה, ואידך תנא ס"ל דהאי וימשח ר"ל מעשה משיחה, ונמצא מפורש בקרא דיניקה קודמת למשיחה, [ועי' רמב"ן צפ' לו דהבנים לא נמשחו אלא ע"י הזאה, ומ"מ נתקיים בזה ומשחת אותם דכתיב צפקודי, וא"כ הרי שפיר י"ל דוימשח היינו ע"י היניקה וכמש"כ], וז"ע.

שם אר"כ תנא כשהוא מספר עולות ויוצות בעיקרי זקנו, נראה דזהו סיום התנא דר"כ

מעל, ומשמע מיניה נמי דדוקא צהריח צהקטרה קיימינן, ולפ"ז אפשר דאף הדיוט אינו חייב אלא בעושה להריח ע"ג גחלים, וז"ע. (ס"א ס"ק י"ד).

שם אין לך דבר שנעשית מזוהו ומועלין בו והרי תרומת הדשן כו', יש לעי' מה צדק דתרומת הדשן ועגלה ערופה הוו שני כתובין הצאין כאחד, הרי לא דיינינן למילף מסצרא אלא מקרא, וא"כ נילף שפיר מהוא דגם צדס מועלין משנעשה מזוהו ויהיו שלשה כתובין הצאין כאחד, וציותר הדבר קשה שהרי הקשו תו' יומא נ"ט ב' ד"ה אין דה"נ אין לך דבר שלא נעשית מזוהו ואין בו מעילה, ותירונו דאשכחן עגלה ערופה דאינה נאסרת אלא בירידתה לנחל איתן, [וזה"ע דמה ענין זה לקרבן שיש בו מעילה ואנו צאים לדון צדין הדם, דשפיר אין לחדש דהדס נשתנה מעיקר הקרבן, ומה ראה נגד זה מהא דאשכחן דעגלה ערופה אינה נאסרת בהפרשה לצד], וא"כ הרי גם למדרש הוא לפני כפרה כלאחר כפרה חידוש הוא דלא אשכחן כוותיה אלא בעגלה ערופה, וא"כ אמאי לא נקיש לחומרא כדקיי"ל בעלמא לחומרא מקשינן ויהא כעגלה ערופה ותרומת הדשן דמועלין בהן משנעשה מזוהו, אח"כ מצאתי שהגרע"א ז"ל הקשה כן בצדדים מ"ו א' והניח בצע"ג, ונראה דיש לחלק דסצרא דהא דנעשית מזוהו אין מועלין בו, שלמדנוה מהא דאשכחן שני כתובין הצאין כאחד, היא סצרא הקימת צדס צהחלט, שגם דם עם זריקתו נעשה מזוהו וראוי שלא ימעלו בו, ואם באנו לחדש דמועלין בו הרי אנו מחדשין נגד הסצרא דאין למעול צנעשה מזוהו, משא"כ אם באנו לומר דגם לפני כפרה אין מועלין, לא נחחדש כאן דבר נגד סצרא מוכרעת, אלא דנחחדש דדס אינו ככל הקרבן דכיון שאינו לדורון אלא לכפרה לא מיקרי קדשי ה' ואין בו מעילה, וסצרא זו אינה נוגדת מאומה, ואף דצלא קרא לא היינו מחדשים אותה לצד, מ"מ אם למדנוה מקרא אין כאן שום חידוש נגד סצרא מקובלת.

הא דתרומת הדשן יש בו מעילה גם לאחר שנעשה מזוהו ילפינן בתמורה ל"ד א' מהא דדרשינן ושמו צנחת ושמו כולו ושמו שלא יפזר, וצפסחים כ"ו א' גרסינן ושמו אכל המוצא שלא יפזר ושמו שלא יהנה, ופרש"י ואסורה צהנאה ומועלין בה כדכתיב ושמו אכל המוצא אלמא טעונה גניזה, ויש

ואפשר עוד דדוקא על צדס אדם איכא איסור צור, אצל על זקנו לא, ולפ"ז אפשר דצכה"ג שנטל משמן המשחה שעל ראשו ונתן על סנטרו חייב משום על צדס אדם לא ייסך, וז"ע. (ס"א ס"ק י"ז).

ר' א' המפטם את הקטורת ללמד צה או למוסרה לציבור פטור, צה"י יומא ל"ה ב' כתבו ולא ידע ר"י מ"ש מקטורת שיכולין להקטיר אם עשאה יחיד ומסרה לציבור, אולי כונתם להא דתניא הכא וצפסחים כ"ו א' דהמפטם את הקטורת למוסרה לציבור פטור, אצל קשה דהא לא שמעינן מזה אלא דצדיעצד כשר, ואכתי צכחונת נמי י"ל דצדיעצד גם צעצודת ציבור תתכשר עבודתו, ורק לענין לכתחלה חילקו צין עבודת ציבור לעבודת יחיד, גם י"ל דאם פטס למוסרה לציבור הוא אף אם הציבור לא יקריצוה, דסו"ס לא עשה כמות להריח צה, וגם אם עשאה למוכרה לציבור נמי י"ל דפטור, וכן צהא דס"ל ללוי מעילה ט' ב' דהנהנה מק"ק משלם דבר שכולו למוצא והיינו קטורת, והיינו צמסירה לציבור כמ"ש תו' מנחות נ' א', נמי י"ל דהתם כיון שנהנה מן ההקדש הר"ז כמוכר להקדש, וגם התם דיעצד הוא, וצדיק דצריהם צריך טעם מה העדיפו להקשות מקטורת טפי מכל הקרבנות דתניא ר"ה ז' א' דיחיד שהתנדב משלו כשרין צלצד שימסרם לציבור, ומיהו גם זה י"ל דאינו אלא דצדיעצד וכמס"כ צה"ז צסקלים ס"א סק"ד. (סקלים ס"א סק"ד).

שם להריח צה חייב, יש לעי' אי בעושה להריח צלא הקטרה חייב או דוקא צהקטרה ככל המוגמרות, ולכאורה היה נראה להוכיח מהא דקאמר והמריח צה פטור אלא שמעל ומוקמינן לה קודם שעתלה תמרתו, ומשמע לכאורה דצלא שום הקטרה קאמר, (דאי צהניח ע"ג גחלים צבר ינא לחולין צנטילתו ונתינתו על הגחלים ומותר להריח צה, ומיהו קטורת קדושת הגוף היא כדאמר שצעות י"צ א' משנתנה למכתשת ויש צה מועל אחר מועל, וגם צלא"ה משכח"ל צנתן צמויד ונהנה אחר מריחה צשוגג), ודומיא דהכי משמע דאמרין דעשאה להריח חייב, אצל רש"י צפסחים כ"ו א' פירש דהא דקתני שמעל צנות ממה צציתו על הגחלים, וכן צרמז"ס סופ"ה מה' מעילה פירש דמעל כשתעלה תמרתה ורק לאחר שעלתה לא

לעי' היכי משמע דטעוניה גניזה, הא פשטא דקרא דשימה אכל המוצא היא ממנות ההרמה, ואם לאחר שהריס הפריחתו הרוח מידו צדין הוא שיחזור ויתרום וישים אכל המוצא, ואם לאחר ששם הפריחתו הרוח לית לן זה, וא"כ השימה אכל המוצא היא גמר המצוה, ולאחר מיען שפיר י"ל דאין מועלין זה דכבר נעשה מצותו, ולא דמי להא דבגדי כהונה דדרשינן והניחם שם, שם תהא גניזתו, דהתם סברא הוא דליכא מצות הנחה כלל, וא"כ ע"כ דאחי לאשמועינן איסור הנחה, וכן וערפו שם דעגלה ערופה נמי מייחר הוא לגמרי דהא כבר כתיב והורידו, וע"כ דגניזה אחי לאשמועינן, אכל הכא בתרה"ד שהשימה מצוה מנלן דטעוניה גניזה ושמועלין זה, ואפשר דלשון ושמו הוא משורש שם ושי"ן שמאלית וימנית מתחלפים, וא"כ תרתי משמע גם שישים וגם שישאר שם, וכן נראה מלשון רש"י חולין קי"ז א' שכתב ושמו אכל המוצא

שטעון שימה וגניזה אלמא אסור בהנחה, משמע דר"ל דבכלל ושמו גם שימה וגם שישאר שם, ומזה הוא דילפינן גניזה, ועי' בתו"י יומא שם ד"ה אין, ובירושלמי יומא פ"ב ה"ב יליף דתרומת הדשן אסור בהנחה מהא דכתיב אל מקום הדשן, דמשמע שהדשן ישאר לעולם במקומו. (מעילה י"א).

שם צורית כרשינה תשעה קצין כו' כיפת הירדן כו', יש לעי' הא רק י"א סממנין מרבינן מקראי ומנלן לרבות מלח סדומית וכיפת הירדן, הניחא צורית כרשינה ויין קפריסין שאינה אלא מכשירין לנפורן, אכל מלח סדומית מנלן, והרמב"ן בפ' התורה צידד לומר דממולח ילפינן לה, אכל בתרגום ל"מ כן, וכן בפרש"י, ואולי תרתי שמעת מינה דמדאפקיה רחמנא למנות עירוב בלשון ממולח ש"מ דבעי נמי מלח, אכל קשה דנימא דבעי מלח ומעורב לא בעי, ועוד דאכתי קשה כיפת הירדן מהיכי תיתי לן, וכן קשה על מה ששינוי בפטום הקטורת [עי' בתו' בסוגיא] למה אין מערבין זה דבש משום שנאמר כל דבש לא תקטירו, ומהיכי תיתי נערב זה דבש כיון שאינו מהי"א סממנים, ואין לפרש דה"ק אפיק חד מהנך י"א ועי"ל דבש, דלא משמע דדבש מיקרי סמים, ועוד דלדעת הרמב"ם דהי"א סממנים הם הלכה למשה מסיני מאי איכא למימר, וגם לישנא דצרייחא

משמע דבקטורת דמצוה יערבו דבש קאמר, ואין לומר דלשרות זה את הסממנים ולא להקטירה עמהם, חדא דלשון הצרייחא ל"מ כן, ועוד דא"כ ליכא משום כל דבש לא תקטירו כיון שאינו מקטיר את הדבש, ותדע דיין קפריסין פי' בשטמ"ק בשם תו' דהיינו פרי ששמו קפרס, וכל מתיקות פרי בכלל דבש כמו שהוכיח המל"מ רפ"ב מאיסורי מוצא, הרי דלשרות דבש שרי, לכך נראה דכל מה שמוסיף לתועלת הי"א סממנים שפיר דמי דזה בכלל מעשה רוקח דכתיב בקרא דהיינו לתקן הסממנים כמעשה הרוקחים, ורק סמים אחרים שהם בעצמם סמים אין להוסיף, אכל כל דבר הבא לתקן את הסממנים שרי, והיינו דשורין ושפין את הנפורן, והיינו נמי דמוסיפין מלח סדומית שאינו סם בפני עצמו אלא הוא מועיל לשאר הסממנים, אם צריחו אם בשאר סגולותיו, או בשעת הקטרה בעשנו ואשו, וכן נמי היינו מוסיפין דבש לשפר את הסממנים שיחנו ריחם כהוגן, אי לאו דכתיב כל דבש, ומה"ט נמי ס"ל לר' נתן דמוסיפין כיפת הירדן כ"ש, שגם זו תועלת לסמים, ובתו' פירשו דמלח סדומית וכיפת הירדן לשרות בהן הציפורן הם באים, ול"מ כן ברמב"ם וברמב"ן בחומש, ואם הוקשה להם משום שאין מוסיפין על הי"א סממנים, א"כ אכתי תקשה למה ציקשו לערב זה דבש לולא קרא דכל דבש, ושמא משקה שאני דאינו אלא תיקון הסממנים, אכל כיפת הירדן ומלח ס"ל דאין להוסיף דא"כ הו"ל י"ב סממנים, ומיהו גם בסממנים יש שרף כדבש עי' בכ"מ פ"ב מכה"מ ה"ד, ועי' במל"מ רפ"ב מכה"מ בכל הנ"ל.

ולפ"ז אפשר דהדיוט העושה קטורת להריח זה חייב אף אם יתן זה דבש, דהדבש אינו מפסיד הקטורת אלא אדרבה מתקנה אלא שיש איסור להקטיר הדבש, ואין איסור הקטרת הדבש מועיל להחיר להדיוט, וכן משמע קצת צירושלמי פ"ק דמגילה הי"א דציקש אנטונינוס לעשות קטורת וא"ל רבי שיחסר אחד, ולמה לא אמר לו שיתן זה דבש שלא יוכל העולם לעמוד צריחה כדחני צר קפרא, אלא ודאי אף כה"ג אסור.

ולדאמור אפשר ליישב שינוי הלשון דקחני בצרייחא גבי דבש אם נתן זה פסלה, וגבי אם חסר אחת מכל סממניה קחני חייב מיתה, ובפשוטו גם אם נתן זה דבש חייב מיתה דכיון

ישמשו לצדק הצית, וז"ל לכל סממני הקטורת קשה להשיגם, והלכך נותנים אותו לאחד מן האומנים שיועד שהוא צריך להחזירם, א"כ כי היכי דיינות ושמיים תנן בסיפא דימכרו לצרכי אותו המין, והיינו שנמכרים לשמש כקרבן וכמ"ש הרמב"ם פ"ה מערכין ה"ח, והטעם משום דכל הראוי למזבח אמרינן דדעתו בהקדשו שישמש למזבח, הלכך גם אחד מסממני הקטורת דעתו בהקדשו שישמש למזבח, והלכך אינו נמכר לחולין. (שקלים ס"ד סק"ה). שם מותר הקטורת מה היו עושין זה כו', נחצא ב' צאורכ צח"צ מעילה י"ד ז'.

ו' ב' ת"ר מותר הקטורת אחת לששים כו', יש לעי' הרי בקרא לא נזכר כלל כמות הקטורת שיעשו ונהי שקיבלו חז"ל שעשו לשנה אחת שס"ח מנה, אבל מנלן לומר שזו הלכה בקטורת נימא דמעשה שהיה כך היה, ועוד דלאחר שמאלנו שמפטמין לחצאין הרי ע"כ שאין בזה דינים, ומנלן לומר דלשליש ולרביע לא, ופטרין ליחיד, ונראה מזה דהקטורת שעיקרה בשמים שיש בה ענין לריח חשיב כל הקטורת כגוף אחד, שהריחות בולעין זה מזה, וכשמפטמין שס"ח מנה הרי הקטורת עצמה בחשיבות יתר ממה שמפטמין אותה לחצאין, דכרבות הסמים הרי ריחם חזק יותר וטוב יותר, ולפיכך כשידענו בקבלה שצלאל עשה שס"ח מנה יש לנו לומר שרק בכמות זו חשובה הקטורת ולא בפחות מזה, אך כיון שקבל רש"ג דמפטמין אותה לחצאין אחת לשבעים שנה הרי ע"כ דאף כמות זו יש בה חריפות מספקת למזבח קטורת, אבל פחות מזה לא שמענו, ולפ"ז לרש"ג ממחזה ומעלה שפיר דמי אף שני שליש או ג' רבעים, ורק פחות ממחזה לא שמענו, ואף רבנן מודו לרש"ג שיש חשיבות יתר כשהכמות יותר גדולה אלא דס"ל שאין בזה עיכוב וכל שצמתכונתה שפיר דמי, ואפשר דמריצוי דתעשה ילפי לה וכדרכא.

ולדאמור ניחא מה שיש לדקדק דהא ודאי אם פיעס שלא צמתכונתה אפי' בכל שהוא פסולה, וא"כ היכי מכשרין בכל יום הא אין צילה, [ואף אם שחקו כקמח מ"מ גם בזה איכא דסברי אין צילה], ונהי דאין לומר דחייב לפטם כל פרס לחודיה דרהיטת הפסוקים שעשו קטורת לזמן ארוך, וטלטלוהו במסעות, ובכל יום היו

דפסלה הו"ל קטורת זרה, וכש"כ לפרש"י דמשום ציאה ריקנית קאמר, אבל למש"כ אפשר דלכך נקט פסלה לומר דעדיין שם קטורת עליה וזר העושה לעצמו להריח זה חייב, ורק להקטרה נפסלה.

הרמב"ם צ"צ מכה"מ פסק כר"נ דאף כיפת הירדן כ"ש, ולכאורה רבנן פליגי עליה.

(ס"א ס"ק י"ג).

שם חסר אחת מכל סממניה חייב מיתה, פרש"י ביום הכפורים משום ציאה ריקנית, נראה דעתו וז"ל דציהכל אף בהקטיר קטורת חסירה ליכא מיתה דאינו אלא לאו בעלמא, ואע"ג דציומא נ"ג א' ילפינן מקרא חיוב מיתה במקטיר קטורת זרה משום הקטרה ולא משום ציאה ריקנית, היינו דוקא במקטיר בקה"ק דציהי איירי קרא דוכסה, אבל במקטיר ציהיכל אין לנו, ולכך הזכיר רש"י איסור ציאה ריקנית ולא הזכיר איסור ההקטרה דאיסור הציאה קדים והצרייחא הכא אחא להזכיר על העשייה דדקדוק שיש בה לגרום חיוב מיתה, וראוי להזכיר את החיוב מיתה הראשון דהיינו משום ציאה, ולא איירי בעייל נמי כשירה או בשגגה, שהרי הכל אזהרה קודם מעשה.

אבל צשטמ"ק צסוגיין צשם תו' חלקו על רש"י וס"ל דאף בהקטרת היכל חייב מיתה בקטורת חסירה, וממילא פירשו צרייחא כפשטה דצשאר ימות השנה קיימא, וכן משמע צרמב"ם פ"צ מכה"מ ה"ח שכתב חייב מיתה שהרי נעשית קטורת זרה, וז"ע היאך אפשר ללמוד מקרא דאיירי בקה"ק, דאף במקטיר ציהיכל חייב מיתה. (ס"א ס"ק י"ג).

שם מיתיצי המקדיש נכסיו והיו זה דברים הראויין לקרצנות הציבור ינתנו לאומנין צשכרן, יש לעי' צשלמא לאוקימתא דרצ אושעיא דאיירי שהאומנים שניתנה להם הקטורת הם הקדיש, שפיר אמרינן דחוזרין ונותנין אותה להם, כדי שיקנו אותה מהם מהתרומה החדשה, כדרך שהיו עתידים לעשות אם לא היו מקדישים אותה, [ומסתברא דלאומני צנין נותנים אותה עכשיו, דהא קדושה צקדושת צדק הצית, וצריך שתחלל קדושתה על מלאכת הצנין], אבל למאי דמסיק רב יוסף דאיירי צאחד מסממני הקטורת, א"כ מה ענין לאומנין, הרי כדרך שימכרו כל הנכסים שהקדיש, ה"נ ימכרו המין הזה שהוא אחד מן הסממנים למי שיסכים לקנותו, והדמים

הקטורת דבצי עירוב לעיכובא, וכש"כ למש"כ שיש בתערוכותיו כדי לחבל וליתן ריח בכל הסממנים להעלות עשן, וי"ע. (ס"א ס"ק י"א).

שם והלא כבר נאמר ושחקת ממנה הדק, ומצואר דהאי קרא חקטורת דכל השנה קאי, וי"ע לשון ממנה, דהא כולה צעי לשחוק, ואפשר שמכאן דקדק הרמב"ם צ"צ מכה"מ ה"ה ששחק כל מין צפ"ע, ומתפרש ממנה על כל מין ומין. (ס"א ס"ק ט"ו).

שם תניא אידך הסך בשמן המשחה לצהמה כו' למלכים כו', פשטא נראה דאע"ג דגבי לאו כתיב לא יסך וגבי כרת כתיב ואשר יתן, מ"מ איכא לאו גס בנחמיה ואיכא כרת גס בסיכה, דכל חד אחי לגלויי אחצריה, וה"נ במלכים וכהנים לר' יהודה אף לאו ליכא אע"ג דכלאו לא כתיב זר, וכן בסיכה נמי צעי כוית ואף לאו ליכא בפחות מכות לר' יהודה, והיינו דקתני הסך למלכים וכהנים, וכמה יסוך, דאף בסיכה דיינין, דסיכה ונחמיה כי הדדי נינהו, ודאמרין מה סיכה כל שהוא, ה"פ כמו דלשון סיכה אינו מתפרש דוקא בכוית כן גס לשון נחמיה מתפרש אף בכל שהוא.

והא דתניא לקמן ו' א' מנין לכה"ג שנטל משמן המשחה שעל ראשו ונתן על בני מעיו שהוא חייב שנאמר על בשר אדם לא יסך, נראה דאחיא אף כר"י [דמשמע דהך צרייתא הילכתא היא דאיתנייא קמיה דרבא ור"א צריה דרבא ורב אשי שקלו וטרו בה, וקיי"ל נמי כר' יהודה], ומודה ר"י דהסך למלכים וכהנים שלא על ראשם דחייב, דדוקא על ראשו דלענין זה לאו זר הוא, אימעיט, אבל לגבי כל גופו כזר מעיקרא חשיב שמעולם לא הורשה לסוך גופו בשמן המשחה, דמשיחה דוקא בראש, וכ"מ בשטמ"ק צ"ס תו' מהר"פ לקמן שם.

אבל ברמב"ם פ"א מכה"מ כתב דדוקא הנותן למלכים וכהנים פטור אבל הסך חייב, וכנראה דחק לפרש כן מחמת הך צרייתא דתיתי אף כר"י, וגרס בהך צרייתא וסך על בני מעיו, וכן לעיל בצרייתא דריח לגרום הנותן למלכים וכהנים, ולפ"ז הנותן למלכים וכהנים על בני מעיהם פטור לר"י, ודוקא בסך חייב וכן דריח לגרום וכמה יתן דהא אמרו בגמרא על זה דבמלכים וכהנים פטר ר"י, ואע"ג דמחלקינן בין סיכה לנחמיה לענין מלכים וכהנים מ"מ לענין שאר

מקטירין מקצת ממנו, וכן מחפינה מוכח שאין מקטירים כל הפיטוס, אבל תיקשי דנליף מזה שאין השיעורים במתכונתה לעיכובא או דיש צילה, אבל למש"כ ניחא דכל הקטורת כגוף אחד וכל המינים צולעים זה מזה, וכל שפיטס במתכונתה, חשיב כל חלק במתכונת זו אף אי אין צילה ואין צו חלק כחלק, אבל פיטס שלא במתכונתה אפי' כל שהוא פסולה.

וריתבן דאף במעלה עשן כן, דלכאורה משמע שהיה נותן כל שהוא מעלה עשן בפיטוס של כל השנה, וא"כ ודאי יתכן שהיו ימים שבהם לא נכנס בפרס שהקטיר מעלה עשן כלל אי אין צילה, ותיקשי לן דהא מעלה עשן מעכב כדאמר יומא נ"ג א', וזה אין שייך לומר דמלכותו צריך לעשות כן, דמעלה עשן אינו מן הסממנים אלא הוא מלכות מיוחדת הנלמד מוכסה ענן הקטורת ושפיר היו יכולים להביא לכל פרס מקצת מעלה עשן, וגם נראה דצאמת היה צריך להיות מעלה עשן בכל הקטרה כדי שיהיה ענן הקטורת, ויתכן לומר דצאמת היה מדקדק לראות בכל פרס אם יש צו מן המעלה עשן ואפשר שהיה משונה בצבעו והיה ניכר, ודוחק, אבל למש"כ אפשר דכל שהיה מעלה

עשן בפיטוס כבר הועיל בריחו וחריפותו על כל הקטורת להעלות עשן [שהיה מתמר גם אחרים שעמו כמש"כ בשטמ"ק לעיל א' צ"ס תו'] המתמר ועולה, וסגי בזה אף אי אין צילה שלא נכנס מן הממשות שלו בהקטרה, וי"ע.

ולאחאמור נראה פשוט דעירוב הסממנים דילפינן מדכתיב ממולח וכדתרגם אונקלוס ודאי מעכב, ואף בפיטס פרס לחודיה שיש צו מתכונת הקטורת מכל מין ומין ולא עירב כל המינים יחד פסולה דע"י העירוב נעשה פנים חדשות שהוא הקטורת.

מיהו במעלה עשן מסתפקנא אם צריך עירוב דכיון דאינו מן הסממנים אלא שנתרבה דלררר להעלות ענן אולי סגי אף בנותנו בקטורת בלא עירוב, ומיהו מהא דמרבינן התם מוכסה לרב ששת לכל ימות השנה ונראה דהיינו דמפרשינן מדכתיב ענן הקטורת ש"מ שסתם קטורת מעלה ענן וממילא ידעינן דלררר ליתן מעלה עשן בקטורת, לפ"ז אפשר דחזר דינו ככל סממני

גופו כזר חשיב, ולאו מהך קרא ילפינן לה, דלא משמע דתרתו ילפינן מהך קרא, וגם לא משמע דדוקא כר"י אחיז, ואין להקשות דא"כ מעל בשר אדם איכא למידק דשמן שעל ראשו לא נתחלל, דאם נתחלל הרי מותר לתמו, וא"כ על בשר ל"ל דשפיר הוי מפקינן ליה לשום דרשא אחרת, ודוקא לבתר ידיעין מקרא דכי נזר וגו' שלא נתחלל, מוקמינן ליה להך דרשא. (ס"א ס"ק י"ו).

שם כהן שסך בשמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל זו ואינו חושש, א"ה, ע"י מש"כ בחו"צ דמאי ס"ג סק"ט דנראה דאפילו תחלת הסיכה של הכהן היא כדי שיתעגל זו בן בתו נמי שרי, דכיון דהוא סך סיכה רגילה והשמן כבר מתחלל בכך, חו לא איכפת לן מהנעשה אחר כך, וכמו שהיה אוכל התרומה לשם כונה אחרת, וכ"מ בלשון התוספתא פ"י דתרומות דקמני סך כהן עצמו שמן של תרומה ומציא בן בתו ישראל כו', משמע דתחלת סיכתו לכך. וע"י חו"צ מעשרות ס"א סק"ד דלא שרי אלא לאחר שסך שכבר נתחלל, אבל לא מצינו דרשאי לטבול ידו בשמן תרומה כדי לסוך את הכהן, וכמ"ש המל"מ פ"א מהלכות תרומות ה"ח.

שם וניתני נמי חוץ ממי שעבר עליו יום הכפורים כו', הרבה יש לתמוה מה ענין זה למטמא מקדש וקדשיו, דהתם אשמועינן שעל חטא זה ליכא אשם תלוי, ומה מקום להצריך לאשמועינן דחייבי אשמות תלוין שעבר עליהם יום הכפורים פטורין, ואף ר"ל לא משמע דלזה נכתבין, ואפשר דכיון דבמתני' קמני נמי האוכל ועושה מלאכה ציוס הכפורים הלכך קשיא ליה דבהני הרי לא משכח"ל אשם תלוי דיוהכ"פ מכפר, ולישנא דמתני' משמע דעל כל השנויים במשנה חייבים אשם תלוי, ולכך הו"ל לתנא להזכיר כאן פטור דיוהכ"פ, [ולא דליתני חוץ מהאוכל ועושה מלאכה ציוס הכפורים, דאי עבד צסוף יומא דלא הוה שהות לכפורי ליה אמנא חייב אשם תלוי, אלא דלא משכח"ל דא"א לצמא, רק דראוי להזכיר כאן דיוהכ"פ פטור מאשם תלוי], ומשני ר"ל שאין צורך להזכיר כפרת אשם תלוי, דרק אלו שאין החטא חייב באשם תלוי קמני, ור' יוחנן לא ניחא ליה בזה דכיון דסו"ס למעשה לא משכח"ל באוכל ועושה מלאכה ציוס הכפורים חייב אשם תלוי היה ראוי להזכיר, אלא

מילי לא מחלקינן ואיכא לאו וכתב צין בסיכה וצין בנתינה, ותרוייהו דוקא בזית לר"י, דדוקא סיכה דאשכחן בהך דרייתא דחייב אף בכה"ג מחלקינן בזה בנתינה, ונ"ע למה לא פירש ז"ל לחלק צין ראשו לשאר גופו וכמס"כ.

ודעת הראצ"ד שם נראה דמפרש הא דאמרינן בסוגיין מה סיכה כל שהוא, דה"ק כמו דבסיכה פשיטא דחייב בכל שהוא אף בנתינה חייב בכל שהוא, וממילא מתפרש דאף לר"י דיליף נתינה מנתינה דתרומה דצעי כזית מ"מ בסיכה מודה, וממילא אף הא דממעטינן מלכים וכהנים היינו נמי דוקא בנתינה ולא בסיכה, ונ"ע דא"כ מנלן כרת בסיכה ולאו בנתינה כיון דתרי מילי נינהו וחלוקים בשיעוריהם, ונ"ע.

הא דאמרינן אבל סיכה למימשח מלכים וכהנים ד"ה כ"ש, מתפרש לכו"ע על סיכה דמנזה, [ולפי' הראצ"ד טפי הו"ל למימר אבל נתינה, דהא סיכה לכו"ע בכ"ש אף בזר], וכן יש לפרש כונת הכ"מ שם במס"כ בדעת הרמב"ם. (ס"א ס"ק ט"ו).

ד' א' מנין לכהן גדול שנטל משמן המשחה שעל ראשו כו', יש לעי' מהו עיקר חידושא דברייתא, אם בא לאשמועינן דשמן שעל ראשו לא נתחלל א"כ הו"ל למינקט קרא דכי נזר וגו', ואם בא לומר דעל בני מעיו חייב אף בכה"ג ואחיא כר' יהודה, א"כ למה נקט שמן המשחה שעל ראשו הו"ל למינקט סתם כה"ג שסך בני מעיו משמן המשחה, ועוד דלא משמע דברייתא דוקא כר"י אחיז, ובשטמ"ק משמע קצת דבא לומר שלא ימשחו לכה"ג אלא בראשו, אבל על בני מעיו לא, וגם לפ"ז לא היה צריך להזכיר שנטל משמן המשחה שעל ראשו, ונראה דאף לר"מ דמלכים וכהנים כזר וחייבין, מ"מ כה"ג שנטל משמן המשחה שעל ראשו וחזר ונתנו על ראשו פטור, [ואפשר דאף לכתחלה חייב להחזיר על ראשו], דשמן זה אינתיק לראשו, ודוקא בנטל שמן אחר מחייב, והיה מקום לומר דשמן זה שאינתיק לראשו ראוי לסוך בו בני מעיו, כמו שרשאי להחזירו על ראשו, והיינו דילפינן מעל בשר, ששמן זה לא יבוא על בשר שום אדם כלומר דאף על האדם שניתן, לא יבוא על בשרו, והיינו שלא יבא מראשו על בשרו, ואף לר' יהודה מתפרש כן, והא דעל שאר גופו אסור אף לר' יהודה ידיעין מסברא, דשאר

שנשחטתה מסתבר דמקריבין מידי דהוי דמציא על בניו וזנותיו הקטנים, ומסתבר דהמיר גרע דזבח רשעים תועבה, וז"ע שוב הראוני בספר ערכי תנאים הנדמ"ח לרצו של הרוקח צענין שב מידיעתו, שכבר נסתפק בזה.

שם יכול לא יהא יום הכפורים מכפר אלא על שנתענה בו ולא עשה בו מלאכה וקראו מקרא קודש כו', נראה דהא דס"ד כן הוא משום דגם מצוות היום הם חלק מן היוכ"פ, דכך ניתנה מצוותו שציוס זה אם יתענה ויקדשו ולא יעשה בו מלאכה יתכפר לו, וקמ"ל קרא דיום כפורים הוא שאין מצוות היום חלק מן היוכ"פ, ואין אלא מצוות סתם, ולפ"ז ז"ע היכי משמע מזה שמכפר גם על שאינם שבים, הלא שפיר י"ל דמצוות היום לא יתכפרו כיון שאינו שב עליהם, ומ"מ יכפר עליו היוכ"פ על שאר עבירות שעשה תשובה עליהן, וכנראה זו כונת תו' בשבועות י"ג א', וכן מבואר בריטב"א שם שזו כונתם, [דהיה מקום לומר דכונתם כששב בסוף היום], וז"ל דצעינן תשובה ציוס הכפורים, אבל מי שחטא ועשה תשובה, וכשבא יום הכפורים שוב חזר לסורו ודעתו לשוב לכסלו, ואינו מתחרט על העבר, אין כאן תשובה, והלכך זה שאוכל ועושה מלאכה ציוס הכפורים רחוק הוא לומר שהוא עכשיו מתחרט על שאר עבירות, לכך משמע לגמ' מזה דמכפר אפילו על שאינם שבים.

וא"ת ודילמא איירי בעשה תשובה בסוף היום, ואף דעכשיו אינו אוכל ואינו עושה מלאכה מ"מ אי לאו קרא דיום כפורים הוא, הוי אמרינן דרק בשמר מצוותיו כל היום אמרינן דכל שעתא ושעתא מכפר, א"נ למאי דס"ד הו"א דרק כל היום מכפר, וי"ל דפשטא דצרייתא צעומד במרדו מתפרשא. (שבועות י"ג א').

שם רבי אומר כל עבירות שצתורה צין עשה תשובה כו' יום הכפורים מכפר, צרמז"ס פ"ד מהלכות תשובה ה"א הציא עשרים וארבעה דברים המעכבים את התשובה ואחד מהם הוא האומר אחטא ואשוב וצכלל זה האומר אחטא ויום הכפורים מכפר, ולמאי דקיי"ל דאין יום הכפורים מכפר בלא תשובה, א"כ איירי כשאומר אחטא ואשוב ויה"כ יכפר, והרי הוא צכלל האומר אחטא ואשוב, אבל לשון המשנה יומא פ"ה צ' משמע

דכיון דאין כפרת יום הכפורים דבר מוחלט שהרי באינו רוצה שיתכפר לו אינו מתכפר לכך אין לורך להזכיר, ואפשר נמי דר' יוחנן כיון דס"ל דצמצעט לא מתכפר שפיר הוסיף האי סברא, ואה"נ דגם בלא זה י"ל כר"ל, ומאי אחיא מתני' אף כרבי, והיינו דפירשו צגמ' דר"ל סבר דצמצעט נמי מתכפר, דאי לא, היה נמי מוסיף סברת מצעט כר' יוחנן, [דאלת"ה ק"ק מגליה לגמרא דר"ל סבר מצעט מתכפר, דילמא מודה לר"י, ומה שלא חירץ כדר"י, משום דס"ל דצלא"ה ניחא כטעמיה], ולהאמור לא שייך לשאול לר"י דליתני חוץ ממני שעבר עליו יום הכפורים ואינו מצעט, דלא שייך להקשות שיטנה התנא דין יום הכפורים דצמקום אשם תלוי קאי כאן, שאין זה מקומו ולקמן צפרק צתרא תני ליה, אלא כל הקושיא משום דקתני צמתני' האוכל ועושה מלאכה ציוס הכפורים, ולזה סגי צמה דאיכא דין מצעט שאינו מתכפר וממילא אין כפרת יום הכפורים כדבר דממילא, אלא כעין הצאת קרבן, ולא שייך להזכיר, וצטמ"ק נחקשה בזה, ועי' רמז"ס פ"ג משגגות הלכה ט' נמצאת למד כו', והיינו העתק סוגיין, ומשמע דמפרש כמש"כ.

נראה דאף צמאמין צכפרתו, ואינו רוצה להתכפר על חטא מקוים, נמי דינו כמצעט, ומשכח"ל שפיר שב מידיעתו צאכילה ומלאכה ציוס הכפורים, ומ"מ אינו מתכפר וחייב צאשם תלוי, וצלא"ה נמי משכח"ל כגון דאכל צלילה והיה שב מידיעתו ועדיין לא נתכפר לו וציוס פקר וצעט דאינו מתכפר, ואי סוף היום מכפר משכח"ל אף צאכל ועשה מלאכה ציוס וצסוף היום פקר, [עי' מש"כ לקמן י"ח צ']. (ס"א ס"ק י"ח).

שם כי הא דעולא אר"י אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וחזר צו הואיל ונדחה ידחה, ענין דיחוי משמע ציומא ס"ד א' דהוא מילתא דסברא, ואינטריך קרא צצעל מוס עובר דאינו נדחה, ורצ יליף ממנו דלעולם צעלי חיים אינם נדחים, ור"י דריש מקרא דדוקא התם לא נדחה אבל צעלמא הואיל ונדחה ידחה. — ה"ה צקרצן נדחה שהפריש עולה והמיר וחזר צו נמי נעשה דחוי, אבל יש להסתפק צקרצן מחוסר כפורים דא"צ דעת כדאמר נדרים ל"ו א', אם נעשה דחוי, וגם יש לדון אם מקריבים אותו גם בשעה שהמיר, דצשעה

דאפילו אם זכה ועשה תשובה אין יום הכפורים מכפר, [והיינו בחטאים דלא סגי בתשובה לחוד], ולמאי דמוקמינן למתניתין אף כרבי ע"כ הכי מתפרש, דהא לרבי יום הכפורים מכפר בלא תשובה, [וכן השעיר המשתלח בקלות לדעת רבינו לעיל פ"א ה"ב], ורצנו לא הזכיר זה כלל, ועי' בפיה"מ, ואולי קים ליה לרצנו מסבירא דאם עשה תשובה ראוי שיתכפר, ונ"ע. (יומא פ"ה ז').

שם דאלת"ה כרת דיום הכפורים לרבי כיון דכל שעתא ושעתא מכפר כו', עי' מש"כ לקמן י"ח ז'.

שם דילמא צהדי דקאכל נהמא חגתיה אומנא כו', לכאורה אף אי איירי בצלע ככותבת צבת אחת, אחת לעולם שוהה זמן מה עד שמת ואחתי ליכפר עליה דגם גוסס כחי להתכפר ביום הכפורים, אבל אי בעודו עוסק בחטא אין יום הכפורים מכפר ניחא די"ל דחשיב עוסק בחטא עד מיתתו, ומיהו י"ל דה"ק שמת עם גמר אכילה או עבודה ודומיא דעבד סמוך לשקפה"ח, והזכירו חנקה אומנא להסביר האזון, אבל הכונה בשאירע שמתו וגמר אכילתו בלא כאלה. (י"ח ז' מסוה"ד).

שם א"ל מאי שגא דלא מיייתי קרבן משום דלית ביה מעשה כו', רש"י ותו' נתקשו לר' יוחנן מאי איכא למימר, וכן בשטמ"ק, ונ"ע מאי קשיא להו ז"ל הרי קושטא הוא דלרצנן דר"ע אין חייבין חטאת בידעוני משום דלית ביה מעשה, דהא חשיב טפי אין בו מעשה ממגדף כדמוכח לר"ל, וא"כ שפיר קאמר דכי היכי דלא תנית ידעוני ה"נ אף מגדף היה לך להשמיט, ואה"נ דר"ע אהדר להו דלא צעי מעשה והא דלא תני ידעוני משום דכלאו אחד נאמר עם צעל אוב, ואף אי ידעו חכמים טעמיה דר"ע נמי אחי שפיר ליטנא דאף, דלטעמייהו דחכמים היה ראוי להשמיט אף המגדף, ולשון הגמ' נמי אינו מוכרח דכ"ל אחי דאי נימא דחכמים לא ידעו טעמיה דר"ע והוי סברי דהשמיט ידעוני משום שאין בו מעשה, אחי שפיר ליטנא דגמ' אף אליבא דר"י. (ס"א סק"ז).

ד' ב' אחתן לרצנן כו', לפי' תו' פריך ר"ע דכרת דמגדף מיותר דאיכא למילף מפסח וע"כ לחייב קרבן אחי, ונ"ע למה אחתן לרצנן ולמה לא יליף ר"ע לנפשיה נמי מהא, וצברייתא

נמי מוכח דלרצנן קאמר שהפסיק צדצרי ר"ע באמנע, ואמאי לא אמר לנפשיה נמי דהא קושטא הוא דכרת דמגדף מיותר למאי דיליף מחטאו ישא, ועוד דא"כ משמע דסבר ר"ע דצפסח שני ליכא כרת אע"ג דסבר מגדף היינו מצרך, וצפסחים ז"ג ז' משמע דליכא תנא דסבר הכי, ונראה דצאמת ר"ע מחייב כרת צפסח שני ויליף ממגדף דהיינו מצרך וכדס"ל לרבי שם, אלא דפריך לרצנן דלא ילפי לחייב קרבן מדכתיב כרת דיליה צמקוס קרבן, דלפ"ז היה ראוי להם לומר דכוליה כרת לחייב קרבן קאמי וצפסח שני ליכא כרת, וממילא איכא למילף מגדף מפסח ואייתר ליה כרת, כלומר דהוי סבר ר"ע מסבירא דאי לא ידעינן לחייב קרבן צמקוס, אית לן טפי למידרש דליכא כרת צפסח שני וממילא אפשר למילף כרת למגדף מפסח ראשון, ואייתר ליה כרת דמגדף לקרבן, אבל למאי דסבר ר"ע דמהא דכתיב כרת צמקוס קרבן אית לן למילף לחייב קרבן, תו שפיר אמרינן איפכא דילפינן כרת צפסח שני ממגדף, ורצנן לא ס"ל טעמיה דר"ע ואף אי לא ידעינן לחייב קרבן צמקוס מ"מ מסבירא להו טפי ללמוד כרת צפסח שני ממגדף ולא לחייב קרבן צמקוס, ולא הזכירו צמקוס דרצנן, דפשוט צמקוס שאין צדרי ר"ע מוכרחין. (ס"א סק"ו).

מתני' א"ר יוסי אימתי צומן שהלכו זה למזרח כו', הרמב"ם צפ"א מה' מחו"כ ה"ז לא הביא הא דר"י, וצפיה"מ כתב שאין הלכה כר"י, ומבואר דמפרש דרצנן פליגי עליה, ודלא כמ"ש בשטמ"ק בשם הרא"ש דר' יוסי לפרושי דצרי ת"ק אחת, ויש לעי' במאי פליגי והא שפיר קאמר ר' יוסי, שהרי מודים חכמים דחטאת העוף לא צעי ידיעה, דהא באה על הספק, ואפשר דמודו חכמים דאם הביאו חטאת אחת והתנו דשפיר דמי, ואפשר דגם לכתחלה היה ראוי לעשות כן מעיקר ההלכה כדי שלא לגרום שריפת קדשים, אלא מדרצנן חששו בזה מצד ההנהגה, לשנות בין אם שתייהן לפניו או שאחת הלכה, וגם מיחלף בין שאר חטאת העוף הבאה על הספק, כיון דגם צה יש ספק, וגם לפעמים יש לחוש לשינוי צעלים כיון שהדבר ספק ואין הכהן יודע מי הצעלים, ואחי לאיחלופי לשחוט לשם אחת מהן או שתייהן, וגם לפעמים אשה לא ידעה לאקנויי לחצירתה, וגם שמא יש לחוש שיאמרו

כשצמיאות עדיין לא יצאה בשעה שראויה להביא זה קרבן מחמת לילה, דכיון שלא יצאה בשעה שראויה להביא זה קרבן, שפיר נפטר בקרבן אחד לב"ש, ומה שאפשר שיזדמן בעודה כליל פ"א שתוכל להביא קרבן, אין זו להוכיח כלום לענין כשלא יצאה לשעה שראויה לקרבן מחמת לילה, דע"כ עיכוב הקרבן מחמת לילה הוא הגורם להפטר בקרבן אחד וכן נראה עיקר, ומ"מ כשעלה עמוד השחר של פ"א במקומה, אפי' הוא עדיין לילה צירושלים נראה דמודו ב"ש דחייבת דכיון שהיא כבר ביום פ"א לא איכפת לן מה שאי אפשר להקריב, דהרי זה כחצב הצית וכנפגם המוצת, וי"ע. (פסחים ג' א').

ח' א' ז' בעל ז' ראיות מאי למימרא הא קמ"ל דוקא ראה כליל ח' אכל ציממא דז' לא קסבר כל ראה שסותרת אין מציאה לידי קרבן, נראה דלפ"ז ברייתא תרתי אחי לאשמועינן חדא דדוקא ראה כליל ח' אכל ציממא דז' לא, וכן דדוקא בעל ז' ראיות מתחייב קרבן על ראיות דליל ח', אכל ז' בעל ג' ראיות לא מיחייב על ג' ראיות כליל ח' דלילה מחוסר זמן, ולכך נקט לה התנא בכה"ג, ולא שנה בהדיא דראה שסותרת אינה מציאה לידי קרבן.

וטעמא דמילתא דראה שסותרת אין מציאה לידי קרבן, לכאורה נראה שהוא משום דהראה מתיחסת לשתי הראיות הראשונות, דכיון דהוררן לספור שבעה נקיים, ש"מ דחיישין שישוב ויראה מחמת החולי שבראיות הראשונות, ולכן כשאמנם ראה אמרינן דחולי הזיבות בראשונה היא שגרמה לראיה זו, וכיון דלא חזיא לאינטרופי לראיות קמייתא שהרי הפסיק יום או יומים ציניהם, תו שפיר נידונין לעצמן, והרי הראיה הראשונה אינה מנטרפת עם זו שאחריה לפי שהיא שייכת לזיבות הראשונה, ונמצא שאין כאן שלש ראיות, ומיהו לפ"ז דין הוא שאם ישוב ויראה ד' ראיות ציוס שציעי שיתחייב בקרבן, ובאמת דגם בשלש ראיות יש מקום לשאול נהי דלקמייטא לא מנטרפא כיון שהפסיק יום נקי, אכל מכאן ולהבא ינטרפו כל השלש ראיות כחטיבה אחת גם כשבאים מחמת הראשונות, ודוחק לומר דהראשונה גרירא בתר הראשונות ושמים האחרונות כחדשים ואינם מנטרפים, ולומר דדין מחודש הוא דכל הראיות שהם לאחר שכבר התחיל

חטאת בזה בשותפות, ומכל הלין טעמי קצו חכמים שחזיקו כל אחת חטאת העוף הבאה על הספק, שמעיקר הדין ראיות לעשות כן, שהרי התירה תורה להביא חטאת העוף על הספק, וכן בעולת העוף אף לר' יוסי מיימה כל חדא לחוד, ולא מיימו חדא ומתני, כדאמרינן בסוגיין, וכמו שפרש"י.

ולא אמור נראה דדוקא בחטאת העוף הבאה על הספק פליגי רבנן עליה דר"י, משום שמעיקר הדין יכולה כל אחת להביא בפ"ע, אבל שתי חתיכות אחת חלב ואחת שומן ואכל ראובן אחת ושמעון אחת ונודע להם מי אכל את החלב וחזרו ושכחו, הרי אלו מציאין חטאת אחת ומתנין, [דמדנין ידיעה אין כאן חסרון שהרי כבר נודע להם, וכמ"ש"כ הרמב"ם בפ"ז משגגות לענין חלב ונותר ואכל אחת ונודע לו איזה שאכל וחזר ושכח דמביא חטאת דכיון שכבר ידע שפיר קרינן ביה או הודע], אף לרבנן דר' יוסי, דהכא אין חיוב קרבן מבלי לשחפס יחד, וע"כ שיביאו חטאת אחת ויתנו. (ס"ז סק"א). — א"ה, עי' מש"כ בחו"ב קנים סוף פרק א' במה שפסק הרמב"ם דלא כר' יוסי.

מתני' המפלת לאור שמונים ואחד ז"ש פוטרין מן הקרבן כו' שלא יצאה לשעה שהיא ראויה להביא זה קרבן, יש לעי' הרי שהיתה האשה במזרח לירושלים שהימים מקדימין ונכנסה לליל פ"א בעוד שצירושלים היה יום והיתה ראויה להביא קרבן, ולכאורה אם היתה שולחת שליח בגמלא פרחא דין הוא שהיתה יכולה להקריב קרבנה, וא"כ אם הפילה אית לן למיחשבה כיצאה בשעה שראויה להביא קרבן, ואמאי אין להוכיח מזה דעיכוב הקרבן הוא דבר נדדי וכשצת וכיו"ב, ועוד עדיף כיון דזימנין משכח"ל שיכולה להביא קרבן, ואף כשהיא צירושלים תתחייב, ושמה יש ללמוד מזה דכל שצירושלים עדיין לא נשלם היום שמסלימה לפ', אין מציאין קרבנה אף שהיא כבר יצאה לליל פ"א, ולפ"ז כשהיתה במערב צירושלים וכשנכנסה לליל פ"א כבר היה צירושלים יום פ"א, באמת תתחייב בקרבן אף לב"ש, ואפשר דלעולם הדבר תלוי בצמיאות וכל שהיתה יכולה להקריב קרבנה פשיטא דחייבת בקרבן, ואף שהיא מקדמת לירושלים ועדיין יום פ' צירושלים, וכש"כ במאחרת, ופלוגתאן רק

וחמישי שפיר תחשב גם ראית השלישי ראה גמורה ויתחייב בקרבן, דלא קלישא טפי מכל ראה קמייתא דמטרפת לקרבן, או דגם לענין זירוף עם הראיות שאחריה אמרינן דראה קלושה היא, וזוה הוא דאמרינן קסבר כל ראה שקותרת אינה מביאה לידי קרבן, דהאי תנא סבר כן, ומעתה עדיין יש מקום לדון אם חזר וראה עוד ג' ראיות אחר ראית השלישי אם השתא שפיר הוי ודאי לקרבן, או דכי היכי דראית הראשונה היתה ראה קלישתא, ה"נ האחרות שבאו עמה, שמסתבר שהם יהיו דדין סתם ראיות, אבל בלשון הרמב"ם פ"ג ממחור"כ משמע דגם אלו בכלל ראה שקותרת דאינן ראיות לענין קרבן, וי"ע.

בשטמ"ק צהשמות הקשה איך משכח"ל זצ לקרבן בג' ימים זה אחר זה כדתנן בזבים פ"ק מ"ג הרי הראיה השלישית היא ציום השלישי שכבר התחיל לספרו, והו"ל ראה הקותרת שאין מביאה לידי קרבן, ותיירץ דכל שלא היה יום נקי לא חשיבא ראה הקותרת, ואפשר דבעי יותר מיום ואולי דוקא ציום ז', ולא נתפרש הטעם מה צין יום ז' ליום ה' ו', גם עיקר הקושיא ז"ע דעד כאן לא אמרו דראה הקותרת אינה מביאה לידי קרבן, אלא דראה שאינה יכולה להטטרף לקודמות לחייב קרבן, וזוה אמרינן דגם לראיות שאחריה נמי לא תטטרף לחייב קרבן, דראה שקותרת אינה מביאה לידי קרבן, אבל ראה שיכולה להטטרף לקודמות ולחייב קרבן, הלא זהו דין דג' ראיות שמחייבין קרבן, ומה"ט לז"ש בפ"א מ"א דבראה שמים והפסיק בשני וראה בשלישי דמטטרפין לקרבן, לא שייך לומר דראה שקותרת אינה מביאה לידי קרבן, דכיון דבהפסק יום אחד ס"ל לז"ש דמטטרפין דהרי זה כדן דג' ראיות בג' ימים דמטטרפין, תו לא שייך לדון משום שקותרת, וכל הנידון דראה שאינה יכולה להטטרף לראיות שקדמו לה שסופר עליהם נקיים אם תטטרף לראיות שבאין אח"כ.

שם לא פסיקא ליה דאר"י ראה אחת צלילה כו' אר"י תדע כו' דהא ראה ראשונה ש"ז בעלמא כו' אר"ש צריה דר"א מידי איריא ראה ראשונה של זצ חזייה בזמן חיובא כו', יש לעי' הא משמע דמתני' דעיקר הדבר תלוי אם כבר ילא לשעה שראוי להביא קרבן, וא"כ בראה ראה אחת

לספור נקיים כולם אין מביאין לידי קרבן, ג"ז דוחק, דנמא דזצ בעל שתי ראיות משהתחיל לספור שוב אינו יכול להעשות צן שלש ראיות, והיה אפשר לחלק דדוקא הראיות שבאותו יום שהראשונה גרמה לסתור, הם אינם מביאים לידי קרבן, אבל ראיות שלמחר שפיר מחייבים קרבן, ולפ"ז יהיה ניחא דמשכח"ל דזצ בעל צ' ראיות יעשה צן שלש ראיות, אבל הדברים סתומים וברמז"ם פ"ג מה' מחוסרי כפרה ה"ד משמע דבכל גוונא מדאורייתא ראה שקותרת אינה גורמת לחיוב קרבן צין שלש ציום אחד צין שלש לשלשה ימים דכולם לסתירה הן עי"ש, וי"ע.

ומחזורתא דמילתא דהא דראה אחת קותרת כל שבעה, ולא סגי שתספור יומה כדאשכחן בקרי, הרי הענין דהראה מטטרפת לראיות הראשונות וכאילו היה רואה כל הזמן, וכיון שאמרה תורה שמטטרפת לראשונות לסתור הכל, ומ"מ אינה מטטרפת להן לחשוב כראה שלש ראיות מזורפות, י"ל דבכלל זה שראה זו גם לא תטטרף לראיות שיבאו אחריה, ולפ"ז אמנם רק ראה ראשונה מן השלש אינה מביאה לידי קרבן, אבל שמים האחרות מכיון שאינם צריכות להטטרף לראשונות לסתור שהרי כבר נסתור הכל, שפיר י"ל דמונין צהן ראשון ושני, ואם יראה שלישי דהיינו רביעית יטטרפו לקרבן, אבל בלשון הרמב"ם בפ"ג ממחור"כ ה"ד משמע דכל הראיות שציום הסתירה כולן כראשונה כאילו הן הגורמות הסתירה, והיינו לפמ"ש פ' שמטטרפות לראיות הראשונות לחשוב כאילו טרם הפסיק לראות ולכך אינן משמשות לקרבן, ולגופו של ענין יתכן לומר כן, אבל לפ"ז נמא דזצ צן שתי ראיות משהתחיל לספור שוב לא יתכן שיעשה צן שלש ראיות לחייבו קרבן, וזה דבר רחוק בצבא.

תובן הדברים דכשאמרה תורה דראה שנים וצני הפסיק וצלישי ראה אחת דאינו מביא קרבן, הרי ע"כ דראה אחרונה שבשלישי קלישא לה, [והטעם משום דבשני הפסיק חזינן דהחולי אינו כ"כ חמור והלכך אף דהדר חזי בשלישי ואמרינן שזה מהתגברות החולי, מ"מ לא חשיבא לגבי החולי כראה ממש], ועכשיו יש לדון אם קלישא לה רק שלא תטטרף לראשונות, אבל אם ישוב לראות עוד שתי ראיות בשלישי או צרביעי

כפ"ג ממחור"כ ה"ד צוז צעל ג' ראיות שראה ג' ראיות צליל שמיני, שאינו מציא אלא קרבן אחד על השלש הראשונות עי"ש, ויש גם מקום לומר דאף אם קיים חיוצ קרבן לראשונה, מ"מ לא יוכל להקריבו צעודו זכ מן השניה שהיא מתכפרת עמה, ונ"ע צזה.

ואם ראה רק שתי ראיות צליל ח' והשכים צקק והציא קרבנו מסתבר דינא ידי חובתו אם זכ משלח קרבנותיו, ואף אם יחזור ויראה אח"כ ציום ח' ראה שלישי לא ישתנה הדין, ונפטר בקרבנו גם על הזיבה השניה, אף שצטעה שהקריב קרבנו עדיין לא נתחייב בקרבן על השניה, ונראה דגם אם הקריב קרבנו ציום ח' לאחר שכבר ראה ראה שלישי, דנמי ינא ידי חובתו, דכיון דעד שלא ראה ראה שלישי היה יכול להקריבו, אינו צדין שאחר ראה שלישי יפסל צדיעצד אם הקריבו.

וממזה שלא הזכירו בגמ' לחלק צצראה אחת צלילה ושמים ציום הרי ינאה שעה הראויה לקרבן, שהרי עד שלא ראה השמים שפיר היה יכול להקריב קרבנותיו, משא"כ צראה שמים צלילה ואחת ציום שכבר היה זכ צתחלת שמיני, משמע דגם צשמים צלילה ואחת ציום אם הקריב קרבנותיו ינא, אע"ג שהוא זכ.

סוגיא דגמ' נזיר ס"ד צ' מתפרשא צהפילה צתוך מלאת לראשונה וחזרה ופהילה צתוך מלאת לשניה צכולן מתכפרות צקרבן אחד, וא"א להקריבו עד לאחר מלאת דשלישית, עי"ש צתו'.

דברי הרמב"ם והראצ"ד פ"א ממחור"כ ה"ה, מתפרשים צדין אם ילדה אחר מלאת דראשונה, דחייבת צשני קרבנות לכו"ע, אם יכולה להציא הקרבן הראשון צעוד היא צתוך מלאת לשניה, וכמ"ש מרן זללה"ה צכריתות סי' ל"ו, והדבר פשוט כדעת הראצ"ד דלמה לא תוכל מחוסרת כפורים לשלוח קרבנות שהיא חייבת, וכמפורש נמי צתו"כ שהציא הכ"מ, וכנראה דהרמב"ם היתה לו גירסא אחרת כמ"ש צכ"מ, וכ"ה צפי' הר"ש לתו"כ צשם ר' הלל דגרס כגירסא שכתב הכ"מ, אבל שם פירש לענין שהיא עצמה אינה יכולה להציא קרבנה, אבל לשלוח פשיטא דשפיר דמי, אבל הרמב"ם פירש צברים כפשוטן דגם אינה יכולה לשלוח, ונראה דלאחר שהגירסא שלפנינו מתוקנת צפירושה, יש לקצועה כעיקר, שאילו נודמנה

צלילה דאינו אלא כצעל קרי כדתנן ריש זבים, א"כ כשהאיר המזרח שפיר היה יכול להקריב קרבן ויצתו, דקיי"ל טמא שרץ משלח קרבנותיו כמ"ש פ' הרמב"ם פ"ב מצ"מ ה"ב, וה"ה צעל קרי, וכיון שניא לשעה שראוי להציא קרבן, הרי שפיר יש לחייבו צקרבן שני כשישוב ויראה שמים, ומ"ט דר"ש צרי' דר"א, וי"ל דכיון דלחיוצ קרבן צעינן נמי לראיה ראשונה שהיתה צלילה, והיא היתה צשעה שצדיין לא ינאה שעה שראויה להציא קרבן, הלכך י"ל שמצטרפת לזיבה הראשונה ונפטרת צקרבנה, ורצ יוסף קאמר דכיון דראיה הראשונה אין דינה אלא כצעל קרי, הלכך יש לדון כאילו חיוצ הקרבן נגרם רק ע"י שתי ראיות האחרונות, אלא דהוא תנאי שצריכות להיות לאחר ראה שהיא צדין צעל קרי, וחשיב כאילו חיוצ הקרבן חל לאחר שכבר ינאה שעה הראויה לקרבן, ור"ש צריה דר"א אמר דכיון דסו"ס אנו צריכים גם לראיה הראשונה לחיוצ הקרבן, והיא היתה צלילה, הלכך אי לאו דאמר ר' יוחנן, היה מקום לומר דפטור.

ולדאמור נראה דאי ס"ל כצ"ש דרואה ראה ראשונה של זכ דינו כשומרת יום כנגד יום דנעשה זכ למפרע, דלפ"ז אפי' ראה אחת צלילה ושנים ציום יהיה פטור, וכן צראה שמים צלילה והראשונה מאונס ושמים ציום [דהא הראשונה שמאונס משלמת לטומאה ואינה משלמת לקרבן כדאמר נדה ל"ה א'], דצזה יהא פטור גם לדידן, דכיון דראיה הראשונה שמחייבת קרבן צבר טמאתו צדין זכ, תו ליכא לטעמא דרצ יוסף ושפיר מצטרפת ראה זו לזיבה הראשונה ונפטרת בקרבנותיה, ותו ליכא חיוצ קרבן מן השניה.

זכ צעל ג' ראיות שראה ג' ראיות צליל ח' למאי דקיי"ל דלילה מחוסר זמן ואינו חייב אלא קרבן אחד, ויקריבונו לאחר שיספור ז"נ לזיבה השניה, יש להסתפק אם עבר והקריבו ציום ח' לראשונה מהו, אי זכ צעלמא משלח קרבנותיו, מי אמרינן כילדה צתוך מלאת דמי דאמרינן לקמן ט' צ' דלידה שניה גורם, וה"נ זיבה שניה גורמת, והרי כל החיוצ על השניה, וממילא לא שייך קרבן עד שיספור שצעה נקיים לזיבה השניה, או"ד ליל ח' לא דמי לתוך מלאת, ונהי דמיפטור צחד קרבן, אבל גם זיבות ראשונה לחוד מחייבת קרבן, וכן צליל פ"א לצ"ש, וכיון דהקריב שפיר כיפר לראשונה, ולשון הרמב"ם

בטומאתה, וי"ע צה' וצרא"ש צנדרים שם שהזכירו
דנור נמי מחוסר כפורים ליינו ומגלחמו, דהתם
לאו ענין טומאה הוא, עי' כריתות ח'.

גמ' מציאה צ' קנין אחת על הודאי כו', לפוס
גירסא דידן דצה' לידות ודאי וה' לידות ספק
קיימינן, וכן מצואר צרמז"ס פ"א ממחז"כ ה"ג,
תמה הגרע"א ז"ל בגליון בטעמא דמילתא, והא
אילו הויין כולוהו ודאי הוי סגי בחד, השתא שיש
בהם ה' ספיקות למה לא סגי בחד, ונראה דכיון
דמציא קרבן אחד והוא מחירו בקדשים גם מחמת
חיוב הספיקות, יש לחוש שיאמרו שקרבן זה בא
על הספק והוא נאכל, ועוד דזימנין שיאמרו דאף
אם הביא על הספק הותר בקדשים, וזה ליתא
כמש"כ להלן, ולכך תיקנו חכמים להפריד את
הספיקות מן הודאות, אצל עדיין יש לשאול דהא
ריצ"נ קאמר אם יש ודאי ציניהן תאמר על הודאי
ותפטר, הרי דמהני מה שמציא על הודאי לענין
הספיקות, ואפשר דצליכא ודאי אלא אחד לא
חיישינן לאיחלופי, דסתמא כה"ג ניחא ליה להביא
על הודאי וכיון שמיד עם הבאתו תו ליכא עליה
ודאי כלל לא אחי לאיחלופי, ומיהו צרמז"ס לא
נוכר חילוק זה, ואפשר דריצ"נ לטעמיה דלעולם
מחייבינן ליה לפרושי על האחרון לכך לא חיישינן,
אצל ת"ק כר"ע ס"ל דמציא על אחד מהן ולכך
חיישינן לאיחלופי, ודוחק, וי"ע.

ברמב"ם שם משמע דגריס כמו שהוא צנדרים
לפנינו ה' לידות ודאי ה' זיבות ספק
או ה' לידות ודאי וה' לידות ספק, וללא כמו
שהגיה במסורת הש"ס, ולפי גירסא זו משמע דצה'
לידות ודאי וה' זיבות ודאי סגי בקרבן אחד
להחירה בקדשים דהא משמע דדוקא משום ספק
מנרכינן תרי, וכן מתבאר צרמז"ס שם, וזה כפי'
הר"ש צה"כ דהיינו צרייתא דלק' ט' צ', וכמו
שיתבאר בסמוך.

והב"ח בגליון גריס ה' לידות ודאי וה' זיבות
ספק או ה' זיבות ודאי וה' לידות ספק,
וכ"מ בשטמ"ק אות י"ח, ולפ"ז טעמא משום
דללידה וזיבה לא סגי בחד קרבן להחיר בקדשים
אפי' שניהם ודאין או שניהם ספיקות, וכדיליף לה
צה"כ מקרא הוצא בשטמ"ק צסס תו' לקמן ט'
צ' בהשמטות אות ט"ז, [ולזה כנראה נתכוין
הרא"ש כאן באות י"ח וי"ל כמו שפירשנו לקמן

לרמז"ס היה קובעה להלכה, והלכך אין לנו לדינא
אלא כדעת הראב"ד. (וצי"ס ס"א סק"ט י').

שם ומציא אידך אינו מציא כו' ליתנייה גבי חמשה
מציאין כו', עי' מש"כ צוה לקמן ט' צ'.

מתני' מציאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים כו',
א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ צוה
צה"כ זבחים ו' א' או"ד לא דמיא לחטאת
דחטאת על כל חטא וחטא זעי לאיתויי חדא חטאת
כו', לכאורה משמע מכאן דבאשה שיש עליה ה'
לידות דתנן כריתות ח' א' דמציאה קרבן אחד
ואוכלת בזבחים, דאף אלידה דלאחר הפרשה מהני,
דאל"כ הא חזינן בחטאת דאפילו לא זעי לאיתויי
על כל חדא וחדא ומ"מ לא מכפרא אלאחר
הפרשה, ושמא גם זה בכלל זעיין, ואי עולה לא
מכפרא אעשה דלאחר הפרשה ה"ה בחטאת יולדת
דאינו מכשיר אלידה דלאחר הפרשה, א"נ שאני
התם דכטבילה חשיב כדאמרינן התם, ובאמת אינו
עושה ולא כלום אלא אלידה שבה עליה, ומ"מ
ניתרת על ידו בקדשים, דכך הוא גזירת הכתוב
דכל יולדת שהביאה חטאת יולדת לאחר מלאת
ניתרת בקדשים, ולפ"ז יש מקום לומר דאף אי
נימא דלא מהני התם אלידה דלאחר הפרשה מ"מ
ליכא לדייק מהתם לעולה, דשאני התם דזעיין שכל
ההבאה של הקרבן תהא לאחר לידתה, ואינו ענין
לכפרה אלאחר הפרשה דהתם אינו מכפר כלום
אלא על הלידה שהופרש עליו, שו"ר צספר מרן
זללה"ה לכריתות סי' ל"ו סק"ה שכתב דמהני נמי
אלידה דלאחר הפרשה. (וצי"ס ט').

שם ואין השאר עליה חובה, א"ה, עי' מש"כ להלן
ד"ה ומהא צמס"פ רש"י שאף האחת בקושי
התירו.

בנדרים ד' צ' ההיא קא שריא לה למיכל בקדשים,
יש לעי' לפ"ז האשה שיש עליה חמש
לידות דמציאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים, האם לא
יהא צל תאחר בארבע הקרבנות הנוספות, [ועי'
צה"כ צ"צ קס"ו א' דפשיטא להו דאיכא צל תאחר],
וי"ל דלא פלוג רחמנא וכיון דקרבן זה בעלמא שרי
בקדשים, שפיר איכא עליה צל תאחר גם בגוונא
דלא שרי בקדשים, א"נ השתא ילפינן לה צמה הנד
מנוזר ושאר קרבנות. — בפשוטו הא דשריא
למיכל בקדשים ר"ל דהיא בטומאה דמחוסר
כפורים, ושפיר קפיד רחמנא שלא תשהה

מביאה חטאת העוף משום דחטאת על הספק שזיערה ענמה מן היין, אבל בלא נטמאה לא מייתה חטאת בהמה דדוקא חטאת העוף דקילא דאחיא על הספק אחיא נמי בכה"ג, ואם נימא דחטאת העוף הבא על הספק אינו אלא ספק קרבן ורק הקילה תורה להביאה, א"כ איך ניליף מזה להביא חטאת העוף בהפר לה בעלה דהשתא ידעינן שמעולם לא היתה נזירה, אבל אם הוא קרבן ודאי שנחחדש על מצב של ספק ניחא דזשעה שזיערה ענמה מן היין חטאת באמת על הספק ומצב זה לא נשתנה ע"י הפרת הצעל, דסו"ס זשעה שזורה זיערה ענמה מן היין, ואלא דמי להותר ע"י חכם דהתם ע"י פתח וחרטה כטעות חשיב, וכנודע שלא חטא דמי, משא"כ כאן שהכל תלוי בידו של בעל, וכיון שמצב זה נשאר קיים ראוי הוא לכפרה של חטאת העוף הבא על הספק, ולא דמי לכל ספק לידה שנודע שלא ילדה דהתם איגלאי מילתא למפרע שלא היה מצב המחייב קרבן, דכל ידיעה של עכשו היתה ראויה להודע אחתול זשעת מעשה, משא"כ הפרת הצעל שהוא מחודש בהחלט והמצב של קודם הפרתו הוא מצב מוחלט. — ונראה דאינה נאכלת כדין חטאת העוף הבא על הספק.

ומהא נמי מוכח דאף באינה מחוסרת הכשר איכא לדין חטאת העוף הבא על הספק, דהאי איתתא אינה מחוסרת הכשר דהא איגלאי מילתא דמעולם לא הויא נזירה, ומ"מ מביאה חטאת העוף, ולמדנו מזה דהא דתנן ואין השאר עליה חובה, דחובה הוא דליכא אבל ראוי להביא, ומש"כ רש"י דדדוחק התירו ז"ע, וכן בטירות איתנייא בהדי ספיקות שהקילו בהם חכמים, והיינו שאינה מחוייבת להביא, אבל רשות איכא, וז"ע.

כתב מרן זללה"ה שם דמדמתן ואין השאר עליה חובה מוכח דקמייתא חובה היא, והיינו דחייבה תורה במחוסר הכשר להביא חטאת העוף הבא על הספק, ולו"ד ז"ל היה נראה דלא מצינו בתורה שני סוגי חטאת העוף הבא על הספק אחד של רשות ואחד של חובה, אלא כולן רשות, וקמייתא ודאי מייתה לאישתרויי בקדשים, אבל לא מחיוב הקרבן, והשאר אינן חובה דמחיוז הקרבן אף קמייתא לאו חובה היא, שוב הראוניו בתו' זבחים ס"ח א' ד"ה אימור שכתבו דלמ"ד חולין בעזרה לאו דאורייתא אמתא קרא לומר דחייב להביא חטאת

זפ' ד' מחוסרי כפרה], והא דנקט לה בודאי וספק לרבותא דאף בספק זיבה אינו נותר בקדשים בקרבן ודאי לידה, ומיהו הר"ש בתו"כ פירש דהיינו ברייתא דלקמן ט' ז' וכדמפרשין לה בסוגיין, ולפ"ז אין לנו מקור דלא סגי בחד קרבן ללידה וזיבה, והראב"ד בתו"כ שם פי' כמש"כ זשטמ"ק זשם תו' שם. (ס"ז סק"ו).

שם של ספק כו' תאמר על אחד מהן ותפטר, משמע דבספק מיחדת הקרבן לאחד מן הספיקות, וכן זדין דלא יתכן להביא קרבן מזלי ליחד לו את המעשה שצא עליה, ועוד דזימנין דנודע לה אח"כ על אחד מהן ולא תדע אם על זה הביאה הקרבן או לא, ויש לעי' א"כ היכי שרינן לה בקדשים, ודילמא ספק זה שהביאה עליו הוא באמת לאו בר קרבן, ונמצא דקרבן שהביאה לאו קרבן הוא כלל [עי' מש"כ לקמן כ"ו ז'], וממילא אסורה בקדשים, ואפשר דלעולם כשמביאה על ספק ויש עוד ספיקות כהנה פתיכי זדעתה שאם זה שמביאה עליו הוא פטור שיהא קרבן זה על האחר שחייבת בו, ולפ"ז אף אם נודע אחר מליקה שזה שהביאה עליו פטור היה הרי זה ממנה דמה, דאיגלאי מילתא שעל האחר היה, וז"ע בזה, ולפ"ז אם יש עליה ודאי וספק והביאה על הספק לא הותרה בקדשים, [אף להגורסים בסוגיין זיבה ולידה ולא מחלקינן בין ודאי לספק עי' לעיל], אבל אין נראה לומר דאף זנודע שעל ספק זה שהביאתו פטורה היתה מ"מ הועיל להכשירה משאר ספיקות, דלא מצינו קרבן שצא על הכשר לחוד ואינו פטור מחיוב הקרבן.

ולמש"כ מרן זללה"ה בספר נגעים סימן י"ג סק"ח ט' הוצא לקמן כ"ו ז' דחטאת העוף הבא על הספק הוא קרבן ודאי, וחייבין עליו משום זרות ומחוסר זגדים, ורק לענין נודע חלוק דינו מאשם תלוי, יש מקום לומר דמועיל להכשיר אף זנודע לה שהיתה פטורה על זה שהביאתו, דמ"מ דין קרבן עליו, ומכאן סייעתא לזה, [ומ"מ אפשר דאינה מועלת להכשירה מחיוב ודאי שהיה עליה, וכ"נ].

ועוד יש להביא ראיה לזה מהא דאמרין נזיר י"ט א' נדרים פ"ג א' דהאשה שנדרה זנזיר ונטמאה ואח"כ הפר לה בעלה דאי מיעקר עקר

ארבעה מחוסרי כפרה

ח' ב' גר כי קא מייתי קרבן לאכשורי נפשיה למיעל בקהל, מש"פ בשטמ"ק אות ג' דפוסל צביאחו עד שיציא קינו, תמוה דא"כ בזמן הזה נמי, ואי רבי רחמנא מלדורותיכם א"כ אית לן למילף דאינו מעכב, ועוד דמדתניא בתר הכי דמעוכב בקדשים משמע דוקא בקדשים, לכך נראה דודאי אינו פוסל צביאחו, והא דאמרין לאכשורי נפשיה למיעל בקהל ר"ל שהוא קרבן להשלים הגירות ואינו ענין למחוסרי כפרה, וגם לא מצינו דעולה מועלת למחוסרי כפרה, דכ"מ דרמז"ס רפ"א ממחור"ב, ומה"ט נראה שאם נעשה זב עד שלא הביא קינו והביא לזיבתו לא הוכשר לאכול בקדשים, אף להרמז"ס דאף בזיבה ולידה סגי בקרבן אחד ע"י מש"כ לעיל א', דקרבן הגר אינו קרבן מחוסר כפרה אלא הוא קרבן גירות, והכי איתא בתוספתא סוף שקלים דהביא לזרעו ולגזירותו לא יצא ידי חובת גירות, ואף ראב"י מודה בזה, אלא דמ"מ מנאו בהדי מחוסרי כפרה כיון דסו"ס הוא מעוכב מלאכול קדשים עד שיציא קינו. (ס"ז סק"ט).

שם ת"ר גר מעוכב לאכול בקדשים עד שיציא קינו, נראה דהוא מדאוריתא, וכן מוכח מהא דראב"י מני ליה בהדי מחוסרי כפרה, ונראה דקים להו לחז"ל כן מסביר דכיון דנריך הרצאה דמים להשלמת הגירות סבירא הוא דלקדשים מיהא ראוי לעכבו עד שישלים גירותו, [ובפשוטו אף רבנן דראב"י מודו בזה, ותימא שצפיה"מ לא כ"כ]. (ס"ז סק"ט).

שם הביא פרידה אחת שחרית כו', כלומר דאף שצריך להביא שתי פרידות מ"מ להשלים גירותו סגי באחת, והשניה חובה עליו. (ס"ז סק"ט).

שם אוכל בקדשים לערב, בתו' חגיגה כ"א א' נתקשו דהא מחוסר כפורים אינו נריך הערב שמש, ובאמת גר אינו ענין למחוסר כפורים כלל שהוא ענין אחר להשלמת הגירות, ואולי איירי בצבל לגירותו זו ביום דסתמא מיד מביא קרבנו, וא"כ אפשר דכל גר נריך הערב שמש לקדשים מחמת גירותו, ומיהו לז"ה דס"ל פסחים ז"כ א' דפורש מן הערלה כפורש מן הקצר א"כ ע"כ איירי בשכר טבל לגירותו והזה ושנה, וז"ע. (ס"ז סק"ט).

העוף על הספק, אבל לפ"ז הא דאין השאר עליה חובה ע"כ כמ"ד חולין בעזרה דאוריתא, וז"ע.

הא דבספק מציאה גם עולת העוף אע"ג דלענין הכשר אין העולה מעכבת כמ"ש הרמז"ס פ"א ממחור"ב, ובלא הכשר אף חטאת העוף אין עליה חובה, ואין לומר דטעמא דחטאת העוף משום חולין בעזרה וכמ"ש פ"רש"י אבל עולת העוף דמתני בנדבה שפיר מביא, דא"כ תביא עולת העוף על כל הספיקות, לכך נראה דטעמא משום שלא מצינו פרידה אחת צכה"ת כולה בחובה כדאמר לקמן ט' א', לכך כל שמביא חטאת העוף נריך להביא גם עולת העוף, שו"ר שהדבר בספק אם נריך להביא עולת העוף, ע"י רש"ש נויר נ"ט ז' וצחצוחות אהל משה סימן פ"ח פ"ט. (ס"ז סק"י).

שם דריצ"נ מדמי להון לחטאת כו', כבר תמיהו בתו' א"כ למה סגי בחד אפי' אם מביאו על האחרון, ואפשר דמדמי להו לחטאת בגוונא דליכא חילוק חטאות, וה"נ הכא נריך שיכוין שקרבן זה יכשירו מכל הזיבות לענין קדשים אבל אם הביא רק על אחד לא הוכשר, וכשמביא על האחרון מתפרש ממילא שיוטרה על ידו לקדשים, דלעולם האחרון מטהרו, ור"ע מדמי ליה לטבילות דאף בטבל לטומאה אחת נטהר מכולן, ויתכן דהא דבספק סגי אף צמציא על הראשון, משום דהתם לעולם כל הספיקות מעורבין שהרי יתכן שבאמת רק ספק זה שמביא עליו הוא הזיבות או הלידה והוא ממילא נותר בקדשים מיד, ולכך לעולם פתיכי בדעתו שקרבן זה יכשירו לקדשים, [וגם למה שצדדנו לעיל דבספק לעולם בדעתו שאם זה שמביא עליו הוא פטור שיהיה על השני, וא"כ כולם מעורבים צמחשבתו בקרבן זה], וכאילו מביא על האחרון דמי, ור"פ לא ס"ל הכי אלא דכיון דסו"ס השתא הוא מעוכב בקדשים מחמת כל הספיקות היה ראוי לחייבו גם כאן שיביא על האחרון, דספיקות כודאות וכדפריך מאשם תלוי, לכך מוקי דפליגי בחוששין לפשיעה, והא דמביא על האחרון ולכאורה אדרבה אם היה מביא על הראשון כש"כ שלא היה פושע, ז"ל דאם יביא על הראשון יש לחוש דכשיותר בקדשים אחי למימר דלגמרי דמי לטבילות, אבל אם מביא על האחרון יתפרש שהביא להכשר מכולן ולכפרת האחרון, וע"י בשטמ"ק בשם הרא"ש. (ס"ז סק"ח).

ישראל למשה, ומשה למקום, והשתא דליכא משה, הרי ב"ד שלוחי דרחמנא נינהו, ומה"ט באמת י"ל דמילה וטבילה א"צ ב"ד ליעיובא וכמו שצידד הרמב"ן, דומיא דמילה וטבילה שבסיני, ורק קבלת מצוות צריך ב"ד, ומה"ט פשיטא נמי דמשקיבל עליו אף שחזר בו, ישראל מומר הוא וקידושו קידושין, דכישאל ממש חשיב, וכדאמרין ביצמות.

(יצמות מ"ו א').

שם ת"ל והקריבו אפילו פרידה אחת, א"ה, ע"י מש"כ בחו"צ קנים פ"צ מ"ה דמשמע שיש ענין קן בנדרים ונדבות, דאע"ג דאפי' פרידה אחת יציא כדאמר הכא, מ"מ כיון דלא מצינו לה בכל התורה כולה, הלכך גם בנדרים ונדבות יש ענין לכתחלה שלא יפחות מקן, וברש"י זכחים ס"ז ב' וכן ברא"ש ספ"ג דקנים מצויר דהאומר הרי עלי קן, אינו יכול להציא אחד תור ואחד בן יונה, אלא צריך דוקא שתי תורים או שני בני יונה.

שם אלא במילה וטבילה והרצאת דמים, לכתחלה פשיטא דהרצאת דמים בסוף, אבל צדיעצד יש להסתפק אם הציא קודם טבילה אי מיפסל, וטפי נראה דלעיובא הוא דכל זמן שאינו ישראל לכל מילי אין קרבנו ראוי להרצות, אבל ז"ע בלא ראייה, ועי' תו"י יומא ח' א' ד"ה ור"י.

בראיה דאף קודם שהציא קינו חייב בכל המצוות ואף בקרבנות, וכ"מ ברמב"ם פ"ו מק"פ ה"ז, [ועיקר דבריו ז"ל שם צריך ציור במה שחלה הדברים ברפואתו ודחיית טבילתו, והא לאחר שטבל קיימין]. (ס"ב סק"ט).

שם אלא טבילה מנלן כו', מצויר דבהקדמת הפסח לא נתחייבו בטבילה, דלא מצאנו טבילה בישראל אלא בהוצאה שבסיני, ויש להסתפק לפ"ז בנכרי שנתגייר במצרים משנאמרה פרשת וכו' יגור אתך גר וגו', אם היה צריך טבילה למאי דקיי"ל דמילה וטבילה בעי, או"ד כיון דאף ישראל עדיין לא טבלו באותה שעה, ה"ה גר המתגייר, והיה אפשר ליישב בזה קושית תו' ביצמות מ"ו ב' ד"ה כי שהקשו ל"ל לר"ע קרא דתושב ושכיר לא יאכל בו לאסור גר שמל ולא טבל בפסח, תיפוק ליה דבאבות נמי טבילה הוא, אבל למש"כ ניחא דבמצרים עדיין באבות לא הוי טבילה, ואפ"ה גר צריך טבילה, ולכך אינטריך האי קרא, ואפשר דזה בכלל תירוצם וכונתם דר"ע מצי קצר דבאבות אף

— א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"צ חגיגה. חגיגה כ"א א' תוד"ה האונן וי"ל דלערב דנקט מיירי שאינה עומדת שם בשעת הקרבה כו', הדבר קשה טובא בההיא דגר בכריתות ח' דקתני הציא פרידה אחת שחרית, דנימא דמסר מעותיו או קנו בשחרית, דהציא מתפרש שהקריב, ולו"ד ז"ל נראה דנקט לערב משום דבסתמא עדיין לא טבל לקדש, וממילא טעון הערב שמש, דטבל ולא הוחזק כאילו לא טבל, והא דמחוסר כפורים טעון טבילה לקדש הוא במאורע אם טרח לטבול לקודש או לטהרת הקודש אי כקדש דמי קודם שהציא כפרתו, אבל אין הדבר בזה, דהא הסיח דעתו מלאכול, כבר צריך טבילה, והא דבגר קתני הציא פרידה אחת שחרית צריך פירוש למאי הוצרך להזכיר שחרית, ואפשר דאפי' לאשמועינן דאף אם טבל לקדש קודם שהציא כפרתו וכבר העריב שמשו, אפ"ה אינו יכול לאכול בקדשים לאחר שהציא כפרתו אף אם יחזור ויטבול, דאף דמחוסר כפורים בעלמא אינו צריך הערב שמש, אבל גר שמעולם לא היה ראוי לקודש גרע, וצריך הערב שמש, דטבילתו לקדש דמעיקרא לאו כלום היא, וכאילו לא טבל, שאינו יכול להחזיק עצמו לקודש שמעולם לא הוכשר לו, והרי טבילתו לאחר הבאת קרבנו כטבילה ראשונה לקדש דצריך הערב שמש, א"נ כדי שידע דין הערב שמש, החמירו עליו חכמים. — והא דלא הזכירו טבילה, אפשר דהוא משום שלא נטעה שזו טבילת הגירות, וכאילו יכול להקדים קרבנו לטבילתו. (עד כאן).

ט' א' רבי אומר ככם כאבותיכם מה אבותיכם לא נכנסו בצרית אלא במילה וטבילה והרצאת דם כו', עיקר הדבר דמעשה גירות יש לנו ללמוד ממנה שנעשה לאבותינו, יליף לה רבי מקרא, אבל חכמים משמע דמסבירא אמרי לה ורק קרבן ילפי מהתם, ואפשר דענין הגירות הוא שהרי חזר הקצ"ה על כל אומה ולשון שיקבלו התורה, וכדדרשין בקרא דחזר משעיר למו הופיע מהר פארן וגו', וכל מי שהיה חפץ לקבלה היה הקצ"ה נותנה לו, ונשאר ענין זה קיים גם לדורות הבאים שמי שחפץ בתורה הרי הקצ"ה נותנה לו, ולכן ממילא יש להצריך כל מה שנעשה בסיני, דגם עכשו כאילו מקבלה מהר סיני, והא דצריך ב"ד, הוא משום שאמירתו שחפץ בתורה, הרי בסיני אמרוה

א"ה, עי' מש"כ בחו"צ ע"ז ס"ד ז' דאין ענין
לנו בנכרי שיקיים מצוות, והא דנחלקו לענין שבת
אם עושה כבחול, י"ל משום דאושא מילתא וכיון
שהותרה ישיבתו צינינו ראויה להמנע.

מתני' ומיר שנטמא טומאות הרבה, לא נתפרש
מנין למדו חז"ל ד"ז, ובגמ' מיייתין קראי
לכולהו שמציאין קרבן אחד על עבירות הרבה פרט
למיר, ובשטמ"ק הביא בשם תו' בשם רש"י דבזיר
כל שלא יראה שעה הראויה להביא קרבן חשיב הכל
טומאה אריכתא, והדברים ז"ע שלא אמרו בגמ'
טומאה אריכתא אלא כל זמן שעדיין לא התחילה
נזירות טהרה, וזוהי הדבר מובן דלא מלאנו קרבן
בזיר טמא שחזר ונטמא, אע"ג שהוא בלאו כדחנן
נזיר מ"ז א', ואע"פ שמאריך זמן טומאתו, ורק
בזיר טהור שנטמא כדכתיב וטמא ראש נזרו איכא
חיוב קרבן, והלכך כל זמן שלא התחיל למנות נזירות
טהרה לא שייך לחייבו קרבן טומאה כשנטמא, אבל
הרי מוקמינן למתני' בזיר י"ח א' כריב"ר דנזירות
טהרה חיילא משביעי, וזוהי לא חשיב טומאה
אריכתא, ולמ"ד לילה לאו מחוסר זמן היה אפשר
אולי לומר דטבול יום כיון שעדיין לא נגמרה
טהרתו, אע"ג דכבר מונה נזירות טהרה, מ"מ לא
מלאנו קרבן טומאה אלא בזיר טהור לגמרי
שנטמא ולא בטבול יום, אבל למ"ד לילה מחוסר
זמן, א"כ גם כשנטמא בליל ח' אינו מביא קרבן
טומאה, אע"ג שהוא כבר טהור גמור, וכבר התחיל
במנין נזירות טהרה.

ובשטמ"ק בשם הרא"ש כתב דאפשר דלפינן לה
מוצאת תורת הנזיר כדלפינן נמי גבי
סוטה ומנורע ויולדת מוצאת תורת, אבל סיים דמ"מ
אכתי תימא למה לא פירשו כן בגמ' כדפירשו
באינך, ויש להוסיף דזאת תורת דכולהו קאי על
סדר מצותן הרגיל, ודכוותה בזיר אם הוא דרשינן
מוצאת תורת על נזיר טהור הוא אחי שפיר, אבל
הרי בזיר שנטמא איירינן ובפשוטו זאת תורת לאו
אהא קאי, אא"כ באם אינו ענין, וז"ע.

וייעוי' בשטמ"ק צמה שהביא מפרש"י וז"ל הא
דלא נריך קרא לומר דחייב קרבן אחד על
עבירות הרבה בזיר כמו דנריך צמורע וזיולדת
ובשפחה ובמקנא משום דמסבירא נפקא דאי נטמא
בשביעי וחזר ונטמא בשביעי צין לרבי וצין לריב"ר
אינו חייב אלא קרבן אחד דהא דנריך קרא גבי

בסיני לא הוי טבילה, ומ"מ בגר נריך גם טבילה,
ואינטריך האי קרא אף לדורות, אבל אה"נ דאף
אי נימא דר"ע סבר דבאבות נמי הוי טבילה, מ"מ
אינטריך קרא לפסח מנרים דאז עדיין לא טבלו
האבות, ובתו"י שם פירשו דלר"ע גם האבות
הנזכרו לטבול לפסח, ולא משמע כן בסוגיין דלא
אשכחן טבילה באבות אלא מהא דאין הזאה בלא
טבילה. (יבמות מ"ו ז' מהו"ד).

שם דכתיב ויקח משה חצי הדם כו', א"ה, עי'
מש"כ ביבמות מ"ו א' בדברי הרמב"ן דהזאה
זו היתה אחר מתן תורה.

שם ואין הזאה בלא טבילה, אע"ג דממנות פרישה
יש ללמוד שהנזכרו לטבול, דאי לא טבלו מ"ל
פלטה היום מ"ל פלטה אחמול, ועד כאן לא דנו
בשבת פ"ו ז' אלא אי ניתנה תורה לטבול, אבל
מייטבל ודאי טבול, לאו קושיא היא דהטמאים ודאי
הנזכרו לטבול, אבל אכתי לא שמענו שטהור הבא
להתגייר נריך טבילה. (יבמות מ"ו א' מהו"ד).

שם אלא מעתה האידנא דליכא קרבן כו', אף
דקרבן לא מעכב ובמילה וטבילה כבר נעשה
כישאל, מ"מ פריך כיון דחסר השלמת הגירות
אולי ראוי להמנע מלקבלם, שאין חיוב לקבלם. (ס"ב
סק"ט).

שם ת"ר גר בזמן הזה נריך שיפריש רובע לקינו
כו', יש לעיין מאי שנא גר מכל מחוייבי קרבן
ומכל מחוסרי כפורים שאין מפרישין בזמן הזה,
[ועי' בחו"כאן ובטו"א ר"ה ל"א שעמדו בזה],
וי"ל דשאני גר דקרבנו להשלמת גירותו זא ולכך
כל חלק מן המצוות שבגירות שאפשר לו לקיימו
ראוי לקיימו, וזו נראה כונת תו' בסוגיין שכתבו
דשאני גר דלהתירו בקהל הוא זא, ויתכן עוד דגר
מצותו שיביא קינו בעצמו, ואם הפריש לו חזירו
ולא מסרו לו, לא יא, דמצותו שיביא דורון
ויקריבו, ולכך הבאתו לחוד חלק מן המצוות,
משא"כ בשאר מחוסרי כפורים ומחוייבי קרבן, אבל
אין לחדש כן בלא ראיה. (ס"ב סק"ט). — ועי'
חו"צ ר"ה ד' א'.

שם גר תושב מותר לעשות מלאכה כו', לפי
דלנורך ישראל אסור מדאורייתא כמ"ש תו'
מסוגיא דיבמות, [והאיסור על הישראל, דלא מצינו
בבני נח יותר משבע מצוות], ס"ל להני תנאי
דהחמירו זו מדרבנן אף לנורך עצמו. (ס"ב סק"ט).

קרצן אינו חייב אלא קרצן אחד, ור"ל דבזה פירשו בגמ' מנלן בזויר. (נזיר י"ח א').

ט' ב' תוד"ה והיא תימה דהכא כו', עי' מש"כ בזה לקמן י"ד ז' ס"ק י"ב.

י' ב' ת"ר הרי עלי בסלע למזבח מביא כבש שאין דבר כו', יש לעי' היכי דמי, אי דכבש בסלע ואיך או ציוקר או בפחות, א"כ פשיטא, ול"ל טעמא שאין דבר כו', ועוד דהא בהדיא קתני במנחות ק"ז ז' פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יציא מכל דבר שקרב בסלע, אלמא דאיכא מידי טובא דקריצין בסלע, ואי דשור או איל בסלע וכבש בשקל, למה לא יציא שור או איל, וכינל מיפטר בשה שאינו שוה סלע, ואם הכבש יפה שני סלעים, למה נחייצו כבש, הרי לא נדר אלא בסלע, ואפשר לפרש דאיכא נמי איל כחוש בסלע, א"נ תור או בן יונה שמן בסלע, ואשמועינן דלא יציאם, אלא יציא כבש בסלע, אבל נראה דאף כשכבש יפה שני סלעים נמי לא מיפטר עד שיציא כבש, דכיון דמנאנו בתורה שיעור סלע לכבש, הרי נקבע דכל סתם נדר בסלע יתפרש על כבש, והרי זה כאילו נדר כבש, ומיהו אם השער שני כבשים בסלע, ז"ע אם יא' ידי חובתו כבש, דהא סו"ס הזכיר סלע. (מנחות ק"ז ז').

י"א א' בקורת תהיה מלמד שהיא לוקה, יש לעי' עונש שמענו אזהרה מנין. (ס"ז ס"ק י"א).

שם כדתינא גדול הדיינין מקרא שני מונה כו', נראה דלפי דבקרא כתיב והפילו השופט והכהו לפניו וגו' הלכך צעין שיהא ההכאה מתיחסת לב"ד ככל האפשר, ונהי דלא מחייצין שהב"ד צענמם ילקוהו אבל צריך שיהיה הדבר לפנייהם וצפקודתם, ולכך הגדול קורא והשני צמעלתו מונה והשלישי צמעלתו אומר הכהו, וכ"ה צפיה"מ מכות פ"ג, ועי"ז ההכאה מתיחסת להם, ועי' רמב"ם פט"ז מה' סנהדרין ה"י דצריך שיהיה עיניהם צו, ועי' צילקוט ריש חקת, וסדר עשייתם לא נתפרש, ויתכן דתחלה אומר השלישי הכהו ואח"כ מתחיל הגדול לקרות והשני מונה אחר ההכאה, ויתכן גם שהגדול מתחיל תחלה ואח"כ

יולדת דפטורה בקרצן אחד תוך מלאת היינו משום דאלידה קפיד רחמנא אבל גבי נזיר לא צריך קרא דכיון דנטמא בשציעי וחזר ונטמא בשציעי כולה טומאה אריכתא היא כיון דלא יא' לשעה הראויה להציא קרצן כדמפרש תלמודא עכ"ל, הנה פתח במזרע ויולדת ושפחה ומקנא וסיים ליישב רק יולדת משום דאלידה קפיד רחמנא, נראה דעתו ז"ל דכל חיוב קרצן שלא יא' לשעה הראויה לקרצן פשיטא לגמ' מסברא דסגי בקרצן אחד, דזה דמי להעלם אחד בשאר עצירות, דה"נ לא יא' לשעה הראויה לקרצן, וכדאמרין נמי לעיל ח' א' צו שראה ג' ראיות כליל ח' דמביא קרצן אחד למ"ד לילה מחוסר זמן, ולא צעין קרא לזה, וגמ' נקט לה כדבר פשוט וידוע, ואמרין נמי דצדין הוא דהו"ל למיתניא בהדי המציאין קרצן אחד על עצירות הרבה אלא דלא פסיקא ליה עי"ש, ופרש"י שם דהו"ל למיתניא כי היכי דקתני נזיר שנטמא טומאות הרבה, והנה דקדק ז"ל לדמותו לנזיר, ולא לאחרני, והא דצריך קרא בשפחה הוא משום דהתם אף צינא שעה הראויה לקרצן אפ"ה סגי בקרצן אחד, וכן במקנא ע"י אנשים הרבה כל קניוי וקמירה צפ"ע ראוי לחייב קרצן, וחשיב כינא לשעה הראויה לקרצן, ואפ"ה סגי בקרצן אחד, וכן במזרע נמי מתפרש דכל שלא הציא אשמו אם חזר ונתנגע מביא קרצן אחד אף שינא לשעה הראויה לקרצן, וכדאיכא בתוספתא פ"ט דנגעים, וכן ברמב"ם פ"ה ממחור"כ ה"ח, ועי' בשטמ"ק ט' ז' אות ג', ועי' בספר מרן זללה"ה לנגעים סי' ד' ס"ק ט"ו, והלכך כל הני ניחא דצריכי קראי דסגי בקרצן אחד, ורק מיולדת איכא לאקשו"י דלא יא' לשעה הראויה להציא קרצן ואפ"ה צעין קרא דסגי בקרצן אחד, ולזה כתב דשאני יולדת דאלידה קפיד רחמנא, ור"ל דהיה מקום לומר דעל כל ולד חייב רחמנא קרצן, דלא דמי לעצירות דסגי בכפרה אחת, לכך איצטריך קרא דגם ביולדת סגי בקרצן אחד, אבל בזויר לא צריך קרא כיון דלא יא' לשעה הראויה להציא קרצן, ומש"כ טומאה אריכתא היא, ליטנא בעלמא הוא, ואינו ענין לטומאה אריכתא דאמרין בגמ' לרבי, ומש"כ כדמפרש תלמודא היינו מאי דאמרין בסוגיין ובזויר י"ח א' לריב"ז צנמא צו' וחזר ונטמא צו' דכיון דלא יא' שעה הראויה להציא זה

השני מונה קודם ההכאה, ואח"כ השלישי אומר
הכהו.

שם אין אומדין אותו אלא מכוח הראיין להשתלש, היה ראוי לשנות בתחלה דמי שאינו יכול לקבל ארבעים מלקין אותו כמה שיכול לקבל, וזאת הכי למיתני דאין אומדין אלא בזמכות הראויות להשתלש, אלא שהתנא כללו ביחד והכי מתפרש אין אומדין אותו להפחית מארבעים אלא בזמכות הראויות להשתלש, וממילא שמעינן דמי שאינו יכול לקבל ארבעים מלקין אותו כמה שיכול, ויש לעי' מהיכן קים להו לחז"ל כן, וזרמז"ס פי"ז מה' סנהדרין ה"א משמע דקרא דכדי רשעתו במספר הכי מתפרש שיכחו השופט במספר שיכול לקבל ובלבד שלא יוסיף על ארבעים. (מכות כ"ב).

אמרו לו

י"א ב' ולא שיודיעוהו אחרים, עי' להלן.

בנאמנות עד אחד

(ח) יבמות פ"ז ז' ולא שידיעוהו אחרים, למאי דבעינן למימר השתא דע"א נאמן אף כשהוא עצמו אינו יודע, א"כ ע"כ הא דולא שידיעוהו אחרים במכחש לשנים איירי, דחד ומכחשו לא נריך קרא וכמש"כ תו' כריתות י"א ז', וא"כ ע"כ דהאי תנא סבר דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש, דלטעמא דאם ירצה לומר מזיד הייתי לכאורה לא נריך קרא, והא דלא פשטינן מהכא בכריתות י"ז א' דטעמייהו דרבנן משום דאדם נאמן וכו', הוא משום דאיכא לדחויי, דולא שידיעוהו אחרים בע"א קאמר, ואו הודע אליו מ"מ, בשותק איירי, ולפ"ז למאי דסבר אציי קדושין ס"ה ז' לפירוש הרמב"ן והרשב"א והריטב"א שם דאף באומר איני יודע, ע"א נאמן, א"כ הא דולא שידיעוהו אחרים ע"כ במכחש לשנים מיתוקמא ומשום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש, ומצואר דאפשר לקיים שניהם, דתרי אע"ג דבעלמא היכא דמכחש להו אינהו מהימני, מ"מ גבי קרבן איהו מהימן, ומ"מ באינו מכחיש אף עד אחד מהימן, והא דאמרינן בסוגיין תדע דקתני סיפא כו', אינו הכרח אלא נט' בסברא, דכיון דאפשר לפרש הא דאו הודע אליו מ"מ, דאיירי כשהעד נאמן עליו אי משום דמהימן ליה

כִּי תִרֶי אִי מִשּׁוּם
שֶׁשׁ לוֹ רְגִלִים לְדַבֵּר, [וְאִשְׁמוּעִינָן קִרָּא דִּסְגִי צִידִיעָה
כּוֹז מִיחֲשָׁב כְּהוֹדַע אֱלֹוִי לִחְיִצּוֹ קִרְבָּן], וְאִפְשָׁר
לְאֻקְמִי קִרָּא אֶף בְּאוֹמֵר אִינִי יוֹדֵעַ, לֹא אֵהְיֶה הָא
דְּחִזִּינָן דֵּהֲאֻמִּינָה תוֹרָה לְאִדָּם עַל עֲלָמּוֹ יוֹתֵר מִמָּהֵא
אִישׁ, דְּצִדִּידִי תִלִּיא מִלְתָּא, לְהִכְרִיעַ לְפָרוּשֵׁי קִרָּא
בְּשֶׁהֶעֱד נֶאֱמָן עֲלֵיו, וְהִיָּינוּ בְּשׁוֹתָק דְּכֶהוּדָה דְּמִיא,
אֲבָל לְבַתֵּר דִּאֲשַׁכְחָן נֶאֱמֹנֹת ע"א בְּתוֹרָה בְּחֻלְב
וְשׁוּמָן, שְׁפִיר סָבַר אֲבִי מִסְבְּרָא דֶּאֶף לַעֲנִין קִרְבָּן
רָאוּ לְהֲאֻמִּינוּ כְּשֶׁהֲצַע"ד אִינוּ יוֹדֵעַ, אַע"ג
דְּכְשֶׁהֲצַע"ד מִכְחִישׁ אֶף תִּרִי לֹא מֵהִימִינִי, וְז"ע
בְּרֵאשׁוֹנִים הִנ"ל שֶׁנִּתְקַשּׁוּ אֶיךָ יִתְיַשֵּׁב הָאִי תַּדַּע
לְאֲבִי, וְדַחְקוּ לְפָרוּשֵׁי מִתְנִי' דְּכִרְיָתוֹת כִּר"מ, אוֹ
כְּטַעֲמָא דְּמִגּוֹ אִם יֵרָאֵה לּוֹמֵר מוֹזִיד הִיִּיתִי, וְהָרִי הֵךְ
בְּרִיִּיתָא דּוֹלָא שִׁידִיעֵוְהוּ אַחֲרִים, ע"כ דִּלָּא כִּר"מ
וְכְּטַעֲמָא דֶּאֱדָם נֶאֱמָן עַל עֲלָמּוֹ יוֹתֵר מִמָּהֵא אִישׁ,
וּמ"מ בְּאִינוּ מִכְחִישׁוּ אֶף ע"א נֶאֱמָן, וּמִיָּהוּ בְּרִמְצָן
בְּסוּגִיָּין מִשְׁמַע דֶּאֶף לְטַעֲמָא דְּמָה אִם יֵרָאֵה לּוֹמֵר
מוֹזִיד הִיִּיתִי דְּרַשִּׁינָן קִרָּא דּוֹלָא שִׁידִיעֵוְהוּ אַחֲרִים,
שֶׁהִקְשָׁה מֵאַחַר דְּדִרְשִׁינָן וְלֹא שִׁידִיעֵוְהוּ אַחֲרִים א"כ
ל"ל טַעֲמָא דְּמָה אִם יֵרָאֵה לּוֹמֵר מוֹזִיד הִיִּיתִי, וְתִירֵךְ
דְּאִי לֹא הָאִי טַעֲמָא לֹא הוּי מִמַּעֲטִינָן בְּשִׁמְכִחִישׁ
לְשָׁנִים, אֲלֵא הוּי מֵהִימִינִין לְהוּ, וְהִכְחַשְׁתּוּ הִיָּינוּ
תּוֹלִין בְּשִׁכְחָה, וּר"ל דֵּהֲשַׁתָּא דִּאיִכָּא טַעֲמָא דְּמָה
אִם יֵרָאֵה לּוֹמֵר מוֹזִיד הִיִּיתִי, הָרִי זֶה מוֹסִיף
לְהֲאֻמִּינוּ, וְגַם אֵין הֶעֱדָתָּה הָעִדִּים מִסְּפַקָּת כִּיּוֹן
דִּאֲכַתִּי רָאוּי לְדוֹן שְׁמָא מוֹזִיד הִיָּה, וְאֶף דְּצַעֲלֵמָא
לֹא מִסְּפַקִּינָן בְּמוֹזִיד מ"מ הִיכָא שִׁמְכִחִישׁ מִרְפִּינָן
הַכֵּל לְאוֹרוּעֵי סְהָדִי וְאִמְרִינָן נִמִּי שְׁמָא מוֹזִיד הִיָּה,
וְהִיָּינוּ דִּאֲשְׁמוּעִינָן קִרָּא דּוֹלָא שִׁידִיעֵוְהוּ אַחֲרִים, וְכֵן
מְבֹאֵר עוֹד בְּרִמְצָן וְרַשְׁב"א בְּשִׁטְמ"ק ב"מ ג' ב'
ע"ש, וּלפ"ו נִיחָא דְּבִרְיָתָא אֲזֵלָא שְׁפִיר לְטַעֲמָא
דְּמָה אִם יֵרָאֵה לּוֹמֵר מוֹזִיד הִיִּיתִי, וְתַדַּע דִּאִמְרִינָן
הִיָּינוּ רַק לְטַעֲמָא דֶּאֱדָם נֶאֱמָן עַל עֲלָמּוֹ כו'.

(ב) שם בגמ' הא אישתיק מהימן, פרש"י ולא אמרינן חולין לעזרה קמייתי, וא"ע דהא פשיטא שהכהן מקבל את הקרבן מכל מי שמציאו ואינו חושש לחולין בעזרה, שעל מנת כן ניתנה מנזות הקרבנות, וא"כ מה לי אם הצעלים עצמו מעיד על קרבנו או אם אחר מעיד עליו, אידי ואידי חד הוא, ובפשוטו יש לפרש דמהא דחייב להציאו קדייק, דהא אם מנחיש לעד מהימן, וא"כ

אחרים, ושפיר אמרינן דלא מהימנינן ליה שחזר
באמת, אבל לגבי קרבן שהנידון לגבי עצמו איך
אפשר שלא להאמינו.

ג) תניא בספרי פ' שופטים בקרא דלא יקום עד
אחד באיש לכל עון ולכל חטאת וגו'
דלכל חטאת היינו קרבנות, ויש לעי' ה"ד אי
כשהצטל דבר אומר איני יודע, הניחא לדעת תו'
באמת אינו נאמן, שפיר מיתוקם האי קרא בהכי,
וקרא דולא שיודיעוהו אחרים, בשנים ומכחישן
איירי, ואף לר"מ מיתוקם שפיר בשפחה חרופה
ואיך דמודה זהו ר"מ כדאמר כריתות י"ב ב',
ואו הודע אליו מ"מ, בשמאמין לעד איירי, אלא
לדעת הרמב"ן והרשב"א דבאומר איני יודע באמת
העד נאמן, ע"כ דהאי קרא במכחיש לעד איירי,
וקשה דא"כ מאי איריא עד אחד אפילו שנים נמי,
וכדילפינן מקרא דולא שיודיעוהו אחרים, ואף לר"מ
דשנים מחייבין אותו קרבן, קשה, דלדידי' הא דולא
שיודיעוהו אחרים ע"כ בע"א ומכחישו איירי וא"כ
ולכל חטאת ל"ל, וי"ל דלרבנן ניחא דבא זה ולימד
על זה, דאי הוה חד קרא הוה מוקמינן ליה בע"א
אבל תרי הוה מהימנינן להו, לכך איצטריך תרוייהו,
א"כ אי טעמייהו דרבנן משום מגו א"כ בדליכא
מגו באמת עדים מחייבין אותו קרבן, ושפיר
איצטריך קרא דאין ע"א מחייבו קרבן אפי' בדליכא
מגו, א"כ שמה בחטאת מצורע ויולדת עדים
נאמנים אף לטעמא דאדם נאמן על עצמו יותר
ממאה איש, [שאין זה דבר המסור כ"כ לאדם
בעצמו, ול"ד לשאר חטאות, ובזה ניחא דלא אמרינן
בכריתות י"ב א' נפ"מ בחטאת מצורע ויולדת, וזה
עדיף מטומאה חדשה, דאכתי צריך לדעת שהכניסה
למקדש או אכילת הקדשים היה בהעלם טומאה או
קודש, ומיהו י"ל דכיון דצרייתא דפשיט מינייהו
בטומאה איירו ניחא ליה למינקט הנפ"מ ג"כ
בטומאה], ושפיר איצטריך קרא דאף בהני אין ע"א
נאמן, (ובזה אפשר שיש ליישב אף לר"מ דאיצטריך
תרי קראי בע"א חדא בחטאת דעלמא וחדא
בחטאת מצורע ויולדת), א"כ איצטריך האי קרא
ללאו, שאם דנו ב"ד ע"פ ע"א עברו בלאו, עוד
העיר בני שמואל נ"י דאף דילפינן לה מלכל חטאת
מ"מ י"ל דכי איצטריך קרא לעולה ושלמים
איצטריך דהתם שנים לכו"ע מחייבין אותו, ואף
לר"מ ניחא דנהי דמיעט רחמנא גבי חטאת מולא

כי אמר נמי איני יודע אין לחייבו, אף דבממון
כה"ג הו"ל מחייב שבועה ואינו יכול לישבע
ומשלם, ואפי' כשאין החובע טוען ברי כמ"ש
בחומ"מ סי' ע"ה סכ"ג, שאני ממון דבכופר חייב
שבועה, [ועי' רשב"א קדושין ס"ו א'], וגם
חשדינן ליה שידוע וטוען שאינו יודע, דאיני יודע
טענתא גריעא היא, אבל כשהנידון ציון לצין עצמו
אין עד קם לממון אף כשהצטל דבר אינו יודע,
ומדאמרינן דבאינו מכחיש לעד חייב, ש"מ דע"א
נאמן, ואף שאינו קם לממון, הכא כמידי דאיסורא
חשיב, דענין מלוה הוא, ועוד יש לפרש דפשיטא
דבעי ידיעה לחייב חטאת כדכתיב או הודע, ואם
איחא שאין ע"א נאמן, אין כאן ידיעה, אף אי
לענין ממון כה"ג משלם משום שאינו יכול לישבע,
דסו"ס ידיעה אין כאן, אלא ודאי במידי דאיסורא
סגי בע"א, וכיון שנאמן חשיבא שפיר ידיעה,
ודחינן דלעולם י"ל שאין ע"א נאמן, אבל במאמינו
אי משום שנאמן לו אי משום שיש לו רגלים לדבר
בזה רבי קרא דאז הודע אליו מ"מ דחשיבא
ידיעה.

וברשב"א בסוגיין כתב לשון זה אלא לאו משום
דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא,
כלומר ואשמועינן רחמנא דשתיקה כי האי כהודאה
דמיא ואע"ג דהדר ומכחיש ליה לאו כל כמיני'
שכבר הודה עכ"ל, והדבר תימא לפרושי קרא דאחי
לאשמועינן דבענין זה אכן מפרשין שתיקתו
כהודאה וגם דלא מצי תו למיהדר ולאכחשו ליה,
דהא ודאי לאו בשופטני עסקינן אלא בנותן טעם
לשתיקתו ולמאי דקאמר עכשו, ואיך יתכן לחייבו
קרבן כשעומד וזוח שהוא פטור, והרי אילו אמר
בפירוש שהוא חייב קרבן, וחזר ואמר שזכר שטעה
או סיבה אחרת, האם יתכן לחייבו להציא קרבן,
כש"כ כשרק שתק, וגם נידון אי שתיקתו כהודאה
הוא נידון בסברא לפי הענין, ולא אשכחן דכוותה
לפרושי קרא בכה"ג, ובפשוטו קרא אחי לאשמועינן
דכשנזטה לדברי העד חשיב שפיר הודע אליו ויכול
להציא קרבן, ולא חשיב הודיעוהו אחרים, וכמש"כ
לעיל, ועי' ברא"ש גיטין פ"ה סי' ח' שהציא בשם
ריב"ז ע"א דלעולם יכול לחזור בו באמתלא, וכ"ה
ציו"ד סי' קכ"ז, ובמרדכי בסוגיין כתב לגבי א"ל
ע"א נטמאו טהרותיך ושתק דנאמן ולא מצי
למיהדר ב', וזה ניחא בטהרות שהנידון גם לגבי

י"ב א' ומאי נפקא מינה כו', עי' מש"כ בזה לעיל י"א ב' סק"ג.

י"ב ב' שם חלצ אחד הוא, א"ה, עי' מש"כ לעיל ד' א' דמאה דלא השיבו אבי מקרא דועשה אחת כו', משמע דמסבא הוא דהעלמות מחלקין.

שם אלמא לא שגא לקולא ול"ש לחומרא קאמר ר"י כו', בחילוק גופין פשיטא לקמן ט"ז ב' דאף לקולא מחלקין והעושה חזי מלאכה בשבת וז' חזי בשבת הבאה בשגגה מלאכות, פטור, אי שבתות כגופין, והנידון בתמחויין לפי דתמחויין לא אלימי כולי האי כמו גופין, ואפשר דלקולא אינן מחלקין, ועיקר הנידון משום שחלוקין לחטאות ואינן מצטרפין לחייב קרבן אחד כדאמר שבת ע"א א', והא דפרכינן התם אלירוף דשגגה שבת ושגגה מלאכות מתמחויין, היינו רק אכללא דכיל ליה דכל שחלוקין לחטאות אין מצטרפין, אבל בעיקר הדין שפיר י"ל דשגגה שבת ושגגה מלאכות דמיין לגופין מוחלקין דלכו"ע מחלקין לקולא, דעדיפי מתמחויין. (י"ד ב' ס"ק ט"ז ועי"ש המשך הדברים).

מתני' כמה ישהא באוכלין כו' כדי אכילת פרס חייב, במנחות ט"ז ב' הקטיר שומשום כו' דרך הקטרה בכך ואין דרך אכילה בכך, יש להסתפק אם בכל איסורין נמי הכי ס"ל דאע"ג דקיי"ל דכזית בכדי אכילת פרס מצטרף מ"מ היינו דוקא באכל חמיכות גדולות קצת כדרך האוכלין, אבל שומשומין לא, או"ד הכא שאני דבכל הקטרה לא חשב אלא על שומשום, ושומשום בפני עצמו לאו דרך אכילה הוא, ופשטא משמע דהוא הדין בכל איסורין פליגי, ולפ"ז ז"ל דשומשום דוקא בגדול שומשום, דהא משמע הכא דכקליות אורחיה.

ולענין הלכה פסק הרמב"ם בפט"ז מפה"מ ה"ט כמ"ד פסול דדרך אכילה בכך ואין דרך הקטרה בכך, ועי' מש"כ בזה בחו"צ מנחות שם, ומיהו מה שפסק דדרך אכילה בכך אכתי יש לשאול מנ"ל, וזוהי י"ל כהכ"מ דכיון דמאן דסבב פיגול נמי סבב דדרך אכילה בכך הו"ל תרי לגבי חד, ויש להוסיף דבאמת מאן דסבב פסול אין שום ראייה אם סבב דרך אכילה בכך או לא, ובגמ' (לפי גירסא דידן) אמרו דסבב דרך אכילה בכך, ומשמע דמסבבא קים לגמ' דאית לן למימר דדרך אכילה

שידיעוהו אחרים, י"ל דהתם משום דבעינן ידיעה ולא חשיב ידיעה, א"נ משום דלכפרה נאמן על עצמו טפי, אבל בעולה ושלמים הוי ס"ד דניהמניה לע"א, ושפיר איצטריך קרא, ואף די"ל בעולה ושלמים היינו דיני ממונות, דמ"ל אם מעיד שחייב להדיט מ"ל אם מעיד שחייב לשמים, מ"מ אין קושא אם הוי ס"ד לחלק שיהא נאמן לגבזה, והרי חזינן בספרי שם דאיצטריך קרא לכל ענין וענין.

הא דדרשינן לכל עוון ולכל חטאת אינו קס אבל קס הוא לשבועה, נראה דהוא משום דהו"ל למיכתב בכל עוון ובכל חטאת וכדכתיב בכל חטא אשר יחטא, ולשון לכל, משמע שהעד לא יקום להטיל על הנאשם עוון וחטאת, והיינו שאינו יכול לחייבו מכות וקרבן ואינך, וממילא משמע דקצת מועלת עדותו, רק לא לעוון וחטאת, ומהאי טעמא נמי לא דרשינן אבל קס הוא לאיסורין, דקרא משמע דבאותה עדות עצמה שמעיד מקבלין עדותו למקצת. (יבמות פ"ז ב').

ברמב"ן ז"מ ג' ב' מצואר דאם אינו יודע, והוא סומך על עדים הנאמנים לו, לא סגי בהכי לחייבו קרבן דבעינן שיודה מעצמו, ורק לר"מ אמרינן דאשם היינו קרבן ועדים מחייבין אותו, וז"ע מנ"ל לגמ' לחדש פלוגתא נוספת בין ר"מ לרבנן בזמן שאינו מכחיש לעדים, הרי טעמא דמפרשינן בכריתות י"ב א' אם משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים, אם משום דמה אם ירצה לומר מויד הייתי, תרוייהו ליתנהו במודה להם, אבל בתו' הר"פ ובתו' הרא"ש כתבו דהא דאמרינן אשם היינו קרבן היינו לטעמא דרבנן ס"ל אדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש, ולכך פטרי מאשם, ומתני' דב"ק ק"ח ב' ודשבעות כוונתייהו, וללישנא דטעמא דרבנן משום מה אם ירצה לומר מויד הייתי, באמת באשם דבא על המויד ליכא פלוגתא בין ר"מ ורבנן, וכיון דלרבנן ע"כ דאין עדים מחייבין אותו אשם דהא קתני במתני' דרך בהודה מעצמו, ע"כ גם לר"מ כן, ומשום דגבי אשם כתיב והתודה, ומדבריהם נלמד דבזמן שאינו מכחיש לעדים שפיר י"ל דקרינא ביה והתודה ע"פ העדים, דמתני' לא ממעטא אלא בזמן שמכחיש לעדים. (ב"ק ק"ח ב').

תוד"ה שאם וי"ל דהתם לענין מלקות, עי' מש"כ במעילה י"ז ב'.

לפמ"כ לעיל], ואין צריך שיסתה כל הרביעית
צכדי אכילת פרס.

ומיהו ציוס הכפורים דשיעורו מלא לוגמיו נראה
לצריך שיסתה כולו צכדי אכילת פרס ולא
סגי שיסתה כל כזית צכדי אכילת פרס, דומיא
דככותבת דפשיטא לגמ' יומא שם לצריך שיאכל
כולו צכדי אכילת פרס וכדמפרשין טעמא משום
דבלא זה לא מתבא דעתיה, וה"נ שתייה דמלא
לוגמיו, וכן נקטו כל הפוסקים בפשיטות באו"ח
ס' תרי"ב.

ומבאן מוכח כדעת הראש"ד צה' תרומות שם
דכל משקין נמי שיעורן צכדי אכילת פרס,
דאם כדעת הרמב"ם דמשקין אפי' אלו שחייבים
עליהם כזית נמי שיעורן כדי שתיית רביעית
וכמ"כ הרמב"ם בפ"ד מה' מאכלות אסורות
בחלב ודם, א"כ לא מלאנו כלל שיעור אכילת פרס
במשקין, וא"כ מהיכי תיתי ליה לשמואל לחדש דהא
דמשקין טמאים שיעורן צכדי אכילת פרס היינו על
כל כזית, והא שיעור אכילת פרס במשקין נמחדש
במתני' לענין משקין טמאים והוא חומרא מדרבנן,
ומנלן לחדש דעל כל כזית קאז, ובלא"ה נמי קשה
לדעת הרמב"ם ממסקנא דסוגיין דלענין אוכלין
טמאים צריך שיאכל כל החצי פרס צכדי אכילת
פרס והיינו דהקילו בטומאת גווייה כמו שאמרו
ביומא שם, ואילו לענין טומאת משקין החמירו
לטמאות אס שיהא צכדי אכילת פרס, ואילו בעלמא
במשקין צריך שיסתה צכדי שתיית רביעית, וכמו
שתמה בלח"מ צה' שציתת עשור. (ס"ב ס"ק י"ב).

שם בטפה מלוכלכת ע"פ הדד, ע"י מש"כ בשבת
קמ"ד ב'.

תוד"ה כיון וי"ל דמדרבנן לא צעי כביצה, א"ה,
ע"י מש"כ בחו"צ מכשירין ס"ג סק"ד
דלכאורה מוכח כן דאל"כ איך משכח"ל הכשר
לחטים, וע"י מש"כ בחו"צ עוקצין ס"א סק"א
דדעת הראש"ד דפירורין הנוגעין זה בזה מנטרפין
לכביצה לטמא אחרים, אע"ג דלענין להטמאות
מונין בהן ראשון ושני, ולפ"ז נחא דמשכח"ל
כשהיו ביחד, דכי היכי דחשיצי כביצה לענין טומאה
ה"נ לענין הכשר, ולדעת הרמב"ם בשגדבון קצת.

י"ג ב' מתני' יש אוכל אכילה אחת כו' רבי
מאיר אומר אם היה שבת כו' אינו מן

צכך, כל שאין ראה דסבר אין דרך אכילה צכך,
הלכך שפיר אית לן למיפסק הכי, ולמש"כ לעיל
יש בזה נפקותא לענין כל איסורין שבתורה. (מנחות
ט"ז ב' מתוה"ד).

י"ג א' אוכלין טמאים שקצים ורמשים ומשקין
אפי' כל היום כולו צכדי אכילת פרס,
יש לעי' נהי דס"ל דשיעור אכילת פרס הוא על
כל כזית וכזית וכדפריך באמת רבא יומא פ' ב'
בטעמא דמילתא דכזית צכדי אכילת פרס וחצי פרס
צכדי אכילת פרס, אבל אכתי כל היום כולו לא
מסתבר שינטרפו כזית שחרית וכזית ערבית, דלא
מלאנו לענין זה שיעור ציוס, ואפשר דכל דאיכא
אכילה חשובה של כזית מנטרפת צכדי שיעור עיכול
ויכול להפסיק בין כזית וכזית שיעור עיכול, ונקט
כל היום דרך גזמא קצת.

ומדנקט משקין, למדנו דאף במשקין ס"ל לרבנאי
דמשערין כדי אכילת פרס צכל כזית
וכזית ולא צכל הרביעית, ובאמת יש לקיים כן
מסבירא להשוות משקין לאוכלין, דהא אשכחן אף
במשקין שיעור כדי אכילת פרס כזית כגון צדס
לקמן כ"א ב' דחייצין עליו כזית, והיינו בסתמא
צכדי אכילת פרס, וכן בהמחה את החלב ואת
החמץ חולין ק"כ, וכן במשקין של תרומה כתב
הרמב"ם בפ"י מה' תרומות ה"ב דשיעורו כזית,
וכיון דאשכחן שיעור כזית במשקין חזר דין המשקין
כאוכלין, ואע"ג דבשתיי יין תנן במתניתין דשיעורו
רביעית צכדי אכילת פרס שאני איסור יין דמשום
שכרות הוא, וה"נ צנזר דשיעורו רביעית נמי
מסתברא דשיעורו רביעית צכדי אכילת פרס, אבל
שאר איסורים לא אשכחן שיהא שיעורם רביעית,
[ומיהו צמעשר שני כתב הרמב"ם בפ"ב הלכה ה'
רביעית יין], ולכך במשקין טמאים שפיר משערין
כדי אכילת פרס צכל כזית.

ואף למאי דאיתותב רבנאי אית לן נפקותא בזה,
דנהי דבמשקין טמאים קיי"ל לצריך שיסתה
רביעית צכדי אכילת פרס, היינו משום קולא
דטומאת גווייה כדאמר יומא פ' ב' בטעמא
דאוכלין טמאים צריך שיאכל חצי פרס צכדי אכילת
פרס, אבל בלאו הכי שפיר י"ל דקיי"ל כרבנאי דכל
דבר ששיעורו רביעית, כגון לענין צרכה אחרונה,
סגי אם שותה כל כזית צכדי אכילת פרס, [ואפשר
נמי דצין כזית וכזית רשאי לשהות שיעור עיכול

וכשמשלם כחיצו ללאת ידי שמים את התשלומין, הוא מביא האשם. (פסחים כ"ט א' מתוה"ד).

י"ד א' איסור חל על איסור כו' ואיסור מוסף כו', א"ה צענין איסור חל על איסור וצענין איסור מוסף ראיתי להעתיק מש"כ בזה ביצמות וצבועות.

צריך להבין טעמא דאין איסור חל על איסור, דהא כיון שאמרה תורה שצעל מוס לא ישמש ושטמא לא ישמש, למה זה כשנזדמנו שניהם לא יהא כאן אלא איסור אחד, ואין לומר דכשהוא טמא כך לי תמים כמו צעל מוס, או דכשהוא צעל מוס כך לי טהור או טמא, דהא חזינן דאם קדם הטמא הרי נשאר איסור טמא אף כשנעשה צעל מוס, וכן כשקדם צעל מוס נשאר איסור צעל מוס אף כשנעשה, חזינן דאין פסול אחד גורע מחבירו, וכן אם אירעו צבת אחת חיילי תרוייהו לר"ת, וא"כ למה זה אם אירעו צבה אחר זה אמרינן דאין השני חל.

ובראה דצאמת לענין הקל הקל תחלה יש לנו לדון לעולם דאיסור חל על איסור, אלא דלענין חומר לאוין אמרינן דמדה היא צתורה שאין מזהירין וחוזרין ומזהירין, דכל שהאדם כבר הוזהר מלעשות דבר זה, כבר שבע ליה איסור ואין שייך להוסיף, וצבה הדבר תלוי לעולם בצאמה איסור שנפגש תחלה, ואם קדמה טומאה, כבר הוזהר מלעבוד בגלל טומאתו ואין חוזרין ומזהירין אותו כשנעשה צעל מוס, וכן איפכא. (ביצמות ל"ג א' מתוה"ד).

הא דאין איסור חל על איסור הוא דבר מחודש שאין כונת התורה להוסיף אזהרה על האסור, דבפשוטו כיון שהם איסורים קיימים כל אחד לעצמו, מה בכך שנפגשו יחדיו, ומה לי אם באו צבת אחת או צבה אחרת, סוף סוף זו נבלה והיום יום הכפורים, ואיתנהו לתרוייהו, ובחידוש זה אמרינן דלגבי האיסור דיינינן דכיון שאם לא היה דין נבלה שייך אלא ציוס הכפורים, הרי לא היה ניתן איסור נבלה, כיון דבלא"ה יש איסור יום הכפורים, ה"נ השתא לא מזהירין ליה באיסור נבלה כשנתנבלה ציוס הכפורים, אצל באיסור מוסף והוא כסדרת איסור חמור על איסור קל, שפיר חייל, שהרי יש לו מקום לחול צהוספת האיסור, וכיון דחל חל לענין הכל. (שצעות כ"ד א' מתוה"ד).

השם, בפשוטו מתני' אחי לאשמועינן דכה"ג איסור חל על איסור וכדמפרשין לה בגמ' דאיסור כולל ומוסיף אית ליה, ולפ"ז נ"ע מה אחי ר"מ לאוסופי, ושמה ס"ל לר"מ דאף דאיסור הצליעה צבת משום הוצאה היא, מ"מ שייך גם כזה לדון דאין איסור חל על איסור, ואינטריך לאשמועינן דכה"ג איסור חל על איסור, ורצנן אהדרו ליה דאינו מן השם ופשיטא דחל ואין נורף להזכיר, א"נ צאמת צדין אין איסור חל על איסור אין שום חידוש בהוצאה, דכיון דלאו איסור אכילה הוא, שפיר חייל, ור"מ אחי לאשמועינן דצליעתו היינו הנחתו, וממילא משכח"ל חמש חטאות, וה"נ נריך לומר לרצ אדא צר אחא דמתני חמש חטאות ומתוך לה כגון דאכל כזית פיגול, ופשיטא דאין צבה שום חידוש, אלא דכיון דמשום יום הכפורים איירי דאכל צ' זיתים, שפיר איירי כשיש איסור נוסף צכזית השני, ולאפוש חטאות, אף שאין צבה שום חידוש, לא באיסור חל על איסור ולא צשאר דינים, ורצנן דאהדרו לו אינו מן השם, היינו דאין ראוי למנותו כיון שאינו איסור אכילה, אצל מודו לו צעיקר דינו. (ביצמות ל"ד).

בקצה"ח סי' כ"ח סק"א הקשה צבה דמתן יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד וקאמר ר"מ אף אם היתה צבת והוציאו צפיו חייב, ומשמע ודאי דרק לאוסופי קאמרי, ואמאי חייב אשם הלא קם ליה דדרצה מיניה באיסור צבת, וחייבי מיתות שוגגין נמי פטורין מדתנא דבי חזקיה, ולמש"כ צחו"צ פסחים כ"ט א' דחיוצ האשם איכא גם צקם ליה דדרצה מיניה, אלא דכיון דנריך להקדים התשלומין והתשלומין קם ליה דדרצה מיניה ממילא א"א לחייבו, אצל אם שילם ללאת ידי שמים ודאי מביא אשמו, ממילא ניחא דהכא עיקר מאי דאתו לאשמועינן הוא צהלכות איסור חל על איסור לומר שיש כאן כל החיוצים, ושפיר שייך למינקט חיוצ האשם אף כשאין צ"ד יכולים לכופו להציאו, ובלא"ה חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותם, ועכ"פ לא היה לר"מ להמנע מלהוסיף שתי חטאות דצבת ודיוס הכפורים [כדמסקינן לקמן י"ד א' דקסבר ערוצ והוצאה ליום הכפורים ולאפוש חטאות קאמר צבת], אע"ג דע"ז יש צידו אפשרות להשתמט מלהביא האשם, כיון דמ"מ חיוצ האשם קיים

אינה טענה אי איכא תרי לאוי, דטובי לאוי אשכחן
בחד קרא. (ס"ג סק"ח).

בעניני התראה, ובחילוק חמאות, וחילוק
התראות, ובדין גופין ותמחויין מחלקין

(א) סנהדרין מ' ז' המית צמוך כדי דיבור כו'
מנין להתראה מן התורה כו',
פרש"י דאי לאחר כדי דיבור יכול לומר ששכח
ההתראה, [ועי' כתובות ל"ג א' אמרי אישתליון],
ויש

לעי' היכן מצינו לחוש לכך הרי לא שכיחא כלל
כה"ג שישכח מיד לאחר כדי דיבור, [ועי' ר"ן פרק
כל הנשבעין במתני' דשכנגדו חשוד על השבועה,
דכל שבסתמא זוכרין נעשה חשוד עי"ש, ועי'
קנה"ח סכ"ח סק"ח], ועוד שהרי חזר א"ל
התראה לריצור"י הרי דסגי צמה שלמד, וא"כ לאחר
שהתרו צע"ה למה גרע מן החזר, ואף לריצור"י
משמע קצת דצעי התראה תוך כדי דיבור, [עי'
תו' כאן ד"ה מנין, ועי' לקמן סק"ז], ועוד דבתו'
כתבו דלריך קרא לכך, ואם יש לחוש לשכחה למה
צריך קרא, ונראה דקראי דאשמועינן התראה
מתפרשי דלריך שיזכירו לפניו חומר החטא בשעה
שצא לעבור עליו, והיינו משום דכשעובר בשעה
שמוזכרין לפניו, פקר טפי ועוונו חמור יותר ורק
אז חייבתו תורה מלקות או מיתה, והיינו דצעי תוך
כדי דיבור דבשעת החטא צריך שיזכירו לפניו את
האיסור, אבל אם שהה כדי דיבור מן ההתראה
כבר אין עזירתו חמורה כ"כ, ואפשר דאף כונת
פרש"י כן, ומש"כ דיכול לומר ששכח ההתראה ר"ל
שאלו היו חוזרין ומתריין זו היה נמנע דבשעת
ההתראה צריך להעזי טפי, והיינו ששכח מעמד
ההתראה כלומר שלא היה לו אותו החומר בעצירה
שהיה לו בשעת ההתראה, [והא דאמרין אם אינו
ענין לכרת ופרש"י דקמי שמיא גליא אם מויד הוא
או שוגג, והרי שפיר י"ל לענין כרת ואשמועינן
קרא שאינו חייב כרת אלא"כ עשה בשעה שהזהירוהו
שלא לעשות, צ"ל דמ"מ עיקר הדבר תלוי במדת
אפקירותא דיליה בשעת מעשה, ואם קמי שמיא
גליא דפקר טובא שייך שפיר לחייבו כרת אף בלא
התראה].

ולריב"י חזר חשיב לעולם כאילו התרו זו תוך
כדי דיבור למעשה, שידעיתו בחטא
היא ידיעה ברורה, והרי כתבו בתו' לקמן מ"א

שם אמר רפרס כו', עי' חו"צ יומא ס"ו ז'.

תוד"ה פקע הקשה רש"י כו', א"ה, עי' מש"כ
בחו"צ זכאים מ"ג א' דאם נימא דדוקא
הקטרה כשרה גורמת להפקיע איסור פיגול, יש
ליישב מש"פ רש"י דאיצטריך הא דאין חייבין על
קומץ משום פיגול להיכא דלקחו מן המערכה
ונתקשו בתו' דהא פקע פיגולו, ולמש"כ יש לפרש
בשפיגל בהקטרה, וממה שהקשו תו' בפשיטות
מבואר דס"ל דאין לחלק בכך ואף בפיגל בהקטרה
אמרין דפקע פיגולו, ומש"כ תו' בהקטיר חצי
קומץ ואידך פלגא לא היה כלל על המזבח, ועי'
שטמ"ק, לא נתפרש דהא הקומץ מיעוטו מעבד
את רובו כדתנן מנחות כ"ז א', וא"כ כל שלא
הוקטר כולו לא קרב המתיר כמנחות.

בא"ד שהיה כולו מתחלה ע"ג המזבח ואח"כ
הוריד חציו למטה, אפשר דכונתם דבשעה
שמשלה האור במקנתו היה השאר על המזבח. (זכאים
מ"ג ז' ממה"ד).

י"ד ב' מתני' אמרו לו שלשתן שם אחד הן,
פרש"י בחד לאו ובחד קרא, וקשה
דבאזהרה נשנה לאו לאשה ובתה ולא לאם חמותו
ואם חמיו, ואולי משום דבעונש נשנו בחד קרא,
אבל זה קשה דכי דנתחלקו בלאוין שפיר יש לחייב
על כל אחת ואחת, [וגם באם חמותו ואם חמיו
יש מקום לומר דחשיב לאו לכאו"א, עיין חולין ק"ב
ז' מנחות נ"ח ז'], ובפשוטו היה נראה דטעמייהו
דרבנן דכר"י דהכתוב עשאן לכולן זמה אחת, והיינו
דאמרין בגמ' דטעמיה דסומכוס משום גופין
מוחלקין אבל הכא כר"י ס"ל, ולא אמרו סתם אבל
הכא שאין גופין מוחלקין מודה לרבנן, אלא משמע
דהיינו טעמייהו דרבנן, וגם מעיקר מימרא דר"י
הכי משמע דלפרושי טעמייהו דרבנן קאחי, דאל"כ
אליבא דמאן קאמר להך דרשא, ונראה דרש"י
הוצרך לפרש כן אליבא דר' הושעיא דאמר
דסומכוס וריצ"ג אמרו דבר אחד, ואי טעמייהו
דרבנן משום דאיכא קרא מיוחד לעשותן כאחת א"כ
אין זה ענין לסומכוס, אלא משמע דאיהו מפרש
טעמייהו דרבנן משום דבחד לאו נשנו וממילא ה"ה
לאותו ואת בנו דאינו חייב אלא אחת, וסומכוס
דמחייב התם שתיים ה"ה הכא, אבל קשה דהא
כתבי תרי לאוי לא תגלה ולא תקח, וחד קרא

ומראה בעצמו כמקבל, אבל רודף ששוק וממשיך לרדוף אין שתיקתו כלום, ובפשוטו ענין זה של קבלת התראה הוא כדי שידעו העדים כי אין מאומת אללו שזה חסור וחייבין מיתה או מלקות, דבלא זה יוכל לומר שלא האמין לעדים או שחשב שהם טועים וכיו"ב, ולפ"ז אף לריצ"י דחבר א"צ התראה מ"מ ע"ה י"ל דנריך גם קבלת התראה, דחבר לעולם חשיב כקיצל עליו התראה שהרי העדים יודעים זו שהוא יודע, אבל ע"ה נריך לקבל, אבל רש"י שם פירש דלריצ"י לא בעי קבלת התראה, וכ"מ בגמרא שם דלא אוקמו דחבר הרודף, ומשמע דאף ברודף ע"ה ניחא לריצ"י, וז"ל דמהא דאמר ריב"ז שלא ניתנה התראה אלא להצחין כו' מזה משמע דס"ל שאין נריך קבלת התראה וכל שהודיעוהו סגי דכבר נפיק ליה משוגג, ולפ"ז אפשר דלריצ"י אף לא בעי התראה תוך כדי דיבור, ולא איצטרך ליה קרא להתראה, וז"ע.

ולפרש"י מצואר צרייתא פ"א ב' דאף למלקות בעי שיתיר עצמו למלקות שהרי קיצל התראה בהרכנת הראש ומ"מ אינו לוקה, אבל הרמב"ם בפ"ח מסנהדרין ה"ה כתב והרכין בראשו או שתק ולא קיצל עליו התראה כו', משמע דאף הרכנת הראש לא חשיבא קבלת התראה, [ונראה דהיינו משום שאין הדבר צרור ויכול לומר לא להסכמה נכונות], ולפ"ז אשמועינן צרייתא דבלא קיצל עליו התראה כונסין אותו לכיפה, [וז"ע לפרש"י למה באמת לא אשמועינן רבותא טפי דאף בלא קיצל עליו התראה כונסין אותו לכיפה, דמסתברא דאף לפרש"י הדין כן], ואין ראיה מהך צרייתא אי למלקות בעי שיתיר עצמו, ומיהו בלשון הרמב"ם פ"ב ה"ב משמע דאף למלקות בעי שיתיר עצמו, [ושם נמי פלגינהו לתרתי צדי וכתב שתק או הרכין ראשו פטור, והיינו משום שלא קיצל התראה, ואח"כ כתב ואפילו אמר יודע אני פטור והיינו שקיצל עליו התראה], ועי"ש בלח"מ שכתב שכ"כ בפ"ח, וכנראה כונתו להרמב"ם הנ"ל, אבל קשה דזה משום שלא קיצל התראה, ואין משם ראיה להנריך שיתיר עצמו למלקות, ואולי פירש הלח"מ דמש"כ ולא קיצל עליו התראה לא קאי אלא אשתק ולא אהרכין ראשו, אבל אין נראה כן, גם מהא דפלגינהו בפ"ב ל"מ כן וכמש"כ.

א' דאפשר דאף לא בעי שיתיר עצמו למיתה דלעולם חשיב כהתיר עצמו, וכש"כ ש"ל דחשיב כאילו התרו זו, ומ"מ נראה דבעי שיראה את העדים בשעת החטא, דאז חשיב כאילו התרו זו כיון שידעים זו שהוא יודע והם עומדים לפניו, אבל עדים שראו מאחורי הגדר בחצר שעבר עזירה אין מלקין אותו, דבכלל ההתראה שידע שעתידים להעיד ולהענישו, וכן לדין זהיה עד אחד רואה ומתירה והעד השני אחרי הגדר י"ל דלא חשיב התראה כיון שהמותרה חשב שלא יגיע לידי עונש, וכש"כ אי בעי שיתיר עצמו למלקות, דלא הוי התיר עצמו בפני עד אחד שהרי חשב בהחלט שלא ילקוהו כיון שלא ראה אלא עד אחד, וז"ע, (עיין רמב"ם סוף"ח מסנהדרין, ועי' עוד בפ"ב ה"ב שכתב בין שהתרה זו אחר בפני עדים משמע דבעי בפני העדים, ומיהו אפשר שאין כונתו אלא שהעדים יוכלו להעיד שהתרו זו).

נראה דלריצ"י אם העדים חשבו שאינו חבר ולא התרו זו, אף שבאו אחרים אח"כ והעידו שהוא חבר, מ"מ פטור שאין כאן התראה דנריך שהעדים ידעו שהוא מזיד, [גם יש כאן לדון משום חזי דצר], ואם העדים מכירין זו שהוא חבר אבל הוא אינו יודע שהם מכירים, הו"ל כהתרו זו כשאינו רואה את העדים דלא חשיבא התראה למש"כ לעיל, אבל זהא דאמר מ"א א' צעדי נערה המאורסה דאינן נהרגין משום שיכולים לומר לאוסרה על צעלה באנו, משמע שהדבר תלוי בזכותם, ונראה מזה דאין נריך שהעדים ידעו בשעת העזירה שהיא חזירה, וכן שהיא מדע שהם יודעים שהיא חזירה, דא"כ הרי הוצרכו להעיד שהם מכירים זה שהיא חזירה, ושגם היא יודעת כן, וכל שלא העידו כך הרי בהכרח שלא העידו אלא לאסרה על צעלה, דאין צעדותם כדי להרגה.

ב) ענין קבלת התראה פרש"י שיאמר שידע שהוא מזהיר שלא לעשות, ולקמן פ"א ב' משמע דרש"י דשתיקה או הרכנת הראש חשיב קבלת התראה, אבל לא יתכן דשתיקה תחשב קבלת התראה כדמוכח ע"כ ב' רודף שהיה רודף כו' וכמש"פ שם רש"י דכיון דלא אמר יודע אני אין כאן קבלת התראה, ומיהו יתכן דלפעמים שותק

שהיה שותה כו', משמע דבשלש אלמנות אף בלא אחריו צו אלא בראשונה נמי חייב שלש, והנה אין ראיתם ז"ל מוכרחת דודאי מתני' דנזיר שהיה שותה יין כל היום כו' לא אחי לאשמועינן שאין לוקין בלא התראה או דבעי התראה תוך כדי דיבור, דלאו בהלכות התראה נשנית, ומיתוקמא אף בשתה וחזר ושתה תוך כדי דיבור, ואף בחזר לריצור"י, ועיקר המשנה לאשמועינן בהתראות מחלקות ובלא חילוק התראות אינו חייב אלא אחת כדין ב' זיתי חלב בהעלם אחד לענין קרבן וכדמדימין להו חולין פ"ב ב', ועל זה אמרינן בקדושין שם בדגופין מוחלקין אין לורך להתראות מחלקות, אבל בגופין שאין מוחלקין הדבר תלוי אם היה התראה לחלק, אבל הא פשיטא בדגוונא דלקי בגופין מוחלקין נריך שתהא שם התראה כדין, ומיתוקמא או בחזר לריצור"י או בצעל וחזר ובעל תוך כדי דיבור להתראה קמייטא, ומ"מ גם בסברא יתכן לקיים דברי המו' דכי היכי דבחדא עצירה הנמשכת סגי בהתראה קודם התחלתה ה"נ בחזר ועושה את כל העצירה י"ל דסגי בהתראה קמייטא, ולפי דבריהם אחיא בפשיטות מתני' דנזיר שהיה שותה יין כל היום כו' דאי לאו דבעי התראה לחלק היה חייב שתיס מחמת התראה קמייטא, ומיהו נראה דהיינו דוקא בעוסק באותו ענין דעצירה ולא הפסיק צענין אחר, אבל אם הפסיק איצטל לא להתראה קמייטא.

ויש מקום לחלק דבאמת אם היה נזיר השותה יין כל היום חייב על כל אחת ואחת היה סגי בהתראה אחת דכולה כעצירה אחת, אבל השתא דאינו חייב אלא אחת ורק בגופין מוחלקין חייב שתיס והיינו משום דבגופין מוחלקין נחשב כעצירות חלוקות א"כ אף לא סגי בהתראה אחת, ובזה ניחא הא דבמכות שם מוקמינן דוקא בסך ידיו נשא ואנחינהו צבת אחת דכיון דהוי כגופין מוחלקין לפי' תו' מקרא דקרחא א"כ לא סגי בהתראה אחת אם הוא עושה בזה אחר זה, [ועי' להלן סק"ה מש"כ בעיקר פי' תו' שם בסוגיא], ומההיא דאלמנה אלמנה הרי ליכא ראייה דשפיר אמרינן דהתם ע"כ חייב על כל אחת ואחת כיון דהוי גופין מוחלקין ובאופן דאיכא התראה, דצרייטא לאו בהלכות התראה איירי ומתפרשא באופן דאיכא התראה, וכמש"כ לעיל.

ונראה דהתרו צו וקיצל התראה ושהה כדי דיבור וחזרו והתרו צו ועשה דחייב אע"פ שלא חזר וקיצל ההתראה, דכיון דבצר קדם וקיצל סגי בהכי, וגם י"ל דכה"ג שתיקמו כקבלה.

ג) יש להסתפק אי צעינן שיתיר עצמו למיתה תוך כדי דיבור לעצירה, או דסגי בשהתיר עצמו גם לפני תוכ"ד, ולכאורה אם צעי תוך כדי דיבור א"כ התראה ל"ל הא מה שמתיר עצמו למיתה יש לחשוב כהתראה, ושמא לא חשיבא התראה אלא"כ אומרים לו שראוי לו להמנע, [עי' בלשון הכ"מ פי"ב מסנהדרין ה"ב בשהתרה בעצמו], א"נ אף במסופק אם יתרגוהו ואומר אף על מנת שיתרגוהו הוא עושה אפשר דחשיב התיר עצמו למיתה, ואילו התראה נריך שידע בהחלט שחייב מיתה על מעשה זו, ומיהו אף אי התרת עצמו למיתה לא חשיבא כהתראה מ"מ לא חשיבא הפסק בין ההתראה למעשה ואם הרג תוך כדי דיבור להתרת עצמו למיתה ואחר כדי דיבור להתראה שפיר דמי, (כל שעסוקין צענין זה), דלשון הצרייטא משמע דהתיר עצמו למיתה באחרונה, והתרת עצמו למיתה יש בה יותר מכדי דיבור.

ד) אם התחיל העצירה תוך כדי דיבור להתראה וגמרה לאחר כדי דיבור שפיר דמי, דודאי עצירה הנמשכת יותר מכדי דיבור נמי סגי בהתראה אחת קודם המעשה, וכ"ה בתו' הרא"ש קדושין ע"ז, ולמש"כ לעיל סק"א דבאמת לא חיישינן לשכחה ניחא דה"נ לא חיישינן לשכחה, והחומר בעצירה שהצריכה תורה שיעשה העצירה בשעה שמוהירין אותו לא לעשותה יש כאן כיון שהתחיל בעצירה תוך כדי דיבור להתראה, אבל אם היה באמת חשש לשכחה צ"ע מה צריך שהתחיל תוך כדי דיבור מ"מ שמא אחר"כ שכח ונמנע שלא גמר העצירה בהתראה.

ובתו' מכות כ' ב' כתבו דאף בחזר ועשה אותה העצירה לאחר כדי דיבור נמי סגי בהתראה קמייטא דכיון דהתחיל לעצור תוך כדי דיבור להתראה כבר אינו יכול לומר אשתלי ואף במעשה אחרת, וראיתם מהא דאמר קדושין ע"ז ב' דבא על שלש אלמנות ודאי חייב שלש שהרי גופין מוחלקין אבל בא על אלמנה אחת ג"פ אמרינן התם ה"ד אם אחריו צו על כל ביאה וביאה חייב שלש ואם לאו אינו חייב אלא אחת כדתנן נזיר

אפשר לחייב על השניה מדין התראה, ומשכחת לה נמי בשניה עדיין תוך כדי דיבור או לריצ"י וכמש"כ לעיל סק"ד ללאו זהלכות התראה איירי מחני', אלא דאשמועינן דלריצ"י התראות לחלק, וכן אין צריך שיחיר עצמו למלקות בכל התראה והתראה, וכן בחצר לריצ"י נמי אינו חייב אלא אחת אח"כ הותרו זו, דהתראה מעשה חשובה היא לחלק.

ובחולין פ"ז צ"ז מדמינן האוכל צ' זיתי חלב בהעלם אחד לזיר השותה בהתראה אחת, ונראה מזה דהא דצעי העלמות לחלק לענין קרבן היינו נמי מהאי טעמא שהחטא השני קלוש קצת ובהמשך החטא הראשון חשוב, ולפ"ז אי משכחת לה בשוגג צבת אחת דומיא דסקך חמש אצבעותיו נשא היה חייב חטאת על כל אחד ואחד, [ומיהו יש מקום לומר דשוגג שאני וצ"ע בזה], ואע"ג דהחטא השני קלוש קצת מ"מ מצאנו צבת ע"א אי דיכול להציא קרבן על השני וחזינן מזה דאף שהחטא השני קלוש וסגי לו ולראשון בחד קרבן מ"מ גם הוא צפ"ע צר קרבן הוא, ואפשר דגם במלקות כן ואי משכחת לה גוונא שאי אפשר להלקות על הראשון מלקין על השני, וצ"ע בזה דאפשר דלענין מלקות שאני עי' לקמן ס"ק י"ד, [כגון בחצר שאין צריך התראה וצאו עדים צאמנע [כגון צביאה שראו פרישתו] הרי הוא לוקה, ומיהו התם אפשר דמה שעצר כשאין רואה לאו אפקירותא כ"כ הוא, וחשיבא עצירתו צפני העדים כחללת עצירה], וכן סדרת גופין מוחלקין לגבי חטאות היינו נמי משום שעצירה חשובה היא כדבר צפני עצמו.

ונראה דמ"מ איכא חילוק בין שוגג למזיד, דשוגג אם אכל חלב היום וחזר ואכל לאחר שנה מציא קרבן אחד על שניהם דתרווייהו חדא שגגה, אבל במזיד דחצר לריצ"י לא מסתבר כלל שאם אכל נבלה היום וחזר ואכל לאחר שנה שלא ילקה אלא אחד, ואפשר דדוקא בעוסק צענין העצירה אבל אם הפסיק צענין אחר חשיב מעשה צפ"ע וכאילו חזרו והתרו בו, והכי מסתברא.

ואין להקשות לפי הרמב"ן דבכל איסורין צעושה צבת אחת חייב על כל אחת ואחת בהתראה אחת, א"כ שחטה ואת צת ואת"כ שחט את צתה למה אינו לוקה שמונים, לרבנן דסומכוס חולין

(ה) מכות כ' צ' לא צריכא דסקך חמש אצבעותיו נשא כו' דהויא ליה התראה לכל חדא וחדא, מה שפירשו צתו קשה מאד שאין זכר בגמ' למירון דשאני הכא דרבי רחמנא קרחה כלל, וגם לא הוצרכו להזכיר דסקך חמש אצבעותיו נשא ורק הול"ל לעולם בחדא התראה ושאני הכא דרבי רחמנא קרחה, גם הא דאמרין דהויא ליה התראה לכל חדא וחדא מיותר, אבל ברמב"ן מצוה דהא פשיטא לגמרא דקרא דקרחה לא אחי להחמיר דדין קרחה טפי מנשאר לאוין דעלמא רק דצא לאשמועינן דכל קרחה וקרחה הוי איסור צפ"ע, ונראה דהרמב"ן מפרש דבכל איסורין שבתורה אי משכחת לה דעציד צבת אחת דומיא דסקך חמש אצבעותיו נשא אמנם חייב על כל אחד ואחד, ובגמרא כאן הקשו דקרא דקרחה לא אינטרין לקרא וחזר וקרא צמתי התראות דזה פשיטא ומלא יקראו נפקא, ובחדא התראה הרי לא מחייב תרתי וא"כ קרחה ל"ל, ותירו דאינטרין קרחה צעושה צבת אחת דבכל לאוין שבתורה חייב על כל אחת ואחת, וכאן הוי ס"ד דכיון דעושה צבת אחת הרי כולה חדא קריחה היא, להכי אינטרין קרחה למימר דאף צעושה צבת אחת חשיבא כל קרחה איסור צפ"ע וממילא חייב על כל אחת ואחת כדין כל איסורין שבתורה.

ונראה לפ"ז דהא דבהתראה אחת אינו חייב אלא אחת היינו טעמא משום שהחטא השני אין בו אפקירותא כל כך שכבר פרץ בחטא הראשון והשני המשך הראשון, ולכך סגי במלקות אחת על שניהם, ולטעם זה מוצן הא דצעושה צבת אחת אפשר לחייבו על כולן דכולן שוין באפקירותא, וכן סדרת גופין מוחלקין היא שהחטא השני חשוב הוא כדבר צפ"ע ואינו נטפל לראשון, וכן נמי סדרת התראות מחלקות דכיון דחזרו והתרו צו הרי זה עתה כאילו צא לחטוא בתחלה, ויתכן לפ"ז דסגי בהתראות לחלק אף צל חזר וקיבל כל התראה והתראה דצמתי שמתרין צו לחוד סגי לחלק, [ומדין קבלת התראה אין כאן חסרון למש"כ לעיל סק"ז דכל שקיבל התראה ועסקין עדיין צה סגי לענין קבלת התראה ואין צריך רק שיתרו צו תוך כדי דיבור למעשה ולא שיחזור ויקבל, וצלא"ה נמי למש"כ תו' הרי סגי בהתראה קמייתא, ובכל ענין מחני' דאל תשתה אל תשתה איירי באופן שהיה

חייבין בחוץ וגם במנחות, אבל איסור אותו ואת בנו שהזהמה גורמת האיסור בזה כל הבהמה חשובה לעצמה והיו גופין מוחלקין, וכמו צא על חמש בהמות כריתות ט"ז א', וכן חמש נדות, ודוקא איסור תלווי בחיות הבהמה, דבע"ה דבר חשוב הוא וקובע את כאו"א כדבר בפ"ע, אבל האוכל חלב מחמש בהמות אינו חייב אלא אחת דכיון שאין האיסור תלווי בחיות הבהמה הרי כל חלב כגוף אחד.

וראיתאן עלה ל"ק משה"ק המל"מ בפ"ו משגגות ה"ב על הריא"ז שכתב דאף בבהמה אמרינן גופין מוחלקין דמ"ש מהשוחט ה' וזחים בחוץ, דשאני שחטי חוץ שאין הבהמה גורמת האיסור, ועל הגמרא הו"ל לאקשויי וכמשה"ק לעיל, וכן צא על חמש בהמות תנן במתני' ט"ז דחשיב א'.

כגופין מוחלקין, ומש"כ הריא"ז דגם באבר מן החי כן, לו"ד ז"ל היה מקום לדון בזה דנהי דהחיות גורם האיסור, אבל אין האיסור על השימוש בחיות הבהמה כמו ביאה או שחיטה אלא הוא איסור נדדי הנובע מבהמה חיה, הא למה זה דומה לאוכל דבש משני צירעין נדראה דאינו חייב אלא אחת, וכ"מ חולין ק"ב ב' דאמרינן דעל בשר מן החי ובשר מן הטריפה אינו לוקה אלא אחת לר"י, ומש"כ שם עוד וכן דם הנפש, נראה דעתו ז"ל משום שחלוי ביציאת הנפש, (ומש"כ עוד שחלש חלב מחמש בהמות [וצריא"ז כתוב ואכלן בהעלם אחד, וכן העתיק המל"מ רפ"א מא"ב], לא ידענא כונתו ז"ל אי משום איסור חלב הרי פשיטא דכל חלב חד הוא, וכ"ה בהדיא צריא"ז הנדפס עי"ש, ואינו חייב אלא אחת, ואי משום אבר מן החי הרי היינו אבר מן החי).

(ח) י"ד ב' מתני' אמרו לו שלשתן שם אחד הן, נדפס לעיל.

ט"ו א' אלא גבי אותו ואת בנו דגופין מוחלקין כו', נדפס להלן במקומו.

(ט) ב' ב' אלא אימא כו', בסוגיא, נדפס לעיל במקומו.

(י) ט"ו א' מה לה' נדות שכן גופין מוחלקין, נדפס להלן במקומו.

(יא) ג' א' כל מקום שאתה מוצא כו', נדפס לעיל במקומו.

פ"ב, דכיון שאין כאן אלא מעשה אחד אי אפשר לחייב שנים בשאין שמות מוחלקים, ודוקא בסך ידיו נשא דהנחת כל אצבע ואצבע הוי מעשה בפ"ע שיך לחייב על כל אחת ואחת, [ובזה אפשר לומר דה"ט דאמרינן בסך ידיו נשא ולא אמרו בפשוטו דנטל צידיו שערות מה' מקומות ותלשן צבת אחת, דאפשר דזה נמי חשיב חדא מעשה ולא מיחייב אלא חדא].

אבל יש להקשות מהא דאמרינן חולין פ"ב ב' בזורע כלאים כלאים דאי צבת אחת וצחדא התראה לא מיחייב אלא חדא, ואמאי הרי זה ממש כסך ידיו נשא וה"נ זורע צבתי ידיו כדפרש"י, ונ"ל דהתם לאו צבת אחת ממש קאמר אלא ר"ל שזורע ומיד חוזר וזורע צלא התראה בינתיים, (ולשון צבת אחת היינו על תכיפות הענין באופן שלא היה שהות להתראה), וצתו' שם צאמת נדחקו לפרש דאו או קאמר, עי"ש, ואי קשיא אמאי צאמת לא מוקמינן להדיא צרייתא צבת אחת ממש ולהכי חייב שמים דומיא דסך ידיו נשא, י"ל דלא משמע לגמרא דזה אחי לאשמועינן צרייתא צלשון הזורע כלאים כלאים, דמ"ש כלאים דנקט, ולמה לא פירש סתם דצבת אחת חייב שמים צחדא התראה בכל איסורין שצתורה, ואף דלס"ד דאחי לאשמועינן דא"צ התראה לחלק לא פרינן מ"ש כלאים, היינו משום דלא איירי צבת אחת דוקא ושפיר י"ל דנקט חדא מאיסורי תורה, אבל על כונת צת אחת מצלי לפרש לא הו"ל למינקט סתם הזורע כלאים כלאים.

(ו) רמב"ם פ"ב מה' סנהדרין ה"ב אם פירש פטור, יש לעיין פשיטא ומה שיך להשמיענו, ואפשר שאם פירש מחמת ההתראה אפי' חזר תוך כדי דיבור ועשאה פטור דכיון דפירש מחמת ההתראה בטלה לה ההתראה, אבל קשה לחדש כן על סמך רמז זה.

(ז) חולין פ"ב א' שחט פרה ואח"כ שני בניה סופג שמונים, משמע אפי' בהתראה אחת דאל"כ פשיטא, ועוד דדומיא דסומכוס קתני, וטעמא משום דחשיב גופין מוחלקין, ויש לעי' מ"ש מהשוחט ה' וזחים בחוץ בהעלם אחד דאינו חייב אלא אחת לר"ש כריתות ט"ו ב', וכ"פ הרמב"ם, ונ"ל דהקדש הוא איסור כללי דהאיסור הוא לזכות קרבנות ה' בחוץ ואין הבהמה גורמת האיסור אלא שעל ידה מחללים ההקדש, והרי גם בהקטרה

על מעשים מתועבים, וצכה"ג אין גופין מחלקין כמש"כ לעיל סק"ז בשוחט ה' זכאים בחוץ דכיון דאין הגופין גורמים את העצירה אף שהעצירה נעשית על ידם אין הגופין מחלקין, ואפשר דגם בלאו דלא תהיה קדשה אין הגופין מחלקין ואם נבעלה להרצה בזנות אינה לוקה אלא אחת, [אי אחת לוקה אף באינה מיוחדת ע"י רמז"ס ריש ה' אישות], וז"ע בזה, וצבא על הזכר והציא זכר עליו יתכן לומר כדעת הרמז"ס דצבא גברא לא חשיב גופין מחולקין אף צכה"ג, וז"ע.

(יג) ד' א' ת"ר ועשה אחת ועשה הנה כו', נדפס לעיל במקומו.

(יד) ט"ו א' ת"ר צא עליה וחזר וצא עליה כו', נדפס להלן במקומו.

(טו) י"ב ב' אלמא ל"ש לקולא ול"ש לחומרא קאמר ר"י כו', בחילוק גופין פשיטא לקמן ט"ז ב' דאף לקולא מחלקין והעושה חזי מלאכה בשבת זו וחזי בשבת הבאה בשגגת מלאכות, פטור, אי שבתות כגופין, והנידון בתמחוין לפי דתמחוין לא אלימי כולי האי כמו גופין, ואפשר דלקולא אינן מחלקין, ועיקר הנידון משום שחלוקין לחטאות ואינן מטטרפין לחייב קרבן אחד כדאמר שבת ע"א א', והא דפרקינן התם אצירוף דשגגת שבת ושגגת מלאכות מתמחוין, היינו רק אכללא דכיל ליה דכל שחלוקין לחטאות אין מטטרפין, אבל צעיקר הדין שפיר י"ל דשגגת שבת ושגגת מלאכות דמיין לגופין מוחלקין דלכו"ע מחלקין לקולא, דעדיפי מתמחוין.

ונראה דצמעילה דהתם עיקר הדין דתמחוין מחלקין ומהתם יליף ר' יהושע לשאר איסורים כדתנן ט"ו ב', [ונראה דהיתה לחז"ל שום דרשא בזה צמעילה דתמחוין מחלקין, דמסבירא לא היו מחדשין כן רק צמעילה משום דמהנה כנהנה וכו' דאר"ע שם צמשנה], לכו"ע אין תמחוין מחלקין לקולא דהא תנן מעילה כ' א' אכילתו והנאת חצירו מטטרפין ושם י"ח ב' מרבינן לה מקרא אפי' מכאן ועד ג' שנים, ואין לך תמחוין מחולקין יותר מזה שהוא אוכל תמחוי ומהנה לחצירו צדצר אחר, ולא אשכחן דר' יהושע פליג בזה, וגם קיי"ל כר"י צמעילה כמש"פ הרמז"ס צפ"ט משגגות ה"ט, וגם פסק למתני' צפ"ה מה' מעילה ה"ג, [ותנן נמי מעילה ט"ו א' קדשי מזבח

(יז) סנהדרין נ"ד ב' תוד"ה הנרצע משום דדרשינן ואשה כו', ז"ע דגם בחייבי לאוין אמרינן קדושין ע"ז דגופין מחלקין אע"ג דלא מנינו קרא לזה, וכן באותו ואת בנו תנן בחולין פ"ב דשחטה ואח"כ שחט שני בניה חייב שמים לכו"ע והיינו משום דגופין מחלקין כמו שאמרו שם בגמרא לסומכוס, והא דמנרכינן קרא בשפחה חרופה כריתות ט' ב' ה"ט משום דהתם מציא על המזיד כשוגג, ואין העלמות מחלקין, הלכך ס"ד דאף גופין אין מחלקין, [ועי' תו' שם ד"ה והיא].

ובעיקר קושיתם נראה דאין לומר דמדכללינהו קרא ש"מ דאחי לאשמועינן שאין גופין מחלקין, דמה שנכללו צדד קרא מהני רק שאין בהן חומר של לאוין המחלקין, אבל ענין גופין המחלקין דהוא בכל לאו ולא, והיינו דחשיבא כל מעשה לחוד וכמו דהתראות והעלמות מחלקין, מהיכי תיתי נימא דכלאו זה לימא להך דינא, מה בכך שנכללו ביחד, ואדרבה איכא למימר דלכך לא הוצרך הכתוב לחלק בלאוין כיון דכלא"ה הן גופין מוחלקין, וכ"כ הרמז"ן בהשגות לסה"מ שורש ט' דהא דאינטריך קרא דואשה גרושה וגו' קדושין ע"ז ב' לחלק, היינו בגוף אחד אי איסור חל על איסור, אבל בשני גופין לא אינטריך, אע"ג דהתם נכללו צדד קרא ולית לן לאוין לחלק, הרי דאף בנכללו צדד קרא פשוט דגופין מחלקין, וכן ציו"ט דאמרינן פסחים מ"ח דאין חילוק מלאכות ציו"ט, מ"מ אי משכחת לה גופין מחלקין ציו"ט היה דינס לחלק, ואין להקשות מי גרע חילוק שצין כותב לבונה מחילוק גופין, לאו קושיא היא דכותב ובונה כולן חילול יו"ט הן ודמי לשוחט ה' זכאים בחוץ דלא חשיבי גופין מוחלקין וכמש"כ לעיל סק"ז, אבל גופין המחלקין [בזמן שהגופין גורמין לאיסור וכמש"כ לעיל שם] כגון אי ימים טובים כגופין דמיין שפיר חשיבי לחלק, אבל בשטמ"ק כריתות ט"ז א' כתב לתרץ קושית תו' דכיון שהם שני דברים ונכללו צדד קרא לאורוי אחי שאין גופין מחלקין, וכיו"צ כתב מרן זללה"ה צסימן ל"ז סק"ב עי"ש, וז"ע.

ואפשר דכיון דכללה תורה נרצע לזכר ולצהמה בלשון לא יהיה קדש לא חשיב איסור פרטי על כל מעשה ומעשה אלא חשיב איסור כללי

דבהמות חלוקות עדיף מתמחויין, ותנן נמי צמעילה ט"ו א' קדשי מוזח מצטרפין זה עם זה לחייב עליהם משום פיוגול נותר וטמא, ושם ב' כל הפיוגולין מצטרפין, ואילו לר' יהושע תמחויין מחלקין לקולא כדמסיק שבת ע"א א' דכל שחלוקין לחטאות אין מצטרפין, (ועי' מעילה שם בצרייתא דעולה ואימורים דמוקמינן לה כר' יהושע, ומתפרש דמצטרפין רק לזרוק את הדם, עי"ש ובזבחים ק"ט א'), ועוד דחילוק חטאות וחילוק מלקות כי הדדי נינהו כמבואר חולין פ"ב ב', וכן קדושין ע"ז ב' דגופין מחלקין לענין מלקות, וא"כ לר"י תמחויין מחלקין לענין מלקות, צין לקולא צין לחומרא, ולעיל ד' ב' אמרינן דדם השרץ ובשרו מצטרפין לאכילה, אע"ג דדם ובשר ודאי תמחויין מחולקין הם ק"ו מחמש תמחויין שבתתא דאמרינן ט"ו א', וכן ה' א' בלחם וקלי וקרמל פשוט לגמרא דאין לו מלקות אלא אחת אף שהם תמחויין מחולקין, וכן בנא ומבשל זג וחרטום פסחים מ"א לא הזכירו לחלק משום תמחויין, וכן חולין ק"ג א' בשתי בהמות לא חייבו שתיים אלא משום שמות מחולקין, וכן בסוגיין ט"ו ב' ר' יוסי צר"י וראב"ש נמי ס"ל כר"ע דאין זבחים מחלקים, והו"ל ר' יהושע יחיד במקום רבים.

ומיהו צמעילה קי"ל תמחויין מחלקין כמש"פ הרמב"ם בפרק ט' משגגות, דלא נמא חולק על ר' יהושע בזה, [ומיהו דוקא לחומרא אבל לקולא אין תמחויין מחלקין צמעילה וכמש"כ ס"ק ט"ו].

וביום הכפורים דתנן יומא ע"ד ב' דכל האוכלין מצטרפין לככותבת, יש להסתפק אי מודה זה ר' יהושע, דאע"ג דהתם אכילה לא כתיבא ומשום יתוצי דעתא הוא, מ"מ הא אשכחן אף צמעילה דתמחויין מחלקין אע"ג דהתם האיסור הנאה, ויש להציא ראיה דר"ל גופיה דאיהו דאמר תרי לישני י"ב ב' אי תמחויין מחלקין לקולא לר"י, איהו מוקי לסיפא דהך מתניתין דכל האוכלין מצטרפין כר' יהושע ציומא פ"א א' דקתני סיפא דאוכל ושותה אין מצטרפין, ומשמע ודאי דהך רישא נמי איהו קתני לה, ואפשר דיוהכ"פ צמעילה ולחומרא תמחויין מחלקין צו ולא לקולא דכיון דמשום יתוצי דעתא הוא אין סברא שיחלק לקולא, וכן נראה.

מצטרפין זע"ז למעילה וזבחים כתמחויין כדתנן ט"ו ב', ומיהו ההיא מתני' ע"כ דלא כר"י דקתני נמי דמצטרפין לפיוגול נותר וטמא, אבל אכן קי"ל כההיא מתני' אף דקי"ל כר"י צמעילה, ולכאורה טעמא צעי כיון דהא דתמחויין מחלקין לקולא הוא משום דחלוקין לחטאות אינם מצטרפים לחייב קרבן אחד א"כ גם צמעילה כיון שתמחויין מחלקין לשני אשמות דין הוא שלא יצטרפו לאשם אחד, וז"ל דשאני מעילה דרבי רחמנא תמעול מעל כדדרשינן לה מעילה י"ח ב', ולא ילפינן מינה לשאר איסורים לפי דמעילה הוא ענין גזל ממון ולגבי הנגזל ודאי ראוי לצרף אף תמחויין מחולקים, וכיון שנתחייב להשיב חייב קרבן מעילה, וגם ראוי להצטרף הא דבאמת מעילה חמורה טפי כדאר"ע ט"ו ב' ונהי דר"י לא ס"ל לחלק בכך צעיקר הדין דתמחויין מחלקין לחומרא, אבל בחומרא דאין תמחויין מחלקין לקולא דאיכא סברא לפלוגי משום דממונא הוא שפיר מודה ר"י דלא ילפינן ממעילה, [ועי' לקמן ס"ק י"ח לענין יוהכ"פ].

וגראה דאף גופין אין מחלקין צמעילה לקולא, שו"ר שכ"ה צרמז"ן שצועות כ"ב א' עי"ש.

נראה דכי היכי דגופין ותמחויין מחלקין לענין קרבן לחומרא ולקולא, ה"נ צמוד לענין מיתה ומלקות נמי מחלקין צין לקולא צין לחומרא, (בגופין לחומרא מבואר קדושין ע"ז וחולין פ"ב).

טז) ט"ו א' איצטעיא להו קצר וקצר כו' הצ"ע בדלית המודלית כו', נדפס להלן במקומו.

יז) ט"ו ב' מתני' ועוד שאלו ר"ע השוחט כו', נדפס להלן במקומו.

יח) הרמב"ם רפ"ו משגגות פסק שאין תמחויין מחלקין, ותמה בכ"מ הא אין הלכה כחלמיד במקום הרב ור"ע תלמידה דר"י הוא, וכתב לתרץ משום שסתק כשהשיבו ר"ע, ובלח"מ כתב משום דאיצטעיא בגמ' שמא קיבלה ר' יהושע, וז"ע מה הוצרכו לזה הא בפשוטו ניחא דסוגיין דעלמא צדוכתי טובא שאין תמחויין מחלקין, וכדתניא לעיל ד' א' דאוכל חלב שור וכשב ועז אינו חייב אלא אחת לחכמים ואף ר' ישמעאל מודה לענין קרבן, אע"ג דמבואר בסוגיין ט"ו ב'

וכן השוחט ומעלה בחוץ זהעלם שזה קדשים, חייב עכא"ל, דכלל חד איכא כרת לחוד ולא נתייחדו בחד כרת.

ובעובד ע"ז נמי דאמרינן דריש כריתות דבשגגת ע"ז אינו חייב אלא אחת ובשגגת מלאכות חייב עכא"ל, וכ"פ הרמב"ם רפ"ז משגגות, היינו ג"כ משום דליכא אלא חד כרת, [מקרא דכי דבר וגו' בזה, כמש"פ רש"י במשנה ריש כריתות], ולכך אף דילפינן דהו חילוק מלאכות בסנהדרין ס"ב א' מ"מ בשגגת ע"ז אינו חייב אלא אחת. — [בהא דילפינן התם מהשתחואה לחלק יש לדקדק למ"ד דלאוין חלוקים וחד כרת אינן מחלקין לחטאת ע"י כריתות ד' ג' א', א"כ השתחואה נהי שנתחלקה בלאו אצל לא נתחלקה בכרת ומהיכי תיתי נילף מינה לחלק לחטאת, והרי כל עריות חלוקין בלאוין ואי לאו כרת דאחיות לא הוי ידעינן דהו לחלק בחטאות, וי"ל דשאני השתחואה דהיתה בכלל כל עבודות לאזהרה, וינאח מן הכלל ללמד, ושפיר אמרינן ללמד חילוק חטאות ינאח, משא"כ לאוין דעריות אין שום לאו כלול בלאו אחר ולא היה בכלל וינאח ממנו, לכך לא ילפינן מיני' מידי].

מן האמור יש ללמוד דדוקא בחילוק חטאות הבא מחמת חילוק לאוין [שחידשה תורה כן גם בשבת אף דליכא לאוין חלוקין] בזה מחלקין בין העלם שבת להעלם מלאכות, אצל בשאר חילוק חטאות כגון מה שידיעות מחלקות או גופין מחלקין בזה אין שייך לחלק בין העלם שבת להעלם מלאכות, ולעולם מחלקות, דדוקא החומר שחידשה תורה לחלק בחטאות מפרשין שלא נחדש בהעלם שבת אצל חילוק גופין וידיעות שאינו מחמת חומר הלאוין אלא דחשיב כמעשה בפ"ע ובאותו הלאו ג"כ חייב שמים בזה אין לחלק בין העלם מלאכות להעלם שבת, מדע דודאי הסבור שגדה מותרת וזא על חמש נדות חייב חמש חטאות ולא אמרינן דהוי שגגה אחת, ומה בין זה להעלם שבת אידי ואידי חד שגגה היא, וחד לאו.

ואבתי פש גבן לברורי הא דמבואר בסוגיא כריתות ט"ז דאף אי שבתות כגופין דמו מ"מ בהעלם שבת וזדון מלאכות אינו חייב אלא אחת אי ימים שבינתיים אין חשודין ידיעה לחלק, הרי מבואר דאף גופין אין מחלקין בהעלם שבת, ובפשוטו משמע דאף בשהיו שתי סבות להעלם

(ט) שבת ע' א' מ"ש רישא ומ"ש סיפא כו' התם חדא שגגה כו', לכאורה משמע דמסבירא אמרינן הכי דכיון דליכא אלא חדא שגגה א"ל לחייב אלא קרבן אחד, ולפ"ז הדין נותן ציוס הכפורים ששכח שהיום יו"כ ואכל ועשה מלאכה דלא לחייב אלא אחת דחדא שגגה היא, וכן בשחט והעלה זבח בחוץ זהעלם שזה קרבן, נמי לא לחייב אלא אחת דחדא שגגה היא, ולא משמע כן, וכ"ה ברמב"ם פ"א משגגות ה"ה, ובכריתות רפ"ק מוקמינן למתני' דהתם בשגגת שבת ולכך לא חשיב שבת אלא חדא, ודומיא דהכי יש לפרש נמי הא דהאוכל ועושה מלאכה ציוס הכפורים דנמי בשגגת יום הכפורים איירי, [וכדמוקמינן התם נמי ע"ז בשגגת ע"ז ולא בשגגת מלאכה], ומ"מ מני להו ברתת, וצוית דאי איכא חילוק מלאכות ציוס הכפורים [ע"י שעה"מ בזה] שמו"י ובטו"א פ"ק דמגילה שנסתפקו בזה] ע"כ לאוקמי בשגגת יום הכפורים, דאל"ה הו"ל למיחשב כל המלאכות ציוס הכפורים כדפרכינן אשבת, הרי דאף בשגגת יום הכפורים חייב אכילה לחוד ואמלאכה לחוד אע"ג דחדא שגגה היא, (וכן נמי קמני התם השוחט והמעלה בחוץ ואית לן נמי לאוקמי אף בהעלם זבח).

לבך נראה דדוקא בהני שנכללו בחד כרת אלא שלמדנו בהם לחלק מקראי, בזה אמרינן דלהכי כללינו קרא דהיכא דנעשו בחד שגגה לא מיחייב אלא חדא, או דקים להו לחז"ל כן מסבירא, או דילפינן הנה שהיא אחת, ואע"ג דשמואל לא משמע ליה היינו למילף מהכא חילוק מלאכות, אצל לבתר דילפינן חילוק מלאכות מקראי אחריני תו אפשר דאף שמואל מודה דדרשין הנה שהיא אחת לשגגת שבת דאינו חייב אלא אחת כיון דחדא שגגה היא, [ויותר נראה דמסבירא הוא, דהא גם בע"ז אמרינן כן ריש כריתות והתם ליכא למידרש מהנה כדאמר סנהדרין ס"ב א', ומיהו י"ל דבתר ידיעין מהנה לשאר איסורים מקיימינן כן מסבירא גם בע"ז, ובאמת בשבת לחוד היה אפשר לומר דדרשין מושמרו שמירה לכל שבת, ולא מיתוקמא אלא בהעלם שבת, אצל א"כ בע"ז מנלן], אצל איסורים שנתייחד לכל אחד כרת לחוד פשיטא דחייב עכא"ל אפילו בחד שגגה, ולכך האוכל ועושה מלאכה ציוס הכפורים בשגגת יום הכפורים,

שצינתיים צנדה לחילוק דימיים שצינתיים דשצת, והיינו דקמיציעא ליה.

ובנדה פשיטא דגופין מחלקין דילפינן מואל אשה כדאמר ט' א', וכן נמי פשיטא דימיים שצינתיים הויא ידיעה לחלק כדמוכחא מתני', ונראה שזה נלמד מהא דגופין מחלקין וקיס להו לחז"ל מסבירא דימיים שצינתיים מחלקין באשה אחת כמו חילוק הגופין, דסברת גופין מחלקין היא שראוי לחשוב מעשה זו כדבר בפני עצמו ואינה נטפלת לראשונה דמעשה חסובה כחלת מעשה דמי, וה"נ צנדה שטבלה חשיבא מעשה מחודשת כשחזרה לנדוטה והויא שגגה בפני עצמה, וכן נמי הצא על אשת איש ונתגרשה וחזרה ונתקדשה וחזר וצא עליה נמי חייב שמים דימיים שצינתיים הוויין ידיעה לחלק, וצוה ניחא נמי הא דאמר דהמה תוכיח אע"ג דלר"ח הנידון צימיים שצינתיים אי הויין ידיעה לחלק ולא משכח"ל צבהמה, וכבר תמהו כן בשטמ"ק, אבל למש"כ דמהא דגופין מחלקין שמעינן נמי דימיים שצינתיים מחלקין א"כ שפיר אמרינן דבהמה תוכיח דגופין מחלקין צה וכמו שיתבאר.

ולרבה פשיטא לר"ע דימיים שצינתיים הוויין ידיעה לחלק, [וענין זה של חילוק ימים הוא נמי כעין חילוק גופין דעיקרו דראוי לחשוב המעשה כחלת מעשה ולא כהמשך הראשונה, וכמו שכתבנו], אע"ג דלענין גופין מחלקין לא נפקא ליה לר"ע מנדה כדפריך ליה דשאי נדה שהיא מוזהרת עליו, מ"מ קיס ליה מסבירא דימיים שצינתיים צשצת ראויים הם לחלק כמו ימים שצינתיים צנדה, ואפשר גם דעדיפי, וטעמא דמילתא דשצת יש צה תולדות הרבה ומיתות הרבה וחשובה היא לחשוב כל שגגת צצת כדבר בפני עצמו, ויתכן נמי דמקרא דשמירה לכל צצת נפקא ליה דימיים שצינתיים מחלקין עי' לקמן ס"ק כ"א, אבל צשגגת מלאכות מספקא ליה אם חשובין השצתות לחייב על כל אור"א, והנה כמה חילוקים יש צין שצתות לגופין, דגופין שניהם משותפים צמעשה וחשיבא כל מעשה כמעשה אחרת ע"י חילוק הגופין, ועוד דגופין חשיבי טפי מחולקין מחילוק ימים, וימים פשיטא דלאו כגופין נינהו, וכל הנידון דחשיבות השצת תגרוס לחלק לתת חשיבות מיוחדת לכל צצת ושצת, ועוד דהיא מוזהרת עליו והיא לא שייכא

השצתות כגון ששכה צשצת זו שהוא צצת ואח"כ נזכר ושכה שעשה מלאכה, וצשצת הצאה שוב שכה שהוא צצת נמי אין שצתות כגופין לגבי', ורק משום ימים שצינתיים הוא דאיכא למידן, ונריך לומר דהא דשצתות כגופין אינו משום דימיים מחולקין כגופין מחולקים, וגם אין השצת משתתף צפעולת העצירה דנימא דמשום זה יחשב כל צצת לעצמו, כמו צעריות דהגופין משתתפין צמעשה העצירה וצגלל זה חשוב כל גוף עצירה צפ"ע, וכן צאותו ואת צנו, אלא הא דשצתות כגופין הוא משום דחשיבות השצת קובעתו צפ"ע, וזה לא שייך אלא כשיודע שהוא צצת דאז חשוב הוא לעצמו ומחייבין ליה על שגגתו צפ"ע, אבל כשאינו יודע שהוא צצת אין כאן חשיבות גופין לחלקו צפ"ע, [דעיקר ענין גופין מחלקין היינו לפי דצעצירה שניה יש צד קולא כאילו היא המשך העצירה ולכך נפטרת צמלקות הראשונה או צחטאת הראשונה וכמש"כ לעיל סק"ה, וצגופין מחולקין חשצין לעצירה שניה כחלת עצירה, שחילוק הגופין מחייב לאדם להתצונן כחלת מעשה, וה"נ צשצתות אמרינן דשצת אחרת צגלל חשיבות השצת חסובה לחייב כחלת חטא, וצשגגת צצת לא שייך טעם זה, (אבל כשאנו יודע צנדה אסורה וצא על חמש נדות, הרי כל נדה חסובה לעצמה צין אם היא אסורה או מותרת דגופין מחולקין היא, וגם היא משתתפת צמעשה העצירה וחשיבי גם המעשים מחולקים צחילוק הגופות)], וצ"ע, ועי' צפרש"י כריתות שם, וצרש"ש שם, ועי' לקמן סק"כ כ"ד.

ולאחמור לרבה אליצא דר"א כריתות ט"ו א' דצקצר וקצר חייב שמים, ה"ה צהעלם צצת נמי חייב שמים, דכגופין מחולקין דמי, ואין חילוק לר"א צין העלם צצת להעלם מלאכות אלא צעשה שחי מלאכות צצת אחת, דצהעלם מלאכות חייב שמים דשמות מחלקין וכדאמר שם צתולדה צמקום אצ, וצהעלם צצת אינו חייב אלא אחת.

(כ) ט"ז א' מתני' אמר ר"ע שאלתי כו', נראה דצצרים דהא פשיטא דכל דבר החשוב לחלק גבי נדה מחלק גם צשצת, והרי מצינו גם צחייבי לאוין דגופין מחלקין וכש"כ צשצת, וכן נמי אי ימים שצינתיים מחלקין גבי נדה מחלקין גם גבי צצת, אלא דהנידון הוא דאין דומה חילוק הגופין דגבי נדה לחילוק השצתות, וכן חילוק דימיים

וס"ל דשבתות לאו כגופין ה"נ יש להוכיח ממתני' דחולין דזהמה גופין מחלקין זה, ולא מסתבר לאוקמה כר"א, וע"כ דר"ע קיבל מר"א לענין זהמה ולא קיבל לענין שבת, ורצה רק הכריח דלענין שבת לא קיבלה ודוחק.

ולרב חסדא פשיטא ליה לר"ע דשבתות כגופין כלומר דשגגת מלאכות חשוב כל שבת לעצמו דכיון שידוע שהוא שבת חשוב הוא לחלק, ואע"ג דליכא למילף מנדה דשאיני התם שהיא מוזהרת עליו מ"מ פשיטא ליה מסברא דחומרא דשבת חשוב לחלק, וקמצינא ליה רק דהעלם שבת אי ימים שזינתיים חשובין ידיעה לחלק, כלומר אי ידיעה זו חשובה לחשוב כל שבת כשגגה חדשה, ונדה פשיטא דיימם שזינתיים חשובין לחלק שזה כמו גופין מוחלקין, וקאמר ר"א דשבת כיון שחומר טפי כש"כ דיימם שזינתיים חשובין לחלק, ור"ע השיב דשאיני נדה שהיא מוזהרת עליו, ואע"ג דיימם שזינתיים דמחלקין נדה ילפינן מהא דגופין מחלקין זה, ואם כן שבת נמי דשבתות כגופין נילף מינה ליימם שזינתיים, ו"ל דשבתות אי כגופין דמו היינו משום דחשיבותן וחומרתן גורמת להן, וליכא למילף מזה להעלם שבת, משא"כ נדה דהגופין מחלקין בעצמותן (ואף בשנעלם ממנו שהם גופין מוחלקין כגון דסבור על שניהם שהן אשחו הטורה) אף ימים שזינתיים חשובין לחלק, והיינו דבעי ר"א למילף מחילוק גופין דנדה ליימם שזינתיים דשבת, אלא דמדנקט לק"ו בפשטו מנדה משמע לגמרא דיימם שזינתיים ימים שזינתיים יליף והיינו דהקשו נדה מאי ימים שזינתיים איכא, ופירשו לה, והשיב ר"ע דחילוק גופין דנדה יש בו מעליותא שהיא מוזהרת עליו וסברא זו גורמת גם ליימם שזינתיים שחלקן, וחזר ר"א ואמר דזהמה תוכיח שאינה מוזהרת עליו וגופין מחלקין זה, ומחילוק זה של גופין יש ללמוד ליימם שזינתיים ששבת, אע"ג דשבת לא משכח"ל ימים שזינתיים, מ"מ אילו הוי משכח"ל היה ראוי למילף מחילוק גופין ששבת דהתם ליכא טעמא דחומרא כמו ששבת, אלא שהגופין בעצמן מחלקין, וא"כ איכא למילף מינה לשבת, והשיב ר"ע דאף חילוק גופין ששבת קמצינא ליה, וס"ל לר"א דקיבל ר"ע מר"א וה"ק אף דזהמה הוי מספקא לי, וכיון דפשיטא לך דזהמה גופין מחלקין זה תו נמי

צמעשה הראשון כלל, (ע"י לעיל ט"ו א' הואיל והוא גרם להן), ונגלל כל החילוקים האלו מספקא ליה לר"ע אי שבתות חשיבי כגופין, ור"א השיב לו דכיון דשבת חומר מאד שיש בו תולדות הרבה ומיתות הרבה חשוב הוא לחלק טפי מגופין דנדה, והנה עיקר הק"ו הוא סברא דמסתבר ליה לר"א דחומר דשבתות מחשיב לכל שבת כגופין, ור"ע השיב לו דשאיני נדה שהיא מוזהרת עליו, [ואע"ג דלא מהניא ליה חילוק זה ליימם שזינתיים, היינו דחילוק דיימם שזינתיים עדיף לר"ע מחילוק הגופין ומסתבר ליה דיימם שזינתיים מחלקין אף שבת שאין היא מוזהרת עליו], וחזר ר"א והשיב דזהמה תוכיח שאין היא מוזהרת עליו וזהמות גופין נינהו לחלק, והשיב ר"ע דזהמה כשבת כלומר דאף דזהמה מיציעא ליה.

והא דנסתפקו אי קיבלה ר"ע או לא, אע"ג דכולה מתני' ר"ע קתני לה ומסיק למילתיה דהשיב לר"א דגם דזהמה מספקא ליה, נראה דהיינו משום דדין דזהמה דגופין מחלקין זה אמר לו ר"א כדבר מוחלט שלא נסתפק בו אדם, ואפשר דקבלה מפורסמת היתה, ולכך אפשר לפרש דהכי קאמר ליה ר"ע אף דזהמה נסתפקתי בשבת, וכיון ששמעתי דזהמה פשיטא דגופין מחלקין זה תו נמי ידענא דשבתות כגופין, ואפשר לפרש דר"ע באמת השיב לו דאף דזהמה מספקא לי ומנין פשיטא לך דזהמות כגופין, ונשאר ר"ע כחולק על ר"א מספיקא אף בדין דזהמה, ולכך אין הכרע ממתני' אי קיבלה ר"ע או לא, ומהדרינן למיפשט ממקום אחר.

ויש לעי' לרצה דמסיק דלא קיבלה ר"ע ושבתות לאו כגופין, א"כ דזהמה נמי אין גופין מחלקין זה, ואנן תנן חולין פ"ב שחטה ואח"כ שחט שתי צותיה לוקה שמונים הרי דגופין מחלקין אף ששבתות, [וכן בשוחט ה' זבחים מיציעא ליה לר"ע לעיל ט"ו ב'], ואפשר דשוחט שאני דחשיב טפי גופין מוחלקין כיון שנוטל חיות של שני בעלי חיים, ויתכן גם לפרש דר"ע ה"ק אף דזהמה מיציעא לי כשבת ואמנם קבילנא מינך דזהמה גופין מחלקין זה, אבל לשבתות עדיין לא איפשיט לי דיש מקום לחלק בין דזהמה לשבת, ואף שלא נזכר במתני' לחלק שמה צברייתא השיב לו, כלומר דכי היכי דהכריח רצה ממשנה דשבת דלא קיבל ר"ע

זה נלמד מגופין מחלקין, דשמעינן דאיכא דברים המחלקים למיחשז כל שגגה בפ"ע, ואמרי צי רב אמרו דמיבעיא ליה אם יש בשבתות כח גופין לחלק, וזה יתכן צין בשגגת שבת וזדון מלאכות וצין בזדון שבת ושגגת מלאכות, וכדי להבחין בסברות המחלקות ציניהם שימשו בגמרא בהעלם שבת בלשון ימים שצינתים הויין ידיעה לחלק, כלומר דימים של חול שצינתים חשוצין לחלק לחשוב ההעלם השני כשגגה בפ"ע, (עיין רמב"ן ר"פ כלל גדול בשם ר"ש).

ונראה דהו"מ נמי למיבעיא אי תרוייהו קמיבעיא ליה, אלא לפי דליכא למ"ד הכי למסקנא ניחא ליה למינקט כפי קושטא דמילתא.

והא דלא קמיבעיא ליה נמי דילמא כדאציי, אפשר משום דסחימת המשנה א"ש טפי אי בכל גווי חייב, א"נ משום דאציי רק אחיז לרצה ולא אמר כן בלשון מסקנא, א"נ קים לגמרא דרשא דשמירה לכל שבת ושבת, וע"כ דחדא מינייהו מחלקא או שגגת מלאכות או שגגת שבת, ועי' לקמן ס"ק כ"א.

אח"כ ראיתי דמש"כ לפרש דימים שצינתים הויין ידיעה לחלק הוא כעין גופין מחלקין, הוא נסתר מסוגיין י"ו א' דאמרינן דכתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת הבאה בהעלם שבת תליא בפלוגתא דיש ידיעה לחצי שיעור הרי צהדיא דלאו ענין גופין הוא אלא ענין ידיעה, ולפ"ו לא נתיישב מהיכי פסקא ליה לר"א דין ימים שצינתים גבי נדה, ומה שיך ימים שצינתים גבי צהמה, ברם נראה לקיים הדברים דצאמת שבתות כגופין וימים שצינתים הויין ידיעה לחלק תרוייהו סוג אחד של חילוק, דענין החילוק הוא דראוי לתת חשיבות לשני המעשים כתחלת מעשה, [וכן העלמות מחלקות נמי ענין זה הוא דחשיבא המעשה השניה תחלת מעשה], ובתרווייהו שיך לדון אי מחלקין אף בחצי שיעור, והיינו דכיל להו תנא צברייתא ט"ו צ' ותני פלוגתא דר"ג ורבנן צדיעה לחצי שיעור וקתני דבחילוק גופין מודה ר"ג דמחלקין אף בחצי שיעור, וכן כתבו תו' שם דאי לאו אידך צרייתא הוי מפרשין דאף ימים שצינתים מחלקין בחצי שיעור אף לר"ג [והוא מוכח מסוגיין דאל"כ לא צעי אידך צרייתא כמש"כ תו' שם], דחילוק ימים שצינתים עדיף מידיעה, ואשכחן נמי לר"א ט"ו א'.

פשיטא לי דבשבתות ימים שצינתים חשוצין ידיעה לחלק, [ומש"פ רש"י דלר"ח ה"ק ר"ע צהמה כשבת ונפשטה שאלת, קשה דמנ"ל לחדש פלוגתא צפירושא דמתני' צין רצה ור"ח, ועוד דכשאין להשיב על דברי ר"א לא הוי צריך ר"ע לומר כלום דממילא נפשטה שאלתו, וגם אין דרך להשיב תלמיד לרבו [דר"ע תלמיד ר"א הוי כמבואר סנהדרין ס"ח א'] כמסקים על דבריו שיפה אמר, ובפשוטו רצה ור"ח שוין דר"ע השיב דמסקא ליה צהמה כמו בשבת, אלא דפליגי אם נשאר בספיקו ולא קיבל לדברי ר"א שאמר דצהמה גופין מחלקין צה או שקיבלן], ויתכן גם לפרש דה"ק ר"ע דאף צהמה מספקא לי בחילוק כעין ימים שצינתים, אבל בגופין מודה דבצהמה גופין מחלקין, וס"ל דאין ללמוד לימים שצינתים אף מגופין דצהמה, אבל ל"מ כן.

שם צעושה מלאכות הרצה בשבתות הרצה כו', לרצה יש לפרש כפשוטו דשאל לו העושה הרצה תולדות של אז אחד בשבתות הרצה, כלומר אותן שעשאן בשבת זו עשאן גם בשבת אחרת וכמש"פ רש"י, מהו אם חייב על כל אחת ואחת או אחת על כולן, ונקט הקצוות וה"ה דמיבעיא ליה אי חייב על כל שבת ושבת, והנה נכללו כאן צ' השאלות אי ימים שצינתים הויין ידיעה לחלק ואי תולדות כאבות, דאם היה משיב לו חייב על כל שבת ושבת הוי פשיט ליה דימים שצינתים הויין ידיעה לחלק ולא מיחייב תולדות אלא אחת, ואם היה משיב לו חייב אחת על כולן היה פשיט דימים שצינתים לא הוי ידיעה לחלק וגם תולדות לאו כאבות ואינו חייב אלא אחת על כולן, וכשהשיב לו דחייב על כל אחת ואחת ממילא פשיט ליה דתולדות כאבות וימים שצינתים הויין ידיעה לחלק, ומתפרשא כולה מתני' בהעלם שבת, אבל לר"ח צ"ל דתיתי צעי מינייה בהעלם שבת אי חייב על כל תולדה ותולדה, ובזדון שבת ושגגת מלאכות אי חייב על כל שבת ושבת.

גמ' ושבתות היכי מיבעיא ליה כו', אע"ג דמשמע דבלשון אמרי צי רב אמרו צהדיא דמיבעיא ליה אי שבתות כגופין דמו, וא"כ פשיטא דבשגגת מלאכות קמיבעיא ליה, לאו קושיא היא דגם ענין ימים שצינתים הויין ידיעה לחלק עיקרו דבהעלם שבת ראוי לחשוב כל שבת בפ"ע כגוף מיוחד, וגם

סק"י), ואף ר"א לא השיב לו מהך דרשא, ואפשר דבאמת אי לא ידעינן דימים שזינתיס הויין ידיעה לחלק מק"ו לא הוי דרשינן לה משמירה לכל שבת והוי מוקמינן ליה לדרשא אחריתא, אלא לבתר ידיעינן מק"ו דימים שזינתיס הויין ידיעה לחלק תו מסתבר לן למידרש שניו דשמירה דקרא ללמד על השוכה עיקר שבת שאין ימים מחלקין זו, ואי הוי כתיב רק שמירה אחת לשבת הרבה הו"א אורחיה דקרא הוא ולא הוי דרשינן ליה כלל ולהכי כתב גם שמירה לכל שבת ושבת, ונמצא דבאמת הא דימים שזינתיס הויין ידיעה לחלק מק"ו הוא דילפינן לה, ואף לרבה ולר"ח י"ל כן ומסבירא הוא דהכריעו דשבתות כגופין או דימים שזינתיס הויין ידיעה ולא מהך קרא, וכמש"כ לעיל ס"ק כ', [ועי' רמב"ן שבת שם שכתב דאפשר דאסמכתא הוא].

(כ) ט"ז ב' אילימא ר"א אימא סיפא כו' א"ל אבי כו', נדפס להלן במקומו.

(ג) י"ז א' אלא אי אמרת ר"ג כר"א סבירא ליה כו' בסוגיא, נדפס להלן במקומו.

(ד) שבת ס"ח ז' תוד"ה וחייב אלא אור"י דמייירי דאפי' אכלן בכמה תמחויין כו', לו"ד ז"ל היה אפשר לפרש דרבותא דזרייתא דחייב אחת ולא נימא דאינו חייב אלא אחת אכל כריתות

שבתורה, והיינו דקמ"ל דעל כל כרת חייב קרבן צ"ע.

ולפי תירוצם נראה דאף גופין אין מחלקין בתינוק שנשבה דחילוק תמחויין לר"י כעין חילוק גופין הוא, ונראה הטעם משום דשגגתו אחת היא ביותר, ואין הגופין מחלקין זה, וכעין זה אשכחן בכריתות ט"ז א' דזהעלם שבת אין שבתות כגופין לחלק, ועי' לעיל ס"ק י"ג.

ט"ו א' אלא גבי אותו ואת בנו דגופין מוחלקין כו', נראה לפרש דה"ט דאותו ואת בנו חשיב גופין מוחלקין דעל שחיטת שניהם הקפידה תורה, וכששחט שניהם הרי שחיטת שניהם עבירה אלא שעל הראשון לא היה איסור כיון שהיה יכול להמנע מלשחוט השני, אבל אחר ששחט השני הרי

דסבר מעשים מחלקין והוא כעין גופין ומ"מ בחצי שיעור מודה שאין מחלקין וכמש"כ לעיל ס"ק ט"ו, וא"כ שפיר למדו דזרייתא דחילוק ימים שזינתיס כחילוק ידיעות הוא ותלוי בפלוגתא לענין חצי שיעור, ואע"ג דחילוק ימים שזינתיס נלמד מחילוק גופין למש"כ לעיל מ"מ מחלקין זהו לענין חצי שיעור, אי נמי לר"ח שבתות עדיפי מגופין ולכך מחלקין אף בחצי שיעור, וגופין דנדה וימים שזינתיס דנדה כי הדדי נינהו ואין מחלקין בחצי שיעור לר"ג, אלא דלא משכח"ל בנדה חצי שיעור, אבל בשבת דמשכח"ל ס"ל באמת לר"ג דאין מחלקין בחצי שיעור, וע"כ ז"ל כן דהא מספקא ליה לר"ע ימים שזינתיס לענין שבת ולא יליף מהא דשבתות כגופין ואילו בנדה ילפינן ימים שזינתיס מחילוק גופין וכמשנ"ת לעיל.

(א) בשבת ס"ט ז' אמתי' דהיודע עיקר שבת מיייתין דכתיבי תרי קראי חד שמירה לכל שבת ושבת וחד שמירה אחת לשבתות הרבה, ופירשו בתו' שם ס"ז ז' דהוא גזירת הכתוב דימים שזינתיס חשובין ידיעה לחלק, והקשו א"כ היאך אמרינן בסוגיא דכריתות דילפינן שבת מנדה והא דרבה קרא בשבת כתיב ותירצו דסוגיא דשבת כרצ"ש דזרייתא י"ז א', וז"ע מאי קשיא להו ז"ל, הא לרבה צפוטו ניחא דבאמת ימים שזינתיס פשיטא ליה דהויין ידיעה לחלק, ואימא אה"נ דמחמת האי קרא דשמירה לכל שבת הוא, ולר"ח איכא לאוקמי קרא בשגגת מלאכות ואשמועינן דשבתות כגופין, ושמירה אחת לשבתות הרבה איכא לאוקמי בהעלם שבת, לכך אינטריך למילף דימים שזינתיס הויין ידיעה לחלק מנדה, ולבתר דילפינן מוקמינן קרא דשמירה אחת לשבתות הרבה בשוכה עיקר שבת, וקרא דשמירה אחת לכל שבת מיתוקמא נמי אף בהעלם שבת, והיינו דמיייתין ליה אמתי' דיודע עיקר שבת ושוכה עיקר שבת, וגם אין תימא אי רבה בר אבא כרזה ס"ל, אבל אכתי יש לשאול לאזיי דצעי למימר בסוגיין דלכו"ע אין גופין מחלקין ומ"מ מיבעיא ליה לר"ע דימים שזינתיס, ואחי ר"א למיפשט מנדה, ואמאי לא אייתי קרא דשמירה לכל שבת ושבת, ואפשר שאין זו דרשא פשוטה ושפיר נסתפק ר"ע אי דרשינן לה, (וכן במתני' ט"ו א' אשכחן שנסתפק ר"ע בדברא דערות אחותו גלה שדרשוה בגמ' וכמש"כ לעיל

וא"כ באמת אינטריך האי קרא אף למתני' דלעיל יש צא ביאה אחת כו', וכן מצואר צמו' שם שהקשו למה נקטו אחותו שהיא אחות אציו ולא נקטו אשת אחיו ואשת אחי אציו הרי דפשוט להו דהנך נמי מהך קרא נפקא, ועוד דאי הנידון דר"ע היה משום דכולן שם אחוה א"כ מה השיבוהו מנדה דגופין מוחלקין, הרי פשיטא דשמות מחלקין ולא נסתפק אלא דכולן שם אחוה ולא חשיבי שמות מוחלקין. (ס"ג סק"י).

שם ת"ר צא עליה וחזר וצא עליה כו' חייב על כל אחת ואחת דר"א, יש לעי' מהיכא יליף לה ר"א, ואי דרשא דועשה אחת ועשה הנה לעיל ד' א' דרשא גמורה היא, י"ל דר"א יליף מהאי קרא דמעשים מחלקים וכדיליף ר"י שם תמחויין מחלקין, ולרצה הרי להעלמות מחלקין לא אינטריך קרא לר"א דלא משכח"ל דליהוי העלמות מחלקין דמעשה אחת, ואף לר"י דדוקא צא"ל לערב קאמר ר"א, וא"כ שפיר אינטריך אף לדידיה דהעלמות מחלקין בקצר וקצר, מ"מ י"ל דאף מעשים מחלקין יליף מהתם וכדיליף ר"י התם גס להעלמות וגס לתמחויין, ואי התם אסמכתא וכמו שנסתפקנו לעיל ד' א', אפשר דר"א מסבירא ס"ל דמעשים מחלקים.

ולבאורה לר"א לא אינטריך ואל אשה לחייב על כל אשה ואשה, וכן והיא שפחה לחייב על כל שפחה ושפחה, דהא אף בשפחה אחת ואשה אחת מחייב על כל ביאה וביאה, ועל כל כח וכת.

ויש לעי' דא"כ אף לענין מלקות הדין כן לר"א דחייב על כל מעשה ומעשה דהא מדמינן להו חולין פ"צ צ' דאי חייב שתי חטאות בהעלם אחד חייב נמי צ' מלקיות בהתראה אחת, וא"כ צב' מעשים דר"א מחייב תרתי חטאות ה"ה דלוקה טובא, ותימא לפ"ז דא"כ היכי צעי לאוכוחי בחולין שם מהא דהזורע כלאים כלאים דסצר סומכוס האוכל צ' זיתי חלב בהעלם אחד חייב שמים, ואמאי לא מוקי לה כר"א, ומיהו י"ל דרצ' יוסף הוא דדייק התם הכי ולשיטתיה אזיל דצאפשר לערב גס לר"א אינו חייב אלא אחת, אצל קשה דמשמע דמתני' דנזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת ליכא דפליג עלה, ובכמה דוכתי שאלו פשיטא דצחדא התראה אינו חייב אלא אחת (קדושין ע"ז צ' מכות כ' צ') ואם איתא הרי לרצה ר"א פליג, ועוד קשה דלא משתמיט בשום דוכתא

שחטת שניהם הוא האיסור, משא"כ באשה וצתה שהאיסור הוא על ביאת השניה לאחר קידושי הראשונה ואילו על ביאת שניהם בלא קידושין ליכא איסור, א"כ לא שייך לומר לאחר שצא על השניה דקידושי הראשונה חלק מן העצירה, דקדושין אינם עצירה כלל, וממילא נמצא דאיסור חמותו כאיסור שאר קרובות ואין כאן גופין מוחלקין. — ולהאמור אפשר דאף באותו ואת בנו אם שחט שמעון אותה ואת בת צתה וצא ראובן ושחט את צתה דאינו לוקה אלא ארבעים אפי' לסומכוס דכיון דאיהו לא שחט את הראשונות לא שייך לשתפן בעצירה לחשבן כגופין מוחלקים.

מש"כ תו' דבאחות שתי נשיו חשיב גופין מוחלקין לסומכוס וחייב על שתייהן, לא נתפרש דהא התם דמי ממש לחמותו. (ס"ג סק"ח).

מתני' אמר ר"ע שאלתי את ר"ג כו', א"ה, עי' מש"כ לעיל ג' א' דהא איכא לאוין מוחלקין.

גמ' מה לה' נדות שכן גופין מוחלקין אלא אמר קרא ערות אחותו כו', יש לתמוה דא"כ איפרכא מתני', ונראה דשאלת ר"ע היתה באמת אם לדרוש כרת דאחותו לחלק באחותו שהיא אחות אציו או לא, וע"ז השיבו לו דמסתברא למידרש לחלק כיון דחזינן דאפילו גופין מחלקין, ונהי דיש מקום לומר דגופין מוחלקין עדיפא, אצל יש גס מקום לומר דשמות מוחלקין עדיפא, הלכך שפיר השיבוהו ק"ו מגופין מוחלקין למידרש דשמות נמי מחלקין, ואינטריך קרא דלא נימא דגופין עדיפא.

והנה בכלל שאלת ר"ע כל גוויי דאיסור חל על איסור, כמצואר לעיל צ' צ' דאי לאו כרת דאחותו לא ידעינן אלא גופין מוחלקין, וכמשנ"ת לעיל, והקדים התנא לשנות יש צא ביאה אחת וחייב עליה ו' חטאות אע"ג דעתיד היה לשנות שאלת ר"ע, לפי דרצה לסתום כפי קושטא דמילתא כמו שהשיבוהו לר"ע, ואח"כ שנה שאלת ר"ע הכוללת גם הך דיש צא ביאה אחת כו'.

ובשטמ"ק צ"ס הרא"ש תמה למה אינטריך קרא דאחותו והרי תנן יש צא ביאה אחת כו' ולא מצרכינן קרא ותירץ דשאני הכא דהכל שם אחוה, וקשה טובא חדא דהא מצואר לעיל צ' צ' דבלא כרת דאחותו לא ידעינן אלא גופין מוחלקין,

בכדי אכילת פרס בין לאחר אכילת פרס, (ועי' רש"ז"א שבת ז"ג ב').

נראה דלא שייך לשאול לר"א דנימא דמעשים מחלקים לקולא ולא ינטרפו קצירה וקצירה לכגורגרת וכן כותב וכותב, [עי' לקמן י"ז א' דר"א מחייב הכותב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת אחרת], דכל כמה שלא עשה מלאכה כשיעור פשיטא שאין לומר דמעשים מחלקים, ורק בעשה שיעור מלאכה ואח"כ חוזר ועושה במעשה אחרת ס"ל לר"א דמעשים מחלקים, הגע עמך אם נימא דבאכל ואכל נמי ס"ל לר"א מעשים מחלקים האם לא יתחייב האוכל כזית בכ"א פ' דנימא מעשים מחלקים על כל משהו ומשהו שאכל בפ"ע, (ועי' ריטב"א שבת ע"א א').

שם הב"ע בדלית המודלית כו', פרש"י שאין ענבים בגפן, וע"כ כן דל"ה אין כאן תולדה ולא מיחייב תרתין, דכולה קוצר הוא כדאמר שבת ע"ג ב', וברש"ז"א שבת ז"ג ב' כתב דלר"א הקוצר ענבים ותאנים בקצירה אחת חייב שמים לר"א דכל מין חשוב לחלק ונסתייע לזה מסוגיין, והוא תימא דהא הכא משום דמחייב תולדה במקום אז הוא דהוי שמות מוחלקין, הא לא"ה אף לר"א אינו חייב אלא אחת, ועי' בתו' שבת ז' א' ד"ה המוציא. תוד"ה איכא ר"ג ור"י דעבדי הק"ו ס"ל דלא תליא מילתא אלא בשמות, ז"ע מאן תנא דפליג עליהו אי אינהו ס"ל דשמות מוחלקין עדיף מגופין מוחלקין, ועוד דשאלו בגמרא כ"כ בפשיטות מה לה' נדות שכן גופין מוחלקין, ועוד דבמכות י"ד א' פרכינן ואידך נמי ק"ו פריכא הוא ואם איתא לימא דאיהו סבר כר"ג ור"י, ולמש"כ לעיל ניחא טעמייהו דר"ג ור"י. (ס"ג סק"י).

תוד"ה לחייב אין להקשות מנ"ל לאוקמא בכהאי גוונא כו', לרבנן לעיל ז' ב' דנפקי מכרת דאחותו ל"ק כלל, דלדידהו ה"פ דכיון דנתיחד כרת באחותו הרי היא חלוקה לכל מילי כמו לאוין דעלמא וכמש"כ לעיל, ופשיטא דחייב אפילו על אחותו שהיא אחות אביו, דפשיטא מילתא לגמרא מסבירא דחשיבי שמות מוחלקין אע"ג דכולן שם אחוה, ולאז צהכי איירי קרא, ואף לר"י שם דכרת דאחותו למעוטי מלקות קאמי ולדידיה ילפינן מיתורא דערות אחותו גלה לחייב על אחותו שהיא אחות אביו נמי ל"ק דשפיר י"ל דקים לגמרא

דלר"א הבא ציאה אסורה לוקה טובא על כל כח וכן בחטאת אמרו כן יצמות ל"ד א', [וק"ק בחטאת נמי מי ידע כמה כחות הוי דלידע כמה חטאות לייתי, וא"כ כל חייב חטאת מחמת ציאה ינטרך למיתי נמי אשם תלוי ול"מ כן, וי"ע].

ואפשר דדוקא בשוגג לענין חטאת ס"ל לר"א דמעשים מחלקין, דבשוגג כל חטא חשוב לעצמו, והרי אי ידיעות מחלקות מציא על כל אחת ואחת אע"פ שאכל בהעלם אחד, ואף במעשה אחד ידיעות מחלקות כגון קצר צבת אחת שתי גורגרות ונודע וחזר ונודע, [עי' תו' שבת ז' א' ד"ה המוציא, ונראה דלפי מה שמצא ר"י צירושלמי תו לא מחלקינן בין כלי לאוכל דחילוק דחוק הוא ורק מחמת הכרח הקושיא חידשו ר"ת], הרי דכל חטא ראוי להחשב לעצמו, וס"ל לר"א דאף מעשים מחלקים חשובים לחלק, אבל צמוד לענין מלקות כיון דסו"ס החטא השני אין צו כ"כ אפקירותא כמו בראשון שפיר סגי במלקות אחת, [ואפשר דבאמת החטא השני כשלעצמו אינו ראוי למלקות כיון שאין צו אפקירותא כ"כ עי' לעיל י"ד ב' סק"ה, משא"כ בשוגג דגם השני צר חטאת כמש"כ שם], ולפ"ז ניחא דשפיר אינטריך קרא דואל אשה לחייב מלקות בגופין מוחלקין אף לר"א, וכן קרא דהיא שפחה לחייב על כל שפחה ושפחה קרבן צמוד, דמודא שאני, ואין מעשים מחלקים צו אלא גופין, והא דמדמינן להו בחולין שם היינו משום דסומכוס לענין מלקות איירי, ואף צוה במעשה אחת מיחייב תרתין מלקות, וא"כ כש"כ בשוגג לענין קרבן דראוי לחייב על כל אחת ואחת, והא דלענין גופין מוחלקין מדמינן מלקות וקרבן, י"ל כמש"כ דהאי קרא דגופין מוחלקין אף צמוד לענין מלקות הוא וממילא שוין צוה שוגג ומזיד, אבל מעשים מחלקים דס"ל לר"א מסבירא או מקרא דועשה אחת ועשה הנה, י"ל שאינו אלא לענין קרבן, וי"ע ב"ז.

שם אלא אימא הואיל וגופין מוחלקין, אפשר דאינו מגיה הברייתא, והא דהואיל והוא גרס להם הוא סבירא בגופין מוחלקין, כדמתן לקמן ט"ז א' דכיון שגם היא מוזהרת עליו לכך גופין מחלקין. (ס"ג סק"י ד').

שם איבעיא להו קצר וקצר מה לי אמר ר"א כו', יש לעי' אכל ואכל מה לי אמר ר"א, בין

מחלקין לענין הקטרה בחוץ, ואין חנן חמשה דברים בעולה מטכרפין, ומנחה ועולה שני זבחים ניהו, ולא מסתבר שנסתפק בזה ר"ע, שו"ר בזה' זבחים ק"ט א' ד"ה עולה דאמנא אין מטכרפין לענין חוץ וכש"כ שני זבחים, ועי' מש"כ בזה במעילה ט"ו ב'. שם אמר ר"י שמעתי באוכל שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה כו', א"ה, עי' מש"כ לעיל י"ד ב' ס"ק ט"ו, ועי' מש"כ בחו"ב מעילה י"ח ב' לענין הנאה אם תמחויין מחלקין. שם זירף את המעילה לזמן מרובה, א"ה, עי' מש"כ בחו"ב מעילה י"ח ב' לענין גזל ושאר איסורין.

שם מה לאוכל שכן נהנה, נראה דאית לן למימר דר"ע לא פליג בזה לאוכל עדיף משוחט, ולר' יהושע כש"כ לאוכל נותר מה' זבחים חייב על כל אחת ואחת, אלא דס"ל דאף השוחט ה' זבחים איכא למילף מתמחויין, דגם לענין שחיטה חשיבי בהמות כגופין מחלקין, כמו תמחויין באכילה, א"נ ר"ע ס"ל דשוחט ואוכל כי הדדי ניהו, אבל אין לחדש דר"ע ס"ל דשוחט ה' זבחים עדיף מאוכל נותר מה' זבחים ובה אף לר' יהושע אינו חייב אלא אחת דה' זבחים גריעי מה' תמחויין, דלמעוטי בפלוגתא עדיף.

שם חמשה זבחים דגופין מחלקין לא כש"כ, נראה דאין הטעם משום שחלוקין בטעמא שאין בהמה דומה לחצירתה, דשינוי קל הוא ושינוי כזה בתמחויין נראה דלא חשיב תמחויין מחלקין, דגרע אפי' משינוי תמחויין שזכתה, אלא עכ"ל הדבר שהוא אוכל מחמש בהמות חסוד הוא לחלק כעין גופין מחלקין, ובצירוף שינוי הטעם קצת, עדיף חילוק זה מחילוק תמחויין.

שם קיבלה ר' יהושע כו', יש לעי' תיפשוט ליה מדר"ל לעיל י"ב ב' דמוקי למתני' כר' יהושע ולא אשכחנא פירוקא אחרינא למתני' וש"מ דלא קיבלה, וי"ל דאיכא לאוקמי דאשמועינן דלא אמרינן תמחויין מחלקין לא לקולא ולא לחומרא ולאפוקי מר' יהושע וכמש"כ תו' שבת ע"א א', ואכתי קשה דלעיל ד' ב' מוקי ר"ל לצרייתא דחלב וחלב כר' יהושע, וליכא התם אוקימתא אחרינא, וש"מ דלא קיבלה, ואפשר דהתם נמי אפשר לאוקמי כר' יהודה ור' ישמעאל אלא דמדברי

מסבירא דכולן שם אחיה לאו מידי היא דמ"מ חשיבי שמות מחלקין, וקרא לאורויי אחי דאף במעשה אחת שמות מחלקין והדוגמא נקטו בגמ' לאשמועינן דכולן שם אחיה לאו מידי הוא, ולמה שחירנו תו' דקרא באחיה מיירי, אכתי איכא למיפריך דנוקמא באחיותו שהיא אשת איש או נדה דלאו כולן שם אחיה, ודוחק לומר דכיון דמאחיותו יליף מסבירא ליה דאחי לאורויי ככולן שם אחיה, ומיהו י"ל דבעי לאוקמא קרא באיסורין החלין בבית אחת ולא ככולל ומוסיף.

בא"ד אך קשה איסור כלל ומוסיף מנ"ל כו', מדבריהם משמע דקרא אחי לאורויי דאיסור חל על איסור, ותימא דקרא לחלק לחטאות קאחי וכדפריך ג' א' לר' הושעיא דלאוין מחלקין כרת דאחיותו למה לי, וכן אמרו מכות י"ד א' דיליף מק"ו דגופין מחלקין, וכמו שהשיבו ר"ג ור"י במתניתין, ודיני איסור חל על איסור לאו מהכי ילפינן להו, ואפשר נמי דמסבירא קים להו לחז"ל. (פ"ג סק"ו).

ט"ו ב' המוחק את הכרישה והסוחט בשערו כו', עי' חו"ב מכשירין ס"א סק"ח.

מתני' ועוד שאלו ר"ע השוחט ה' זבחים בחוץ כו', קמיבעיא ליה אי זבחים כגופין דמי או לא, [עי' לעיל י"ד ב' סק"ו כתבנו מ"ש זבחים מאותו ואת בנו דלכו"ע השוחט שתי צנותיה חייב שתיים], ופשיט ליה ר' יהושע דאחי תמחויין מחלקין כש"כ זבחים, דקים ליה בסבירא דחילוק זבחים לענין השוחט בחוץ עדיף מחילוק תמחויין ואף ר"ע לא פליג אלא משום דסבירא ליה אין תמחויין מחלקין, [ורק לר"ש ס"ל דתמחויין עדיפי שכן נהנה הנאות חלוקות], ונראה דדוקא בשוחט קמיבעיא ליה לר"ע משום דכל שחיטת זבח ראוי להקרא גוף בפ"ע כדאשכחן באותו ואת בנו, אבל המקטיר חמש זיתים מחמש זבחים בחוץ פשיטא ליה דאינו חייב אלא אחת, דכיון שלא עשה מעשה בכל גוף הבהמה ובחיותה לא חשיב גופין מחלקין, וכמו באוכל חמש זיתים נבילה מחמש נבילות [אלא דבזה שייך לדון משום תמחויין כדאר"ש, אבל לא מדין גופין], עי' מש"כ לעיל שם, וראה לזה דהא מסקינן שבת ע"א א' ולעיל י"ב ב' דכל שחלוקין לחטאת אין מטכרפין ואף לקולא תמחויין מחלקין, וא"כ דין הוא שלא ינטרפו אימורי שני זבחים לכזית בחוץ, אי זבחים

אבל י"ל בפשוטו דלא מסתבר לרבה דכל האי מחניתין דכלל גדול אמרו בשבת דקאמר ר"ע נובע מתשובה זו של ר"א, דלשון כלל גדול אמרו משמע שהוא דבר ידוע ומפורסם, ולא שנסתפק בו וקיבל תשובת ר"א, ולכך ע"כ דימים שצינתיס הויין ידיעה לחלק הוי פשיטא ליה וממילא נפקא ליה מושמרו ומתשמורו דין שוכה עיקר שבת ויודע עיקר שבת, אבל אי הוי מספקא ליה צינתיס שצינתיס א"כ אם איתא דלא הויין ידיעה לחלק אין כלל דין שוכה עיקר שבת דדינו שיה כידוע עיקר שבת דלעולם בהעלם שבת אינו חייב אלא אחת, ולפ"ז נראה דאף אצ"י מודה לזה אלא דס"ל שאין זו ראייה מכרעת, והיינו דנקט למילתיה רק בלשון קושיא ולא כחולק על רבה, וגם לא חששו בגמרא להציא תשובת רבה על זה דהדבר ידוע דפשיטא דמתני' עדיף טפי לפרושי כרבה וכמס"כ, ואע"ג דר"ח נמי מפרש דמספקא ליה צינתיס שצינתיס, היינו משום הכרח הצריכות, ועוד י"ל דקים ליה לרבה דרשא דשמירה לכל שבת ושמירה אחת לשבתות הרבה ולא ניחא ליה למימר דר"ע נסתפק בזה, ועוד דמצריכות דר"ח מוכח דאיכא תנא דסבר שבתות כגופין, ואין לנו לחדש פלוגתא בזה, ואצ"י אפשר דלא שמיע ליה הנך צריכות.

(י"ד ב' ס"ק כ"ב).

שם דתניא הכותב שתי אותיות כו', עי' מש"כ לעיל י"ד ב' ס"ק כ"ד א"כ.

י"ז א' אלא אי אמרת ר"ג כר"א ס"ל כו', פירוש הא ר"ג מודה קתני ומצואר דת"ק נמי הכי ס"ל, ואיהו לאו ר"א הוא, דר"א כר"ג ס"ל דאין ידיעה לחצי שיעור, וא"כ מוכח דמלבד ר"א איכא נמי תנא דס"ל שבתות כגופין, והו"מ למימר דאיכא עוד תנא דסבר כר"א דשבתות כגופין וסבר כחכמים דיש ידיעה לחצי שיעור, אלא דכיון שלא נזכר כלום בדברי ת"ק דדין שבתות כגופין, אם איתא דלאו ר"א הוא ור"ע סבר לאו כגופין לא הו"ל לתנא לסתומי.

שם ואלא באחת על האריג כו', וה"ק אע"ג דמחייבנא באות אחת סמוך לכתב [דהיינו דומיא דאחת על האריג כדאמר שבת ק"ד ב'], מ"מ שלא בסמוך לכתב מודינא דפטור אפי' כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו, ואע"ג דסברות חלוקות הם מ"מ שייך לשון מודה דאין

אמוראים דמודו לענין קרבן איפריך התם, ושם לא רנה לפשוט מדברי האמוראים.

ואפשר דאיכא לאוקמי כל הני קודם שהשיב לו ר"ע, ולפ"ז ניחא נמי הא דמסקינן בסוגיין אפי' תימא ר"ע והאי תנא סבר כו', ורהיטת לשון הגמרא משמע דלפ"ז לא נפשטה בעיין כלל אע"ג דודאי אשכחנא בצרייתא דזבחים מחלקין והיינו כר' יהושע וכמס"כ רש"י ותו' וש"מ דלא קיבלה, [וכל שמצינו תנא שסובר תמחויין מחלקין ע"כ ר' יהושע הוא, אף דצרייתא סתמא נשנית], אבל למס"כ ניחא דבאמת לא נפשטה בעיין כלל דאיכא למימר קודם חזרה נשנית הא דזבחים מחלקין, ורק אי אשכחן דקיבלה אז נפשטה בעיין. (י"ד ב' ס"ק י"ו).

הרמב"ם רפ"ו משגגות פסק שאין תמחויין מחלקין, ועי' מש"כ בזה לעיל י"ד ב' ס"ק י"ח.

ט"ז א' חמשה דברים בעולה מנטרפין כו', במה שפרש"י לענין מעלה בחוץ, עי' מש"כ בחו"צ מעילה ט"ו ב'.

מתני' אמר ר"ע שאלתי כו' בעושה מלאכות הרבה כו' ובגמ' ושבתות היכי כו', נתבאר לעיל י"ד ב' ס"ק כ"א.

גמ' שגגת שבת וזדון מלאכות פשיטא ליה דימים שצינתיס כו', נתבאר לעיל י"ד ב' ס"ק י"ט.

ט"ז ב' אילימא ר"א אימא סיפא כו', מרישא נמי הו"מ לדייק דקתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת, ואילו לר"א אליבא דרבה לעיל ט"ו א' חייב על כל מלאכה ומלאכה, וכמס"כ לעיל י"ד ב' ס"ק י"ט דאף בהעלם שבת מחייב ר"א בקצר וקצר, אלא דניחא ליה למיפריך מהך ר"א דאיידין ציה וגם נשנה במשנה, ואף לרב יוסף דפליג עליה לעיל שם.

שם א"ל אצ"י לעולם אימא לך כו', כבר נתקשו בתו' מ"ט דרבה והא טפי עדיף לומר דלא פליגי, ומה שחירצו דכיון שנשנה סמוך לדין ולדי מלאכות מסתמא היינו דקמיבעיא ליה דחוק טובא, דודאי מתני' סדרא נקיט ואזיל השוכה עיקר שבת ויודע עיקר ויודע שהוא שבת, ועוד דרבה קאמר מנא אמינא לה ולא הזכיר כלל סברא זו דסמיק,

א' וכלל חילוק גופין לא מחלקינן, ועד השתא הו' מהדר ר"א להוכיח כן, וכשדחה ר"ע חזר ואמר לו מקבלתו צהמה, ועי' תו', וי"ע. (י"ד ז' ס"ק כ"ג).

ספק אבל חלב

בפמ"ג צפתיחה להלכות תערובת הקשה כיצד משכח"ל חיוב אשם תלוי צחתיכה אחת משתי חתיכות, והא' ח"א לזמנא שיהיו שוות, וא"כ אם אכל הקטנה אמאי חייב, הלא ממ"ג אם היא דהיתירא הרי מותרת, וגם אם היא האסורה הרי נתבטלה צרוב בגדולה, והציא שהרשב"א צתשובה נשאל על זה והשיב דכיון דאפשר דהגדולה האסורה הרי בין אשם אכל הגדולה בין אשם אכל הקטנה חייב, ופירש הפמ"ג דר"ל שאם הגדולה האסורה הרי נתבטלה הקטנה לגדולה ודינה כדין הגדולה אף שהיא היתר והאוכל ממנה מציא אשם תלוי, והדברים תמוהים (דא"כ חטאת הו"ל להציא, שהרי אם הקטנה דאיסורא הרי אכל איסור, ואם הגדולה דאיסורא הרי נמי הקטנה אסורה, אלא שיפרש דאם הגדולה המותרת הרי הותרה הקטנה ע"י ביטול), דלא מצינו ביטול אלא לזטל החשיבות אצל להוסיף חשיבות מאן דכר שמיא ואין יתכן דהיתר יהפך לאיסור ע"י ביטול, וכ"כ ריב"א הובא בהגהות חק נתן וזכרים פ' א' בתוד"ה תנן, ועי' ברש"י מנחות כ"ג ז' ד"ה לימא, ובספר מרן זללה"ה לטהרות ס"א סק"י, אצל עיקר הקושא ליתא ודברי הרשב"א פשוטים, דכשיש לפנינו שתי חתיכות וידוע דאחת חלב ואחת שומן אלא שאין ידוע איזה, לא שייך כאן כלל לשמש צכח רוב של החתיכה הגדולה לדון כל דפריש, וכל ביטול האיסור צמוחלט

רק מכח כל דפריש כמש"כ לעיל סק"א, וכיון דאין שייך כל דפריש, תו אין שייך ביטול צרוב, וגם אין שייך לומר שאם המיעוט האיסור הרי הוא בטל צרוב, שהרי אם המיעוט האיסור, אין כאן תערובת, ואין כאן אלא ספק מי האיסור, ובשלמא אם היו ג' חתיכות וידוע שאחת חלב ואחת שומן והשלישית אין ידוע אם חלב או שומן, בזה שפיר י"ל דלא חשיב איקבע איסורא, דלכא שחלישית שומן הרי שלשתן מותרין, שהחלב נתבטל, אצל צחתיכות והספק איזה החלב ואיזה השומן לא שייך כאן כלל ביטול, (ואף אם יחתוך הגדולה לשנים, כל שידוע

חייב על אות אחת שלא צמנוך לכתב, [ובאפשר לנהגן זו עם זו איירי דאל"ה אף בשבת אחת פטור עי' בשטמ"ק בגליון], ודוחק, ואפשר דה"ל דהו"מ למיפך הכי אלא דכלא"ה פריך שפיר.

שם דר"ג כמ"ק כו', וה"ק אע"ג דפליגנא עלך צרשויות דאין מחלקות אצל מודינא בשבתות שהן מחלקות.

שם נדה מאי ימים שצינתיים כו', עי' מש"כ לעיל י"ד ז' ס"ק כ"א.

שם כגון שצא עליה וטבלה כו', נראה דדוקא צגגת נדה דהיינו שלא ידע שהיא נדה חשיבא טבילה כימים שצינתיים דומיא דשבת, אצל כסבור מותר לצא על הנדה, אין כאן ימים שצינתיים לחלק כמו שגגת מלאכות בשבת.

שם אמר רשב"א לא כך שאלו כו', רש"י פירש דפשיט ליה מחילוק מלאכות, ומאד קשה מה ענין חילוק מלאכות למלאכה אחת, והרי שבת עצמו יוכיח שאין חייב על קוצר וקוצר, בהעלם אחד, ומיהו ר"א גופיה מחייב אף בקוצר וקוצר לעיל ט"ו א' לרבה, אצל מ"מ חומה הוא לומר שלמדו מחילוק מלאכות, אצל אפשר לפרש דימים שצינתיים קמבעיא ליה אי הויין ידיעה לחלק, ופשיט ליה משבת דחייב על כל שבת ושבת ונפקא ליה מקרא שמירה לכל שבת ושבת ובהעלם שבת איירי, וללמד דימים שצינתיים הויין ידיעה לחלק, וכן משמע בתו' ריש כלל גדול שפירשו דרשב"א הוא דנפיק ימים שצינתיים לחלק משמירה לכל שבת.

והא דאמר לו הבא על הקטנות יוכיח, קשה לכל הפירושים, וי"ל דצעי למילף מגופין מחלקין לימים שצינתיים, ונקט קטנות דאשכחן דגופין מחלקין בהן אף שאין היא מוזהרת עליו, ויש ללמוד מזה לימים שצינתיים, והוא ילפוטא אחרת, ונקט יוכיח דאי קושטא הוא דאיכא למילף מקטנות א"כ באמת אף משבת שייך למילף, וה"ק הרי חזינן דגופין מחלקין אף כשהיא אינה מוזהרת וסברא הוא דצקל מחלקין לחטאות וה"ה ימים שצינתיים, ואהדר ליה דגופין מחלקין עדיף, והא דקאמר הבא על הצהמה יוכיח, ע"כ צבא על צהמה אחת ביאות הרבה, וקבלה היתה ציד ר"א כן, ובאמת מזה איכא למילף לחייב על כל ביאה צנדה אפי' בדליכא ימים שצינתיים וכדס"ל לר"א באמת, [ולפ"ז ר"ע לא קיבלה דהא פליגי רבנן עליה דר"א ט"ו

איזה חתיכות מן הגדולה לא שייך ציטול, כיון שהספק על כל חתיכות הגדולה כנגד חתיכות הקטנה, אלא כל חתיכה היא ספק חלצ ספק שומן, שו"ר בגליון הגרע"א ז"ל ציו"ד סי' ק"ה ס"ט שכבר ביאר הדברים עי"ש. (חולין סי"ג סק"ב).

ברין חתיבה משתי חתיכות לענין חיוב אשם תלוי

(א) י"ז ב' איתמר רב אסי אמר חתיכה אחת שנינו כו', יש לעי' הא פלוגתא דתנאי היא ר"א ור"מ וחכמים ורבי כדמייתי לקמן, ומתני' הא לא מכרעא כדמסיק וא"כ צמאי פליגי, וי"ל דפליגי הילכתא כמאן וכל חד צעי לפרושי מתניתין כהילכתא.

ובתבו צמו' דאי חתיכה משתי חתיכות שנינו, מתפרש נמי הא דספק יש צו כזית ספק אין צו בשיש שתי חתיכות לפניו וצמתינהו כזית דהא פחות מכזית לא חשיב שתי חתיכות כדאמרינן לקמן דכזית ומחצה אינו מביא אשם תלוי לרבא, ולכאורה קשה נהי דחשיב חתיכה משתי חתיכות לגבי הספק אם חלצ חלצ או שומן חלצ לגבי הספק אם חלצ חלצ או לא הרי אין כאן חתיכה משתי חתיכות, ומה צריך שיש לפניו כזית חלצ הרי לא דיינינן אלא על החתיכה שחלצ וזה אנו מסופקים אם יש זה כזית, וכך לי יש לפניו כזית חלצ או שיש במקום אחר כזית חלצ, ורק לענין הספק הי אכל מהני מה שיש לפניו כזית חלצ שע"י זה הוא נכנס בספק שאלכו, והוי ספק ע"י מערובת איסור, וצריך לומר דספק אכל כזית חשיב כמו חתיכה משתי חתיכות דענין חתיכה משתי חתיכות אחי לאפוקי כשצכלל אין אנו יודעים אם היה חלצ לפניו, אכל כל שבדאי נתעסק באיסור אף שיש ספק אם צא לידי חיוב כגון ספק אכל כזית או ספק שוגג ספק מזיד, או שהיה לפניו כזית חלצ וספק אם אכלו כל אלו חשיב איקצע איסורא וכשתי חתיכות דמי וחייב לכו"ע, ונטעמא דמילתא דהא דצעי שתי חתיכות אינו להוסיף צמדת הספק שהרי שתי חתיכות לפניו אחת חלצ ואחת שומן כך לי בספק האוכל הראשון כמו השני, אלא הטעם משום שהוסיף בחטא שהיה ודאי איסור לפניו ולא נזהר ונכנס בספק, ולכך כל שנתעסק באכילת חלצ הרי נתעסק באיסור, ואפי' ספק אם יש צו כזית, דסו"ס נתעסק באיסור וספק צא לידי חיוב, והלכך ספק אם אכל כזית חשיב

ספק גמור כמו חתיכה משתי חתיכות, ואם ידעין שחלצ חלצ ואנו מסופקים אם אכל כזית מביא אשם תלוי לכו"ע אפי' אם לא היה לפניו חלצ יותר ממה שאכל, אלא שהתו' פירשו מתניתין בספק ספיקא והיינו דכולה חדא צא קחני ספק אכל חלצ ואפי' אם אכל ספק אם אכל כזית, וע"ז קשיא להו דאם לא היה לפניו כזית חלצ לא חשיב חתיכה משתי חתיכות לגבי הספק אם אכל חלצ או שומן דפחות מכזית לא חשיבי שתי חתיכות, ואפי' שהיה לפניו ספק כזית נמי לא חשיב שתי חתיכות דנאי דמתייבין אשם תלוי באכל ספק כזית מ"מ לא חשיב לקצוע כשתי חתיכות, כדמוכח בגמרא דכזית ומחצה ואנו מסופקים אם הכזית חלצ או החצי זית לא חשיב שתי חתיכות אע"ג דודאי חלצ לפניו ואנו מסופקים אם יש צו כזית, הא למה זה דומה להיו לפניו שתי חתיכות אחת חלצ ואחת שומן וצא עכו"ם ואכל אחת ואח"כ שוב הוסיפו לפני הנשאר חתיכה שומן דהאכל אחת משתייהו י"ל דלא חשיב חתיכה משתי חתיכות אף למ"ד איקצע איסורא, דנאי דעל הנשאר היו חייבין אשם תלוי כיון שצאה מערובת איסור בהחלט אכל לאסור מערובתה כדן ודאי איסור אפשר שאינה אוסרת, וה"נ הכא ספק כזית נהי דצידעין שהוא חלצ חייב אשם תלוי אכל כשאלו מסופקים הי אכל לא חשיב כשתי חתיכות, ולכך כתבו דאירי שהיו לפניו שתי חתיכות אחת חלצ ואחת שומן ובכל אחת כזית וממילא לגבי הספק הי אכל חשיב ממש חתיכה משתי חתיכות, ולכך אף שהוא מסופק אם אכל כזית מ"מ חייב אשם תלוי דספק כזית חשיב כספק של חתיכה אחת משתי חתיכות וכמשנ"ת, ואף שיש כאן ספק ספיקא מ"מ חייבין אשם תלוי.

ולו"ד ז"ל היה נראה דהא דקתני מתני' ואפי' אכל איירי צידעין שאכל חלצ והספק הוא רק אם היה צו כזית, ובספק ספיקא אמנם לא מיייתי אשם תלוי, וכ"נ מדברי הרמב"ם רפ"ח משגגות וכמ"ש בלח"מ שם, ובאמת צ"ע מה ראו התו' על ככה לחדש אשם תלוי בספק ספיקא, דקיי"ל בכל התורה שהוא היתר גמור.

ובספק שצא ספק חול פירשו צמו' דחשיב חתיכה משתי חתיכות כגון שעשה מלאכה צין השמשות, והנה צין השמשות הוא סוג ממונע צין חתיכה אחת לשתי חתיכות שהרי אין שום זמן שיש

שתי חתיכות לפניו, הא למא זה דומה להיכא שיש חתיכה אחת לפניו אלא שידע צודאי שחתיכה זו שבמקום זה עמדה להתחלף מחלצ לשומן או איפכא ואינו יודע באיזה זמן אכלה, דיש לומר דזה ממש חתיכה אחת ספק חלצ שומן, ויש מקום לומר דכיון דיש שעה שמונה כאן חלצ צודאי הרי הספק נולד לנו על שתי החתיכות שאחת חלצ ואחת שומן באיזה מהן נפגש, והנה הכריעו בתו' דזה חשיב שתי חתיכות.

ובמשמע מדבריהם ז"ל דאם עשה מלאכה באמצע היום ואינו יודע אם בשבת אם בחול חשיב חתיכה אחת, ולמש"כ לעיל דאם חלצ לפניו וספק אם אכלו חשיב כשתי חתיכות כדמוכח מספק כוית, ה"נ הכא כיון שיש שבת לפניו והוא מסופק שעשה צו מלאכה חשיב שתי חתיכות, ועוד דלפמש"כ דצין השמשות חשיב שתי חתיכות, ה"נ בעשה מלאכה שלא צין השמשות וספק שבת ספק חול דין הוא דליחשב כשתי חתיכות, שהרי יש שבת בעולם והוא ספק שנפגש צו והרי לא צענין שיהיה החלצ והשומן צבת אחת לפניו כדמוכח מצין השמשות, וצריך לדחוק דדוקא צין השמשות דסמוכים להדדי חשיב כשתי חתיכות לפניו אע"ג שאינם ציחד, אבל באמצע היום לא חשיב כשתי חתיכות, וצ"ע, וצ"ע רפ"ח משגגות לא הזכיר צין השמשות כלל, ומצואר דעשה מלאכה באמצע היום ואינו זוכר אם בשבת או בחול חשיב שתי חתיכות, [ובלח"מ שם פי' כונת הרמב"ם צין השמשות אבל רהיטת הלשון ל"מ כן, ומיהו לשונו ז"ל כלשון המשנה], ולפ"ז אדרבה אפשר דצין השמשות אמנם לא חשיב שתי חתיכות, שהרי ספק בכלל אם השבת נכלל בספיקו והר"ז כעשה מלאכה ביום זה ואנו מסופקים אם יום זה שבת או לא דדמי ממש לכוי, ודוקא במסופק שעשה מלאכה באמצע יום השבת הידוע צוה חשיב כשתי חתיכות שהרי איסור מוחלט נכנס בכלל ספיקו, ומיהו בעשה מלאכה צין השמשות של מוצאי שבת חשיב כשתי חתיכות למאי דפסק הרמב"ם כר"נ דסגי באיקצב איסורא, והר"ז דומה לספק נתגרשה דחשיב כשתי חתיכות כמ"ש הרמב"ם שם, אבל צין השמשות של ערב שבת דמי לספק נתקדשה שכתב הרמב"ם דהוי כחתיכה אחת ועיין לח"מ שם.

כתבו עוד בתו' דלמ"ד איקצב איסורא מתפרש בעשה מלאכה צין השמשות של מוצאי שבת, ואין כונתם דלמ"ד איקצב איסורא חמור טפי ולא כגי בעשה מלאכה צין השמשות של ערב שבת, ולרצא דצעי מנאות בשעת אכילה חשיב שתי חתיכות אף צין השמשות של ערב שבת, דאדרבה רצא מחמיר טפי ואי לר"נ לא מיימי אשם תלוי כש"כ לרצא, אלא כונתם דלר"נ אין צורך לחדש דצין השמשות של ערב שבת נמי חשיב שתי חתיכות, דלדידיה משכח"ל שפיר צין השמשות של מוצאי שבת דאיקצב איסורא, אבל ודאי קושטא הוא דכיון דלרצא ע"כ מוכח דאף צין השמשות של ערב שבת חשיב שתי חתיכות, דאף לר"נ כן דלית לן לחדש פלוגתא צוה, כן צריך לפרש כונתם אף שלשונם דחוק, ועי' בלח"מ שם משמע שלא פירש כן, שכתב דלדעת תו' דוקא צין השמשות של מוצאי שבת חייב, ואפשר דפירש כונת תו' דלכו"ע דוקא צין השמשות של מוצאי שבת ופירשו דממילא חשיב איקצב איסורא, אבל גם לרצא דוקא במוצאי שבת דאדרבה רצא מחמיר טפי, ולפ"ז צ"ל דהא דאיקצב איסורא כל היום מהני למיחשב כאילו יש שתי חתיכות לפניו לחייב אף לרצא משא"כ בערב שבת, וצ"ע. (ס"ד סק"ה).

(ב) שם אר"ז מ"ט דרב קסבר שתי חתיכות אפשר לצרר איסורו כו', רש"י פירש דלאחר שאכל אפשר לו לצרר מה אכל ולהציא חטאת, ולפ"ז אינו ענין לשתי מנאות דרצא, ומסבירא ס"ל לרב דלא חייבה תורה אשם תלוי אלא בשאפשר לו להודיע לאחר שאכל, א"נ דטעמא דקרא דצעי שתי מנאות קמפרש, אבל קשה דא"כ אין כלל חילוק צין שתי חתיכות לחתיכה אחת דגם בחתיכה אחת אם יש בה יותר מכזית הרי צעידנא דאכל כזית אפשר לצרר איסורו שיצדקו צנשאר, ומיהו רש"י בעצמו פירש כזית ומחצה דאחד מהן איסור, ומשמע דכזית ומחצה וא"י אם הוא חלצ או שומן פטור אף לר"ז, ובאמת טעמא צעי אמאי לא חשיב אפשר לצרר, ועו"ק דרב כלל כ"ל לחלק צין שתי חתיכות לחתיכה אחת ומשמע שזהו שורש החילוק דומיא דאינך אמוראי ולא שהוא משל על אופן שאפשר לצרר איסורו, ועו"ק דצמחני' תנן דספק יש צו כזית חייב אשם תלוי, ואמאי הלא אי אפשר לצרר

אכל חתיכה מה יכול לזרר זה הלכך פטור עכ"ל, ולשון איזה אכל ל"ד ור"ל איזה הולך לאכול. — ואיקבע איסורא לא סגי לר"ז דבעי דשעה שאוכל יהיה ודאי איסור לפניו, כדאמר י"ח א'.

(ג) י"ח א' אר"נ מ"ט דרז קסבר שתי חתיכות איקבע איסורא, יש לעי' מנ"ל לר"נ דאיכא תנא דסבר הך סברא הא רבנן דרבי לקמן בצרייתא פטרי אף באיקבע איסורא, ורבי דמחייב דילמא כר"א ור"מ ס"ל דאף בחתיכה אחת חייב, ור"ל דמשמע ליה דמדנקט תנא פלוגתא רבי תרתי זימני חדא זמנא כר"א ור"מ ס"ל דאכל צמוד ותרייהו באיקבע איסורא ש"מ דדוקא באיקבע איסורא מחייב רבי דאילו להודיעך כחן דרבנן דאף באיקבע פטרי בחדא סגי, ואכתי יש לעי' נהי דס"ל לרבי דאיקבע איסורא חייב אכתי מנ"ל לר"נ דרז כרבי ס"ל דילמא כרבנן ס"ל ובעי שתי חתיכות בשעת אכילה, ואף אי ר"נ ס"ל דהילכתא כרבי מ"מ מנ"ל דרז הכי ס"ל כיון דפלוגתא דתנאי היא, ועל רבא ור"ז ל"ק די"ל דאיהו ס"ל דליכא כלל תנא דסבר דבאיבקע איסורא חייב, ורבי כר"א ס"ל דאף בחתיכה אחת חייב ורבנן בעו שתי חתיכות ממש ופליגי בסברתן אי משום אפשר לזרר או דבעי צ' מנאות ממש, אכל לר"נ קשה, ושמא קבלה היתה צ"ד.

הרמב"ם בפ"ח משגגות פסק כר"נ וכתב הלח"מ טעמו משום דמתני' כ"ב ב' אחי' אליציה כהילכתא, ולכאורה צפלוגתא דאמוראי אין להכריע מכא דאיכא עוד תנא, ואולי חשיב כסתם משנה אע"ג דאמרינן בגמרא התם דהא קמ"ל מאן ת"ק ר' יוסי, ובפשוטו נמי ניחא דפסק כר"נ דהילכתא כוותיה לגבי רבא [דהכי גריס בשטמ"ק ולא רבא, וכ"נ מדאקדמיה לר"ז, ועוד דרבא פריך לר"נ מדר"א ומשמע דלדידיה ניחא] ור"ז, ועוד יש להוסיף דאי נפרש הא דפריך כתובות כ"ב יצמות פ"ח הבא עליה באשם תלוי קאי דהיינו אשם תלוי ממש, א"כ הוי סתמא דגמרא כר"ג, וכמ"ש תו' לעיל י"ז ב' ד"ה אמר דלדידיה ניחא דחשיב

איקבע איסורא, וכ"ה ברמב"ם, והיינו מסוגיות הנ"ל. (סימן ד).

איסורו, וכן קשה בספק שבת ספק חול, [ומש"כ בזה בתו' לא נתפרש שהרי אם עשה באמת צדין השמשות הלך אי אפשר לזרר, וא"כ צ"ל דלדידיה באמת פטור צדין השמשות ואינו חייב אלא כשאנו מסופקים אם עשה בשבת ממש וזה אפשר לזרר ע"י שיהיו הזמן, כמש"כ תו', ובפשוטו ניחא דמיד כשעשה אפשר היה לזרר ותו' לא נריך שהרי בשתי חתיכות ואכל עכו"ם השניה מיד לאחר שאכל ישראל הראשונה שפיר חשיב אפשר לזרר איסורו בשעת גמר אכילת ישראל, וה"נ בשבת, וא"כ למש"כ תו' שיחשבו השהיו שצמלאכה].

ולו"ד רש"י היה נראה דודאי עיקר הדין נלמד מדרשא דמנאות וכמו לרבא, אלא דפליגי בטעמא דקרא דרבא סבר דבעי שתי חתיכות כדי שיהיה ודאי איסור לפניו וספק נפגש צו דבזה החטא חמור טפי, אע"ג דצמדת הספק אין נפקותא צין חתיכה אחת לשתי חתיכות שהרי בשתי חתיכות לפניו ואכל אחד את הראשונה וחזירו את השניה שניהם שוין בספק, מ"מ החטא חמור טפי בזמן שיש ודאי איסור לפניו, ור"ז סבר דטעמא משום שכשידוע שיש איסור לפניו בקל היה לו לזרר ולא היה נכשל, ובחתיכה אחת פטרינן משום שאפשר שלא היה לו להסתפק שמא הוא חלב אם הוא באמת שומן ועכשיו שנסתפק לו הוא מחוסר ידיעה, אכל כשיש ודאי איסור ידוע לפניו בקל היה לו לזרר ולא היה נכשל, ולכך דקדקו בגמרא לפרש מאי איכא צין רבא לר"ז דבאמת קרוצים דצריהם זל"ז, ופירשו דלר"ז אף בשיש כזית ומחנה לפניו ואחד מהן חלב חייב דבקל יכול היה לזרר שיש גם איסור לפניו והיה פורש כיון שהיה ידוע לכל שחלב לפניו, אכל לרבא בעי שיהיה ממש איסור שאפשר לחייב עליו חטאת לפניו, ולפ"ז הנידון שאפשר לזרר איסורו היינו קודם שאכל, וממילא באכל חלב וספק אכל כזית ודאי חשיב אפשר לזרר איסורו שהיה לו לזרר שהוא חלב, וכן צמסופק בשבת אם עשה מלאכה חשיב אפשר לזרר שהרי שבת לפניו, וספק עשה צו מלאכה, וכמו חלב לפניו וספק אכלו, וכמו לרבא כמ"ש סק"א, ואין ציניהם אלא חילוק זה של פחות מכזית, ור"ז אדרבה מחמיר טפי, וזו נראה כונת הרגמ"ה (הנדמ"ח) שכתב לשון זה איכא דאמרי שתי חתיכות אפשר לזרר איסורא להכי חייב דהיה לו לזרר איזה אכל

לשמות לא חיישינן דתיהדר בה, והכי מסתברא, ואי חזרה מסתברא דמנחתה נשרפת דכל שאינה עומדת לשמות אי אפשר להקריב המנחה, ול"ע בזה כעת]. (ס"ז סק"ו).

תוד"ה באנו אלא לעיל גרס ר' אלעזר והכא גרס ר' אליעזר כו', ז"ע מה הוצרכו לכך, הא בפשוטו דברי רב לא קיימי אצרייתא דכו', דא"כ הול"ל חלוקין עליו חזיריו על ר"א ותו לא, וגם בגמרא לעיל משמע שאין הדבר פשוט דפליגי רבנן עליה שהרי הקשו ממנו עד דמוקמינן ליה דסבר יש אם למסורת ופליגי רבנן עליה, ולשון באנו למחלוקת ר"א וחכמים מוכיח שהחכמים שנויים בהדיא, וגם בלא זה י"ל דהיה ידוע לגמרא דדברי רב אמתני' דלקמן כ"ה א' נאמרו, והנה עיקר דברי רב דלרבנן צעינן חתיכה אחת משתי חתיכות ואמרה בלשון זה דבחתיכה אחת אין מביאין אשם תלוי אלא אי מתנדבין אשם תלוי על כל חטא וכר"א דאמרו לו, ואה"נ דר"א סבר נמי דאף חיובא איכא בחתיכה אחת, אבל רב לא איירי בדברי ר"א בזה, ולפ"ז נראה לקיים גירסא דידן דר' אליעזר הוא דקאמר כו' חייבין עליו אשם תלוי, וכן משמע מהא דאמרין דר"מ צשיטת ר"א קאי, ואי גרסינן ר' אלעזר א"כ הוא ר"א בן שמוע כמ"ש רש"י שצת י"ט צ' דסתם ר"א הוא ר"א בן שמוע, והוא חזירו של ר"מ כמ"ש בסקה"ד, ואין נופל לשון דקאי צשיטתו על זה, אבל אי ר' אליעזר גרסינן ניהא.

בא"ד ואתא לאשמועינן כו', הלשון משובש קצת, אבל הכונה מבוארת דמקשו הא ר"א סבר יש אם למסורת וא"כ קושטא הוא דלא צעי חתיכה אחת משתי חתיכות, וא"כ יש לפרש דברי רב בפשוטן דלר"א חייב אשם תלוי אף בחתיכה אחת, לזה כתבו דע"כ לא נתכוין רב להך ר"א, דא"כ ליחשיב נמי אינך תנאי דסברי יש אם למסורת, אלא ודאי רב אמתני' קאי. (ס"ז סק"ט).

י"ח ב' אר"ז כאן שנה רבי ידיעות ספק מחלקות לחטאות, יתבאר להלן סק"ד.

בדין ידיעות מחלקות, ובדין ידיעות ספק (א) שבת ע"א צ' איתמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד כו' ידיעות מחלקות כו', הא דצשתי העלמות חייב שחיס אינו משום ידיעות

שם אמר רבה בר אבא אמר רב חתיכה ספק של חלב ספק של שומן ואכלה באנו למחלוקת כו', יש לעי' א"כ קמייחא דרב ל"ל, ורבה בר אבא אמרן לתרווייהו משמיה דרב, ושמא הוא כעין איכא דאמר, א"נ חדא מכילל חזירתה איתמר ורב לא אמר אלא הך צרייתא, א"נ שמא אמורא אחר הוא דקאמר לה, ול"ג רבא [לפנינו צרש"י איתא רבא, ונראה דחסר ר"ת והיינו רבה בר אבא], ורש"י פירש דלר"א איכא חיוב להביא דכיון דמתנדב, ראוי בכה"ג לחייבו להתנדב, אבל בגמ' ל"מ כן דהא פרכינן כי לא אכלה נמי, ואפשר דרש"י לא נתכוין לפרש כן למסקנא, אלא דסתם באנו למחלוקת ר"א וחכמים מתפרש דלר"א חייב, ואה"נ דגמרא לא ניהא ליה צהכי ופרכינן בפשיטות דלר"א כי לא אכלה נמי, ול"ע. (ס"ז סק"י).

תוד"ה וחכמים דא"כ הקדש גמור הוא וחייבין עליו צחוך כו', ודעת הרמב"ם צפ"ח מהלכות מעה"ק ה"י דאף לרבנן פטור, לפי דבשעת שחיטתו צחוך ספק הוא אם ראוי להתקבל בפנים דאפשר דיודע לו צינתים הלכך אינו קרבן ודאי, ואשם תלוי הוא דאפשר לחייבו, וצעינן חתיכה אחת משתי חתיכות, ובתוספתא שהביא הראב"ד שם דקתני דחייב חטאת אשם תלוי שהקריבו צחוך, לדעת תו' ניהא בפשיטות דכרבנן אחיא, ולדעת הרמב"ם אפשר דכר"א אחיא דאמר יקרב על חטא אחר.

בא"ד אלא חכמים היינו ר"מ כו', למ"ד באשם תלוי שהוזמו עדיו מודים חכמים, משכח"ל באשם תלוי שהוזמו עדיו, ובלא"ה נמי משכח"ל בשאומר צפירוש דלא גמר ומקדיש, ואף לרבנן דר"מ, אלא דקושטא קמפרשי דהני חכמים דפליגי עם ר"מ באשם תלוי ששחטו צחוך, היינו ל"ז דנקוט כר"מ דצנודע לו יוצא לחולין, ובה ר"מ מחייב וחכמים פוטרים, דהא משמע דלא פליגי עם ר"מ אלא אי צעינן חתיכה אחת משתי חתיכות.

יש לעי' מנחת קנאות שקמנא צפנים והקטיר קומנא צחוך מהו לר"ש דאמר מקריב ואח"כ משקה, מי אמרינן כיון דראויה לומר איני שותה הוי כקרבן ספק, או"ד לא דמי לאשם תלוי דהתם מחמת ספק מביא והספק עלול להתזרר, משא"כ מנחת קנאות כל שהסכימה

בשמי העלמות חשיבא כל מעשה כשגגה בפי"ע, ודמיא להפריש קרבן בעושה במזיד, דחשיבא מעשה ההפרשה לחלק, וה"נ כל מעשה שגגה בפי"ע היא.

ובזנות תו' בחירוטס ידיעה בין מעשה למעשה תועיל לחלק מדין ידיעות מחלקות, [ולא מדין העלמות] ואף למ"ד לא בעי ידיעה ואף לר"ל, וכמו דהפרשה אף אי אינה מחלקת לאחר כל המעשים בכל הקרצנות מ"מ בין מעשה למעשה מסתברא דמחלקת, וה"נ ידיעה בין מעשה למעשה אפשר דמחלקת אף אי לאחר כל המעשים אין ידיעה מחלקת, ואף למ"ד לא בעי ידיעה, ומשני דהפרשה שאני אבל ידיעה אי אינה מחלקת לאחר כל המעשים ה"נ אינה מחלקת בין מעשה למעשה, אי למ"ד לא בעי ידיעה אי למ"ד בעי ידיעה אי אין ידיעות מחלקות, [ונתעוררתי לזה], ומיהו ק"ק סברת רב המנוגא דלמה תועיל ידיעה לחלק מדין ידיעות מחלקות למ"ד לא בעי ידיעה, הא כיון דלא בעי ידיעה אין לידיעה שום ערך מלבד מה שמחלקת ההעלמות וזה הרי נלמד ממזיד דאינו מחלק.

(ב) שם ההוא לאחר כפרה, מבואר דלאחר כפרה נמי צריך קרא, ואע"ג דחטאת בעי ידיעה וא"כ מה שלא נודע לא נתכפר וכיון שהוא כזית חלב יש לו להביא חטאת, מ"מ ס"ד דנהי שאינו מתכפר כפרה גמורה מ"מ כיון שהביא כפרה על חלק מההעלם כבר איקליש כוליה ואינו ראוי עוד לקרבן, א"נ ס"ד דאף מתכפר כפרה גמורה דכיון דאיכא ידיעת חטאת מהעלם זה קרינן צ"י או הודע.

שם ולר"י נמי הכתיב מחטאתו כו', יש לעי' נהי דאיכא לאוקמי קרא דמחטאתו לכזית ומחצה מ"מ אחתי מנ"ל דעל חטאתו לידיעה אחי דילמא לכפרה אחי, ותפסת מועט תפסת, ואם נימא דלר"ל לא יתכן למעוטי חזי זית שאין מיעוט זה אלא ידיעה איננה חשובה לחלק אבל כפרה מחלקת אף בין כזית לחזי זית, אפשר לומר דר"י לא ניחא ליה לפרושי תרתי קראי בפרטי המחלקים לחטאות אחד קרא לרצוי וחד למעוטי, דאי משום הא הו"מ קרא לפרושי אחד מינייהו צהי איירי אי צדיעה אי צכפרה, ותו לא איצטריך אידך, אבל אין נראה כן [עי' להלן] דאף לר"ל יתכן לאוקמי קרא דמחטאתו כזית ומחצה וא"כ הדרה קושין

מחלקות אלא משום דהעלמות מחלקות, ואף באשם ודאי למ"ד דלא בעי ידיעה בתחלה מ"מ ידיעה בין מעשה למעשה מחלקת משום דהוי שמי העלמות, כגון מעל בשוגג ונודע לו וחזר ומעל בשוגג מביא צ' אשמות לכו"ע, והכא בעשה בהעלם אחד ונודע לו וחזר ונודע פליגי אי ידיעות מחלקות וזה דוקא בחטאת דבעי ידיעה, וכן באשם למ"ד דבעי ידיעה, אבל למ"ד דלא בעי ידיעה פשיטא שאין ידיעות מחלקות, דכל הנידון הוא משום שהידיעות הם תנאי לחיוב הקרבן ואפשר שגם הם צריכין להיות ביחד כמו שצריך להיות העלם אחד, וכל שנודע וחזר ונודע חייב שמים.

והנה בשפחה חרופה חידשה תורה דמביא על הזדון כשגגה ומביא אשם אחד על עצירות הרבה, וסבר עולא דה"ה דבשוגג אין העלמות מחלקות, דלא עדיפא חילוק העלמות מחילוק מזיד לעצירות הרבה, וכיון דבמזיד מביא קרבן אחד על עצירות הרבה ה"ה על העלמות הרבה, אבל חילוק ידיעות שחידש ר' יוחנן הוא ענין שאינו שייך במזיד כלל שאין ענין ידיעה במזיד דעל עשיית החטא במזיד הוא מתחייב ותו אין ענין ידיעה הלכך לא שייך למילף מהא דמביא במזיד קרבן אחד על עצירות הרבה דה"ה בשוגג שאין ידיעות מחלקות, דחילוק ידיעות ענין אחר הוא, וקאמר עולא דבאמת למ"ד דבעי ידיעה באשם ודאי ידיעות מחלקות אף בשפחה חרופה לר"י דסבר ידיעות מחלקות, וזה בין בהעלם אחד בין בצ' העלמות.

ובאתקפתא דרב המנוגא נתקשו בתו', ויתכן לפרש דהא דהפרשה מחלקת אינו משום שאין הקרבן יכול לכפר על מעשה שלאחר הפרשה, אלא משום דהפרשת קרבן מעשה חשובה היא לחלק, ואף צמת הקרבן והפריש אחר אין מתכפר צו על שניהם, אף שהפרשת השני היתה לאחר כל המעשים, ומייתי רב המנוגא מזה ראיה דאף בשפחה חרופה דמביא קרבן אחד על עצירות הרבה מ"מ מועלת הפרשה לחלק, וחזינן מזה דהא דמביא קרבן אחד על עצירות הרבה הוא משום דכולן חשיבי כעצירה אחת דכיון דעושה במזיד הרי הכל מרד אחד אף שעושה וחוזר ועושה, ודומיא דהעלם אחד בשוגג, ולפי"ז בעשה בשוגג צ' העלמות ראוי לחייב שמים אף שאין ידיעות מחלקות ואף למ"ד דלא בעי ידיעה, דכיון דעשה

לאחר שאכל כזית ומחצה ונודע לו על כזית דאינו מתחייב חטאת אף באכל עוד חצי זית.

ונראה דהאוכל כזית ומחצה חלב ונודע לו על כזית והציא קרבן קים להו לחז"ל מסביר דנתכפר כולו דכיון שאין צו שיעור כזית הרי הוא נטפל לעיקר החטא, ואף שלא נודע עליו, [ואפשר דבהכרח כן הוא דכל אוכל חלב אין צורך לו בדיוק כמה שאכל, ולא מסתבר לומר שהכמות המסופקת אינה מתכפרת, אי ידיעת ספק לאו שמה ידיעה], והרי הוא מתכפר בקרבנו, אבל אם עד שלא הציא כפרתו השלימו לכזית תו לא שייך לעשותו טפל לכזית הראשון, שהרי הוא כזית צפ"ע, והרי לעולם האוכל צ' זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על כזית אינו טופל אליו כלום מן הזית השני, וה"נ צנודע לו לאחר שאכל כזית ומחצה על הכזית נמי אין זה מועיל דסו"ס עד שלא נתכפר נהפך החצי זית לחלק מכזית שלם כשחזר ואכל חצי זית, ולהכי איצטריך קרא לר"י לומר ידיעות מחלקות כולי האי עד שכבר נטפל החצי זית לזית השלם, ותו אינו נטפל להחצי זית שאח"כ, אבל בנתכפר באמצע לא איצטריך קרא, ובהפרשה יש מקום לומר דאיצטריך קרא דהפרשה אינה ככפרה ויש מקום לומר דמ"מ כבר אינתיק גם החצי זית לקרבן זה, ומשמע צסוגיין דאי בהפרשה פליגי ניחא נמי הא דקאמר ר"י דקרא למעוטי כזית ומחצה אלא דעדיפא הול"ל דקרא למעוטי ידיעה גרידא אחי, ומשמע דאף הפרשה איצטריך קרא, ולפ"ז שוב יש לשאול אי ידיעות פליגי מנ"ל לר"ל דין הפריש בכזית ומחצה, ומיהו אין תימא אם נימא דר"ל ס"ל מסביר דהפרשה ככפרה ולא איצטריך קרא.

אפשר דהא דאמרין דהחצי זית נטפל לזית הראשון היינו דוקא בשאכלן ביחד צדדי אכילת פרס, דבזה כל חלק מאכילה זו ראוי לחטאת דכל אכילה היא חלק מכזית שלם, [ואף לר"ל יתכן דחצי זית צתרא אסור מן התורה], וראוי להתכפר בחטאת, אבל אם אחר הכזית שהה כדי אכילת פרס ואח"כ אכל החצי זית ואח"כ נודע לו על הכזית ואח"כ אכל עוד חצי זית, בזה מציא עוד חטאת על החצאי זיתים לר' יוחנן ידיעות מחלקות או בנתכפר באמצע אף לר"ל, דבשעה שהציא החטאת או שנודע לו לא היה החצי זית

לדוכתה, וי"ל דקרא דעל חטאתו והציא משמע לר"י דאיירי קודם שנתכפר כלל ובהא קאמר קרא דיציא על כל חטא וחטא, ואי ידיעה פליגי י"ל דהפרשה מסביר ס"ל לר"י דאינו חשובה כל כך וטפי מסתבר ליה לאוקמי קרא ידיעה, [ולמש"כ לקמן דלר"ל אין צריך קרא לכזית ומחצה תו י"ל כמו שצדדנו דלא מסתבר לר"י לאוקמי קראי תרתייהו במחלקי לחטאת, אבל לא יתכן לומר כן דהא אמרו בגמרא דאי בהפרשה פליגי הו"ל לר"י לאוקמי קרא דמחטאתו לענין שאין ידיעות מחלקות, הרי דהך דרשא פשוטה יותר].

נראה דאף אי יש ידיעה לחצי שיעור היינו דוקא לחלק ההעלמות, אבל לאחר כל המעשים אין ידיעה לחצי שיעור מחלקת אף לר"י ידיעות מחלקות, הלכך האוכל כזית חלב בהעלם אחת ונודע לו על חצי וחזר ונודע לו על חצי מציא חטאת אף לר"י.

שם כגון שאכל כזית ומחצה כו' מהו דתימא ליצטרפו כו', יש לעי' לר"ל דאיצטריך מחטאתו לומר שאין ידיעות מחלקות, אבל כזית ומחצה ונודע לו על כזית ונתכפר ואכל חצי זית [בחור שיעור אכילת פרס לחצי זית הראשון] בהעלמו של שני מהו שיציא חטאת, דהא חזינן דר"י איצטריך ליה קרא לומר שאינו מציא וא"כ לר"ל דלית ליה קרא דין הוא שיציא, ואם היינו מפרשים דר"י נמי לא פטר ליה אלא צנודע לו על החצאי זיתים קודם שהציא כפרתו על הזית הראשון ומשום דחצי זית שאכל ביחד עם הראשון נטפל אל הראשון אף שהיתה ידיעה צינתים, ידיעה אינה חשובה לחלק בין חצי זית, היה ניחא, דלפ"ז אם הציא כפרתו קודם שנודע לו על החצאי זיתים אף לר"י חוזר ומציא חטאת, וממילא לר"ל לא איצטריך קרא, אבל רש"י לא פירש כן אלא דטעמא דר"י משום דאי מייתי קרבן על הזית מתכפר גם החצי זית אף בלא נודע עליו כלל, דחצי זית לא בעי ידיעה, וכן בסבירא אין מקום לחלק בין חילוק ידיעה לחילוק דכפרה לר"י, והדירה ספיקן לדוכתיה לר"ל בנתכפר קודם שנודע לו על החצאי זיתים מהו, וכן אי בהפרשה קמיפלגי ומוקי ר"י קרא דמחטאתו כר"ל שאין ידיעות מחלקות, יש לשאול אף אליציה מנ"ל האי דינא דנתכפר

קצירה וטחינה גוררת טחינה, ואם הביא על אמת משגגת מלאכות הרי שכנגדה במקומה עומדת, וכש"כ לפי מה דיש לן להשוות דגם רבא ס"ל דהפרשות מחלקות וא"כ איירי בהפריש לאחר כל הידיעות וכמש"כ תו', ואפשר דאם זו שנודע לו עליה ראשונה פוטרת כולן אין לו להביא על זו שנודע לאחרונה ולהוסיף קרבן, דכיון דבשעה שנודע לו על השני כבר היה מחוייב קרבן הפוטר גם את השני, לא אלים חיוביה דשני להביא עליו קרבן בפ"ע, דכבר אינתיק ליה להתכפר בראשון, ולכך תלי ליה רבא בידיעה, ומיהו שנודע לו תחלה על שגגת מלאכות נמי רשאי להביא על שגגת שבת ולפטור הכל, דומיא דיכול להביא על האמצעי, אלא דרבא איירי בהביא על קצירה של שגגת מלאכות והיינו דלא הזכיר וחזר ונודע על שגגת שבת כדי שניין שהמדובר כשהביא קרבנו על קצירה שבשגגת מלאכות, (ויתכן גם לומר דענין הפטור שפוטרת שגגת שבת את שגגת מלאכות אינו דומה לפטור דהביא על האמצעי, דהתם צעיקרו הוא ב' העלמות אלא דאית ליה טעמא לאגדן ע"י האמצעי, משא"כ הכא הכל חשיב העלם אחד ואם יכול להתכפר בהבאתו על אחד יש לו לעשות כן, ורק שנודע תחלה על שגגת מלאכות רשאי להביא עליהן ולא פטור טחינה שכנגדה).

(ד) י"ח ב' אר"ז כאן שנה רבי ידיעות ספק מחלקות לחטאות, נראה דרק ידיעה המחלקת לאשם תלוי מחלקת לחטאת, דכיון דהחשיבה תורה לשתי העלמות לענין אשם תלוי אמרינן מסבירא דה"ה דמהני חילוק זה לענין חטאת, אבל ידיעה שאינה מחלקת באשם תלוי כגון חתיכה אחת למ"ד דבצי חתיכה משתי חתיכות כיון שאין ידיעה זו גורמת אשם תלוי ה"נ אינה מחלקת לחטאת, וכן משמע לקמן דאמרינן לר"ל חטאת באשם מיבעיא ליה, משמע דמאשם יליף, וכיון דמאשם ילפינן ליכא למילף אלא ידיעה המחלקת באשם, וכן משמע מהא דאמרינן בגמרא דלרבנן דרבי אין ידיעת ספק מחלקת לחטאת, ולכאורה הא לא שמעינן להו אלא דאין העלמות מחלקות לענין אשם תלוי דריבית תורה קרבן אחד על שגגות הרבה, ואכתי אפשר דלענין חטאת דמביא על כל שגגה גם ידיעת ספק מחלקת והויא שגגה בפ"ע, אלא משמע דכל ענין ידיעות ספק

להתכפר בחטאת, דחצי זית בפ"ע לאו בר קרבן הוא אף לר"י שהוא אסור מן התורה, (עי' כריתות י"ח ב' דיום הכפורים לא מכפר אחצי שיעור), ואף לא להטטרף לעוד כזית שנאכל בהעלם אחד, וכש"כ לר"ל שהוא מותר מן התורה, ואף דאח"כ כשאכל עוד חצי זית חזר החצי זית קמא נמי לחלק מכזית שלם, מ"מ בשעה שנודע לו שנתכפר על הכזית קמא לא היה זה החצי ראוי להטטרף אליו, וצ"ע.

(ג) שבת ע"א א' אמר רבא הביא קרבן על ראשון כו', יש לעי' מה שי"ך הביא על ראשון לחוד, והרי דין הוא שיביא קרבן אחד על ראשון ושני או על שני ושלישי, ואי בהביא על שניהם נמי אין שלישי מתכפר הו"ל למימר הביא על ראשון ושני, ועוד דא"כ הביא על שני היינו על שני לחוד והיכי דמי הרי יודע שגם הראשון מתכפר, ונראה מזה דהא דמביא קרבן אחד על עבירות הרבה בהעלם אחד הוא אף במיחד הקרבן לעצירה אחת, וכגון בשפחה חרופה למ"ד לא צעי ידיעה ששגג ה' פעמים ונודע לו רק על אחת והקריב עליה קרבן הרי כולן מתכפרות בקרבן זה, אף שהקרבן הזה הפרישו והקריבו רק על חטא אחד, [וכ"ה בדו"ח להגרע"א ז"ל לקמן ע"ז א' בתו'], וכן בחטאת שחטא ה' פעמים בהעלם אחד ונודע לו על כולן וחזר ושכח ארבעה מהן והביא קרבן על החמישי הרי כולן מתכפרות אף שהביא הקרבן רק על אחד מהן, וממילא אף בשזכור כולן יכול הוא ליחד את הקרבן לחטא אחד ומ"מ יתכפרו כולן, והיינו דשי"ך לומר אם הביא קרבן על הראשון או על השני או על השלישי, שצידו ליחד את הקרבן להיותו צעיקר על חטא זה או זה אף שמכפר על כולן, ולפי יחודו תלוי כפרתו אם מתכפרין כולן.

והנה משמע דרשאי להביא על איזה שירצה ולא אמרינן לו להביא על האמצעי ויתכפרו כולן, והיינו משום דבאמת יש כאן גם ב' העלמות אלא שהם מתאחדים ע"י האמצעי, ובתו' פירשו גם במימרא דלעיל דשגגת שבת ושגגת מלאכות דרשאי להביא על איזה שירצה, וק"ק לפ"ז דלא הו"ל לרבא להזכיר ידיעה כלל, והו"ל למימר קצר וטחן בשגגת שבת וחזר וקצר וטחן בשגגת מלאכות ונודע על כולן אם הביא על שגגת שבת קצירה גוררת

על אחד מהן והביא אשם תלוי מהו שיתכפרו כולן לריצרי"י ור"א ור"ש דס"ל דאפי' על שגגות הרבה סגי באשם תלוי אחד, א"נ אף לרבי אס עבר והביא אשם תלוי והתנה בשלמים ואח"כ נודע לו שצאמת היה חייב אשם תלוי, ומהא דפריך אביי בסוגיין מאן לימא לן דיוס הכפורים מכפר בלא הודע משמע דאשם תלוי פשיטא ליה שאינו מכפר על לא הודע, וכן מפורש ברמב"ם פ"ח משגגות ה"ח דאכל חמשה זיתים ספק חלב ונודע וחזר ונודע ידיעות מחלקות וחייב אשם תלוי על כל זית וזית, ואי לא בעי ידיעה פשיטא שאין ידיעות מחלקות כמבואר בשבת ע"א ב' ע"ב א', איברא לא נתפרש מקור דברי הרמב"ם הללו דצגמרא לא הוזכר אלא בהעלמות מחלקות, וכנראה פשוט להרמב"ם ז"ל כן מסביר לכל דיני חטאת הושווה, וכי היכי ידיעות מחלקות בחטאת כך ידיעת ספק באשם תלוי, [ועי' ירושלמי רפ"ג דשבויות ופ"ג דהוריות משמע הלשון דפלוגמא ר"י ור"ל אי ידיעות ספק מחלקות לחטאת היינו באכל חמשה זיתים בהעלם אחד ונודע אח"כ על כל אחד בספק, ואח"כ נודע על כל אחד בודאי, ולפ"ז מפורש בהרמב"ם, וז"ל דלהירושלמי אף ר"ל ס"ל ידיעות מחלקות לחטאת], ולפ"ז אפשר דלמ"ד ידיעות ספק מחלקות לחטאת, דאף בהעלם אחד ידיעות ספק מחלקות לחטאת, אע"ג ידיעת ספק לגבי חטאת לאו כלום היא שאינה גורמת כפרה ולא ידיעה היא, מ"מ כיון דנתחלקו לענין אשם נתחלקו אף לענין חטאת כמש"כ לעיל סק"ד דהיינו טעמא דמ"ד ידיעת ספק מחלקות לחטאת. (ס"ה סק"ה) — (ה')

י"ח ב' אפילו על שגגות הרבה אינו חייב אלא אחת, מבואר דגם ידיעות אינן מחלקות ולא רק העלמות, דשגגות הרבה הרי נודע צינחיס, ואע"ג דצפחה חרופה אמרינן שבת ע"ב א' דאף שאין העלמות מחלקות כיון שמביא קרבן אחד על עבירות הרבה מ"מ ידיעות מחלקות למ"ד בעי ידיעה וידיעות מחלקות, הכא שאני דצפירוש ריבית תורה קרבן אחד על שגגות הרבה, ואפשר דלפ"ז גם הפרשות אינן מחלקות דכיון ידיעות המחלקות בחטאת חידשה תורה דבאשמות אינן מחלקות, [וידיעת ספק באשם כידעת ודאי בחטאת כמבואר ברמב"ם שזכרנו לעיל סק"ה], תו אמרינן דאף

מחלקות לחטאת הוא נלמד ממה דמצינו דמחלקות באשם תלוי, וכיון דלדידהו אין העלמות מחלקות לאשם תלוי תו לית לן מהיכן למילף ידיעות ספק מחלקות לחטאת.

ומהא דאמרינן בסוגיין דהאכל ושותה ציוס הכפורים חייב שתי חטאות לרבי, יש ללמוד דע"ס הדבר שנחלקו החטאים לענין אשם תלוי הוא המחלקות גם לחטאות, דהא ציוס הכפורים ליכא שום ידיעה, ולפ"ז נראה דגם ידיעות ספק המחלקות לחטאות היינו לא משום ידיעה זו חשובה לחלק לחטאות, אלא דמכיון דידיעה זו חילקה לענין אשם תלוי ממילא כיון שהוא חלוק לאשם תלוי חלוק הוא גם לענין חטאת, ולפ"ז נראה דהאכל ספק חלב ספק דם ונודע לו וחזר ואכל ספק חלב ספק דם ונודע לו דפטור מאשם תלוי כדתנן י"ט א', דאם אח"כ נודע לו ששניהם היו חלב דמביא חטאת אחת על שניהם, ידיעת הספק כיון שלא חייבה אשם תלוי אינה חשובה לחלק שאין ידיעת ספק מחלקת לחטאות אלא מה שהיא מחלקת לענין אשם תלוי גורם שיתחלק גם לחטאות, וכן אמרו בירושלמי פ"ב דשבויות ופ"ג דהוריות דכהן משיח כיון שאינו מביא אשם תלוי, כו"ע מודו דאין ידיעות ספק מחלקות אלא, (ועי' מש"כ לקמן ד"ה והנה וד"ה ונראה).

הא דקתני כשם שמביא חטאת כו', אסקו צגמרא בקושיא לר"ל דהול"ל חטאת באשם, ואינה תיובתא דודאי עיקר דברי רבי הם למילף אשם מחטאת, דכשם שהעלמות מחלקות לחטאת כך העלמות מחלקות לאשם תלוי, והיינו עיקר הפלוגמא דאחי התנא לאשמועינן אי העלמות מחלקות באשם תלוי, אלא דלפי דלצתר דידיעין דהעלמות מחלקות באשם תלוי ממילא נתחלק גם לחטאות לכך נקט רבי דמביא חטאת על כל אחת ואחת, אף שלא היה ציניהם אלא ידיעת ספק, וע"ז הקשו צגמרא דלא הוי ליה להצליע דין זה והו"ל לפרושי דלפי דמחלק באשם מחלק בחטאת, דרהיטת לשונו כאילו הוא דבר ידוע ידיעות ספק מחלקות לחטאות אף אי אין העלמות מחלקות באשם תלוי.

(ה) יש להסתפק אם אשם תלוי בעי ידיעה, ונפ"מ אם אכל חמשה זיתים ספק חלב ונודע לו

משום שאין יום הכפורים מכפר בלא ידיעה, ולמאי דאחד ליה נשאר אמנם כן דלמ"ד ידיעות ספק מחלקות גם יום הכפורים מחלק, וכדמסקינן דצרייתא דאכל ושתה בהעלם אחד כרצון דרבי.

והנה מצוה דאף באוכל חתיכה אחת דאילו נודע לו כספיקו היה פטור מאשם תלוי למאי דקיי"ל דבעי חתיכה אחת משתי חתיכות מ"מ אם עבר יום הכפורים הרי הוא מחלק לחטאות, אע"ג ידיעות ספק של חתיכה אחת כחצו לעיל דלכו"ע אינה מחלקת, וטעמא דמילתא דאף שאין חיוב אשם תלוי מ"מ יום הכפורים מכפר חלק החטא דוגמת חטא ספק החייב באשם תלוי שיום הכפורים מכפרו, וסגי בהכי לחלק לחטאת, [ועי' לקמן כחצו דאף באשם מעילות לרצון דר"ע, מ"מ יום הכפורים מחלק], ולפ"ז אפשר דאף בכהן משום יום הכפורים מחלק אף שאינו מביא אשם תלוי.

שם איכא דאמרי כו' שחרית כו', יש לעי' במאי פליגי הני לישני, ועוד דכיון דקושטא הוא דכל שעתא דיומא מכפר אמאי אינטריך ליה למישאל ללישנא קמא מלפני יום הכפורים ואחר יום הכפורים ולא שאל מהאוכל שני זיתי חלב ביום הכפורים, וי"ל דהרי כל הקושיא אינה בסברא וכמש"כ לעיל, אלא דמעולם לא שמענו חידוש כזה וזוהי יש יתרון לשאל מהאוכל לפני יום הכפורים ואחר יום הכפורים שזה דבר שצוה טפי דאכילת יום הכפורים לא שכיחא, ולישנא בתרא ס"ל דשאל מהאוכל ביום הכפורים גופיה דצוה חשיב טפי העלם אחד, ולמש"כ להלן דאפשר דאיכא מ"ד דרך סוף היום מכפר ניחא צפשיטות ל"ק.

שם שחרית ביום הכפורים וכזית חלב במנחה כו', ק"ק דנקט שחרית ומנחה ולא נקט סתמא האוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ביום הכפורים, כדפריך בסמוך גבי האוכל ושותה, ואף את"ל דמשכחת לה דצלען צבת אחת, הו"ל לפרושי בשאכלן צוה אחר זה אצל שחרית ומנחה ל"ל, ושמא נקט להו דכבר נשתלח השעיר ציניהם וראוי טפי לחלקן.

שם דילמא כוליה יומא מאורתא, ר"ל דבעינן כוליה יומא לכפרה מתחלת כניסתו עד יציאתו, ואע"ג דלילה לחודיה אינו מכפר כדאמר בצפשיטות לעיל ז' א' שזועות י"ג א', מ"מ מטרפא לכפרת היום, ולכך עצירה שנעשתה בלילה

הפרשות אינן מחלקות, דמפרשינן דסגי בקרבן אחד לחלות על הרבה זיתי חלב אף שנתחלקו צדיעות ובהפרשות, [ומיהו אי הפרשות מחלקות משום שאין הקרבן מכפר על חטא דלאחר הפרשה יש מקום לומר דאף באשם תלוי כן, עי' לעיל סק"א], ומה"ט אפשר דאף למ"ד אין ידיעות מחלקות דלדידיה

אשמועינן קרא דעל שגגתו אלא שאין העלמות מחלקות וא"כ לית לן כלל קרא למעט דברים המחלקים כגון הפרשות, מ"מ אפשר דגם לדידיה אין הפרשות מחלקות דמסברא קים להו לחז"ל דהא דאין העלמות מחלקות הוא משום דסגי בקרבן אחד על עצירות הרבה, ואף בהפריש קרבן בין אחד לאחד, ולא דמי לשפחה חרופה דהתם עיקר קרא במזיד כתיב, וי"ע.

ויש לעי' גופין מוחלקין מאי אי סגי בקרבן אחד לריב"ז ור"א ור"ש, ונראה דמודו דמביא על כאו"א, וי"ע.

והנה יש מקום לומר דהני תנאי לא פליגי ארבי במאי דס"ל דכל המחולק לאשמות מחולק גם לחטאות למאן דמפרש דרבי ס"ל ידיעות ספק מחלקות לחטאות, אלא דאינהו ס"ל דאין העלמות וידיעות מחלקות לאשמות וממילא גם לחטאות אינן מחלקות, אצל הפרשות אי מחלקות באשמות או כפרה דודאי מחלק באשמות, וכש"כ כפרה בין מעשה למעשה, מחלקות אף לחטאות, ולכך הוצרכו בגמרא לחדש למסקנא דר"ז לא קאמר אליבא דרבנן דרבי דלדידהו כיון שנשתנה דין אשם דסגי בקרבן אחד על עצירות הרבה, תו אמרינן דאין חילוק אשמות גורם חילוק חטאות, [והוא פשוט בסברא דמעשה המחלקת בחטא הגורם אשם מסתברא דגם תגרום חילוק בחטאת, דשניהם משותפים בחטא, אצל מעשה המחלקת בכפרת האשם אין לה לגרום חילוק בכפרת החטאת], ואף בהביא שני אשמות תלויין על שני זיתי חלב מ"מ אם נודעו לודאי ביחד מתכפרין בחטאת אחד. (ס"ה סק"ו).

שם הא בהעלם אחת אכלינון, אין כאן קושיא בסברא דשפיר יום הכפורים מחלק כיון שמכפר כאשם תלוי, אלא דמקשה שמעולם לא שמענו דבהעלם אחד בלא שום ידיעה צינתיים יציא שתי חטאות, והיינו דקא מהדר ליה אביי דילמא

אינה מתכפרת, ואפשר דאף בדאיכא שעיר נמי הו' ס"ל לאציי שאין השעיר מכפר אלא עצירות שנעשו קודם יום הכפורים דלכו"ע גם היום גורם הוא לכפרה, ומיהו בדאיכא שעיר אפשר שמכפר אף קודם גמר היום, וכן נראה דהכי תניא בתוספתא ובשזועות י"ג גרסי לה הרמב"ן והרשב"א בגמרא, ולית לן לחדש פלוגתא צוה.

שם אפילו עם חשיכה פטור שכל היום מכפר, זו תיובתא לאציי דמוכח בהדיא ממחגי' שאין צריך תחלת היום לכפרה ואף עצירה שנעשתה בסוף היום מתכפרא, אבל אכתי קשה אימא דסוף היום מכפר ולכך האוכל חלב שחרית ומנחה אינו מביא אלא חטאת אחת שלא נתחלקו בכפרת היום, ואפשר דלישנא דכל היום קדייק דמשמע כל שעה ושעה מן היום, דאל"ה הול"ל שסוף היום מכפר, אבל א"א לומר כן דבירושלמי שזועות הביאו הרשב"א שם י"ג נחלקו אמוראי אי כל שעתא ושעתא מכפר או סוף היום, ולא הביאו הך מחגיגין, וכן בצרייתא דגרסי לה שם בגמרא מפורש דסוף היום מכפר ולא הביאו בגמרא הך מחגיגין כלל, וכן הראשונים ז"ל שם לא הביאוה, ובתו' שם כתבו לפרש דכן היא מסקנת סוגיין התם כהך צרייתא דסוף היום מכפר, [וכן העתיק הר"ן סוף יומא הך תוספתא, וכבר תמה בגזרות ארי שם מסוגיין], וע"כ ז"ל דהא דכל היום מכפר לאפוקי מאציי אחי וה"ק דגם סוף היום לחודיה מכפר והדרה קושיין לדוכתה, ואפשר דה"נ דממחגי' ליכא לאוכוחי, אלא דרצ"ח הו' ס"ל הכי מסבירא דכל שעתא מכפר ולכך הקשה, ואציי נמי אודי ליה בתר דשמע מחגי' דלאו כולא יומא צעי, א"נ הא פשיטא דכל חלק מן היום משתתף בכפרה (עי' תו' שזועות שם) אלא הנידון אי כל שעתא מסיים הכפרה או דסוף היום משלים הכפרה, והלכך לענין אשם תלוי כיון דכל שעתא מתחלה לה הכפרה סגי צהכי לחלק, הא למה זה דומה לנשחט האשם דודאי מחלק אע"ג דעיקר כפרה צוריקה, ואנו צריכין לזה בסמוך צהא דפריך מהאוכל ושותה וכמשי"ת.

שם והא צין אכילה לשמיה אי אפשר דלא הוה שהות ציום דמתיידע ליה כו', יש לעי' לוקמא צלילה דהא לעיל ז' אי' שזועות י"ג אי' פשוט

בסוגיין דלילה אינה מכפרת וכדפרש"י שם דכתיב ציום הזה, ועו"ק דנוקמא קודם שהציאו השעיר דודאי מסתברא דבדאיכא שעיר שער הוא דמכפר דהא מכפרת שער הקשו לעיל הודע ולא הודע תנן, ואפשר דנהי דהשלמת הכפרה ציום או בשעיר אבל מתחלתא דכפרה הו' עם כניסת היום ואף צלילה וסגי צהכי לחלק לענין אשמות וכמו הפרשת האשם או שחיטתו, ואפשר דמשנכנס יום הכפורים כבר אי אפשר ליה להקדיש אשם תלוי שחייב צו דכבר התחלה כפרתו ציום הכפורים, וכאילו נשחט הזבח. — לשון אי אפשר דלא הוה שהות ציום דמתיידע ליה לא נחפרש דלא הול"ל אלא דהא צין אכילה לשמיה א"א דלא הוה רגע אחת וכיפר, ואי צעודו עוסק בעצירה אין יום הכפורים מכפר עי' מש"כ לקמון, א"כ הול"ל והא צין אכילה לשמיה סתמא דמילתא יש הפסק ציניהם, אם זו כונת סוגיין, וצ"ע. (ס"ה סק"ו).

שם איתביה רצא אכל היום אכל למחר כו', יש לעי' אמאי לא פריך רצא מכל אוכל ציום הכפורים דתנן ריש מביילתין דחייב חטאת, ואמאי הא סתם אוכל אינו צולע ככותצת צבת אחת, וא"כ קמא קמא כיפר עליו יום הכפורים בחטא של לא הודע של אשם תלוי, ותו לא יצטרך לחיוב חטאת כדפריך צמעילה, וגם תירוצ קמא לא שייך צוה, ואפשר דצעודו עוסק בחטא אין יום הכפורים מכפר, [וצוה היה ניחא הא דאמרינן לעיל ז' אי' דחנקתיה אומנא או דפסקי מרא לשקיה, ולכאורה אף אי איירי צבלע ככותצת צבת אחת, אכתי לעולם שוהה זמן מה עד שמת ואכתי ליכפר עליה דגם גוסס כחי להתכפר ציום הכפורים, אבל אי צעודו עוסק בחטא אין יום הכפורים מכפר ניחא די"ל דחשיב עוסק בחטא עד מיתתו, ומיהו י"ל דהתם ה"ק שמת עם גמר אכילה או עצודה ודומיא דעצד סמוך לשקיה"ת, והזכירו חנקתיה אומנא להסביר האזון, אבל הכונה צשאיירע שמייתתו וגמר אכילתו צאו כאחד], אבל קשה לחדש כן מדנפשינן, גם לפ"ז הו"מ גמ' לשנויי לעיל הא דהאוכל ושותה דאיירי צלא הפסיק ציניהם ועוסק בחטא, ועוד דצהפסיק פחות מכדי אכילת פרס נמי יש לחשוב כהפסק לכפרה, ופשטא משמע דכל צכדי אכילת פרס חייב קרבן, וכן לעיל ז' אי' לא אמרו צפשיטות צשעוסק בחטא עד מואלי יום הכפורים.

הראשון וחזר ונודע לו בודאי על השני, שאין מביא חטאת על השני, דכיון דחזי זית קמא נגרר לאשם תלוי קמא דומיא דחטאת דאמרינן שבת ע"א ב' דהחזי זית אין צריך ידיעה ומתכפר יחד עם הזית קמא, א"כ הכזית בתרא נתחלק לאשם תלוי ונתחלק גם לחטאות ואינו מטטרף.

שם על ממונא לא מכפר, לפ"ז לר"ע דמחייב אשם תלוי על ספק מעילות חייב אף בעבר עליו יום הכפורים, שו"ר כן במל"מ רפי"ב משגגות.

שם על פלגא דשיעורא לא מכפר, כלומר דכיון שאין עליו חטא של חיוב קרבן אין יום הכפורים מכפר על ענין הקרבן וכשמטטרף חייב בקרבן, דומיא דמש"כ לעיל דבחלצ פשיטא שאין יום הכפורים מכפר על חזי שיעור לפטור מחטאת, [ובמל"מ פ"ג משגגות ה"ט נתקשה בטעמא דאינו מכפר על חזי שיעור, ולמש"כ ניהא], ונפ"מ צין הני תרתי שינויי לענין אש מעל בפרוטה קודם יום הכפורים וחזר ומעל בפרוטה אחר יום הכפורים בהעלם אחד דלשינויא קמא מיימי חד אשם ולשינויא בתרא נתחלקו לאשמות כיון שיום הכפורים כיפר מקצת החטא, (ולא שייך כאן להזכיר הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לענין כפרת יום הכפורים, דהכא בכפרה כעין אשם תלוי איירינן ולזה לא בעי השבת גזילו). (ס"ה סק"ו ו' ח').

י"ט א' ת"ק סבר אמרינן מקצת ידיעה ככל ידיעה כו', אע"ג דלפי ידיעתו עדיין טהור הוא דספק טומאה צרה"ר טהור, ונמנא שאין כאן ידיעה שנטמא, מ"מ כיון שבזא"ז כבר ידע משתי הספיקות שעל ידן הוא ודאי טמא, שפיר חשיבא ידיעה, אצל אש ידע רק משביל אחד לא חשיבא אפילו מקצת ידיעה אף לא לרבנן.

וא"ת דהכא חשבינן למקצת ידיעה כידיעה לרבנן, ואילו ידע שנגע בשרץ וידע שהנוגע בשרץ נטמא, ולא צירף שתי ידיעות אלו לדעת שהוא טמא, הרי לפרש"י שבועות ה' א' היינו ידיעת בית רבו דרק לרבי חשיבא ידיעה, וי"ל דשאני הכא שהוא יודע שהוא ספק טמא.

בשבועות י"ט ב' מקצת ידיעה ככל ידיעה כו', אפשר דבעינן שידע כל מאורע הטומאה אל נכון, אלא דסגי בנודע מקצתו ושכח

לבד נראה דחזי זית חלב לאו חטא דחטאת הוא אף אי חסור מן התורה, ואף אי מתכפר ביום הכפורים אין זו כפרה דחטאת או אשם תלוי אלא כפרה דחטא קל ואין כפרה זו מחלקת לחטאות, ודוקא במעילה דמעילת חזי פרוטה הוא חטא גמור אלא שלא חייבה עליו תורה קרבן, בזה אמרינן דאש נתכפר חטא זה תו אינו מטטרף להביא עליו קרבן, כיון שכבר נתכפר חזי חטא במדה ידועה, [והסברא בזה דבאוכל חזי זית חלב אש לא השלימו לכזית בתוך אכילת פרס נמנא שלא אכל חלב דחזי זית לאו אכילה היא כלל ונמנא כאילו שלא עשה אפי' חזי עצירה, משא"כ במעילה דאף שלא השלימה לפרוטה, מ"מ עצירת חזי פרוטה קיימת ויש כאן חזי עצירה ממש], ובמל"מ פ"ג משגגות ה"ט חלה דין זה אי יום הכפורים מכפר על חזי זית חלב בשינויא דאע"א, ולמש"כ בחלב אף לס"ד הוי פשיטא דאינו מכפר על חזי שיעור.

ונראה דאף לרבנן דר"ע לקמן כ"ב א' דלא מחייבי אשם תלוי בספק מעילות פריך רבא, דלא הזכירו בגמרא הא דר"ע, וגם מאן לימא לן דהך ברייתא כר"ע אחיא דליפרוך מינה, אלא משמע דאף לרבנן פריך, ואע"ג דלא נתחלק לאשם תלוי, מ"מ כי היכי דסברינן ידיעות ספק מחלקות לחטאות והיינו דחילוק החטא לענין כפרת אשם תלוי מחלקו גם לכפרת חטאת, ה"נ אש נתכפר חלק החטא במדה ידועה דין הוא לחלקו לענין כפרת חטאת, אף שאין בו חיוב אשם תלוי, והלכך הנהגה שוה פרוטה קודם יום הכפורים וחזר ונהגה שוה פרוטה אחר יום הכפורים בהעלם אחד, יום הכפורים מחלקו ויציא ב' אשמות, ואש נהנה חזי פרוטה לפני יום הכפורים וחזי פרוטה אחר יום הכפורים אינם מטטרפין ופטור לגמרי, אצל ידיעות ספק אינן מחלקות בדליכא אשם תלוי שאין ידיעות כלום אש אינן גורמות קרבן, הלכך אף לפי קושית רבא מעל בפרוטה ונודע לו בספיקו וחזר ומעל בפרוטה ונודע לו בספיקו וחזר ונודע לו בודאן מביא אשם אחד לרבנן דר"ע, [ועיין לעיל ד"ה והנה לענין חתיכה אחת].

ונראה ללמוד מסוגיין דהאכל כזית ומחצה חלב ונודע לו בספק על כזית קמא וחזר ואכל חזי זית בהעלמו של שני וחזר ונודע לו בודאי על

אחת משתי חתיכות, אצל לר"ל דפרכינן דלוקמה כרבי יש מקום לדון, ידיעת ספק דומיא דחתיכה אחת כתבנו לעיל י"ח ז' סק"ד שאינה מחלקת לחטאות לכו"ע, וא"כ י"ל דה"נ צעי ידיעת ספק דומיא דשתי חתיכות שראויה לחלק גבי חטאת, ומיהו לפמש"פ דעיקר הקושיא היא ר"ל אמאי לא אמר כר"י א"כ אף לדידיה בכל ידיעת ספק סגי, (ויש כאן מקום עיון אי ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא א"כ מאי ענין צדיעת ספק הא לא שייך בזה ונעלם כיון דאף בזכור ראוי להכנס ולאכול אם לא בחתיכה א' משתי חתיכות דבזה לכו"ע אסור מדאורייתא, ול"ע בכ"ז כעת). (ס"ה סק"ט).

בתו' שבעות י"ט ז' ד"ה עשו דהתם הוא מסופק אי שייכא כלל טומאה כו', נראה דאין כונתם משום דהכא שני שצילין הוי חתיכה משתי חתיכות, (עי' מהרש"א), אלא כונתם דספק הידוע לכל אינו קובע דינים כדין ספק, אלא הוא אופן מיוחד ויש בו פנים להקל ולהחמיר, וכדאמרינן התם דאי לא ידע אי שרץ טמא אי נפרדע טמא חשיבא ידיעה כיון דזיל קרי צי רב הוא, והיינו דלא חשיב ספק, וה"נ יש מקום לומר להקל שהוא בכלל מסופק אם שייך לו טומאה, [ובזה ניחא נמי לאידך גיסא דאי בכעדשה חשיבא ידיעה מ"מ הכא ס"ל לר"ל ידיעת ספק לא חשיבא ידיעה, והיינו משום דחשבינן גם לכעדשה זיל קרי צי רב].

בתו' שם ד"ה כאן אצל זה דמחלקות לחטאות מודה, נע"ג דהא מבואר בכריתות שם דטעמא דנתחלקו לחטאות הוא משום שנתחלקו לאשמות, וכדאמרינן דיוס הכפורים מחלק, וממילא לרבנן דרבי שלא נתחלק לאשמות לא נתחלק גם לחטאות, וגם זהדיא אמרו שם דר"ז [דסבר כר"ל] דלא קאמר אלא אליבא דרבי, וכדפרש"י שם, [ועי' מש"כ לעיל י"ח ז' דהיינו לומר דאף בנתכפר בשני אשמות סגי בחטאת אחת, אצל ידיעת ספק פשיטא שאינה מחלקת]. (ס"ה סק"י).

מתנבי' חלב ונותר כו' ור"י פוטר, נראה דאם ידע ואח"כ שכת, שפיר מציא אף לר' יהושע, ואף בלא הפריש מפריש לשם מה שחטא ומתכפר לו, שו"ר שכת"ה צרמז"ס פ"ב משגגות והוא מתוספתא.

וחזר ונודע מקצת השני ושכחו, דהו"ל ידיעת הכל והעלמה, אצל מי שנטמא בזדאי וקוצר שנטמא בספק חשיב ידיעת ספק ולא מקצת ידיעה, כיון שאין הכל ידוע לו. (ס"ה סק"י).

שם אצל בכל התורה כולה כתיב או הודע כו', ובזה גם ר"ל מודה דהאי או הודע ידיעה ודאית היא, דהא לכו"ע לא מיייתי חטאת צדיעת ספק, אלא ה"ק דבחטאת אין ענין צדיעת ספק כלל אף לא לחלק העלמות.

שם לוקמה כרבי, פי' דכי היכי דסבר רבי ידיעת ספק חשובה לחלק לענין חטאת ה"נ חשובה ידיעת ספק כידיעה בתחלה לענין טומאת מקדש וקדשיו, ול"ע דהיכן אשכחן חשיבות לידיעת ספק לענין חטאת, הא מה ידיעות ספק מחלקות הוא משום שנתחלק לאשמות, ואף בלא נודע כלל, אם עבר יוס הכפורים דקאי במקום אשם תלוי נתחלק לחטאות, הרי שאין הידיעת ספק גורמת אלא החילוק לאשמות גורם, ומנאמי צירושלמי פ"ב דשבעות דמשני אמנם כן דהתם טעמא משום שאשמות מחלקין, ונריך לומר דהה"נ דמהא ידיעות ספק מחלקות אין ללמוד דסגי צדיעת ספק בתחלה לטומאת מקדש וקדשיו, אלא דמסבירא אפשר לומר דסגי התם צדיעת ספק כיון דלא כתיבא ידיעה אלא ונעלם, וגמרא פריך אמאי לא אמר ר"ל כר"י, והזכירו דאדרבה גבי חטאת איפכא ס"ל דלר"ל יש חשיבות לידיעות ספק לחלק ואה"נ דמשום א"ת הוא, אצל זה גופא דחילוק לאשמות מחלק לחטאות הוא משום שיש חשיבות ידועה לידיעת ספק ולכך המתכפר בספק מתחלק לזדאי, ואילו ר' יוחנן ס"ל שאין חשיבות לידיעות ספק לגבי חטאת, ולענין טומאת מקדש וקדשיו סברותיהן הפוכות, ולשון לוקמה כרבי לאו דוקא ור"ל לוקמא דסגי צדיעת ספק דהא אשכחן חשיבות לידיעת ספק לרבי, ומשני דר"ל צעי לאשמועינן דאיכא תנא דלא צעי ידיעה כלל והיינו ר' ישמעאל, ולפ"ז אפשר דר"ל לא פליג אסברת ר' יוחנן דאפשר לומר דהכא סגי צדיעת ספק לכו"ע, אלא דהזכיר לתרץ דאין מכאן ראיה דאפשר דס"ל כר' ישמעאל דלא צעי ידיעה כלל.

והנה למאי דאר"י כאן עשו ספק ידיעה כידיעה נראה דאין חילוק בקוג הספק ואף ספק דדמי לחתיכה אחת סגי ולא צעי דומיא דחתיכה

מה נפשך חלז אכל חייז כו', נראה דמק"ו פריך דאף בחלז ונותר מחייז ר"א כש"כ צנצלה ושרק, אבל באמת אף מדר' יהושע קשיא, דע"כ לא ס"ל לר"י עד שידע לך כמה חטא, אלא כשאנו יודע איזה איסור עשה אם שבת או יום הכפורים, אם חלז או נותר, אבל צידע שאכל חלז ואינו יודע אם חלז שור או חלז עז, שפיר מיימי קרבן דידע דחטא בחלז, ואילו הכא צעי ר"א דידע באיזה טומאה נטמא.

ובאמת ראוי לדון לרבי יהושע דס"ל במתני' כריתות י"ט א' דגם בעשה מלאכה בשבת ואינו יודע מעין איזו מלאכה עשה דפטור, מה דינו כשאנו יודע אם בשרץ נטמא או צנצלה נטמא, דלכאורה דמיינ' אהדדי דבטרייהו החטא ידוע שהוא חילול שבת וטומאת מקדש אלא שא"י איזו מלאכה ואיזו טומאה, ומרהיטת הגמ' דמשמע דלא פריך אלא דר"א אדר"א, אבל אי הוי סבר כר' יהושע הוי ניחא, נראה דלר' יהושע צעי דידע אם בשרץ נטמא או צנצלה. (שבוש' י"ח ב' ועי"ש המשך הדברים).

י"ט ב' אי דחלצים ועריות חייז כו', משמע דלא משכח"ל מתעסק דפטור בחלצים ועריות.

כבר כתבנו לקמן סק"ה דהא דאמרין דהמתעסק בחלצים ועריות חייז שכן נהנה, היינו דאיסורים אלו אין נגרע מחשיבותם גם כשנעשים במתעסק, אבל כל איסורי הנאה שייך בהם שפיר פטור מתעסק, וכדחזינן נמי בסוגיין דדומיא דמעילה בשאר איסורים פטור מתעסק עי"ש, וגם בחלצים ועריות אין האיסור על ההנאה, והדברים מבוארים בהא דדיינין פסחים כ"ה ב' בהנאה הבאה לו לאדם בע"כ, ומסקינן דכלא אפשר ולא קמכוין לכו"ע פטור, ולא אמרינן דאף מתעסק חייז שכן נהנה, וכעת ראיתי ברמב"ם פ"ד ממ"א הי"ב שכלל בהלכה אחת דין מתעסק בחלצים דחייז, ודין נהנה בע"כ דאינו אסור אלא במתכוין, וכונתו לחילוק שכתבנו, ועי' בר"ן פרק גיד הנשה ז"ג א' צדין ריחא מילתא שכתב דהנידון אם ריחא כאכילה וחייז מתעסק, או דהוי רק כהנאה ופטור מתעסק עי"ש, ועי' בחו' סנהדרין ס"ב ב'.

מש"פ רש"י דמתעסק היינו בששני חתיכות לפניו, אבל בחתיכה אחת וסבור שומן היא לא

שם על העושה ואינו יודע מעין איזה מלאכה כו', היינו שאינו יודע אם זרע או קצר, ולכאורה בזה ליכא מאן דפליג אר' יוסי, וברמב"ם לא הזכיר דין זה, ועי' בפ"ב משגגות ה"ה שכתב רק בלא ידע איזה נר שכבה, ומשמע דאם לא ידע אם כבה או הדליק חמנס פטור, וכו' יוסי, ויש להסתפק אם גם בהעלם שבת הדין כן, או"ד דוקא בהעלם מלאכות כיון דחלוקין לחטאות. (ס"ו סק"ו).

שם פרט למתעסק כו', נראה דפטורא דמתעסק אינו משום שהוא קרוב לאונס, דא"כ חלצים ועריות נמי, ועוד דכך לי סבור שהוא תלוש כמו סבור שהוא חול, אלא הטעם משום דאיכיליש חשיבות המלאכה, דמלאכה הנעשית במתעסק אינה מלאכה חשובה, ולכך בחלצים ועריות אין נגרע חשיבות ההנאה כמה שנעשתה במתעסק, כיון דסו"ס נהנה, ולכך חייז, [ועי' סנהדרין ס"ב ב' חוד"ה להגביה, וז"ל דכונתם דאי משכחת לה בשבת גוונא שאין נגרע חשיבות המלאכה מחמת התעסקותו כמו צנהנה, מ"מ פטור משום מלאכה מחשבת].

רמ"מ נראין הדברים כמש"כ הגרע"א ז"ל בתשובותיו סימן ח' דמתעסק נמי מיקרי שגגת עזירה, דהא קרא דבה בחטאת כתיב ומשמע דרך מחטאת אימעיט, ואע"ג דאיפגמה חשיבות המלאכה, מ"מ כיון שאין הפגם אלא מחמת חוסר ידיעה חשיבא שגגת עזירה, [ומהא דגבי רציחה אף מתעסק פטור מתשלומין מדין קס ליה צדרכה מנייה כדאמרין כתובות ל"ה א' מה מכה בהמה לא חלקת בין שוגג בין מויד כו' דרך ירידה כו', והיינו מתעסק, ועוד דהא מכה בהמה ודאי אף מתעסק חייז ודכוותה מכה אדם פטור, אין להציא ראיה למתעסק בשאר איסורים, אע"ג דכל עיקר דחייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין מהתם יליף, דשאני רציחה דאף גרמא אסור מדאוריתא דעל איבוד נפש הקפידה תורה, ולכך ודאי אף מתעסק חשיבא שגגת רציחה, אבל בשאר איסורים דהמעשה היא העזירה שפיר אפשר דמתעסק אין כאן מעשה עזירה כלל].

גמ' תניא אמר ר"א מה נפשך אי חלז אכל חייז כו', בשבוש' י"ח ב' דעולא רמי דר"א אדר"א ומשני מי אמר ר"א צעינן עד דידע אי בשרץ איטמי אי צנצלה איטמי ורמינהי אמר ר"א

הוא במקרה ואינו ניכר כלל בשעת עשיית המלאכה, ועי' לעיל י"ז א', והא דפרכינן אמרה בפטיש הוא בק"ו דאם גמר המלאכה חשוב לחייב עליו בפ"ע בכותב סמוך לכתב או במוסיף על האריג, כש"כ דראוי לחייב על ההכאה לחוד שהיא עיקר המלאכה אף שההגבהה ונטיית היד להכאה היה בחול, וה"נ בשחיתת ציור הכפורים או בשבת הסמוכים זל"ז, ולפרש"י משמע דאחריה פריך, ולפ"ז משמע דאם עקר בחול והניח בשבת חייב לר"א, והוא דבר חמא, דאטו העוקר ומניח בשבת אינו חייב לר"א אלא על ההנחה, הא ודאי דבעי נמי עקירה, שזו צורת המלאכה שנאסרה, ואם עקר ראובן והניח שמעון שניהם פטורים, ולא חשבינן להנחת שמעון כגמר מלאכה, וה"נ עקר בחול, וז"ע. (פ"ו סק"ו).

בדין מתעסק

(א) י"ט א' מתני' פרט למתעסק כו', נדפס לעיל א' במתני'.

(ב) י"ט ב' אמר רב נחמן אמר שמואל מתעסק בחלצים ועריות כו', סתם מתעסק מתפרש שלא נתכוין כלל למה שהוא עושה כמבואר פסחים ל"ג א' דהיינו הושיט ידו ליטול חפץ וסך בשמן, ודכוותה הכא נמי מתפרש מתעסק כגון שחטט בפיו וחלץ צידו וזלעו שלא במתכוין, או שנפל מן הגג ונתקע בערוה, [וכסבור רוק הוא וזלעו דחשיב מתעסק לכו"ע, מ"מ עיקר מתעסק היינו שלא נתכוין כלל למה שעשה, ורק שוגג בלא מתכוין מפרשינן בכה"ג בשבת ע"ג א'], וחייב בחלצים ועריות לפי דעיקר האיסור הוא ההנאה, ולא נגרע חשיבות ההנאה מחמת העדר הכונה, ודכוותה בשבת אף בגוונא שאין לפטור מחמת שנגרע חשיבות המלאכה מ"מ פטור משום מלאכה מחשבת, ונפ"מ בנתכוין לחתוך תאנה זו וטעה כסבור שצריך לחצירתה וחתכה, דמשום מתעסק אין כאן שהרי בשעה שחותך יודע מה שהוא עושה ומכוין לכך, ורק יש כאן טעות דסבור חצירתה היא, ומיפטר משום מלאכה מחשבת.

ויש לעי' אמאי לא סייעוהו לשמואל מהא דתניא לקמן כ' א' נתכוין לכבות את זו וכיבה את זו פטור, והני אמוראי דמקשו לשמואל אמאי לא הקשו ממתני' לצרייתא, וי"ל דצרייתא איכא לפרושי דבמתעסק איירי וה"ק שהושיט ידו לכבות זו ושלא במתכוין נכזית חצירתה בהושטת ידו דהוי מתעסק

הוי מתעסק, ז"ע דהא בהדיא אמרינן שבת ע"ג א' דסבור שומן הוא ואכלו הוי מתעסק לרבא, וכן כסבור רה"י ונמלא רה"ר, גם דברי רש"י במתעסק בעריות משובשין שהתחיל ז"ל דכסבור טהורה הוי מתעסק, וסיים דסבור שהיא אשתו הוי שוגג וכבר נתקשה בזה בשטמ"ק, גם מש"כ דבחלץ וחלץ הוי מתעסק ז"ע דהא בתאנים ותאנים מחייבין לכו"ע, וכן באבד מלקט מלבו והלכה ידו שלא במתכוין אי סגי בנעשית כונתו לדין מלאכה מחשבת הרי דלא חשיב מתעסק באיסור ואיסור, ועי' רש"י שזועות י"ט א', וז"ע.

שם לרבא משכח"ל כו', הו"מ לשנויי דמשכח"ל בשאר איסורין כגון שחטט חוץ ומפטם וסך דפטור בהו מתעסק, אלא דניחא ליה לפרושי דאף בשבת דפריך מיניה זימנין דאינטריך לפטור מתעסק.

שם דקדקתם אחרי כו', מש"פ רש"י קשה דמה חידשו לו בהוצאה הא פשיטא שי"ל שמקלפת היה בשבת ומקלפת ציור הכפורים, אבל אפשר לפרש כמש"כ בשטמ"ק, וכש"כ שהדבר מפורש בתוספתא, והנה קמייפלגי במכה בפטיש אם חייב על ההכאה האחרונה לחוד ולא איכפת לן במה שקדם להכאה, ואף אם עשה הכל בחול ורק נגיעת הפטיש בכלי היתה בשבת חייב, או"ד דהכל מתחלת הגבהת הפטיש חדא מלאכה היא ואם עשה מקלפת בחול פטור, וק"ק דמה ענין הגבהת הפטיש למלאכה, טפי הו"ל למימר דהורדת הפטיש היא חלק מן המלאכה, ואפשר שחלק מן ההורדה היה בשבת וחלק ציור הכפורים, ולמה אמרו מקלפת הגבהה, ואפשר דכל מעשה ההכאה קרי הגבהה וה"נ קאמר, וז"ע, ומשמע דליכא שום מלאכה שאין שייך לחלקה ואפילו לקט גרוגרת אחת נמי שייך לומר דמקלפת התלישה היה בשבת ומקלפת ציור הכפורים דאל"כ הו"ל למיפרך מזה, (ומש"כ בשטמ"ק בסו"ד מקוצר בחול ומשלים בשבת לא נתפרשה כונתו, ואולי לר"א קאי, ועי' להלן).

שם ולר"י גמר מלאכה לר"א כו', נראה דדוקא במלאכה שזשעת עשייתה היא במציאות ביחד כגון כותב סמוך לכתב או מוסיף על האריג בזה ס"ל לר"א דגמר המלאכה יש חשיבות שראוי לחייב עליה, אבל הקוצר פחות מכגרוגרת בחול והשלימה בשבת לכגרוגרת פטור אף לר"א, דליירופן

מתעסק בגוונא דאין צו אלס משום מלאכת מחשבת
נמי חייב בחצורה.

שם והא הכא מתעסק הוא ור"י נמי לא קא פטר
אלא מן מינא למינא כו', יש לעי' רצ יהודה
היכי הוי מפרש למתני', אי משום מתעסק דעלמא
דמיפטר מזה, הרי ליכא צמתיתין שהרי בשעה
שמלקט יודע הוא שמלקט כדקתני וליקט ענבים,
וע"כ משום מלאכת מחשבת פטר ר' יהושע, וא"כ
אדרבה ממתני' סייעתא לשמואל דאיכא פטור
בשבת משום מלאכת מחשבת, והא דפטר ר' יהושע
בתרי מיני ולא בחד מינא, ע"כ טעמיה דצוה לא
קפיד אינש והוי מלאכת מחשבת, ושפיר י"ל
דשמואל נמי הכי ס"ל, דאטו שמואל בחד מינא
איירי, הרי שמואל עיקר דינא דמלאכת מחשבת
אשמועינן, ושפיר מיתוקם בתרי מיני אי בחד מינא
לא קפיד, ואי קפיד בחד מינא הרי הוא ממש
בתרי מיני צין לר' יהושע צין לשמואל דעיקר
בקפידא דמלקט תליא, ועוד דשפיר י"ל דנקט תנא
תרי מיני לרבותא דר"א דאף בתרי מיני מיתייב,
ולר"י אמנס אף בחד מינא פטור דסו"ס אין כאן
מלאכת מחשבת, או דאורחא דמילתא נקט במה
שרגילין להקפיד קצת, ונ"ל דרצ יהודה הוי מפרש
למתני' דלאו צנתכוין ללקוט תאנים וסבור ענבים
צעינא וליקטן, אלא ציודע שצריך תאנים והלכה ידו
על הענבים וליקטן וסבור שמלקט תאנים, והוי ס"ל
דכהאי גוונא חשיב מתעסק דמיפטר מזה, כיון
דהלכה ידו בלא צנתכוין לענבים ואע"פ שידוע
שעוסק בליקוט ממחוצר, ומשום דלא צעי לאוקמא
פלוגתא דר"א ור"י צדינא דמלאכת מחשבת לכך
הוי מפרש דכו"ע לית להו דינא דמלאכת מחשבת
ולכך ר"א מחייב דלא ס"ל דכהאי גוונא חשיב
מתעסק, ור' יהושע סבר דאף זה מתעסק, והיינו
דקאמר דבחד מינא אף ר' יהושע מיתייב כלומר
דכיון דטעמיה משום מתעסק ממילא בחד מינא
לא שייך לחשבו מתעסק, ולמאי דדחי שמואל ומוקי
דבאצד מלקט מלבו איירי ופליגי אי כהאי גוונא
הוי מלאכת מחשבת, נראה דלכו"ע כהאי גוונא
[דהיינו שמתכוין ללקוט תאנים והלכה ידו על
הענבים] לא חשיב מתעסק דכיון שידוע שעוסק
בליקוט ממחוצר אף שטועה צין תאנים לענבים,
הרי הוא יודע עיקר מלאכתו ולא חשיב מתעסק,
תדע דאם איתא דכהאי גוונא חשיב מתעסק הו"ל

ממש ופטור לכו"ע אף בשאר איסורין, דמה
שמכוין לאיסור אין גורם חיוב במה שעשה
כמתעסק, ומיהו לקושטא דמילתא למאי דס"ל
כשמואל מפרשין נמי לצרייתא דבמכזה צוונה
איירי אלס שטעה וכסבור שמכזה את זו שצריך
לכבות וכיזה את זו שאינו צריך לכבות, וכן
צלהליק, ומיפטר משום מלאכת מחשבת כדשמואל.

שם אמר לו ר"ש זהו שמציא אשם תלוי כו', א"ה
עי' מש"כ בהוריות י' א' בהא דאמר ר"ש
התם צכהן משיח ונשיא דאם נודע להם עד שלא
נתמנו הרי הם כהדיוטות דר"ש חשיב לידעיה
כגורם לחיוב החטאת, ואפשר דר"ש לטעמיה דס"ל
דבספק חלב ספק נותר מציא אשם תלוי, וכיון
דהקפידה תורה שידע במה חטא ש"מ דהידעיה
כגורם לחיוב היא, ומיהו אין נראה דרצנן דר"ש
מחייבי חטאת בספק חלב ספק נותר, וגם להלכה
קיי"ל כרצנן דר"ש וקיי"ל דצריך שידע במה חטא,
אלא דאולי י"ל דממה שחייבה תורה אשם תלוי
משמע טפי ידיעה גורמת החיוב, אבל אין נראה.

שם והא תינוקות דכי מתעסק דמי כו', נראה
דאף ציודע שזה התינוק הוא יעקב אלס
שטעה וכסבור שיעקב נולד בשבת נמי חשיב
כמתעסק דפטור משום מלאכת מחשבת, דאל"כ
נוקמה כהאי גוונא, ומתני' נמי דיקא דקתני ושכח
ולא קתני וטעה, וטעמא דמילתא משום דזה גופא
שחושב שזהו הנולד בשבת חשיב טעות צמעשה,
שהרי תחלת כונתו למול את הנולד בשבת, ולא
חשיב מלאכת מחשבת, ומיהו דוקא בדאיכא צ'
תינוקות או אמרינן שאין כאן מלאכת מחשבת כיון
דבשעה שמל הוא חושב שמל את הנולד בשבת,
אבל בתינוק אחד וכסבור שנולד בשבת אין כאן
חסרון משום מלאכת מחשבת שהרי בשעה שצא
למול אינו חושב למול לאחר, אלא שרצונו למול
מצוסם על טעות וזה אינו חסרון צמלאכת מחשבת,
דכל אדם מלא טעויות ואין לנו אלס רצונו בשעת
מעשה, אבל כסבור שהוא עושה פעולה זו בגוף
אחר זה לא חשיב מלאכת מחשבת.

שם הנח לתינוקות כו', פי' צשטמ"ק צסם הרא"ש
דכיון דמקלקל בחצורה חייב ש"מ שא"צ
מלאכת מחשבת בחצורה, דפטור מקלקל משום
מלאכת מחשבת הוא כדאמר חגיגה י', וממילא אף

ומיהו רב אושעיא בקושיתו הוי סבר דלר"ש ור"ש שזורי במין אחד באבד מלקט מלכו לכו"ע חייב, וחזינן דאף באבד מלקט מלכו יש לחלק בין מין אחד לשני מינים, ושפיר י"ל דאף לאוקימתא דרב יהודה לא פטר ר' יהושע אליבא דר' יהודה אלא בשחורות ולבנות ולא בשחורות עממן בין זה לזה.

ובראיה דרב יהודה הוי מפרש פלוגתא דר"ש ור"ש שזורי, ור"י, בשחורות ולבנות, וחשיבי שם

אחד וכדמפרשין למסקנא, וקמפלגי אי חשיב מתעסק בזה לר' יהושע, דר"ש ור"ש שזורי סברי דבמין אחד שחורות ולבנות אף לר' יהושע לא חשיב מתעסק, ודוקא בתאנים ועגבים חשיב ליה מתעסק דקצירה של כל מין חשובה לעצמה וכשלל נטחין לקצירה זו חשיב ליה ר' יהושע מתעסק, אבל בשחורות ולבנות כיון שנטחין לקצירת סוג זה לא חשיב מתעסק, ור' יהודה סבר דאף בשחורות ולבנות סבר ר' יהושע דהוי מתעסק, ולכאורה היה אפשר לומר דאף ר' אושעיא היה מודה לרב יהודה בזה דאי פלוגתאן במתעסק דכל התורה שפיר יש לן לפרש דשני שמות היינו תאנים ועגבים, אבל שחורות ולבנות שם אחד הן, דבנידון מתעסק יש לבקש שינוי בצורת המלאכות, ורק לבתר דשני שמואל דהנידון דבין מלאכת מחשבת ובאבד מלקט מלכו הקשה ר"א א"כ צמאי קמפלגי, דכשהנידון במלאכת מחשבת יש לפרש דשחורות ולבנות נמי שני שמות נינהו, כיון שהנידון בצרון המלקט, אבל א"א לומר כן דא"כ למה צאמת קאמר ר"א דפליגי במתעסק לימא דכו"ע לית להו מתעסק דמלאכת מחשבת, ובמתעסק דעלמא פליגי וכדרב יהודה, אלא משמע דרב אושעיא מסבירא משמע ליה דשחורות ולבנות בכלל שני שמות הם אף אי פליגי במתעסק דכל התורה, ולכך הוצרך לפרש דבמתעסק פליגי.

כ' א' אלא לאו מתעסק איכא צינייהו דר"י סבר מתעסק חייב כו', צחו' נדחקו לפרש מנין פשיטא ליה דר' יהודה מחמיר, וי"ע מאי קשיא להו ז"ל דהא ודאי ליטנא דר"י מוכח דמודה הוא דבשני שמות דקאמרי ר"ש ורש"ש נחלקו, אלא שבא להוסיף דנחלקו אפי' בנתחין כו', ואם איתא דר"ש ורש"ש איירו בלא אבד מלקט מלכו וסברי מתעסק חייב, ור' יהודה סבר מתעסק פטור לכו"ע, ולא נחלקו אלא באבד מלקט מלכו, א"כ

למיפטר אף באבד מלקט מלכו, דנראה פשוט דבנתחין ללקוט תאנים וסבור עגבים צעינא והושיט ידו לעגבים וזהליכתו נחתכו תאנים שלא במתחין דפטור, דכיון דהוא מתעסק גמור לא שייך לחייבו אף שנעשה כונתו, וה"נ בנתחין לעגבים והלכה ידו על התאנים אי כהאי גוונא מתעסק גמור הוא, אלא ודאי דכהאי גוונא לא חשיב מתעסק, ורק משום מלאכת מחשבת איכא למיפטריה.

שם ה"ע כגון שאבד מלקט מלכו כו', הנידון בזה הוא אם יש ליחס חשיבות למה שסבור תאנים צעינא וממילא אין כאן מלאכת מחשבת, או דטעותו אינו חשוב כמציאות וחשיב אתעבידא כונתו, וזה מחלקין בין ב' שמות לשם אחד ומין אחד, דטעות בשם אחד י"ל דלא חשיב כמציאות ואזלינן בתר עיקר כונתו ומעשיו, שאין ליחס חשיבות לטעות קל בזמן שפיקר הכונה והמלאכה כהוגן.

אבל בנתחין ללקוט תאנים אלו וליקט אחרים לא חשיב מלאכת מחשבת אף שהם שם אחד ומין אחד, כדמוכח מגרות, וכדפריך רב יהודה גופיה דבמין אחד אף ר' יהושע מודה וקשיא לשמואל, הרי דפשיטא ליה דלשמואל אף במין אחד לא חשיב מלאכת מחשבת, דכל שלא נעשה כונתו ודאי אין כאן מלאכת מחשבת, וכך לי מין אחד כמו שני מינים שאין לנו אלא כונתו, וזו כונת תו' ד"ה הכא.

ובמיהו מה שנקטו תו' בפשיטות דבמין אחד מודה ר' יהושע, והיינו מדאמר כן רב יהודה בקושיתו, לו"ד ז"ל היה מקום להסתפק בזה, דאפשר דרב יהודה לאו מדיוקא קאמר כן, דשפיר נקט התנא שחורות ולבנות צהיה שיש לו סבה לבכר אלו על אלו, ולעולם אימא לך דאף בלבנות נמי הדין כן בנתחין לאלו וליקט אחרות, ורב יהודה מסבירא קאמר וה"ק ור' יהושע נמי לא פליג אלא משום דחשיב מתעסק [וכמש"כ לעיל דהכי מפרש רב יהודה] אבל משום מלאכת מחשבת לא, וא"כ במין אחד דלא חשיב מתעסק [דהכי פשוט ליה לרב יהודה מסבירא] אף ר' יהושע מחייב, אבל השתא דמוקמינן דפליגי באבד מלקט מלכו שפיר י"ל דלא מחלקין בין מין אחד לב' מינים, ושחורות ולבנות נמי כמין אחד חשיבי ומ"מ פטר ר' יהושע, וכן נמי בנתחין לאלו הלבנות וליקט לבנות אחרות,

לישנא דר' יהודה דה"ק אפי' אם בשעה שנחכוין ללקוט תאנים לקט ענבים ובשעה שנחכוין ללקוט ענבים לקט תאנים, כלומר וממילא שמעת מינה דצנריך לשניהם וצנידון לקדם איירי, ולפ"ז לר"ש ורש"ש בלקדם לכו"ע חייב דכיון דעומד ללקוט שניהם חשיב שפיר מלאכת מחשבת אף שהקדים המאוחר, ולר' יהודה פטור ר' יהושע אף בלקדם, ומייתנין ברייתא דנרות לסיועי דאיכא תנא דפטור בהקדים המאוחר והיינו כר' יהושע אליבא דר"י, ולקמן ב' דאמר רבא לקדם איכא צינייהו היינו נמי דרש"צ"א בשם ראב"ז סבר דלקדם חייב וכו"ר"ש ורש"ש, [ומוכח מזה דאף בשני מלאכות ס"ל דחייב בלקדם], ולפרש"י ז"ל דכר' אליעזר ס"ל, [אם לא דהתם צבת אחת איירי עי' להלן].

שם בשתי נשימות פטור, היינו אם גם בשניה טעה דבפשוטו כשמתכוין להדליק ולכבות והקדים לכבות הרי עכשיו רצונו להדליק והוי שפיר מלאכת מחשבת, אלא איירי דאחר שכיבה לא רצה להדליק.

הא דקתני צסיפא דמתני' א"כ למה נאמר אשר חטא זה פרט למתעסק, ק"ק לאוקימתא דשמואל ורבא דהא לדידהו הנידון במלאכת מחשבת ומה ענין אשר חטא זה לכאן, ושמא לדידהו יש לפרש דקאי ארישא דמתני' ר"א בחלצ ונתר א"כ למה נאמר אשר חטא זה וכדפרכינן בגמרא ור"א האי זה מאי עבד ליה, וגמרא אזלא לפוס ס"ד כאוקימתא דרב יהודה, ולפ"ז האי א"כ למה נאמר קאי לר' יהושע ולכך הקשו בגמרא לר"א, אבל לאוקימתא דשמואל ורבא מפורש במתני' דר"א ממעט מתעסק מזה. — ואי מתני' לר' יהושע קאי וכדמשמע פשטא דלישנא אין להקשות דלימא דאיצטריך זה עד שידוע לו צמה חטא, דשפיר ניחא לפרושי קושטא דמילתא דאף מתעסק מימעט מזה, וגם הוי דומיא דמתכוין לתאנים וליקט ענבים. — ק"ק מאי שייכא פלוגתא דמלאכת מחשבת למתני' הכא, בשבת הו"ל למיתני, וגם לשון לא נחלקו כו' משמע דאדלעיל קאי, והרי לא שייכא כלל הך פלוגתא לפלוגתא קמייתא. (ס"ו סק"ז).

בגמ' לקמן ב' רבא אמר להקדים איכא צינייהו, לכאורה בחתייה אחת איירי ולכו"ע חייב כדחתייה לעיל בנשימה אחת, וחייב שמים דחשיב

לר' יהודה בלא בצד מלקט מלכו פטור לכו"ע ל"ש בשם אחד ל"ש צ"ב שמות, ולא נחלקו אלא בצד מלקט מלכו, ואיך יתכן דר' יהודה יאמר אפי' מתכוין כו', הרי הול"ל לא נחלקו אלא בנחכוין כו', אלא ודאי ר"ש ורש"ש בצד מלקט מלכו איירו וקאמר ר' יהודה דלא בצד מלקט מלכו לחוד פליגי אלא אף בנחכוין כו', משום דלא קפדינן במלאכת מחשבת כלל, ואף בצד מלקט מלכו דפליגי היינו אי חשיב מתעסק לפטור בכל התורה, ומחשבה קמייתא לא איכפת לן זה כלל, ודיינינן רק משום שנחכוין ללקוט תאנים והלכה ידו על הענבים, ואפי' בלא מחשבה קמייתא נמי פליגי בנחכוין לתאנים והלכה ידו על הענבים אי חייב, ועוד דטפי ניחא לפרש בצד מלקט מלכו לר"ש ורש"ש שלא הזכירו דצריהם מעשה הטעות כלל, מלפרש כן דר' יהודה דפירש בהדיא נחכוין לתאנים ולקט ענבים ולא הזכיר מחשבה קמייתא כלל, וכש"כ אי ר' יהודה אחי לאשמועינן דלא פליגי אלא בצד מלקט מלכו דלא יתכן שינקוט לשון

נחכוין כו' ולא יזכיר מחשבה קמייתא כלל, וז"ע למה לא פירשו כן בתו'.

שם לא מתעסק דברי הכל פטור כו' ל"ש בשם אחד כו', ז"ע דהא עיקר הקושיא היתה משום דר"א הוי סבר דשחורות ולבנות שני שמות הם, ועיקר המירון הוא דשחורות ולבנות שם אחד הן, ולא נזכר רמז מזה בתירוצ הגמרא, [ואילו סברת החילוק בין שם אחד לב' שמות בצד מלקט מלכו היתה פשוטה גם לר"א, שהרי הן הנה דברי ר"ש ורש"ש], גם קשה למה הזכיר ר' יהודה תאנים וענבים דמודו בזה ר"ש ורש"ש, לא הו"ל לומר אלא שחורות ולבנות.

שם רבא אמר ליקדם איכא צינייהו, פרש"י וקמיפלגי ר"ש ורש"ש ור"י בלקדם בשם אחד, ולפ"ז רבא לא חידש כלום בזה דר' אושעיא ואיהו נמי כדחתינן לעיל קאמר דשחורות ולבנות שם אחד הן, ולאפלוגי אדשמואל קאתי דמוקי לה בצד מלקט מלכו מוקי לה איהו בלקדם, וק"ק הלשון ליקדם איכא צינייהו דהא בליקדם לא פליגי ולו"ד ז"ל היה נראה דר"ש ורש"ש בצד מלקט מלכו איירו כדמפרשינן להו עד השתא ור' יהודה הוא דאחי למימר דאף בלקדם פליגי, ואחי שפיר

ה. לענין שבת צעי מלאכת מחשבת והיינו שיעשה רצונו, אבל אם טעה פטור, כיצד היה צריך ענבים ושכח כסבור תאנים הוא צריך והלך וליקט תאנים, פטור, אע"פ שצטעה שליקט תאנים ידע שהוא מלקט תאנים, כיון שצטעות היה, וכן צנתכוין ללקוט תאנה זו ושכח כסבור תאנה אחרת צעינא וליקטה נמי פטור, אפי' שתייהן שחורות או לבנות.

ו. נתכוין ללקוט תאנים ושכח כסבור ענבים צעינא והלכה ידו על התאנים וליקטן פטור, דלא חשיב מלאכת מחשבת כיון שנתכוין להושיט ידו לענבים.

ז. נתכוין ללקוט תאנים שחורות ושכח כסבור לבנות הוא צריך והלכה ידו על השחורות חייב, [כ"נ דלאוקימתא דשמואל היינו שם אחד דס"ל לר"ש ורש"ש דאף ר' יהושע מחייב, והלכה כוותייהו נגד ר' יהודה דרבים נינהו, וגם הלכה כרש"ש אף בצרייתא כדאמר מנחות ל' ל"א, וכש"כ לגירסא דר' יהודה גופיה קמתמה למה פטר ר' יהושע, וגם לכו"ע ר"א מחייב, ואף רבא דמוקי בלהקדים י"ל דלא פליג בהא, וכש"כ לפמש"כ דרבא מודה דר"ש ורש"ש באצד מלקט מלבו איירו, דלפ"ז לרבא ליכא מאן דפטר בשם אחד באצד מלקט מלבו, ומיהו לפירוש זה לרבא אין ראיה דשחורות ולבנות שם אחד הן לר"ש ורש"ש וי"ל כדהוי מפרש רב אושעיא דב' שמות נינהו], וי"ע, וכש"כ בששתייהן שחורות או לבנות.

ח. נתכוין ללקוט תאנים תחלה ואח"כ ענבים וטעה ולקט ענבים תחלה, לפרש"י פטור, דהא לפרש"י אף ר"ש ורש"ש לא מחייבי בלהקדים אלא בשם אחד, וכן דעת הרמב"ם, [אבל למש"כ לפרש דר"ש ורש"ש לא איירו בלהקדים, א"כ אף צמי שמות מחייבי בלהקדים וכרש"א בשם ראב"ז דצרייתא, ולכאורה קיי"ל כוותייהו לגבי ר' יהודה דרבים נינהו וכמש"כ לעיל ואף דצרייתא נשנה ת"ק סתמא].

ט. וצנתכוין ללקוט שחורות תחלה ואח"כ לבנות וליקט לבנות תחלה אף לפרש"י חייב, דאית לן למינקט כר"ש ורש"ש, דבשם אחד לא קפדינן להקדמה, וכש"כ בלבנות ולבנות.

י. אם בפעולה אחת עשה שתייהן לא קפדינן להקדמה אפי' בשתי מלאכות, כגון שנתכוין

אחת צידא מחשבתו, ובשטמ"ק לעיל א' אות י"א בשם תו' משמע דמפרשי דפליגי אי חייב אחת או שתיים, וי"ע צטעם הדבר, וגם לשון להקדים א"צ משמע דבלהקדים פליגי ולא דנגשימה אחת פליגי אי חייב אחת או שתיים, ובשתי נשימות היה אפשר לומר דהשניה לעולם לרצון דאחר שהקדים המאוחר כבר הפסיד רצונו ועכשיו יש לו לעשות מה שטרם עשה, ולכך אחת חייב לעולם, ובשתי נשימות דלעיל נמי י"ל דפטור רק על הראשונה, א"נ בגוונא שגם השניה שלא לרצונו, אבל בסתמא לעולם חייב על השניה ומאן דלא חייש להקדמה חייב גם על הראשונה, ויותר היה נראה לפרש דבאמת צדד חתייה איירי אלא שצחתייתו הוצערו מיד דהיינו שחתה צאופן כזה שצחתייתו הצעירה מיד, [עוד צטרם נתגלו לאויר, שזו ההצעה הרגילה], ולא נתכוין להצעה זו, ומ"מ כיון שעוסק גם להצעיר אין כאן מתעסק דכלל כונתו כל ההצעה הנובעת מפעולתו, ואין כאן אלא משום מקדים צדין מלאכת מחשבת, וזהו קמיפלגי אי הקדמה לא חשיבא מלאכת מחשבת ופטור או לא.

ג) כל מש"כ בסוגיא הוא על פי פירוש תו' צמתעסק ומלאכת מחשבת.

ובמצינו למידין, א. עיקר מתעסק הוא שלא נתכוין כלל למעשה זה, כגון זרק חץ לנועזו צכותל ושחט קדשים צחוץ צהליכתו וזה פטור צכל התורה, לצר ממעילה דהתם צדיני מוץ וגזלן הוא ואף מתעסק חייב, וחייב אף צקרצן מעילה, כדאמר פסחים ל"ג א'.

ב. ואף נתכוין לחתוך ירק זה כסבור שהוא תלוש ונמצא מחובר חשיב מתעסק דפטור צכל התורה, [ועי' לקמן סק"ד עוד פרטי דינים מה חשיב מתעסק צכל התורה].

ג. אף העוסק צאותה עצירה פטור על מה שנעשה צמתעסק, כגון המלקט תאנים וצהליכת ידו נתלשו תאנים שלא צמתכוין הוי מתעסק ופטור צכל התורה, אבל נתכוין ללקוט תאנים והלכה ידו על הענבים וליקטן לא חשיב מתעסק דכל התורה דכיון שידע שעוסק צליקוט ממחובר אף שהחליף צין תאנים לענבים לא חשיב מתעסק, ורק משום מלאכת מחשבת שייך למיפטריה, ועי' להלן פרטי הדינים לענין מלאכת מחשבת.

ד. כל מתעסק צחלצים ועריות חייב שכן נהנה.

[ארבע], דאף זה לא חשיב מלאכת מחשבת דתלוש ומחוצר כשחורות ולבנות דמיין, וז"ע בזה.

ודאיתאן עלה אפשר לקיים גירסת הספרים בצרייתא דנרות דנתכוין להדליק זו והדליק זו או נתכוין לכבות זו וכיזה זו חייב, אף לפי תו', ומתפרש באין לו קפידא אלא כסבור שזו תתכבה ונכזית חצירתה, וכן בלהדליק, וחייב לכו"ע דכה"ג חשיב שפיר מלאכת מחשבת, כמו בלוקט תאנים וכסבור שיפגע בזו ופגע בחצירתה ושתיהן לבנות.

ולפ"ז אפשר לומר בדעת הרמב"ם כפי' תו', ומה דמחייב צפ"א מה"ש ה"י בנתכוין לכבות את זו וכיזה את זו היינו בלא איכפת ליה אלא שסבור שזו תכבה או שתאנה זו תפגוש ידו, וכן בלהרוג את זה והרג את זה היינו במלחמה שזרק חטים על אויביו כסבור שיפגע בזה ופגע בזה, ולפי שהיה בגירסתו בצרייתא דנתכוין לכבות את זו וכיזה את זו חייב למד חילוק זה, ולא רצה לפרש רישא בלהקדים כיון שאין לזה רמז בצרייתא, ובלבנות ושחורות פטר אף בלא איכפת ליה דכעין שני מינים הם ולא חשיב מלאכת מחשבת, וצנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחוצר שם ה"ח, רהיטם הדברים דבשני גופין קאמר, [ועי' צפ"א מה' שגגות ה"ז וצפ"ז הי"א], ומתפרש בלא איכפת ליה ומיפטר משום מתעסק, ומשום מלאכת מחשבת אין כאן כיון בלא איכפת ליה, [ועי' לעיל ד"ה ומיהו], דהא משמע י"ט ב' דאינטריך בזה פרט למתעסק בנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחוצר, ומשמע דמשום מלאכת מחשבת אין כאן, ובלהקדים שנה בתאנים וענבים ומשמע דכרש"ש ור"ש פסק דדוקא בשני שמות קפדין אהקדמה ולא בשחורות ולבנות, ודין אבד מלקט מלבו לא הזכיר דס"ל דקיי"ל כרצא דהוא בחרא דמתני' בלהקדים ואף ר"ש ורש"ש בלהקדים איירו וכפרש"י, וממילא אין לנו מקור לדין אבד מלקט מלבו, ולא שייך לומר דרצא לא פליג בזה אשמואל, דהא לשמואל פלוגתא דתנאי הוא, ולרצא לא אשכחן בזה פלוגתא ולא ידעין היכי עיקר. — ושמעתי שקרוב לזה כתב במרכזת המשנה.

ומרהיטת לשון הרמב"ם היה נראה דפטורא דמלאכת מחשבת הוא כעין מתעסק והיינו שעושה פעולה שאינו חושב לעשותה והיא

להדליק תחלה ואח"כ לכבות וצנפיתה אחת כיזה תחלה ואח"כ הדליק חייב שמים, [אע"פ דלפי' תו' צטמ"ק משמע דצצרייתא דהחיתה גחלים קמייפלגי בהא ות"ק לא מחייב אלא חדא, מ"מ נראה כמש"כ כיון דצצרייתא קמיייתא נשנה סתמא הכי, ולפרש"י אין הכרע דצצרייתא שניה קמייפלגי בהכי, וגם פשטא דסוגיא משמע דכיון דאחורי נמי לא מאחר חייב שמים].

יא. בלשעבר שליקט ואינו זוכר מה ליקט לכו"ע חייב חטאת, [דהא כל הנידון במלאכת מחשבת ולא במתעסק וממילא אינו ענין לשעבר]. — צדינים ה' ו' ו' יש לפקפק, וכמ"ש להלן.

ויש להסתפק במלקט תאנים ואין לו שום קפידא איזו ללקט, והושיט ידו כסבור שיפגע בזו והלכה ידו על האחרת ושתיהן שחורות או לבנות מהו, מי אמרינן אין כאן מלאכת מחשבת דהא סבור ללקט זו וליקט אחרת, או"ד כל כה"ג חשיב מלאכת מחשבת, כיון שאין הבדל ציניהם ואין לו קפידא בזה, ונראה דכה"ג חשיב שפיר מלאכת מחשבת שהרי עיקר מחשבתו על הלקיטה, ומה שסבור לפגוע בזו או בזו הוא סתם מחשבה ואינו קובע ברצונו וכוונתו במלאכתו כלום, והא דקאמר י"ט ב' אבד בחרא מינא אפי' ר' יהושע מחייב היינו במקפיד ללקוט זו מחמת איזו סבה שהיא, ומ"מ מחייב אף ר"י משום דלית ליה מלאכת מחשבת, ומשום מתעסק אין כאן, דכיון ששניהם מין אחד, אין כאן טעות במלאכה, לאפוקי שחורות ולבנות דהוי סבר רב יהודה דחשיב מתעסק ופטור בכל התורה כה"ג, והיינו דפריך לשמואל.

ובמיהו בשחורות ולבנות נראה דאף באינו מקפיד פטור משום מלאכת מחשבת, דכיון שנתכוין ללקוט סוג זה אין כאן מלאכת מחשבת אם ליקט סוג אחר, אף בלא איכפת ליה, הר"ז בנתכוין לתאנים וליקט ענבים ולא איכפת ליה, דאין כאן מלאכת מחשבת, ואף תלוש ומחוצר אפשר דכשחורות ולבנות דמיא, וניחא בזה מה שהוצרכו תו' לפרש פלוגתא דאב"י ורצא בנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחוצר דהיינו כסבור שזה תלוש ונמנא שזה מחוצר, ולא פירשו בשתי חתיכות ונתכוין לתלוש וחתך את המחוצר ובלא איכפת ליה, [עי' לקמן סק"ד לענין נתכוין לזרוק שמים וזרק

שזה גוף אחר המותר להיכא שידוע שזה הגוף הוא אלא דסבור דזמן מותר הוא, דזה דמי לכסבור שהוא יום חול והוא שבת דלא חשיב מתעסק, דכל הימים כגוף אחד, וכסבור תלוש ונמצא מחובר חשיב נמי טעות בגופין שהרי סבור שהוא דבר תלוש שהוא כגוף אחר, ועוד דחתיכת תלוש וחתיכת מחובר הם ענינים נפרדים לגמרי שזו קצירה וזה סתם חתיכה.

ולדאמור נמצא דתירתי צעי שיחשוב שהוא גוף אחר ושאותו גוף הוא דבר המותר, אכל נחכין ללקוט תאנים וליקט ענבים חייב דלא נחכין להיתר, אע"פ שהם שני גופין, וכן נחכין לאחותו זו ופגע באחותו אחרת, וכן חלב שור וחלב כשב לפניו ונחכין לזה ואכל את זה, ונחכין להיתר לא סגי עד שיחשוב שהוא גוף אחר, הלכך שתי נשיו עמו אחת טהורה ואחת נדה ונחכין לטהורה ופגע בנדה היא מתעסק, אכל באשה אחת כסבור טהורה לא חשיב מתעסק.

והא דאמר פסחים ל"ג א' נחכין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה מעל ומשמע התם דבשאר איסורין כה"ג פטור משום מתעסק, יש לפרש דבשני גיזין איירי כסבור להתחמם בזו ופגע בזו, דכיון שסבור שהוא גוף אחר המותר הוא מתעסק אכל נחכין להתחמם בגיזיה זו כסבור חולין ונמצא עולה חייב דלאו מתעסק הוא, וכמו באשתו בכסבור שהיא טהורה, וכ"כ בספר מנחת צדק סי' י" עי"ש.

ואף מסוגיין יש לדקדק קצת כמש"כ, דהא עבדין צריכותא לתלתא פלוגתא דאב"י ורבא, ועדיפא מכולהו הוא כסבור רה"י ונמצא רה"ר, וחזינן דבסברא כל דהוא הו"א דלא חשיב מתעסק, וא"כ אף אנו נאמר דע"כ לא מלאנו דהוי מתעסק אלא בכסבור רה"י ונמצא רה"ר דהוי סבור שהוא גוף אחר דהוי סבור שהוא חצר ונמצא רה"ר, אכל נחכין להתחמם בגיזים אלו כסבור חולין ונמצא הקדש מנלן דג"ז הוי מתעסק.

ובההיא דתינוקות כריתות י"ט ב' דמבואר שם דלא הוי מתעסק ורק משום מלאכת מחשבת דיינינן התם, אי איירי בשידוע שזה התינוק הוא פלוני אלא ששכחו וסבור שהוא הנוול בשבת, א"כ פשיטא שאין כאן מתעסק דהא לא טעה בגופין כלל והוי ממש כסבור טהורה היא ונמצא

נעשית בלא כונה, כגון שנחכין ללקוט תאנים והלכה ידו על הענבים שלא נחכין, אכל שידוע מה שהוא עושה אלא שהוא בטעות לא מיפטר, ונפ"מ נחכין ללקוט תאנים וסבור ענבים צעינא והלך לענבים וליקטן, דינא לחייבו, כיון שבשעה שמלקט הענבים יודע שהוא לוקט ענבים ורק שהוא בטעות דתחלת הליכתו ללקוט תאנים הוא, וכן בתינוקות אם יודע שזה התינוק הוא יעקב יש לחייבו דחשיב מלאכת מחשבת, ורק בשחושב שזה התינוק האחר אז חשיב מתעסק דמיפטר משום מלאכת מחשבת דחשיב כהלכה ידו על הענבים שלא נחכין, וי"ע למה לא תירצו כן בגמרא דההיא דתינוקות שידוע שזה יעקב איירי ולישנא נמי הכי דייקא דקתני ושכח וכמשה"ק לעיל סק"ב, וממש"כ רבנו צפ"צ משגגות ה"ח פטורה דתינוקות משום דטעה בדבר מזה, אע"ג דהרמב"ם פסק מקלקל בחצורה פטור וא"כ תיפ"ל משום מלאכת מחשבת, אין ראיה, דהרמב"ם שם כתב ששכח ומל שניהם, וא"כ אין כאן כלל טעות במעשה שהרי יודע במילת כל אחד למי הוא מל אלא שכסבור ששניהם יש למול בשבת, וזה חשיב מלאכת מחשבת לכו"ע, ובגמרא בהחליף איירי כסבור שזה נולד בשבת ולא השני וזוהי חשיב טעות במעשה דמיפטר משום מלאכת מחשבת לשמואל, וי"ע בזה.

ולדאמור יש לפקפק צדינים ה' ו' ז', דהא דעת הרמב"ם דדין אצל מלקט מלבו לא ידעין, וכן נחכין ללקוט תאנים וסבור ענבים צעינא וליקטן ויודע שהוא מלקט ענבים אפשר דחייב, ורק בהלכה ידו לענבים מיפטר, ואין לנו הכרע שיש חולק בזה אף דרשינן לשון תו' הוא דהעיקר תלוי אם נעשה רצונו, וי"ע.

ד' שבת ע"ג א' דסבור דשומן הוא ואכלו כו', מבואר דהאכל כלל וסבור שומן הוא הוי מתעסק לרבא, ויש לעי' מ"ש מהבא על אשתו כסבור טהורה היא ונמצא על שלו דחייבין בקרבן כדתנן נדה י"ד א', ולא משמע לומר דשאני התם משום שנהנה, דא"כ שמואל מאי אחי לאשמועינן (כריתות י"ט ב') והא מתניתין היא, ובגמ' נמי לא סייעוהו מהא, ואע"ג דאיכא למימר דמתניתין אין ראיה דאימא כדאב"י דכה"ג לאו מתעסק הוא, מ"מ רשיטת הדברים דכסבור טהורה היא לאו מתעסק הוא, ונראה שיש לחלק בין היכא שסבור

לומר דכיון דאף בנטמא במקדש חייב על השחייה
א"כ אין האיסור במעשה, אלא מציאותו של הטמא
במקדש הוא האיסור, ולא שייך בזה פטור מתעסק
דעיקרו שאין המעשה חשובה, וכמס"כ הגרע"א
ז"ל שם בתשובה בשם המקו"ח דבאיסור בשב ואל
מעשה לא שייך פטור מתעסק, וכעין זה כתב מרן
זללה"ה שם ע"ש, [ושם הוכיח גם דהעלם מקדש
לאו מתעסק הוא, ועי' רש"י במשנה ריש כריתות].

שם ואצ"י שגג בלא מתכוין ה"ד כו', מתעסק
דעלמא לאצ"י היינו בשלא נתכוין כלל למלאכה
כגון זרק סבין לנועצה בכותל והלכה ושחטה
וכיו"ב, אלא לישנא דשגג בלא מתכוין משמע שלא
היה מתעסק גמור דהא קרי ליה שוגג, ולכך מפרש
לה רצא בנתכוין לחתיכה דתלוש, ואצ"י נמי מפרש
לה בסבור רוק הוא ובלעו דהיינו ציודע שהוא בולע
עכשיו את מה שבפיו דהיינו מכיון קצת.

שם וזריכא כו', ר"ל דקמיימא אינו מכיון למלאכה
קצירה כלל, ומציעמא הרי נתכוין לעשות חלק
מן המלאכה האסורה, כלומר דזריקת ארבע וזריקת
שמים הם שניהם סוג אחד של מלאכה אלא שזה
מותר וזה אסור, ודמי לנתכוין לקצור חצי שיעור
וקצר שיעור שלם, אבל חתיכת תלוש אינו כלל מסוג
המלאכה, ובסבור רה"י וגמלא רה"ר עדיף מכולהו
שכל מלאכתו בכוונה אלא שטועה במהות השטת,
וס"ד דדמי לטעות כמו סבור דחולין וגמלא דהקדש
או באשתו כסבור טהורה היא.

ויש לעי' לפי' תו' דנתכוין לזרוק שמים היינו
שנתכוין לזרוק עד מקום פלוני כסבור שמים
הוא וגמלא ארבע, אמאי חשיב מתעסק, מ"ש
מכסבור ד' אמות שרי וה' אסור וזרק ארבע דודאי
חייב דהו"ל אומר מותר, וה"נ הכא הרי נתכוין
לזרוק עד מקום פלוני כסבור מותר הוא, ומה בכך
שיודע דשיעור ד' אמות אסור, הא למה זה דומה
ליודע שחלב אסור ולקח חלב שעל הכליות וכסבור
שזהו שומן המותר, דהו"ל אומר מותר, ואינו ענין
למתעסק, וגראה דנתכוין לזרוק שמים וזרק ד'
גם התו' מפרשי כפשוטו שנתכוין לזרוק רק ב'
אמות וזרק ד', דומיא דנתכוין לזרוק ד' וזרק ח'
לקמן ז"ו ב', ובאומר כ"מ שתרצה תנות, דהא
עיקר קושיתם לפרש"י היא דיש לפטור משום
מלאכה מחשבת ובזריקה ליתא לקושיא זו באומר
כל מקום שתרצה תנות, כמבואר לקמן שם, ושפיר

נדה, ואף אי מיירי בנתכוין ליטול תינוק זה ונטל
השני ויודע מי שנולד בשבת, נמי י"ל דלא חשיב
מתעסק אף שטעה בגופין ונתכוין להיתר, דהא
דנתכוין להיתר משהו ליה כמתעסק היינו משום
דהיתר כדבר אחר חשיב והוי טעות במעשה, וזה
דוקא בדבר המותר אבל דבר האסור אלא שנדחה
מפני המנהג לא חשיב כדבר אחר למשוי כטעות,
כיון דתרוייהו אותו המעשה נינהו ושלא במקום
מנהג אסורי, וכ"ה בשטמ"ק כריתות שם בשם תו'.

ומיידהו אשכחן נמי כסבור חולין דהוי מתעסק אף
שאינו טועה בגופין וכדאמרין וצחים מ"ו
ב' דהשוחט חטאת משום חולין פסולה משום
מתעסק, והיינו כסבור שהוא חולין, ואף אצ"י נראה
דמודה בזה, וטעמא דמילתא דחולין וקרצנות ענינם
מופלג זה מזה ציותר, והשוחט בהמה ואינו יודע
שהיא קרבן אין כאן פעולת הבאת קרבן כלל, וחשיב
טעות טפי מכסבור תלוש וגמלא מחובר, דשחיטת
קרבן עבודה לה' היא, ושחיטת חולין לאו כלום
היא.

ולהאמר בשוחט קדשים בחוץ כסבור חולין הוא
יש מקום להסתפק אי חשיב מתעסק,
די"ל דבחוץ לא איכפת לן צדיעה שזה קרבן, ואין
כאן אלא טעות בין היתר לאיסור ולא בגופין ולא
חשיב מתעסק, וי"ל דאף בחוץ שייך ענין קרבן
דחטא שחוטט חוץ היינו הקרבת קרצנות בחוץ, וכל
שלא ידע שזה קרבן לאו כלום הוא והוי מתעסק,
ואף לאצ"י יש להסתפק בזה, וצתו' בסוגיין משמע
דלא פסיקא להו דין זה, [ועי' בתפארת שמואל
על המהרש"א סנהדרין ס"ב ב', ועי' מש"כ בזה
מרן זללה"ה בסי' ט"ו סק"ט], וצרש"י במשנה
ריש כריתות כתב דשוגג דקדשים בחוץ היינו כסבור
חולין.

ובהעלם מקדש כתב הגרע"א ז"ל בתשובה סי'
ח' דחשיב מתעסק, ובאמת זה דמי
לכסבור שומן וגמלא חלב, אבל למס"כ הגרע"א
ז"ל שם ליישב לשון המשנה ע"כ ז"ל דס"ל ז"ל
דאף לאצ"י כן, דאל"כ ע"כ ליתא להך דיוקא כיון
דלאצ"י ע"כ לאו דיוקא הוא, וזה קשה דמי עדיף
מנתכוין לתלוש וגמלא מחובר או כסבור רה"י
וגמלא רה"ר, ואם כונתו ז"ל משום דמקדש הוא
ענין מחודש ודמי לחטאת משום חולין, הו"ל לפרש,
וגם בסברא אין נראה כן, ובעיקר הדבר אפשר

ואפשר דקמך אלא הכיר זה דלענין מלאכת מחשבת שוין הן.

שם ידע לה לשבת במאי, משמע דלרצא לא משכח"ל שוגג שאינו מתעסק, אלא אומר מותר, ומיהו ע"כ משכח"ל כגון צתינוק כסבור שגולד בשבת, ויודע דחצורה מלאכה, או דסבור ניתנה שבת לידחות בחולה שאין בו סכנה, או דסבור כה"ג אינו נורת המלאכה, אלא דכלא"ה משני שפיר ולעיל ס"ט ע' נמי משני כה"ג, ועי' ס"ט א' בתו"י.

(ה) פסחים ל"ג א' תאמר דמעילה שאם נתכוין כו', רש"י פירש דה"ט דחייב דמעילה דהא לא כתיב זה, ונ"ע דהא השתא קיימין למילף מעילה משאר מצוות לפטור מזיד וה"נ נילף לפטור מתעסק, ולו"ד ז"ל היה נראה דפשוט לגמרא דמעילה היא על גזל קדשי שמים, וצדיני גזילה פשיטא דאף מתעסק חייב, וכיון דחשיב גזילה חייב קרבן מעילה, וזה ניחא נמי מה שנתקשו אחרונים ז"ל דהא דנהנה גם בחלצים ועריות חייב מתעסק, ואכתי איכא למילף מחלצים ועריות לפטור מזיד, דהכא לולא דאיסור מעילה הוא כדין גזילה באמת היה ראוי לפטור מתעסק, דהא לאו חומרא דנהנה גורם לחייב מתעסק, דלא מצינו חומר באיסורים שנהנים בהם, וגם לא נזכר כלל איסור ההנאה בחלצים ועריות, אלא הטעם משום דמעשה אכילה ומעשה ציאה אין חשיבותם נגרעת כשנעשים במתעסק דסו"ס אכל וצעל, וכמש"כ לעיל סק"א, וא"כ אם לא היה איסור מעילה כאיסור גזילה היה ראוי באמת לפטור מתעסק אפי' אם נהנה, דהאיסור היה לפגוע בקדשים וכשעשה במתעסק לאו כלום הוא, והכי קאמרינן דכיון דאיסור מעילה הוא כאיסור גזילה חדע דחייב במתעסק, ה"נ הוי ס"ד דאף במזיד חייב, ולא דמי לחלצים ועריות דהתם לאו איסורי גזילה נינהו, אף שאין חשיבותם נגרעת במתעסק, מ"מ אין סברא לחייבם במזיד דלא חייבה תורה קרבן במזיד, אצל איסור מעילה שהוא מעין איסור גזילה שפיר ס"ד לחייבו אף במזיד, ובמנחת כרוך סי' י' כתב לתרץ דהא דמעילה צעין נמי שיפגום וזה לא שייך טעם דנהנה ומ"מ חייב במתעסק,

דיינין למיפטרי' משום מתעסק, ולעיל סק"ג כתבנו לפרש גם הא דנתכוין לחלוש וחתך מחובר דבשתי חתיכות איירי לפי' הרמב"ם ומ"מ לא מיפטר משום מלאכת מחשבת דאיירי בלא איכפת ליה.

אבל הדבר תימא שבתו' צ"ק כ"ו צ' וכן ברש"י א"ט שם כתבו דנתכוין לזרוק שמים ונמצאו ארבע איירי צסוגיין ולכך אציי מחייב, וזה קשה דא"כ מ"ט דרצא מ"ש משוגג דאומר מותר, וכ"כ בצטמ"ק שם צסם ה"ר יהונתן והמאירי דכה"ג שוגג גמור הוא וחייב, גם דוחק הוא לפרש לשון נתכוין לזרוק וזרק שנשנה הרבה פעמים על כונת טעות דצסוגיין נקטו האי לישנא על נמצאו ארבע, וגם הנריכותא קשה לפ"ז דאם זהא חשיב מתעסק כש"כ בצסבור רה"י, דהא הכא שוגג גמור הוא וכמש"כ, ובפשוטו סוגיא דצ"ק כרצא אזולא, (וכש"כ אי גרסינן צסוגיין רצה דניחא דהתם נמי רצה קאמר לה), ואפשר דאם יודע המרחק אל נכון וכסבור שזה צ' אמות, דמודו התו' דהיינו שוגג, שהרי אינו טועה בכלום אלא צמה שחושב דשטח זה לא אסרה תורה והיינו אומר מותר, אצל אם יודע מדת ד' אמות מה היא ואינו טועה צזה אלא שמחמת סיבה נדמה לו השטח הנידון כקטן יותר משטח ד"א, [ומשכח"ל נמי דסבור אינו אלא שמים כגון שרואהו צעששית או שהוא עומד במקום גבוה

ורואהו צאלכסון ממעלה למטה או שאר סיבות], צזה חשיב מתעסק כמו כסבור רה"י ונמצא רה"ר, ולזה העיר הרי"מ שליט"א ונכון הוא, ולא הוזכרו התו' לפרש דבהכי איירי דסתמא הכי מתפרש, דהא איירינן ציודע שד"א אסרה תורה והיינו שידע מידתם אל נכון, ונתכוין לזרוק שמים והיינו שהעריך השטח הנידון צטעות כסבור אינו אלא שמים. — הא דנקטו צצ"ק שם טעמא דמלאכת מחשבת אגב אחריני נינהו, אצל באומר כ"מ שתרצה תנוח אין כאן חסרון מלאכת מחשבת אלא טעמא דפטור דהו"ל מתעסק, ומיהו יכולהו הו"מ למינקט מתעסק נינהו, אלא דניחא ליה להזכיר החידוש שנתחדש בשבת דצעי מלאכת מחשבת, ובאינך איכא נמי פטור דמלאכת מחשבת, ומיהו דהכיר צה אמר סתם פטור ולא הזכיר טעמא,

וג"ז נכון להוכיח דהכא שאני שהוא איסור גזילה, ועי' בספר מרן זללה"ה סי' קכ"ד. (ס"ו סק"א - ה').

כ' א' ת"ר החותה גחלים בשבת חייב חטאת, לשון חותה מלאנו בשני פנים, א. שלוקח גחלים במחתה מערימה של גחלים, וכהיה דתנן יומא מ"ג ז', ועוד מלאנו בשבת ל"ד ז' גזירה שמא יחתה בגחלים, והוא מעין ערצוב להגדיל האש, והנה בסוגיין מבואר דהחיוצ שלא נחלקו זו הוא משום מכזה, ולפ"ז א"א לפרש דבחזקה להגדיל האש איירי, וע"כ דבחזקה כי היה דיומא איירי, וסתם חותה בגחלים שאין עליהם קדירה, הכי מתפרש, ומשמע מלישנא דברייתא דהוא חידוש שצריך להשמיענו, ואע"ג דכונתו לכבות כדמשמע דזכאי איירי, ואפשר לפרש דאיירי כשחתה מעט גחלים באופן שגם במחתה נשארו העליונים למעלה או שצכלל לא חתה אלא גחלים צודדים שאין עליהם כלום, ובאופן זה אין כאן פעולה חיוצית לכיבוי, אלא דכיון שאין תחתיהם גחלים הרי גחלת כמה דשציק לה מעמיא עמיא ואזלא, ויש מקום לומר דלא חשיב אלא גרמא ולא מכזה, והיינו דקמ"ל דג"ז מכזה, אבל רש"י פירש שמילא כלי עם גחלים והכיבוי הוא שעכשיו העליונות למטה והוא נותן עליהם המשא של אלו שהיו מקודם תחתונות, ועי"ז הוא גורם כיבויים, ולפ"ז יש כאן פעולת כיבוי ממש, ומ"מ אפשר שיש כאן חידוש דס"ד שאין מכזה אלא כשקוטם באפר או בחול, אבל כשנותן עליהם גחלים לוחשות, אין זה כיבוי, אע"פ שהאש של התחתונות מתמעט, שאין דרך כיבוי בכך והרי כולם יחד מהיום את האש, והיינו דקמ"ל, וצפי' הנדמ"ח ע"ש רגמ"ה פירש החיתוי כהיה דיומא וכמש"פ, ואפשר דרש"י ס"ל דכיבוי דמעמיא עמיא ואזלא אינו אלא גרמא וא"א לחייב עליו.

שם אלא דלא קא מכיון להצטיר מ"ט דמאן דמחייב תרתי, יש לעי' וכי לא ידע דר"י מחייב צדצר שאינו מתכוין, [לדעת החולקים על התו' וס"ל דגם בשבת מחייב ר"י צדצר שאינו מתכוין, וכמ"ש כאן בשטמ"ק צסס תו' דלא איירי בפסיק רישיה], וגם למה נדחקו כל הני אמוראי, ועו"ק דבאוקימתא דר"א אמרינן כגון שנתכוין

לכבות והוצער מאיליהו, ומשמע כאילו שזו אוקימתא חדשה, ואמאי לא אמר לעולם דלא קא מכיון להצטיר וראצ"ל סבר לה כר"י, ועו"ק דבחזקה גחלים להתחמם והוצערו מאיליהו לא משמע דהוצערו מאיליהו קאי על הנשארים, דבפשוטו חתה גחלים ולקחם להתחמם ואין לו ענין בנשארים כלל, ואף אם הוצערו הו"ל דבר שאינו מתכוין כלל, ואילו התם משום מלאכה שאינה צריכה לגופה אחינן עלה ולא משום דבר שאינו מתכוין עי' תו' שבת מ"א ז', אלא משמע דהוצערו מאיליהו על הגחלים שחתה קאמר, ודכוותה איכא לפרושי צדצר אשי, ומכל זה היה משמע דמה שע"י לקיחת מקצת גחלים, נצברים הנשארים, לא חשיבא מלאכה באינו מכיון, ואף לא לר"י, שאינו אלא מעין גרמא, ורצ אשי מוקים לה שהגחלים שחתה הוצערו, וזה ע"י מעשה החתייה וחשיבא שפיר מלאכה לר"י אף באינו מכיון, והדבר מצוי שבחתיית הגחלים הם מוצערים, וכמו כהיה דשמא יחתה בגחלים, ובנתכוין לכבות חשיבא ההצטרה דבר שאינו מתכוין, ובמתכוין להתחמם דניחא ליה בהצטרה חשיבא מלאכה שאינה צריכה לגופה וכמש"כ תו' בשבת שם, אבל הראשונים ז"ל לא פירשו כן, וי"ע.

שם וראצ"ל אמר חייב, לפ"ז סבר דגם מקלקל בהצטרה חייב וגם מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, וקשה מכאן לפרש"י שבת ק"ו א' דפלוגתא דמקלקל תליא בפלוגתא דמלאכה שאינה צריכה לגופה. (שבת ס"ב ס"ק ט"ו).

כ' ב' רצא אמר להקדים איכא צינייהו, נתבאר לעיל א' סק"ב.

דם שחיטה

מתני' דם צינים כו', צפי' רגמ"ה הנדמ"ח כתב דדם צינים דמתני' היינו ציני זכר, ודם צינים דבבביתא בגמ' היינו דם שצציני תרנגולת, ולפ"ז יתכן דגם רש"י מודה דדם צינים שצצרייתא בגמ' היינו דם ציני תרנגולת, וכמו שהוכיחו תו' מהא דאמרינן אוליא דם צינים שאין מין בשר, ורק דם צינים שצמתני' מספקא ליה דשמא דם ציני זכר קאמר, וכן משמע בשטמ"ק צסס הרא"ש שפירש למתני' צציני זכר, אע"ג דודאי קים ליה

אסור מן התורה, ועוד דהא כל זמן שלא נזר האפרוח אין כאן מין זכר ומנלן לכללו בקרא דלעוף ולזהמה דמיייתין התם זכריות, ועוד דמנלן דאיכא דם זינים שמתהוה ע"י ריקוס שאינו מגדל אפרוחים, ומה שמואלים דם זיניה בת יומא כזר פירש הרוקח זכר תמ"ז דהוא דם שנמנא בחלל הגוף מאיזה מכה והוא נסרך לחלמון, ודם זה הוא ממש דם האיברים ומיתסר בלאו, ועוד דאם מתהוה דם מן הזינה, אף שאינו עתיד להעשות אפרוח, מהיכי תיתי לאסרו, הרי זה זינה שהאדימה, ולא מיקרי דם, ולא זריך למעטו משום דלאו מין זכר.

ואם היינו אומרים שאין זכריהם ז"ל אלא זריקוס שדא תכלא זכולה, היה נחא, דזרייתא זכריות דאזינא דם זינים, ראוי לפרש דם זינים בזמן שהזינה מותרת ורק הדם אסור, וזוהי אין הדם אסור מדאורייתא, ולפ"ז איירי זרייתא דם ריקוס הרגיל שזינה צעוד שלא שדא תכלא זכולה, ואשמועינן דשרי מדאורייתא, דלאו מין זכר הוא, ודם המתהוה זינה שאינה בת ריקוס אפרוח, לא זריך למעוטיה דלאו דם מיקרי, וזכרש"א בחידושים וזתה"א והקצר ניתן לפרש כן, אבל הרא"ש זכר ש"א כתב שאם נמצא על קשר של חלבון דם אסור מן התורה וזינה מותרת, ומצואר דאף גדלא שדא תכלא זכולה מיתסר הדם מדאורייתא.

וצ"ל דס"ל לתו' דדם המתהוה מריקוס האפרוח, לא מיקרי סתם דם זינים, דיש לקרותו דם אפרוח או דם ריקוס וכיו"ב, ולכן דם זינים דזכריות יש לפרש על דם שמתהוה זינים שלא מחמת ריקוס האפרוח כגון דקפנא מארעא, או שיטנו עד שלא ישבה עליהם התרנגולת, וע"כ דס"ד לכללם בקרא דכל דם, דאף שנתהוה מהזינה מ"מ הוא בתכונת דם, והיינו דממעטין ליה זכריות משום שאינו מין זכר, וכן הדם שיטנו זינה עד שלא ישבה עליהם התרנגולת, יש לפרש שנתהוה זינה ואינו מוגף התרנגולת, ונ"ע.

יש לעי' במה שדנו התו' לפי' קמא אם הא דממעטין זכריות דם זינים, אם הוא מותר גם מדרבנן, והא כיון דבא מריקוס האפרוח, דין הוא לאסרו משום שרץ השורץ על הארץ עכ"פ מדרבנן, כדאמרינן בסוגיין, ונ"ל דהתהוות הדם עדיין לא חשיב ריקוס גמור לאסרו משום שרץ.

קושית תו' מהא דשאין מין זכר, והנידון צוה משום דמתניתין כייל ליה צהדי דם הטחול ודם הלז ודם התמנית, אע"ג דשנה שם גם דם חגבים, ולפ"ז קרוב הדבר דהרמב"ם זצ"ל ממ"א ה"ד ששנה דם זינים צדין דם האיברים וכמ"ש במ"מ שם, נמי ס"ל כפי' הרגמ"ה דהיינו דם זינים דמתניתין, דאין דרכו להציא מה שלא נשנה, וזה דלא כהלח"מ שם, ומה שהמ"מ שם לא הזכיר לפרש כן, הוא משום דניחא ליה לקיים דין זה לכל הפירושים, דקושטא הוא דדם זיני זכר הוא צדין דם האיברים, ואע"ג דצפיה"מ פירש לה דדם זיני תרנגולת, מ"מ צספר הי"ד י"ל דפירש כהרגמ"ה והרא"ש.

הא דאינטריך מיעוטא לדם זיני תרנגולת, אע"ג דזינה לאו דם הוא, נראה דהוא משום דהדם המתהוה מחמת ריקוס הוא עתיד להיות צדין איסור דם דאורייתא לכשיוולד האפרוח, והיה מקום לומר דמתחלת הריקוס הוא כזר צדין דם, וכמו שדנו בזה בתו' חולין ס"ד ז', והיינו דילפינן למעוטי דאינו זכלל כל דם, ולפ"ז ראוי לומר דאם גם זינים דקפנא מארעא נהיה דם ע"י ישיבת התרנגולת, דדם זה לא אינטריך למעוטיה, דכיון דאינו עתיד להיות אפרוח, הרי אין עליו תורת דם כלל, והרי הוא צדין הזינה, ויתפרש הא דתניא חולין שם זינים מוזרות נפש יפה תאכלם, דהיינו גם כשיש בהם ריקוס של דם, אבל זשו"ע ס' ס"ו ס"ז כתב דזריך לזרוק הדם, ועי' מש"כ בזה בחו"ב חולין שם.

גמ' ת"ר כל דם לא תאכלו שומע אני אפי' דם מהלכי שמים דם זינים דם חגבים דם דגים כו' אולי' דם מהלכי שמים כו' אולי' דם זינים כו' דם דגים כו', הא דמשוינן לכולהו היינו דכולם נתמעטו דליכא צוה איסור דאורייתא דכל דם, אבל לענין איסור דרבנן לא שוו להדדי, וכדתניא בתוספתא פ"ב דם מהלכי שמים דם זינים ודם שרצים אסור ואין חייבים עליו, דם דגים ודם חגבים הר"ז מותר, וכ"כ בתו' חולין שם צמד תירוצא.

בחולין ס"ד ז' תוד"ה והוא ועו"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דחשיב מין זכר כו', נ"ע דאין סתם תנא דזרייתא זכריות דדם זינים מותר מן התורה בזמן דם זינים הרגיל

דכמות שהוא הוא מטמא, וע"כ ז"ל כן, דאף אם נימא דפליג וס"ל דפחות מכזית נבלה אמנם נריך הכשר, מ"מ זכויות ראוי לומר דא"צ הכשר, דמה שחיפהו בצנץ לא ציטל ממנו הא דסופו לטמא טומאה חמורה, עכ"פ כשיחגלה, וע"כ ז"ל דטעמא דמטמא השתא צמשא עדיף ליה, ואת"ל פליגי י"ל דפליגי אס לפחות מכזית ממת מהני מחשבה, דלמאי דמוקי לה זכויות וטעמא דמת משום דטומאה צוקעת, תו אין ראייה דלא מהני מחשבה לפחות מכזית ממת, ועי' ברמב"ם פ"ג מטו"א ה"ו ז' וזכ"מ שם דעת רבנו דרז חנניא לא פליג אדר"ח ומוקי לה שפיר גם בפחות מכזית, וכמש"כ, ומיהו לפי אוקימתא דיליה אין ראייה דלא מהני מחשבה למת פחות מכזית וכמש"כ, עי"ש, ומ"מ לא תיקשי דא"כ משכח"ל טומאה קלה צמת, כיון דזכויות לא משכח"ל כמ"ש בשטמ"ק אות ה'.

כ"א ב' ר"ח אמר אפי' תימא דהוי כזית הב"ע כגון שחיפהו בצנץ כו', מצואר דהנוגע בצנץ אינו מתטמא מחמת הזכות נבלה דלא חשיב לא יד ולא שומר, ומ"מ מצטרף הצנץ עם הזכות נבלה להחשב כזית לענין טומאת אוכלין, ולכאורה ראייה מזה למ"ש הרמב"ם בפ"ו מטומאת אוכלין הי"ז דאוכל פרוד שהוא כולו מכונס ודבק זה בזה אע"פ שאינו חיצור להתטמא ואינו כגוף אחד כמו שציארנו הרי הוא מצטרף לכזית לטמא אוכלים אחרים, עכ"ל, דהא הכא הצנץ אינו כגוף אחד להתטמא מן הזכות נבלה, ומ"מ מצטרף לכזית לטומאת אוכלין.

ברם נראה דאין מכאן ראייה, דהא חיצורי אדם אינם חיצור כדתנן פ"ג דאהלות מ"ד, ושם בר"ש מן התוספתא דחלץ מפורר שהתיכו ועשאו גוש אחד נמי אין חיצורי אדם חיצור, והוא בגמ' נויר נ' ז', והא דהצנץ עם הזכות נבלה חשיבי חיצור, הוא משום דיש לחלק בין טומאת מת ונבלה לטומאת אוכלין, דטומאת מת ונבלה הרי טומאת מחמת צרייתן מן העצר, וכשנתפרדו לחתיכות פחות מכזית א"א להחזירן לכמות שהיו, וחיצורי אדם אינם חיצור, ולכך אינם חוזרים לטמאות, משא"כ טומאת אוכלין דכל שעכשיו הוא משמש כאוכל הרי הוא מטמא טומאת אוכלין, וכשם שתחלת עשיית האוכל שפיר דמי ע"י חיצורי אדם כעושה עיסה וכיו"צ, ה"נ כשחוזר ומחצר שפיר

כ"א א' וקשיא לן מחשבה ל"ל תעשה חתיכה שלו מחשבה, פרש"י דכיון דחתיכה אחשביה דאי נגעה ביה טומאה מקבל טומאה, ונריך פירוש, דאם חתך לאכילה הרי יש כאן מחשבה ממש, ואם לא חתכו לאכילה א"כ למה תעשה חתיכה שלו מחשבה, ונראה דצחותך סתמא קאמר, וס"ל לגמ' דצחותך מצדמה יש לדמות לנבלת צדמה טהורה דא"צ מחשבה כדתנן עוקצין פ"ג מ"ג, דה"נ מה שחתך הו"ל כנבלת צדמה טהורה, דאף שנתנבלה מאליה א"צ מחשבה, וכש"כ בנחתך סתמא, אבל על חותך מן האדם ל"ק ליה דאף צחותך סתמא שפיר נריך מחשבה. — ויש בזה נפקותא לדינא דמשמע דקיימא כן במסקנא דאם לא חתך לכלבים כדמשני הרי תעשה חתיכה שלו מחשבה, ומיהו בנחתך מאליו, או שחתך חש"ו, י"ל דצעי מחשבה. — נראה דאם חושב שאם ינטרך יאכלנו, דחשיבא מחשבה, וא"צ שיחשוב שיאכלנו בודאי, דחותך סתמא לא עדיף.

שם נבלת צדמה טמאה זכ"מ כו' נריך מחשבה וא"צ הכשר, ומפרשין דלריכה מחשבה להחשב כאוכל להשלים לכזית אוכלין, ואיכא דמוקי לה בפחות מכזית מן הנבלה שצירפה ליותר מכזית אוכלין טמאין דהוי ביחד כזית, [עי' מש"כ בעוקצין ס"א סק"ו דלענין טומאת אוכלין חיצורי אדם חיצור], וכשחישב על הנבלה לאכילה מצטרפין לטמא אחרים, והנבלה א"צ הכשר כיון דכשהיתה כזית מטמאה טומאה חמורה, אבל כשלא חישב על הנבלה לאכילה אינה משלימה לכזית, ואיכא דמוקי לה זכויות נבלה שחיפהו בצנץ המשלימו לכזית, דבחישוב עליו משלים לכזית והנוגע בצנץ טמא, [אפשר דהצנץ מתטמא מן הזכות אם מדרבנן, אם מדאורייתא דחשיב כאית ביה כזית, ואפשר דאירי שהצנץ כבר נטמא כשהיה זו כזית], אבל בלא חישב עליו לא חשיב אוכל ואינו משלים, והזכות נבלה א"צ הכשר כיון שמתטמא צמשא, וצחו' נקטו דמאן דמוקי לה זכויות נבלה ס"ל דצפחות מכזית נבלה, הרי גם הנבלה צריכה הכשר, מדתלי טעמא דא"צ הכשר משום דמטמאה צמשא, ולא קאמר משום זכויות מטמא צמגע כשהיה מגולה, ולו"ד ז"ל אין נראה הכרח לחדש בזה פלוגתא, וכדמשמע לישנא אפי' תימא דהוי כזית, והא דקאמר טעמא משום דמטמא צמשא, י"ל דהאי טעמא עדיף ליה,

חשיב חיבור והו"ל כבינה אוכלין, והדברים מפורשים בתו' מזר נ' ב' ד"ה ת"ש וז"ל ואל"ת חפשו מהכא דחיבורי אדם אינו חיבור וי"ל היינו דוקא בטומאת מת שהטומאה באה ממנו לזרפו לכזית לטמא אחרים ואפשר להיות שכן הקבלה אבל לזרף האוכלין לקבל טומאה כבינה מעלמא התם חיבור אדם הוא חיבור כי הך דכל האוכלים מנטרפין לכבינה עכ"ל, הנה חילקו דבמת שחלבו מפורר והתיכו אינו חיבור לטומאת מת, אבל לטומאת אוכלין שפיר הוא חיבור, וחלז חיה שמפורר והתיכו שפיר חשיב כבינה לטמא טומאת אוכלין, ולפ"ז מה שהנוגע בצנץ אינו נטמא כנוגע בזית הנבלה, הוא משום דלגבי הנבלה אין חיבורי אדם חיבור, אבל לענין טומאת אוכלין שפיר חשיב חיבור, ולפ"ז אפשר דאם היה זית אשר נכר מחופה בצנץ ויגע שרץ בצנץ דיטמא גם הצר כגוש אחד ולא ימנו בו ראשון ושני, והלכך שפיר חשיב חיבור לטומאת אוכלין, אבל בגוונא שצדמב"ס ה"ל דלענין להתטמאות אינו כגוף אחד ומונין בו ראשון ושני, שמא גם לטמא טומאת אוכלין אינו חשוב כבינה. (עוקזין ס"א סק"ו וע"ש המשך הדברים).

ובחור"ד סימן ס"ט סק"ג כתב לחדש דאין דם יואל ע"י לעיסה אע"ג דע"י דוחקא דסכינא יואל, מכא הך קושיא דלמה לא חשיב פירש, והדברים קשים בצדקא דכידא יתכן שיואל דם ע"י חתיכה בסכין וע"י נעיצת ודחיקת השיניים לא יואל, ומיהו עיקר הדבר דיואל דם ע"י דוחקא דסכינא לא נמאץ בגמרא, והמרדכי דייק ליה מהא דאמר חולין ח' ב' אגב דוחקא דסכינא בלע דה"נ מפליט, וראה זו לא נחפרשה דמה ענין בליעה לפליטה, ועוד דאף אם נפלט משהו מנ"ל שהוא דם שמא אינו אלא מוהל, ומהא דאמר חולין ק"י ב' א' כבר שחתך עליה צר אסור לאוכלה אין ראה דהתם לאחר שנבלה הוא ואז בקל מפליט הנוזל שבו, ועוד דהתם אינו אלא משום מראית העין שהרי לא אסרינן את הצר וגם לא הצריכוהו הדחה, ומשום שאינו דם אלא מוהל, וא"כ לענין דם לא שמענו, ומ"מ הסכימו הפוסקים לדברי המרדכי, וכש"כ ע"י דוחקא דלעיסת השיניים ודאי מסתברא דיואל דם.

ובדברי השטמ"ק אות ג' בשם תו' שכתבו דכסותו של מת מטמא בנגיעה אפי' מן הנד, ע"י מש"כ בחור"ב חולין קכ"ה ב'.

כ"ב א' של צין השיניים מונץ וזולע ואינו חושש, נראה דאם היה דם מהלכי שמים אסור מן התורה, היה חייב גם על דם שצין השיניים, דחשיב פירש דהא דם שעל הצר חשיב פירש וצעי הדחה וכן דם הנזרר, וה"נ דם שצין השיניים, ומה שהוא בתוך פיו אין צדק כלום דעל הבליעה הוא מתחייב, ודוקא באוכל צר באומא שגם הצר הוא אוכל אז אע"פ שלועס ובהכרח שיואל דם ע"י הלעיסה מ"מ לא חשיב פירש כיון שהכל מעורב בתוך פיו והכל הוא זולע, והדבר מוכרח דאל"כ מאי אשמועינן רב ששת דאפילו מנות פרוש אין בו והיינו דדם השיניים זולעו כיון שלא פירש, והרי אף דם האיברים שהוא צלל תעשה אין בו מנות פרוש מלאכול צר חי כיון שלא פירש, אלא ודאי דם השיניים חשיב פירש לענין דאורייתא, ומ"מ כיון דדם מהלכי שמים שרי לא גזרו רבנן כה"ג, והיינו דאשמועינן רב ששת.

ודעת הרמב"ם בפ"ו ממ"א הי"ב דאין אוכלין צר חי אלא"כ חלטו בחומץ, והנה מודה הרמב"ם דדם שלא פירש שרי מדאורייתא והיינו דמותר כשחלטו, אבל צלל חליטה בחומץ אסור מדרבנן, וכ"כ המ"מ שם ה"ט דמדרבנן הוא דאסור, ואפשר דטעמיה דהרמב"ם משום דס"ל דע"י הלעיסה חשיב הדם כפירש ואסור מן התורה, ולפיכך הותרך לפרש דכל מקום שהזכירו אומא הכונה ע"י חליטה בחומץ דאז אינו נפרש אף ע"י לעיסה, ולפ"ז מדאורייתא אסור צלל חליטה, ובאמת הדבר חידוש הוא לומר דע"י לעיסה בתוך הפה לא חשיב פירש, ואחרי שאפשר לן לפרש כל הסוגיות דאומא ע"י חליטה בחומץ יש לנו לפרש

כן ולא לחדש דבפה לא חשיב פירש. (חולין ס"ו סק"א).

שם הלז קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו, נראה דמתפרש דם צעין שצחלל הלז, והא דמוקמינן לה בסוגיין דאייירי בלז עוף שאין בו כוית אין הכוונה דמתניתין אחי לאשמועין דשיעור אכילת דם בכזית, דאם כן מאי שייטיה בחולין, הכא בכריתות הוי ליה למיתנייה, ועוד דאין סמך התנא שנצין דאייירי בלז עוף שאין בו כוית, ועוד דפשיטא דאכילה דדם ככל אכילות שצחורה דשיעורין בכזית, אלא מתניתין אשמועין דדם הצלול שבלז יש גם דם האצרים ועל דם האצרים אין חייבין, ופירש רב דאייירי בלז של עוף שאין כוית דם הנפש שצחלל הלז, והלכך אפי' אירע שהיה שם כוית דם הוא פטור, לפי שאינו דם הנפש, כמ"ש בלח"מ פ"ו ממ"א ה"ו בשם מהרל"ב"ח, ומתפרש אינו עובר עליו להתחייב כרת, אבל לאו זימנין דמשכחת לה שיש בו כוית ולוקה, אבל בצמהה שיש דם הנפש שבלז כוית שפיר עובר עליו אע"פ שיש שם גם דם האצרים.

ובמיהו פשטא דמילתא הוא דבלז עוף ליכא כוית אף לא צירוף דם האצרים, ולפיכך פרש"י בחולין ק"ט ז' וכן בתו' כאן דהא דקתני אינו עובר עליו אבל איסורא איכא, הוא משום דחצי שיעור אסור, ומתפרשא מתניתין אינו עובר עליו משום דליכא כוית מדם הנפש, הא איסורא איכא אפי' בליכא כוית גם לא צירוף דם האצרים.

ועי' צרי"ף דגירסתו בסוגיין כי קאמר רב דם דגופיה, ר"ל דם הנפש שצחלל הלז ודאחי ליה מעלמא היינו דם האצרים, וניחא לפי זה הא דפרכין הכא מעלמא מהיכא אחי ליה, והיינו מהיכא אחי דם האצרים לחוך חלל הלז, אבל לגירסא דידן דאחי ליה מעלמא היינו דם הנפש לא שייך למיפריך מהיכא אחי ליה דפשיטא דאיכא דם הנפש צחלל הלז.

ונראה דבאכל רק כוית הרי גם בלז צמהה פטור מכרת, דכיון דדם האצרים מעורב בו ליכא כוית מדם הנפש, אלא דמתניתין מתפרשא דגם באכל כל הדם שצחלל הלז אינו עובר עליו, לכך מוקמינן לה בעוף.

שם מודה ר"י לענין כפרה כו', א"ה, עי' מש"כ בחו"צ פסחים מ"ד א' סק"ד דמסתברא

לענין איסור אכילת דם לא אזלינן בחר חזותא ובטל צמין צמינו ברובא, ובשאינו מינו צטעמא, אלא"כ נימא דכיון דכתיב כי הדם הוא בנפש יכפר דתלה הכתוב איסור הדם בכפרתו כדאמר הכא, הלכך אף לענין ציטולו אזלינן כציטולו לכפרה, ולא מסתבר, ועי' לעיל בקבל דמה צני כוסות דמשמע קצת דגם צראשון לכו"ע חייבין עליו מעורב גם דם שאינו דם הנפש, אלא ד"ל דמ"מ רובו דם הנפש, אע"ג דלא חילקו בגודל הכוסות.

מתני' ומודה ר"ע שאינו מביא מעילתו עד שיתודע לו, יש כאן לפרש מ"ט ספק הקדש אינו חייב לשלם, נהי דלא קאי באיסור לאו, כמו בספק נדר, אבל גם ספק עשה לחומרא, כדמנן פ"ד דצבורים אנדרוגינוס חייב צמאות כאנשים, ותנן נמי חולין פ"ג ז' ונוהג צכוי מפני שהוא ספק, וי"ל דהך עשה דוהשיב את אשמו סברא הוא דתלוי צדיני ממונות כמו והשיב את הגזילה, וכשם דהתם לא חשבינן לה ספק מלוא משום דעיקרו כפי הראוי לדון במשפטים שצין אדם לחצירו והמוציא מחצירו עליו הראיה, וממילא אין כאן חיוב מלוא, וכמש"כ בקונטרס הספיקות סימן ו', ה"נ והשיב את אשמו דמעילה, אבל ספק נדר הוא ספק איסור בל יחל ומוציא שפתיך תשמור ולחומרא, (ויתכן עוד דבכל ספק גזילה א"א לחייב להשיב אלא על זד הספק והיינו ששיצנו בתנאי אם הוא חייב לו, והשצה כו לא מהניא לנגזל מידי דאכתי לא יוכל להשתמש צמה שהשיב, והלכך פטרינן ליה מספק, ולא דמי לכל המצוות שצחורה שאם מקיימם על זד הספק יא' יד"ח, וה"נ בספק מעילה אינו חייב להשיב אלא על תנאי אם מעל והשצה כו אין צה הנאה להקדש ולכך פטרינן ליה, אבל בנדר אפשר דכל שלא נתן להקדש החפץ באופן שהקדש יוכל להשתמש בו לא קיים נדרו בהחלט, דבכלל נדרו שיציא להקדש אפשרות השימוש צמה שנדר, וכדמנן דמחייבין אותו שיציא עד שיאמר לא לכך נחכוונתי, ומשמע דלא סגי שיציא בתנאי ועי"ז יוכל לפדות מן ההקדש צפחות מחמת זכות ספיקו, והלכך בספק נדר ע"כ שיש צלל תנאי כדי לקיים נדרו, ועדיין ז"ע צזה). (נדרים ו' א' ועי"ש צדיני ספק הקדש).

כ"ב ב' מה להלן בקצועה אף כאן בקצועה, נראה דר"ל דר"ע יליף דכל שמציא

שיהא בשביל זה שאכל הקודש, ותירץ דה"ה, אללא דאייירי בשהלך אחד מהם, [כלומר דר"ע קאמר שאם הלך אחד מהן מביא אשם תלוי, ור"ש קאמר דלעולם אין מביאין כלום עד שיהיו יחד ויביאו אשם ודאי ויתנו], ור"ל דהא צמעילה מועטת קיימין וצודאי יסכימו לחסוך אשם אחד ולהשיב קרן וחומש, ועי' לעיל ז' ב' נתבאר פלוגתת הרא"ש והרמב"ם צחטאת העוף כהאי גוונא אי מיייתו חד ומתנו לרבנן דר' יוסי, והנה באשם תלוי יש מקום לכאן ולכאן, דאפשר דבזה אף ר' יוסי מודה דיציא כל אחד אשם תלוי, דדוקא צחטאת העוף דבצאה על הספק נשרפת שאינה קרבן צמוחלט אללא שהחירה תורה להביאה צספק, (עי' מש"כ לקמן כ"ו ב'), שקדו חכמים למנוע שריפת קדשים והצאת קרבן צספק ומביאין אחד ומתנין, אבל באשם תלוי שהוא קרבן צמוחלט וצמצא הזה כל אחד חייב בו, והוא נאכל כדינו, לכו"ע לא מצרפינן להו ומחייבינן כל חד כדיניה באשם תלוי, ויש מקום לאידך גיסא דדוקא צחטאת העוף שהכל קרבן אחד צין הצא על הספק וצין הצא על הודאי, ס"ל להרמב"ם דרבנן פליגי עליה דר"י וסברי דמיייתא כל חדא לחוד, אבל באשם תלוי דאי מצרפינן להו מיייתו אשם ודאי ואי לא מצרפינן להו מיייתו אשם תלוי, שפיר יש לן לצרפם ולחייבם בקרבן ודאי, דכל שאפשר להחכפר צודאי יש לעשות כן.

ולדאמור אפשר לפרש דר"ע דוקא קאמר זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי, דכל אחד צמנאות אשם תלוי קאי, ולא מצרפינן להו לשנות חיוצם, ואף לר' יוסי ז' ב', והכי רהיטא טפי ליטנא דמתני' דר"ע דוקא קאמר דומיא דר"ש דקאמר דמביאין אשם אחד והיינו שכן ראוי לעשות, ור"ע קאמר דשפיר טפי דלייתו כל חד אשם תלוי, ולמש"כ הרא"ש צריך לפרש דר"ע קאמר שהם צחיוצ אשם תלוי, אבל יכולין גם להביא אשם ודאי אחד ולהתנות, ואדרבה אם שניהם לפנינו כן ראוי לעשות לכתחלה, ור"ש קאמר דדוקא אשם ודאי אחד, ואם אינם יחד לפנינו פטורים לגמרי, דס"ל דליכא אשם תלוי צמעילה, וגם ס"ל דאשם ודאי צעי ידיעה. (ס"ב סק"ג).

שם ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר"ע, מצבאר

קרבן קצוב על שגגתו מביא אשם תלוי צספיקו, וצכלל זה מעילה, אף ששגגתו אשם ולא חטאת, ואכתי לא אחינן לטעמא דוי"ו מוסיק, אללא משום דסמכו ענין זל"ז או משום דשגגתו צקצוב, ופרכינן דאית לן למילף נמי מהגזירה שוה דצעי מידי דזדונו כרת ושגגתו חטאת דומיא דחטאת, ומשנינן השתא דטעמיה דר"ע משום וי"ו מוסיק על ענין ראשון, ובא לרבות דמלצד כל שזדונו כרת ושגגתו חטאת דילפינן מגזירה שוה מביא נמי אשם תלוי על ספק מעילה.

שם אין היקש למחנה, צוצחים מ"ח א' לימא צהא קמיפלגי דמר סבר היקש עדיף כו', לכאורה תרוייהו צריכי דהגזירה שוה צא ללמד דחיוצ האשם תלוי הוא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, וההיקש צא לרבות דגם צמעילה אע"פ שאין כרת וחטאת, מ"מ יש בו חיוצ אשם תלוי, והיינו דס"ל לר"ע, ורבנן דפליגי עליה צריכים ליישב וי"ו המוסיק למאי אתא, וצ"ל דלמאי דאמרין השתא דרבנן סברי גזירה שוה עדיפא, פשיטא להו מה"ט דאין לרבות אשם תלוי צמעילה, אף אי לא ידעינן וי"ו המוסיק למאי אתא, וצתר הכי דחינן דרבנן סברי דיש לרבות מוי"ו המוסיק כסף שקלים, ועי' צתו' צרכות נ' א' ד"ה אללא.

שם נפקא ליה מוצאת תורת האשם, וא"ת ודילמא לית ליה דצעי כסף שקלים באשם תלוי, וי"ל דא"ה הו"ל למידרש כחכמים תחתון מעליון לכסף שקלים, ולא לחרוג מהגזירה שוה דרק שגגתו חטאת חייב באשם תלוי.

שם יליף צערכך צערכך כו' ילפינן צאיל צאיל, אם צידוע שחיצות אלו ניתנו לדרוש צגזירה שוה, תקשה לרבנן א"כ ל"ל וי"ו מוסיק על ענין ראשון, נילף מהגזירה שוה, אבל יתכן דלא גזירה שוה הוא, אללא סברא דצערכך ראוי להתפרש על ערך מסויים, ושפיר ילפינן מצערכך כסף שקלים דהיינו צערכך, וכן צאיל האשם משמע צאיל הידוע, ומתפרש נמי צדומיא דאיל דכתיב ציה כסף שקלים, וכיון דסברא נינהו, י"ל דרבנן לא משמע להו ואינטריך להו לוי"ו מוסיק. (וצחים מ"ח א').

מתני' זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר"ע, צשטמ"ק צשם הרא"ש הקשה הא ר"ע ס"ל אשם ודאי לא צעי ידיעה לכתחלה כדאמרין לעיל, וא"כ יציאו אשם ודאי אחד ויתנו

מליקה תעשה ודאי לפי לכתחלה הקדיש בתנאי זה, ולאו משום שהוא חד קרבן עם חטאת העוף ודאי, ולפ"ז נודע אחר מליקה י"ל שאינו נעשה ודאי, ונראה ללא חש התנא לכן דהדבר ידוע דחטאת העוף ספק הוא חד קרבן עם חטאת העוף ודאי אלא שמציאין אותו מספק. (ס"ט סק"ט).

בא"ד ולא אתא לאפוקי רק אחר הזאה כו', נתבאר לקמן כ"ו ז' ד"ה תניא כוותיה דר"י.

כ"ג א' מתני' ר"ש אומר שניהם מציאין חטאת אחת, נראה דמודה ר"ש דיכולין להביא אשם תלוי כל חד, ובהלך זה למזרח ע"כ לעשות כן ואדרבה זה עיקר חיוצם, אלא דס"ל דגם אפשר להם להביא חטאת ביחד, דס"ל דאז הודע לא אחי למעוטי אלא שלא להביא חטאת בספק חטא ולהתנות עליו בשלמים, [ע"י זכאים ע"ז א' דס"ל לרז יוסף אליבא דר"ש דמותר לעשות כן לכתחלה ואין חוששין משום שמציא קדשים לבית הפסול, ואף אי אין מציאין לכתחלה מ"מ דיעבד ודאי הוי שפיר דמי אי לאו דכתיב או הודע], דכיון שהקרבן הוא ספק קרבן אינו מכפר, וכן בספק איזה חטא כגון שא"י אם חלב אכל או נותר אכל, (ולר"ש י"ט ז' מביא בזה אשם תלוי), אבל כשהחטא ידוע והקרבן הוא קרבן צמחלט אף שאין ידוע מי הוא החוטא שפיר מביא, והיינו דצאופן זה אפשר להביא חטאת וממילא ראוי לעשות כן, אבל עיקר חיוצו של כל אחד מהם הוא אשם תלוי דלגבי כל חד הו"ל לא הודע, ולפיכך אשם תלוי ודאי יכולים להביא, אלא דאפשר להם להשתתף ולהביא חטאת, ונראה דחיוצם בחטאת הוא מנזר ההנהגה הראויה, אבל לא הוי עשה דחטאת ממש.

ובן באשם למ"ד לא צעי ידיעה, ונסתפק אם נתחייב באשם, יכול להביא אשם ולהתנות בשלמים לר"ש זכאים שם דלא חייש למציאין קדשים לבית הפסול אליבא דרז יוסף, אבל אין זה חיוצ גמור מדין מנזת אשם אלא מנזר הראוי לעשות ולהתכפר. (ס"ז סק"ג).

גמ' ומי אמר ר"ש איסור חל כו', א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה צח"צ שזועות. הא דאין איסור חל על איסור הוא דבר מחודש שאין כונת התורה להוסיף אזהרה על האסור, דצפשוטו

דחתיכה ספק חולין ספק הקדש אסורה באכילה, דאף ללא איקבע איסורא אסור, ורצנן לא פליגי אר"ע אלא לענין אשם תלוי, אבל לאיסורא ודאי מודו. (גדרים ו' א' מהו"ד).

תוד"ה אם א"כ אמאי לא נקט משנמלקה, ר"ל אמאי לא קתני אם עד שלא הזה דהוי הכל בכלל צין קודם מליקה צין קודם הזאה, ונראה דל"ק דהתנא צעי למיתני שממין שמציא על לא הודע מביא על הודע דומיא דמתני' דלעיל, ולשון זה לא מתפרש שפיר לאחר מליקה, ועוד דהתנא פשיטא ליה דליכא למיגזר שמה יאמרו חטאת העוף הצאה על הספק נאכלת, ונקט עיקר הדין לאשמועינן דחטאת העוף הצאה על הספק אינה קרבן מיוחד כאשם תלוי אלא היינו קרבן חטאת העוף, ולא חש לדקדק לנקוט נודע קודם הזאה, וגם הוא דבר שאינו מציאין צין מליקה והזאה ולא כלום, [וכן בצרייתא דת"כ דרז לקמן כ"ו ז' לגירסת השטמ"ק שם פלגינהו בתרתי צין].

ומייהו בלאו טעמא דר' יוחנן יש כאן מקום לחלק צין נודע קודם מליקה לנודע אחר מליקה, דנראה דלר"ע דמיתני אשם תלוי על ספק מעילה וכשנודע לו מיתני ודאי, דאם נודע אחר שחיטה, ישפך הדם והבשר יא' לבית השריפה, דהא קרבן ספק מעילה הוא קרבן מיוחד וכשנודע לו א"א לזרוק דמו וכמו כל אשם תלוי, ומ"מ אם נודע קודם שחיטה נראה דיכול להביאו לשם אשם ודאי, וכ"ה בתוספתא אע"ג דהפרישו לשם קרבן ספק שהוא קרבן אחר, דכיון דכל ההפרשה מחמת ספק פתיכי צדעתו שאם יודע לו שיהא קרבן ודאי, דהא לר"מ דסבר כ"ג ז' דצנודע יא' וירעה צעדר, ודאי מסתבר דאם נודע שחייב צודאי דהוי קרבן ודאי דכשם ללא גמר ומקדיש אם יודע לו שלא חטא ה"נ גמר ומקדיש לקרבן ודאי אם יודע לו שחטא, וע"כ ל"פ רצנן עליה אלא דכיון דנתחייב צמחלט אשם תלוי הר"ז גמר ומקדיש לשם קרבן זה שהוא חייב, ולא פתיכי צדעתו שיא' לחולין כלל, אבל צשאפשר שהקרבן יהיה קרבן ודאי למה לא יקדישונו לכן, תדע דהא לר"א דאמרו לו אמרינן שם דיקרב שאם אינו צא על חטא זה צא על חטא אחר והיינו טעמא משום דגמר ומקדיש לשם קרבן אחר וכמש"כ לקמן כ"ג ז', וה"נ לר"ע, ולפי זה הרי אפשר לפרש מתניתין דה"ט דצנודע קודם

פרוטה, ואפשר דלענין החומר שבאכילה, צעי כזית, ואי חכל פחות מכזית משל תמחוי אע"פ שיש בו פרוטה, סגי בקרבן אחד, אבל יתכן גם לפרש דהיינו הא דאמרינן דתמעול מעל מרצה דשתי אכילות מצטרפין, והיינו למיהב להו חומרא דאכילה אף שלא בכדי אכילת פרס, ועי' בספר מרן זללה"ה לקדשים בליקוטים לכריתות בסק"א שכתב דאיסור לאו דמעילה צמוד ליכא אלא באכילה, כדחנן רפ"ג דמכות דאוכל הקדש שלא נפדה לוקה עי"ש, ועי' בתו' מעילה ט"ו א' דנמי הזכירו שיעור כזית לענין מעילה, וצ"ע בכ"ז, ועי' מש"כ לעיל י"ד ב' ס"ק ט"ו. (מעילה י"ח ב').

עוד בדיני אשם תלוי

א) הוריות ד' א' לאדם שהביא כפרתו צין השמשות ספק מצעד יום נתכפר לו כו' שאין מביא אשם תלוי כו', כנראה מפרש"י הרי ספק זה שאני מכל ספיקות, ולא נתפרש צמה נשתנה, וברא"ש כתב דמוקמינן היום בחוקתו, וג"ז לא נתפרש, וכנראה מפרש"י והרא"ש לא גרסי בגמרא שאין מביאין אשם תלוי, שכתבו שא"ל להביא קרבן אחר, ולא הזכירו כלל אשם תלוי, וגם רהיטת לשונם שלא נזכר זה בגמרא אלא שהוסיפו כן לפרש הסוגיא, וכן מוכח עוד מדברי התו' וכמשי"ת להלן, ולפ"ז משמע דאיכא ספיקות בקרבנות שיש להביא בגללן קרבן אחר אלא דספק של צין השמשות שאני, ולכאורה בכל ספק אין מביאין חולין בעזרה, ושם בקרבנות שאפשר להביא בתנאי איירינן דמ"מ בספק של צין השמשות פטרינן ליה, ומיהו במחוסר כפורים לכאורה אף בספק של צין השמשות יש לו להביא קרבן אחר בספק דלא משמע שנתירנו בקדשים בספק זה. — ולהאמור לא למדנו כלום מסוגיין לענין חיוב אשם תלוי בספק אם הקריב חטאתו, ונראה פשוט דבכה"ג פטור מאשם תלוי, דכיון דהודע לו חטאו לאו בר אשם תלוי הוא.

ולגירסא דידן דגרסינן שאין מביאין אשם תלוי, אם באנו לפרש כפרש"י והרא"ש דדוקא בספק זה של צין השמשות פטרינן מאשם תלוי, משמע מזה דבשאר ספק בחטאת חייב באשם תלוי, וכ"כ מרן זללה"ה סי' י"ד ס"ק י"ב עי"ש שנתקשה ג"כ בפרש"י והרא"ש, אבל הדבר קשה דלא מישתמיט בשום דוכתא שיהא אשם תלוי בא

כיון שהם איסורים קיימים כל אחד לעצמו, מה בכך שנפגשו יחדיו, ומה לי אם באו צבת אחת או צבה אחר זה, סוף סוף זו נצלה והיום יום הכפורים, ואיתנהו לתרווייהו, ובחידוש זה אמרינן דלגבי האיסור דיינינן דכיון שאם לא היה דין נצלה שייך אלא ציום הכפורים, הרי לא היה ניתן איסור נצלה, כיון דבלא"ה יש איסור יום הכפורים, ה"נ השתא לא מזהרינן ליה באיסור נצלה כשנתנצלה ציום הכפורים, אבל באיסור מוסף והוא כסדרת איסור חמור על איסור קל, שפיר חייל, שהרי יש לו מקום לחול בהוספת האיסור, וכיון דחל חל לענין הכל. (שנעות כ"ד א' מתוה"ד).

כ"ג ב' ובקדשים שמעינן ליה דאמר איסור קל על איסור חמור נמי חייל כו', לכאורה קשה דהא איסור מעילה איסור הנאה, אבל למש"כ תו' בפסחים ל"ג א' דחיוב מיתה במעילה לרבי אינו אלא באכילה ניחא, אלא דק"ק מנלן באמת דרבינו קרא אף למיתה שמה לא רבינו אלא לענין איסור הנאה דמעילה, דצוה ליכא משום אין איסור חל על איסור, ומ"מ משמע דאיסור אכילה דמעילה דמי לאיסור אכילה דחלב, ומשמע דצעי כזית בכדי אכילת פרס, ועי' בספר מרן זללה"ה בליקוטים לכריתות סק"ה, ול"ע כעת.

ובאמת נראה דהדברים דאף לרבנן דרבי יש יתרון במעילה שע"י אכילה, דהא תנן לעיל ט"ו ב' דאוכל מוצא אחד בחמשה תמחויין חייב על כל אחת ואחת משום מעילה, ואילו בהנאות לא שמענו חילוקים, ואכילתו והנאת חצירו נמי משמע דסגי בקרבן אחד, אפילו דאיכא פרוטה בכל אחת ואחת [אם כי הכרח אין לזה], וכש"כ שאין ראוי שתמחויין יחלקו באיסור הנאה, ומשמע צמשה שם דכו"ע מודו דדין זה, וכן הרמב"ם פסקו בפ"ט משגגות ה"ט, וע"כ מוכח מכאן דאף לרבנן יש יתרון באכילה דנפקא חטא מתרומה, [ואפשר שאין יתרון זה אלא בקדושת הגוף דלא נפיק לחולין דומיא דתרומה, אבל קדושת דמים כיון דנפיק לחולין לא שייך ביה איסור אכילה, דמדאגביה כזר ינא לחולין, ועי' זכאים מ"ה א'], וכל חומרי דשייכי למיהב באיסורי אכילה, יהדינן נמי במעילה שע"י אכילה, הלכך כיון דשייך לחייב בחילוק תמחויין באכילה, מחיידינן נמי במעילה על כל אחת ואחת, אע"ג דבעינן פרוטה, ולא סגי בכזית שאינו שוה

חטאת ואפשר שכבר נתכפר לו הכל, הלכך פטור לגמרי, ולפ"ז מתפרש דה"נ חטאו קיל שהרי באמת תלה

בצ"ד ולא היה צריך לחשוב שמה טעו ולשאול, אלא דכיון דחזרו בהם, אין כאן דין תולה בצ"ד ממנו, אבל אין להחשיבו חוטא מחמת זה להנריכו אשם תלוי. (הוריות ד' א').

(ב) בזיר נ"ז א' תוד"ה באומר וא"ת א"כ יציא כל אחד כו' וי"ל דלא גמירי מסוטה כו', לכאורה אם באנו לדון כשהציאו קרבנותיהן בשותפות והתנו אי סגי בכך, י"ל בפשוטו דחשיב כנתכרר הספק לענין זה כיון שממנ"פ יצאו ידי חובתן, ואף אי ספק טומאה ברשות היחיד חשיב כודאי טומאה, סגי בכך, שהרי אם נודע הספק ודאי מהני לטהר, וזה כנודע הספק חשיב, ואף אם דיינינן לענין לכתחלה מה ראוי לעשות נמי אין כאן קושיא אם מורינן להו להציא יחד דכיון דאפשר צענין זה לזרר הספק שפיר יש לעשות כן, אבל קושיתם קיימת במתני' דלקמן נ"ט ב' במת אחד מהם, דהתם הוי לן להחזיק את החי בודאי טמא כדין ספק טומאה ברשות היחיד, ולזרר ע"י שיתוף השני א"א כיון שמת, ולכאורה היה אפשר לומר דנהי דספק טומאה ברשות היחיד טמא וכודאי טמא חשבינן ליה, היינו דוקא לענין הלכות שלא קצעה בהן תורה הלכות ספק, והרי אנו דנין כיצד יש לנהוג בספק בזה אמרינן דספק טומאה ברשות היחיד יש לנהוג כו כודאי טמא, אבל לענין חטאת העוף שחידשה תורה שאפשר להציאו בספק וכדנפקא לן מקרא לעיל כ"ט א', הרי כל הספיקות בכלל, ואף ספק טומאה ברשות היחיד, דסו"ס ספק הוא, ואילו מתכרר שהוא טהור הרי הוא טהור, אבל לא סגי בזה כדי ליישב סוגיין, דהא פרכינן לקמן ב' ודילמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה, ואם איתא דכודאי טמאין חשיבי מאי קושיא שפיר יש להם לגלח, אלא ודאי משמע דלכל מילי כספק טמאין חשיבי, וגם בלא זה כיון דחטאת העוף הבא על הספק הוא כחטאת העוף ודאי בכל מעשיו, (ורק הוצרכנו לחידוש הכחוש שאפשר להציאו בספק), א"כ אם איתא דלכל מילי כודאי טמא חשבינן ליה, גם לענין חטאת העוף היה לן להחשיבו כודאי, [ורק לענין אשם תלוי אי הוי משכח"ל שיהא תלוי בספק טומאה ברשות היחיד

אם אירע ספק פסול בחטאת, וגם צרמצי"ס לא נזכר מזה, ולו"ד הראשונים ז"ל היה אפשר לפרש דה"ק דסומכוס מדמה ליה לספק נתכפר וזה ליכא אשם תלוי, ונקטו ספק דצין השמשות וה"ה כל ספיקות שאירעו בקרבן, והיה הדבר פשוט לגמ' דבספק נתכפר ליכא אשם תלוי, וזה גם בצב"ר הדבר מובן דספק דחולה בצ"ד כנתכפר חשיב, והיינו דאמרו דר"א מדמה ליה לספק חטא וסומכוס מדמה ליה לספק נתכפר, ולפ"ז מפורש בסוגיין שאין אשם תלוי בא על ספק שאירע בחטאת.

בהוריות שם תוד"ה שהציא ושמה ה"נ איירי במחוסר כפורים כו', כבר תמה הרש"ש וכן מרן זללה"ה שם דהא הכא צנידון אשם תלוי קיימינן ובמחוסר כפורים ליכא אשם תלוי, וזה סיעתא גדולה למש"כ לעיל שהראשונים ז"ל לא היה צגירסתם שאין מציא אשם תלוי, וצדיק קושייתם נ"ע מאי קשיא להו ז"ל הא שפיר משכחת לה בשלא הקריבו תמיד של צין הערבים, שהרי כל הנידון הוא לשם משל על סוג הספק, ושפיר נקטו כה"ג. (ס"ב סק"ד).

יעזרי' מש"כ לעיל, אבל הא דמסיימי בגמ' ולא מצעיא למ"ד צ"ד מציאין כו' לא מתפרש שפיר לפ"ז, גם תולה בצ"ד לא חשיב כנתכפר, ואם אכל חמיכה ספק שהתירוה צ"ד ספק חלב ודאי מסתבר דאף לסומכוס חייב אשם תלוי, ולא חשיב כספק נתכפר, ואפשר דהנה יש לדון בטעמא דספק נתכפר פטור מאשם תלוי, [דכן הוא רהיטת הדברים וכמש"כ שם], ואין לומר משום דלא סגי ליה בהכי כיון דודאי אכל, דהא אף בספק שוגג ספק מויד מציא אשם תלוי, וגם מה דכבר נתחייב ודאי בחטאת וספק אם נפטר והו"ל כאיני יודע אם פרעתיך, נמי אין סבירא שזה יגרע, דחיוצ אשם תלוי הוא לתלות מן היסורים עד שיציא חטאת, וא"כ ראוי שיציאו כל זמן שיש עליו ספק חיוצ חטאת, ואין סבירא לומר דלא סגי ליה באשם תלוי, ויתכן דאדרבה בספק נתכפר היינו טעמא דאין מציא אשם תלוי משום שחטאו קיל, דאפשר שכבר נתכפר לו הכל, ולא דמי לספק אכל חלב, דהתם אף אם באמת היה שומן מ"מ חטא בזה שנכנס לבית הספק, וזה חטא ודאי, משא"כ כשהציא

להפריש הקרבן שנתייבב בו, והיינו נמי דחשיב קדשים פסולים כשנודע לאחר שחיטה כדאמר כ"ד ב' ודינו כשריפה, ור"מ נמי מודה שאם ראה להפריש בהחלט, דחל עליו קדושת קרבן, אלא דס"ל דבסתמא כיון שעל ספק הוא מפרישו פחית דעתו

שאם יודע לו שלא חטא או שחטא דעל אופן זה אינו חפץ להקדישו, והוי כהפריש בתנאי, ולאחר שחיטה כתבו תו' כ"ד ב' דמודה ר"מ דאז גמר בדעתו שיהא ההקדש החלטי, ור"ל דהקדיש לכתחלה באופן שאם יודע לו קודם שחיטה דליהוי חולין, וכל שנשחט ולא נודע לו הוא ממילא קדוש בהחלט, ובשעת השחיטה כבר חשבו קרבן בהחלט, [דלאחר שחיטה אין נראה שיעיל הקדשו לאשוויי כקדשים פסולין אם בשעת שחיטה היה חולין].

ובראה דאף בספק שאינו עומד להתברר בהחלט נמי סבר ר"מ דיוצא לחולין, דכל הפרשה מחמת ספק סבר ר"מ שאינו גומר ומקדיש אלא אי צריך ליה, דסתימת הדברים משמע דכל אשם תלוי קאמר כן ר"מ, ונפ"מ לענין שחוטא חוץ לרבנן דר"מ י"ח א' דסברי כר"מ דהכא כמ"ש כ' תו' שם, שוב נראה דמסתימת הדברים אין ללמוד כלום דהא כל הנידון בשנודע לו שחטא או שלא חטא וא"כ לא איירי אלא בדבר שאפשר להודיע, ולפ"ז נראה דבאמת צא"ל להתברר מודה ר"מ דגמר ומקדיש, וז"ע. (פ"ז סק"א).

שם ר"א אומר יקרב שאם אינו צא על חטא זה הרי הוא צא על חטא אחר, היינו לאמרו לו כדאמרין בגמ', וכש"כ לר"א דמתנדבין דיצא בתורת נדבה, ודוקא באשם תלוי דמתחלה צא על ספק אמרינן האי סברא דגמר ומקדיש כיון דבשעת הפרשה הוא מסופק שמא לא חטא, ואינו חייב בקרבן זה ועוד יתודע לו, אבל נזיר שהפריש עולתו ושלמיו וגשאל או נודע לו שטעה ואינו נזיר הרי הכל חולין כדתנן נזיר ל"א ב', ואע"ג דעולה ושלמים באים בנדבה, דכיון דבשעת הפרשה לא היה לו שום ספק, לא גמר להקדיש אלא אם הוא חייב, ואע"ג דצא"ת נמי כל זמן שאינו יודע הוא חייב א"ת צודאי, מ"מ כיון שעיקרו על ספק ואפשר שיתודע לו הרי הוא נחית לספיקא וגמר ומקדיש, משא"כ בשלא היה לו שום ספק בשעת הפרשה הוי הקדש טעות.

היה מקום לדון במש"כ שהוא ענין מחודש על הספק.

ולתירוץ התו' נראה דכל שהיו שעה אחת משותפים כבר נקבע דינם לעולם בספק, שהרי מבואר לקמן במתני' שם דאף במת אחד מהן עדיין השני בספק קאי, וכן נראה דאף בצאו לישראל צוה אחר זה הדרינן דינא ומחזקינן בספק אף לקמא, דצדאורייתא לית לן לחלק בין צאו צבת אחת לצאו צוה אחר זה.

הקשה מרן זללה"ה צנגעים סי' י"ג סק"י לדעת הרמב"ם דרבנן פליגי אר"י כריתות ז' ב' וס"ל דאף בששתיהן לפנינו מורינן להו להציא כל אחת חטאת העוף הצא על הספק, א"כ ה"נ הכא למה משתפינן להו ולא מחייבינן להו להציא כל אחד בספק, ולמש"כ תו' י"ל דהכא אם לא נשתפס הרי צריך כל אחד להציא חטאת העוף ודאי ותאכל וזה א"א כיון שאחד ודאי טהור ולכך ע"כ לשתפס ויציאו רק אחד, ואין לנו לשתפס ויציאו שנים בספק, וגם בלא"ה י"ל דהכא לא מיחלף בחטאת העוף ספק דעלמא [עי' מש"כ לעיל ז' ב'] דהכא כל נזירותם וקרבנותיהם בין דטהרה בין דטומאה בספק ומיפרסמא מילתא טובא שהם משותפים בספק זה, וגם בגמ' מוכח לחלק דהא התם בכריתות אמרינן דאף לר' יוסי מייחא כל חדא עולת העוף ודאי וכמש"כ רש"י, ואילו הכא משמע דלא מייחא אלא עולת העוף אחת בין שניהם. (פ"ז סק"ה).

המביא אשם

מתני' המביא אשם תלוי ונודע שלא חטא בו, חטאת ואשם ודאי שנודע לו שלא חטא שהם חולין לכו"ע, הוא בין מנד טעות ובין משום שאין אדם יכול להקדיש חטאת ואשם אם אינו מחוייב בהם כדאמר נדרים ו' א', אבל אשם תלוי אין כאן טעות דבשעה שאינו יודע הרי הוא חייב בהחלט אשם תלוי, ואף כשנודע לו לא נתבטל חיובא למפרע רק מכאן ולהבא, ולכך המפריש אשם תלוי נעשה בקדושת קרבן בהחלט, וכשנודע לו אח"כ הר"ז כאשם שנתכפרו בעליה צאחר דרועה, והיינו טעמייהו דרבנן, וז"ש בגמרא דלבו נוקפו ר"ל דעל מנצ זה של ספק הוא חפץ בהחלט

ולבציאה כיון דמיעקר עקר, ודוקא חטאת העוף
מציאה דכיון דבא על הספק בא נמי על חטא זה
שזיערה עצמה מן היין אף שנעקר נזירותה, אבל
אם הפרישה י"ל דקריצה, דזשעת הפרשה דעתה
שאם יפר לה בעלה תקרב נדבה, כדאמרינן נמי
לקושטא דמילתא דאף אי בעל מיעקר עקר קריצה
עולתה, ולא דמי לנשאלה לחכם דתנן דיוצא לחולין
וכמש"כ לעיל, וכן נמי באשם תלוי ס"ל לר"א
דיקרב נדבה מה"ט וכמשנ"ת, ואי בעל מיגז גיז
חולי היה מקום לומר דכיון דחלה על הבהמה
בהחלט קדושת עולה שאינה דורון, לא יתכן להפכה
לדורון לאחר מכאן, אף שאין נראה כן, אבל הרי
דבריהם לר' ישמעאל דמבואר י"ט א' דסבר
מיעקר עקר, [אם לא דינמא דברייתא דמייתי התם
לאו ר' ישמעאל היא אלא דהאי תנא סבר כוותיה
דר"י דלאו דורון הוא ואיהו סבר דמיעקר עקר,
אבל ל"מ כן, וגם אי למ"ד מיעקר עקר אתיא
מתני' שפיר כר' ישמעאל א"כ אין מקום
לקושיתם], וי"ל דקושטא קמפרשי דעולת נזיר
טהור לכו"ע דורון הוא, ויותר נראה דס"ל להאי
דהא דאמרינן עולה תקרב עולה אף אי מיעקר
עקר ה"ט משום דמדרבנן עשאוהו לענין זה כאילו
מיגז גיז כיון שאינו טעות ממש אלא שחלו'
דעתו של בעל, ואף דבגמרא כ"א ב' גבי חטאת
אמרו טעמא משום דכיון דלריכה כפרה דמיא
לחטאת שמתו בעליה, ולא אמרו סתם דעשאוהו
כאילו מיגז גיז, י"ל דלהמית החטאת לא היו
החכמים מתקנים אי לאו משום דלריכה כפרה, אבל
להקריב העולה בקל תיקנו כן חכמים, א"נ כי היכי
דמשום דלריכה כפרה נקבע דין החטאת כחטאת
שמתו בעליה, תו בגלל זה גם העולה והשלמים
נחשבים כקרצנות מוחלטים וכאילו מיגז גיז, שהרי
כבר נעשה חטא הנזירות המחייב קרצנות, וזה
נראה יותר דתירוצ הגמרא לגבי חטאת כולל יישוב
גם לעולה ושלמים, וכאילו אמר כיון דלריכה כפרה
הר"ז כאילו היתה נזירה ומתו בעליה והיינו מיגז
גיז, וממילא החטאת תמות והעולה תקרב, ושפיר
הקשו תו' דאי עולת נזיר לאו דורון לא יתכן
להקריבה עכשו לנדבה כיון דמיעקרא לא הוקדשה
לכך.

כ"ז כתבנו על פי לשון התו' דעולה לאו דורון הוא
ולא קריצה כי הפר לה בעלה, דמשמע לכאורה

וכן הא דתנן נזיר כ"ד א' דאשה שהפרישה
בהמתה משלה ואח"כ היפר לה בעלה דעולה
תקרב עולה, אי מיגז גיז ניחא, אבל בגמרא שם
כ"א ב' מבואר דאף אי מיעקר עקר קיימא מתני',
יש נמי לומר דכיון דיודעת שאפשר שבעלה יפר
נחתא לספיקא וגמרה ומקדישה, [עי' להלן טעם
אחר], אבל נשאל לחכם לא נחית לספיקא וחשיב
טעות גמור ולכך תנא לחולין.

והנה מודה ר"א דהפריש שני אשמות תלוין
לאחריות ונתכפר באחד מהן דהשני דין
מותר וירעה, ואילו נזיר שהפריש שתי עולות
לאחריות ונתכפר באחד מהן נראה דהשני קרב,
חזינן מזה דאע"ג דלר"א אשם בא נדבה מ"מ
אשם שצחוזה יש לו דינים מיוחדים ואינו נהפך
מעצמו להיות נדבה, ולפ"ז נראה דטעמיה דר"א
הוא כעין סברת ר"מ דכיון דהפרשת א"ת הוא
בספק נחית הוא בשעת הפרשתו לדון באם יתודע
לו, וכיון דבא נדבה מסתבר ליה לר"א דגמר
ומקדיש לנדבה, ואף לרבנן דסברי דגמר ומקדיש
והוי מותר אשם וירעה, היינו משום דס"ל שאינו
בא נדבה, אבל אם היו סוברים דבא נדבה י"ל
דהו מודו לר"א דגמר ומקדיש לנדבה.

ולחאמור נראה דהא דתנן אם משנשחט נודע לו
הדם ישפך הוא אף לר"א, [ובשטמ"ק
נסתפק בזה], דכיון דנשחט לשם אשם שצחוזה כבר
הוקצע דינו לכך ואינו נהפך לנדבה, ולא דמי
לעולה דמבואר נזיר כ"ח ב' דאף לאחר שנשחט
לשם חובה יכול לזרוק הדם לשם נדבה, דהא חזינן
דעולה שאני מאשם דעולה שהפריש לאחריות
קריצה ואשם רועה או מתה, גם אין נראה לומר
דדעתו בשעת הפרשתו שאם יודע קודם זריקה
דמפרישו מעתה לנדבה וכל שנודע אמרינן איגלאי
מילתא דזשעת שחיטה לנדבה קיימא וכאילו נשחט
לנדבה, דלא מסתבר כן כלל, ובזשעת שחיטה הרי
חייב הוא באשם חובה.

ובתו' נזיר כ"ד א' ד"ה והעולה מבואר דאי עולת
נזיר לאו דורון היא, האשה שהפרישה
עולתה ואח"כ היפר לה בעלה אין עולתה קריצה
אף אי מיעקר עקר, ולכאורה ז"ע מניין קים להו
ו"ל כן, הא מהא דס"ל לר"י נזיר י"ט א' דהאשה
שנדרה בנזיר ונטמאה והפר לה בעלה אינה מציאה
עולתה לא למדנו אלא שאינה חייבת להפרישה

דהא משמע בגמרא דלאו האי טעמא הוא, ואפשר דלגירסא זו לא איירי כלל בנודע לו שחטא או שלא חטא, אלא בעומד בספיקו איירי, והיה מקום לומר דכיון דאין הפרשמו במוחלט לר"מ, דה"ה במפריש לאחריות פתיכי בדעתו שזה שלא יטערך לו לא יוקדש דבאמת כל מפריש לאחריות אם היה מתנה שאינו מקדיש אם לא יטערך לו נראה דהיה יוצא לחולין, אלא כל מפריש לאחריות הוא מקדישו בהחלט כדי שישמש לאחריות, ולכך הוא צדין מותר וירעה, אבל באשם תלוי לר"מ דהקדשו בספק היה מקום לומר דכל הספיקות בכלל וכל שלא יטערך לשמש בו לאחריות אינו מקדישו, וכשנתכפר באחד יצא השני לחולין, לזה אמרין דהקדש השני כהקדש הראשון דלבו נוקפו ומקדישו, וכשנתכפר ודאי הראשון קדוש במוחלט דלאחר שחיטה אף ר"מ מודה כמש"כ לעיל במתני', וממילא גם השני קדוש בהחלט.

ונראה דהפריש אשם תלוי ומת ואח"כ נודע שלא חטא או שחטא, דיוצא לחולין לר"מ, [זרם יפה השיב בני שמואל נ"י דבמת ראוי שיקבע הדין במיתתו, ואין שום ענין אם נודע או לא נודע ליורשיו או לב"ד, ויש לדון אם לדמותו לחטאת שמתו בעליה דהלכתא גמירי לה כדאמר ז"ק ק"י ז', או דהכא כיון דפתיכי בדעתיה שיצא לחולין אם יודע לו, הלכך אף במת שמת לא גמר ומקדיש, ומסתברא טפי לדמותו לחטאת, ומיהו נידון דידן שפיר משכח"ל בהמיר ואח"כ נודע לו, דבזה מסתברא דיוצא לחולין לר"מ], וכן נראה דהפריש אשם תלוי ועבר עליו יום הכפורים ואח"כ נודע לו שחטא או שלא חטא דיוצא לחולין לר"מ, דאע"ג דיום הכפורים מכפר על חייבי אשם תלוי מ"מ אין דינו כנתכפר באחד מהן. (ס"ז סק"ז).

תוד"ה אם אכל איהו גופיה מודו דזבח פסול הוא, נראה דאין כונתם דאשם תלוי שאני מאשם ודאי, אלא גם אשם ודאי שמתו בעליו אחר שנשחט ישפך הדם, דכל שניתק לרעייה אחר שחיטה אינו קרבן, ואשם תלוי שנודע לו דינו כאשם ודאי שמתו בעליו, דכל שלא נודע הוא קרבן במוחלט וכמש"כ לעיל במתני', וכונתם דאינו נקרב עולה משום דלכתחלה אין מקריבין אותו אלא מציאין בדמיו עולה [עי' פסחים ע"ג א'], ועוד דכיון שנשחט בתורת אשם אינו יכול להעשות עולה

דאף שהפרישה העולה ואינה יוצאה לחולין אפ"ה אינה קריבה, דעולה דלאו דורון אינה נעקרת להיות דורון, אבל אין נראה כן, דודאי כל שניתקה ממנומה שפיר ראוי להקרב לדורון, ויש לפרש דאי לאו דורון הוא הרי היא יוצאה לחולין אי מיעקר עקר, ולכך אינה קריבה. (ס"ז סק"ז).

גמ' בנודע לו שחטא להודיעך כמו דר"מ כו', לפי דעיקר קרבן אשם תלוי נועד לנד שחטא להגן עליו עד שיציא חטאת כדאמר לקמן כ"ה א', לכך חשיב נודע לו שחטא טפי בר קרבן, וס"ד דאדעתא דהכי אקדיש אפי' לר"מ.

ונראה דהשוחט אשם תלוי בשנינו בעלים לשם מי שחייב אשם תלוי ואח"כ נודע לזה ששחט לשמו שלא חטא דמ"מ חשיב שינוי בעלים דבשעה שחשב עליו היה מחוייב כפרה כמותו, [ואנו זריכים לזה אי שחט לשם מי שאינו מחוייב כפרה כמותו אף עלה לבעלים, עי' בספר מרן זללה"ה לזבחים ס"ז סק"י א']. (ס"ז סק"ג).

שם א"ר ששת מודה ר"מ לחכמים במפריש שני אשמות לאחריות כו', בתו' כתבו דא"כ שיתכפר באחד מהן, ולכאורה אי גרסינן בגמרא ונתכפר באחד מהן, א"כ אין לנו אלא דכיון שהקרבן נעשה קרבן במוחלט ממילא גם המופרש לאחריות נעשה קרבן במוחלט, ובאמת נראה לקושטא דמילתא דהמפריש אשם תלוי ונאבד והפריש אחר והקריב אחד מהן ואח"כ נודע לו שלא חטא, דהשני ירעה עד שיסתאב אפי' לר"מ, אף דלא הפרישו לאחריות, דכיון דכבר הקריב הקרבן תו חזר הקרבן כקרבן ודאי ומותרו ירעה, וכמו דהנקרב נעשה קרבן ודאי משעת שחיטה וכמש"כ לעיל במתני', ולפ"ז יש לעי' מנ"ל להתו' לחדש דאף בלא נתכפר באחד מהן נמי ס"ל לר"מ דגמר ומקדיש, וי"ל דלשון הגמ' מוכיח כן שהרי פירשו הטעם דכיון דחשב והפריש לאחריות ש"מ דלבו נוקפו, ואם הטעם משום שנתכפר באחד מהן א"כ לא שייכא סברא זו כלל, אלא ודאי אף בלא נתכפר מודה ר"מ דכיון דחשב והפריש לאחריות ש"מ דלא מסיק אדעתיה שיוודע וספן בכפרתו במוחלט, וממילא אין צריך לגרוס ונתכפר באחד מהן.

ובאמת קשה לגירסת הספרים דגרסי ונתכפר באחד מהן דלמאי הזכירו כן בגמרא,

ר' יוחנן מודה בזה דחכמים כר"מ ס"ל, כי פליגי באומר איני יודע, דר"י סבר אף ע"י עדים לבו נוקפו וגמר ומקדיש, ורז סבר דע"י עדים לא סמיך עלייהו ואין לבו נוקפו כ"כ ומודים חכמים דלא גמר ומקדיש.

ולא עוד אלא דמכחישן נראה דאפי' אומר בפירוש דגמר ומקדיש אין צדק כלום, ואפי' הומו אחר זריקה הצבר נקצר או נשרף, דכל שאין לו בעצמו ספק שאכל חלב אין כאן חיוב קרבן ואין הקדשו חל, אלא דלא מהימנינן ליה ומחייבין ליה לנהוג כפי העדאת העדים, אבל כשנודע שהעדים עדי שקר הוצרר לנו למפרע שלא היה כאן חיוב קרבן כלל, וכמו בחטאת ואשם ודאי, שעכשו נודע לנו שבשעה שהקדיש האשם לא היה חייב בו, דחיוב האשם בידיעת עצמו הוא, והרי הוא עצמו ידע שלא אכל, וחשיב טעות למפרע, והוי חולין, וכמו חטאת ואשם ודאי שהומו עדי.

והא דמיייתין בסוגיין ממנחת קנאות שהומו עדיה, קשה טובא, דהתם ממש כחטאת ואשם ודאי הוא, שהרי נתברר שלא נסתרה ולא היה כאן מנצ המחייב את הקרבן, ואף לאחר הקטרת הקומץ אם הומו אין השירים נאכלין, ואפי' אמר בפירוש דגמר ומקדיש אין צדק כלום שאין מנחת קנאות בזה נדבה, ונריך לומר דהיינו הא דקאמר התם לברר עוון קאמי, כלומר דהתם לאו בידיעת הבעל תלוי אלא הוא קרבן לברר עוון ואם לא נשלמו תנאי הקרבן לא יתכן שיחול הקדשו, אפי' אם יאמר בפירוש דגמר ומקדיש, אבל הכא לכפרה אחי כלומר ובידיה תלי רחמנא וכל שיש לו ספק שחטא אפי' נולד לו הספק מחמת עדי שקר מ"מ בשעה שהוא מסופק הוא חייב בקרבן ולבו נוקפו וגמר ומקדיש, ולפ"ו משמע דטעמיה דר"א דמדמה ליה ממש למנחת קנאות, ואף אם יאמר בפירוש דגמר ומקדיש אין צדק כלום דס"ל דספק הנוול מחמת עדי שקר אינו מנצ המחייב קרבן, וכשנודע דעדי שקר הם איגלאי מילתא למפרע שמעולם לא היה חייב אשם תלוי, ודמי לחטאת ואשם ודאי, ולפ"ו לא קיימי רז ור"א בחדא שיטתא דהא רז קאמר משום דלא סמיך אעדים ומשמע דאם יאמר דגמר ומקדיש חייב הקדשו ורק בסתמא אמרינן דלא גמר ומקדיש משא"כ לר"א, וז"ע.

אחר שחיטה, ונראה דתרי השינויים אמת, וסגי בכל חד מהם לחודיה. (ס"ז סק"ו).

כ"ד א' אר"י א"ר מודים חכמים לר"מ באשם תלוי שהומו עדי כו', נראה דהומו עדי אחר זריקה הצבר יאכל צין לרצון צין לר"מ, דאל"כ לא שייך לדון בנוגע קודם שחיטה, דהא חזינן שאין צידו להקדישו בהחלט שהרי בשעת שחיטה וזריקה לכו"ע מקדישו בהחלט, ומ"מ הצבר ישרף, וא"כ אף אי סמיך עילויה דעדים אין כאן הקדש, אלא ודאי שנודע אחר זריקה הצבר יאכל כדן כל אשם תלוי שנודע לאחר זריקה, דבשעה שנורק הדם היה כך דינו ומה שהומו עדי חסוב כאילו רק מכאן ולהבא נתברר הטעות.

וא"ת מ"ש אשם ודאי שהומו עדי ומ"ש אשם תלוי שהומו עדי, הלא בחרויהו בשעת הקרבה היה דינם ליקרב והשתא הוצרר הטעות למפרע, לאו קושיא היא דכיון דאשם תלוי בא על ספק לא שייך בו הוצרר למפרע דבשעה שהיה ספק היה ספק [ואין צדק כלום מה שהספק נולד ע"י עדי שקר], ורק עכשו הוצרר הספק מכאן ולהבא, משא"כ בחטאת ואשם ודאי שלא באו מתחלה מספק שפיר שייך בהו לומר שהוצרר למפרע.

וב"ז באומר איני יודע אבל במכישן ז"ע, עי' להלן.

רש"י פירש דאירי שהוא מכחיש להעדים ואומר לא אכלתי וכיון שידע בעצמו שלא אכל ויודע שלא היו העדים עמו, [שהרי האמת שלא היו כדחזינן דהומו], לכך י"ל דלא גמר ומקדיש דבעתו שימנא עדים להזימם, ולפ"ו איירינן דוקא אליבא דר"מ דס"ל לעיל י"א ב' דמציא ע"י עדים אף במכישן, וסתימת הגמ' ל"מ כן, גם לשון הגמרא קשה לפ"ו דאמרינן בדר' יוחנן הכא דלכפרה אחי לבו נוקפו וגמר ומקדיש ואי איירי ביודע ששקר צפי העדים מאי לבו נוקפו איכא הכא, וכן לשון הגמרא לא הוי סמוך עילויה דעדים משמע דבאמת סומך עליהם, ולו"ד רש"י ז"ל היה נראה דהיכא שמכישן פשיטא דלא גמר ומקדיש, אף אי לא סמיך שימנא מי שזימם, דכיון שאין לבו נוקפו לא גמר ומקדיש, אף דלא מסיק אדעתיה היאך יוכחשו או יחזמו, ועי' להלן יותר מזה דאפי' חפץ לגמור ולהקדיש אינו יכול, ואף

שהיה ספק חלצ והוא א"י להכחישן, או באינו זכור
אם אכל, גם מהא דמדמינן לסוטה דהומו עדי
סתירה ובפשוטו ודאי היא טוענת שלא נסתרה כיון
שנתברר שהאמת כן, וממילא היינו במכחישן ודומיא
דהכי באשם תלוי שהומו עדי. (ס"ו סק"ד).

שם א"ר כרוספדאי אמר ר"י שור הנסקל שהומו
עדיו כו', הא דאיסורי הנאה חשיבי הפקר
וכדאמרין בעלמא שני דברים אינן ברשותו של אדם
כו' חמץ משש שעות ולמעלה, הוא מסביר דחפץ
שאינו בו שום שימוש ושיווי לבעלים, הוא הפקר
ממילא, ואפשר דאם הבעלים אומרים עד שלא
נעשה איסורי הנאה דדעתו עליו דמהני ואין אדם
רשאי ליטלו, ואפשר דלא מהני דכיון דלא חזי למידי
אינו מכלל הנכסים ואין שייך בו בעלות, ומיהו כל
שראוי לאיזה שימוש שהוא אף שאין בו שום פרוטה
שפיר יכול לעבדו לעצמו וחשיב שלו והגזולו כדן
גזול פחות משה פרוטה, הלכך איסורי הנאה דחו
שלא בדרך הנאתן חשיב שלו ואם יש בו ש"פ יכול
לקדש בו את האשה, ובתקדש כהאי גוונא מעל,
וכמש"כ תו' פסחים כ"ט ב' קדושין נ"ו ב', וכן
כשהוא פחות מש"פ נמי חשיב שלו כדן כל נכסים
שהם פחות מש"פ, ומיהו סתם איסורי הנאה
משמע שאין דעת בני אדם על שימוש שלא בדרך
הנאתן וחשיבי הפקר וכדאמרין דחמץ אינו ברשותו
של אדם והיינו משום שאין דעתו על שימוש שלא
בדרך הנאתן, וכן שור הנסקל חשיבין הפקר
בסוגיין, ומיהו צוה י"ל דהוא לבתר דאקרו חכמים
אף שימוש שלא בדרך הנאתן כמש"כ הראשונים
פסחים כ"ד דלא שרי אלא לחולה, אבל הא דחמץ
אינו ברשותו של אדם משמע דהוא מדאורייתא, וכן
בתו' שם ושם לא הזכירו הא דאסור מדרבנן.

והנה שור הנסקל על פי עדים יש בו נדנוד ספק
לבעליו שהרי מוזמן לפעמים שעדים
מוזמים, וספק זה עושה את השור לנכסים ששייך
בעלות עליהם מעין נכסים שפחותים משה פרוטה,
דספק זה יש בו שיווי משהו, והיה מקום לדון
שאין הפקרו מוחלט דעדיין דעת בעליו עליו משום
שמה יומו העדים וממילא לא מפקר ליה,
ואשמועינן ר' יוחנן שאין הדבר כן ואין דעת
הבעלים על ספק זה ואפקורי מפקרי ליה ולכך כל
הקודם בו זכה, ודומיא דפליגי לעיל באשם תלוי
שהומו עדיו אי סמיך אעדים, ואמר רבא דכשודע

וזו נראה דעת הרמב"ם שפסק בפ"ג משגגות
כרבנן דר"מ דאין חייב ע"פ עדים במכחישן,
ומ"מ כתב בפ"ד מפה"מ דאפי' הפריש ע"פ
עדים והומו ירעה, והיינו ע"כ בשלא הכחישן.

ודעת רש"י נראה דאשם תלוי לא דמי לחטאת
ואשם ודאי, דאינהו לא שייכי בדליכא חטא,
ולכך כל שנודע שלא חטא איגלאי מילתא למפרע
דהוי חולין בעזרה, אבל אשם תלוי דאף אם האמת
שלא חטא שייך קרבן זה שהרי לעולם הוא בא
בספק חטא, לא איכפת לן אם היה ספיקו באמת
או ע"י עדי שקר שחייבוהו להביא אף שהכחישן,
וכל שנחייב להביא והביא הרי הקרבן קרבן, שהרי
שייך קרבן זה אף בלא חטא, הלכך אף במכחיש
להעדים ויודע שהם עדי שקר מ"מ אם גמר
והקדיש הוי קרבן בהחלט, ובהומו אחר זריקה הרי
הבשר נאכל, וכן הוא עצמו מותר לו לאכול מן
הקרבן אף שידוע שהם עדי שקר, אלא דבנודע
קודם שחיטה סבר רב דלא גמר והקדיש דכיון
שיודע שהם עדי שקר סבור דילמא איכא דמומי
להו, ומודים בזה חכמים לר"מ.

ומייהו במנחת קנאות נראה דלכו"ע אפי' אמר
דגמר ומקדיש לא הוי הקדש, דכל שנתברר
שלא היתה סתירה אין מקום לקרבן, ור"א דמדמי
לה למנחת קנאות נראה דסבר דה"נ כיון שמכחיש
להעדים אין כאן אפשרות לקרבן דבדידיה תלי
רחמנא שיסתפק בחטא, וכל שאינו מסופק אין כאן
אפשרות לקרבן, ואפשר דאף בהומו אחר זריקה
סבר דהבשר יוצא לבית השריפה, דבמנחת קנאות
נראה דלכו"ע כן, ופליגי אדרב דמשמע דטעמיה
רק משום דלא גמר ומקדיש בלבו אבל אי בעי מצי
להקדיש, ור' יוחנן סבר דהכא כיון דלכפרה אחי
שייך קרבן זה אף בלא חטא דמ"מ מתכפר בו,
שהרי אף אם האמת שלא חטא מביא קרבן זה,
הלכך שייך בו לומר דגמר ומקדיש אף ביודע
שהעדים שקרניים, משא"כ במנחת קנאות דלברר
עוון קאתי כל שלא נשלמו התנאים המחייבים הבאת
המנחה אין כאן קרבן, ואף בהומו העדים איגלאי
מילתא למפרע דהוי חולין בעזרה.

ונראה דלכך פרש"י במכחישן, דסתם אשם תלוי
שהומו עדיו מתפרש שמעידים על
אכילתו, וזוהי בסתמא יודע להכחישן, וכיון שהומו
ודאי ידע להכחישן, ולא ניחא ליה לפרש בשמעידין

הדין על פיהם לא חשיב כטעות אלא משמשים
 בהם כאלו האמת כן, ולפ"ז פליג תלמודן
 אירושלמי וס"ל דמודה ר"ל לר"י דלאו כראש
 בטעות הוא וכל המחזיק בו זכה, ולהאמור
 אשמועינן ר' יוחנן תרתי חדא דעדי שקר שנגמר
 הדין על פיהם לא חשיב כטעות, וגם דסמיך
 אעדים ומפקיר ואינו מקוה שמא יוזמו וכמש"כ
 לעיל.

ואפשר דאף רב ור"א דאמרי לעיל באשם תלוי
 שהוזמו עדיו דיונא לחולין משום דלא
 סמיך אעדים, מ"מ הכא מודו דהוי הפקר, וטעמא
 דהתם כיון דעיקרו ספק דאפשר שיוודע לו הלכך
 כל ספק קל הניחוסק מועיל להכריע דלא גמר
 ומקדיש, אבל הכא אין כאן אלא ספק זה דילמא
 אמו אחרים ומוזמי להו, ואין דעת בני אדם על זה.
 נראה דקטן שיש לו איסורי הנאה חשיבי שלו,
 ואסור ליטלם הימנו, דכיון שאינו מוזהר
 עליהם הרי הוא בר זכייה בהם, וכמו עכו"ם, [אם
 לא מדרבנן, אם מצוין להפרישו]. (ס"ח סק"א).

כתב הריטב"א ר"פ לולב הגזול דאיסורי הנאה
 לא נתמעטו מקרא דלכס, ור"ל דלא נתמעט
 מלכס אלא בשאפשר לחול בעלות על האחרון יותר
 ממה שיש לאדם בו, ולכך אף של הפקר לא חשיב
 לכס, שהרי שייך בו בעלות על האחרון ואינו ציד
 האוחז ולא חשיב לכס, אבל סוג אחרון שאין שייך
 בו בעלות לפי שאין בני אדם מקפידין עליו או
 לפי שהוא איסורי הנאה, וכל מה ששייך בו בעלות
 אמנם הוא צידי האוחז ולא שייך בו יותר בעלות,
 זה חשוב לכס, ודברי סברא הם דשייך לחלק בכך
 וממילא איכא למימר דזה לא נלמד מלכס,
 והראב"ד פליג וס"ל דג"ז יש למעט מלכס,
 ולהאמור אין דברי הריטב"א ענין לנידון אי שייך
 בעלות באיסורי הנאה כלל, וכל דבריו ז"ל דמלכס
 לא נתמעט בזמן שאין שייך יותר בעלות באחרון
 מאשר שיש לזה האוחז.

ונראה דאם היה אחרון של איסורי הנאה כשר
 היה שייך בו בעלות ממש, דכיון שיש צורך
 בו שייך בו בעלות, וכמו בשיש לו צורך בו ליהנות
 שלא כדרך הנאתו דחשיב שלו כמבואר בתו' פסחים
 כ"ט ב' קדושין נ"ו ב', וה"נ כשיש לו צורך
 מזה, והא דס"ל להראב"ד המוצא צריטב"א שם
 דיש למעט איסורי הנאה מקרא דלכס, היינו משום

בעצמו שהעדים עדי שקר או דעתו על ספק זה
 ולא מפקר ליה דסבר דמשכת עדים להזימם, והנה
 הדבר תלוי לפי דעתו של בעל השור אף אי נימא
 דכלל איסורי הנאה לא מהני מה שאין הצעלים
 מתיאשים, דהכא מה שיתכן שיוזמו עושה את השור
 כנכסים ששייך בעלות עליהם אם חפץ בהם ודעתו
 עליהם.

ולא שייך כאן ראש או הפקר בטעות, שאין
 העמיד עושה טעות למפרע, ובשעה
 שהעדים לא הוזמו הרי המציאות שהשור אין בו
 שיווי ושימוש ולא שייך בו בעלות, וכל השינויים
 הם מכאן ולהבא, שהרי אין הסיבות גורמות אלא
 המציאות גורמת.

ובירושלמי פ"ד דצ"ק ה"ח פליג ר"ל אר' יוחנן
 וסבר דראש בטעות הוא, ונראה דאין
 הכונה דחוסר ידיעת העמיד שיוזמו עושה טעות,
 אלא ר"ל ס"ל דאף קודם שהוזמו כיון שהיו עדי
 שקר והיו עדים שיכולים להזימם בעולם לא חשיב
 המצב כמחלט, אלא כטעות וכאלו באו עדים
 ואמרו לבעל השור שנגמר דינו של שורו ליסקל
 [אחרי שקיבלו עדות צפניו], והיו אלו עדי שקר,
 דאז לכו"ע אין השור הפקר, כיון שגלוי לכל שהשור
 מותר, הרי הוא כשאר נכסים של האדם שאין
 מועיל ראש בשעומדים ברשותו, וגם הוי ראש
 בטעות, ואף ר' יוחנן מודה בזה, אלא דנגמר דינו
 סבר ר' יוחנן דכיון שהדבר הוחלט לכל חשיב הדבר
 כאמת, והר"ז כשטף נהר עכשיו, דאף שחזר ופלטו
 הוי הפקר, ור"ל סבר דכיון שהיו עדי שקר והיה
 הדבר ידוע למזימים חשיב כטעות, ולהאמור
 בנקטעה יד העדים אי מיפטר בזה משום כמינת
 בעלים כך מינת השור מודה ר"ל דכל המחזיק בו
 זכה כיון שבשעה שנגמר דינו היה הדבר נכון.

ולא אמור יתכן דאף לענין נזקין פליגי אי המזיק
 שור הנסקל ואח"כ הוזמו עדיו אי
 חייב, דלר"ל יש מקום לחייב, כיון שאין העדי שקר
 עושים מציאות, א"כ הו"ל השור בר דמים אלא
 שטועים לומר שאינו שוה כלום, ומיהו כיון דלקטלא
 אזיל כל היזק הנעשה הרי הוא בכלל תחלת הריגתו,
 ועל הריגתו ליכא לחייבו דאטו הוזמו עדים אחר
 שנסקל האם צ"ד חייבין לשלם.

ובסוגיין דאר"ל דעיר הנדחת שהוזמו עדיה הוי
 הפקר, מבואר דס"ל דעדי שקר שנגמר

היה בלצו לקנות בשעה ששתק נמי קנה דהוי דברים שבלב, והיינו דאמר אפילו עומד וזוה כלומר שזוה שמעולם לא היה חפץ לקנות אפ"ה קנה, כיון ששתק בשעה שהודיעוהו, ולפי זה מתפרשא מימרא דשמואל בשעה שהודיעוהו שהשכיב מרע הקנה לו הנכסים, דאם עומד בשעת כתיבת השכיב מרע א"כ יש לפרש שתק כל זמן שהוא חי ולאחר מיתתו כדי דיבור זוה, ואין זה צממעות הלשון שהרי לא הזכיר שמואל ששתק כלל, אצל אס בשעה שהודיעוהו איירי נחא דה"ק הכותב נכסיו לאחר וכשנודע לו אמר אי אפשי בהן לאחר כדי דיבור, וזה מתפרש בפשוטו דכל שלא פירשו שאמר תוך כדי דיבור מתפרש שפיר לאחר כדי דיבור.

ובמ"ש הרי"ף והרא"ש אצל צמתת צריא לא קנה עד דמטא שטרא לידה, ר"ל וממילא לא שייך לדון בשתק ולבסוף זוה כלל, שאם קיבל השטר הרי קיבלו וכאילו אמר צהדיא שקונה, ואם לא קיבלו הרי לא קיבלו, והרא"ש ד השיג דאף צמתת צריא משכחת לה בשזרק השטר לתוך חיקו, והנה אין זו השגה די"ל אה"נ, והרי"ף מפרש קושטא דמילתא בפירוש הסוגיא, ויש מקום לומר דהתם אף בשתק ולבסוף זוה לא קנה דאינו חושש למחות כיון שאינו נוטל את השטר וי"ע צוה.

ובזיכרה לו ע"י אחר כיון שאין הקנין נעשה ע"י המקבל עצמו, ויש כאן דבר הנמסר לקנין ואין הקנין נגמר באמירת הנותן לחוד, הרי הדבר קיל בעיני המקבל ויש לומר שאינו חושש למחות כל עוד לא בא הדבר לידו, ולפיכך אין שתיקתו מחלטת את הדבר, והיינו פלוגתא דרשב"ג ורבנן, ובחולין ל"ט ב' משמע דפליגי בצבצת הוכיח סופו על תחלתו, ואפשר לפרש דס"ל לחכמים שאין לסמוך על מחאתו בצוף שאין סופו מוכיח על תחלתו כל כך, ולכך ראוי לחייבו למחות אף שאין שתיקתו מוחלטת כל כך להסכמה, ורשב"ג סבר דיש לו לסמוך על מחאתו בצוף כיון שיש מקום להסתפק בזכותו בשתיקתו, ולפי זה פלוגתתם באמת בצבצת הוכיח סופו על תחלתו.

כתב הרמב"ן חולין שם דמהכא שמעינן דכל שזכין לאדם שלא צפניו אס מיתה כשנודע לו הרי הזכיה בטלה, שהרי אמרינן דצווח מעיקרא אף בזיכה לו ע"י אחר לא קנה, [וכ"כ הראשונים

שיש לפרש דבעי שיהא שייך צו לכס ואז כשר למחותו, אצל הנעשה לכס בגלל המצוה נתמעט. (ס"ח סק"ג).

שם ומ"ש מהא דאמר רבה צר איתי אר"ל עיר הנדחת שהוזמו עדיה כו', אפשר לפרש דה"ק מאי לאו בכל גווני אמרינן דהוי הפקר, ואפי' צווגא שאם יוזמו הנך עדים דבעל הנכסים יבטל דין עיר הנדחת מכל העיר כגון שהוא המשלים לרוב, הרי דאף דידע דלא חטא מ"מ מפקיר, ומשני לא דדוקא באיכא אחריני שחטאו דאף דיחזמו הני מ"מ לא יבטל דין עיר הנדחת, וה"ט דמפקר דסבר אחריני חטאו.

והנה שמעינן דאף צכה"ג שהצעלי דברים מכחישינן לעדים, [שהרי הוזמו והוצרר שעדי שקר היו, וא"כ צודאי שהצעלי דברים הכחישום], וגם נפגש בעדי שקר צאותו ענין המעידים עליו, מ"מ סמין אעדים ומפקר לנכסיה, ויש להסתפק בשיש ע"א שאינו צעל דבר המכחיש להעדים מהו מי סמין אעדים כה"ג או לא, וזה צין בעיר הנדחת צין צשור הנסקל וצין צאשם תלוי, ואפשר שאין כאן הלכה והדבר תלוי אי מהימן ליה הע"א או לא, ול"ע. (ס"ח סק"ה).

שם אמר ר"ל הנותן מתנה לחצירו ואמר הלה אי אפשי צה כו', צצ"צ קל"ז ב' אר"י א"ש הכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשי צהן קנה ואפילו עומד וזוה, הרי"ף והרא"ש פירשו בשכיב מרע וכ"ה פשטות הלשון של הכותב נכסיו לאחר, וגם לא הוזכר צגמרא קנין או מסירה, והנה מתנת שכיב מרע אינה נקנית אלא לאחר מיתתו כדאמר צצ"צ קל"ח א', ונראה לפ"ז דגם המקבל יכול לחזור צו מלקבל עד שעת מיתתו, וכ"כ צנה"מ סי' רמ"ה סק"ו צשם הגמ"י, [ונראה דהתו' והרא"ש שהציא ז"ל שם מודו נמי להגמ"י צוה], וא"כ יש לפרש דהכא הנידון הוא לאחר מיתתו.

ונראה דעיקר חידושיה דשמואל הוא דאף קנין זה של מתנת שכיב מרע הנעשה ללא כל פעולה מצד המקבל, מ"מ דינו כשאר קנינים וכל ששתק המקבל בשעה שהקנין חל או בשעה שהודיעוהו הרי הקנין נחלט ושוב אינו יכול למחות, [והוא כצבצא שאמרו כתובות י"א א' כיון שהגדילו שעה אחת ולא מיחו שוב אינם יכולים למחות], והיינו שתק ולבסוף זוה דקנה, ואפילו אומר שלא

בשעה שצא לזכות זה ועדיין לא הכניסה לרשותו במוחלט, ואפשר נמי דהא דר"ל איירי דוקא באומר שלא נתכוין מתחלה לזכות, אלא דלא מהני כיון שנטלה, או באומר שכשנטלה נטלה על מנת להחייב בדבר, ולא באומר שזכה זה בהחלט ועכשיו חוזר בו, דזה באומר על חפץ מחפציו אי אפשר בו דמסתברא דלא מהני ע"י להלן, וז"ע בזה, דאפשר דכל שעסקין באותו ענין איתיה לדר"ל, והיינו דאשמועינן ר"ל דיניה במתנה וכן בסמוך במקבל מתנה לאחר שצאת לידו, ומיהו חידוש השני דאשמועינן דבסילוק הוי הפקר איתיה נמי בחפציו של אדם אלא דהתם צעי לשון סילוק גמור וכדאמרינן דין ודברים אין לי וידי מסולקת הימנה דאי לאו דמדין ודברים סליק נפשיה הוי לשון הפקר, והרמב"ן צ"צ שם כתב דאף בכל נכסיו מהני אי אפשר בו ונקט מתנה לאשמועינן דלהבא משמע ולא הדרא למרה, ואפשר דאין כונתו דלשון אי אפשר מהני אלא דסילוק מהני, ופשוט ליה ז"ל דעיקר חידושיה דר"ל הוא דלשון סילוק הוא לשון הפקר וממילא הו"מ לאשמועינן שלא במתנה.

שם ומ"ש מהא דארצ"א כו', לפי גירסא דידן הו"ל איני דהא היינו הך דר"ל ממש, ואפשר דכיון דאפשר לפרש הא דר"ל בצווח מעיקרא אע"ג דלפ"ז כש"כ דקשיא טפי מהך דרצ"א, מ"מ כיון דאינו ממש הך מילתא נקט לשון מ"ש.

והנה כתבנו לפרש סוגיין וסוגיא דצ"צ דשחק ולבסוף צווח קנה אפילו אומר דלא נתכוין לזכות בשעה ששחק, וטעמא דקבלת המתנה או שתיקתו בשעה שנודע לו שהשביע מרע הקנה לו במתנת שביע מרע או שזיכה לו ע"י אחר חשיב כמעשה המבטלת מחשבתו דהוי דברים שבלב, ויש מקום לפקפק בזה דנהי דהאומר הר"ז תרומה ובלבד נתכוין שלא תחול התרומה לא מהני והוי תרומה וכמ"ש הרשב"א קדושין נ' א', היינו משום דרצונו לומר הר"ז תרומה חשיב רצון על חלות התרומה, וממילא מחשבתו שלא תחול התרומה הוי דברים שבלב, אבל שתיקה בשעה שמודיעים לו שהקנו לו אינה רצון על קנין וכשאומר שלא נתכוין לזכות למה יקנה על כרחו, וכן כשמקבל מתנה ואומר שנתכוין שלא לזכות וקיצלה משום טעם פלוני למה יקנה על כרחו, וכי אינו רשאי לקבל

קדושין כ"ג א' ונראה דאף אם נפרש הא דזיכה לו ע"י אחר דאיירי בפניו וכמ"ש פ' הרשב"ס, ולפי זה י"ל דה"ט דלא קנה לפי דמשה ראשונה לא היה חפץ לזכות, אבל כשזכו לו שלא בפניו י"ל דכבר נחלט הדבר בזכות מדין זכין ולא כל כמיניה עכשיו לשנות מה שהוחלט עליו מדין שלא מדעת, מ"מ יש לקיים דיניה דהרמב"ן מהא דבמתנת שביע מרע יכול לחזור בשעה שנודע לו כמ"ש כ לעיל, אע"ג דבשעה שהמתנה חלה לא ידע כלום.

והתייבמת הדברים כפירושן דצדעתו בשעת ידיעה הדבר תלוי, ולא שילינן ליה מה היה רצונו בשעה שזכו לו, וכן יש לפרש ג"כ כונת הרמב"ם צ"ד מוכייה ומתנה ה"ב, וזה ג"כ כסוגיא דכתובות י"א א' דכשהגדילו יכולים למחות, והיינו דכשהגדילו חשיב כשעת ידיעה ויכולים למחות על מה שזכו להם מדין זכין לאדם שלא בפניו, ומיהו התם עדיף כיון שלא היה בר דעת כלל בשעה שזכו לו, וזה דלא כמ"ש במתנה אפרים הלכות זכייה ומתנה סי' ו' דהעיקר תלוי צדעתו בשעה שזכו לו אלא שנאמן לומר מה היה צדעתו, ובדבר שהוא זכות גמור אמנם אינו נאמן, ע"ש, ולמ"ש כ' אין כאן נידון נאמנות ולעולם תלוי צדעתו בשעת ידיעה, ואף בזכות גמור כן, ודברי הר"ן צ"צ דקידושין שהביא ז"ל הם לפרש למה מחזקינן הדבר בספק מתחלה, ואילו בזכות גמור כל שלא מיחה מחזקינן הדבר בהחלט לזכותו.

שם אמר ר"ל הנותן מתנה לחצירו ואמר הלה אי אפשר זה כל המחזיק זה זכה זה, לשון זה הוא ממש כלישנא דשמואל צ"צ קל"ז ב' וכלישנא דברייתא דמייתין להלן פלוגתא דרשב"ג ורבנן, ומתפרש לשון זה או בצווח מעיקרא או בשחק ולבסוף צווח, ופירוש שחק ולבסוף צווח היינו בשחק תוך כדי דיבור ואח"כ צווח ומתפרש אף באומר שגם בשעה ששחק לא נתכוין לזכות וכדאמרינן התם ואפילו עומד וצווח וכמו שפירשנו לעיל, וכן הא דר"ל נמי מתפרש אף באומר שמתחלה לא נתכוין לזכות ולא מהני כיון ששחק בשעת קבלתו, ונראה דחידושיה דר"ל הוא ברתת, חדא דאף שאינו אומר לשון הפקר אלא שאומר לשון סילוק בעלות והוא כעין שמסלק עצמו מן החפץ מ"מ ג"ז הוי כמפקיר, ועוד אשמועינן דלשון אי אפשר הוי סילוק גמור, וזה נראה דאינו אלא במתנה

ולכאורה צריך שיאמר לשון זה צפני שלשה דהא
בעינן שלשה להפקר, וצ"ע. (ס"ח סק"ו).

תוד"ה אם דבהיה לא סמיך אעדים שיצואו אחרי
הראשונים להכחישן כו', נראה כונתם
דמפרשי כפרש"י דאירי במכחישן, ולכך אם יודע
בעדים שיודעים להכחישן לא יפריש קרבן אלא
יטרח להציאם לצ"ד להכחיש, ואם הפריש ש"מ
שאלו לו עדים להכחיש וממילא גמר ומקדיש, אבל
בהזמה שהוא יודע שהעדים לא היו עמו, שפיר
הוא מסופק שמא יודמנו עדים להזימן שהרי הוא
אינו יודע לצקסם, ולעולם הוא מסופק שישנם
ויצואו להזים.

ולפמ"ש לעיל בגמ' לפרש דאירי בשאינו מכחיש
להעדים יש לפרש דה"ק אי בתרי אמרי
הרג ותרי אמרי לא הרג ודכוותה הכא אינו יוצא
לחולין כיון שעדיין הדבר מסופק שהוא חייב אשם
תלוי, הא לימא דא"כ צשור הנסקל נמי עדיין הדבר
ספק, אלא ודאי בהזמה ומ"מ באשם תלוי אינו
יוצא לחולין, ובאמת יש לשאול לפי' תו' מה צריך
דסמיך אעדים בהכחשה הא מ"מ מידי ספיקא לא
נפקא ואיך יצא לחולין, וצ"ל דס"ל להתו' דכל
שמכחיש להעדים, אם באו עדים להכחישן, הוי לן
למימר דיוצא לחולין, דאדעתא דהכי לא הקדיש,
ואף שלדידן עדיין ספק כיון דתרי ותרי נינהו,
מ"מ איהו לא הקדיש אדעתא דהכי, כיון שהוא
מכחישן, ובמנצ זה ודאי אינו חייב להפריש. (ס"ו
סק"ה).

תוד"ה דאמרו אלא זכה צו צדמי השור צמה
ששזה בחייו יותר מאחר מיתה כו', נראה
דדוקא צבעלי חיים שייכא הך סברא, שיש מקום
לחשוב ענין החיות כדבר נפרד ושייך צו הפקר
ואינו נטפל לצעל הנצילה, אבל צשר שאסרוהו
באכילה ע"פ עדים והזמנו, אין המחזיק צו זוכה
צמה ששזה יותר ע"י היתר אכילה, דחד גופא הוא,
והצעלים צעלים צכולו, וכמו יוקרא וזולא, וגם צזה
נראה דלאו מסברא קאמרי הכי, אלא דלפי דעת
רצנו אפרים דרובע ונרצע אינו אסור בהנאה
נמצינו למידין צסוגיין חידוש זה, ונפ"מ צשור
שנגמר דינו למיתה משום וצערת הרע מקרבך,
[עי' סנהדרין ע"ח א'], שאין אדם יכול לזכות צו
צמה ששזה בחייו יותר מאחר מיתה, דכיון דלא

שלא ע"מ לזכות משום איזה שהיא סיבה, וכן
רהיטת לשון הפוסקים צסי' רמ"ה דכשאומר שלא
נמכוין לזכות לא קנה אפילו שתק ע"ש צטור
וצרמ"א.

לכך יש לפרש דשתק ולצסוף צוות הכונה דגם
צמחשצתו לא החליט הדבר והוא כעין שתק
גם צמחשצזה דהיינו שהוא צמסתפק, וצזה אמרינן
דשתיקתו מחלטת את הדבר, דמה שאינו חושש
למחות חשיצא כמעשה המכריעה את רצונו וחשיצ
כאילו יש כאן רצון לזכות, והיינו דאמרינן אפילו
עומד וצוות ר"ל שהוא צוות ששתיקתו לא היתה
משום שרצה לקנות אלא משום שעדיין לא החליט,
ואפ"ה קנה, וכן פלוגמא דרשב"ג ורבנן איירי
אפילו הוא קמן ואומר ששתיקתו היתה משום
שעדיין לא החליט הדבר צמוחלט כיון דלא אחי
לידיה, וסברי רבנן דאפ"ה היה ראוי למחות
וחשיצא שתיקתו כמעשה המכריעה את רצונו לזכות,
ואילו רשב"ג סבר דאף צשעת שתיקתו ראוי עדיין
להסתפק ברצונו שיש לו רשות לסמוך על מחמתו
צשעה דחתו לידיה דיוכיח סופו על תחלתו, הלכך
אין שתיקתו מחלטת את רצונו, ואם אומר צשעשה
ששתק לא החליט צדבר הר"ז לא קנה.

חר"מ סי' רמ"ה ס"י המקצב את המתנה וזכה
בה כו', מן האמור לעיל נמצא דלאו
דוקא שנתכוין לזכות בה, אלא אפילו היסס צדבר
כל שלא נתכוין בהדיא שלא לזכות, הרי שתיקתו
מחלטת את הדבר וזכה בה, ומיהו יש לעי' צנתכוין
לזכות ע"מ שירצה אח"כ מהו, ולכאורה נראה
דקנה צתנאי זה וכן צמתנת שכיז מרע צשעשה
שהודיעוהו נתכוין לזכות אם ארצה אח"כ וכן צזיכו
לו ע"י אחר, נמי לכאורה י"ל דמהני דכמו דיכול
לזכות ללא תנאי כך יכול לזכות צתנאי, אבל סתם
שתיקה צמתנת היסוסים אינה צמפרשת על כונה
לזכות צתנאי, אלא הוא צמסתפק צכללו וצזה קבלתו
החפץ או שתיקתו צשעה שהודיעוהו מחליטין הדבר
כזכות, וזכה ללא כל תנאי, וצ"ע.

שם אלא הרי היא הפקר כו', סתימת הדברים
משמע דדוקא צמתנה סמוך לקבלתה הוי
לשון זה לשון הפקר, ולא צכל נכסי האדם, וכן
צהלכות הפקר לא נזכר דלשון אי אפשי הוי לשון
הפקר, ועי' לעיל מש"כ צשם הרמב"ן צזה.

קיי"ל כר"א וכמו שהביאו מן התוספתא אין לנו
לחדש. (ס"ט סק"ד).

בא"ד ועוד דתוספתא איכא בהדיא נרצע אסור
בהנאה, עי' מש"כ בסנהדרין נ"ד א'
במתני'.

כ"ד ב' וקסבר מעוכב לגט שחרור אוכל בחרומה,
א"ה, עי' מש"כ בחו"צ ע"ז ט"ו א'
דעבדים כיון דאית בהו קנין איסור הרי הכל הולך
אחר קנין האיסור, וכמבואר הכא דמעוכב גט שחרור
אוכל בחרומה, אף שאין לאדון בו שום זכות, ויוקרא
ויואל וכל עניי ממון הם ציד העבד, ומי גרע העבד
מאילו שם העבד לעצמו דחניא יצמות ס"ו ז'
דישראל ששם פרה מכהן לא יאכילנה כרשיני תרומה,
וכהן ששם פרה מישראל יאכילנה, וע"כ דשאני עבד
מפרה, דכיון דיש בו קנין איסור הרי הממון בחר
האיסור גריד, ונראה דמה"ט כתבו תו' יצמות ס"ו
א' ד"ה אלמנה דמהך דהכא משמע קנא דלענין
תרומה אזלינן בחר קנין הגוף ולא בחר קנין פירות
אף למ"ד קנין פירות כקנין הגוף, ולכאורה ראייה
גמורה היא, אבל למש"כ נחא דהכא שאני דאית ציה
קנין איסור.

שם משום דמתחזי כוזב פסול, יש לעי' אפרו
מהו, ואי אפר חולין שנשטפו בעזרה אסור
מדאורייתא לכאורה אין מקום להחיר, ואפשר דה"ט
דמאן דאמר תצרא, דלא מסתבר ליה למימר
דנשרפין מדרבנן דאחי לאקולי באפרן. (ס"ז סק"ג).

שם עגלה ערופה אימתי נאסרת כו', בתו' חולין
פ"ב א' כתבו דאי ילפינן איסור הנאה
מכפרה כתיב צה כקדשים אסורה אף מחיים
כקדשים, ולפ"ז מאן דסבר לאחר שחיטה יליף
איסור הנאה מוערפו שם, וכפרה דכתיב צה דריש
לענין טריפה ולענין דאינה נערפת אלא ביום, אבל
לאיסור הנאה לא מסתבר ליה למילף מכפרה דהתם
איסור הנאה משום הקדש הוא ואינו שייך בעגלה
ערופה.

ולפ"ז נחא צפשיטות הא דמייחין בסוגיין
מתדבר"י דסבר דנאסרת מחיים,
דבקידושין נ"ז א' משמע דהא דתדבר"י נשנה
לענין איסור הנאה ציפורי מזרע וילף לה מעגלה
ערופה, והנה עיקר הילפותא היא דמצינו ענין
קרצן במכשיר ומכפר צפנים ולמדנו מזה דגם

המכשיר כקרצן חשיב, וה"נ בחוץ מצאנו מכשיר
ומכפר כעין קרצנות ויש לנו להשוותם, וענין זה
לא שייך אלא בהלכות עגלה ערופה שמדין קרצן,
אבל ודאי לא ילפינן פרטי עגלה ערופה דטעונה
קצורה במקומה ושמקומה אסור ליעבד וכיו"ב, דזה
לאו מדיני הקרצן הוא ולא שייך להשוות המכשיר
בזה, ולפ"ז ע"כ דתדבר"י יליף איסור הנאה בעגלה
ערופה מכפרה, דאי יליף מוערפו שם א"כ אינו
מחמת דיני קרצן אלא סתם גזירת הכתוב כמו
בחרומה הדשן ובגדי כהונה וכיו"ב, ואין שייך
ללמוד דין זה למכשיר, אבל אי יליף מכפרה נחא
דא"כ איסור הנאה הוא מדיני הקרצן וכאילו
קדושת הקרצן גורמת האיסור, וילפינן שפיר דאף
במכשיר כן, וכיון דילף מכפרה ע"כ אף מחיים
אסורה, והדבר מבואר בקידושין שם דאמרין דאי
לאו קרא דוזה אשר לא תאכלו מהם לא הוי ידעין
איסור הנאה בצפורי מזרע לאחר שחיטה מעגלה
ערופה דהו"א דומיא דקדשים דשחיטה מתרת, הרי
בהדיא דאיסור הנאה מחיים שייך למילף מעגלה
ערופה ולא איסור הנאה דלאחר שחיטה, וחזינן
מזה דאף השתא דילפינן איסור הנאה מכפרה
דכתיב

צה, מ"מ איסור הנאה דלאחר עריפה הוא דין
מיוחד מוערפו שם, ואינו מהלכות קרצן, ובאמת
אפשר עוד לפרש דה"ט דליכא למילף איסור הנאה
בצפורים מעגלה ערופה, דיי"ל דצפורים כיון
דנשחטים שריין וזהו מהלכות הקרצן, אבל עגלה
ערופה שנערפת ולא שייך צה אכילה נשאת
באיסורה, וגם לפ"ז מיושצ הא דמוכחין מתדבר"י
דעגלה ערופה נאסרת מחיים, דהא לאיסור אחר
שחיטה ליכא למילף מעגלה ערופה, ונ"ע למה
נדחקו בזה צרש"י ותו', אם לא דלא פסיקא להו
דהא דתדבר"י לענין לאסור צפורי מזרע נשנה,
ושמא לענין טריפה למעוטי אחי, אבל שפיר י"ל
דגמרא הוי ידע אהיכא קאי הא דתדבר"י ולענין
לאסור צפורי מזרע הוא דאיתניא. — בגמרא
חולין פ"ב א' איתא דר"ל יליף קיחה קיחה, ואי
גז"ש היא א"כ אין גז"ש למחצה, אבל בקדושין
שם לא נזכר אלא הא דתדבר"י. (ס"ט סק"ג).

כ"ה א' ירידתה לנחל איתן אוסרתה, יש
להסתפק אם ירידה מעכבת, ומיהו
למנוה ודאי צעי הורדה ואם מצאנו צנחל מעלין

אוסר, ולא ללאחר שחיטה נמחשעה הלכה דאסורה, ומיהו ר"י דסבר אף בעגלה ערופה דאינה נאסרת אלא לאחר שחיטה, א"כ אף בצפרים ע"כ כן הוא אי מעגלה ערופה יליף, ולשון משעת שחיטה י"ל דהוא משום הכפור החיה.

ובין הרמב"ם פסק בצפרי מזורע שאין נאסרים מחיים, ובעגלה ערופה פסק דירידתה לנחל איתן אוסרתה. (ס"ט סק"ד).

שם מ"ט לא חמינא ליה דר"ש סבר עגלה בשחיטה כשירה, יש לעי' מנ"ל לרבה לפרש דהך מחניתין פליגא אסתמא דכשר צפרה פסול בעגלה, נוקמיה כדרב המנונא ופליג אסתמא דכריתות דנאסרת לאחר עריפה דדייק מינה רבה בסמוך, וי"ל דאי מפרשין הך מחני' דר"ש פוטר דסבר עגלה ערופה נאסרת מחיים, אין זה כונת המשנה להשמיענו דהא לאו דהכי איירי אלא דנקט דוגמאות של שחיטה שאינה ראויה, ונמנא דזה פשוט צפי התנא דעגלה ערופה נאסרת מחיים ולא הוצרך לפרשו כלל רק נקטיה לדוגמא לשחיטה שאינה ראויה, וזה קשה טובא דכיון דסתם מחני' בכריתות דנאסרת לאחר עריפה לא הו"ל לתנא לסתומי איפכא כדבר פשוט, אצל אי סבר עגלה בשחיטה כשירה, הרי זו כונת המשנה להשמיענו דחל עליה דיני עגלה ערופה ע"י שחיטה ודלא כסתמא דכשר צפרה פסול בעגלה, וזה שפיר יתכן דטובא אשכחן סתמי דפליגי אהדדי, ומיהו למסקנא דאשכחן תנאי דפליגי בעגלה ערופה אי נאסרת מחיים נראה דמודה רבה דהך מחני' סברה דנאסרת מחיים, ולא מחדשין דסבר ר"ש עגלה בשחיטה כשירה. (ס"ט סק"ו).

שם תני משנראית לעריפה, הו"מ למיפרך א"כ אמאי תקצר במקומה כדין עגלה ערופה דבעי קצורה במקומה כדאמר לעיל ו' א', הא אינה צת עריפה כלל אלא שאסורה בהנאה, אלא דעדיפא פריך דזהדיא קתני שכיפרה והלכה לה, ולפ"ז באמת הו"מ לפרושי מחני' דרישא עד שלא נראית לעריפה קאמר וסיפא משנערפה ממש קאמר ואשמועינן דטעונה קצורה במקומה, ודין נראית לעריפה ולא נערפה אינו שנוי במחני', אלא דלא ניחא לגמ' לפרושי הכי, דמחני' דייקא לפרושי כולהו גווי דנודע לו וכדקתני באשם תלוי נודע לפני שחיטה ולאחר שחיטה ולאחר זריקה, וה"נ

אומה לקיים מצות ירידה, דלאו ככדי כתיב והורידו, וכן אמרין קדושין נ"ז א' התם אית ליה גבול אחרינא, ויש לעי' א"כ היכי מוכחין מהכא בצנהדרין מ"ז ב' דהזמנה מילתא היא שאני הכא שכבר התחילה בה המצוה, וי"ל דמ"מ כיון שאינה הקדש וכל איסורה מחמת שיחודה למצוה שפיר שמעינן מכאן ענין הזמנה, ואי ירידה אינה מעכבת, ניחא טפי. (ס"ט סק"ד).

שם בשלמא לדידי דאמינא מחיים כו', בקדושין נ"ז א' איפלגו ר"י ור"ל בצפרי מזורע אימתי נאסרין דר' יוחנן סבר משעת שחיטה דשחיטה הוא דאסרה לה ור"ל סבר משעת לקיחה דגמר מעגלה ערופה, ולכאורה היה אפשר לומר דר"י לטעמיה דסבר דאף עגלה ערופה אינה נאסרת אלא לאחר עריפה כדאמר חולין פ"ב א', אצל לשון הגמרא שחיטה הוא דאסרה לה משמע דלאו משום דיליף מעגלה ערופה הוא, ועוד מצואר כן מהא דמסקינן בכריתות כ"ה א' דר"ש סבר דעגלה ערופה נאסרת מחיים, [ונראה דאף רבה מודה בזה למסקנא דכיון דתנאי היא ניחא לאוקמי הא דר"ש כחדר", ולא לחדש דאיכא מ"ד דעגלה בשחיטה כשירה], ובקדושין שם מיייתין דסבר דצפרי מזורע נאסרים לאחר שחיטה, הרי דאין תלוי זצ"ו, [ואע"ג דבחולין אמרין דעגלה ערופה אינה משנה, מ"מ רב המנונא בכריתות שם דדייק ממתני' דחולין ליקשי לנפשי' מההיא דר"ש דצפרי מזורע נאסרים לאחר שחיטה, אלא ודאי אין תלוי זצ"ו], וטעמא י"ל דלא מסתבר ליה למידרש מכשיר כמכפר, ויליף איסור צפרים מזה אשר לא תאכלו ואינו מרבה איסור אלא לאחר שחיטה, א"נ יליף מכשיר כמכפר ומה מכפר משעת לקיחה לא מיתסר, ולא מסתבר ליה לחלק משום דאית ליה גבול אחרינא, [וצהא פליגי תדבר"י ותנא דיליף מזה אשר לא תאכלו, דתדבר"י יליף מעגלה ערופה, וההוא תנא סבר דמעגלה ערופה ליכא למילף ויליף מזה אשר לא תאכלו, ומיהו בגמרא מסקינן דמתדבר"י מוכח דמחיים אסורים, ועי' ברש"ב א'], ולפ"ז אפשר דמתחלת שחיטה נאסרת דכבר חשיב מעשה כל דהו דומיא דירידה, וכן הלשון בגמ' משעת שחיטה ולא אמרו לאחר שחיטה כמו שאמרו בכריתות שם לאחר עריפה, וכן לשון שחיטה הוא דאסרה לה משמע דמעשה השחיטה

מנא אמינא לה צנדה מ"צ צ' ע"ש צתו], והדבר מוכרח דלא יתכן למיפרך לדרכ המנונא ממחני, דכל המשניות היו שגורות צפי כל, ולישנא דרצ המנונא ורצה מוכיח דבעיקר הדין פליגי ולא שידעו שיש פלוגתא דתנאי ונחלקו הלכה כדברי מי, וא"כ ע"כ דרצ המנונא י"שצ מחני דכריתות לטעמיה, והיינו נמי דבחולין שם אמרינן כאן קודם ירידה כאן לאחר ירידה ולא חשו לדיוקא דרצה לפי שאינו מוכרח ורצ המנונא נמי לא חייש ליה, ואפשר דרצ המנונא סבר דליכא כלל תנא דסבר דלאחר עריפה נאסר, וגמ' מסיק קושטא דמילתא דתנאי היא דאף לרצה ע"כ איכא תנא דסבר מחיים, [ואפשר דהא דמסיק תנאי היא הוא ענין צפ"ע ואינו שייך למנא אמינא לה דרצה, והוא מסקנת הגמ' דאף לפי רצה ע"כ תנאי היא, וכ"מ קצת דהא לרצ המנונא דייקא מחני דחולין דנאסרת מחיים ולא אינטריך ליה להא דתדבר"י], ומיושצ מה שהרמז"ס העתיק המשנה כצורתה אף דפסק כרצ המנונא, והיינו ממש כסוגיא דחולין. (ס"ט סק"ה).

ברמב"ם פ"י מהלכות רוחה ה"ז נמלאו העדים זוממין כו' כיצד כו', מש"כ בכ"מ תמוה דבאשם תלוי שהוזמו עדיו פסק רבנו צפ"ד מפה"מ דירעה, וכבר תמה כן בא"ש והצ"ח ז"ל דדברי רבנו הם תוספתא פ"ד דכריתות דקתני התם עגלה ערופה שהוזמו עדיה מותרת בהנאה, ובאמת סתימת הדברים משמע דאף בהוזמו אחר עריפה מותרת, ומצואר דטעמא לאו משום דלא סמיך אעדים וההזמה בתנאי היא, דא"כ משנדע לאחר עריפה דין הוא דהויא עגלה ערופה בהחלט כמו בא"ת דלכו"ע אחר שחיטה קדוש ודאי, אלא נראה דטעמא משום דכיון דאיגלאי מילתא דעדי שקר הו"א א"כ לא היה מצב המחייב את הצאת העגלה, ולכך תנא לחולין, וכמו במנחת קנאות שהוזמו עדי סתירה דאף לאחר הקטרת הקומץ תנא לחולין, אלא שנשרפת מדרבנן כמ"ש תו' סוטה ו' צ', דכיון שלא היה מצב המחייב הצאת המנחה, א"א להקדישה, וכמו חטאת ואשם ודאי, ולפ"ז היה נראה לפרש התוספתא דאיירי שאמרו עדים שצ"ד מדדו שזו העיר הקרובה ונמלאו זוממין ולא זו העיר, או שאמרו שנמלאו כאן את החלל ונמלאו זוממין, דכיון דאיגלאי מילתא שלא היה חיוב עגלה ערופה ממילא אין העגלה כלום ומותרת בהנאה, אבל בגוונא שפירש רבנו יש מקום לומר

אם איתא דאיכא דין מיוחד משראויה לעריפה לא הו"ל לתנא להשמיט האי דינא, ולכך מוקמינן למחני כמ"ד דאינה נאסרת מחיים.

ולא אמור מיושצ קושיא תו' חולין פ"צ א' ד"ה לישני שהקשו היאך מצינן לאוקמי מחני דסוטה קודם ירידה הא קתני סיפא משנערפה כיפרה ספיקה והלכה לה, ולמה שכתבנו ניחא דמחני דסוטה לא איירי בהלכות ידיעה אלא לפרושי הלכות עגלה ערופה אחת, ואין תימה אם המשנה נקטה רק דין נמלא ההורג קודם שנראית לעריפה, ומשנערפה, ודילגה דין נמלא משנראית לעריפה ולא נערפה, [ואפשר הטעם משום דבפלוגתא לא איירי ושנה הדינים השוים לכו"ע], ודוקא במחני דכריתות פרכינן דאיירי בהלכות ידיעה בקרצנות והו"ל לפרושי כולו גוונא, ואה"נ דאי הוי משני התם כאן קודם ירידה כאן לאחר ירידה הו"מ עדיין להקשות ממחני דכריתות דמוכחא דאף לאחר ירידה אינה נאסרת, אלא דגמ' לא חש לפרושי ועיקר קושיית הגמ' דכיון דס"ל לר' ינאי דאסורה לאחר ירידה לא הו"ל לסמוי עגלה ערופה ממחני, אלא הו"ל לאוקמי לאחר ירידה כהילכתא, אלא ודאי לאו ר' ינאי אמרה.

ובזה יש ליישצ מה שהרמז"ס צפ"י מה' רוחה העתיק המשנה דסוטה כלשונה, אע"ג דפסק דמשירדה לנחל איתן נאסרת, ותמה צוה בכ"מ, ולמש"כ אין צוה קושיא דשפיר יש לפרש מחני דסוטה דעד שלא תערף היינו עד שלא נראית לעריפה, והרמז"ס העתיק המשנה כלשונה ויתפרש כמו שפירשו בגמרא וכן דרכו בדוכתי טובא, ומשנערפה היינו משנערפה ממש, ודין נמלא ההורג משנראית לעריפה לא נזכר במשנה, והרמז"ס סמך על מש"כ שם צה"ו דמתה או נשחטה לאחר ירידה אסורה וה"ה נמלא ההורג.

שוב נראה שאין צורך לכל זה והדברים כפשטן דרצ המנונא לא חש לדיוקא דרצה, ומפרש אף למחני דכריתות עד שלא נראית לעריפה ומשנערפה, ודין נראית לעריפה לא נתפרש במשנה, ואינו חושש צמה שהתנא לא פירש דין נראית לעריפה וכן מה דנקט לשון עד שלא נערפה ומשנערפה והכוונה עד שלא נראית לעריפה ולא הוי דומיא דסיפא, וגמרא לא חש לפרושי טעמיה דרצ המנונא, [ואשכחן הכי דלא חשו בגמרא לדחות

דכיון דצאמת בשעה שהציאו העגלה לא ידעו מי ההורג חשיבא שפיר עגלה ערופה, וכמו באשם תלוי שהזמו עדיו, דסו"ס בשעה שהקדישו דין היה להציאו כיון שהיה מסופק בחטא, [דלדעת הרמב"ם איירי הא דאשם תלוי שהזמו עדיו בשותק ואינו מכחיש להעדים דמכחיש הרי אינו מציא קרבן כלל דלא קיי"ל כר"מ], וה"נ בעגלה ערופה שהיה הורג וזו העיר הקרובה וצשעה שהציאו לא ידעו מי ההורג שפיר הוי קרבן כראוי, דמ"ל שאין יודעים מי ההורג לפי שלא ראו או לפי שמכחישין את האומר שראה, ומשמע דס"ל לרצנו דכיון שהיה מי שידוע את ההורג אף שלא האמנו לו בגלל שקרנים מ"מ לא חשיב מנצ המחייב הצאת עגלה, וי"ע, גם לריך טעם למה לא פירש רצנו דאף בהזמו לאחר עריפה מותרת בהנאה, וי"ע. (ס"ט סק"ב).

בקידושין נ"ז א' אי מה עגלה ערופה משעת לקיחה לא מיתסרא כו', בכריתות כ"ה א' ובחולין פ"ב א' פרש"י דמכפר בחוץ היינו עגלה ערופה ושעיר המשתלח, ולפ"ז הו"מ למימר דמשעיר המשתלח ילפינן דמיתסר משעת לקיחה, [וי"ע אי התם חשיב אית ליה גבול אחרינא הגרלה או וידוי], ולו"ד רש"י לא מצאנו אלא דמעגלה ערופה יליף כדאמר ר"ל הכא, ושעיר המשתלח דכל איסורו משום שהוקדש צפנים י"ל דלא שייך למילף מיני' למכשיר בחוץ, ורש"י הוצרך לזה ליישב הא דמוכחין בכריתות שם מתדצר"י דעגלה ערופה נאסרת מחיים, וכבר יישצנו זה לעיל כ"ד ב'.

בתו' שם ד"ה תנאי ובכריתות משמע דילפינן עגלה ערופה מציפורים, היינו לפי מה שפירשו בכריתות שם כפי תירוצם כאן, אצל לפי מש"כ לעיל כ"ד ב' ד"ה ולפ"ז התם נמי ילפינן צפורי מצורע מעגלה ערופה ותו לא, וכיון דיליף לאסור מחיים ע"כ קים ליה דעגלה ערופה אסורה מחיים, אצל לא נתפרש צתדר"י מנין למד כן, והוא מכפרה דכתיב זה כמש"כ תו' חולין שם, וכאן ובכריתות משמע להו דצתדצר"י מצואר ילפותא לאסור מחיים.

עוד שם בגמ' הואיל והוקצה למזותה אסורה, פי' הואיל ונתיחדה לצפור מצורע הרי היא קדושה למזוה זו, ואף שנשחטה שלא כמזותה מ"מ אהני שחיטתה לאסרה בהנאה. (ס"ט סק"ה).

בסנהדרין מ"ז ב' תוד"ה מאי תימיה כי גמר נמי מעגלה ערופה הא אר"י צפ' אוחו ואת בנו עריפתה אוקרתה כו' ויש לפרש דה"ק מ"ט לא גמר מעגלה ערופה לטעמיה כו', פירוש זה מחודש ולא אשכחן דכוותיה, גם הקשה הגרע"א ז"ל דא"כ אכתי איכא למילף בק"ו לרצא מעגלה ערופה ולאציי מע"ז, [ומייהו הא ל"ק, דכיון דהנידון הוא רק מהיכא למילף גזירה שוה, שפיר עדיף למילף מדכוותה ולא מאידך מק"ו], ומשה"ק דרצא פסיק כר"י, י"ל דהא מסקינן בכריתות כ"ה א' דפלוגתא דתנאי היא, ואם איתא דלמ"ד ירידתה לנחל איתן אוקרתה איכא למילף דהזמנה מילתא היא, א"כ הו"ל פלוגתא דתנאי בהזמנה ורצא כתנאי אמרה לשמעיה, לכך ניחא לגמ' לפרושי דרצא אף אליצא דמ"ד ירידתה לנחל איתן אוקרתה קאמר דהזמנה לאו מילתא היא, גם מה דנקטו דלמ"ד עריפתה אוקרתה איכא למילף מעגלה ערופה דהזמנה לאו מילתא היא, נראה דאין לזה הכרח, דהא אף אי הזמנה מילתא היא, מ"מ אין עגלה ערופה נאסרת בלקיחה, וגם משמע דאינה נאסרת בתחלת הורדתה אלא משחגיע לנחל איתן, עי' בלשון הרמב"ם פ"י מה' רוצח ה"ו דסיים ואע"פ שעדיין לא נערפה, ומשמע דכבר הגיעה למקום עריפתה, ונראה הטעם דמסבירא אין לנו לחדש ענין הזמנה בכל מילי, והאורג בגד לפטר חמור ולשור הנסקל מותר בהנאה אף למ"ד הזמנה מילתא היא ואף לאחר שפרסו עליהם, ואין ענין הזמנה אלא צמידי דקדושה או דמת וכיו"צ דהייחוד קובעם לכך ואינם עומדים לשימוש אחר, וה"נ היה מקום לומר דבעגלה ערופה אין ענין הזמנה דמידי דמנזוה הוא ולא מידי דקדושה, והלכך אמנם לגבי לקיחתה אמרינן כן, אצל משהתחילה במזותה דהיינו הירידה לנחל איתן, למ"ד דאסרתה, חשבינן לה כהזמנה, והלכך למ"ד עריפתה אוקרתה, י"ל דלא חשיבא הירידה לדידה כהזמנה דגם לאחר ירידתה יכול להציא אחרת, ולא מצינו לדידה ענין הזמנה בעגלה ערופה, וניחא לפ"ז דלא אמרו בגמ' דהא דאציי כתנאי משום מ"ד עריפתה אוקרתה, דאכתי גם לדידה אפשר דהזמנה מילתא היא מסבירא, אע"ג דלית ליה מהיכא למילף. (סנהדרין מ"ז ב' סק"א).

נראה דמודה ר"א לחכמים דפרשת אשם תלוי שבתורה היא חיוצ גמור להציא אשם תלוי על ספק חטא שיש בו חיוצ חטאת, דודאי קרא חוצ הוא ולא רשות, אלא דס"ל לר"א דאם היה אשם קרבן שאינו בא בנדבה אלא כמו חטאת לא היה ראוי לחייב חטאת כשמתידע ליה דלא מצינו שני קרבנות על חטא אחד, אלא ודאי אשם בא נמי בנדבה ואינו קרבן רק על חטא, ולכך אין תימא שחייבה תורה להציאו להגן עליו עד דמתידע ליה ומייתי חטאת, והא דאמרינן אי ס"ד חוצה היא ר"ל אי ס"ד שהוא קרבן כמו חטאת שאינו בא אלא לחוצה.

ובן מבואר י"ח ב' דאמרינן דלר"א מייתי ומתני אש אכל חלב ליהוי לכפרה ואי לא ליהוי נדבה, הרי דאף לר"א איכא דאחי לכפרה ולא בנדבה, וכן לשון ר"א מתנדב אדם אשם תלוי מוכיח דעיקר קרבן אשם תלוי הוא קרבן שבתורה כדאמרי רבנן, אלא דר"א חידש דאפשר גם להציאו בנדבה, וכן מהא דתנן כ"ג ב' רא"א יקרב שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר מוכח דיש חיוצ להציאו על החטא שהציאו, דאל"ה פשיטא דיקרב, אטו בעולה אינטריך לאשמועינן שאם הפרישו על עשה זו ונדע שלא חטא בה דתקרב, ומיהו התם לאמרו לו הוא, ולדידהו כבר כתבו תו' לקמן ב' דאית להו נמי גזירה שוה דמנות מנות לחייב אשם תלוי על ספק שגגת חטאת, אבל נראה דאף לר"א כן, וכ"מ בתו' י"ח א' ד"ה באנו, ולמה שכתבנו לעיל י"ח א' לקיים גירסא דידן בצרייתא י"ז ב' דר' אליעזר אומר כיו חייבין עליו אשם תלוי, א"כ מפורש בגמרא דלר"א איכא חיוצ אשם תלוי בספק שגגת חטאת, אלא דלא צעי חתיכה אחת משתי חתיכות.

ויש להסתפק אי עכו"ם מתנדב אשם תלוי לר"א, מי אמרינן כנדריים ונדבות הוא, או"ד עיקרו על חטא, אלא שחידשה תורה שאפשר להציאו בלא חטא ידוע, וממילא ליתיה בעכו"ם, ועי' זבחים י' א' דאר"א דאשם בא על חטא ומשמע קצת דכל אשמות קאמר, וכן לא משמע דקצר ר"א דמציאין נסכים לאשם עי' מנחות ז' ב', ואם עיקרו על חטא ניחא, דלא חשיב בא בנדב ונדבה, אף שאפשר להציאו בלא חטא ידוע, גם מהא דקבעה לו תורה שיעור ב' סלעים משמע קצת שאינו סתם נדבה,

בסנהדרין מ"ח א' תוד"ה נתנו כתבו דהא דנקט האורג בגד למת הוא לרבותא דרצח דגם באורג שרי, אבל לאצ"י הלוקח בגד למת נמי מיתסר, ונראה דיש להוכיח כן מהא דאמרינן קדושין נ"ז א' דר"ל ס"ל דלפורי מזורע נאסרים משעת לקיחה ויליף מעגלה ערופה, ואע"ג דעגלה ערופה לא מיתסרא משעת לקיחה אלא משעת ירידתה לנחל איתן, שאני התם דאית לה גבול אחרינא, הרי חזינן דמעגלה ערופה ניתן ללמוד דמלקיחה נאסר כדילפינן ללפורי מזורע, וא"כ ה"ה הלוקח בגד למת אית לן למילף מעגלה ערופה דנאסר, ואין נראה לומר דחשיב אית לה גבול אחרינא צפריסה על המת, דזה כבר גמר השימוש, וכמו עריפת העגלה. — ענין אית לה גבול אחרינא ר"ל דנהי דילפינן מכפרה כתיב זה כקדשים דמיתסרא מחיים, והוא ענין הזמנה, אבל כיון דאפשר לומר דההזמנה אינה אלא עם ירידתה לנחל איתן, ולא עם לקיחתה, שפיר אמרינן כן, משא"כ בלפורי מזורע דליכא גבול אחרינא, ע"כ דלקיחתה הויא הזמנתה, והיה נראה מזה דירידתה לנחל איתן הוא מעין הכשר מצוה, ואם מצאה בנחל איתן לא יטורך להעלותה ולהורידה, דאם ירידתה הוא ממעשה עשייתה היה ראוי לומר דההזמנה היא לקיחתה, אבל אין נראה כן וכמש"כ לעיל, דאם מצאה בנחל צריך להעלותה לקיים מצוה הורדה, וכ"כ מרן זללה"ה בנגעים סי"א סק"ח, ונ"ע. (סנהדרין מ"ז ב' סק"א).

מתני' ר"א אומר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום כו', א"ה, עי' מש"כ בחו"כ זבחים ה' א' דאשם תלוי לר"א דבא בנדבה אינו בא לאחר מיתה, דבהא דקאמר ר"א אף האשם מסתבר דכל אשמות בכלל, וכ"מ מנחות ד' ב' דאמרינן דאשם נזיר ומזורע לא קתני משום דלא פסיקא ליה דאיכא אשם גזילות ומעילות, וא"כ אית לן לפרש אף האשם דר"א דפסיקא ליה דכילל לכולהו, וכיון דהשתא מפרשינן טעמיה משום דאינו בא לאחר מיתה ע"כ דאף אשם תלוי הבא בנדבה נמי אינו בא לאחר מיתה מדאורייתא, [ועי' תמורה כ' ב' דס"ל לר"א אשם שמתו בעליו ימות וכמו חטאת עי"ש ברש"י].

גמ' מ"ט דר"א אי ס"ד חוצה היא [וכי' מתידע ליה אמאי מייתי חטאת אלא ש"מ נדבה היא,

יש לעי' לר"א הפריש אשם תלוי קודם יום הכפורים לנדבה ועצר עליו יום הכפורים מהו, מי חשנין ליה כנתכפרו צעלים באחר, או"ד יכול להקריבו לאחר יום הכפורים, עי' לעיל, וכן לאמרו לו, ומיהו לדידהו מסתברא דהוי כנתכפרו צעלים באחר, לדידהו ממש דינו כצא על חטא, אלא שריצתה תורה שאר ספק חטאים לרשות ולא לחובה. (ס"ז ס"ק י"א).

כ"ו ב' תנהו ענין היכא דמתיידע ליה צתר יום הכפורים כו', יש לעי' תינה חטאות, אשמות מנין, וי"ל דכיון דגלי קרא בחטאת דאף בלא אחיידע ליה אין יום הכפורים מכפר, תו מפרשין קרא דחטאים דומיא דפשעים דלאו בני קרבן, דבני קרבן אימטו לגמרי אף קודם דאחיידע ליה, ולא מרבינן מקרא דמכל חטאיתכס לפני ה' אלא חטאים שהם בני קרבן בלי ידיעה, וגם בצברא יש לדמות טפי אשם ודאי לחטאת מאשר לאשם תלוי, דצתרווייהו משנודע ואיתחזו לקרבן אין יום הכפורים מכפר, משא"כ אשם תלוי דאף כשנודע ספיקו וראוי לקרבן יום הכפורים מכפר, והלוי ראיתי צערוך לנר י"ח ב' כתב לנדב דבאמת באשם אש לא נודע לו, יום הכפורים מכפר, והדברים תמוהים מאד, ובגמרא הקשו בפשיטות דנימא דמכפר אחטאת בלא נודע, ומבואר דפשוט לגמרא שאין הדין כן והיינו דמדקמני מתני' סתמא דחייצי חטאות שעצר עליהן יום הכפורים חייבין מבואר דאף בלא נודע הדין כן, וא"כ ה"ה אשם, דבהדדי תנינהו תנא. (ס"ט ס"ק י').

שם אמר רב וכיפר, חטאת העוף דבא על הספק נלמד מקרא נזיר כ"ט א', ודרשא גמורה היא [עי' תו' נזיר שם] כדמוכח נדרים פ"ג א' נזיר י"ט א' דאמרינן דאף אי בעל מיעקר עקר מ"מ אש נטמאה מציאה חטאת העוף דכיון דקיל דאחי על ספק אחי נמי בכה"ג על שזיער עצמו מן היין, אצל נזיר טהור לא מיייתי צהמה אע"ג שזיער עצמו מן היין דצהמה לא קילא דלא אשכחן דאחיא על ספק, וכמ"ש תו' שם ד"ה המזער, והא דאינטריך קרא להכי ולא אמרינן מסברא דתציא להחירה בקדשים דהא אין כאן איסור שאין למצוא אלא דמה וכמ"ש רש"י תמורה ל"ד א', נראה דהוא משום דלא אשכחן קרבן על ספק, ויש מקום לומר דכיון דבשעת כל עבודתו הוא ספק חולין אינו מרצה דבעינן עבודה

ועי' רש"י זבחים ע"ז א' חולין מ"א ב', וי"ע. (ס"ז ס"ק י').

בחולין מ"א ב' מתני' השוחט לשם אשם תלוי שחיטתו פסולה, ובגמ' הא מני ר"א היא דאמר מתנדב אדם כו', ופרש"י דמתנדב אשם תלוי משום דבכל יום צספק חטא קאי, והוא כאמרו לו כריתות כ"ה א', וכיו"צ פירש זבחים ע"ז א', ואפשר דמשום דהכא קגי ליישצ משנתנו אש נימא דכר"א דאמרו לו ס"ל, לדידהו נמי חשיב כנידר ונידב, כיון שיכול להפרישו ולהקריבו בכל עת שירצה, וממילא אין ממשנתנו ראייה אלא כאמרו לו, וכן צזבחים שם שמעינן נמי מדאינו מתנה באשם תלוי דאף כאמרו לו לא ס"ל, ולמה שכתבנו לעיל לנדב דאף לר"א עיקרו לכפרת חטא, יתכן לפרש דברי רש"י אף לר"א עצמו, וי"ע.

הרא"ש שם העתיק מתני', ופי' הצ"י דפסק כר"א משום דסתם מתניתין כוותיה, ולהאמור אין מזה ראייה אלא דכאמרו לו ס"ל אצל לא כר"א עצמו, ואף בזה הרמב"ם חולק ופסק כחכמים כריתות כ"ה א', ובאמת אי צתרי מסכת אין סדר למשנה ולא ידעינן אי הוי סתם ואח"כ מחלוקת או מחלוקת ואח"כ סתם, אית לן למיפסק כחכמים דהא יחיד ורבים הלכה כרבים וכש"כ ר"א דשמותי הוא, וכן בקדושין נ"ה ב' הקשו ודילמא אשם הוא ותירצו דאשתכח צן שנה, ולא אמרו דמיייתי נמי אשם ומתני' וכמ"ש תו' זבחים ע"ז א' דהיינו דלא כר"א, ואף צספק היה ראוי להקל בשוחט לשם אשם תלוי כיון שהוא נידון בדרבנן.

ויש לעי' אי פלוגתא דר"א ור"י כ"ד א' באשם תלוי שהוזמו עדיו מני אחיא אליבא דר"א צין לפרש"י דצמכחישן איירי צין לפי מה שגראה צדעת הרמב"ם דבאומר איני יודע איירי וכמ"ש לעיל כ"ד א', ואש נימא דלא אחיא כר"א, אש כן משמע דר"א ור"י ס"ל כחכמים דהא איפלגו צסתמא צדין אשם תלוי שהוזמו עדיו.

ומהא דתנן זבחים קי"ב ב' דמחוסר זמן צצעלים צחטאת ואשם פטורין צחוץ ועולה ושלמים חייבין, אין ראייה דלא כר"א, דאשם נזיר ומזורע צני שנה הם ואינו צא צנדבה כדאמר זבחים ע"ז א' אימרי צדיכרי מיחלפי לך.

ומחו"צ צ' צמחלט, וצ"ע מכל הנ"ל, ועי' לעיל ח'
א' כתבנו לסייע דעתו ז"ל.

ויש להסתפק אי הא דחטאת העוף הצא על
הספק נשרפת אם הוא מיד או דצעי עיבור
נורה, ונראה דמתניתין היא מדות פ"ג מ"ג
ורצוזה היתה לו צמערבו ששם היו נותנין פסולי
חטאת העוף, ולא מסתבר דרק פסולי חטאת העוף
קאמר ולא הצאות על הספק דא"כ מה היו צריכין
לתקן להם מקום מיוחד טפי משאר קדשים פסולים,
אבל אי חטאת העוף הצא על הספק בכלל, ניחא
דהיו הרבה והיו צריכין להם מקום מיוחד להניחם
עד שתעובר נורתן, ונראה דהיינו נמי צרייתא
דמייתא פסחים ל"ד א' דלול היה ששם נותנין
פסולי חטאת העוף ותעובר נורתן [עי' רמב"ם
פ"צ מזה"צ ובהשגות], והיינו נמי חטאת העוף
הצא על הספק, ונקט פסולי חטאת העוף שהוא
שם כולל לכל חטאת העוף הטעוין עיבור נורה,
צין הודאין שאירע בהן פסול וצין הצאין על הספק,
וכן מוכח בתוספתא שלהי תמורה דחשיב התם לכל
הנשרפין וקמני פלוגתא דר"י ורבנן בחטאת העוף
הצא על הספק והדר קמני הא דר"י בנו של ריב"ז
דלול היה ששם נותנין חטאת העוף, [ולא קמני
פסולין], הרי בהדיא דחטאת העוף הצא על הספק
היו נותנין שם, וכן בתוספתא פ"ז דוצחים נמי
קמני גבי חטאת העוף אם היתה כשרה נאכלת
ואם לאו נותנה ללול, ומאי שייך למיתני אם היתה
כשרה בחטאת העוף טפי משאר קרבנות, אלא ודאי
ה"ק אם היתה קרבן ודאי וכשרה הרי היא נאכלת,
ואם לאו שצאה על הספק או שאירע בה פסול
אחר, נותנה ללול ותעובר נורתה, וכן במאירי
פסחים שם כתב שצלו היו נותנין ספק פסולים
של חטאת העוף, ובראש"ד לתו"כ לו פרשתא ט'
כתב שיש מפרשים מתני'
דמדות בחטאת העוף הצא על הספק ור' יהודה
היא, ר"ל דאמר דבקצורה והיו קוצרין אותן שם,
או שהיתה שם האמה המוליכה לגחל קדרון כדאמר
תמורה ל"ד א' ששם היה נותנה, ויש מפרשים
דאף לרבנן אתיא ובפסולים דאינן בקודש, ואפשר
דר"ל בפסולין שאינן בקודש דצעי קצורה והיו
נקצרין שם, או דר"ל דצעו עיבור נורה ומיתנו שם
עד שתעובר נורתן, [וכן משמע מסיוס דצריין],
ומסיק דפירוש זה עיקר ומיירי צנפסלו צהיסק

צהחלט לשם קרבן, א"נ שמהו ס"ד דצעי ידיעה
כשאר חטאת, ואי אף צמליקה איכא משום חולין
בעורה אינטריך נמי להחיר איסור זה.

והנה חטאת העוף הצא על הספק הוא קרבן רק
מספק ואינו כאשם תלוי, שלא מצינו חטאת
העוף על הספק בתורה רק ילפינן דמציאין בספק,
וזה מוכח דהא באשם תלוי סברי רבנן דצנודע עד
שלא נשחט ירעה, ובחטאת העוף לכו"ע תנא
לחולין, ואמרינן נמי צסוגיין דצנודע שלא ילדה אחר
מליקה צדין הוא דמותרת צהנאה, ואילו אשם תלוי
צנודע אחר שחיטה לכו"ע הו' קדשים פסולין
כמש"כ תו' כ"ד צ', וכ"מ צרש"י פסחים כ"ח א'
דעל נותר של חטאת העוף הצא על הספק אין
חייבין, דפירש דרק מאשם תלוי פרכינן לר"י, וכן
צרש"י לעיל ח' א' ד"ה ואין כתב דצקושי החירו
להציא ספק מליקת חולין, ואם הוא קרבן ודאי
שחידשה תורה לא שייך צקושי החירו, אבל אם
הוא קרבן צספק שפיר אמרינן שהתורה התירה
מדוחק להציא ספק מליקת חולין, וכן מהא דאמר
נזיר כ"ט צ' דאסורה באכילה משום חולין בעורה
מוכח נמי דאינו קרבן צמוחלט אלא הוא ספק
חולין, ותניא נמי בתוספתא דוצחים הוצאה צראש"ד
פ"ח ממעה"ק ה"י דהשוחט חטאת העוף צחוץ
חייב אשם תלוי, ואילו באשם תלוי חייב חטאת, הרי
דחטאת העוף אינו קרבן צמוחלט, והא דמסיק
צנזיר כ"ט צ' דאינו נאכל משום דאיכא תרתי ה"נ
קאמר דיכול יהא נאכל כלומר שיהא קרבן צמוחלט
אמרת לא דהא איכא חולין בעורה ומליקה, ואינו
אלא הזכרת האיסור וכדמסיק דמדרבנן קאמר,
ועיקר הדבר דפשוט ליה דליכא למילף אלא דצא
על ספק ולא שיהא קרבן צמוחלט דלא אשכחן
חטאת צמוחלט מחמת ספק, וגם לא אשכחן דקרבן
צספק מחיר צקדשים צומן דצעי קרבן ודאי,
ולתחיר צקדשים הרי לא שייך למילף מאשם תלוי,
ואף אי סבר יש שחיטה לעוף מן התורה וחולין
שנשחטו בעורה דאורייתא נמי לאו דיחוי גמור הוא
דאי חידשה תורה סוג קרבן חטאת צספק למה
שלא יהא נאכל כיון שהוא קרבן צמוחלט, אלא
סיומא דמילתא היא דאינו נאכל לפי שאינו קרבן
צמוחלט, ויש צו משום חולין בעורה ומליקה, אבל
מין זללה"ה צספר נגעים ס' י"ג נקט דחטאת
העוף הוא קרבן ודאי וחייבין עליו משום זרות

ומינאי ועדיין לא אסח דעתיה מינה דזידיה נקיט לה, [ועי' צוה עוד להלן דנראה דאף לרצ צנודע לאחר הזאה לא תאכל, אף דלית ליה גזירה דיאמרו חטאת העוף הצאה על הספק נאכלת, ומשמע דמשום היסח הדעת הוא, ומיהו י"ל דצנודע לאחר הזאה מודה רצ דאיכא למיגזר שמא יאמרו חטאת העוף הצאה על הספק נאכלת, וכ"ה בתו' כ"צ ב']. (ס"ט סק"ו).

שם א"ה אמאי תקצר כו', וא"ת ולימא דרצ סבר כר"י דאינה נאכלת משום גזירה שמא יאמרו חטאת העוף הצאה על הספק נאכלת, וי"ל דא"כ שריפה צעי, ועיבור צורה צעי, וגם י"ל דאינה אסורה בהנאה בגירסת השטמ"ק בסמוך בצרייתא דתניא כוותיה דר"י, ועוד דודאי קושטא הוא דמתני' צנודע שלא ילדה איירי דכולהו מתניתין דהך פירקין לפרושי נודע ידיעה המצטלת הקרבן, וגם לתירוצ דאינה משתמרת הו"מ לאקשווי דצעי שריפה ועיבור צורה, אלא דעדיפא פריך.

שם וצדין הוא דמותרת בהנאה, פירש"י דמשום חולין בעזרה ליכא דמליקה לאו שחיטה היא, וכן צדין דכיון דאי חולין היא הויא לה נבלה והמנבל בעזרה מותר כמש"פ הרמב"ם פ"צ משחיטה, והאחרונים ז"ל נתקשו מהא דנזיר כ"ט ב', ולאו קושיא היא דהתם ה"ק שאם תאמר שהתורה התירה לאכול חטאת העוף הצאה על הספק אף לזד שהיא חולין א"כ הותר כאן איסור נבלה וחולין בעזרה, דכיון דמליקתה היתה מתירתה בתורת חולין, ודאי יש כאן חולין בעזרה, כמו אי אין שחיטה לעוף מן התורה, דודאי כל מיתה המתרת לאכילה אסורה בעזרה, אצל לקושטא דמילתא דאסורה באכילה ודאי אין כאן חולין בעזרה דהו"ל נותר ומעקר, וסוגיין מכרעת כן דהא אמרינן דצדין הוא דמותרת בהנאה, וי"ע בתו' נזיר שם שלא כתבו כן.

שם ומאי תקצר מדרבנן, פרש"י שמא יאמרו נהנין מחטאת העוף ספק, ואף אי לר' יוחנן צנודע אחר מליקה שילדה ודאי אינה אסורה בהנאה כדמשמע צרייתא דת"כ דר"י לגירסת השטמ"ק, מ"מ הכא צנודע שלא ילדה כיון שאין מזה דמה אסורה בהנאה, דחטאת העוף הצאה על הספק שלא הזה דמה אסורה בהנאה כיון שהיא ספק

הדעת כדמוקמינן לה בפסחים ונדחק למה היה פסול זה מצי בחטאת העוף יותר מצעולת העוף עי"ש, וכנראה דפשוט ליה ז"ל דחטאת העוף הצאה על הספק אינה טעונה עיבור צורה, ולכך לא פירש מתני' דמדות אליצא דרבנן צצאה על הספק, אצל למש"כ דחטאת העוף הצאה על הספק צעי עיבור צורה ניחא הכל.

ולמש"כ דצעי עיבור צורה הא דאר"י תמורה שם דיטילנה לאמה היינו לאחר שעצרה צורתה, ואף דנפסלה בלינה מ"מ אינה טעונה שריפה לר"י, דאף צנותר ממש של אשם תלוי סבר דצקצורה כדאמר פסחים כ"ח א', א"נ קצורה לא צעי עיבור צורה כדמשמע לכאורה בתו' פסחים פ"ב א' ד"ה צשלמא.

בפסחים ל"ד א' תוד"ה למה קשה לר"י דילמא האי פסול כו', אפשר דגם דעתם ז"ל דגם חטאת העוף הצא על הספק בכלל פסולי חטאת העוף דקתני, אלא דס"ל דהתם נמי ליכא פסול היסח הדעת קודם שזורק ללול, וע"כ דמשאר פסולי חטאת העוף קדיין וע"ז הקשו מנ"ל דאיירי צנפסלו בהיסח הדעת, ומירצו דצתר דזורק ללול כבר נפסל בהיסח הדעת, וז"ל דמכל מתני' דתעובר צורתן ליכא למיפרך לר"ל דאיכא למימר אה"נ אם הסיח דעתו מהם לאחר שנפסלו מותר לשורפן מיד, ומתני' עיקר הדין קתני דפסול צדס וצבעלים צעי עיבור צורה, ואם ניתוסף פסול הגוף דהיסח הדעת אה"נ דהוא כעיבור צורה וישרף מיד.

ולו"ד ז"ל היה אפשר לפרש דמחטאת העוף הצא על הספק דייק, דהא ודאי עיקר הלול צצביל חטאת העוף הצא על הספק נתקן וכמש"כ לעיל, ובכריתות כ"ו ב' משמע דכיון דלא צא לאכילה אינו משתמר דלא פרכינן התם לרצ אלא משום דקודם הזאה איירי וצודאי מינטר ליה כהן, אצל צתר הזאה י"ל דמיד מסיחין דעתו ממנו כיון דלשריפה קאי, ומזה פריך דלר"ל ל"ל לול לעיבור צורה כיון שנפסלין מיד בהיסח הדעת, דצסתמא איכא היסח הדעת בכל חטאת העוף הצא על הספק, ולדעת תו' ז"ל דגמרא התם עדיפא פריך דקמינטר לה כהן צודאי כיון דעדיין לא היזה דמה, ואה"נ דאף לאחר הזאה לא פסיקא מילתא דמסח דעתיה, והלול נתקן לזרוק שם מיד לאחר הזאה

וכן בדר' יוחנן לא נזכר איסור הנאה, ובערוך לנר הביא שבתוספתא איתא בגירסא זו בערך ע"ש, והנה לגירסא זו למדנו דאף לר"י דגזר שמא יאמרו חטאת העוף הבאה על הספק נאכלת היינו רק לאסור באכילה ולא בהנאה, אבל כשנודע לאחר הזאה אסורה בהנאה, ונראה דחטאת העוף הבאה על הספק גזרו חכמים לאסרה בהנאה, דכיון דמתחלה באה לשריפה דמיא כקדשים פסולים, אבל מן הדין מותרת בהנאה שאין בה זיוון קדשים ממ"נ שאם ילדה הרי זו חטאת העוף כשרה ומותר לכהן ליהנות ממנה כמו שמותר לו לאכלה, ואם לא ילדה א"כ היא חולין, ומותרת בהנאה, ורק כיון דמתחלה דינה לשריפה ומ"מ היא באה דמיא כקדשים פסולים, ואתו למימר נהנין מקדשים שנפסלו, לכך אסורה בהנאה, והיינו דקתני דנודע אחר מיצוי כבר כפרה ספיקה והלכה לה כלומר שכבר נחלט דינה לאסרה בהנאה מדרבנן ואינה חוזרת להיתירה אף לאחר שנודע שילדה, והיינו שכתבו תו' כ"ז ב' דלאחר הזאה לכו"ע גזרינן שלא יאמרו חטאת העוף הבאה על הספק נאכלת, ר"ל דלאחר הזאה לא הדרינן דינא, ונשאר דין חטאת העוף הבאה על הספק, אף שנודע לן, אבל נודע קודם זריקה כיון דבשעת זריקה כבר הקרבן ודאי אפשר להחירו אף באכילה, וקאמר ר"י דאסרו באכילה שמא יאמרו חטאת העוף הבאה על הספק נאכלת, אבל בהנאה לא גזרו, דאף בחטאת העוף שלא נודע אין איסור הנאה אלא מדרבנן משום גזירה, ובנודע קודם זריקה לא גזרו.

והיה אפשר לפרש דהא דאסורה בהנאה הוא משום שאינה משתמרת והוי ממש קדשים שנפסלו, אבל א"כ לא היה צריך לומר דכפרה ספיקה והלכה לה, וגם יתכן שעדיין היה משמרה ולא שיין למיסתם דלעולם אסורה בהנאה, עי' לעיל בההיא דפסחים.

ולפי גירסא דידן משמע דלר"י אסורה אף בהנאה וממילא שמעת לה דכיון דאסורה באכילה משום אטו לא נודע ה"ה איסור הנאה, וכן הרמב"ם כתב בפ"ז מפה"מ הי"א חד בצא נודע משנמלקה תשרף, ומשמע דאף נודע קודם הזאה אסורה בהנאה, [ובאמת בלא"ה כמעט לא משכח"ל הנאה דהא קדשים היא, ואסורה בהנאה של זיוון, ולכשתעזר זורתה תשרף]. (ס"ט סק"ח).

קדשים פסולים, ואף נודע גזרו שמא יאמרו נהנין מחטאת העוף ספק שלא הוזה דמה.

ואע"ג דטעם האיסור משום סרך קדשים מ"מ לא הצריכו שריפה, דשורש הדבר דאסרו חכמים ליהנות מן הנמלקת לשם קרבן, משום סרך קרבן, וממילא נקצרת, כדין כל איסורי הנאה, אבל לא עשאוה כקרבן פסול ממש להצריך שריפה, גם אי נצריך שריפה צעי עיצור נורה, ועדיף טפי דתקצר מיד, ויש לעי' נודע אחר הזאה שלא ילדה מהו, אי צעי שריפה או קצורה, מי אמרינן מידי דהוי אשם ודאי דצעי שריפה משום דמתחזי כזבח פסול כדאמר כ"ד ב' וכו"כ הכא דעד שלא נודע נמי לשריפה קאי דלא משנינן ליה לקצורה, או"ד שאני אשם ודאי דעד שלא נודע לאכילה הוי קאי ומתחזי השתא כזבח פסול, אבל חטאת העוף דעד השתא נמי לשריפה הוי קאי, כו"ע ידעי דאית ציה ספיקי, ואי אמרת תקצר לא אחי לאיחלופי כזבח פסול, ולשון המשנה הוי א"ש טפי אי אמרת דתקצר דלפ"ז מתפרשא מתני' אם משנמלקה נודע בין קודם הזאה בין לאחר הזאה הר"ז תקצר, אבל אי נודע אחר הזאה תשרף, הו"ל למתני' למינקט בצא נוספת נודע אחר הזאה, וכן בצרייתא דת"כ דר"י קתני אם משמיצה דמה נודע שילדה [לגירסת השטמ"ק], ואם איתא לא הו"ל למימר שילדה אלא שנודע דהא בין נודע שילדה ובין נודע שלא ילדה תשרף ואסורה בהנאה, וכן בלשון הרמב"ם סוף"ז מפה"מ משמע קצת דכל שנודע שלא ילדה מאחר שנמלקה הר"ז תקצר, וי"ע.

שם אם משנמלקה נודע שילדה אמר רב מזה דמה כו', נראה דאם משהוזה דמה נודע שילדה מודה רב דאסורה, ולגירסת השטמ"ק בסמוך בת"כ דר"י, מצוהר דין זה בצרייתא, ואין ראיה דת"כ דרב פליג בזה, שהרי לא נזכר דין זה בצרייתא דרב, ועי' להלן בטעם הדבר, וכ"ה בתו' כ"ז ב'.

שם תניא כוותיה דר"י אם משנמלקה נודע כו' שעל הספק באה כו', בשטמ"ק גרס אם משנמלקה נודע שילדה מזה דמה ומוצה וכשרה ואסורה באכילה מינה דמה ואח"כ נודע שילדה אסורה אפי' בהנאה כו', ויש משמעות לזה ממה דמסיימא צרייתא כפרה ספיקה והלכה לה, ואי נודע קודם הזאה איירי, אכתי לא כפרה ספיקה,

לחומש, דכולם כאחד דמי אשם, וע"י לקיחתו אלו נקבעים השאר למותר, ודוקא בהפריש בהמה לאשם, והחומש הפריש מעות והן קיימין, וכיו"צ, קמיבעיא ליה, דבזה החומש חשבו לעצמו, ונ"ע בזה.

ומבואר בסוגיין דאף אי אין אדם מתכפר בכינוס חומשין, מ"מ יכול להוסיף החומש על דמי האשם ויביא הכל אשם אחד, וכדתנן במתני' אס' היה יפה עשרה זוז יביאנו ומיפטר מקרן וחומש, אע"ג דמן המעשר אין אדם רשאי להוסיף לקרבן חובה אף לאחר שיש בדמי החולין שיעור קרבן, כדמוכח חגיגה ח' א' דאינצריך קרא לחגיגה דמותר לערב, ומ"ד אין טופלין מעות משמע דאף בשיש שיעור בהמה מן החולין אין טופלין דהא בהאי גוונא דטופלין בהמה לבהמה אין טופלין מעות, [ובחגיגה משמע דטופלין מעות למ"ד דטופלין אף בשאין בשיעור החולין כדי בהמה כדאמר החס כ"א ב' דבעינן רק שיעור אכילה ראשונה מן החולין], ובשאר דבר שבחובה לכ"ע אין טופלין, לא דמי דהכא דמי החומש הם קרבן ממש, ואינם עולים לחובתו לפי שהם מעצמם קרבן ולא שהוא הפרישם, ולכך ודאי יכול להוסיפם לאחר שיש בדמיו כשיעור קרבן, אבל מעשר אין הוא קרבן ואין הוא נטפל לקרבן חובה.

ברש"י כתוב בצעיא דכינוס חומשין מהו שיביא מהן אשם למעילתו, והוא תימא דלאשם מעילות ודאי אינו יכול להביא מן החומש, דהא החומש לדמים שמעל בהן בעי למיזל, ולא לאשם מעילות, וכדקתני בסיפא דמתני' יביא עמה סלע וחומשה, ואפי' האשם מעילות יפה טובא, ועוד דא"כ בטלת חומש במועל בדמי אשמו, שהרי לעולם מביא אשם מעילות ויעלה לו לחומשו, וכבר תמה בזה בשטמ"ק, ואפשר דרש"י לישנא דמתני' נקט ור"ל אשם שמעל בו. (ס"י סק"ג).

שם משום דלא אפשריה כו', ר"ל דחומש עדיף כיון שמפריש משלו ב' סלעין, ולא איכפת לן מה דפטר נפשיה בזה גם מחוב אשם וגם מחוב חומש, או דהכא גרע דכיון דמפריש לחומש אין כאן הפרשה לאשם כלל.

צ"ע שהרמב"ם השמיט הך צעיא דכינוס חומשין. (ס).

שם מתכפר בשבח הקדש או לא, נראה דאין הנידון משום שהשבח שייך להקדש, דא"כ כי

מתני' המפריש ב' סלעים לאשם כו', לכאורה רישא פשיטא אלא דבעי לאשמועינן כולהו גווני, ומיהו אי אדם מתכפר בשבח הקדש נראה דאף זה בכלל חידושא דמתני', ועוד יש כאן חידוש דהשני אף שלא היה שוה ב' סלעים מתחלה מ"מ אינו קרב בעצמו עולה אלא יפול לנדבה, ואפשר דאף לר"ש תמורה י"ט ב' דאשם בן שנה אינו קדוש, מ"מ הכא מודה דיפול לנדבה, דהא אי בעי פטים ליה עד דשוה ב' סלעים.

שם לקח בהן שני חילים לחולין כו' והשני למעילתו, פרש"י דקרב לאשם שהיה חייב בו וינא ידי הקרן והחומש, וכן מבואר במעילה ט' ב' דיוסיף ויביא חטאתו, ובשטמ"ק בשם הרא"ש חלק על פרש"י, ופירש דהחומש לנדבה אזיל ואינו קרב עם הקרן, והוא תימא דא"כ מה אחי מתני' לאשמועינן, ועוד דבמעילה שם מפורש להדיא דיוסיף החומש ויביא חטאתו ואשמו.

שם ויביא עמה סלע וחומשה, ואפי' השני יפה עשרה זוז לא ינא יד"ח החומש, דחומש לאו לאשם מעילות אזיל, אלא לאשם שהיה חייב בו שמעל בדמיו או לנדבה. (ס"י סק"ב).

כ"ז א' בעי רב מנשיא בר גדה בכינוס חומשין מהו שיתכפר, נראה דבכל הקרבנות קמיבעיא ליה, והנידון הוא כעין שאין אדם מביא חובתו מן המעשר ה"נ י"ל שאין מביא חובתו מן החומש, דלאו כל כמיניה ליהנות מן החומש לזאת ידי קרבנו בו, וה"ה באשם כל שהחומש משלים לב' סלעים היינו בעיין, ונקט כינוס חומשין כלומר דכל הקרבן מן החומש, משום שאר קרבנות שאין קצבה לדמיהן, ויש להסתפק אם בשאר קרבנות סגי בשיש מן החולין פרוטה אף שכל המותר הוא מן החומשין, או דבעי שיהא שיעור בהמה כחשה שבכחשות מן החולין, וכל שאין מן החולין כדי בהמה כלל היינו בעיין.

ויש להסתפק אי בכינוס חומשין שהפריש אחר שמעל בדמי אשמו, נמי קמיבעיא ליה, או דוקא בשהוא עצמו מעל, ולכאורה היא היא, ונ"ע.

אפשר דאם הפריש מעות קרן וחומש, אפילו יחד אלו לקרן ואלו לחומש, ולקח האיל מדמי החומש, דמתכפר בו, דכל שכל המעות מיוחדין לאשמו ליכא קפידא אס' לקח המיוחדים לקרן או המיוחדים

תשלומין דסלע שלא יאמרו חיל פחות מז' סלעים מכפר, תו אפשר לפרושי ברייתא אף אי אין אדם מתכפר בשבח הקדש, ונימא דכיון דפיטמו חשיב כל השבח שלו וצדין הוא דלא צעי למיתב תשלום דסלע אלא שלא יאמרו חיל פחות מז' סלעים מכפר, ומתפרש כאילו הוא אמר אלא היינו טעמא דקיהיב כו', וכן נמי אפשר לפרושי ברייתא דסברה אדם מתכפר בשבח הקדש ולעולם צעי לשלם מציתו כנגד השבח, והיינו דפרכינן מאי הוא עלה דלא איפשיטא צעין, אצל לפי פשטא דגמרא איפשיטא צעין ואין מקום למיפרך מאי הוא עלה, ורש"י פירש משום דשינויא דחיקא הוא דאי אדם מתכפר בשבח הקדש תשלום סלע לא הוא, וקשה דהא ע"כ ברייתא הכי מיפרשא, ומה צדך דדוקא הוא, אצל לפמש"כ ניחא.

והנה צפשוטו משמע דלמסקנא דפשטינן דאדם מתכפר בשבח הקדש מפרשינן דהך ברייתא נמי הכי סברה, ובהוקר איירי וישלם סלע ממנו מציתו שלא יאמרו חיל פחות מז' סלעים מכפר, אצל הרמב"ם פ"ד מפה"מ סתם דמתכפר בשבח הקדש ולא הזכיר שצריך לשלם מציתו, ונתקשה בזה בלח"מ שם הכ"ד, ואפשר דהרמב"ם מפרש דכיון דצאדיך ברייתא קתני סתמא בשעת כפרה יפה שמים כשר ולא הזכיר תשלומין דסלע משמע דפליגא וסברה שא"צ להשלים, ולפ"ז מפרשינן דברייתא קמיימא סברה צאמא דאין אדם מתכפר בשבח הקדש וסיפא איירי צפיטמו בתלתא ומשום דחשיב כל השבח כבא בטרחתו, והא דצריך לשלם תשלום סלע מציתו, הוא משום שלא יאמרו אדם מתכפר בשבח הקדש, אצל אי אדם מתכפר בשבח הקדש א"צ לשלם כלום דשפיר ידעי כו"ע דאיל בן שתי סלעים הוא משום דמתכפר בשבח הקדש, וכן צדד' יוחנן לא מצינו שום תשלום להקדש אף שמתכפר בשבח הקדש, וצאמא ברייתא הכי מתפרשא שפיר טפי, דהא קתני רישא דפטמו והעמידו על צ' סלעים כשר ועדיין לא הזכיר נידון תשלום סלע, ומשמע דאחי לאשמועינן עיקר הדין שהוא כשר, ואי אף בהוקר כשר לא הוא ליה למיתני צפיטמו, והו"ל למינקט צרישא דבהוקר כשר וישלם מציתו ופטמו א"צ לשלם מציתו, אצל השתא משמע דרישא לאשמועינן דפטמו כשר, ומינה דבהוקר בלא פטום פסול, והדר קתני שאם פטמו בתלתא ישלים

משלם להקדש היה ראוי שיתכפר בו, ובהדיא אמרינן לקמן דאי אין אדם מתכפר בשבח הקדש כי יהיב תשלום דסלע מאי הוא חיל בן שתי סלעים צעינן וליכא, ועוד דאם אין לו רשות להתכפר בשבח היה ראוי לעולם לחייבו לשלם קודם כפרה כל מה שהשביח אף בשאר קרצנות שאין קצבה לדמיהן, שהרי סו"ס הוא מתכפר בשבח הקדש, אלא ודאי כיון שהקרצן עומד לכפרתו הרי כל השבח ראוי לו להתכפר בו, דכפרתו הוקרה ודידיה הוא לכפרה, אלא הכא הנידון כיון שחייב להביא אשם בשתי סלעים אם יולא ידי חובתו בשבח שהשביח הקדש, או"ד צריך שיביא מן החולין אשם בשתי סלעים ומה שהשביח הקדש אינו עולה לו לחובתו, והוא כעין דאמרינן בעלמא כל דבר שבחובה אינו צא אלא מן החולין, שאינו יכול לפטור חובתו צמעשר, וה"נ אינו יכול לפטור חובתו בשבח שהשביח הקדש.

ונראה דאף בקדושת דמים כן, כגון שהפריש חטים לדמי אשם, וצעת הפרשה היו יפין סלע, והוקרו ועמדו על שמים ולקח בהן חיל, נמי היינו צעין אי מתכפר בשבח הקדש.

הא דאמרינן דאי חזיל רועה גביה שפיר דמי אף אי אין אדם מתכפר בשבח הקדש, אע"ג דכל האיל נקנה תמורת הסלע ואין בו חלק הניתן במתנה, וא"כ איכא למימר דהאי נמי שבח הקדש הוא, היינו טעמא דהאי שבחא הוא שבח המקח, וכיון דאיהו טרח במקח האי שבחא דידיה הוא, וכך לי אם שילם בעד האיל צ' סלעים או טרח טרחות להשיגו בפחות, דטרחתו כתשלומין, וכן אם אחר טרח בשליחתו. (ס"י סק"א).

שם סיפא דוצין חיל צארבע ואשצחיה בתלתא ושוו תמניא, לכאורה משמע דהשתא ליכא לסיועי דאדם מתכפר בשבח הקדש, דאל"כ לא תירץ כלום, ואפשר לפרש הטעם דכל שבח שפיטמו מציתו הוא שלו וחשיב כבא בטרחתו, ואי אשבח ושוו תמניא חשיב כאילו קנאו בתמניא, וכמו חזיל רועה גביה, והא דפריך צתר הכי אי אין אדם מתכפר בשבח הקדש כי יהיב סלע מאי הוא היינו משום דהשתא ס"ד דיהיב סלע משום שאין אדם מתכפר בשבח הקדש, והיינו דכיון דלא פטמו אלא בתלתא לא חשיבא הסלע השמינית שלו להתכפר בו אלא שבח הקדש הוא, ולפ"ז כד מסקינן היינו טעמא דיהיב

מצינו, וזה נחל נמי הא דאמרינן במנחות פ' א' א' דשמואל פליג עליה דר"י וסבר דאין אדם מתכפר בשבח הקדש ולא מוסיפין עליה מהך זרייתא דפשיטין בסוגיין דמתכפר, אבל למש"כ דזרייתא קמיייתא פליגא נחל דשמואל מצי סבר לה כוותה. (ס"י סק"ד).

שם בעי ר"א צעלי חיים נדחין או לא, יש לעי' מה שייד למיצעיא סתמא, הרי אשכחן במתני' דפסחים ל"ז ב' דצ"ח נדחים, וכן בדברי ר"י יומא ס"ז א' דנשפך הדם ימות המשתלח, והוא ליה לפרש צהי גוונא מיצעיא ליה, וקצת משמע מזה דמאן דס"ל צעלי חיים אינם נדחים, מוקי למתניתין דפסחים כר' יהודה דיומא, ומפיק לה לצר מהלכתא, ולא ס"ל כלל דאיכא גוונא דצעלי חיים נדחים לרצון דר"י, וכדנקטו תו' פסחים ע"ג ב'. (תמורה כ"ז ב' סק"ד וע"ש).

בדברי השטמ"ק אות כ"ה צהא דאמרינן דאשם נזיר צא לצטלה, שהקשה מסוגיא דמנחות ד' א' דקרי ליה מכשיר, עי' מש"כ שם.

כ"ז ב' מתני' לא יציאו צנו כו', עי' חו"צ תמורה כ"ג א' סק"ג.

שם לא יציאו מחטא על חטא, א"ה, עי' מש"כ בחו"צ קנים סק"א ג' אם אפשר להקדיש חטאת מצלי לצר על איזה חטא, ועי' מש"כ לקמן כ"ח א' דדברי התוספתא פ"צ דכריתות.

גמ' הפריש צהמה על החלב והציאה על הדם כו', א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ צה בחו"צ זבחים. זבחים ט' ב' אמר רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשם חטאת עכו"ם כשירה, בכריתות כ"ז ב' אמרינן דהפריש חטאת על החלב והציאו על הדם לא כיפר, מדכתיב קרבנו על חטאתו שיהא קרבנו לשם חטאו, והיינו דילפינן דבכלל הקדשת הקרבן הוא גם שיהא קרבן על החלב, וכשם שאי אפשר לשנותו מחטאת לאשם כמו כן אי אפשר לשנותו מחטאת חלב לחטאת דם, שכבר חל עליו שם חטאת חלב, [והיינו דאמרינן התם דאכתי הו"א דוקא צהמה דקדושה קדושת הגוף אי אפשר לשנותה, דכל קדושתה אי אפשר לשנות דהא קדושה קדושת הגוף, אבל מעות דיוצאים לחולין ע"י מעילה אימא דלא נתפס צהן סוג הקרבן לשם החטא ויכול לשנות מחלב לדם, קמ"ל אידך קרבנו], והנה אין מזה ראייה לדין

הרמב"ם בפט"ו מפסח"מ ה"ג כתב שצריך לעשות עבודות החטאת לשם אותו החטא דכתיב על חטאתו, ובסוגיין מסקינן מושחט אותה לחטאת לשם אותה חטאת, ואילו קרא דעל חטאתו דרשינן בכריתות כ"ז ב' לענין שאינו יכול לשנותו לאחר הפרשה, וכבר נתקשה צה בלקוטי הלכות, ואם היינו אומרים דחטאת שהופרש על חלב של אמש דס"ל להרמב"ם צפ"ג משגגות ה"ג דאם הקריבו על חלב של היום יא, דה"ה אם הכהן הוא שהקריבו על חלב של היום מצלי דעת הצעלים, היה אפשר ליישב דלכך הזכיר קרא דעל חטאתו לומר דאפילו אם הוא מחוייב גם חטאת דם ושחטו השוחט לשם חטאת דם הוא פסול משום שאינו יכול להשתנות לחטאת דם דכתיב על חטאתו, אבל אין הדבר מסתבר שיהא הדבר מקור ציד הכהן, ובפשוטו הכל צדעת הצעלים חלו, ואפשר דאף שאין ציד הכהן לשנותו, מ"מ אין

להחליף לתורים שלא ירוח כלום שהרי המותר נדבה, אבל מ"מ אם רצה יכול להחליף דסוף סוף השתא עני הוא ויכול להתכפר בתורים, ומיהו ז"ע דמשמע דכל שיש לו בהמה מקרי עשיר, וא"כ הכא הרי יש לו ודינו כעשיר ולא יוכל להתכפר בתורים, לכך ז"ל דמייירי צריך להוסיף מעט דתמימה דמיה יקרים ולפי שאינו אלא הוספה מועטת לכך נקט אם רצה, דראוי לו להוסיף המעט ולהציא כבש.

אבל רש"י כתב דהמותר חולין, נראה דמשמע ליה סתימת הגמרא דאף בהפריש מעות די שה והעני מציא תורים, וע"כ דהמעות יוצאות לחולין, דאל"כ למה יחליף לתורים, והדבר ז"ע מהיכן נילף כן והלא מותר כל הקרצנות קדוש, וה"נ לא גרע ממותר, וכן מותר עשירית האיפה קדוש כדאמר במנחות ק"ת, (והגע עצמך אם הפריש יותר מכדי שה, המותר יקדש, וכנגד השה יהיה חולין), ואם נימא דכל שחיצו משתנה מן הדין סברא הוא דאדעתא דהכי לא הקדיש, קשה דא"כ מאי אמרינן בגמרא דאי לא כתיב מחטאתו גבי תורים הו"א דדמי תורים יפלו לנדבה ויציא עשירית האיפה מציתו, ואמאי כיון דסברא הוא דאדעתא דהכי לא הקדיש מ"ל אם יכול לשנות מעות אלו עצמן או לא, ועוד דכי היכי דאמרינן דלא הקדישן ה"נ נימא דכשהקדישן דעתו להתנות שיוכל לשנות למנחה.

והרמב"ם זצ"ל משגגות ה"ט כתב עוד דאף בהפריש לכשצה וצריך למעות מציא שעירה ומחלל עליה המעות ונהנה בהן, וכן בהפריש לשעירה ולקח כשצה, הנה דעתו ז"ל דאף בלא העני יכול ליקח את הזול יותר וליהנות במותר, וכ"כ בפ"ה מפה"מ ה"ט דצקצן עולה ויורד אין מותרו נדבה, [ומשמע לכאורה אף בהפריש לכשצה ולקח כשצה יכול ליהנות במותר, וז"ע בזה], ומיהו בעשירית האיפה מותרו נדבה כדאמר מנחות ק"ת, וכ"כ הרמב"ם שם ה"ת, ואפשר דדעתו ז"ל דמקרא דמחטאתו ילפינן דיכול להציא ממקצת המעות מחטאתו והמותר חולין, ותרתי שמעינן מינה, דמציאין מהקדש כשצה עוף ומנחה וגם דהמותר חולין, ואפשר דקרא מתפרש בהפריש כל מעות הכשצה דמחטאתו משמע שהפריש כל מחטאתו ומתכפר במקצת ממנו, וע"כ דהמותר חולין, דאל"כ הרי יש לו כשצה ואין יתכפר בעוף, ומיהו מותר עשירית

כאן פסול שינוי קודש, דמחשבתו מתפרשא על שינוי הקרבן מחלצ לדם, ולא שיהא קרבן על החלצ וישמש בקודש כחטאת דם כדרך כל שינוי קודש דעלמא, דכיון דע"י הבעלים הקרבן משתנה הרי כל מחשבה כזו מתפרשא על ענין זה, וממילא אין כאן שינוי קודש, דכיון דאינו בעלים לשנותו הרי מחשבתו פטומי מילי בעלמא, (ויחכן דאף צאינו מחוייב חטאת דם מתפרשא מחשבתו כן דכיון דאינו היה מחוייב היה אפשר לשנותו השתא נמי הכי מתפרשא), ולכך אי לאו קרא דעל חטאתו היה הדין דאם שחט חטאת חלצ לשם חטאת דם כשירה, וז"ע. (עד כאן).

מתני' מציאין מהקדש כשצה שעירה כו', חידושא דמתני' הוא דאע"ג שהפריש חטאת על חלצ של אדם אינו יכול לשנותה על חלצ שאכל היום כדתנן לעיל, מ"מ צאותו קרבן גופיה יכול לשנות מכשצה לשעירה ומהם לתורים או למנחה, והיינו שאם הפריש מעות לאחד מהן יכול לשנותו, ובפשוטו לא איירי מתני' במותר המעות לפרש דינס, ויש לומר דדינן ככל מותר חטאת דאזיל לנדבה, ולפ"ז אם הפריש מעות כשיעור כשצה אין קיצה שיחליף לתורים שהרי עני שהציא קרבן עשיר תבוא עליו ברכה כמ"ש הר"ש זצ"ל בתרא דנגעים, וא"כ ראוי לו לשמש במעות לכשצה מאשר להציא תורים והמותר לנדבה, ומתפרשא מתני' בשלא הפריש מעות כשיעור כשצה ועכשו כשהעני אין לו להוסיף ולכך מציא תורים, וכ"ה בחדושי רגמ"ה הנדמ"ת, וכן משמע בגמרא דאמרינן דאי לא מחטאתו דכתיב בתורים הו"א שאם הפריש לתורים והעני יציא עשירית האיפה מציתו והמעות לנדבה, ואם בהפריש כל המעות א"כ למה יפקיד עשירית האיפה מציתו יציא התורים מהמעות שהפריש ולא ילכו לנדבה, ועוד דכיון שיש לו תורים לא מיקרי עני ולא מצי פטר נפשיה בעשירית האיפה, אלא ודאי בשלא הפריש כשיעור תורים, אלא שהפריש מקצת, וראוי לו להציא עשירית האיפה מאשר להוסיף לתורים, ובזה ניחא הא דבהפריש כשצה ונסתאצה והעני, אמרינן שאם רצה יציא תורים, ובכולה מתני' לא אמרינן אם רצה, וה"ט דבהפריש כשצה ונסתאצה סתמא דמילתא יש צדמיה להציא תמימה, [דהבדל קל הוא בין תמימה לבצ"מ, אף אם יש הבדל בכלל, ויציא כחושא מעט], ולכך מחמת עניותו אין לו

נפדה ויציא צדמיו כבש, ונצתו' צתמורה צתחלת
 דצריהם דמשמע דנקטו דאפי' קדושת דמים אין
 זה, ז"ל דהיינו להצריך מוס, אבל קדוש כעצם
 ואצנים, דאל"ה ודאי לא שייך ענין דיחוי כיון דלא
 חייל עליה שום קדושה כלל, והרי הפרשתו פטומי
 מילי בעלמא], ואפ"ה ס"ל לר' אושעיא דנדחה, ולכך
 פרכין התם מר"ש דס"ל נמי דצנקה לפסח לא
 אמרינן מגו דנחתא וס"ל דילדה זכר יקרב לפסח,
 אלמא דלא הוי דיחוי, ורבנן לא פליגי עליה אלא
 משום דסברי מגו דנחתא, אבל צקן לכבשתו דלכו"ע
 לא אמרינן מגו דנחתא, ראוי לומר דגם לרבנן לא
 הוי דיחוי, ודחי דר"ש לטעמיה דס"ל דבע"ח אינם
 נדחים אף בקדושים קדושת הגוף, ולפ"ז קיימא
 למסקנא דלר' אושעיא אף קדושת דמים בעלמא
 עושה דיחוי, וז"ע לפ"ז אמאי במקדיש בע"מ למזבח
 אמרינן צבורות ט"ו צ' דמתפס לולדה לכל זבח
 שירצה ולא חשבינן ליה כדחוי, וגם צצברא הדבר
 קשה דעוף שהוא כחולין לכל דבריו יחשב כדחוי
 לענין קרבן, דהא כיון דלא אמרינן מגו דנחתא הרי
 הוא נפדה כבעל מוס שקדם מומו את הקדשו דהוי
 כחולין לכל דבריו, ולמה לא יוכל לשמש צו לקינו, ו
 ומיהו לאידך גיסא איך יתכן לומר מגו דנחתא ותחול
 עליו קדושת הגוף, הרי אם יתקדש קדושת הגוף
 דין הוא שחפצע קדושתו לגמרי כדין קדשים שמתו,
 דהא לא חזי למידי.

ושמא יש לפרש דהא דאמר דהואיל ונדחה ידחה,
 דהיינו רק אם צא להתכפר צו עד שלא
 פדהו, דבזה מכח קדושה דחוייה קאתי, שהרי לא
 הוקדש אלא לדמים, אבל אחר שפדהו שפיר
 מתפסו לכל זבח שירצה, וכן משמע בפרש"י
 צבורות י"ד א' שכתב דהא דאמרינן התם דולדות
 בע"מ שקדם מומן אסירי לפני פדיון, דמיקרב לא
 קרבי דמכח קדושה דחוייה אתו דאמס לא הוקדשה
 למזבח, ועל אלו הרי אמרינן שם ט"ו צ' דלאחר
 פדיון מתפסין לכל זבח שירצה, אלמא שיש לחלק
 בין קודם פדיון לאחר פדיון, וקאת משמע כן
 מעיקר הדין דאם אפשר היה להקריב הולד היה
 ראוי לחכמים לחייב לעשות כן, ולא לפדות חס
 הראוי לקרבן, עי' חו"צ צבורות י"ד צ', ומיהו
 למ"ד בע"ח אינם נדחים ע"כ שיכול להקריבו,
 ומ"מ אמרינן דנפדין תמימין, אלא"כ נאמר דהך
 צרייתא כמ"ד בע"ח נדחים, ול"מ כן.

האיפה נדבה, דלא מצינו דחס רחמנא עליה אלא עד
 שיעור עשירית האיפה, וזה אמרינן דמותרו חולין,
 אבל בעשירית האיפה שב דינו כחטאת דעלמא.

ויתכן עוד דהרמז"ס מפרש דכל עיקר דינא
 דמציאין מהקדש כשבה שעירה הוא למימר
 דהמותר חולין, אבל עיקר הדין דאפשר להחליף
 מכשבה לשעירה לא איצטריך קרא, ולאו דהכי איירי
 מתניתין, וחיליה מהא דאמרינן צמנחות ק"ח צ'
 דשור זה עולה ונסתאב יציא צדמיו איל או צ'
 אילים הרי דלא קפדינן אמינא דקרבן, ולא מייחין
 התם למיפשט ממתני' ולא מייחין קרא, משמע
 דלאו דהכי איירי מתני' וגם לזה לא צריך קרא,
 וכוליה קרא לאשמועינן דהמותר חולין, והיינו נמי
 שלא הציא הרמז"ס דין זה בכל החטאות אלא
 בהלכות קרבן עולה ויורד, דס"ל דלא נשנה
 צמניתין אלא לענין קרבן עולה ויורד, וומיהו גם
 לפמש"פ אחי שפיר הא דלא פשטין מנחות שם
 ממתניתין, (דמתני' צדמים, ואף אי גרסינן צמנתי'
 גם בהפריש כשבה ונסתאבה נמי), דיש לחלק
 דקרבן חובה שכל הפרשתו לקיים חובתו לא חל
 ענין נדר על הפרשתו כשבה או שעירה, דודאי לא
 נתכוין להקפיד צדק אלא הפריש לחובתו מה
 שנזדמן לו, אבל נדבה יש מקום לומר דקפיד, ואי
 נדב שור אפשר דדוקא שור ולא איל, וגם
 להרמז"ס ע"כ לחלק צדק, דהא סו"ס שמעינן
 ממתני' דמותר להחליף מכשבה לשעירה, והו"מ
 למיפשט מינה].

ברמב"ם כתב שיחלל המעות על העוף או
 המנחה, והוא לשון הגמרא נחלינון על
 עוף, וז"ע אם הוא מדאורייתא ולעיכובא. (ס"י סק"ו).
 שם העשיר יציא כשבה ושעירה, א"ה, עי' מש"כ
 בחו"צ קנים סק"ד צדברי התוספתא סופ"ד
 דהפריש קן והעשיר ימותו דאין לעוף פדיון.

כ"ח א' הואיל ונדחה ידחה, א"ה, ראיתי
 להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"צ
 תמורה. יעויין צתו' תמורה כ"ו צ' וצטמ"ק
 כריתות כ"ח א' שכתבו לפרש דעשיר שהפריש קן
 לכבשתו לא חייל עליה קדושת הגוף, כיון דאם נימא
 מגו דנחתא קדושת דמים נחתא קדושת הגוף לא
 יוכל לשמש צו כלל לקרבנו דהא אין לעוף פדיון,
 והלכך לא הו"ל אלא קדושת דמים ממש והרי הוא

וש"מ דהגרלה לא מעכבא, משא"כ לר"י אינו מביא אחר תחתיו אלא כל זמן שעדיין נריך פנימי, ולפ"ז א"צ למש"כ תו' ושפיר אפשר דגם לר"ש אין זורקים דם הפנימי אלא"כ יש משתלח, ואם מת המשתלח ישפך הדם, אלא דמהא דקאמר סתמא דמת אחד מהן מביא חזירו שלא בהגרלה משמע קצת דאף צמת כשהדם צום, אבל אין לזה הכרח דשפיר י"ל דר"ש כשהם חיים נקט למילתו דסגי באחד בלא הגרלה, או כשכבר גמר עבודות הפנימי, ולא איירי כשנדהה.

והא דמוכחין בסוגיין מדר"ש דס"ל בע"מ אינם נדחים, לפי' תו' יש לפרש דהיינו מהא דמת הפנימי אין המשתלח נדהה, אע"ג שאינו ראוי למותו עד הזאות הפנימי, אבל ממת המשתלח אין ראיה דהא שפיר גומר עבודות הפנימי גם בהעדר משתלח, וכ"כ מרן זללה"ה באו"ח סי' קכ"ז סק"ו.

יש לעי' מתו שניהם ומביא אחרים אם נריך להגריל לר"ש לפי' תו', דהא אם מת אחד והפריש אחר תחתיו בלא הגרלה, ואח"כ מת השני נמי מפריש אחר תחתיו בלא הגרלה, וה"נ אם מתו עד שלא הפריש, דכבר זכו כל אחד במצותו בנפרד, ושפיר מביא תחתיהם, או"ד כיון דהשתא מביא שנים חזינן לקמאי כלא היו וכאילו מביא מתחלה, וטעונים הגרלה, ובתו' הזכירו דאין הגרלה אלא בשנים, ומשמע קצת דאם יש שנים נריך להגריל, והכי מסתברא דכשנריך שנים דיש מצוה בהגרלה, וי"ע. (עד כאן).

שם אין הקינין מתפרשות אלא אי בלקיחת צעלים אי בעשיית כהן כו', נראה דמדכתיב בקרא שמציאה שתי תורים או שני בני יונה ועשה הכהן אחד חטאת ואחד עולה, למדנו שיש קדושת הגוף בתערוכות עד לעשיית כהן, ולא אמרינן דבעשיית כהן איגלאי מילתא למפרע דהאי חטאת והאי עולה, אלא עד שעת עשיית קדוש בהחלט בקדושת תערוכות, ואי לאו דכתיב ולקחה הוי אמרינן שאף בשעת לקיחה אי אפשר לקצוע, ומדכתיב ולקחה ילפינן דשעת לקיחה אפשר להקדישן כמפורשין זה לחטאת וזה לעולה, אבל אם לקחן סתם ונתקדשו בקדושת קן סתומה שוב אין רשות לצעלים ליחדן, שכבר ילאו מרשות הצעלים לרשות גבוה שהרי נתקדשו קדושת הגוף, ורק בעשיית כהן מתפרשות.

ולפירוש תו' משמע מסוגיא דכריתות דאע"ג דאי צעי מפקר נכסיה חזי ליה הקן לקרבנו, אפ"ה כיון דהשתא עשיר הוא לא חייל עליה קדושת הגוף, [ועי' תו' זבחים י"ב ב'], ואע"ג דמשמע צירושלמי נזיר פ"ג ה"ב [והוצא בחו"צ מעילה י"ב א'] דאי לאו קרא היה אפשר להפריש קרבנות נזיר קודם הנזירות, שמא התם מיירי לאחר שכבר קיבל לנהוג נזירות, ואפי' אם גם בלא קבל, יש לחלק דנזירות מלוא היא, אבל מפקר נכסיה אינו בזהה. (עד כאן).

שם דר"ש ס"ל צעלי חיים אינן נידחין והגרלה אינה מעכבת כו', א"ה, עי' מש"כ בחו"צ יומא מ' א' במש"כ תו' שם בד"ה ואזדו דטעמיה דר"ש משום דס"ל דלאחר הגרלה נתפרדה החצילה ואין לשעירים קשר זה לזה, וגם אם מת המשתלח שפיר שוחט את הפנימי ומזה דמו בהעדר משתלח, ורק אח"כ יביא חזירו במקומו ויתודה עליו, [בחו' נזכר רק שאם מת לאחר שנשחט הפנימי דמזה דמו ואח"כ מפריש משתלח, אבל מסתברא דה"ה עד שלא נשחט דשפיר שוחטו], ולפ"ז קשה טפי היכי מוכח מדר"ש דהגרלה לא מעכבא, הרי שפיר י"ל דהגרלה מעכבת, אלא דלאחר הגרלה חשיב כל אחד לעצמו ואם מת מביא חליפתו בלא הגרלה, וע"כ צ"ל דאם הגרלה מעכבת לא מלאנו שאפשר להקדיש השעירים אלא ע"י הגרלה, והלכך גם צמת אחד ומביא חליפתו א"א להקדישו בלא הגרלה.

ואפשר דקרא דיעמד חי לכפר עליו משמע ליה לר"ש דבא לומר דסגי בעמידתו בשעת וידוי, והיינו שאם מת לאחר הגרלה שפיר גומר עבודות הפנימי, ואח"כ יביא אחר תחתיו לידוי, ומזה מוכח שא"צ הגרלה, דלאחר שנעשו כל עבודות הפנימי בהכשר, תו לא שייך להגריל אחד לפנימי, וע"כ דא"צ הגרלה, ונתעוררתי לזה, ואנו נריכים לזה למאי דמשמע לפי' תו' דמהא דדריש ר"ש יעמד חי עד שעת וידוי, מוכחין דס"ל דהגרלה אינה מעכבת, א"נ בפשוטו דיעמד חי בא לומר שאם מת מעמידים אחר תחתיו, [דלענין אחר ל"צ קרא דכיון דכתיב שמשלחין אותו אח"כ ממילא עומד חי עד לשילוח], ולר"ש היינו עד וידוי, ומבואר דכשנגמר עבודת הפנימי ואח"כ מת מעמידין אחר תחתיו, ואז א"א בהגרלה שכבר אין מקום לפנימי, וע"כ דמביא חזירו שלא בהגרלה,

הגוף מצלי לפרט על איזה חטא, יש לפרש דה"נ לא חל עליהן קדושת הגוף ומתקדשים עם שחיטתו, [עי' מש"כ שזעזעו י"ז ב' ז'] או עם פירושן לחטא המסויים גם קודם שחיטה, שכשנותנן לכהן הרי הוא מפרש על איזה חטא, וצריכתא אשמועינן דכל כה"ג שפיר מפרשן בשעת שחיטה ומקריב כל אחד על חטא אחד המסויים, ובכלל זה דלא אמרינן שמה נתקדשה כל זהמה על שני החטאים וירעו וימכרו לשניהם, או שנתקדשו ואינם ניתנים לציור ולהקרבה, דודאי המקדישן נתכוין שיוקדשו באופן שיוכל להקריבם. (קנין סק"א ועי"ש המשך הדברים).

תניא בתוספתא פ"ב דכריתות ופסקה הרמז"ס בפ"ג משגגות ה"ד ה' ו' דהמציא חטאת על שני חטאים תרעה עד שיפול זה מוס ויציא צדמי חזיה לחטא זה וצדמי חזיה לחטא השני, וכן שנים שהציאו חטאת אחת על שני חטאיהם תרעה עד שיפול זה מוס ויציא זה חטאתו צדמי חזיה וזה חטאתו צדמי חזיה, ונראה דבשני אלו לא חייל קדושת הגוף על הזהמה דלא מאלנו חטאת אחת על שני חטאים וכש"כ לשני אנשים, ואין זה אלא קדושת דמים, אלא דמ"מ כיון דאין זה מוס אינה נפדית, דגם הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף ואינו נפדה, הלכך הכא אף דלא חייל קדושת הגוף מ"מ אינו נפדה עד שיפול צו מוס.

עוד שם הציא שתי חטאות על שני חטאים זו תשחט לשם חטא האחד והשניה לשם החטא השני, ואם יש צריכה שפיר מתקדשין קדושת הגוף כל אחת לשם החטא השני, יתכן לפרש דחל עליהם קדושת הגוף גם כשלא פירש כל זהמה על איזה חטא, והוא כסתומים דקנים, [שיכול להפריש שני קנים על לידה ועל זיבה ומתקדשים בתערובת כדין סתומים וכמש"כ, וכן נקט בספר יעיר קנו בהקדמה א' לסופ"ק דקנים], וציד הכהן לפרש על איזה חטא, ושמא גם ציד הצעלים לפרש, ולא דמי לחטאת ועולה דרק בעשיית כהן, ואף אם נימא דהחייב עולה ושלמים אינו יכול להפריש שני כבשים ולומר אלו לחובתי ושיתקדשו קדושת הגוף, דרק בקנים נתחדש ענין של סתומים, עי' מש"כ בחו"ב נזיר כ"ו ב', מ"מ בחטאת וחטאת שמא עדיף, ואם נימא דגם בחטאת וחטאת א"א שתחול קדושת

והנה לא מאלנו ענין כזה [בקרצן ענמון] אלא בקניין שנתחדשה בהן הלכה בקדושת הגוף בהיותן סתומין, ודכוותה בשני שעירי יום הכפורים שגם מתקדשין קדושת הגוף בתערובת קודם הגרלה, אבל בשאר קרבנות לא שייך ענין קדושה בתערובת, ואם הקדיש שני כבשים אחד לעולה ואחד לשלמים ולא פירש הרי כל אחד ספק וכשיצטרך [אם התנה בכך], הרי איגלאי מילתא למפרע דמתחלת הקדשן זה עולה וזה שלמים, וצ"ע בחו"י יומא מ"א ד"ה והא דלא משמע כן. (יומא מ"א א').

שם ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שקידש השם, ק"ק דהא אם לא הייתה מצות הגרלה, הרי פשיטא שהיה השם מקדשן כדרך כל הקרבנות, וא"כ כל הנידון הוא אם מצות הגרלה שנתחדשה באה לשלול קדושת השם, ומה מקום לק"ו, וצ"ל דמ"מ אהני ק"ו לומר דאין מצות הגרלה אלא לכתחלה.

מהא דאמרינן ומה במקום שלא קידש הגורל, נראה דאין להוכיח דלא סגי להקדיש התורים זה לחטאת וזה לעולה במחשבה, שהרי לעולם כשמטיל גורל וחפץ שיתקדשו הרי יש כאן מחשבה, דכל שחפץ שיוקדשו בהגרלה לא ניחא ליה דיוקדשו במחשבה. (יומא מ' ב').

הא דתניא בתוספתא פ"ב דכריתות ופסקה הרמז"ס בפ"ג משגגות ה"ו דהציא שתי חטאות על שני חטאים זו תשחט לשם חטא האחד והשניה לשם החטא השני, יתכן לפרש דחל עליהם קדושת הגוף גם כשלא פירש כל זהמה על איזה חטא, והוא כסתומים דקנים, [שיכול להפריש שני קנים על לידה ועל זיבה ומתקדשים בתערובת כדין סתומים וכמש"כ, וכן נקט בספר יעיר קנו בהקדמה א' לסופ"ק דקנים], וציד הכהן לפרש על איזה חטא, ושמא גם ציד הצעלים לפרש, ולא דמי לחטאת ועולה דרק בעשיית כהן, ואף אם נימא דהחייב עולה ושלמים אינו יכול להפריש שני כבשים ולומר אלו לחובתי ושיתקדשו קדושת הגוף, דרק בקנים נתחדש ענין של סתומים, עי' מש"כ בחו"ב נזיר כ"ו ב', מ"מ בחטאת וחטאת שמא עדיף, ואם נימא דגם בחטאת וחטאת א"א שתחול קדושת

ברוך רחמנא דסייען

חדושים ובאורים

כריתות

סימן א

(א) ב' א' מתני' והפסח והמילה מצות עשה כו', ממתני' אין הכרח שאין חייבין עליהם חטאת כדמוכח לקמן ג' א' ואיתמא לאיתויי קרבן עליהון מי מייחתי והתניא כו', הרי זהדיא דאי לא זרייתא הוי מניין לפרושי דמתני' קתני להו לומר דחייבין על שגגתן חטאת, וע"כ הא דפרכין ממתני' עירובין ז"ו א' זבחים ק"ו ז' היינו דממתני' מוכח שאין בהן אזהרה דקתני מצות עשה והיינו שאין בהן לא תעשה כלל, דאל"כ גם יום הכפורים עשה הוא, וגם זנדה איכא עשה כדאמר שזועות י"ח ז', ומזה פרכין, אכל לא מקרבן כלל, והדבר תימא דבתו' צמכות י"ג ז' ובזבחים שם א', נקטו כאילו פשטא הוי משמע דקושית הגמ' מקרבן, ורק בחירום נחתו לפרש דקושית הגמ' רק מלשון מצות עשה.

רמ"מ נראה דקושטא דמילתא דנקט התנא שהם מצות עשה לומר שהם פטורין מן הקרבן, דמקרא דאשר לא תעשה נתמעטו מצוות עשה כדתניא בתו"כ, וכ"ה ברש"י פסחים ז"ג א', ואיטריך נמי סברא דדומיא דע"ז דשז ואל תעשה, דלא נילף להנריך אזהרה לקרבן, וכמו שיתבאר להלן, וזו ניחא מה דנקט רש"י צמחני' טעם הפטור משום שהם מצות עשה ואין קרבן אלא על לאו, ובשטמ"ק נתקשה זוה מסוגיא דמכות ולהלן יבואר, וכן בתו' שזועות י"ח ז' כתבו דלא מייחזי קרבן אלא בלאו כדפטרין פסח ומילה, וכן בצ"ק ק"ה ז' כתבו ג"כ הכי, [והיינו לדבריהם הגרע"א ז"ל צמכות שם].

במכות י"ג ז' לאו שניתן לאזהרת מיתת ז"ד כו', הא דלא ענש אלא"כ הזהיר נראה דקים להו לחז"ל מסברא דכיון דמצונו אזהרות בכל העונשים סברא הוא לומר דהכי אורחיה דקרא שאין לענוש בלא אזהרה, והוא מעין התראה וכמו שאמרו להלן חייבי כריתות א"צ התראה, ולא סגי בעשה כדאמרינן בפסח ומילה דענש בלא אזהרה, והיינו דבעי קרא להזהיר להמנע מן החטא, ואף ר' ישמעאל מודה בזה [עי' יומא פ"א א' דבי ר' ישמעאל תנא כו' מה להלן לא ענש כו', ומיהו התם הנידון לענין לאו למלקות ולא לאזהרה דהא כרת א"צ אזהרה], אלא דסבר דאף על אזהרה זו חייבה תורה מלקות.

עוד שם ודלמא אזהרה לקרבן דהא פסח ומילה דלית בהו אזהרה כו', מבואר דכלא הא דפסח ומילה לא הוי קשיא ליה דנימא אזהרה לקרבן, ונראה הטעם דלצטרך דידעינן דכרת א"צ אזהרה ודאי י"ל דעל שגגת כרת ניחנה כפרת קרבן, ואף בלא אזהרה, וראוי לפרש את האזהרה ללאו בעלמא למלקות, ורק מדנתמעטו מילה ופסח בעינן למילף מזה להנריך אזהרה לקרבן, והנה פשיטא לגמ' דמילה ופסח נתמעטו מקרבן, אע"ג דהמקשן לא ידע צרייתא דמייחזי צמחון, ואפשר דהוא מצרייתא דתו"כ דממעט מאשר לא תעשה כל מצות עשה, והיינו דפריך המקשן דנפרש טעמא דקרא דממעט פסח ומילה דאחי לאורויי דבעי אזהרה לקרבן, ודחינן דהתם טעמא אחרינא אית בהו משום דמזותן צקום ועשה ולא דמו לע"ז, וממילא לא ילפינן מהא דנתמעטו דנריך אזהרה לקרבן, והא דבאמת איטריך אשר לא תעשה

חצירו ישנו בלב וכן מסית, לכל דיבור אינו מעשה של הנעת השפחים אלא הצעת דעה, [ומסית מאחורי הגדר אפשר שאינו מסית, דענין מסית עיקרו אדם המסית ולא קול המסית], וכן נשבע דחשיב אין זו מעשה היינו נמי משום שינו בלב דענין שבעה תלוי בכונה שמכין לשמש בענין המחודש של שבעה לשוא או לשקר, ואין הנעת השפחים לצדן, מעשה החטא, אלא החטא הוא שימוש בשבעה על ענין זה, ושימוש בשבעה תלוי בלב, והיינו שהחטא הוא מה שזולל בכבודו יתברך וביטא בשפחים שבעה שוא בשמו יתברך, וזה ניחא דכסנהדרין שם פירשו בגמ' כד פרכין מעדים זוממין, דהא ליתנהו בלב, ולכאורה מה צורך להזכיר פשיטא שאינם בלב, וכן בסוגין פירשו דהא ע"פ כתיב זה, אצל למש"כ ניחא דכמעט כל איסורי דיבור נחשזין כאיתנהו בלב לכך הוצרכו לפרש דעדים זוממין ליתנהו בלב דעיקר איסורם הוא מעשה הדיבור, וזו נראה דעת הר"ן שהביאו תו' בסוגין, ומשני דגם בזה לא חשיב מעשה דהא איתנהו בקול, כלומר דדיבורם נמי אינו גמר החטא אלא הוא תלוי בשמיעת דבריהם וכיון שאין הדיבור גמר החטא לא חשיב מעשה וכמו בינו בלב, ופרכין דהא בחסימה ס"ל לר' יוחנן דעקימת שפתיו חשיב מעשה אע"ג דאיתנהו בקול, חזין כיון דעיקר החטא הוא מעשה הדיבור אף שצריך שישמעו לקולו להשלים ענין החטא מ"מ חשיבא מעשה, והיינו נמי סברא דדיבורא איתעביד מעשה דאמרין תמורה ג' ב' דחשיב מעשה, דר"ל כיון דעל ידי דיבורו איתעביד מעשה חשיב דיבורו כאילו הוא כל מעשה החטא, וממילא הרי עקימת שפתיו ככפיפת קומתו דחשיב מעשה לר' יוחנן, והיינו דבחסימה בקול מפרשין בגמ' טעמיה דר' יוחנן משום דעקימת פיו היא מעשה, ולא משום דדיבורו איתעביד מעשה, דבאמת לעולם טעמיה דר"י רק משום דעקימת שפתיו היא מעשה אלא דאיצטריך לטעמא דדיבורו איתעביד מעשה לומר שהוא הוא כל מעשה החטא ואין זו ענין בלב, ומסקינן אלא שאני עדים זוממין הואיל וישנן באיה לגירסת הרי"ף, והיינו משום דמשכחת לה בלא עקימת שפחים, וכיון שכן הרי זה מחזק סברת ישנו בקול לומר שאין הדיבור עיקר החטא כמו בכפיפת קומתו, אלא כיון שהוא בשיתוף עם שמיעת

למעט פסח ומילה ולא סגי בהיקיפא דע"ז, היינו טעמא משום דלא מקשינן לע"ז בכל מילי דהא לא בעינן חייבי מיתות ועוד טובא כדתינא בתו"כ ויקרא דדבורא דחובה, ולכך אי לאו אשר לא תעשה הוא ס"ד לרצויי אף מלוות בקום ועשה אף דלא דמי בזה לע"ז, ולכך איצטריך מיעוטא דאשר לא תעשה, ואהני היקישא דע"ז למסבר טעמא משום דהוא בקום ועשה, ולא נילף מזה להצריך אזהרה לקרבן, ועיקר היקישא דע"ז איצטריך לחייבי כריתות.

ולא אמור נמצא דפסח ומילה נתמעטו מאשר לא תעשה, וכל חייבי עשה נתמעטו מהאי קרא, ואי הוי משכחת לה חייבי עשה בשב ואל תעשה, היינו למדין מכאן דבעי אזהרה לקרבן, אבל מאחר דלא משכחת לה חייבי עשה שיש בהן כרת בשב ואל תעשה דביום הכפורים ונדה איכא נמי לאו, תו אמרינן דא"צ אזהרה לקרבן וטעמא דנתמעטו פסח ומילה משום שהם בקום ועשה. — והא דכריתות ג' א' מייתין ברייתא דממעטא פסח ומילה משום שהם בקום ועשה ולא הוי דומיא דע"ז, ולא מייתין ברייתא דאשר לא תעשה, משום דבהך ברייתא מפורש טעמא דפטורים, וגם היקישא דע"ז פשוט הוא בגמרא לעיקר ילפותא דחייבי חטאות.

ב' ד' א' אמר רבא שאני מגדף הואיל וישנו בלב, יעוי' סנהדרין ס"ה כל הסוגיא ובתו' ב"מ ז' ב' שבעות כ"א, ולכאורה היה אפשר לפרש דהא דאמרין שאני מגדף הואיל וישנו בלב, דה"ק שאין מעשה העצירה הנעת השפחים כמו בהשתחויה שכפיפת קומתו היא המעשה שאין דיבור מעשה גופני אלא הוא מעשה רוחני להצעת דעתו של המדבר ודיבור בלא כונה לאו דיבור הוא, ונמצא שכל חטא של דיבור יש שיתוף בין הלצ שהוא המכוין כונת הדברים לצין השפחים המוסיפים הדברים וע"י שניהם נעשה מעשה החטא, ועיקרו שהרע האדם להציע בפיו דברים בלתי ראויים, ושורש החטא הוא בלב, ולכך אין להחשיב הנעת השפחים כמעשה כיון שזהנעתן לצד לא נעשה החטא, ואה"נ אם היה ע"ז שעובדין אותה בהנעת השפחים היה חשיב מעשה דהנעת השפחים כהנעת גופו, אצל בענין מגדף שורש החטא ברוע לבו כשמבטא בפיו מחשבתו הרעה, ולפ"ז גם מקלל

וקים ליה לגמ' דר"ל סבר דחלוקין הן במיתה סגי לחלק לענין קרבן, דמהא דאמר ללא חני ידעוני לפי שאין זו מעשה אין ראיה דחלוקה דמיתה סגי לענין קרבן, דאף אי לא סגי מ"מ שפיר נקט ר"ל עיקר הטעם דאין זו מעשה לומר דאף זידעוני לחוד אינו חייב קרבן, אלא ידע הש"ס דר"ל פליג אטעמיה דר"י דלפי שאין חלוקין בלאו, והיינו דמפרשין דטעמיה משום דחלוקין הן במיתה, ואפשר דמסבירא אין הדבר מוכרע אם סגי בחלוקה דמיתה לענין קרבן, (וגם לא אשכחן אלא הני), וממילא ר"ל דפטר ידעוני משום שאין זו מעשה מצי סבר דאפשר דסגי בחלוקין במיתה לענין קרבן, ואף ר"י בלא הכרח לא היה מכריע דצעי דוקא חלוקה בלאו, אלא דלדידיה ע"כ ז"ל כן דאל"כ תיקשי אמאי לא חני ידעוני, א"נ מסבירא אית לן למימר דסגי בחלוקה דמיתה לענין קרבן בלא גרע מלאו, אלא דלר"י ע"כ מוכרח דגרע, ולמש"פ דמסבירא לא היה מחדש ר"ל לחלק אליבא דר"ע בין מעשה זוטא ללא מעשה לגמרי, אלא דמברייתא דקתני אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה וכר"ע אחיא לר"ל, למד כן, ניחא הא דמצינו דר' יהודה גמר מעדים זוממין ומוציא שם רע בלאו שאין בו מעשה לוקין עליו כדאמרין מכות ד' ב' וגמר מהתם אף למותר שאין בו מעשה כלל, הרי בלא מפליג בין מעשה זוטא לאין בו מעשה כלל, וא"כ מנ"ל לר"ל לאפלוגי ביניהו, ולמש"כ דר"ל מברייתא דיין לה ניחא.

(ה) ג' א' ותני שלש כריתות לסיומניהו לכריתות, בתו' הקשו א"כ ליתני נמי הציא זכור ובהמה עליו, ולקמן ב' הקשו נמי דליתני ידעוני, ונראה דל"ק דודאי לא שייך למיתני במיתני' כריתות שאין בהן חטאת, דא"כ מנינא ל"ל, והרי לא נדע כלל אהי מיחייב ואהי לא מיחייב, ואיכא לספוקי בכל חד, אלא דכיון דמתני' בגברי קתני ממילא מוצן דהאשה הנרצעת לאו לרצויי חטאות קאחיא דהא בחד גבירא לא משכח"ל טפי, וע"כ דלסיומניהו לכריתות נקטיה התנא, ובהיות הדבר פשוט לא הוצרך התנא לפרש וכללה בהדי אינך חטאות, ופסק ומילה פירש בהן התנא שהם מ"ע והיינו לומר דפטורין מחטאת וכמש"כ לעיל ב' א', אבל למיתני הציא זכור עליו או ידעוני, לא אפשר, דא"כ תו לא נדע אהיכי מיחייב חטאת ואהיכי לא

הדיינים לא חשיב מעשה, והיינו דאיסור זה של דיבור אין לחשוב בו את הדיבור כמעשה, וממילא לא שייך לומר סבירא זו בחסימה דכיון דיחנו בציא אף כשחוסם בעקימת שפתים לא ילקה, דרק באיסור של דיבור שייך ענין זה שאנו למדים דסוג זה של איסור דיבור אינו באיסור על עקימת שפתים דחשיב מעשה אלא איסורו על הגדת עדות בלא חשיב מעשה, משא"כ בחסימה דהאיסור הוא חסימה ולא דיבור, וזה נרמז בלשון הרמב"ן במלחמות בסנהדרין שם, וכחצ ג"כ לחלק בין מלקות לקרבן ע"ש.

ולהאמור אפשר דבאומר אלי אתה נמי חשיב ישנו בלב דהאיסור הוא לא הנעת השפתים לחוד אלא כונתו בדיבורו, ואחי שפיר הא דבסנהדרין ס"ג א' מוקמינן להא דרצ כר"ע אף אליבא דר' יוחנן, ובתו' שם כתבו דדוקא לר"ל הוא וכדמייחין ליה התם, וק"ק שיהא סתמא דגמ' כר"ל ולא יזכירו כלל הא דר"י, ול"ע כעת היטיב בדברי הראשונים ז"ל בזה.

(ד) ג' ב' פלוגתא דר"י ור"ל כו' ור"ל מ"ט לא אמר כר"י כו', נראה דעיקר פלוגתתן היא בסבירא אי עקימת שפתים הוי מעשה וכדמשמע בב"מ ז' ב' דבהכי פליגי בסבירא דנפשיהו, שלא הזכירו שם בגמ' אלא דמ"ס הוי מעשה ומ"ס לא הוי מעשה, וכיון דסבר ר"י דעקימת שפתיו הוי מעשה ממילא מפרש לברייתא דמחייב קרבן אהשתחואה, אף לרבנן דר"ע, דכפופת קומתו הוי מעשה, וממילא לית לן לחדש דר"ע צעי מעשה זוטא לענין קרבן אלא כיון דמחייב במגדף אע"ג דיחנו בלאו אית לן למימר בלא צעי מעשה כלל, ולא דריש לעושה, כיון דחייב במגדף דהא כחיצ ביה כרת במקום קרבן, וממילא ע"כ דחלוקין במיתה לא מהני לענין קרבן ולכך לא חני ידעוני, ור"ל סבר מסבירא דעקימת פיו לא הוי מעשה וממילא ברייתא דמחייבא אהשתחואה ע"כ כר"ע אחיא, ומבואר דאף לר"ע אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה כדקתני בצרייתא, וע"כ דר"ע צעי מיהא מעשה זוטא ודריש נמי לעושה למעוטי אינו עושה מעשה כלל וממגדף יליף דסגי במעשה זוטא וממילא לא חני ידעוני לפי שאין בו מעשה כלל, [עי' רש"י סנהדרין ס"ה א' בטעמא בלא חשיב נתינת העטם לפיו כמעשה],

ומ"מ לא מחייבין ב' חטאות, ועוד דבשבת ליכא חלא לאו אחד ומ"מ כשנתרצה חילוק חטאות מחלקינן, וה"נ הכא אי עו לחלק אחי מה בכך דלאו אחד הוא, [ומיהו י"ל דהכא דאיכא למידרש לחלק במלקות לא מחדשינן לחלק בקרבנות, משא"כ בשבת דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא ואין לוקין עליו וע"כ דלחלק בקרבנות אחי, ועוד דקראי דמרבין מינייהו חילוק מלאכות בשבת ע' א' איכא מינייהו דמוכחי דלענין קרבן אחו ולא למלקות, ואחי שפיר אף למ"ד לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו, אבל אחי לאו טעמא משום דלאו אחד הוא ולא דמי לעריות, אלא משום דליכא קרא לחלק לחטאות], לכך יש לפרש כמש"כ בשטמ"ק אות כ"ו בשם תו' ולקמן ב' אות ב' בשם הרא"ש וכ"ה בתו' שלפנינו לקמן ב', דמשום דשם אחד הוא לכך לא דמי ללאו דעריות, ור"ל דאף אם ריבזה תורה לאוין בשם אחד ולוקה טובא מ"מ לענין קרבן לא מיימי אלא חד קרבן, דלענין מויד שייך להגדיל העונש ושפיר אמרה תורה דלוקה שמונים או יותר, אבל בשוגג לא שייך לחייבו שני חטאות על חטא אחד אף שנתרבו בו הלאוין, דלא מלאנו ענין בשני קרבנות על חטא אחד, ולכך בחלב מוקדשין אף דאיכא לאו מיוחד לר"י ולוקה שנים מ"מ לא נתרצה לענין קרבן, וכן בחלב שור וכשז ועז לר' ישמעאל אף שלמדנו לחלק היינו לרבות מלקיות כמו בריבוי לאוין אלא שלא נתרבו רק בשור וכשז ולא בשור לחודיה, אבל הכל שם אחד דחלב הוא, וכן בדם אף דאיכא טובא לאוין וטובא כריתות מ"מ אינו חייב אלא חטאת אחת כמש"כ הרא"ש שם דשם אחד הוא.

והא דפריך סנהדרין נ"ד א' דליחייב שנים על כלתו גם משום אשת בנו, [וע"כ חטאות קאמר דהא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין עליו], אע"ג דאיסור אחד הוא, לאו קושיא היא דהתם שני שמות נינהו [וכמש"כ רש"י שם], דעל אשת בנו אינו חייב אלא בשעה שהיא אשת בנו ולא בגירשה, ואילו כלתו הוא איסור דשאר אף לאחר מיתת בנו, [ואה"נ דאילו לא הוי כתיב אשת בנו הוי אמרינן דאף כלתו לא מחייב לאחר מיתה, אבל השתא דכתיבי תרוייהו ידעינן לחייב אף לאחר מיתה, ושם יש לפרש דאשת בן רבויא הוא דאף לאחר מיתה, ונמצא דמאשת בן

מיחייב, ולהקשות דליתנינהו ויפרש דלית בהו חטאת נמי ל"ק, דהתנא לא בא כאן לפרט דיני העלם אחד לענין חטאת, אלא מני לכל הכריתות ונקט מנינא לאשמועינן דחייב על כאו"א, ורק עשה ואשה נרבעת דחילוקן פשוט מאינך נקט להו לסיומניהו לכריתות, ואפשר דכונת תו' דכיון דלא סיימניהו לכולהו כריתות דהא לא קתני ידעוני והציא זכור וצהמה עליו, תו לא מסתבר לומר דנקט אשה נרבעת ופסח ומילה לסיומניהו לכריתות, אבל לכאורה אין זו קושיא וכמש"כ.

(ו) ז' ב' אחאן לרבנן כו', לפי' תו' פריך ר"ע דכרת דמגדף מיותר דאיכא למילף מפסח וע"כ לחייב קרבן אחי, ונ"ע למה אחאן לרבנן ולמה לא יליף ר"ע לנפשיה נמי מהא, ובצרייתא נמי מוכח דלרבנן קאמר שהפסיק בדברי ר"ע באמצע, ואמאי לא אמר לנפשיה נמי דהא קושטא הוא דכרת דמגדף מיותר למאי דיליף מחטאו ישא, ועוד דא"כ משמע דסבר ר"ע דבפסח שני ליכא כרת אע"ג דסבר מגדף היינו מצרך, ובפסחים נ"ג ב' משמע דליכא תנא דסבר הכי, ונראה דבאמת ר"ע מחייב כרת בפסח שני ויליף ממגדף דהיינו מצרך וכדס"ל לרבי שם, אלא דפריך לרבנן דלא ילפי לחייב קרבן מדכתיב כרת דיליה במקום קרבן, דלפ"ז היה ראוי להם לומר דלילה כרת לחייב קרבן קאחי ובפסח שני ליכא כרת, וממילא איכא למילף מגדף מפסח ואייתר ליה כרת, כלומר דהוי סבר ר"ע מסבירא דאי לא ידעינן לחייב קרבן במגדף, אית לן טפי למידרש דליכא כרת בפסח שני וממילא אפשר למילף כרת למגדף מפסח ראשון, ואייתר ליה כרת דמגדף לקרבן, אבל למאי דסבר ר"ע דמהא דכתיב כרת במקום קרבן אית לן למילף לחייב קרבן, תו שפיר אמרינן איפכא דילפינן כרת בפסח שני ממגדף, ורבנן לא ס"ל טעמיה דר"ע ואף אי לא ידעינן לחייב קרבן במגדף מ"מ מסתבר להו טפי ללמוד כרת בפסח שני ממגדף ולא לחייב קרבן במגדף, ולא הזכירו בסוגיין טעמא דרבנן, דפשוט בסבירא שאין דברי ר"ע מוכרחין.

(ז) ד' א' אר"ח מודה ר"י לענין קרבן שאין מציא אלא חטאת אחת מ"ט דלא דמי הדין לאו ללאו דעריות, פרש"י דאיכא לאו בכל חדא, וקשה דבסמוך בחלב מוקדשין לר"י איכא תרי לאו

ידעין לאחר מיתה, וכלתו מתפרש רק מחיים, וכ"מ בלשון רש"י שם, וכ"מ בתו' שם שהקשו דעונש כלתו לאחר מיתה לא ידענו, אע"ג דעונש כתיב כלתו, ואין נפקותא בזה דהעיקר שהם שני שמות כיון דאחד כולל אף לאחר מיתה ואחר רק בעודה אשת בנו, ואף בקושי הגמרא ידעו דחייב אף לאחר מיתה כדקתני מתני' שם נ"ג א' והיינו מהך קרא, ובתירוץ הגמרא לא נתחדש אלא דאיכא מיעוטא דהיא לומר שאין כאן שני שמות לחייב שמים מחיים], ולכך ראוי לחייב שמים אי לא דכתיב היא למעוטי שאינו חייב שמים, ועי' ברמב"ן בהשגות לסה"מ שורש ט' משמע קצת דנקט בסוגיא דסנהדרין דלא חשיב צ' שמות, ועי' בחידושי הר"ן סנהדרין שם.

רב ששת דמוקי לקמן בסוגיין צרייתא דשני שמות בחלצ דהקדש וחייב שמים לר' יהודה, נראה דהוי סבר דשני שמות נינהו חלצ דהקדש וחלצ דחולין, ואפשר דאף לר' ישמעאל הוי סבר דחייב שני חטאות וכדמקשינן להו צפירכא דמערבא, והיינו נמי משום דחשיב להו שני שמות חלצ דשור וחלצ דכשב, ור"ח ור"א ומערבא סברי דשם אחד הוא דאיסורו חלצ, אלא דניתוספו אזהרות לרבות מלקיות, אבל בשם אחד ממש מודה רב ששת דאין לחייב צ' חטאות על חטא אחד אפי' נכפלו צו אזהרות, ואפשר דמסבירא אף ר"ש הוי סבר דלא אמר ר"י לענין חטאת, אלא דמצרייתא קדייק הכי דלא מסתבר ליה לאוקמי בתמחויין.

(ח) ד' א' לכס הוא דאסור כו', לקמן ו' א' תניא להריח צה חייב ומשמע דמקרא דלהריח צה ילפינן שאינו חייב אלא בעושה להריח, וכן פ' רש"י בחומש, ואפשר לומר דאינטרין לכס לומר דאף לאו ליכא, דאי מלהריח הו"א דרק מכרת אימעיט דבכרת כתיב, אבל אכתי קשה א"כ להריח ל"ל דכיון דאימעיט מאזהרה פשיטא שאין צה כרת, וי"ל דאי מלכס הו"א דאף בעושה לעצמו שלא להריח אלא לשום נזק אחר כגון לרפואה וכיו"צ נמי חייב, [ואפשר דאף ללמוד צו נמי לא מימעיט מלכס אלא מלהריח], לכך אינטרין קרא דלהריח, וכל חד מפרש לחצריה ומימעיט אף מלאו.

ברמב"ם פ"א מכה"מ ה"ד כתב שאם עשה שמן המשחה ליתנו לאחרים פטור, ואילו בקטורת שם צ"צ ה"י כתב למוסרה לציבור, נראה

דהוי קשיא ליה מה נזק לציבור בשמן המשחה כיון דשמן שעשה משה כולו קיים וגם כשנגזר לא עשו שמן אחר, ועי' בתו' נזיר מ"ו א' ובשטמ"ק בסוגיין מש"כ בזה, אבל יש מקום עיון בעיקר הדין דאפשר דדוקא עשה למסור לציבור לא מיקרי לכס כיון שעשאו לשמש לגבוה, אבל העושה ליתנו לאחרים שפיר חשיב לכס דכך לי ראוין כמו שמעון, ואילו עשה ע"מ שהוא יסוך לאחרים או שיתן לאחרים להריח ודאי מסתברא דחייב, וה"נ כשעשה ליתן לאחרים והם יסוכו לעצמם, ומיהו אפשר דכשעושה ליתנו לאחרים חשיב כאינו עושה להריח ולסוך שהרי לא יריח ולא יסוך, ומה שהשני יעשה אינו נחשב כעושה מתחלה לכך דהשני אדעתא דנפשיה עבד, אבל הדבר נריך ראיא, וצירושלמי פ"ק דמגילה ה"א משמע דאסור דאמרינן התם דאנטונינוס שאל לרבי אם מותר לעשות לו קטורת וא"ל שיחסר אחת מסממניה ופריך דתניא לכס אין אחס עושין אבל עושין הם אחרים לכס [לכאורה בפשוטו הו"ל למימר שאין זה משצע מנאות, ואפשר דאי אנטונינוס נתגייר קיימין, ופריך שהרי לא יעשה בעצמו אלא יזוה לעכו"ם לעשות וזה שרי, א"נ אף אם לא נתגייר שמא לא היה רוצה לעשות מה שאסור לישראל, ולכך פריך דאף בישראל שרי לומר לעכו"ם דהעשיה היא האיסור] ומשני דרבי שלח לו את ר' רומנוס שיעשה לו ולכך נזוה להחסי, ואם איתא דלאחרים שרי, א"כ גם לר' רומנוס היה מותר לעשות, כיון שאינו עושה לעצמו, ושמא יש לחלק בין אם עושה מעצמו ליתן לאחרים לבין אם עושה בציווי האחר, וי"ע.

נראה דהעושה לסוך צהמה וכלים ועכו"ם פטור, ודוקא העושה לסיכת אדם חייב, ויש לעי' עשה לסוך מלכים וכה"ג לר' יהודה לקמן ו' צ' מהו, ולכאורה משמע דדוקא למסור לציבור פטור אבל לשמש צהם דוגמת הציבור חייב, וא"כ אף לר' יהודה חייב בעושה לסוך מלכים וכהן גדול, והכי מסתברא דשמן דיחיד אין צו ענין למשות צו מלכים וכהן גדול, וכהדיוטות נינהו לגבי האי שמן, והו"ל עושה לסוך דחייב.

(ט) ד' א' תנא הא קא קשיא ליה כו', ר"ל דאי לאו דתנא מנינא הוי ס"ד דתנא ליסנא דקרא נקט, וממילא אי בקרא איכא לפרש דחמשים ומאתים אמתא קאי ה"נ צדצרי התנא יתפרש כן,

וכש"כ לפי מה שהעתיק הכ"מ צפ"א מכה"מ
הצרייתא בלשון הקרא ממש קנמן בשם מחזיתו
חמשים ומאתיים, ועי' בילקוט.

שם אל"ל ר"פ לאציי כשהוא שוקל בהכרע הוא
שוקל כו' אלא אמר רב יהודה כו' שלא יניח
משקל כו', הרבה קשה בסוגיין דמאי אלא אר"י הרי
לא הוסיף כלום על מימרא קמייטא אלא מהיכן
נפיק, והקושיא במקומה עומדת, ומאי שייטיה דרב
יהודה בנידון אציי ור"פ דבתראי ניהו טובא, ועוד
דקרא דבד בצד בקטורת כתיב והתם בכלל לא נזכר
משקל בקרא, ועי' רמב"ן צפי' התורה דאפשר
דהשיעורים ממדות הרוקחים הוא, או שהוא הלכה
למשה מסיני, ובכל אופן לא שייך לפרש דב בצד על
המשקל, ואיך פירש אציי דאמי לומר ששוקל עין
בעין, וגם רבינא בהלכות המשקל פירש לקרא, ועוד
דנמנא דאציי ורבינא פליגי בפשטיה דקרא דבד בצד
וכן ר"פ, וזה דוחק, ועוד דאטו אציי לא ידע
דהקפידה תורה בהכרעה בשמן המשחה כדכתיב
מחזיתו, גם לא אמרו בגמ' ואלא מאי דב בצד, וגם
מש"פ רש"י בדברי רבינא שלא ישקול השחלת כנגד
הנטף נמי קשה אמאי לא, ואטו ענין של כבוד הוא
שלא ישקול כנגד משקלו, ואולי משום דקדוק
המשקל, גם מש"פ בשטמ"ק בשם תו' שלא ישקול
בשני אצנים קטנים אלא באחד גדול נמי דחוק בלשון
וגם בטעם, [ומש"פ ברש"י שלפנינו על הא
דהקב"ה יודע בהכרעות ל"י לפרשו כלל].

ולו"ד הראשונים ז"ל היה אפשר לפרש דר"פ
נסתפק בקטורת אם שוקל בהכרע או לא,
וכן משמע ליטנא כשהוא שוקל, דאי בשמן המשחה
הרי לא נעשה מאז של משה וכולו קיים, ומאי
דהוה הוה, [והא דקצעה בגמ' גבי שמן המשחה
משום דמייטנין עלה הא דקנמן בשם ששוקל
בהכרע], ולכו"ע דב בצד מתפרש שהנטף ושחלת
וחלזנה ולזונה יהיו שוים במשקלם כל אחד ואחד,
וכמש"פ רש"י בחומש, אצל משקל כל אחד לא
נזכר בתורה, וא"ל אציי דכיון שהקפידה תורה מאד
על כיוון משקל הקטורת כדכתיב דב בצד, ופירשו
כדרבינא, אין לנו להוסיף הכרעות מדעתנו, ויש
לנו לפרש דמשקל שבעים מנה הוא צמנא, והנה
דברי אציי דברי סברא הם, ואין מזה קושיא על
ר"פ, והקשו לאציי דהא אמר ר"י הקב"ה יודע
בהכרעות ומשמע דעל כל משקלות שבתורה קאמר

שהם בהכרע, וא"ל אציי דה"ק רב יהודה [וכ"ה
הג' בילקוט] דמדכתיב קנמן בשם מחזיתו חמשים
ומאתים ש"מ דהכרע אית ביה והקב"ה יודע
בהכרעות, [כלומר שהחשיב כאן את ההכרעות
במשקל], אצל אין זה כלל לאשאר משקלות שבתורה
או שנמסרו למשה מסיני, ואפשר דגם בשמן
המשחה רק בקנמן בשם הכריעו ולא בשאר
הסממנים, או דכיון דגלי גלי על כל משקלות
שבשמן המשחה אצל לא על קטורת, ולפ"ז לא
איפריך אציי ונשאר דברי קיימין דלית זהו הכרע
ושוקל עין בעין, והדר אמרין ומאי דב בצד כלומר
מה פירשו דקרא דמיינה דייק אציי שצמנא מאד
בכיוון המשקל, ומפרש רבינא דהיינו שלא יניח
משקל במשקל וישקול כלומר שצריך לשקול
הסממנים אחד כנגד חצירו שחלת כנגד נטף וכן
איך ולהשוותם שיהיו שוין ולא שישקול במשקל
אחד את כולם, דהיינו שייני משקל של שבעים מנה
וישקול כלם זא"ז, וטעמא דכששוקל אחד כנגד
חצירו יש בזה דקדוק יתר להשוותם, וכו"ע מודו
דהיינו פירושא דקרא שישקול דב כנגד דב, ומזה
דקדק אציי דהקפידו מאד על משקלם עד כדי שלא
ישקלו במשקלות, וממילא אין להוסיף הכרעות
מדעתנו כל שלא נזכר.

ולפ"ז אחי שפיר שהרמב"ם כתב צפ"צ מכה"מ
ה"ב שעושין אותן במשקל מכוון, ולכאורה
לפרש"י מסקנא דסוגיין דהכרע אית ביה, אצל
למש"כ ניחא, ומ"מ ז"ע שלא הביא הא דשלא יניח
משקל במשקל וישקול.

(י) ה' ב' אר"כ תנא כשהוא מספר עולות ויושבות
בעיקרי זקנו, נראה דזהו סיום התנא
דר"כ ועכשיו חוזר המשך של הת"ר, ומה שהפסיקו
באמצע בזה דר"כ, היינו לפרש דהא דת"ר כמין
שתי טיפין מרגליות היו תלויין לאהרן בזקנו, דלאו
אשעת משיחה קאמר אלא שלעולם היה כן.

שם ועדיין אהרן היה דואג כו', לכאורה יש
לדקדק דהא מה טל אין בו מעילה, ומה לי
משה מה לי אהרן, ועוד דלמה מתחלה לא דאג
אהרן ג"כ וממילא היה מתפרש הבת קול על
שניהם, ויתכן דמשה חשש שנתן שמן יותר מדאי,
ואם האמת כן הנה משה מעל ולא אהרן שכבר
נתחלל, [ואף אי קדוש קדושת הגוף, מ"מ לאחר
שנמשח בו זר נראה שיצא לחולין, וכמו תרומה

זה ענין לריח חשיב כל הקטורת כגוף אחד, שהריחות זולעין זה מזה, וכשמפטמין שס"ח מנה הרי הקטורת ענמה בחשיבות יתר ממה שמפטמין אותה לחנאין, דברצות הסמים הרי ריחם חזק יותר וטוב יותר, ולפיכך כשידענו בקבלה שצלאל עשה שס"ח מנה יש לנו לומר שרק בכמות זו חשובה הקטורת ולא בפחות מזה, אך כיון שקבל רש"ג דמפטמין אותה לחנאין אחת לשבעים שנה הרי ע"כ דאף כמות זו יש בה חריפות מספקת למנוח קטורת, אבל פחות מזה לא שמענו, ולפ"ז לרש"ג ממחנה ומעלה שפיר דמי אף שני שליש או ג' רבעים, ורק פחות ממחנה לא שמענו, ואף רבנן מודו לרש"ג שיש חשיבות יתר כשהכמות יותר גדולה אלא דס"ל שאין צוה עיכוב וכל שבמחכונתה שפיר דמי, ואפשר דמריצוי דתעשה ילפי לה וכדרכא.

ולדאמור ניחא מה שיש לדקדק דהא ודאי אם פיתם שלא במחכונתה אפי' בכל שהוא פסולה, וא"כ היכי מכשרינן בכל יום הא אין צילה, [ואף אם שחקו כקמח מ"מ גם בזה איכא דסברי אין צילה], ונהי דאין לומר דחייב לפטם כל פרס לחודיה דרהיטת הפסוקים שעשו קטורת לזמן ארוך, וטלטלוהו במסעות, ובכל יום היו מקטירין מקצת ממנו, וכן מחפינה מוכח שאין מקטירים כל הפיתוס, אבל תיקשי דגיליף מזה שאין השיעורים במחכונתה לעיכובא או דיש צילה, אבל למש"כ ניחא דכל הקטורת כגוף אחד וכל המינים זולעים זה מזה, וכל שפיתם במחכונתה, חשיב כל חלק במחכונת זו אף אי אין צילה ואין צו חלק כחלק, אבל פיתם שלא במחכונתה אפי' כל שהוא פסולה.

ויתכן דאף במעלה עשן כן, דלכאורה משמע שהיה נותן כל שהוא מעלה עשן צפיטוס של כל השנה, וא"כ ודאי יתכן שהיו ימים שבהם לא נכנס צפרס שהקטיר מעלה עשן כלל אי אין צילה, ותיקשי לן דהא מעלה עשן מעכב כדאמר יומא נ"ג א', וצוה אין שייך לומר דמנוח צכך לעשות כן, דמעלה עשן אינו מן הסממנים אלא הוא מנוח מיוחדת הנלמד מוכסה ענן הקטורת ושפיר היו יכולים להביא לכל פרס מקצת מעלה עשן, וגם נראה דבאמת היה צריך להיות מעלה עשן בכל הקטרה כדי שיהיה ענן הקטורת, ויתכן

לקמן ז' א'], וכשינא צח קול שמשה לא מעל היינו שנתן כפי מה שהיה ראוי ליתן, ולכך דאג אהרן א"כ שמא הוא לא נזהר וירד השמן מן הראש לזקנו באשמתו, והשמן בקדושתו קאי וכדאמרינן שם וא"כ מעל, כי כיון שמשה לא מעל ע"כ שנתן כפי מה שישאר על הראש ולא יותר, וא"כ שמא אהרן מעל, ויתכן עוד כי כטל חרמון רומז לזה דטל בתחלתו נשאר במקום שירד ואינו הולך בארץ ממקום למקום עד שצא השמש והוא מפשיר ונמשך בארץ, והיינו שרמזו דמשה נתן השמן כטל חרמון כלומר דבכחו לא היה הולך לזקנו, אלא שנמשך אח"כ ע"י פעולה אחרת כטל חרמון שירד על הררי ציון, ומש"פ רש"י דאהרן חשש שמא מעל ע"י שבגדיו נהנין מריח השמן, ז"ע דא"כ למה דוקא בשתי טיפין שהיו תלויין בזקנו, והרי גם בראשו לוגף מנפח, ועוד דלמה זה ימעול הרי ע"כ שילבש בגדיו, ובדאי לא נחכוין ליהנות, ועוד דמשמע דמעילה דאהרן דומיא דמעילה דמשה דהיינו בנתינת השמן, ומה שדחק לרש"י לפרש כן, אפשר דהוא סיפא דקרא דכתיב שירד על פי מדותיו והיינו בגדיו כדאיתא בתרגום, ומה לורך להזכיר בגדיו ככאן אם לא משום דחשש צוה למעילה.

ובמזה שלא חשש אהרן לאיסור נתינה על זר שהוא צכרת וחמור טפי ממעילה, נראה לדקדק דבכל ראשו אינו עובר על זה ודוקא בנתן על בני מעיו אמרינן לקמן ז' א' דחייב, אבל ראשו כל הראש בכלל משיחתו ולא חשיב בשר אדם, ורק משום מעילה איכא דלאחר שנגמרה משיחתו, כל סיכה בשמן זה שלא למנוח משיחה, אית צו משום מעילה, ואפשר עוד דדוקא על בשר אדם איכא איסור בזר, אבל על זקנו לא, ולפ"ז אפשר דצכה"ג שנטל משמן המשחה שעל ראשו ונתן על סנטרו חייב משום על בשר אדם לא ייסק, וז"ע.

יא) ר' ב' ת"ר מותר הקטורת אחת לששים כו', יש לעי' הרי בקרא לא נזכר כלל כמות הקטורת שיעשו ונהי שקיבלו חז"ל שעשו לשנה אחת שס"ח מנה, אבל מנלן לומר שזו הלכה בקטורת נימא דמעשה שהיה כך היה, ועוד דלאחר שמאלנו שמפטמין לחנאין הרי ע"כ שאין צוה דינים, ומנלן לומר דלשליש ולרביע לא, ופטרינן ליחיד, ונראה מזה דהקטורת שעיקרה בשמים שיש

למשה מסיני מאי איכא למימר, וגם לישראל דברייתא משמע דקטורת דמלוא יערצו דבש קאמר, ואין לומר דלשרות זה את הסממנים ולא להקטירה עמהם, חדא דלשון דברייתא ל"מ כן, ועוד דא"כ ליכא משום כל דבש לא תקטירו כיון שאינו מקטיר את הדבש, ותדע דיין קפריסין פי' בשטמ"ק בשם תו' דהיינו פרי ששמו קפרס, וכל מחיקות פרי בכלל דבש כמו שהוכיח המל"מ רפ"ב מאיסורי מזבח, הרי דלשרות דבש שרי, לכך נראה דכל מה שמוסיף לתועלת הי"א סממנים שפיר דמי דזה בכלל מעשה רוקח דכתיב בקרא דהיינו לתקן הסממנים כמעשה הרוקחים, ורק סמים אחרים שהם צעמים סמים אין להוסיף, אבל כל דבר הצא לתקן את הסממנים שרי, והיינו דשורין ושפין את הנפירות, והיינו נמי דמוסיפין מלח סדומית שאינו קס בפני עצמו אלא הוא מועיל לשאר הסממנים, אם בריחו אם בשאר סגולותיו, או בשעת הקטרה בעשנו ואשו, וכן נמי היינו מוסיפין דבש לשפר את הסממנים שיחנו ריחם כהוגן, אי לאו דכתיב כל דבש, ומה"ט נמי ס"ל לר' נתן דמוסיפין כיפת הירדן כ"ש, שגם זו תועלת לסמים, ובתו' פירשו דמלח סדומית וכיפת הירדן לשרות בהן הניפירות הם באים, ול"מ כן ברמז"ס וברמז"ן בחומש, ואם הוסיף להם משום שאין מוסיפין על הי"א סממנים, א"כ אכתי תקשה למה ציקשו לערב זה דבש לולא קרא דכל דבש, ושמא משקה שאני דאין אלא תיקון הסממנים, אבל כיפת הירדן ומלח ס"ל דאין להוסיף דא"כ הו"ל י"ב סממנים, ומיהו גם בסממנים יש שרף כדבש עי' בכ"מ פ"ב מכה"מ ה"ד, ועי' במל"מ רפ"ב מכה"מ בכל הנ"ל.

ולפ"ז אפשר דהדיט העושה קטורת להריח זה חייב אף אם יתן זה דבש, דהדבש אינו מפסיד הקטורת אלא אדרבה מתקנה אלא שיש איסור להקטיר הדבש, ואין איסור הקטרת הדבש מועיל להחיר להדיט, וכן משמע קצת צירושלמי פ"ק דמגילה הי"א דציקש אנטוניוס לעשות קטורת וא"ל רבי שיחסר אחד, ולמה לא אמר לו שיתן זה דבש שלא יוכל העולם לעמוד צריחה כדתי בר קפרא, אלא ודאי אף כה"ג אסור.

ולדאמור אפשר ליישב שינוי הלשון דקתי וגבי אס חסר אחת מכל סממניה קתי חייב מיתה,

לומר דצאמת היה מדקדק לראות בכל פרס אם יש זו מן המעלה עשן ואפשר שהיה משונה בצבעו והיה ניכר, ודוחק, אבל למש"כ אפשר דכל שהיה מעלה עשן צפיטוס כבר הועיל בריחו וחריפותו על כל הקטורת להעלות עשן [שהיה מתמר גם אחרים שעמו כמש"כ בשטמ"ק לעיל א' בשם תו'] המתמר ועולה, וסגי בזה אף אי אין צילה שלא נכנס מן הממשות שלו בהקטרה, ונ"ע.

ולדאמור נראה פשוט דעירוב הסממנים דילפיין מדכתיב ממולח וכדתרגם אונקלוס ודאי מעכב, ואף צפיטוס פרס לחודיה שיש בו מתכונת הקטורת מכל מין ומין ולא עירב כל המינים יחד פסולה דע"י העירוב נעשה פנים חדשות שהוא הקטורת.

מיהו במעלה עשן מסתפקנא אם נריך עירוב דכיון דאין מן הסממנים אלא שנתרבה דנריך להעלות ענן אולי סגי אף בנותנו בקטורת בלא עירוב, ומיהו מהא דמרביין התם מוכסה לרב ששת לכל ימות השנה ונראה דהיינו דמפרשיין מדכתיב ענן הקטורת ש"מ שסתם קטורת מעלה ענן וממילא ידעיין דנריך ליתן מעלה עשן בקטורת, לפ"ז אפשר דחזר דינו ככל סממני הקטורת דצעי עירוב לעיכובא, וכש"כ למש"כ שיש בתערובתו כדי לתבל וליתן ריח בכל הסממנים להעלות עשן, ונ"ע.

(ב) ו' א' צורית כרשינה תשעה קצין כו' כיפת הירדן כו', יש לעי' הא רק י"א סממנין מרביין מקראי ומגלן לרבות מלח סדומית וכיפת הירדן, הניחא צורית כרשינה ויין קפריסין שאינה אלא מכשירין לנפירות, אבל מלח סדומית מגלן, והרמז"ן צפי' התורה צידד לומר דממולח ילפיין לה, אבל בתרגום ל"מ כן, וכן בפרש"י, ואולי תרתי שמעת מינה דמדאפקיה רחמנא למצות עירוב בלשון ממולח ש"מ דצעי נמי מלח, אבל קשה דנימא דצעי מלח ומעורב לא צעי, ועוד דאכתי קשה כיפת הירדן מהיכי תיתי לן, וכן קשה על מה ששנינו צפטוס הקטורת [עי' בתו' בסוגיין] למה אין מערבין זה דבש משום שנאמר כל דבש לא תקטירו, ומהיכי תיתי נערב זה דבש כיון שאינו מהי"א סממנים, ואין לפרש דה"ק אפיק חד מהנך י"א ועי"ל דבש, דלא משמע דדבש מיקרי סמים, ועוד דלדעת הרמז"ס דהי"א סממנים הם הלכה

סופ"ה מה' מעילה פירש דמעל כשתעלה תמרתה ורק לאחר שעלתה לא מעל, ומשמע מיניה נמי דדוקא זהריח בהקטרה קיימין, ולפ"ז אפשר דאף הדיוט אינו חייב אלא בעושה להריח ע"ג גחלים, וי"ע.

(טו) ו' ב' והלא כבר נאמר ושחקת ממנה הדק, ומצואר דהאי קרא אקטורת דכל השנה קאי, וי"ע לשון ממנה, דהא כולה צעי לשחוק, ואפשר שמכאן דקדק הרמב"ם צפ"צ מכה"מ ה"ה ששחק כל מין צפ"ע, ומתפרש ממנה על כל מין ומין.

(טז) ו' ב' תניא אידך הסך בשמן המשחה לזהמה כו' למלכים כו', פשטא נראה דאע"ג דגבי לאו כתיב לא יסך וגבי כרת כתיב ואשר יתן, מ"מ איכא לאו גם בנתינה ואיכא כרת גם בסיכה, דכל חד אחי לגלויי אחצריה, וה"נ במלכים וכהנים לר' יהודה אף לא ליכא אע"ג דבלאו לא כתיב זר, וכן בסיכה נמי צעי כזית ואף לא ליכא בפחות מכזית לר' יהודה, והיינו דקתני הסך למלכים וכהנים, וכמה יסוך, דאף בסיכה דיינין, דסיכה ונתינה כי הדדי נינהו, ודאמרינן מה סיכה כל שהוא, ה"פ כמו דלשון סיכה אינו מתפרש דוקא בזזית כן גם לשון נתינה מתפרש אף בכל שהוא.

והא דתניא לקמן ו' א' מנין לכה"ג שנטל משמן המשחה שעל ראשו ונתן על בני מעיו שהוא חייב שנאמר על בשר אדם לא יסך, נראה דאחיא אף כר"י [דמשמע דהך צרייתא הילכתא היא דאיתנייא קמיה דרבא ור"א צריה דרבא ורב אשי שקלו וטרו זה, וקיי"ל נמי כר' יהודה], ומודה ר"י דהסך למלכים וכהנים שלא על ראשם דחייב, דדוקא על ראשו דלענין זה לאו זר הוא, אימעיט, אבל לגבי כל גופו כזר מעיקרא חשיב שמעולם לא הורשה לסוך גופו בשמן המשחה, דמשיחה דוקא בראש, וכ"מ בשטמ"ק בשם תו' מהר"פ לקמן שם.

אבל ברמב"ם פ"א מכה"מ כתב דדוקא הנותן למלכים וכהנים פטור אבל הסך חייב, וכנראה דחק לפרש כן מחמת הך צרייתא דתייתי אף כר"י, וגרס בהך צרייתא וסך על בני מעיו, וכן לעיל בצרייתא נריך לגרוס הנותן למלכים וכהנים, ולפ"ז הנותן למלכים וכהנים על בני מעיהם פטור לר"י, ודוקא בסך חייב וכן נריך לגרוס וכמה יתן דהא אמרו בגמרא על זה

ובפשוטו גם אם נתן זה דבש חייב מיתה דכיון דפסקה הו"ל קטורת זרה, וכש"כ לפרש"י דמשום ביאה ריקנית קאמר, אבל למש"כ אפשר דלכך נקט פסלה לומר דעדיין שם קטורת עליה וזר העושה לעצמו להריח זה חייב, ורק להקטרה נפסלה.

הרמב"ם צפ"צ מכה"מ פסק כר"נ דאף כיפת הירדן כ"ש, ולכאורה רבנן פליגי עליה.

(יג) שם חסר אחת מכל סממניה חייב מיתה, פרש"י ציוס הכפורים משום ביאה ריקנית, נראה דעתו ו"ל דבהיכל אף בהקטיר קטורת חסירה ליכא מיתה דאינו אלא לאו בעלמא, ואע"ג דציומא נ"ג א' ילפינן מקרא חיוב מיתה במקטיר קטורת זרה משום הקטרה ולא משום ביאה ריקנית, היינו דוקא במקטיר צקה"ק דבהכי איירי קרא דוכסה, אבל במקטיר בהיכל אין לנו, ולכך הזכיר רש"י איסור ביאה ריקנית ולא הזכיר איסור ההקטרה דאיסור הביאה קדים והצרייתא הכא אחא להזכיר על העשייה בדקדוק שיש זה לגרוס חיוב מיתה, וראוי להזכיר את החיוב מיתה הראשון דהיינו משום ביאה, ולא איירי בעייל נמי כשירה או בשגג, שהרי הכל אזהרה קודם מעשה. אבל בשטמ"ק בסוגיין בשם תו' חלקו על רש"י וס"ל דאף בהקטרת היכל חייב מיתה בקטורת חסירה, וממילא פירשו צרייתא כפשטה דבשאר ימות השנה קיימא, וכן משמע ברמב"ם פ"צ מכה"מ ה"ח שכתב חייב מיתה שהרי נעשית קטורת זרה, וי"ע היאך אפשר ללמוד מקרא דאיירי צקה"ק, דאף במקטיר בהיכל חייב מיתה.

(יד) ו' א' להריח זה חייב, יש לעי' אי בעושה להריח בלא הקטרה חייב או דוקא בהקטרה ככל המוגמרות, ולכאורה היה נראה להוכיח מהא דקאמר והמריח זה פטור אלא שמעל ומוקמינן לה קודם שתעלה תמרתו, ומשמע לכאורה דבלא שום הקטרה קאמר, (דאי בהניח ע"ג גחלים כבר יצא לחולין בנטילתו ונתינתו על הגחלים ומותר להריח זה, ומיהו קטורת קדושת הגוף היא כדאמר שזועות י"צ א' משנתנה למכתשת ויש זה מועל אחר מועל, וגם בלא"ה משכח"ל בנתן צמוד ונהנה אחר מריחה בשוגג), ודומיא דהכי משמע דאמרינן דעשאה להריח חייב, אבל רש"י בפסחים כ"ו א' פירש דהא דקתני שמעל בנותן ממנה בציתו על הגחלים, וכן ברמב"ם

מראשו על צפרו, ואף לר' יהודה מתפרש כן, והא דעל שאר גופו אסור אף לר' יהודה ידעין מסבא, דשאר גופו כור חשיב, ולא מהך קרא ילפינן לה, דלא משמע דתרת ילפינן מהך קרא, וגם לא משמע דדוקא כר"י אחיא, ואין להקשות דא"כ מעל צפר אדם איכא למידק דשמן שעל ראשו לא נתחלל, דאם נתחלל הרי מותר לתחו, וא"כ על צפר ל"ל דשפיר הוי מפקינן ליה לשום דרשא אחרת, ודוקא לבתר ידיעין מקרא דכי נזר וגו' שלא נתחלל, מוקמינן ליה להך דרשא.

(יח) שם וניתני נמי חוץ ממי שעצר עליו יום הכפורים כו', הרבה יש לתמוה מה ענין זה למטמא מקדש וקדשיו, דהתם אשמועינן שעל חטא זה ליכא אשם תלוי, ומה מקום להצריך לאשמועינן דחייבי אשמות תלויין שעצר עליהם יום הכפורים פטורין, ואף ר"ל לא משמע דלזה נתכוין, ואפשר דכיון דצמתני' קתני נמי האוכל ועושה מלאכה ציוס הכפורים הלכך קשיא ליה דצתני הרי לא משכח"ל אשם תלוי דיוהכ"פ מכפר, ולישנא דמתני' משמע דעל כל השנויים צמנה חייבים אשם תלוי, ולכך הו"ל לתנא להזכיר כאן פטור דיוהכ"פ, [ולא דליתני חוץ מהאוכל ועושה מלאכה ציוס הכפורים, דאי עבד צוקף יומא דלא הוה שהות לכפורי ליה אמנס חייב אשם תלוי, אלא דלא משכח"ל דא"א לנצמס, רק דראוי להזכיר כאן דיוהכ"פ פטור מאשם תלוי], ומשני ר"ל שאין צורך להזכיר כפרת אשם תלוי, דרק אלו שאין החטא חייב צאשם תלוי קתני, ור' יוחנן לא ניחא ליה דהא דכיון דסו"ס למעשה לא משכח"ל צאכול ועושה מלאכה ציוס הכפורים חייב אשם תלוי היה ראוי להזכיר, אלא דכיון דאין כפרת יום הכפורים דבר מוחלט שהרי צאינו רוצה שיתכפר לו אינו מתכפר לכך אין צורך להזכיר, ואפשר נמי דר' יוחנן כיון דס"ל דצמצעט לא מתכפר שפיר הוסיף האי סבא, ואה"ג דגם צלא זה י"ל כר"ל, ומצי אחיא מתני' אף כרבי, והיינו דפירשו בגמ' דר"ל סבא דמצעט נמי מתכפר, דאי לא, היה נמי מוסיף סבא מצעט כר' יוחנן, [דאלת"ה ק"ק מנליה לגמרא דר"ל סבא מצעט מתכפר, דילמא מודה לר"י, ומה שלא תירץ כדר"י, משום דס"ל דצלא"ה ניחא כטעמיה], ולהאמור לא שייך לשאול לר"י דליתני חוץ ממי שעצר עליו יום הכפורים ואינו

דצמלכים וכהנים פטר ר"י, ואע"ג דמחלקינן צין סיכה לנתינה לענין מלכים וכהנים מ"מ לענין שאר מילי לא מחלקינן ואיכא לאו וכתב צין צסיכה וצין צנתינה, ותרוייהו דוקא צכזית לר"י, דדוקא סיכה דאשכחן צהך צרייתא דחייב אף צכה"ג מחלקינן צה מנתינה, וצ"ע למה לא פירש ז"ל לחלק צין ראשו לשאר גופו וכמש"כ.

ודעת הראצ"ד שם נראה דמפרש הא דאמרינן צסוגיין מה סיכה כל שהוא, דה"ק כמו דצסיכה פשיטא דחייב צכל שהוא אף צנתינה חייב צכל שהוא, וממילא מתפרש דאף לר"י דליף נתינה מנתינה דתרומה דצעי כזית מ"מ צסיכה מודה, וממילא אף הא דממעטינן מלכים וכהנים היינו נמי דוקא צנתינה ולא צסיכה, וצ"ע דא"כ מנלן כרת צסיכה ולא צנתינה כיון דתרי מילי נינהו וחלוקים צשיעוריהם, וצ"ע.

הא דאמרינן אצל סיכה למימשח מלכים וכהנים ד"ה כ"ש, מתפרש לכו"ע על סיכה דמנזה, [ולפי' הראצ"ד טפי הו"ל למימר אצל נתינה, דהא סיכה לכו"ע צכ"ש אף צור], וכן יש לפרש כונת הכ"מ שם צמש"כ צדעת הרמצ"ס.

(יז) ד' א' מנין לכהן גדול שנטל משמן המשחה שעל ראשו כו', יש לעי' מהו עיקר חידושא דצרייתא, אס צא לאשמועינן דשמן שעל ראשו לא נתחלל א"כ הו"ל למינקט קרא דכי נזר וגו', ואס צא לומר דעל צני מעיו חייב אף צכה"ג ואחיא כר' יהודה, א"כ למה נקט שמן המשחה שעל ראשו הו"ל למינקט סתם כה"ג שסך צני מעיו משמן המשחה, ועוד דלא משמע דצרייתא דוקא כר"י אחיא, וצשטמ"ק משמע קצת דצא לומר שלא ימשחו לכה"ג אלא צראשו, אצל על צני מעיו לא, וגם לפ"ז לא היה צריך להזכיר שנטל משמן המשחה שעל ראשו, ונראה דאף לר"מ דמלכים וכהנים כור וחייצין, מ"מ כה"ג שנטל משמן המשחה שעל ראשו וחזר ונתנו על ראשו פטור, [ואפשר דאף לכתחלה חייב להחזיר על ראשו], דשמן זה אינתיק לראשו, ודוקא צנטל שמן אחר מחייב, והיה מקום לומר דשמן זה שאינתיק לראשו ראוי לסוך צו צני מעיו, כמו שרשאי להחזירו על ראשו, והיינו דילפינן מעל צפר, ששמן זה לא יצוא על צפר שום אדם כלומר דאף על האדם שניתן, לא יצוא על צפרו, והיינו שלא יצא

לעשות כן, שהרי התירה תורה להציא חטאת העוף על הספק, וכן בעולת העוף אף לר' יוסי מייטה כל חדא לחוד, ולא מייטו חדא ומתני, כדאמרין בסוגיין, וכמו שפרש"י.

ולדאמור נראה דדוקא בחטאת העוף הצאה על הספק פליגי רבנן עליה דר"י, משום שמעיקר הדין יכולה כל אחת להציא בפ"ע, אבל שתי חתיכות אחת חלב ואחת שומן ואכל ראובן אחת ושמעון אחת ונודע להם מי אכל את החלב וחזרו ושכחו, הרי אלו מציאין חטאת אחת ומתנין, [דמדין ידיעה אין כאן חסרון שהרי כבר נודע להם, וכמש"כ הרמב"ם בפ"ג משגגות לענין חלב ונותר ואכל אחת ונודע לו איזה שאכל וחזר ושכח דמציא חטאת דכיון שכבר ידע שפיר קרינן ביה או הודע], אף לרבנן דר' יוסי, דהכא אין חיוב קרבן מבלי לשחפס יחד, וע"כ שיציאו חטאת אחת ויתנו. (ס"ב סק"ה). — א"ה, עי' מש"כ בחו"ב קנים סוף פרק א' במה שפסק הרמב"ם דלא כר' יוסי.

(ב) כ"ב ב' מתני' זה מציא אשם תלוי וזה מציא אשם תלוי דברי ר"ע, בשטמ"ק בשם הרא"ש הקשה הא ר"ע ס"ל אשם ודאי לא בעי ידיעה לכתחלה כדאמרין לעיל, וא"כ יציאו אשם ודאי אחד ויתנו שיהא בשביל זה שאכל הקודש, ותירץ דהא"ג, אלא דאיירי בשהלך אחד מהם, [כלומר דר"ע קאמר שאם הלך אחד מהן מציא אשם תלוי, ור"ש קאמר דלעולם אין מציאין כלום עד שיהיו יחד ויציאו אשם ודאי ויתנו], ור"ל דהא במעילה מועטת קיימין ובודאי יסכימו לחסוך אשם אחד ולהשיב קרן וחומש, ועי' לעיל ז' ב' נחבאר פלוגתא הרא"ש והרמב"ם בחטאת העוף כהאי גוונא אי מייטו חד ומתנו לרבנן דר' יוסי, והנה באשם תלוי יש מקום לכאן ולכאן, דאפשר דבזה אף ר' יוסי מודה דציא כל אחד אשם תלוי, דדוקא בחטאת העוף דצאה על הספק נשרפת שאינה קרבן במחלט אלא שהתירה תורה להציאה בספק, (עי' מש"כ לקמן כ"ו ב'), שקדו חכמים למנוע שריפת קדשים והצאת קרבן בספק ומציאין אחד ומתנין, אבל באשם תלוי שהוא קרבן במחלט ובמצב הזה כל אחד חייב בו, והוא נאכל כדינו, לכו"ע לא מנרפינן להו ומחייבין כל חד כדיניה באשם תלוי, ויש מקום לאידך גיסא דדוקא בחטאת

מצעט, דלא שייך להקשות שיטנה התנא דין יום הכפורים דבמקום אשם תלוי קאי כאן, שאין זה מקומו ולקמן צפרק צתרא תני ליה, אלא כל הקושיא משום דקתני במתני' האוכל ועושה מלאכה ביום הכפורים, ולזה סגי במה דאיכא דין מצעט שאינו מתכפר וממילא אין כפרת יום הכפורים כדבר דממילא, אלא כעין הצאת קרבן, ולא שייך להזכיר, ובשטמ"ק נתקשה בזה, ועי' רמב"ם פ"ג משגגות הלכה ט' נמצאת למד כו', והיינו העתק סוגיין, ומשמע דמפרש כמש"כ.

נראה דאף במאמין בכפרתו, ואינו רוצה להתכפר על חטא מסויים, נמי דינו כמצעט, ומשכח"ל שפיר שב מידיעתו באכילה ומלאכה ביום הכפורים, ומ"מ אינו מתכפר וחייב באשם תלוי, ובלא"ה נמי משכח"ל כגון דאכל כלילה והיה שב מידיעתו ועדיין לא נתכפר לו וביום פקר וצעט דאינו מתכפר, ואי סוף היום מכפר משכח"ל אף באכל ועשה מלאכה ביום ובסוף היום פקר, [עי' מש"כ לקמן י"ח ב'].

סימן ב

(א) ז' ב' מתני' א"ר יוסי אימתי צומן שהלכו זה למזרח כו', הרמב"ם בפ"א מה' מחור"כ ה"ז לא הציא הא דר"י, ובפיה"מ כתב שאין הלכה כר"י, ומצואר דמפרש דרבנן פליגי עליה, ודלא כמ"ש בשטמ"ק בשם הרא"ש דר' יוסי לפירושי דברי ת"ק אחא, ויש לעי' במאי פליגי והא שפיר קאמר ר' יוסי, שהרי מודים חכמים דחטאת העוף לא בעי ידיעה, דהא צאה על הספק, ואפשר דמודו חכמים דאם הציאו חטאת אחת והתנו דשפיר דמי, ואפשר דגם לכתחלה היה ראוי לעשות כן מעיקר ההלכה כדי שלא לגרום שריפת קדשים, אלא מדרבנן חששו בזה מצד ההנהגה, לשנות בין אם שתיהן לפניו או שאחת הלכה, וגם מיחלף בין שאר חטאת העוף הצאה על הספק, כיון דגם זה יש ספק, וגם לפעמים יש לחוש לשינוי בעלים כיון שהדבר ספק ואין הכהן יודע מי הצעלים, ואחי לאיחלופי לשחוט לשם אחת מהן או שתיהן, וגם לפעמים אשה לא ידעה לאקנויי לחצירתה, וגם שמה יש לחוש שיאמרו חטאת צאה בשותפות, ומכל הלין טעמי קבעו חכמים שתציא כל אחת חטאת העוף הצאה על הספק, שמעיקר הדין רשאות

דחיוצם בחטאת הוא מלד ההנהגה הראויה, אבל לא היו עשה דחטאת ממם.

ובן באשם למ"ד לא בעי ידיעה, ונסתפק אם נתחייב באשם, יכול להציא אשם ולהתנות בשלמים לר"ש וזחיס שם דלא חייש למציאין קדשים לבית הפסול אליבא דרב יוסף, אבל אין זה חיוצ גמור מדין מנות אשם אלא מלד הראוי לעשות ולהתכפר.

(ד) הוריות ד' א' לאדם שהציא כפרתו בין השמשות ספק מצעוד יום נתכפר לו כו' שאין מציא אשם תלוי כו', כנראה מפרש"י הרי ספק זה שאני מכל ספיקות, ולא נתפרש במה נשתנה, וברא"ש כתב דמוקמינן היום בחזקתו, וג"ז לא נתפרש, וכנראה מפרש"י והרא"ש לא גרסי בגמרא שאין מציאין אשם תלוי, שכתבו שא"ל להציא קרבן אחר, ולא הזכירו כלל אשם תלוי, וגם רהיטת לשונם שלא נזכר זה בגמרא אלא שהוסיפו כן לפרש הסוגיא, וכן מוכח עוד מדברי התו' וכמשי"ת להלן, ולפ"ז משמע דאיכא ספיקות בקרבנות שיש להציא בגללן קרבן אחר אלא דספק של בין השמשות שאני, ולכאורה בכל ספק אין מציאין חולין בעזרה, ושם בקרבנות שאפשר להציא בחנאי איירינן דמ"מ בספק של בין השמשות פטרינן ליה, ומיהו במחוסר כפורים לכאורה אף בספק של בין השמשות יש לו להציא קרבן אחר בספק דלא משמע שנתיירו בקדשים בספק זה. ולהאמור לא למדנו כלום מסוגיין לענין חיוצ אשם תלוי בספק אם הקריב חטאתו, ונראה פשוט דבכה"ג פטור מאשם תלוי, דכיון דהודע לו חטאו לאו בר אשם תלוי הוא.

ולגירסא דידן דגרסינן שאין מציאין אשם תלוי, אם באנו לפרש כפרש"י והרא"ש דדוקא בספק זה של בין השמשות פטרינן מאשם תלוי, משמע מזה דבשאר ספק בחטאת חייב באשם תלוי, וכ"כ מרן זללה"ה סי' י"ד ס"ק י"ב עי"ש שנתקשה ג"כ בפרש"י והרא"ש, אבל הדבר קשה דלא מישתמיט בשום דוכתא שיהא אשם תלוי בא אם אירע ספק פסול בחטאת, וגם ברמז"ס לא נזכר מזה, ולו"ד הראשונים ז"ל היה אפשר לפרש דה"ק דקומכוס מדמה ליה לספק נתכפר וזוה ליכא אשם תלוי, ונקטו ספק דבין השמשות וה"ה כל ספיקות שאירעו בקרבן, והיה הדבר פשוט לגמ'

העוף שהכל קרבן אחד בין הצא על הספק ובין הצא על הודאי, ס"ל להרמז"ס דרבנן פליגי עליה דר"י וסברי דמייטא כל חדא לחוד, אבל באשם תלוי דאי מנרפינן להו מייטו אשם ודאי ואי לא מנרפינן להו מייטו אשם תלוי, שפיר יש לן לזרפס ולחייצם בקרבן ודאי, דכל שאפשר להתכפר בודאי יש לעשות כן.

ולהאמור אפשר לפרש דר"ע דוקא קאמר זה מציא אשם תלוי וזה מציא אשם תלוי, דכל אחד במנות אשם תלוי קאי, ולא מנרפינן להו לשנות חיוצם, ואף לר' יוסי ז' ב', והכי רהיטא טפי לישנא דמתני' דר"ע דוקא קאמר דומיא דר"ש דקאמר דמציאין אשם אחד והיינו שכן ראוי לעשות, ור"ע קאמר דשפיר טפי דלייטו כל חד אשם תלוי, ולמש"כ הרא"ש נריך לפרש דר"ע קאמר שהם בחיוצ אשם תלוי, אבל יכולין גם להציא אשם ודאי אחד ולהתנות, ואדרבה אם שניהם לפנינו כן ראוי לעשות לכתחלה, ור"ש קאמר דדוקא אשם ודאי אחד, ואם אינם יחד לפנינו פטורים לגמרי, דס"ל דליכא אשם תלוי במעילה, וגם ס"ל דאשם ודאי בעי ידיעה.

(ג) ב"ג א' מתני' ר"ש אומר שניהם מציאין חטאת אחת, נראה דמודה ר"ש דיכולין להציא אשם תלוי כל חד, ובהלך זה למורח ע"כ לעשות כן ואדרבה זה עיקר חיוצם, אלא דס"ל דגם אפשר להם להציא חטאת ביחד, דס"ל דהו הודע לא אחי למעוטי אלא שלא להציא חטאת בספק חטא ולהתנות עליו בשלמים, [עי' זחיס ע"ז א' דס"ל לרב יוסף אליבא דר"ש דמותר לעשות כן לכתחלה ואין חוששין משום שמציא קדשים לבית הפסול, ואף אי אין מציאין לכתחלה מ"מ צדיעצד ודאי הוי שפיר דמי אי לאו דכתיב או הודע], דכיון שהקרבן הוא ספק קרבן אינו מכפר, וכן בספק איזה חטא כגון שא"י אם חלצ אכל או נותר אכל, (ולר"ש י"ט ב' מציא בזה אשם תלוי), אבל כשהחטא ידוע והקרבן הוא קרבן במחלט אף שאין ידוע מי הוא החוטא שפיר מציא, והיינו דבאופן זה אפשר להציא חטאת וממילא ראוי לעשות כן, אבל עיקר חיוצו של כל אחד מהם הוא אשם תלוי דלגבי כל חד הו"ל לא הודע, ולפיכך אשם תלוי ודאי יכולים להציא, אלא דאפשר להם להשתתף ולהציא חטאת, ונראה

הקפה, ואם איתא דכודאי טמאין חשיבי מאי קושיא שפיר יש להם לגלח, אלא ודאי משמע דלכל מילי כספק טמאין חשיבי, וגם צלא זה כיון דחטאת העוף הבא על הספק הוא כחטאת העוף ודאי בכל מעשיו, (ורק הוורכנו לחידוש הכתוב שאפשר להציאו בספק), א"כ אם איתא דלכל מילי כודאי טמא חשיבין ליה, גם לענין חטאת העוף היה לן להחשיבו כודאי, [ורק לענין אשם תלוי אי הוי משכח"ל שיהא תלוי בספק טומאה ברשות היחיד היה מקום לדון במש"כ שהוא ענין מחודש על הספק].

ולתירוץ התו' נראה דכל שהיו שעה אחת משותפים כבר נקבע דינם לעולם בספק, שהרי מבואר לקמן במתני' שם דאף במת אחד מהן עדיין השני בספק קאי, וכן נראה דאף בצאו לישראל בזה אחר זה הדרינן דינא ומחזקינן בספק אף לקמא, דבדאורייתא לית לן לחלק בין צאו צבת אחת לצאו בזה אחר זה.

הקשה מרן זללה"ה בנגעים סי' י"ג סק"י לדעת הרמב"ם דרצנן פליגי אר"י כריתות ז' ב' וס"ל דאף בששתיהן לפנינו מורינן להו להביא כל אחת חטאת העוף הבא על הספק, א"כ ה"נ הכא למה משתפינן להו ולא מחייבינן להו להביא כל אחד בספק, ולמש"כ תו' י"ל דהכא אם לא נשתפס הרי צריך כל אחד להביא חטאת העוף ודאי ותאכל זה א"א כיון שאחד ודאי טהור ולכן ע"כ לשתפס ויציאו רק אחד, ואין לנו לשתפס ויציאו שנים בספק, וגם צלא"ה י"ל דהכא לא מיחלק בחטאת העוף ספק דעלמא [עי' מש"כ לעיל ז' ב'] דהכא כל מזירותם וקרבתותיהם בין דטהרה בין דטומאה בספק, ומיפרסמא מילתא טובא שהם משותפים בספק זה, וגם בגמ' מוכח לחלק דהא התם בכריתות אמרינן דאף לר' יוסי מיייתא כל חדא עולת העוף ודאי וכמש"כ רש"י, ואילו הכא משמע דלא מיייתו אלא עולת העוף אחת בין שניהם.

(ו) ח' א' מציאה ב' קניין אחת על הודאי כו', לפום גירסא דידן דצה' לידות ודאי וה' לידות ספק קיימינן, וכן מבואר ברמב"ם פ"א ממחור"כ ה"ג, תמה הגרע"א ז"ל בגליון בטעמא דמילתא, והא אילו הויין כולהו ודאי הוי סגי בחד, השתא שיש בהם ה' ספיקות למה לא סגי בחד,

דבספק נתכפר ליכא אשם תלוי, וצוה גם בסברא הדבר מוזן דספק דתולה צ"ד כנתכפר חשיב, והיינו דאמרו דר"א מדמה ליה לספק חטא וסומכוס מדמה ליה לספק נתכפר, ולפ"ז מפורש בסוגיין שאין אשם תלוי צא על ספק שאירע בחטאת.

שם תוד"ה שהציא ושמא ה"נ איירי במחוסר כפורים כו', כבר תמה הרש"ש וכן מרן זללה"ה שם דהא הכא צנידון אשם תלוי קיימינן ובמחוסר כפורים ליכא אשם תלוי, וזה קיימתא גדולה למש"כ לעיל שהראשונים ז"ל לא היה בגירסתם שאין מציא אשם תלוי, ובעיקר קושייתם ז"ע מאי קשיא להו ז"ל הא שפיר משכחת לה בשלא הקריצו תמיד של בין הערצים, שהרי כל הנידון הוא לשם משל על סוג הספק, ושפיר נקטו כה"ג.

(ה) נזיר נ"ו א' תוד"ה באומר וא"ת א"כ יציא כל אחד כו' וי"ל דלא גמירי מקוטה כו', לכאורה אם צאנו לדון כשהציאו קרבנותיהן בשותפות והתנו אי סגי בכך, י"ל בפשוטו דחשיב כנתכפר הספק לענין זה כיון שממנ"פ יצאו ידי חובתן, ואף אי ספק טומאה ברשות היחיד חשיב כודאי טומאה, סגי בכך, שהרי אם נודע הספק ודאי מהני לטהר, וזה כנודע הספק חשיב, ואף אם דיינינן לענין לכתחלה מה ראוי לעשות נמי אין כאן קושיא אם מורינן להו להביא יחד דכיון דאפשר צענין זה לזרר הספק שפיר יש לעשות כן, אבל קושייתם קיימת במתני' דלקמן נ"ט ב' במת אחד מהם, דהתם הוי לן להחזיק את החי כודאי טמא כדין ספק טומאה ברשות היחיד, ולזרר ע"י שיתוף השני א"א כיון שמת, ולכאורה היה אפשר לומר דנהי דספק טומאה ברשות היחיד טמא וכודאי טמא חשיבין ליה, היינו דוקא לענין הלכות שלא קצעה בהן תורה הלכות ספק, והרי אנו דנין כיצד יש לנהוג בספק בזה אמרינן דספק טומאה ברשות היחיד יש לנהוג בו כודאי טמא, אבל לענין חטאת העוף שחידשה תורה שאפשר להציאו בספק וכדנפקא לן מקרא לעיל כ"ט א', הרי כל הספיקות בכלל, ואף ספק טומאה ברשות היחיד, דסו"ס ספק הוא, ואילו מתכפר שהוא טהור הרי הוא טהור, אבל לא סגי בזה כדי ליישב סוגיין, דהא פרכינן לקמן ב' ודילמא לאו טמאין אינון וקעביד

הספיקות, וכן צדין דלא יתכן להציא קרבן מבלי ליחד לו את המעשה שצא עליה, ועוד דזמנין דנודע לה אח"כ על אחד מהן ולא מדע אס על זה הציאה הקרבן או לא, ויש לעי' א"כ היכי שרינן לה בקדשים, ודילמא ספק זה שהציאה עליו הוא באמת לאו צר קרבן, ונמנא דקרבן שהציאה לאו קרבן הוא כלל [עי' מש"כ לקמן כ"ו ב'], וממילא אסורה בקדשים, ואפשר דלעולם כשמציאה על ספק ויש עוד ספיקות כהנה פתיכי דעתה שאלו זה שמציאה עליו הוא פטור שיהא קרבן זה על האחר שחייבת בו, ולפ"ז אף אס נודע אחר מליקה שזה שהציאה עליו פטור היה הרי זה ממנה דמה, דאיגלאי מילתא שעל האחר היה, וצ"ע בזה, ולפ"ז אס יש עליה ודאי וספק והציאה על הספק לא הותרה בקדשים, [אף להגורסים צסוגיין ויצה ולידה ולא מחלקינן בין ודאי לספק עי' לעיל], אבל אין נראה לומר דאף צנודע שעל ספק זה שהציאתו פטורה היתה מ"מ הועיל להכשירה משאר ספיקות, דלא מצינו קרבן שצא על הכשר לחוד ואינו פטור. חיוז הקרבן.

והמש"ב מרן זללה"ה צספר נגעים סימן י"ג סק"ח ט' הוצא לקמן כ"ו ב' דחטאת העוף הצא על הספק הוא קרבן ודאי, וחייבין עליו משום זרות ומחוסר בגדים, ורק לענין נודע חלוק דינו מאשם תלוי, יש מקום לומר דמועיל להכשיר אף צנודע לה שהיתה פטורה על זה שהציאתו, דמ"מ דין קרבן עליו, ומכאן סייעתא לזה, [ומ"מ אפשר דאינה מועלת להכשירה מחיוז ודאי שהיה עליה, וכ"נ].

ועוד יש להציא ראייה לזה מהא דאמרין נזיר י"ט א' נדרים פ"ג א' דהאשה שנדרה צנזיר ונטמאה ואח"כ הפר לה בעלה דאי מיעקר עקר מציאה חטאת העוף משום דחטאת על הספק שציערה עצמה מן היין, אבל בלא נטמאה לא מייתה חטאת צהמה דדוקא חטאת העוף דקילא דאחיא על הספק אחיא נמי צבה"ג, ואס נימא דחטאת העוף הצא על הספק אינו אלא ספק קרבן ורק הקילה תורה להציאה, א"כ אין ניליף מזה להציא חטאת העוף צהפר לה בעלה דהשתא ידעינן שמעולם לא היתה נזירה, אבל אס הוא קרבן ודאי שנתחדש על מצב של ספק ניחא דצערה שציערה עצמה מן היין חטאת באמת על הספק ומצב זה

ונראה דכיון דמציא קרבן אחד והוא מחירו בקדשים גם מחמת חיוז הספיקות, יש לחוש שיאמרו שקרבן זה צא על הספק והוא נאכל, ועוד דזמנין שיאמרו דאף אס הציא על הספק הותר בקדשים, וזה ליחא כמש"כ להלן, ולכן תיקנו חכמים להפריד את הספיקות מן הודאות, אבל עדיין יש לשאול דהא ריב"ז קאמר אס יש ודאי צנייהן תאמר על הודאי ותפטר, הרי דמהני מה שמציא על הודאי לענין הספיקות, ואפשר דצליכא ודאי אלא אחד לא חיישינן לאיחלופי, דסתמא כה"ג ניחא ליה להציא על הודאי וכיון שמיד עם הצאתו תו ליכא עליה ודאי כלל לא אחי לאיחלופי, ומיהו צרמז"ס לא נזכר חילוק זה, ואפשר דריב"ז נטעמיה דלעולם מחייבין ליה לפרושי על האחרון לכך לא חיישינן, אבל ת"ק כר"ע ס"ל דמציא על אחד מהן ולכן חיישינן לאיחלופי, ודוחק, וצ"ע.

ברמב"ם שם משמע דגריס כמו שהוא צנדפס לפנינו ה' לידות ודאי ה' זיבות ספק או ה' לידות ודאי וה' לידות ספק, ודלא כמו שהגיה צמסורת הש"ס, ולפי גירסא זו משמע דבה' לידות ודאי וה' זיבות ודאי סגי בקרבן אחד להתיירה בקדשים דהא משמע דדוקא משום ספק מצרכינן תרי, וכן מתבאר צרמז"ס שם, וזה כפי' הר"ש צתו"כ דהיינו צרייתא דלק' ט' ב', וכמו שיתבאר צסמוך.

והב"ח צגליון גריס ה' לידות ודאי וה' זיבות ספק או ה' זיבות ודאי וה' לידות ספק, וכ"מ צשטמ"ק אות י"ח, ולפ"ז טעמא משום דללידה וזיבה לא סגי צחד קרבן להתייר בקדשים אפי' שניהם ודאין או שניהם ספיקות, וכדיליף לה צתו"כ מקרא הוצא צשטמ"ק צשם תו' לקמן ט' ב' צהשטמות אות ט"ז, [ולזה כנראה נתכוין הרא"ש כאן צאות י"ח וצ"ל כמו שפירשנו לקמן צפ' ד' מחוסרי כפרה], והא דנקט לה צודאי וספק לצבותא דאף צספק ויצה אינו ניחר בקדשים צקרבן ודאי דלידה, ומיהו הר"ש צתו"כ פירש דהיינו צרייתא דלקמן ט' ב' וכדמפרשינן לה צסוגיין, ולפ"ז אין לנו מקור דלא סגי צחד קרבן ללידה וזיבה, והראצ"ד צתו"כ שם פי' כמש"כ צשטמ"ק צשם תו' שם.

ז) שם של ספק כו' תאמר על אחד מהן ותפטר, משמע דצספק מייחדת הקרבן לאחד מן

לקמן ט' א', לכך כל שמציא חטאת העוף צריך להציא גם עולת העוף, שו"ר שהדבר נספק אם צריך להציא עולת העוף, עי' רש"ש נזיר נ"ט ב' ובתשובות אהל משה סימן פ"ח פ"ט.

(ח) ח' א' דריצ"נ מדמי להון לחטאת כו', כבר תמחו צחו' א"כ למה סגי בחד אפי' אם מציאו על האחרון, ואפשר דמדמי להו לחטאת בגוונא דליכא חילוק חטאות, וה"נ הכא צריך שיזוין שקרבן זה יכשירו מכל הזיצות לענין קדשים אבל אם הציא רק על אחד לא הוכשר, וכשמציא על האחרון מתפרש ממילא שיוטהר על ידו לקדשים, דלעולם האחרון מטהרו, ור"ע מדמי ליה לטבילות דאף בטבל לטומאה אחת נטהר מכולן, ויתכן דהא דבספק סגי אף במציא על הראשון, משום דהתם לעולם כל הספיקות מעורבין שהרי יתכן שצאמת רק ספק זה שמציא עליו הוא הזיצות או הלידה והוא ממילא נותר בקדשים מיד, ולכך לעולם פתיכי בדעתו שקרבן זה יכשירו לקדשים, וגם למה שדדנו לעיל דבספק לעולם בדעתו שאם זה שמציא עליו הוא פטור שיהיה על השני, וא"כ כולם מעורבים במחשבתו בקרבן זה, וכאילו מציא על האחרון דמי, ור"פ לא ס"ל הכי אלא דכיון דסו"ס השתא הוא מעוכב בקדשים מחמת כל הספיקות היה ראוי לחייבו גם כאן שיציא על האחרון, דספיקות כודאות וכדפריך מאשם תלוי, לכך מוקי דפליגי בחוששין לפשיעה, והא דמציא על האחרון ולכאורה אדרבה אם היה מציא על הראשון כש"כ שלא היה פושע, צ"ל דאם יציא על הראשון יש לחוש דכשיותר בקדשים אחי למימר דלגמרי דמי לטבילות, אבל אם מציא על האחרון יתפרש שהציא להכשר מכולן ולכפרת האחרון, ועי' בשטמ"ק בשם הרא"ש.

(ט) ח' ב' גר כי קא מייתי קרבן לאכשורי נפשיה למיעל בקהל, מש"פ בשטמ"ק אות ג' דפוסל צביאתו עד שיציא קינו, תמזה דא"כ צומן הזה נמי, ואי רבי רחמנא מלדורותיכם א"כ אית לן למילף דאינו מעכב, ועוד דמדדניא בחר הכי דמעוכב בקדשים משמע דוקא בקדשים, לכך נראה דודאי אינו פוסל צביאתו, והא דאמרין לאכשורי נפשיה למיעל בקהל ר"ל שהוא קרבן להשלים הגירות ואינו ענין למחוסרי כפרה, וגם לא מצינו דעולה מועלת למחוסרי כפרה, דוכתא, וכ"מ

לא נשתנה ע"י הפרת הצעל, דסו"ס בשעה שנורה זיערה עזמה מן היין, ואלא דמי להותר ע"י חכם דהתם ע"י פתח וחרטה כטעות חשיב, וכנודע שלא חטא דמי, משא"כ כאן שהכל תלוי צידו של צעל, וכיון שמצב זה נשאר קיים ראוי הוא לכפרה של חטאת העוף הצבא על הספק, ולא דמי לכל ספק לידה שנודע שלא ילדה דהתם איגלאי מילתא למפרע שלא היה מצב המחייב קרבן, דכל ידיעה של עכשו היתה ראויה להודע אתמול בשעת מעשה, משא"כ הפרת הצעל שהוא מחודש בהחלט והמצב של קודם הפרתו הוא מצב מוחלט. — ונראה דאינה נאכלת כדין חטאת העוף הצבא על הספק.

ומהא נמי מוכח דאף באינה מחוסרת הכשר איכא לדין חטאת העוף הצבא על הספק, דהאי איתתא אינה מחוסרת הכשר דהא איגלאי מילתא דמעולם לא הויה נזירה, ומ"מ מציאה חטאת העוף, ולמדנו מזה דהא דתנן ואין השאר עליה חובה, דחובה הוא דליכא אבל ראוי להציא, ומש"כ רש"י דצדוקת התירו צ"ע, וכן בטורות איתנייא בהדי ספיקות שהקילו בהם חכמים, והיינו שאינה מחוייבת להציא, אבל רשות איכא, וצ"ע.

כתב מרן זללה"ה שם דמדתנן ואין השאר עליה חובה מוכח דקמייתא חובה היא, והיינו דחייבה תורה במחוסר הכשר להציא חטאת העוף הצבא על הספק, ולו"ד ז"ל היה נראה דלא מצינו בתורה שני סוגי חטאת העוף הצבא על הספק אחד של רשות ואחד של חובה, אלא כולן רשות, וקמייתא ודאי מייתה לאישתרוי בקדשים, אבל לא מחויב הקרבן, והשאר אינן חובה דמחויב הקרבן אף קמייתא לאו חובה היא, שוב הראוני בכו' זבחים ס"ח א' ד"ה אימור שכתבו דלמ"ד חולין בעזרה לאו דאורייתא אתא קרא לומר דחייב להציא חטאת העוף על הספק, אבל לפ"ז הא דאין השאר עליה חובה ע"כ כמ"ד חולין בעזרה דאורייתא, וצ"ע.

הא דבספק מציאה גם עולת העוף אע"ג דלענין הכשר אין העולה מעכבת כמ"ש הרמב"ם פ"א ממחוסרי כפרה, וכלא הכשר אף חטאת העוף עליה חובה, ואין לומר דטעמא דחטאת העוף משום חולין בעזרה וכמ"פ רש"י אבל עולת העוף דמתני בנדבה שפיר מציא, דא"כ מציא עולת העוף על כל הספיקות, לכך נראה דטעמא משום שלא מצינו פרידה אחת בכה"ת כולה בחובה כדאמר

פרידה אחת שחרית צריך פירוש למאי הוצרך להזכיר שחרית, ואפשר דאחי לאשמועינן דאף אם טבל לקדש קודם שהציא כפרתו וכבר העריב שמשו, אפ"ה אינו יכול לאכול בקדשים לאחר שהציא כפרתו אף אם יחזור ויטבול, דאף דמחוסר כפורים בעלמא אינו צריך הערב שמש, אבל גר שמעולם לא היה ראוי לקודש גרע, וצריך הערב שמש, דטבילתו לקדש דמעיקרא לאו כלום היא, וכאילו לא טבל, שאינו יכול להחזיק עצמו לקודש שמעולם לא הוכשר לו, והרי טבילתו לאחר הבאת קרבנו כטבילה ראשונה לקדש דצריך הערב שמש, א"נ כדי שידע דין הערב שמש, החמירו עליו חכמים. — והא דלא הזכירו טבילה, אפשר דהוא משום שלא נטעה שזו טבילת הגירות, וכאילו יכול להקדים קרבנו לטבילתו.

ט' א' אלא צמילה וטבילה והרצאת דמים, לכתחלה פשיטא דהרצאת דמים בסוף, אבל דדיעבד יש להסתפק אם הציא קודם טבילה אי מיפסל, וטפי נראה דלעיוכצא הוא דכל זמן שאינו ישראל לכל מילי אין קרבנו ראוי להרצות, אבל צ"ע בלא ראייה, ועי' תו"י יומא ח' א' ד"ה ור"י.

נראה דאף קודם שהציא קינו חייב בכל המצוות ואף בקרבנות, וכ"מ ברמב"ם פ"ו מק"פ ה"ו, [ועיקר דבריו ז"ל שם צריכין ביאור צמה שתלה הדברים בצפואתו ודחיית טבילתו, והא לאחר טבול קיימין].

שם אלא מעתה האידנא דליכא קרבן כו', אף דקרבן לא מעכב וצמילה וטבילה כבר נעשה כישוראל, מ"מ פריך כיון דחסר השלמת הגירות אולי ראוי להמנע מלקבלם, שאין חיוב לקבלם.

שם ת"ר גר בזמן הזה צריך שיפריש רוצע לקינו כו', יש לעיין מאי שנא גר מכל מחוייבי קרבן ומכל מחוסרי כפורים שאין מפרישין בזמן הזה, [ועי' בתו' כאן ובטו"א ר"ה ל"א שעמדו בזה], וי"ל דשאני גר דקרבנו להשלמת גירותו צא ולכך כל חלק מן המצוות שבגירות שאפשר לו לקיימו ראוי לקיימו, וזו נראה כונת תו' בסוגיין שכתבו דשאני גר דלהחירו צקהל הוא צא, ויתכן עוד דגר מצותו שיציא קינו בעצמו, ואם הפריש לו חזירו ולא מסרו לו, לא ינא, דמצותו שיציא דורון ויקריבו, ולכך הבאתו לחוד חלק מן המצוות, משא"כ בשאר מחוסרי כפורים ומחוייבי קרבן, אבל

ברמב"ם רפ"א ממחוס"כ, ומה"ט נראה שאם נעשה זו עד שלא הציא קינו והציא לזיבתו לא הוכשר לאכול בקדשים, אף להרמב"ם דאף צויצה ולידה סגי בקרבן אחד עי' מש"כ לעיל א', דקרבן הגר אינו קרבן מחוסר כפרה אלא הוא קרבן גירות, והכי איתא בתוספתא סוף שקלים דהציא לזרעתו ולגזירותו לא ינא ידי חובת גירות, ואף ראב"י מודה בזה, אלא דמ"מ מנאו בהדי מחוסרי כפרה כיון דסו"ס הוא מעוכב מלאכול קדשים עד שיציא קינו.

שם ת"ר גר מעוכב לאכול בקדשים עד שיציא קינו, נראה דהוא מדאורייתא, וכן מוכח מהא דראב"י מני ליה בהדי מחוסרי כפרה, ונראה דקים להו לחז"ל כן מסבירא דכיון דצריך הרצאת דמים להשלמת הגירות סבירא הוא דלקדשים מיהא ראוי לעכבו עד שישלים גירותו, [ובפשוטו אף רבנן דראב"י מודו בזה, ותימא שבפיה"מ לא כ"כ].

שם הציא פרידה אחת שחרית כו', כלומר דאף שצריך להציא שתי פרידות מ"מ להשלים גירותו סגי באחת, והשניה חובה עליו.

שם אוכל בקדשים לערב, בתו' חגיגה כ"א א' נתקשו דהא מחוסר כפורים אינו צריך הערב שמש, ובאמת גר אינו ענין למחוסר כפורים כלל שהוא ענין אחר להשלמת הגירות, ואולי איירי בטבל לגירותו צו ציום דסתמא מיד מציא קרבנו, וא"כ אפשר דכל גר צריך הערב שמש לקדשים מחמת גירותו, ומיהו לצ"ה דס"ל פסחים צ"ב א' דפורש מן הערלה כפורש מן הקצר א"כ ע"כ איירי בשבצר טבל לגירותו והזהר ונה, וצ"ע. (פ"ב סק"ט). — א"ה, ראיתי להעתיק כאן מש"כ בזה בחו"ב חגיגה. חגיגה כ"א א' תוד"ה האונן וי"ל דלערב דנקט מיירי שאינה עומדת שם בשעת הקרבה כו', הדבר קשה טווא צההיא דגר בכריתות ח' דקתני הציא פרידה אחת שחרית, דנימא דמסר מעותיו או קנו בשחרית, דהציא מתפרש שהקריב, ולו"ד ז"ל נראה דנקט לערב משום דבסתמא עדיין לא טבל לקדש, וממילא טעון הערב שמש, דטבל ולא הוחזק כאילו לא טבל, והא דמחוסר כפורים טעון טבילה לקדש הוא במאורע אם טרח לטבול לקודש או לטהרת הקודש אי כקדש דמי קודם שהציא כפרתו, אבל אין הדבר צהוה, דהא הסית דעתו מלאכול, כבר צריך טבילה, והא דבגר קתני הציא

[ומיהו צמעשר שני כחצ הרמז"ס צפ"צ הלכה ה' רביעית יין], ולכך צמסקין טמאים שפיר משערינן כדי אכילת פרס בכל כזית.

ואף למאי דאיתותב רבנאי אית לן נפקותא זזה, דנהי צמסקין טמאים קיי"ל דנריך שיטה רביעית צכדי אכילת פרס, היינו משום קולא דטומאת גווייה כדאמר יומא פ' צ' צטעמא דאוכלין טמאים נריך שיאכל חצי פרס צכדי אכילת פרס, אצל צלאו הכי שפיר י"ל דקיי"ל כרבנאי דכל דבר ששיעורו צרביעית, כגון לענין צרכה אחרונה, סגי אס שותה כל כזית צכדי אכילת פרס, [ואפשר נמי דצין כזית וכזית רשאי לשהות שיעור עיכול לפמש"כ לעיל], ואין נריך שיטה כל הרביעית צכדי אכילת פרס.

ומיהו ציוס הכפורים דשיעורו מלא לוגמיו נראה דנריך שיטה כולו צכדי אכילת פרס ולא סגי שיטה כל כזית צכדי אכילת פרס, דומיא דככותב דפשיטא לגמ' יומא שס דנריך שיאכל כולו צכדי אכילת פרס וכדמפרשין טעמא משום דצלא זה לא מיתבא דעתיה, וה"נ שתייה דמלא לוגמיו, וכן נקטו כל הפוסקים צפשיטות צא"ח ס' תרי"ב.

ומבאן מוכח כדעת הראצ"ד צה' תרומות שס דכל משקין נמי שיעורן צכדי אכילת פרס, דאס כדעת הרמז"ס דמשקין אפי' אלו שחייבים עליהם צכית נמי שיעורן כדי שתיית רביעית וכמש"כ הרמז"ס צפ"ד מה' מאכלות אסורות צחצב ודס, א"כ לא מצאנו כלל שיעור אכילת פרס צמשקין, וא"כ מהיכי חיתי ליה לשמאל לחדש דהא דמשקין טמאים שיעורן צכדי אכילת פרס היינו על כל כזית, והא שיעור אכילת פרס צמשקין נתחדש צמתני' לענין משקין טמאים והוא חומר מדרבנן, ומנלן לחדש דעל כל כזית קאי, וצלא"ה נמי קשה לדעת הרמז"ס ממסקנא דסוגיין דלענין אוכלין טמאים נריך שיאכל כל החצי פרס צכדי אכילת פרס והיינו דהקילו צטומאת גווייה כמו שאמרו ציומא שס, ואילו לענין טומאת משקין החמירו לטמאות אס שיה צכדי אכילת פרס, ואילו צעלמא צמשקין נריך שיטה צכדי שתיית רביעית, וכמו שתמה צלח"מ צה' שציתת עשור.

אין לחדש כן צלא ראה. (ס"ב סק"ט). — ועי' חו"ב ר"ה ד' א'.

(י) ט' א' גר תושב מותר לעשות מלאכה כו', לפי דלנורך ישראל אסור מדאורייתא כמ"ס תו' מסוגיא דיצמות, [והאיסור על ישראל, צלא מצינו צבני נח יותר משצע מצוות], ס"ל להני תנאי דהחמירו צו מדרבנן אף לנורך עצמו. (ס"ב סק"י). א"ה, עי' מש"כ צחו"ב ע"ז ס"ד צ' דאין ענין לנו צנכרי שיקיים מצוות, והא דנחלקו לענין שבת אס עושה צבחול, י"ל משום דאושא מילתא וכיון שהותרה ישיבתו ציינו ראוי להמנע.

(א) י"א א' צקורת תהיה מלמד שהיא לוקה, יש לעי' עונש שמענו אזהרה מנין.

(ב) י"ג א' אוכלין טמאים שקצים ורמשים ומשקין אפי' כל היום כולו צכדי אכילת פרס, יש לעי' נהי דס"ל דשיעור אכילת פרס הוא על כל כזית וכזית וכדפריך צאמת צבא יומא פ' צ' צטעמא דמילתא דכזית צכדי אכילת פרס וחצי פרס צכדי אכילת פרס, אצל אחתי כל היום כולו לא מסתצר שיצטרפו כזית שחרית וכזית ערבית, דלא מצאנו לענין זה שיעור ציוס, ואפשר דכל דאיכא אכילה חשובה של כזית מצטרפת צכדי שיעור עיכול ויכול להפסיק צין כזית וכזית שיעור עיכול, ונקט כל היום דרך גוזמא קצת.

ובמדבקט משקין, למדנו דאף צמשקין ס"ל לרבנאי דמשערינן כדי אכילת פרס צכל כזית וכזית ולא צכל הרביעית, וצאמת יש לקיים כן מסצבא להשוות משקין לאוכלין, דהא אשכחן אף צמשקין שיעור כדי אכילת פרס צכית כגון צדס לקמן כ"א צ' דחייצין עליו צכית, והיינו צסתמא צכדי אכילת פרס, וכן צהמחה אס החצב ואת החמץ חולין ק"כ, וכן צמשקין של תרומה כחצ הרמז"ס צפ"י מה' תרומות ה"ב דשיעורו צכית, וכיון דאשכחן שיעור כזית צמשקין חזר דין המשקין כאוכלין, ואע"ג דצשתויי יין תנן צמתניתין דשיעורו רביעית צכדי אכילת פרס שאני איסור יין דמשום שכרות הוא, וה"נ צנזיר דשיעורו רביעית נמי מסצבא דשיעורו רביעית צכדי אכילת פרס, אצל שאר איסורים לא אשכחן שיהא שיעורו רביעית,

סימן ג

(א) סנהדרין מ' ז' המית בתוך כדי דיבור כו' מנין להתראה מן התורה כו', פרש"י דאי לאחר כדי דיבור יכול לומר ששכח להתראה, [עי' כתובות ל"ג א' אמרי אישתליון], יש לעי' היכן מצינו לחוש לכך הרי לא שכיחא כלל כה"ג שישכח מיד לאחר כדי דיבור, [ועי' ר"ן פרק כל הנשבעין במתני' דשכנגדו חשוד על השבועה, דכל שבסתמא זוכרין נעשה חשוד עי"ש, ועי' קט"ח סכ"ח סק"ח], ועוד שהרי חזר א"ל התראה לריב"ז הרי דסיגי במה שלמד, וא"כ לאחר שהתרו בע"ה למה גרע מן החזר, ואף לריב"ז משמע קצת דבעי התראה תוך כדי דיבור, [עי' תו' כאן ד"ה מנין, ועי' לקמן סק"ז], ועוד דבתו' כתבו דלריך קרא לכך, ואם יש לחוש לשכחה למה לריך קרא, ונראה דקראי דאשמועינן התראה מתפרשי דלריך שיזכירו לפניו חומר החטא בשעה שצא לעבור עליו, והיינו משום דכשעובר בשעה שמוכרין לפניו, פקר טפי ועונו חמור יותר ורק אז חייבתו תורה מלקות או מיתה, והיינו דבעי תוך כדי דיבור דבשעת החטא לריך שיזכירו לפניו את האיסור, אבל אם שהה כדי דיבור מן ההתראה כבר אין עזירתו חמורה כ"כ, ואפשר דאף כונת רש"י כן, ומש"כ דיכול לומר ששכח ההתראה ר"ל שאילו היו חוזרין ומתריין בו היה נמנע דבשעת ההתראה לריך להעזי טפי, והיינו ששכח מעמד ההתראה כלומר שלא היה לו אותו החומר בעצירה שהיה לו בשעת ההתראה, [והא דאמרין אם אינו ענין לכרת ופרש"י דקמי שמיא גליא אם מויד הוא או שוגג, והרי שפיר י"ל לענין כרת ואשמועינן קרא שאינו חייב כרת אלא"כ עשה בשעה שהזהירוהו שלא לעשות, ז"ל דמ"מ עיקר הדבר תלוי במדת אפקירותא דיליה בשעת מעשה, ואם קמי שמיא גליא דפקר טובא שייך שפיר לחייבו כרת אף בלא התראה].

ולריב"ז חזר חשיב לעולם כאילו התרו בו תוך כדי דיבור למעשה, שידיעתו בחטא היא ידיעה ברורה, והרי כתבו בתו' לקמן מ"א א' דאפשר דאף לא בעי שיתיר עצמו למיתה דלעולם חשיב כהתיר עצמו, וכש"כ ש"ל דחשיב כאילו התרו בו, ומ"מ נראה דבעי שיראה את העדים בשעת החטא, דאז חשיב כאילו התרו בו

כיון שיודעים בו שהוא יודע והם עומדים לפניו, אבל עדים שראו מאחורי הגדר בחצר שעצר עצירה אין מלקין אותו, דבכלל ההתראה שידע שעמידים להעיד ולהענישו, וכן לדין צהיה עד אחד רואה ומתרה והעד השני אחרי הגדר י"ל דלא חשיב התראה כיון שהמותרה חשב שלא יגיע לידי עונש, וכש"כ אי בעי שיתיר עצמו למלקות, דלא הו' התיר עצמו בפני עד אחד שהרי חשב בהחלט שלא ילקוהו כיון שלא ראה אלא עד אחד, וז"ע, (עיין רמב"ם סופי"ח מסנהדרין, ועי' עוד בפ"ז ה"ז שכתב בין שהתרה בו אחר בפני עדים משמע דבעי בפני העדים, ומיהו אפשר שאין כונתו אלא שהעדים יוכלו להעיד שהתרו בו).

נראה דלריב"ז אם העדים חשבו שאינו חזר ולא התרו בו, אף שצאו אחרים אח"כ והעידו שהוא חזר, מ"מ פטור שאין כאן התראה לריך שהעדים ידעו שהוא מויד, [גם יש כאן לדון משום חזי דבר], ואם העדים מכירין בו שהוא חזר אבל הוא אינו יודע שהם מכירים, הו"ל כהתרו בו כשאינו רואה את העדים דלא חשיבא התראה למש"כ לעיל, אבל צהא דאמר מ"א א' בעדי נערה המאורסה דאין נהרגין משום שיכולים לומר לאוסרה על צעלה בלבו, משמע שהדבר תלוי בזכותם, ונראה מזה דאין לריך שהעדים ידעו בשעת העצירה שהיא חזירה, וכן שהיא מדע שהם יודעים שהיא חזירה, דא"כ הרי הוצרכו להעיד שהם מכירים צה שהיא חזירה, ושגם היא יודעת כן, וכל שלא העידו כך הרי בהכרח שלא העידו אלא לאסרה על צעלה, דאין צעדותם כדי להרגה.

(ב) ענין קבלת התראה פרש"י שיאמר שיודע שהוא מזהיר שלא לעשות, ולקמן פ"א ב' משמע דרש"י דשתיקה או הרכנת הראש חשיבי קבלת התראה, אבל לא יתכן דשתיקה תחשב קבלת התראה כדמוכח ע"כ ב' רודף שהיה רודף כו' וכמש"פ שם רש"י דכיון דלא אמר יודע אני אין כאן קבלת התראה, ומיהו יתכן דלפעמים שותק ומראה צעמו כמקבל, אבל רודף ששותק וממשיך לרדוף אין שתיקתו כלום, ובפשוטו ענין זה של קבלת התראה הוא כדי שידעו העדים כי אכן מאומת אללו שזה אסור וחייבין מיתה או מלקות, דבלא זה יוכל לומר שלא האמינ לעדים או שחשב

(ג) יש להסתפק אי צעין שיחיר עצמו למיתה תוך כדי דיבור לעצירה, או דסגי צשהתיר עצמו גם לפני תוכ"ד, ולכאורה אם צעי תוך כדי דיבור ח"כ התראה ל"ל הא מה שמחיר עצמו למיתה יש לחשוב כהתראה, ושמא לא חשיבא התראה חל"כ חומרים לו שראוי לו להמנע, [עי' בלשון הכ"מ פ"ב מסנהדרין ה"ב צשהתרה בעצמו], ח"כ אף במסופק אם יהרגוהו ואומר אף על מנת שיהרגוהו הוא עושה אפשר דחשיב התיר עצמו למיתה, ואילו התראה צריך שידע בהחלט שחייב מיתה על מעשה זו, ומיהו אף אי התרת עצמו למיתה לא חשיבא כהתראה מ"מ לא חשיבא הפסק בין ההתראה למעשה ואם הרג תוך כדי דיבור להתרת עצמו למיתה ואחר כדי דיבור להתראה שפיר דמי, (כל שעסקין צעין זה), בלשון הצרייחא משמע דהתיר עצמו למיתה באחרונה, והתרת עצמו למיתה יש צה יותר מכדי דיבור.

(ד) אם התחיל העצירה תוך כדי דיבור להתראה וגמרה לאחר כדי דיבור שפיר דמי, דודאי עצירה הנמשכת יותר מכדי דיבור נמי סגי בהתראה אחת קודם המעשה, וכ"ה בתו' הרא"ש קדושין ע"ז, ולמש"כ לעיל סק"א דבאמת לא חיישינן לשכחה נחא דה"נ לא חיישינן לשכחה, והחומר בעצירה שהצריכה תורה שיעשה העצירה צעיה שמוהירין אותו לא לעשותה יש כאן כיון שהתחיל בעצירה תוך כדי דיבור להתראה, אבל אם היה באמת חשש לשכחה צ"ע מה צדק שהתחיל תוך כדי דיבור מ"מ שמא חל"כ שכה ונמצא שלא גמר העצירה בהתראה.

ובתו' מכות כ' ב' כתבו דאף בחזר ועשה אותה העצירה לאחר כדי דיבור נמי סגי בהתראה קמייחא דכיון דהתחיל לעצור תוך כדי דיבור להתראה כבר אינו יכול לומר אשתלי ואף צמעשה אחרת, וראיתם מהא דאמר קדושין ע"ז ב' דבא על שלש אלמנות ודאי חייב שלש שהרי גופין מוחלקין אבל בא על אלמנה אחת ג"פ אמרינן התם ה"ד אם אתרו צו על כל ציאה וציאה חייב שלש ואם לאו אינו חייב אלא אחת כדתנן נזיר שהיה שותה כו', משמע דצשלש אלמנות אף בלא אתרו צו אלא צראשונה נמי חייב שלש, והנה אין ראיתם ז"ל מוכרחת דודאי מחגי' דנזיר שהיה שותה יין כל היום כו' לא אחי לאשמועינן שאין

שהם טועים וכיו"ב, ולפ"ז אף לריצ"י דחבר ח"כ התראה מ"מ ע"ה י"ל דצריך גם קבלת התראה, דחבר לעולם חשיב כקיצל עליו התראה שהרי העדים יודעים צו שהוא יודע, אבל ע"ה צריך לקבל, אבל רש"י שם פירש דלריצ"י לא צעי קבלת התראה, וכ"מ בגמרא שם דלא חוקמו בחבר הרודף, ומשמע דאף צרודף ע"ה נחא לריצ"י, וצ"ל דמהא דאמר ריב"ז שלא ניתנה התראה אלא להצחין כו' מזה משמע דס"ל שאין צריך קבלת התראה וכל שהודיעוהו סגי דכבר נפיק ליה משוגג, ולפ"ז אפשר דלריצ"י אף לא צעי התראה תוך כדי דיבור, ולא איצטרך ליה קרא להתראה, וצ"ע.

ולפרש"י מצואר צצרייחא פ"א צ' דאף למלקות צעי שיחיר עצמו למלקות שהרי קיצל התראה צהרכנת הראש ומ"מ אינו לוקה, אבל הרמב"ם צפ"ח מסנהדרין ה"ה כתב והרכין צראשו או שתק ולא קיצל עליו התראה כו', משמע דאף הרכנת הראש לא חשיבא קבלת התראה, [ונראה דהיינו משום שאין הדבר צרור ויכול לומר לא להסכמה נתכוונתי], ולפ"ז אשמועינן צרייחא דבלא קיצל עליו התראה כונסין אותו לכיפה, [וצ"ע לפרש"י למה באמת לא אשמועינן צרותא טפי דאף בלא קיצל עליו התראה כונסין אותו לכיפה, דמסתברא דאף לפרש"י הדין כן], ואין ראיה מהך צרייחא אי למלקות צעי שיחיר עצמו, ומיהו בלשון הרמב"ם פ"ב ה"ב משמע דאף למלקות צעי שיחיר עצמו, [ושם נמי פלגיניהו לתרתי צבי וכתב שתק או הרכין ראשו פטור, והיינו משום שלא קיצל התראה, ואח"כ כתב ואפילו אמר יודע אני פטור והיינו שקיצל עליו התראה], ועי"ש בלח"מ שכתב שכ"כ צפ"ח, וכנראה כונתו להרמב"ם הנ"ל, אבל קשה דזה משום שלא קיצל התראה, ואין משם ראיה להצריך שיחיר עצמו למלקות, ואולי פירש הלח"מ דמש"כ ולא קיצל עליו התראה לא קאי אלא אשתק ולא אהרכין ראשו, אבל אין נראה כן, גם מהא דפלגיניהו צפ"ב ל"מ כן וכמש"כ.

ונראה דהתרו צו וקיצל התראה ושהה כדי דיבור וחזרו והתרו צו ועשה דחייב חע"פ שלא חזר וקיצל ההתראה, דכיון דכבר קדם וקיצל סגי בהכי, וגם י"ל דכה"ג שתיקמו כקבלה.

לא הוצרכו להזכיר דרך חמש אצבעותיו נשא ורק הול"ל לעולם בחדא התראה ושאי הכא דרבי רחמנא קרחה, גם הא דאמרין דהויא ליה התראה לכל חדא וחדא מיותר, אבל ברמב"ן מצוה דהא פשיטא לגמרא דקרא דקרחה לא אחי להחמיר דדין קרחה טפי מבשאר לאוין דעלמא רק דבא לאשמועינן דכל קרחה וקרחה הוי איסור בפ"ע, ונראה דברמב"ן מפרש דבכל איסורין שבתורה אי משכחת לה דעבד צנת אחת דומיא דסך חמש אצבעותיו נשא חמנא חייב על כל אחד ואחד, ובגמרא כאן הקשו דקרא דקרחה לא אינטריך לקרא וחזר וקרא בשתי התראות דזה פשיטא ומלא יקראו נפקא, ובחדא התראה הרי לא מחייב תרתי וא"כ קרחה ל"ל, ומירא דאינטריך קרחה בעשה צנת אחת דבכל לאוין שבתורה חייב על כל אחת ואחת, וכאן הוי ס"ד דכיון דעושה צנת אחת הרי כולה חדא קריחה היא, להכי אינטריך קרחה למימר דאף בעושה צנת אחת חשיבא כל קרחה איסור בפ"ע וממילא חייב על כל אחת ואחת כדין כל איסורין שבתורה.

ונראה לפ"ז דהא דבהתראה אחת אינו חייב אלא אחת היינו טעמא משום שהחטא השני אין בו אפקירותא כל כך שכבר פרץ בחטא הראשון והשני המשך הראשון, ולכך סגי במלקות אחת על שניהם, ולטעם זה מוזן הא דבעשה צנת אחת אפשר לחייבו על כולן דכולן שוין באפקירותא, וכן סברת גופין מוחלקין היא שהחטא השני חשוב הוא כדבר בפ"ע ואינו נטפל לראשון, וכן נמי סברת התראות מחלקות דכיון דחזרו והתרו בו הרי זה עתה כאילו בא לחטוא בתחלה, ויתכן לפ"ז דסגי בהתראות לחלק אף בלא חזר וקיצל כל התראה והתראה דבמה שמתרין צו לחוד סגי לחלק, [ומדין קבלת התראה אין כאן חסרון למש"כ לעיל סק"ז דכל שקיצל התראה ועסקין עדיין בה סגי לענין קבלת התראה ואין צריך רק שיתרו צו תוך כדי דיבור למעשה ולא שיחזור ויקבל, ובלא"ה נמי למש"כ תו' הרי סגי בהתראה קמייתא, ובכל ענין מתני' דאל תשתה אל תשתה איירי באופן שהיה אפשר לחייב על השניה מדין התראה, ומשכחת לה נמי בשהיה עדיין תוך כדי דיבור או לריב"ז וכמש"כ לעיל סק"ד דלאו בהלכות התראה איירי מתני', אלא דאשמועינן דצריך התראות לחלק, וכן

לוקין בלא התראה או דבעי התראה תוך כדי דיבור, דלאו בהלכות התראה נשנית, ומיתוקמא אף בשתה וחזר ושתה תוך כדי דיבור, ואף בחזר לריב"ז, ועיקר המשנה לאשמועינן בהתראות מחלקות ובלא חילוק התראות אינו חייב אלא אחת כדין צ' זיתי חלב בהעלם אחד לענין קרבן וכדמדמינן להו חולין פ"ז צ' ז', ועל זה אמרינן בקדושין שם דבגופין מוחלקין אין צורך להתראות מחלקות, אבל בגופין שאין מוחלקין הדבר תלוי אם היה התראה לחלק, אבל הא פשיטא דבגוונא דלקי בגופין מוחלקין צריך שתהא שם התראה כדין, ומיתוקמא או בחזר לריב"ז או בצעל וחזר וצעל תוך כדי דיבור להתראה קמייתא, ומ"מ גם בסברא יתכן לקיים דברי התו' דכי היכי דבחדא עבירה הגמשת סגי בהתראה קודם התחלתה ה"נ בחוזר ועושה את כל העבירה י"ל דסגי בהתראה קמייתא, ולפי דבריהם אחיא בפשיטות מתני' דנזיר שהיה שותה יין כל היום כו' דאי לאו דבעי התראה לחלק היה חייב שמים מחמת התראה קמייתא, ומיהו נראה דהיינו דוקא בעוסק באותו ענין דעבירה ולא הפסיק בענין אחר, אבל אם הפסיק איצטלל לה התראה קמייתא.

ויש מקום לחלק דבאמת אם היה נזיר השותה יין כל היום חייב על כל אחת ואחת היה סגי בהתראה אחת דכולה כעבירה אחת, אבל השתא דאינו חייב אלא אחת ורק בגופין מוחלקין חייב שמים והיינו משום דבגופין מוחלקין נחשב כעבירות חלוקות א"כ אף לא סגי בהתראה אחת, וזוהי ניחא הא דבמכות שם מוקמינן דוקא בסך ידיו נשא ואנחינהו צנת אחת דכיון דהוי כגופין מוחלקין לפי' תו' מקרא דקרחה א"כ לא סגי בהתראה אחת אם הוא עושה צוה אחר זה, [ועי' להלן סק"ה מש"כ בעיקר פי' תו' שם בסוגיא], ומההיא דאלמנה אלמנה הרי ליכא ראייה דשפיר אמרינן דהתם ע"כ חייב על כל אחת ואחת כיון דהוי גופין מוחלקין ובאופן דאיכא התראה, דצרייתא לאו בהלכות התראה איירי ומתפרשא באופן דאיכא התראה, וכמש"כ לעיל.

(ה) מכות כ' צ' לא צריכא דסך חמש אצבעותיו נשא כו' דהויא ליה התראה לכל חדא וחדא, מה שפירשו בתו' קשה מאד שאין זכר בגמ' לתירוץ דשאני הכא דרבי רחמנא קרחה כלל, וגם

דה"ט דאמרינן בסקך ידיו נשא ולא אמרו בפשוטו דנטל בידיו שערות מה' מקומות ותלשן צבת אחת, דאפשר דזה נמי חשיב חדא מעשה ולא מיחייב אלא חדא].

אבל יש להקשות מהא דאמרינן חולין פ"ב ב' בזורע כלאים כלאים דאי צבת אחת ובחדא התראה לא מיחייב אלא חדא, ואמאי הרי זה ממש כסקך ידיו נשא וה"נ זורע בשתי ידיו כדפרש"י, וי"ל דהתם לאו צבת אחת ממש קאמר אלא ר"ל שזורע ומיד חוזר וזורע בלא התראה בינתיים, (ולשון צבת אחת היינו על תכיפות הענין באופן שלא היה שהות להתראה), ובתו' שם באמת נדחקו לפרש דאו או קאמר, ע"ש, ואי קשיא אמאי באמת לא מוקמינן לההיא ברייתא צבת אחת ממש ולהכי חייב שמים דומיא דסקך ידיו נשא, י"ל דלא משמע לגמרא דזה אחי לאשמועינן ברייתא בלשון הזורע כלאים כלאים, דמ"ש כלאים דנקט, ולמה לא פירש סתם דצבת אחת חייב שמים בחדא התראה בכל איסורין שבתורה, ואף דלס"ד דאחי לאשמועינן דא"ל התראה לחלק לא פריקין מ"ש כלאים, היינו משום דלא איירי צבת אחת דוקא ושפיר י"ל דנקט חדא מאיסורי תורה, אבל על כונת צבת אחת מבלי לפרש לא הו"ל למינקט סתם הזורע כלאים כלאים.

ו) רמב"ם פ"ב מה' סנהדרין ה"ב אם פירש פטור, יש לעיין פשיטא ומה שייך להשמיענו, ואפשר שאם פירש מחמת ההתראה אפי' חזר תוך כדי דיבור ועשאה פטור דכיון דפירש מחמת ההתראה בטלה לה ההתראה, אבל קשה לחדש כן על סמך רמז זה.

ז) חולין פ"ב א' שחט פרה ואח"כ שני צניה סופג שמונים, משמע אפי' בהתראה אחת דאל"כ פשיטא, ועוד דדומיא דקומכוס קתני, וטעמא משום דחשיב גופין מוחלקין, ויש לעי' מ"ש מהשוחט ה' וצחים בחוץ בהעלם אחד דאינו חייב אלא אחת לר"ש כריתות ט"ו ב', וכ"פ הרמב"ם, וי"ל דהקדש הוא איסור כללי דהאיסור הוא לזבח קרבנות ה' בחוץ ואין הצהמה גורמת האיסור אלא שעל ידה מחללים ההקדש, והרי גם בהקטרה חייבין בחוץ וגם צמחות, אבל איסור אותו ואת בנו שהצהמה גורמת האיסור בזה כל צהמה חשובה לעצמה והוי גופין מוחלקין, וכמו צא על חמש בהמות כריתות ט"ז א', וכן חמש נדות, ודוקא

אין צריך שיתיר עצמו למלקות בכל התראה והתראה, וכן בחצר לריצר"י נמי אינו חייב אלא אחת אח"כ התרו בו, דהתראה מעשה חשובה היא לחלק.

ובחולין פ"ב ב' מדמינן האוכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד לנזיר השומה בהתראה אחת, ונראה מזה דהא דצעי העלמות לחלק לענין קרבן היינו נמי מהאי טעמא שהחטא השני קלוש קצת ובהמשך החטא הראשון חשוב, ולפ"ז אי משכחת לה בשוגג צבת אחת דומיא דסקך חמש אצבעותיו נשא היה חייב חטאת על כל אחד ואחד, [ומיהו יש מקום לומר דשוגג שאני וצ"ע בזה], ואע"ג דהחטא השני קלוש קצת מ"מ מאלו בשבת ע"א א' דיכול להביא קרבן על השני וחזינן מזה דאף שהחטא השני קלוש וסגי לו ולראשון בחד קרבן מ"מ גם הוא צפ"ע בר קרבן הוא, ואפשר דגם במלקות כן ואי משכחת לה גוינא שאי אפשר להלקות על הראשון מלקין על השני, וצ"ע בזה דאפשר דלענין מלקות שאני עי' לקמן ס"ק י"ד, [כגון בחצר שאין צריך התראה וצאו עדים באמצע [כגון צביאה שראו פרישתו] הרי הוא לוקה, ומיהו התם אפשר דמה שעבר כשאין רואה לאו אפקירותא כ"כ הוא, וחשיבא עצירתו בפני העדים כתחלת עצירה], וכן סברת גופין מוחלקין לגבי חטאות היינו נמי משום שעצירה חשובה היא כדבר בפני עצמו.

ונראה דמ"מ איכא חילוק בין שוגג למזיד, דבשוגג אם אכל חלב היום וחזר ואכל לאחר שנה מביא קרבן אחד על שניהם דתרווייהו חדא שגגה, אבל במזיד דחצר לריצר"י לא מסתבר כלל שאם אכל נבלה היום וחזר ואכל לאחר שנה שלא ילקה אלא אחד, ואפשר דדוקא בעוסק בענין העצירה אבל אם הפסיק בענין אחר חשיב מעשה צפ"ע וכאילו חזרו והתרו בו, והכי מסתברא.

ואין להקשות לפי' הרמב"ן דבכל איסורין צעושה צבת אחת חייב על כל אחת ואחת בהתראה אחת, א"כ שחטה ואת צתה ואח"כ שחט את צתה למה אינו לוקה שמונים, לרצנן דקומכוס חולין פ"ב, דכיון שאין כאן אלא מעשה אחד אי אפשר לחייב שנים בשאין שמות מוחלקים, ודוקא בסקך ידיו נשא דהנחת כל אצבע ואצבע הוי מעשה צפ"ע שייך לחייב על כל אחת ואחת, [ובזה אפשר לומר

דרשא, ונראה דרש"י הולך לפרש כן אליבא דר' הושעיא דאמר דסומכוס וריב"ז אמרו דבר אחד, ואי טעמייהו דרבנן משום דאיכא קרא מיוחד לעשותן כאחת א"כ אין זה ענין לסומכוס, אלא משמע דאיהו מפרש טעמייהו דרבנן משום דבחד לאו נשנו וממילא ה"ה לאותו ואת בנו דאינו חייב אלא אחת, וסומכוס דמחייב התם שתיס ה"ה הכא, אבל קשה דהא כתיבי תרי לאוי לא תגלה ולא תקח, וחד קרא אינה טענה אי איכא תרי לאוי, דטובי לאוי אשכחן בחד קרא.

ט"ו א' אלא גבי אותו ואת בנו דגופין מוחלקין כו', נראה לפרש דה"ט דאותו ואת בנו חשיב גופין מוחלקין דעל שחיטת שניהם הקפידה תורה, וכשחט שניהם הרי שחיטת שניהם עבירה אלא שעל הראשון לא היה איסור כיון שהיה יכול להמנע מלשחוט השני, אבל אחר שחט השני הרי שחיטת שניהם הוא האיסור, משא"כ באשה ובתה שהאיסור הוא על ביאת השניה לאחר קידושי הראשונה ואילו על ביאת שניהם בלא קידושין ליכא איסור, א"כ לא שייך לומר לאחר שבא על השניה דקידושי הראשונה חלק מן העבירה, דקדושין אינם עבירה כלל, וממילא נמצא דאיסור חמותו כאיסור שאר קרובות ואין כאן גופין מוחלקין. — ולהאמור אפשר דאף באותו ואת בנו אם שחט שמעון אותה ואת בת בתה ובא ראובן ושחט את בתה דאינו לוקה אלא ארבעים אפי' לסומכוס דכיון דאיהו לא שחט את הראשונה לא שייך לשחפן בעבירה לחשבן כגופין מוחלקים.

מש"כ תו' דבאחות שתי נשיו חשיב גופין מוחלקין לסומכוס וחייב על שתיהן, לא נתפרש דהא התם דמי ממש לחמותו.

טו ב' ב' אימא עבר חדא נתחייב חדא עבר כולהו בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, נראה דרק אעריות פריך ומשום דנכללו כולן בחד כרת, וקרצן מחמת חיוז כרת הוא, הלכך כיון דנכללו יחד אפשר דאינו חייב על כולן אלא אחת, אבל בכל לאוין שבתורה כיון שכל אחד מחולק בלאו פשיטא דלוקין על כל אחד ואחד לחוד אפילו בלא חילוק התראות, ואף במעשה אחד כדתנן יש חורש תלם אחד כו', ולא מצינו קרא להכי, אלא פשוט הוא דכל לאוין חלוקין הם למלקות, ואף בעריות לענין מלקות חלוקין הן, ורק לענין קרבן דיינין

איסור תלוי בחיות הבהמה, דבע"ח דבר חשוב הוא וקוצע את כאו"א כדבר צפ"ע, אבל האוכל חלב מחמש בהמות אינו חייב אלא אחת דכיון שאין האיסור תלוי בחיות הבהמה הרי כל חלב כגוף אחד.

ודאיתאן עלה ל"ק משה"ק המל"מ צפ"ו משגגות ה"צ על הריא"ז שכתב דאף בבהמה אמרינן גופין מוחלקין דמ"ש מהשוחט ה' זבחים בחוץ, דשאני שחטי חוץ שאין הבהמה גורמת האיסור, ועל הגמרא הו"ל לאקשווי וכמשה"ק לעיל, וכן בא על חמש בהמות תנן במתני' ט"ו א' דחשיב כגופין מוחלקין, ומש"כ הריא"ז דגם באבר מן החי כן, לו"ד ז"ל היה מקום לדון בזה דנהי דהחיות גורם האיסור, אבל אין האיסור על השימוש בחיות הבהמה כמו ביאה או שחיטה אלא הוא איסור צדדי הנובע מבהמה חיה, הא למה זה דומה לאוכל דבש משני צירעין דנראה דאינו חייב אלא אחת, וכ"מ חולין ק"צ ב' דאמרינן דעל בשר מן החי ובשר מן הטריפה אינו לוקה אלא אחת לר"י, ומש"כ שם עוד וכן דם הנפש, נראה דעתו ז"ל משום שתלוי ביציאת הנפש, (ומש"כ עוד שתלש חלב מחמש בהמות [ובריא"ז כתוב ואכלן בהעלם אחד, וכן העתיק המל"מ רפ"א מא"צ], לא ידענא כונתו ז"ל אי משום איסור חלב הרי פשיטא דכל חלב חד הוא, וכ"ה בהדיא בריא"ז הגדפס ע"ש, ואינו חייב אלא אחת, ואי משום אבר מן החי הרי היינו אבר מן החי).

ח י"ד ב' מתני' אמרו לו שלשתן שם אחד הן, פרש"י בחד לאו ובחד קרא, וקשה דבאזהרה נשנה לאו לאשה ובתה ולאן לאם חמותו ואם חמיו, ואולי משום דבעונש נשנו בחד קרא, אבל זה קשה דכי דנתחלקו בלאוין שפיר יש לחייב על כל אחת ואחת, וגם באם חמותו ואם חמיו יש מקום לומר דחשיב לאו לכאו"א, עיין חולין ק"צ ב' מנחות נ"ח צ', ובפשוטו היה נראה דטעמייהו דרבנן כדר"י דהכתוב עשאן לכולן זמה אחת, והיינו דאמרינן בגמ' דטעמיה דסומכוס משום גופין מוחלקין אבל הכא כר"י ס"ל, ולא אמרו סתם אבל הכא שאין גופין מוחלקין מודה לרבנן, אלא משמע דהיינו טעמייהו דרבנן, וגם מעיקר מימרא דר"י הכי משמע דלפרושי טעמייהו דרבנן קאתי, דאל"כ אליבא דמאן קאמר להך

משום דכרת הגורם לחיוב קרבן, נכתב לכולן יחד, וכ"מ לקמן ג' א' דלמ"ד לאוין מחלקין לחטאות פרכינן דא"צ קרא לאחיותו שהיא אחות אביו ואחות אמו, הרי דאף למעשה אחד א"צ קרא לחלק אם לאוין מחלקין, ולענין מלקות הרי לאוין מחלקין. שם אמר ר"י לכך יצאה כרת באחיותו לחלק, כלומר דבאחיותו הרי איכא כרת לחוד וממילא פשיטא דהיא חלוקה לחטאת, ודהא כל הנידון לומר שאין חייב אלא אחת הוא משום שנתאחדו בכרת וכמש"כ לעיל, וכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא, או משום היקש כדמסקינן.

שם ולר' יצחק לחלק מנא ליה, נראה דאף באחיותו צריך קרא לחלק, אע"ג דנתייחד כרת לאחיותו לחוד, מ"מ כיון דכרת באחיותו לאוריי אחי לדונה בכרת ולא במלקות חו אמרינן דלכך נכללה אחיותו בכרת דכל עריות, משום דגם היא אינה חלוקה לחטאת, דאם איתא דאחיותו חלוקה לחטאת חו איכא למילף לכולהו עריות דהא הוקשו כולן.

שם נפקא ליה מואל אשה כו' לחלק על כל אשה ואשה, הך דרשא היא דגופין מחלקין כמבואר לקמן ט' א', ואכתי לא ידעינן אי שמות מחלקין בשאין גופין מחולקין כגון צא על אחות אשתו פנויה וחזר וצא עליה לאחר שנתקדשה, דהכי אמרינן לקמן ט"ו א' מה לנדה שכן גופין מחלקין, הרי דגופין מחלקין עדיפא, והו"מ למימר דלכך יצאה כרת באחיותו, אלא דעדיפא מינה וקושטא קמשני, דמהא דיצאה כרת באחיותו שמעינן נמי לחייב אפילו במעשה אחד כגון אחיותו שהיא אחות אביו ואחות אמו, דכיון דכתיב כרת באחיותו לחוד ממילא פשיטא לן דחייב על אחיותו משום אחיותו אפילו היא גם אחות אביו, דומיא דכל חייבי לאוין דיש חורש תלם אחד וכמש"כ לעיל דכל שחלוקין בלאוין ודאי חלוקין במלקות וממילא אם חלוקין בכרת חלוקין בחטאת, והכי קאמר דאהני הא דיצאה כרת באחיותו לחייב על כל אחת ואחת בשאין גופין מחלקין וגם במעשה אחד, וניחא השתא דבאמת קיימא מימרא דר' יוחנן דילפינן לחלק מאחיותו כדהוי מפרשינן מעיקרא דכיון דאחיותו כתיב בה כרת לחוד פשיטא דחלוקה לחטאת ומינה ילפינן דהיקישא לכל עריות, אלא דהוי קשיא לן חיפ"ל מדין גופין מחולקין וע"ז שנינו דאינטריך

בשאין גופין מחולקין ואף במעשה אחד, ונמנא דבאמת ילפינן לחלק מאחיותו דיצאה ללמד על הכלל כולו שהן חלוקין לחטאות אע"פ שנכללו בחד כרת. שם לחלק על אחיותו שהיא אחות אביו כו', בתו' הקשו למה נקט הני דבאיסור ולא נקט אשת אחיו שהיא אשת אחי אביו כו', ובפשוטו י"ל דכיון דמאחיותו יליף ניחא ליה למינקט באחיותו ולמש"כ לעיל דלאו מיתורא דרשינן אלא דכיון דכתיב כרת באחיותו ממילא פשיטא שהיא חלוקה לחטאות דומיא דכל חייבי לאוין שהם חלוקין למלקות, א"כ ע"כ למינקט באחיותו דהא הכי קאמרינן דלכך יצאה כרת באחיותו לומר דאחיותו חלוקה לחטאת ומינה ילפינן לכל עריות דהיקש, ומינה קושטא הוא דאכתי איכא למיפריך למה נקט באחיותו שהיא אחות אביו לימני אחיותו שהיא אשת איש או נדה, דמשכחת לה דהיתר, וצוה י"ל כמירוך תו' דנקטו לרבותא דאע"ג דכולן שם אחות מ"מ חשיבי שמות מחלקין, א"כ צעי למינקט גוונא דבבת אחת חיילו כולהו דצוה לכו"ע איסור חל על איסור. (פ"ג סק"ט).

— ועי' מש"כ לקמן ט"ו א' ד"ה ובשטמ"ק.

י' ט"ו א' מה לה' נדות שכן גופין מחלקין אלא אמר קרא ערות אחיותו כו', יש לתמוה דא"כ איפרכא מתני', ונראה דשאלת ר"ע היתה באמת אם לדרוש כרת באחיותו לחלק באחיותו שהיא אחות אביו או לא, וע"ז השיבו לו דמסתברא למידרש לחלק כיון דחזינן דאפילו גופין מחלקין, ונהי דיש מקום לומר דגופין מחלקין עדיפא, אבל יש גם מקום לומר דשמות מחלקין עדיפא, הלכך שפיר השיבוהו ק"ו מגופין מחלקין למידרש דשמות נמי מחלקין, ואינטריך קרא דלא נימא דגופין עדיפא.

והנה בכלל שאלת ר"ע כל גווי דאיסור חל על איסור, כמבואר לעיל ב' ב' דאי לאו כרת באחיותו לא ידעינן אלא גופין מחלקין, וכמשנ"ת לעיל, והקדים התנא לשנות יש צא ציאה אחת וחייב עליה ו' חטאות אע"ג דעתיד היה לשנות שאלת ר"ע, לפי דרצה לסתום כפי קושטא דמילתא כמו שהשיבוהו לר"ע, ואח"כ שנה שאלת ר"ע הכוללת גם הך דיש צא ציאה אחת כו'.

ובשטמ"ק בשם הרא"ש תמה למה אינטריך קרא באחיותו והרי תנן יש צא ציאה אחת כו' ולא מנרכינן קרא ותירך דשאני הכא דהכל שם

דאיסור חל על איסור, ותימא דקרא לחלק לחטאות קאחי וכדפריך ג' א' לר' הושעיא דלאוין מחלקין כרת דאחותו למה לי, וכן אמרו מכות י"ד א' דילף מק"ו גופין מוחלקין, וכמו שהשיבו ר"ג ור"י במתניתין, ודיני איסור חל על איסור לאו מהכי ילפינן להו, ואפשר נמי דמסבירא קים להו לחז"ל.

(יא) ג' א' אר"א אר"ה כל מקום שאתה מוצא ב' לאוין וכרת אחד חלק חטאת כו' כרת דאחותו כו', תימא א"כ מאי מיבעיא להו לר"ע ור"ג ור"י לקמן ט"ו א' צבא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו אם חייב על כל אחת ואחת, פשיטא דחייב דהא לאוין מוחלקין כדפריך כרת דאחותו ל"ל, והיינו דלא אינטריך קרא לאחותו ואחות אביו, וז"ל דהנידון אם לאוין מחלקין לחטאות אינו נידון המוכרע בסבירא, דשפיר יש להסתפק בזה אם כונת התורה לאגדן לחטאת בזה שנכללו בכרת אחד, והיינו שנסתפק ר"ע אם לאוין מחלקין, וגם ר"ג ור"י לא הכריעו מסבירא אלא דכיון דאשכחן דגופין מחלקין ראוי לומר דגם שמות מחלקין וכדאמרי ק"ו, [ואע"ג דפרכוהו בגמרא היינו שאין צו הכרע לדון ק"ו, אבל שפיר י"ל דר"ג ור"י ס"ל מסבירא דטפי ראוי לומר שמות מחלקין מגופין מחלקין], ולכך הכריעו דלאוין מחלקין לחטאות, וממילא נשמע לכל מקום שיש שני לאוין וכרת אחד שהם חלוקין לחטאת, וסוגיא דלקמן דאמרינן דילפי מקרא דלא כר' הושעיא דלאוין מחלקין, דלדידיה לא צריך קרא אלא מהך ק"ו הכריעו דלאוין מחלקין לחטאת, ויתכן עוד דר"ה קבלה היתה בידו מתנאי, ובאמת פליגי אר"ג ור"י ור"ע.

(יב) סנהדרין נ"ד ב' תוד"ה הנרצע משום דדרשינן ואשה כו', ז"ע דגם בחייבי לאוין אמרינן קדושין ע"ז דגופין מחלקין אע"ג דלא מצינו קרא לזה, וכן באותו ואת בנו תנן בחולין פ"ב דשחטה ואח"כ שחט שני צניה חייב שתיס לכו"ע והיינו משום דגופין מחלקין כמו שאמרו שם בגמרא לסומכוס, והא דמזכירין קרא בשפחה חרופה כריתות ט' ב' ה"ט משום דהתם מביא על המזיד כשוגג, ואין העלמות מחלקין, הלכך ס"ד דאף גופין אין מחלקין, [ועי' תו' שם ד"ה והיא].

אחיה, וקשה טובא חדא דהא מצוהר לעיל ב' ב' צ' דכלא כרת דאחותו לא ידעינן אלא גופין מוחלקין, וא"כ באמת אינטריך האי קרא אף למתני' דלעיל יש צא ציאה אחת כו', וכן מצוהר צתו' שם שהקשו למה נקטו אחותו שהיא אחות אביו ולא נקטו אשת אחיו ואשת אחי אביו הרי דפשוט להו דהנך נמי מהך קרא נפקא, ועוד דאי הנידון דר"ע היה משום דכולן שם אחיה א"כ מה השיבוהו מנדה דגופין מוחלקין, הרי פשיטא דשמות מחלקין ולא נסתפק אלא דכולן שם אחיה ולא חשיבי שמות מוחלקין.

תוד"ה איכא ר"ג ור"י דעבדי הק"ו ס"ל דלא תליא מילתא אלא בשמות, ז"ע מאן תנא דפליג עלייהו אי אינהו ס"ל דשמות מוחלקין עדיף מגופין מוחלקין, ועוד דשאלו בגמרא כ"כ בפשיטות מה לה' נדות שכן גופין מוחלקין, ועוד דבמכות י"ד א' פרכינן ואידך נמי ק"ו פריכא הוא ואם אימת לימא דאיהו סבר כר"ג ור"י, ולמש"כ לעיל יתחא טעמייהו דר"ג ור"י.

תוד"ה לחייב אין להקשות מנ"ל לאוקמא צכהאי גוונא כו', לרצנן לעיל ב' ב' דנפקי מכת דאחותו ל"ק כלל, דלדידהו ה"פ דכיון דנתיחד כרת באחותו הרי היא חלוקה לכל מילי כמו לאוין דעלמא וכמש"כ לעיל, ופשיטא דחייב אפילו על אחותו שהיא אחות אביו, דפשיטא מילתא לגמרא מסבירא דחשיבי שמות מוחלקין אע"ג דכולן שם אחיה, ולאו צהכי איירי קרא, ואף לר"י שם דכרת דאחותו למעוטי מלקות קאחי ולדידיה ילפינן מיתורא דערות אחותו גלה לחייב על אחותו שהיא אחות אביו נמי ל"ק דשפיר י"ל דקים לגמרא מסבירא דכולן שם אחיה לאו מידי היא דמ"מ חשיבי שמות מוחלקין, וקרא לאורוי אחי דאף צמעשה אחת שמות מחלקין והדוגמא נקטו בגמ' לאשמועינן דכולן שם אחיה לאו מידי הוא, ולמה שחירטו תו' דקרא באחיה מיירי, אכתי איכא למיפריך דנוקמא באחותו שהיא אשת איש או נדה דלאו כולן שם אחיה, ודוחק לומר דכיון דמאחותו יליף מסבירא ליה דאחי לאורוי דכולן שם אחיה, ומיהו י"ל דצעי לאוקמא קרא באיסורין החלין צבת אחת ולא דכולל ומוסיף.

בא"ד אך קשה איסור כלל ומוסיף מנ"ל כו', מדצריהם משמע דקרא אחי לאורוי

(יג) כריתות ד' א' ת"ר ועשה אחת ועשה הנה לחייב על כל אחת ואחת כו', יש לעי' אי דרשא גמורה היא היכי ילפינן מינה תרתי דהעלמות מחלקין ותמחויין מחלקין, ועוד דבשבת ע' א' ילפינן מיניה לחילוק מלאכות בשבת ותולדות ושם משמעון, וכן לקמן י"ב ב' לאידך לישנא דפריך ליה ר"ז אמאי חייב שמים הא שם חלב אחד הוא לא השיבו אביי מקרא דועשה אחת כו' משמע דמסבירא הוא דהעלמות מחלקין, וכן למ"ד ידיעות מחלקות לכאורה לא איצטריך קרא להעלמות מחלקין, [אם לא לענין חצי שיעור אי יש ידיעה לחצי שיעור, [למש"כ לקמן י"ד ב' סק"ב דמדין ידיעה לכו"ע לא מהני לחצי שיעור רק מדין העלמות מחלקות], וזה לא מיתוקם קרא דועשה אחת ועשה הנה דאחי לרצוי חיוצי קרבן ולא למעוטין], וי"ע.

(יד) ט"ו א' ת"ר בא עליה וחזר ובה עליה כו' חייב על כל אחת ואחת דר"א, יש לעי' מהיכא יליף לה ר"א, ואי דרשא דועשה אחת ועשה הנה לעיל ד' א' דרשא גמורה היא, י"ל דר"א יליף מהאי קרא דמעשים מחלקים וכדיליף ר"י שם תמחויין מחלקין, ולרצה הרי להעלמות מחלקין לא איצטריך קרא לר"א דלא משכח"ל דליהוי העלמות מחולקין דמעשה אחת, ואף לר"י דדוקא בא"א לערב קאמר ר"א, וא"כ שפיר איצטריך אף לדידיה דהעלמות מחלקין בקצר וקצר, מ"מ י"ל דאף מעשים מחלקין יליף מהתם וכדיליף ר"י התם גם להעלמות וגם לתמחויין, ואי התם אסמכתא וכמו שנסתפקנו לעיל ד' א', אפשר דר"א מסבירא ס"ל דמעשים מחלקים.

ולכאורה לר"א לא איצטריך ואל אשה לחייב על כל אשה ואשה, וכן והיא שפחה לחייב על כל שפחה ושפחה, דהא אף בשפחה אחת ואשה אחת מחייב על כל ציאה וציאה, ועל כל כח וכת. ויש לעי' דא"כ אף לענין מלקות הדין כן לר"א דחייב על כל מעשה ומעשה דהא מדמינן להו חולין פ"ב ב' דאי חייב שתי חטאות בהעלם אחד חייב נמי ב' מלקיות בהתראה אחת, וא"כ ב' מעשים דר"א מחייב תרתי חטאות ה"ה דלוקה טובא, ותימא לפ"ו דא"כ היכי צעי לאוכוחי בחולין שם מהא דהזורע כלאים כלאים דקצר סומכוס האוכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד חייב שמים, ואמאי

ובעיקר קושיתם נראה דאין לומר דמכללינהו קרא ש"מ דאחי לאשמועינן שאין גופין מחלקין, דמה שנכללו בחד קרא מהני רק שאין בהן חומר של לאוין המחלקין, אבל ענין גופין המחלקין דהוא בכל לאו ולא, והיינו דחשיבא כל מעשה לחוד וכמו דהתראות והעלמות מחלקין, מהיכי תיתי נימא דכלאו זה לימא להך דינא, מה בכך שנכללו ביחד, ואדרבה איכא למימר דלכך לא הוצרך הכתוב לחלקן בלאוין כיון דכלא"ה הן גופין מוחלקין, וכ"כ הרמב"ן בהשגות לסה"מ שורש ט' דהא דאיצטריך קרא דואשה גרושה וגו' קדושין ע"ו ב' לחלק, היינו בגוף אחד אי איסור חל על איסור, אבל בשני גופין לא איצטריך, אע"ג דהתם נכללו בחד קרא ולית לן לאוין לחלק, הרי דאף שנכללו בחד קרא פשוט דגופין מחלקין, וכן ציו"ט דאמרין פסחים מ"ח דאין חילוק מלאכות ציו"ט, מ"מ אי משכחת לה גופין מחלקין ציו"ט היה דינא לחלק, ואין להקשות מי גרע חילוק שבין כותב לבונה מחילוק גופין, לאו קושיא היא דכותב ובונה כולן חילול יו"ט הן ודמי לשוחט ה' זבחים בחוץ דלא חשיבי גופין מוחלקין וכמש"כ לעיל סק"ו, אבל גופין המחלקין [בזמן שהגופין גורמין לאיסור וכמש"כ לעיל שם] כגון אי ימים טובים כגופין דמיין שפיר חשיבי לחלק, אבל בשטמ"ק כריתות ט"ו א' כתב לתרץ קושית תו' דכיון שהם שני דברים ונכללו בחד קרא לאורויי אחי שאין גופין מחלקין, וכיו"ב כתב מרן זללה"ה דסימן ל"ז סק"ב ע"ש, וי"ע.

ואפשר דכיון דכללה תורה נרבע לזכר ולצהמה בלשון לא יהיה קדש לא חשיב איסור פרטי על כל מעשה ומעשה אלא חשיב איסור כללי על מעשים מתועבים, וצ"ה"ג אין גופין מחלקין כמש"כ לעיל סק"ו בשוחט ה' זבחים בחוץ דכיון דאין הגופין גורמים את העצירה אף שהעצירה נעשית על ידם אין הגופין מחלקין, ואפשר דגם בלאו דלא תהיה קדשה אין הגופין מחלקין ואם נבעלה להרצה בזנות אינה לוקה אלא אחת, [אי אחת לוקה אף באינה מיוחדת עי' רמב"ם ריש ה' אישות], וי"ע צ"ה, וצ"ה על הזכר והציא זכר עליו יתכן לומר כדעת הרמב"ם דבחד גבירא לא חשיב גופין מחולקין אף צ"ה"ג, וי"ע.

אחת ועשה הנה, י"ל שאינו אלא לענין קרבן, וי"ע
בכ"ז.

שם אלא אימא הואיל וגופין מוחלקין, אפשר דאינו
מגיה הצריכתא, והא דהואיל והוא גרס להס
הוא סברא בגופין מוחלקין, כדחנן לקמן ט"ז א'
דכיון שגם היא מזהרת עליו לכך גופין מחלקין.
(טו) י"ב ב' אלמא לא שנה לקולא ול"ש לחומרא
קאמר ר"י כו', בחילוק גופין
פשיטא לקמן ט"ז ב' דאף לקולא מחלקין והעושה
חצי מלאכה בשבת זו וחצי בשבת הבאה בשגגת
מלאכות, פטור, אי שבתות כגופין, והנידון
בתמחויין לפי דתמחויין לא אלימי כולי האי כמו
גופין, ואפשר דלקולא אינן מחלקין, ועיקר הנידון
משום שחלוקין לחטאות ואינן מצטרפין לחייב קרבן
אחד כדאמר שבת ע"א א', והא דפרכינן התם
אזירוף דשגגת שבת ושגגת מלאכות מתמחויין,
היינו רק אכללא דכיל ליה דכל שחלוקין לחטאות
אין מצטרפין, אבל בעיקר הדין שפיר י"ל דשגגת
שבת ושגגת מלאכות דמיין לגופין מוחלקין דלכו"ע
מחלקין לקולא, דעדיפי מתמחויין.

ונראה דצמעילה דהתם עיקר הדין דתמחויין
מחלקין ומהתם יליף ר' יהושע לשאר
איסורים כדחנן ט"ז ב', [ונראה דהיתה לחז"ל שום
דרשא צוה צמעילה דתמחויין מחלקין, דמסברא לא
היו מחדשין כן רק צמעילה משום דמהנה כנהנה
וכו' דאר"ע שם צמעה], לכו"ע אין תמחויין
מחלקין לקולא דהא חנן מעילה כ' א' אכילתו
והנאת חצירו מצטרפין ושם י"ח ב' מרבינן לה
מקרא אפי' מכאן ועד ג' שנים, ואין לך תמחויין
מחולקין יותר מזה שהוא אוכל תמחוי ומהנה
לחצירו בדבר אחר, ולא אשכחן דר' יהושע פליג
בזה, וגם קיי"ל כר"י צמעילה כמש"פ הרמב"ם
בפ"ט משגגות ה"ט, וגם פסק למתני' בפ"ה מה'
מעילה ה"ג, [ותנן נמי מעילה ט"ו א' קדשי מזבח
מצטרפין זע"ז למעילה וזבחים כתמחויין כדחנן ט"ז
ב', ומיהו ההיא מתני' ע"כ דלא כר"י דקתני נמי
דמצטרפין לפיגול נותר וטמא, אבל אגן קיי"ל
כההיא מתני' אף דקיי"ל כר"י צמעילה], ולכאורה
טעמא דעי כיון דהא דתמחויין מחלקין לקולא הוא
משום דחלוקין לחטאות אינם מצטרפים לחייב קרבן
אחד א"כ גם צמעילה כיון שתמחויין מחלקין לשני
אשמות דין הוא שלא יצטרפו לאשם אחד, וי"ל

לא מוקי לה כר"א, ומיהו י"ל דרב יוסף הוא
דדייק התם הכי ולשיטתיה אזיל דבאפשר לערב גם
לר"א אינו חייב אלא אחת, אבל קשה דמשמע
דמתני' דנזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב
אלא אחת ליכא דפליג עלה, ובכמה דוכתי שאלו
פשיטא דבחדא התראה אינו חייב אלא אחת
(קדושין ע"ז ב' מכות כ' ב') ואם אימא הרי לביצה
ר"א פליג, ועוד קשה דלא משתמיט בשום דוכתא
דלר"א הבא ביאה אסורה לוקה טובא על כל כח
וכח, ורק בחטאת אמרו כן יצמות ל"ד א', [וק"ק
בחטאת נמי מי ידע כמה כחות הוי דלידע כמה
חטאות לייתי, וא"כ כל חייב חטאת מחמת ביאה
יצטרך למייתי נמי אשם תלוי ול"מ כן, וי"ע].

ואפשר דדוקא בשוגג לענין חטאת ס"ל לר"א
דמעשים מחלקין, דבשוגג כל חטא חשוב
לעצמו, והרי אי ידיעות מחלקות מביא על כל אחת
ואחת אע"פ שאכל בהעלם אחד, ואף צמעה אחד
ידיעות מחלקות כגון קצר צבת אחת שתי גרוגרות
ונודע וחזר ונודע, [עי' תו' שבת ז' א' ד"ה
המוציא, ונראה דלפי מה שמצא ר"י צירושלמי תו'
לא מחלקינן בין כלי לאוכל דחילוק דחוק הוא ורק
מחמת הכרח הקושיא חידשו ר"ת], הרי דכל חטא
ראוי להחשב לעצמו, וס"ל לר"א דאף מעשים
מחולקים חשובים לחלק, אבל צמוד לענין מלקות
כיון דסו"ס החטא השני אין בו כ"כ אפקירותא
כמו צראשון שפיר סגי במלקות אחת, [ואפשר
דבאמת החטא השני כשלעצמו אינו ראוי למלקות
כיון שאין בו אפקירותא כ"כ עי' לעיל י"ד ב'
סק"ה, משא"כ בשוגג דגם השני צר חטאת כמש"כ
שם], ולפ"ז ניחא דשפיר איצטריך קרא דואל אשה
לחייב מלקות בגופין מוחלקין אף לר"א, וכן קרא
דוהיא שפחה לחייב על כל שפחה ושפחה קרבן
צמוד, דמודי שאני, ואין מעשים מחלקים צו אלא
גופין, והא דמדמינן להו בחולין שם היינו משום
דסומכוס לענין מלקות איירי, ואף צוה צמעה
אחת מיחייב תרתי מלקות, וא"כ כש"כ בשוגג לענין
קרבן דראוי לחייב על כל אחת ואחת, והא דלענין
גופין מוחלקין מדמינן מלקות וקרבן, י"ל כמש"כ
דהאי קרא דגופין מחלקין אף צמוד לענין מלקות
הוא וממילא שוין צוה שוגג ומזיד, אבל מעשים
מחלקים דס"ל לר"א מסברא או מקרא דועשה

דשאי מעילה דרבי רחמנא תמעול מעל כדדרשין לה מעילה י"ח ב', ולא ילפינן מינה לשאר איסורים לפי דמעילה הוא ענין גזל ממון ולגבי הנגזל ודאי ראוי לזרף אף תמחויין מחולקים, וכיון שנתחייב להשיב חייב קרבן מעילה, וגם ראוי להטריף הא דבאמת מעילה חמורה טפי כדאר"ע ט"ו ב' ונהי דר"י לא ס"ל לחלק בכך בעיקר הדין דתמחויין מחלקין לחומרא, אבל בחומרא דאין תמחויין מחלקין לקולא דאיכא סברא לפלוגי משום דממונא הוא שפיר מודה ר"י דלא ילפינן ממעילה, [ועי' לקמן ס"ק י"ח לענין יוהכ"פ].

וגראה דאף גופין אין מחלקין במעילה לקולא, שו"ר שכ"ה צרמז"ן שזועות כ"ב א' ע"ש.

נראה דכי היכי דגופין ותמחויין מחלקין לענין קרבן לחומרא ולקולא, ה"נ צמוד לענין מיטה ומלקות נמי מחלקין בין לקולא בין לחומרא, (בגופין לחומרא מבואר קדושין ע"ז וחולין פ"ב).

טו) שם איבעיא להו קצר וקצר מה לי אמר ר"א כו', יש לעי' אכל ואכל מה לי אמר ר"א, בין בכדי אכילת פרס בין לאחר אכילת פרס, (ועי' רש"א שבת ז"ג ב').

נראה דלא שייך לשאול לר"א דנימא דמעשים מחלקים לקולא ולא יטריפו קצירה וקצירה לכגורגרת וכן כותב וכותב, [עי' לקמן י"ז א' דר"א מחייב הכותב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת אחרת], דכל כמה שלא עשה מלאכה כשיעור פשיטא שאין לומר דמעשים מחלקים, ורק בעשה שיעור מלאכה ואח"כ חוזר ועושה במעשה אחרת ס"ל לר"א דמעשים מחלקים, הגע עזמך אם נימא דבאכל ואכל נמי ס"ל לר"א מעשים מחלקים האם לא יתחייב האוכל כוית בכא"פ דנימא מעשים מחלקים על כל משהו ומשהו שאכל בפ"ע, (ועי' ריטב"א שבת ע"א א').

דהוי שמות מוחלקין, הא לא"ה אף לר"א אינו חייב אלא אחת, ועי' בתו' שבת ז' א' ד"ה המוילא. (יו) ט"ו ב' ועוד שאלו ר"ע השוחט ה' זבחים בחוץ כו', קמיבעיא ליה אי זבחים כגופין דמי או לא, [עי' לעיל י"ד ב' סק"ז כתבנו מ"ש זבחים מאותו ואת בנו דלכו"ע השוחט שמי בנותיה חייב שמים], ופשיטא ליה ר' יהושע דאי תמחויין מחלקין כש"כ זבחים, דקים ליה בסברא דחילוק זבחים לענין השוחט בחוץ עדיף מחילוק תמחויין ואף ר"ע לא פליג אלא משום דסבירא ליה אין תמחויין מחלקין, [ורק לר"ש ס"ל דתמחויין עדיפי שכן נהנה הנאות חלוקות], ונראה דדוקא בשוחט קמיבעיא ליה לר"ע משום דכל שחיטת זבח ראוי להקרא גוף בפ"ע כדאשכחן באתו ואת בנו, אבל המקטיר חמש זיתים מחמש זבחים בחוץ פשיטא ליה דאינו חייב אלא אחת, דכיון שלא עשה מעשה בכל גוף הבהמה ובחיותה לא חשיב גופין מוחלקין, וכמו באוכל חמש זיתים נבילה מחמש נבילות [אלא דבזה שייך לדון משום תמחויין כדאר"ש, אבל לא מדין גופין], עי' מש"כ לעיל שם, וראיה לזה דהא מסקינן שבת ע"א א' ולעיל י"ב ב' דכל שחלוקין לחטאת אין מטריפין ואף לקולא תמחויין מחלקין, וא"כ דין הוא שלא יטריפו אימורי שני זבחים לכוית בחוץ, אי זבחים מחלקין לענין הקטרה בחוץ, ואין חנן חמשה דברים בעולה מטריפין, ומנחה ועולה שני זבחים נינהו, ולא מסתבר שנסתפק בזה ר"ע, שו"ר בתו' זבחים ק"ט א' ד"ה עולה דאמנם אין מטריפין לענין חוץ וכש"כ שני זבחים, ועי' מש"כ בזה במעילה ט"ו ב'.

שם מה לאוכל שכן נהנה, נראה דאית לן למימר דר"ע לא פליג בזה דאוכל עדיף משוחט, ולר' יהושע כש"כ דאוכל נותר מה' זבחים חייב על כל אחת ואחת, אלא דס"ל דאף השוחט ה' זבחים איכא למילף מתמחויין, דגם לענין שחיטה חשיבי בהמות כגופין מוחלקין, כמו תמחויין באכילה, א"נ ר"ע ס"ל דשוחט ואוכל כי הדדי נינהו, אבל אין לחדש דר"ע ס"ל דשוחט ה' זבחים עדיף מאוכל נותר מה' זבחים וזוה אף לר' יהושע אינו חייב אלא אחת דה' זבחים גריעי מה' תמחויין, דלמעוטי בפלוגתא עדיף.

שם חמשה זבחים דגופין מוחלקין לא כש"כ, נראה דאין הטעם משום שחלוקין בטעמם שאין

דגראה דאף גופין אין מחלקין במעילה לקולא, שו"ר שכ"ה צרמז"ן שזועות כ"ב א' ע"ש.

נראה דכי היכי דגופין ותמחויין מחלקין לענין קרבן לחומרא ולקולא, ה"נ צמוד לענין מיטה ומלקות נמי מחלקין בין לקולא בין לחומרא, (בגופין לחומרא מבואר קדושין ע"ז וחולין פ"ב).

נראה דלא שייך לשאול לר"א דנימא דמעשים מחלקים לקולא ולא יטריפו קצירה וקצירה לכגורגרת וכן כותב וכותב, [עי' לקמן י"ז א' דר"א מחייב הכותב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת אחרת], דכל כמה שלא עשה מלאכה כשיעור פשיטא שאין לומר דמעשים מחלקים, ורק בעשה שיעור מלאכה ואח"כ חוזר ועושה במעשה אחרת ס"ל לר"א דמעשים מחלקים, הגע עזמך אם נימא דבאכל ואכל נמי ס"ל לר"א מעשים מחלקים האם לא יתחייב האוכל כוית בכא"פ דנימא מעשים מחלקים על כל משהו ומשהו שאכל בפ"ע, (ועי' ריטב"א שבת ע"א א').

שם ה"ע דלית המודלית כו', פרש"י שאין ענבים בגפן, וע"כ כן דאל"ה אין כאן תולדה ולא מיחייב תרתי, דכולה קוצר הוא כדאמר שבת ע"ג ב', וברש"א שבת ז"ג ב' כתב דלר"א הקוצר ענבים ותאנים בקצירה אחת חייב שמים לר"א דכל מין חשוב לחלק ונסתייע לזה מסוגיין, והוא חימא דהא הכא משום דמחייב אתולדה במקום אז הוא

הפיגולין מטטרפין, ואילו לר' יהושע תמחויין מחלקין לקולא כדמסיק שבת ע"א א' דכל שחלוקין לחטאות אין מטטרפין, (ועי' מעילה שם צברייתא דעולה ואימורים דמוקמינן לה כר' יהושע, ומתפרש דמטטרפין רק לזרוק את הדם, עי"ש ובזבחים ק"ט א'), ועוד דחילוק חטאות וחילוק מלקות כי הדדי נינהו כמבואר חולין פ"ב ב', וכן קדושין ע"ז ב' דגופין מחלקין לענין מלקות, וא"כ לר"י תמחויין מחלקין לענין מלקות, בין לקולא בין לחומרא, ולעיל ד' ב' אמרינן דדם השרץ ובשרו מטטרפין לאכילה, אע"ג דדם ובשר ודאי תמחויין מחולקין הם ק"ו מחמש תמחויין שבתא דאמרינן ט"ז א', וכן ה' א' בלחם וקלי וקרמל פשוט לגמרא דאין לו ללקות אלא אחת אף שהם תמחויין מחולקין, וכן בנא ומבשל זג וחרצן פסחים מ"א לא הזכירו לחלק משום תמחויין, וכן חולין ק"ג א' בשתי זהמות לא חייבו שמים אלא משום שמות מחולקין, וכן בסוגיין ט"ו ב' ר' יוסי בר"י וראב"ש נמי ס"ל כר"ע דאין זבחים מחלקים, והו"ל ר' יהושע יחיד במקום רבים.

ומיהו צמעילה קי"ל תמחויין מחלקין כמש"פ הרמב"ם בפרק ט' משגגות, דלא נמלא חולק על ר' יהושע בזה, [ומיהו דוקא לחומרא אבל לקולא אין תמחויין מחלקין צמעילה וכמש"כ ס"ק ט"ו].

וביום הכפורים דתנן יומא ע"ד ב' דכל האוכלין מטטרפין לככותבת, יש להסתפק אי מודה זה ר' יהושע, דאע"ג דהתם אכילה לא כתיבא ומשום יתובי דעתא הוא, מ"מ הא אשכחן אף צמעילה דתמחויין מחלקין אע"ג דהתם האיסור הנאה, ויש להציא ראיה דר"ל גופיה דאיהו דאמר תרי לישני י"ב ב' אי תמחויין מחלקין לקולא לר"י, איהו מוקי לסיפא דהך מתניתין דכל האוכלין מטטרפין כר' יהושע צימא פ"א א' דקמני סיפא דאוכל ושותה אין מטטרפין, ומשמע ודאי דהך רישא נמי איהו קמני לה, ואפשר דיוהכ"פ צמעילה ולחומרא תמחויין מחלקין זו ולא לקולא דכיון דמשום יתובי דעתא הוא אין סברא שיחלק לקולא, וכן נראה.

(ט) שבת ע' א' מ"ש רישא ומ"ש סיפא כו' התם חדא שגגה כו', לכאורה משמע דמסברא אמרינן הכי דכיון דליכא אלא חדא

זהמה דומה לחצירתה, דשינוי קל הוא ושינוי כזה בתמחויין נראה דלא חשיב תמחויין מחולקין, דגרע אפי' משינוי תמחויין שבתא, אלא עכ"פ הדבר שהוא אוכל מחמש זהמות חשוב הוא לחלק כעין גופין מחלקין, ובזירוף שינוי הטעם קצת, עדיף חילוק זה מחילוק תמחויין.

שם קיבלה ר' יהושע כו', יש לעי' תיפשוט ליה מדר"ל לעיל י"ב ב' דמוקי למתני' כר' יהושע ולא אשכחנא פירוקא אחרינא למתני' וש"מ דלא קיבלה, וי"ל דאיכא לאוקמי דאשמועינן דלא אמרינן תמחויין מחלקין לא לקולא ולא לחומרא ולאפוקי מר' יהושע וכמש"כ תו' שבת ע"א א', ואכתי קשה דלעיל ד' ב' מוקי ר"ל לצרייתא דחלב וחלב כר' יהושע, וליכא התם אוקימתא אחרייתא, וש"מ דלא קיבלה, ואפשר דהתם נמי אפשר לאוקמי כר' יהודה ור' ישמעאל אלא דמדברי אמוראים דמודו לענין קרבן איפריך התם, ושמא לא רצה לפשוט מדברי האמוראים.

ואפשר דאיכא לאוקמי כל הני קודם שהשיב לו ר"ע, ולפ"ז ניחא נמי הא דמסקינן בסוגיין אפי' תימא ר"ע והאי תנא סבר כו', ורהיטת לשון הגמרא משמע דלפ"ז לא נפשטה צעיין כלל אע"ג דודאי אשכחנא צברייתא דזבחים מחלקין והיינו כר' יהושע וכמש"כ רש"י ותו' וש"מ דלא קיבלה, [וכל שמצינו תנא שסובר תמחויין מחלקין ע"כ ר' יהושע הוא, אף דצרייתא סתמא נשנית], אבל למש"כ ניחא דבאמת לא נפשטה צעיין כלל דאיכא למימר קודם חזרה נשנית הא דזבחים מחלקין, ורק אי אשכחן דקיבלה אז נפשטה צעיין (יח) הרמב"ם רפ"ו משגגות פסק שאין תמחויין מחלקין, ותמה בכ"מ הא אין הלכה כחלמיד במקום הרב ור"ע תלמידה דר"י הוא, וכתב לתרץ משום שסתק כשהשיבו ר"ע, ובלח"מ כתב משום דאיבעיא בגמ' שמא קיבלה ר' יהושע, וצ"ע מה הוצרכו לזה הא צפשוטו ניחא דסוגיין דעלמא בדוכתי טובא שאין תמחויין מחלקין, וכדתינא לעיל ד' א' דאוכל חלב שור וכשז ועו אינו חייב אלא אחת לחכמים ואף ר' ישמעאל מודה לענין קרבן, אע"ג דמבואר בסוגיין ט"ו ב' דזהמות חלוקות עדיף מתמחויין, ותנן נמי צמעילה ט"ו א' קדשי מזבח מטטרפין זה עם זה לא חייב עליהם משום פיגול נותר וטמא, ושם ב' כל

ובעובד ע"ז נמי דאמרינן צריש כריתות דצשגגת ע"ז אינו חייב אלא אחת וצשגגת מלאכות חייב עכאו"א, וכ"פ הרמב"ם רפ"ז משגגות, היינו ג"כ משום דליכא אלא חד כרת, [מקרא דכי דבר וגו' בזה, כמש"פ רש"י במשנה ריש כריתות], ולכך אף דילפינן דהו חילוק מלאכות בסנהדרין ס"ב א' מ"מ צשגגת ע"ז אינו חייב אלא אחת. — [בהא דילפינן התם מהשתחואה לחלק יש לדקדק למ"ד דלאוין חלוקים וחד כרת אינן מחלקין לחטאת עי' כריתות ז' ב' ג' א', א"כ השתחואה נהי שנתחלקה בלאו אצל לא נתחלקה בכרת ומהיכי תיתי נילף מינה לחלק לחטאת, והרי כל עריות חלוקין בלאוין ואי לאו כרת דאחיות לא הוי ידעינן דהו לחלק בחטאות, וי"ל דשאני השתחואה דהיתה בכלל כל עבודות לאזהרה, וינאח מן הכלל ללמד, ושפיר אמרינן ללמד חילוק חטאות ינאח, משא"כ לאוין דעריות אין שום לאו כלול בלאו אחר ולא היה בכלל וינאח ממנו, לכך לא ילפינן מיני' מידי].

מן האמור יש ללמוד דדוקא בחילוק חטאות הבא מחמת חילוק לאוין [שחידשה תורה כן גם צשגגת אף דליכא לאוין חלוקין] בזה מחלקין בין העלם שבת להעלם מלאכות, אצל בשאר חילוק חטאות כגון מה שידיעות מחלקות או גופין מחלקין בזה אין שייך לחלק בין העלם שבת להעלם מלאכות, ולעולם מחלקות, דדוקא החומר שחידשה תורה לחלק בחטאות מפרשין שלא נחדש בהעלם שבת אצל חילוק גופין וידיעות שאינו מחמת חומר הלאוין אלא דחשיב כמעשה בפ"ע ובאותו הלאו ג"כ חייב שמים בזה אין לחלק בין העלם מלאכות להעלם שבת, תדע דודאי הסבור שנדה מותרת ובא על חמש נדות חייב חמש חטאות ולא אמרינן דהוי שגגה אחת, ומה בין זה להעלם שבת אידי ואידי חד שגגה היא, וחד לאו.

ואכתתי פש גבן לצרורי הא דמבואר בסוגיא כריתות ט"ז דאף אי שצתות כגופין דמו מ"מ בהעלם שבת וזדון מלאכות אינו חייב אלא אחת אי ימים שצינתיים אין חסובין ידיעה לחלק, הרי מבואר דאף גופין אין מחלקין בהעלם שבת, ובפשוטו משמע דאף בשהיו שתי סבות להעלם השצתות כגון ששכח צשגגת זו שהוא שבת ואח"כ נזכר ושכח שעשה מלאכה, וצשגגת הצאה שוב שכח שהוא שבת נמי אין שצתות כגופין לגבי, ורק

שגגה א"א לחייב אלא קרבן אחד, ולפ"ז הדין נותן ציום הכפורים ששכח שהיום יו"כ ואכל ועשה מלאכה דלא לחייב אלא אחת דחדא שגגה היא, וכן צשחט והעלה זבח בחוץ בהעלם שזה קרבן, נמי לא לחייב אלא אחת דחדא שגגה היא, ולא משמע כן, וכ"ה ברמב"ם פ"א משגגות ה"ה, ובכריתות רפ"ק מוקמינן למתני' דהתם צשגגת שבת ולכך לא חשיב שבת אלא חדא, ודומיא דהכי יש לפרש נמי הא דהאוכל ועושה מלאכה ציום הכפורים דנמי צשגגת יום הכפורים חיירי, [וכדמוקמינן התם נמי ע"ז צשגגת ע"ז ולא צשגגת מלאכה], ומ"מ מני להו ברתת, וציות דאי איכא חילוק מלאכות ציום הכפורים [עי' שעה"מ בזה] שמו"י וצטו"א פ"ק דמגילה שנסתפקו בזה] ע"כ לאוקמי צשגגת יום הכפורים, דאל"ה הו"ל למיחשב כל המלאכות ציום הכפורים כדפרכינן אשבת, הרי דאף צשגגת יום הכפורים חייב אכילה לחוד ואמלאכה לחוד אע"ג דחדא שגגה היא, (וכן נמי קתני התם השוחט והמעלה בחוץ ואית לן נמי לאוקמי אף בהעלם זבח).

לכך נראה דדוקא צהני שנכללו בחד כרת אלא שלמדנו בהם לחלק מקראי, בזה אמרינן דלהכי בליניהו קרא דהיכא דנעשו בחד שגגה לא מיחייב אלא חדא, או דקיס להו לחז"ל כן מסבירא, או דילפינן הנה שהיא אחת, ואע"ג דשמואל לא משמע ליה היינו למילף מהכא חילוק מלאכות, אצל לבתר דילפינן חילוק מלאכות מקראי אחרני תו אפשר דאף שמואל מודה דדרשין הנה שהיא אחת לשגגת שבת דאינו חייב אלא אחת כיון דחדא שגגה היא, [ויותר נראה דמסבירא הוא, דהא גם צע"ז אמרינן כן ריש כריתות והתם ליכא למידרש מהנה כדאמר סנהדרין ס"ב א', ומיהו י"ל דבתר דידעינן מהנה לשאר איסורים מקיימינן כן מסבירא גם צע"ז, ובאמת צשגגת לחוד היה אפשר לומר דדרשין מושמרו שמירה לכל שבת, ולא מיתוקמא אלא בהעלם שבת, אצל א"כ צע"ז מנלן], אצל איסורים שנתייחד לכל אחד כרת לחוד פשיטא דחייב עכאו"א אפילו בחד שגגה, ולכך האוכל ועושה מלאכה ציום הכפורים צשגגת יום הכפורים, וכן השוחט ומעלה בחוץ בהעלם שזה קדשים, חייב עכאו"א, דבכל חד איכא כרת לחוד ולא נתייחדו בחד כרת.

ובנדה פשיטא דגופין מחלקין דילפינן מואל אשה כדאמר ט' א', וכן נמי פשיטא דימים שזינתים הויא ידיעה לחלק כדמוכחא מתני', ונראה שזה נלמד מהא דגופין מחלקין וקיס להו לחז"ל מסבירא דימים שזינתים מחלקין באשה אחת כמו חילוק הגופין, דסברת גופין מחלקין היא שראוי לחשוב מעשה זו כדבר בפני עצמו ואינה נטפלת לראשונה דמעשה חשובה כחללת מעשה דמי, וה"נ בנדה שטבלה חשיבא מעשה מחודשת כשחזרה לנדוטה והויא שגגה בפני עצמה, וכן נמי הבא על אשת איש ונתגרשה וחזרה ונתקדשה וחזר וזא עליה נמי חייב שמים דימים שזינתים הוויין ידיעה לחלק, וזוהי ניחא נמי הא דאמר בהמה תוכיח אע"ג דלר"ח הנידון דימים שזינתים אי הוויין ידיעה לחלק ולא משכח"ל צבהמה, וכבר תמיהו כן בשטמ"ק, אבל למש"כ דמהא דגופין מחלקין שמעינן נמי דימים שזינתים מחלקין א"כ שפיר אמרינן דבהמה תוכיח דגופין מחלקין זה וכו' שיתבאר.

ולרבה פשיטא לר"ע דימים שזינתים הוויין ידיעה לחלק, [וענין זה של חילוק ימים הוא נמי כעין חילוק גופין דעיקרו דראוי לחשוב המעשה כחללת מעשה ולא כהמשך הראשונה, וכו' שכתבנו], אע"ג דלענין גופין מחלקין לא נפקא ליה לר"ע מנדה כדפריך ליה דשאיני נדה שהיא מוזהרת עליו, מ"מ קיס ליה מסבירא דימים שזינתים בשבת ראויים הם לחלק כמו ימים שזינתים בנדה, ואפשר גם דעדיפי, וטעמא דמילתא דשבת יש בה תולדות הרבה ומיתות הרבה וחשובה היא לחשוב כל שגגת שבת כדבר בפני עצמו, ויתכן נמי דמקרא דשמירה לכל שבת נפקא ליה דימים שזינתים מחלקין עי' לקמן ס"ק כ"א, אבל בשגגת מלאכות מספקא ליה אם חשובין השבתות לחייב על כל אור"א, והנה כמה חילוקים יש בין שבתות לגופין, דגופין שניהם משותפים במעשה וחשיבא כל מעשה כמעשה אחרת ע"י חילוק הגופין, ועוד דגופין חשיבי טפי מחולקין מחילוק ימים, וימים פשיטא דלאו כגופין נינהו, וכל הנידון דחשיבות השבת תגרום לחלק לתת חשיבות מיוחדת לכל שבת ושבת, ועוד דהיא מוזהרת עליו והיא לא שייכא במעשה הראשון כלל, (עי' לעיל ט"ו א' הוואל והוא גרס להן), ובגלל כל החילוקים האלו מספקא

משום ימים שזינתים הוא דאיכא למידן, ונריך לומר דהא דשבתות כגופין אינו משום דימים מחולקין כגופין מחולקים, וגם אין השבת משתתף בפעולת העצירה דנימא דמשום זה יחשב כל שבת לעצמו, כמו בעריות דהגופין משתתפין במעשה העצירה ובגלל זה חשוב כל גוף עצירה בפ"ע, וכן באותו ואת בנו, אלא הא דשבתות כגופין הוא משום דחשיבות השבת קובעתו בפ"ע, וזה לא שייך אלא כשיודע שהוא שבת דאז חשוב הוא לעצמו ומחייבין ליה על שגגתו בפ"ע, אבל כשאינו יודע שהוא שבת אין כאן חשיבות גופין לחלקו בפ"ע, [דעיקר ענין גופין מחלקין היינו לפי דבעצירה שניה יש נד קולא כאילו היא המשך העצירה ולכך נפטרת במלקות הראשונה או בחטאת הראשונה וכמש"כ לעיל סק"ה, ובגופין מחלקין חשיבין לעצירה שניה כחללת עצירה, שחילוק הגופין מחייב לאדם להתבונן כחללת מעשה, וה"נ בשבתות אמרינן דשבת אחרת בגלל חשיבות השבת חשובה לחייב כחללת חטא, ובשגגת שבת לא שייך טעם זה, (אבל כשאנו יודע שגדה אסורה וזא על חמש נדות, הרי כל נדה חשובה לעצמה בין אם היא אסורה או מותרת דגופין מחלקין היא, וגם היא משתתפת במעשה העצירה וחשיבי גם המעשים מחולקים בחילוק הגופות)], וז"ע, ועי' צפרש"י כריתות שם, וצרש"ש שם, ועי' לקמן סק"כ כ"ד.

ולא אמור לרבה אליבא דר"א כריתות ט"ו א' דצקצק וקצר חייב שמים, ה"ה בהעלם שבת נמי חייב שמים, דכגופין מחלקין דמי, ואין חילוק לר"א בין העלם שבת להעלם מלאכות אלא בעשה שתי מלאכות בבת אחת, דבהעלם מלאכות חייב שמים דשמות מחלקין וכדאמר שם בחולדה במקום אב, ובהעלם שבת אינו חייב אלא אחת.

(כ) ט"ז א' מתני' אמר ר"ע שאלתי כו', נראה הדברים דהא פשיטא דכל דבר החשוב לחלק גבי נדה מחלק גם בשבת, והרי מצינו גם בחייבי לאוין דגופין מחלקין וכש"כ בשבת, וכן נמי אי ימים שזינתים מחלקין גבי נדה מחלקין גם גבי שבת, אלא דהנידון הוא דאין דומה חילוק הגופין דגבי נדה לחילוק השבתות, וכן חילוק דימים שזינתים בנדה לחילוק דימים שזינתים בשבת, והיינו דקמיבעיא ליה.

לאוקמה כר"א, וע"כ דר"ע קיבל מר"א לענין
בהמה ולא קיבל לענין שבת, ורצה רק הכריח
לענין שבת לא קיבלה ודוחק.

ולרב חסדא פשיטא ליה לר"ע דשבתות כגופין
כלומר דצגגת מלאכות חשוב כל שבת
לעצמו דכיון שידע שהוא שבת חשוב הוא לחלק,
ואע"ג דליכא למילף מנדה דשאיני התם שהיא
מוזהרת עליו מ"מ פשיטא ליה מסברא דחומרא
דשבת חשוב לחלק, וקמיציעא ליה רק בהעלם שבת
אי ימים שצנינים חשובין ידיעה לחלק, כלומר אי
ידיעה זו חשובה לחשוב כל שבת כשגגה חדשה,
ובנדה פשיטא דימים שצנינים חשובין לחלק שזה
כמו גופין מוחלקין, וקאמר ר"א דשבת כיון
שחומר טפי כש"כ דימים שצנינים חשובין לחלק,
ור"ע השיב דשאיני נדה שהיא מוזהרת עליו, ואע"ג
דימים שצנינים דמחלקין בנדה ילפינן מהא דגופין
מחלקין זה, ואם כן בשבת נמי דשבתות כגופין
נילף מינה לימים שצנינים, ז"ל דשבתות אי כגופין
דמו היינו משום דחשיבותן וחומרותן גורמת להן,
ולכא למילף מזה להעלם שבת, משא"כ בנדה
דהגופין מחלקין בעצמותן (ואף בשנעלם ממנו
שהם גופין מוחלקין כגון דסבור על שניהם שהן
אשתו הטוהרה) אף ימים שצנינים חשובין לחלק,
והיינו דבעי ר"א למילף מחילוק גופין דנדה לימים
שצנינים דשבת, אלא דמדנקט לק"ו בפשוטו מנדה
משמע לגמרא דימים שצנינים מימים שצנינים יליף
והיינו דהקשו נדה מאי ימים שצנינים איכא,
ופירשו לה, והשיב ר"ע דחילוק גופין דנדה יש
בו מעליותא שהיא מוזהרת עליו וסברא זו גורמת
גם לימים שצנינים שחלקן, וחזר ר"א ואמר בהמה
תוכיח שאינה מוזהרת עליו וגופין מחלקין זה,
ומחילוק זה של גופין יש ללמוד לימים שצנינים
בשבת, אע"ג דבבהמה לא משכח"ל ימים שצנינים,
מ"מ אילו הוי משכח"ל היה ראוי למילף מחילוק
גופין שבבהמה דהתם ליכא טעמא דחומרא כמו
בשבת, אלא שהגופין בעצמן מחלקין, וא"כ איכא
למילף מינה לשבת, והשיב ר"ע דאף חילוק גופין
בבהמה קמיציעא ליה, וס"ל לר"א דקיבל ר"ע
מר"א וה"ק אף בהמה הוי מספקא לי, וכיון
דפשיטא לך דבהמה גופין מחלקין זה תו נמי
פשיטא לי דשבתות ימים שצנינים חשובין ידיעה
לחלק, [ומש"פ רש"י דלר"ח ה"ק ר"ע בהמה

ליה לר"ע אי שבתות חשיבי כגופין, ור"א השיב
לו דכיון דשבת חומר מאד שיש בו תולדות הרבה
ומיתות הרבה חשוב הוא לחלק טפי מגופין דנדה,
והנה עיקר הק"ו הוא סברא דמסתבר ליה לר"א
דחומר דשבתות מחשיב לכל שבת כגופין, ור"ע
השיב לו דשאיני נדה שהיא מוזהרת עליו, [ואע"ג
דלא מהניא ליה חילוק זה לימים שצנינים, היינו
דחילוק דימים שצנינים עדיף לר"ע מחילוק הגופין
ומסתבר ליה דימים שצנינים מחלקין אף בשבת
שאין היא מוזהרת עליו], וחזר ר"א והשיב בהמה
תוכיח שאין היא מוזהרת עליו ובהמות גופין נינהו
לחלק, והשיב ר"ע בהמה כשבת כלומר דאף בהמה
מיציעא ליה.

והא דנסתפקו אי קיבלה ר"ע או לא, אע"ג
דכולה מחנ"י ר"ע קתני לה ומסיק למילתיה
דהשיב לר"א דגם בהמה מספקא ליה, נראה דהיינו
משום דדין בהמה דגופין מחלקין זה אמר לו
ר"א כדבר מוחלט שלא נסתפק בו אדם, ואפשר
דקבלה מפורסמת היתה, ולכך אפשר לפרש דהכי
קאמר ליה ר"ע אף בהמה נסתפקתי בשבת, וכיון
ששמעתי דבהמה פשיטא דגופין מחלקין זה תו
נמי ידענא דשבתות כגופין, ואפשר לפרש דר"ע
באמת השיב לו דאף בהמה מספקא לי ומנין
פשיטא לך דבהמות כגופין, ונשאר ר"ע כחולק על
ר"א מספיקא אף בדין בהמה, ולכך אין הכרע
ממחנ"י אי קיבלה ר"ע או לא, ומהדרינן למיפשט
ממקום אחר.

ויש לעי' לרצה דמסיק דלא קיבלה ר"ע ושבתות
לאו כגופין, א"כ בהמה נמי אין גופין
מחלקין זה, ואנן תנן חולין פ"ב שחטה ואח"כ
שחט שתי צותיה לוקה שמונים הרי דגופין מחלקין
אף בבהמה, [וכן בשוחט ה' זבחים מיציעא ליה
לר"ע לעיל ט"ו ז'], ואפשר דשוחט שאני דחשיב
טפי גופין מחלקין כיון שנוטל חיות של שני בעלי
חיים, ויתכן גם לפרש דר"ע ה"ק אף בהמה
מיציעא לי בשבת ואמנם קבילנא מינך דבהמה גופין
מחלקין זה, אבל לשבתות עדיין לא איפשיט לי דיש
מקום לחלק בין בהמה לשבת, ואף שלא נזכר
במחנ"י לחלק שמה בצרייתא השיב לו, כלומר דכי
היכי דהכריח רצה ממשנה דשבת דלא קיבל ר"ע
וס"ל דשבתות לאו כגופין ה"נ יש להוכיח ממחנ"י
דחולין דבהמה גופין מחלקין זה, ולא מסתבר

אמרו דמיבעיא ליה אם יש בשבתות כח גופין לחלק, וזה יתכן בין בשגגת שבת וזדון מלאכות ובין בזדון שבת ושגגת מלאכות, וכדי להבחין בסברות המחלוקת ציינהם שימשו בגמרא בהעלם שבת בלשון ימים שצינתים הויין ידיעה לחלק, כלומר דימים של חול שצינתים חשובין לחלק לחשוב בהעלם השני כשגגה בפ"ע, (עיין רמב"ן ר"פ כלל גדול בשם ר"ש).

ונראה דהו"מ נמי למיבעיא אי תרוייהו קמיבעיא ליה, אלא לפי דליכא למ"ד הכי למסקנא ניחא ליה למינקט כפי קושטא דמילתא.

והא דלא קמיבעיא ליה נמי דילמא כדאזיי, אפשר משום דסחימת המשנה א"ש טפי אי בכל גוויי חייב, א"נ משום דאזיי רק אחיז לרצה ולא אמר כן בלשון מסקנא, א"נ קים לגמרא דרשא דשמירה לכל שבת ושבת, וע"כ דחדא מינייהו מחלקא או שגגת מלאכות או שגגת שבת, ועי' לקמן ס"ק כ"א.

אח"כ ראיתי דמש"כ לפרש דימים שצינתים הויין ידיעה לחלק הוא כעין גופין מחלקין, הוא נסתר מסוגיין י"ו אי דאמרינן דכתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת הבאה בהעלם שבת תליא בפלוגתא דיש ידיעה לחצי שיעור הרי בהדיא דלאו ענין גופין הוא אלא ענין ידיעה, ולפ"ו לא נתיישב מהיכי פסקא ליה לר"א דין ימים שצינתים גבי נדה, ומה שייך ימים שצינתים גבי בהמה, ברם נראה לקיים הדברים בדאמת שבתות כגופין וימים שצינתים הויין ידיעה לחלק תרוייהו סוג אחד של חילוק, דענין החילוק הוא דראוי לתת חשיבות לשני המעשים כתחלת מעשה, [וכן העלמות מחלוקת נמי ענין זה הוא דחשיבא המעשה השניה תחלת מעשה], ובתרתייהו שייך לדון אי מחלקין אף בחצי שיעור, והיינו דכיל להו תנא בצרייתא ט"ו ז' ותני פלוגתא דר"ג ורבנן צדיעה לחצי שיעור וקתני דבחילוק גופין מודה ר"ג דמחלקין אף בחצי שיעור, וכן כתבו תו' שם דאי לאו אידך צרייתא הוי מפרשין דאף ימים שצינתים מחלקין בחצי שיעור אף לר"ג [והוא מוכח מסוגיין דאל"כ לא צ"י אידך צרייתא כמש"כ תו' שם], דחילוק ימים שצינתים עדיף מידיעה, ואשכחן נמי לר"א ט"ו אי דקצר מעשים מחלקין והוא כעין גופין ומ"מ בחצי שיעור מודה שאין מחלקין וכמש"כ לעיל ס"ק ט"ו,

כשבת ונפשטה שאלת, קשה דמנ"ל לחדש פלוגתא בפירושא דמתני' בין רצה ור"מ, ועוד דכשאין להשיב על דברי ר"א לא הוי צריך ר"ע לומר כלום דממילא נפשטה שאלתו, וגם אין דרך להשיב תלמיד לרצו [דר"ע תלמיד ר"א הוי כמבואר סנהדרין ס"ח א'] כמסקים על דבריו שיפה אמר, ונפשטו רצה ור"מ שוין דר"ע השיב דמסקא ליה בבהמה כמו בשבת, אלא דפליגי אם נשאר בספיקו ולא קיבל לדברי ר"א שאמר דבהמה גופין מחלקין בה או שקיבלן, ויתכן גם לפרש דה"ק ר"ע דאף בהמה מספקא לי בחילוק כעין ימים שצינתים, אבל בגופין מודה דבהמה גופין מחלקין, וס"ל דאין ללמוד לימים שצינתים אף מגופין דבהמה, אבל ל"מ כן.

שם בעושה מלאכות הרצה בשבתות הרצה כו', לרצה יש לפרש כפשוטו דשאל לו העושה הרצה תולדות של אז אחד בשבתות הרצה, כלומר אותן שעשאן בשבת זו עשאן גם בשבת אחרת וכמש"פ רש"י, מהו אם חייב על כל אחת ואחת או אחת על כולן, ונקט הקצוות וה"ה דמיבעיא ליה אי חייב על כל שבת ושבת, והנה נכללו כאן ב' השאלות אי ימים שצינתים הויין ידיעה לחלק ואי תולדות כאבות, דאם היה משיב לו חייב על כל שבת ושבת הוי פשיט ליה דימים שצינתים הויין ידיעה לחלק ולא מיחייב תולדות אלא אחת, ואם היה משיב לו חייב אחת על כולן היה פשיט דימים שצינתים לא הוי ידיעה לחלק וגם תולדות לאו כאבות ואינו חייב אלא אחת על כולן, וכשהשיב לו דחייב על כל אחת ואחת ממילא פשיט ליה דתולדות כאבות וימים שצינתים הויין ידיעה לחלק, ומתפרשא כולה מתני' בהעלם שבת, אבל לר"מ ז"ל דתרתני בעי מינייה בהעלם שבת אי חייב על כל תולדה ותולדה, וזדון שבת ושגגת מלאכות אי חייב על כל שבת ושבת.

גמ' ושבתות היכי מיבעיא ליה כו', אע"ג דמשמע דבלשון אמרי צי רב אמרו בהדיא דמיבעיא ליה אי שבתות כגופין דמו, וא"כ פשיטא דשגגת מלאכות קמיבעיא ליה, לאו קושיא היא דגם ענין ימים שצינתים הויין ידיעה לחלק עיקרו דבהעלם שבת ראוי לחשוב כל שבת בפ"ע כגוף מיוחד, וגם זה נלמד מגופין מחלקין, דשמעינן דאיכא דברים המחלקים למיחשב כל שגגה בפ"ע, ואמרי צי רב

לחלק מק"ו לא היו דרשין לה משמירה לכל שבת והיו מוקמינן ליה לדרשא אחריחא, אלא לבתר דידעינן מק"ו דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק חו מסתבר לן למידרש שינוי דשמירה דקרא ללמד על השוכה עיקר שבת שאין ימים מחלקין בו, ואי הו' כתיב רק שמירה אחת לשבתות הרבה הו"א אורחיה דקרא הוא ולא היו דרשין ליה כלל ולהכי כתב גם שמירה לכל שבת ושבת, ונמצא דבאמת הא דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק מק"ו הוא דילפינן לה, ואף לרבה ולר"ח י"ל כן ומסבירא הוא דהכריעו דשבתות כגופין או דימים שבינתיים הויין ידיעה ולא מהך קרא, וכמש"כ לעיל ס"ק כ', [ועי' רמב"ן שבת שם שכתב דאפשר דאסמכתא הוא].

(כז) ט"ז ב' אילימא ר"א אימא סיפא כו', מרישא נמי הו"מ לדייק דקמיני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת, ואילו לר"א אליבא דרבה לעיל ט"ו א' חייב על כל מלאכה ומלאכה, וכמש"כ לעיל י"ד ב' ס"ק י"ט דאף בהעלם שבת מחייב ר"א בקצר וקצר, אלא דניחא ליה למיפרך מהך ר"א דאיירינן ביה וגם נשנה במשנה, ואף לרב יוסף דפליג עליה לעיל שם.

שם א"ל אבי לעולם אימא לך כו', כבר נתקשו ב' ח' מ"ט דרבה והא טפי עדיף לומר דלא פליגי, ומה שמירנו דכיון שנשנה סמוך לדין ולדי מלאכות מסתמא היינו דקמיבעיא ליה דחוק טובא, דודאי מתני' סדרא נקיט ואזיל השוכה עיקר שבת ויודע עיקר ויודע שהוא שבת, ועוד דרבה קאמר מנא אמינא לה ולא הזכיר כלל סברא זו דסמיק, אבל י"ל בפשוטו דלא מסתבר לרבה דכל האי מתניתין דכלל גדול אמרו בשבת דקאמר ר"ע נובע מתשובה זו של ר"א, דלשון כלל גדול אמרו משמע שהוא דבר ידוע ומפורסם, ולא שנסתפק בו וקיבל תשובה ר"א, ולכך ע"כ דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק הו' פשיטא ליה וממילא נפקא ליה מושמרו ומתשמורו דין שוכה עיקר שבת ויודע עיקר שבת, אבל אי הו' מספקא ליה דימים שבינתיים א"כ אם איתא דלא הויין ידיעה לחלק אין כלל דין שוכה עיקר שבת דדינו שוה כיודע עיקר שבת דלעולם בהעלם שבת אינו חייב אלא אחת, ולפ"ז נראה דאף אבי מודה לזה אלא דס"ל

וא"כ שפיר למדו בצרייתא דחילוק ימים שבינתיים כחילוק ידיעות הוא ותלוי בפלוגתא לענין חצי שיעור, ואע"ג דחילוק ימים שבינתיים נלמד מחילוק גופין למש"כ לעיל מ"מ מחלקינן בהו לענין חצי שיעור, אי נמי לר"ח שבתות עדיפי מגופין ולכך מחלקין אף בחצי שיעור, וגופין דנדה וימים שבינתיים דנדה כי הדדי נינהו ואין מחלקין בחצי שיעור לר"ג, אלא דלא משכח"ל בנדה חצי שיעור, אבל בשבת דמשכח"ל ס"ל באמת לר"ג דאין מחלקין בחצי שיעור, וע"כ י"ל כן דהא מספקא ליה לר"ע ימים שבינתיים לענין שבת ולא יליף מהא דשבתות כגופין ואילו בנדה ילפינן ימים שבינתיים מחילוק גופין וכמשנ"ת לעיל.

(כח) בשבת ס"ט ב' אמתני' דהיודע עיקר שבת מייחין דכתיבי תרי קראי חד שמירה לכל שבת ושבת וחד שמירה אחת לשבתות הרבה, ופירשו בתו' שם ס"ז ב' דהוא גזירת הכתוב דימים שבינתיים חשובין ידיעה לחלק, והקשו א"כ היאך אמרינן בסוגיא דכריתות דילפינן שבת מנדה והא אדרבה קרא בשבת כתיב ותירצו דסוגיא דשבת כראב"ש דצרייתא י"ז א', וי"ע מאי קשיא להו ז"ל, הא לרבה בפשוטו ניחא דבאמת ימים שבינתיים פשיטא ליה דהויין ידיעה לחלק, ואימא אה"נ דמחמת האי קרא דשמירה לכל שבת הוא, ולר"ח איכא לאוקמי קרא בשגגת מלאכות ואשמועינן דשבתות כגופין, ושמירה אחת לשבתות הרבה איכא לאוקמי בהעלם שבת, לכך אינטרין למילף דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק מנדה, ולבתר דילפינן מוקמינן קרא דשמירה אחת לשבתות הרבה בשוכה עיקר שבת, וקרא דשמירה אחת לכל שבת מיתוקמא נמי אף בהעלם שבת, והיינו דמייחין ליה אמתני' דיודע עיקר שבת ושוכה עיקר שבת, וגם אין תימא אי רבה בר אבא כרבה ס"ל, אבל אכתי יש לשאל לאביי דבעי למימר בסוגיין דלכו"ע אין גופין מחלקין ומ"מ מיבעיא ליה לר"ע דימים שבינתיים, ואחי ר"א למיפשט מנדה, ואמאי לא אייתי קרא דשמירה לכל שבת ושבת, ואפשר שאין זו דרשא פשוטה ושפיר נסתפק ר"ע אי דרשין לה, (וכן במתני' ט"ו א' אשכחן שנסתפק ר"ע דדרשא דערות אחותו גלה שדרשוה בגמ' וכמש"כ לעיל סק"י), ואף ר"א לא השיב לו מהך דרשא, ואפשר דבאמת אי לא ידעינן דימים שבינתיים הויין ידיעה

שם אמר רש"א לא כך שאלו כו', רש"י פירש דפשיט ליה מחילוק מלאכות, ומאד קשה מה ענין חילוק מלאכות למלאכה אחת, והרי שבת עצמו יוכיח שאין חייב על קוטר וקוטר, בהעלם אחד, ומיהו ר"א גופיה מחייב אף בקוטר וקוטר לעיל ט"ו א' לרבה, אבל מ"מ חתמה הוא לומר שלמדו מחילוק מלאכות, אבל אפשר לפרש דימים שצינתים קמיצעיא ליה אי הויין ידיעה לחלק, ופשיט ליה משבת דחייב על כל שבת ושבת ונפקא ליה מקרא שמירה לכל שבת ושבת ובהעלם שבת איירי, וללמד דימים שצינתים הויין ידיעה לחלק, וכן משמע בתו' ריש כלל גדול שפירשו דרש"א הוא דנפיק ימים שצינתים לחלק משמירה לכל שבת.

והא דאמר לו הבא על הקטנות יוכיח, קשה לכל הפירושים, וז"ל דצעי למילף מגופין מחלקין לימים שצינתים, ונקט קטנות דאשכחן דגופין מחלקין בהן אף שאין היא מוזהרת עליו, ויש ללמוד מזה לימים שצינתים, והוא ילפותא אחרת, ונקט יוכיח דאי קושטא הוא דאיכא למילף מקטנות א"כ באמת אף משבת שייך למילף, וה"ק הרי חזינן דגופין מחלקין אף כשהיא אינה מוזהרת וסברא הוא דבכל מחלקין לחטאות וה"ה ימים שצינתים, ואהדר ליה דגופין מוחלקין עדיף, והא דקאמר הבא על הבהמה יוכיח, ע"כ צבא על בהמה אחת ביאות הרבה, וקבלה היתה ציד ר"א כן, ובאמת מזה איכא למילף לחייב על כל ביאה בנדה אפי' בדליכא ימים שצינתים וכדס"ל לר"א באמת, [ולפ"ז ר"ע לא קיבלה דהא פליגי רבנן עליה דר"א ט"ו א' ובלא חילוק גופין לא מחלקינן], ועד השתא הוי מהדר ר"א להוכיח כן, וכשדחה ר"ע חזר ואמר לו מקבלתו בבהמה, ועי' תו', וז"ע.

(כד) שבת ס"ח ז' תוד"ה וחייב אלא אור"י דמיירי דאפי' אכלן בכמה תמחויין כו', לו"ד ז"ל היה אפשר לפרש דרבותא דצרייתא דחייב אחת ולא נימא דאינו חייב אלא אחת אבל כריתות שבתורה, והיינו דקמ"ל דעל כל כרת חייב קרבן צפ"ע.

ולפי תירוצם נראה דאף גופין אין מחלקין בתינוק שנשבה דחילוק תמחויין לר"י כעין חילוק גופין הוא, ונראה הטעם משום דשגגתו אחת היא ביותר, ואין הגופין מחלקין בה, וכעין זה אשכחן

שאין זו ראייה מכרעת, והיינו דנקט למילתיה רק בלשון קושיא ולא כחולק על רבה, וגם לא חששו בגמרא להביא תשובת רבה על זה דהדבר ידוע דפשטא דמתני' עדיף טפי לפרושי כרבה וכמס"כ, ואע"ג דר"ח נמי מפרש דמספקא ליה צינים שצינתים, היינו משום הכרח הצרייתות, ועוד י"ל דקים ליה לרבה דרשא דשמירה לכל שבת ושמירה אחת לשבתות הרבה ולא ניחא ליה למימר דר"ע נסתפק בזה, ועוד דמצרייתות דר"ח מוכח דאיכא תנא דסבר שבתות כגופין, ואין לנו לחדש פלוגתא בזה, ואצי' אפשר דלא שמיע ליה הנך צרייתות.

(ג) י"ז א' אלא אי אמרת ר"ג כר"א ס"ל כו', פירוש הא ר"ג מודה קמני ומצואר דת"ק נמי הכי ס"ל, ואיהו לאו ר"א הוא, דר"א כר"ג ס"ל דאין ידיעה לחצי שיעור, וא"כ מוכח דמלכד ר"א איכא נמי תנא דס"ל שבתות כגופין, והו"מ למימר דאיכא עוד תנא דסבר כר"א דשבתות כגופין וסבר כחכמים דיש ידיעה לחצי שיעור, אלא דכיון שלא נזכר כלום בדברי ת"ק בדין שבתות כגופין, אם איתא דלאו ר"א הוא ור"ע סבר לאו כגופין לא הו"ל לתנא לסתומי.

שם ואלא באחת על האריג כו', וה"ק אע"ג דמחייבנא באחת אחת סמוך לכתב [דהיינו דומיא דאחת על האריג כדאמר שבת ק"ד ז'], מ"מ שלא בסמוך לכתב מודינא דפטור אפי' כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו, ואע"ג דסברות חלוקות הם מ"מ שייך לשון מודה דאין חייב על אות אחת שלא בסמוך לכתב, [ובאפשר לנהגן זו עם זו איירי דאל"ה אף בשבת אחת פטור עי' בשטמ"ק בגליון], ודוחק, ואפשר דאה"נ דהו"מ למיפרך הכי אלא דבלא"ה פריך שפיר.

שם דר"ג כת"ק כו', וה"ק אע"ג דפליגנא עלך בראשיות דאין מחלקות אבל מודינא בשבתות שהן מחלקות.

שם נדה מאי ימים שצינתים כו', עי' מש"כ לעיל י"ד ז' ס"ק כ"א.

שם כגון שצא עליה וטבלה כו', נראה דדוקא בשגגת נדה דהיינו שלא ידע שהיא נדה חשיבא טבילה כימים שצינתים דומיא דשבת, אבל כסבור מותר לצא על הנדה, אין כאן ימים שצינתים לחלק כמו שגגת מלאכות בשבת.

זכריתות ט"ז א' דצהעלם שבת אין שבתות כגופין לחלק, ועי' לעיל ס"ק י"ג.

סימן ד

(א) י"ז ב' איתמר רב אסי אמר חתיכה אחת שנינו כו', יש לעי' הא פלוגתא דתנאי היא ר"א ור"מ וחכמים ורבי כדמייתי לקמן, ומתני' הא לא מכרעא כדמסיק וא"כ צמאי פליגי, וי"ל דפליגי הילכתא כמאן וכל חד צעי לפרושי מתניתין כהילכתא.

ובתבוא צמאי דאי חתיכה משתי חתיכות שנינו, מתפרש נמי הא דספק יש צו כזית ספק אין צו צמיש שתי חתיכות לפניו וצמיתיהן כזית דהא פחות מכזית לא חשיב שתי חתיכות כדאמרין לקמן דכזית ומחצה אינו מציא אשם תלוי לרצא, ולכאורה קשה נהי דחשיב חתיכה משתי חתיכות לגבי הספק אם אכל חלב או שומן אכל לגבי הספק אם אכל כזית או לא הרי אין כאן חתיכה משתי חתיכות, ומה צריך שיש לפניו כזית חלב הרי לא דיינין אלא על החתיכה שאכל וזה אנו מסופקים אם יש זה כזית, וכך לי יש לפניו כזית חלב או שיש צמקום אחר כזית חלב, ורק לענין הספק הי אכל מהני מה שיש לפניו כזית חלב שע"י זה הוא נכנס בספק שאכלו, והוי ספק ע"י תערובת איסור, וצריך לומר דספק אכל כזית חשיב כמו חתיכה משתי חתיכות דענין חתיכה משתי חתיכות אתי לאפוקי כשצכלל אין אנו יודעים אם היה חלב לפניו, אכל כל שבדאי נתעסק באיסור אף שיש ספק אם צא לידי חיוב כגון ספק אכל כזית או ספק שוגג ספק מזיד, או שהיה לפניו כזית חלב וספק אם אכלו כל אלו חשיב איקבע איסורא וכשתי חתיכות דמי וחייב לכו"ע, ונטעמא דמילתא דהא דצעי שתי חתיכות אינו להוסיף צמדת הספק שהרי שתי חתיכות לפניו אחת חלב ואחת שומן כך לי בספק האוכל הראשון כמו השני, אלא הטעם משום שהוסיף צמטא שהיה ודאי איסור לפניו ולא נוהר ונכנס בספק, ולכך כל שנתעסק באכילת חלב הרי נתעסק באיסור, ואפי' ספק אם יש צו כזית, דסו"ס נתעסק באיסור וספק צא לידי חיוב, והלכך ספק אם אכל כזית חשיב ספק גמור כמו חתיכה משתי חתיכות, ואם ידעין שאכל חלב ואנו מסופקים אם אכל כזית מציא אשם תלוי לכו"ע אפי' אם לא היה לפניו חלב יותר

ממה שאכל, אלא שהתו' פירשו מתניתין בספק ספיקא והיינו דכולה חדא צמא קתני ספק אכל חלב ואפי' אם אכל ספק אם אכל כזית, וע"ז קשיא להו דאם לא היה לפניו כזית חלב לא חשיב חתיכה משתי חתיכות לגבי הספק אם אכל חלב או שומן דפחות מכזית לא חשיבי שתי חתיכות, ואפי' שהיה לפניו ספק כזית נמי לא חשיב שתי חתיכות דנהי דמחייבין אשם תלוי באלל ספק כזית מ"מ לא חשיב לקצוע כשתי חתיכות, כדמוכח בגמרא דכזית ומחצה ואנו מסופקים אם הכזית חלב או החצי זית לא חשיב שתי חתיכות אע"ג דודאי חלב לפנינו ואנו מסופקים אם יש צו כזית, הא למה זה דומה להיו לפניו שתי חתיכות אחת חלב ואחת שומן וצא עכו"ם ואכל אחת ואח"כ שוב הוסיפו לפני הנשאר חתיכה שומן דהאכל אחת משתייהן י"ל דלא חשיב חתיכה משתי חתיכות אף למ"ד איקבע איסורא, דנהי דעל הנשאר היו חייבין אשם תלוי כיון שצמא מתערובת איסור בהחלט אכל לאסור תערובתה דקין ודאי איסור אפשר שאינה אוסרת, וה"נ הכא ספק כזית נהי דדידיןן שהוא חלב חייב אשם תלוי אכל כשאלו מסופקים הי אכל לא חשיב כשתי חתיכות, ולכך כתבו דאירי שהיו לפניו שתי חתיכות אחת חלב ואחת שומן ובכל אחת כזית וממילא לגבי הספק הי אכל חשיב ממש חתיכה משתי חתיכות, ולכך אף שהוא מסופק אם אכל כזית מ"מ חייב אשם תלוי דספק כזית חשיב כספק של חתיכה אחת משתי חתיכות וכמשנ"ת, ואף שיש כאן ספק ספיקא מ"מ חייבין אשם תלוי.

ולד"ד ז"ל היה נראה דהא דקתני מתני' ואפי' אכל איירי בידעיןן שאכל חלב והספק הוא רק אם היה צו כזית, ובספק ספיקא אמנם לא מיייתי אשם תלוי, וכ"נ מדברי הרמב"ם רפ"ח משגגות וכמ"ש בלח"מ שם, ובאמת צ"ע מה ראו התו' על ככה לחדש אשם תלוי בספק ספיקא, דקיי"ל בכל התורה דהוא היתר גמור.

ובספק שבת ספק חול פירשו צמאי דחשיב חתיכה משתי חתיכות כגון שעשה מלאכה בין השמשות, והנה בין השמשות הוא סוג ממונע בין חתיכה אחת לשתי חתיכות שהרי אין שום זמן שיש שתי חתיכות לפניו, הא למה זה דומה להיכא שיש חתיכה אחת לפניו אלא שידוע בודאי שחתיכה זו שצמקום זה עמדה להתחלק מחלב לשומן או איפכא

ולרצא דצעי מנאות בשעת אכילה חשיב שתי חתיכות
אף צבין השמשות של ערב שבת, דאדרבה רבא
מחמיר טפי ואי לר"נ לא מיימי אשם תלוי כש"כ
לרצא, אלא כונתם דלר"נ אין נורך לחדש דצבין
השמשות של ערב שבת נמי חשיב שתי חתיכות,
לדלידיה משכח"ל ספיר צבין השמשות של מוצאי
שבת דאיכצע איסורא, אבל ודאי קושטא הוא דכיון
דלרצא ע"כ מוכח דאף צבין השמשות של ערב שבת
חשיב שתי חתיכות, דאף לר"נ כן דלית לן לחדש
פלוגתא בזה, כן נריך לפרש כונתם אף שלשונם
דחוק, ועי' בלח"מ שם משמע שלא פירש כן, שכתב
לדעת תו' דוקא צבין השמשות של מוצאי שבת
חייב, ואפשר דפירש כונת תו' דלכו"ע דוקא צבין
השמשות של מוצאי שבת ופירשו דממילא חשיב
איכצע איסורא, אבל גם לרצא דוקא במוצאי שבת
דאדרבה רבא מחמיר טפי, ולפ"ז ז"ל דהא דאיכצע
איסורא כל היום מהני למיחשב כאילו יש שתי
חתיכות לפניו לחייב אף לרצא משא"כ בערב שבת,
וי"ע.

(ב) שם אר"ז מ"ט דרב קסבר שתי חתיכות אפשר
לצרר איסורו כו', רש"י פירש דלאחר
שאכל אפשר לו לצרר מה אכל ולהציא חטאת,
ולפ"ז אינו ענין לשתי מנאות דרצא, ומסביר ס"ל
לרב דלא חייבה תורה אשם תלוי אלא בשאפשר לו
להודיע לאחר שאכל, א"נ דטעמא דקרא דצעי שתי
מנאות קמפרש, אבל קשה דא"כ אין כלל חילוק
צבין שתי חתיכות לחתיכה אחת דגם בחתיכה אחת
אם יש בה יותר מכזית הרי צעידנא דאכל כזית
אפשר לצרר איסורו שיצדקו בנשאר, ומיהו רש"י
צעממו פירש כזית ומחצה דאחד מהן איסור,
ומשמע דכזית ומחצה וא"י אם הוא חלב או שומן
פטור אף לר"ז, ובאמת טעמא צעי אמאי לא חשיב
אפשר לצרר, ועו"ק דרב כללא כייל לחלק צבין שתי
חתיכות לחתיכה אחת ומשמע שזהו שורש החילוק
דומיא דאינך אמוראי ולא שהוא משל על אופן
שאפשר לצרר איסורו, ועו"ק דצמתני' תנן דספק
יש בו כזית חייב אשם תלוי, ואמאי הלא אי אפשר
לצרר איסורו, וכן קשה בספק שבת ספק חול,
[ומש"כ בזה בתו' לא נתפרש שהרי אם עשה באמת
צבין השמשות הלא אי אפשר לצרר, וא"כ ז"ל
לדלידיה באמת פטור צבין השמשות ואינו חייב אלא
כשאנו מקופקים אם עשה בשבת ממש וזה אפשר

ואינו יודע באיזה זמן אכלה, די' לומר דזה ממש
חתיכה אחת ספק חלב ספק שומן, ויש מקום לומר
דכיון די' עשה שמונה כאן חלב כדלפי הרי הספק
נולד לנו על שתי החתיכות שאחת חלב ואחת שומן
באיזה מהן נפגש, והנה הכריעו בתו' דזה חשיב
שתי חתיכות.

ובמשמע מדבריהם ז"ל דאם עשה מלאכה באמצע
היום ואינו יודע אם בשבת אם בחול
חשיב חתיכה אחת, ולמש"כ לעיל דאם חלב לפניו
וספק אם אכלו חשיב כשתי חתיכות כדמוכח מספק
כזית, ה"נ הכא כיון שיש שבת לפניו והוא מסופק
שעשה בו מלאכה חשיב שתי חתיכות, ועוד
דלמש"כ צבין השמשות חשיב שתי חתיכות, ה"נ
בעשה מלאכה שלא צבין השמשות וספק שבת ספק
חול דין הוא דליחשב כשתי חתיכות, שהרי יש שבת
בעולם והוא ספק שנפגש בו והרי לא צעין שיהיה
החלב והשומן צבת אחת לפניו כדמוכח מצבין
השמשות, ונריך לדחוק דדוקא צבין השמשות
דסמוכים להדדי חשיב כשתי חתיכות לפניו אע"ג
שאניס ביחד, אבל באמצע היום לא חשיב כשתי
חתיכות, וי"ע, וצרמז"ס רפ"ח משגגות לא הזכיר
צבין השמשות כלל, ומבאר דעשה מלאכה באמצע
היום ואינו זוכר אם בשבת או בחול חשיב שתי
חתיכות, [ובלח"מ שם פי' כונת הרמב"ם צבין
השמשות אבל רהיטת הלשון ל"מ כן, ומיהו לשונו
ז"ל כלשון המשנה], ולפ"ז אדרבה אפשר דצבין
השמשות אמנם לא חשיב שתי חתיכות, שהרי ספק
בכלל אם השבת נכלל בספיקו והר"ז כעשה מלאכה
ביום זה ואנו מקופקים אם יום זה שבת או לא
דדמי ממש לכוי, ודוקא במסופק שעשה מלאכה
באמצע יום השבת הידוע בזה חשיב כשתי חתיכות
שהרי איסור מוחלט נכנס בכלל ספיקו, ומיהו
בעשה מלאכה צבין השמשות של מוצאי שבת חשיב
כשתי חתיכות למאי דפסק הרמב"ם כר"נ דסגי
באיכצע איסורא, והר"ז דומה לספק נתגרשה
דחשיב כשתי חתיכות כמ"ש הרמב"ם שם, אבל צבין
השמשות של ערב שבת דמי לספק נתקדשה שכתב
הרמב"ם דהוי כחתיכה אחת ועיין לח"מ שם.

כתבו עוד בתו' דלמ"ד איכצע איסורא מתפרש
בעשה מלאכה צבין השמשות של מוצאי
שבת, ואין כונתם דלמ"ד איכצע איסורא חמור טפי
ולא סגי בעשה מלאכה צבין השמשות של ערב שבת,

(ג) י"ח א' אר"נ מ"ט דרב קסבר שתי חתיכות איקבע איסורא, יש לעי' מנ"ל לר"נ דאיכא תנא דסבר הך סברא הא רבנן דרבי לקמן בצרייתא פטרי אף באיקבע איסורא, ורבי דמחייב דילמא כר"א ור"מ ס"ל דאף בחתיכה אחת חייב, ונ"ל דמשמע ליה דמדנקט תנא פלוגתא רבי תרתי זימני חדא באכל עכו"ם וחדא באכל צמוד ותרוייהו באיקבע איסורא ש"מ דדוקא באיקבע איסורא מחייב רבי דאילו להודיעך כחן דרבנן דאף באיקבע פטרי בחדא סגי, ואכתי יש לעי' נהי דס"ל לרבי דאיקבע איסורא חייב אכתי מנ"ל לר"נ דרב כרבי ס"ל דילמא כרבנן ס"ל ובעי שתי חתיכות בשעת אכילה, ואף אי ר"נ ס"ל דהילכתא כרבי מ"מ מנ"ל דרב הכי ס"ל כיון דפלוגתא דתנאי היא, ועל רבא ור"ז ל"ק די"ל דאינהו ס"ל דליכא כלל תנא דסבר דבאיקבע איסורא חייב, ורבי כר"א ס"ל דאף בחתיכה אחת חייב ורבנן צעו שתי חתיכות ממע ופליגי בסברתן אי משום אפשר לזרז או דבעי צ' מנאות ממע, אבל לר"נ קשה, ושמא קבלה היתה צידו.

הרמב"ם בפ"ח משגגות פסק כר"נ וכתב הלח"מ טעמו משום דמתני' כ"צ צ' אחתא חליציה כהילכתא, ולכאורה צפולגתא דאמוראי אין להכריע מכא דאיכא עוד תנא, ואולי חשיב כסתם משנה אע"ג דאמרינן בגמרא התם דהא קמ"ל מאן ת"ק ר' יוסי, ובפשוטו נמי ניחא דפסק כר"נ דהילכתא כוותיה לגבי רבה [דהכי גריס בשטמ"ק ולא רבא, וכ"נ מדאקדמיה לר"ז, ועוד דרבא פריך לר"נ מדר"א ומשמע דלדידיה ניחא] ור"ז, ועוד יש להוסיף דאי נפרש הא דפריך כתובות כ"צ יצמות פ"ח הבא עליה באשם תלוי קאי דהיינו אשם תלוי ממע, א"כ הוי סתמא דגמרא כר"ג, וכמ"ש תו' לעיל י"ז צ' ד"ה אמר דלדידיה ניחא דחשיב איקבע איסורא, וכ"ה צרמב"ס, והיינו מסוגיות הנ"ל.

סימן ה

(א) שבת ע"א צ' איתמר אבל שני זיתי חלב דהעלם אחד כו' ידיעות מחלקות כו', הא דבשתי העלמות חייב שחיס אינו משום ידיעות מחלקות אלא משום דהעלמות מחלקות, ואף באשם

לזרז ע"י שיהיו הזמן, כמס"כ תו', ובפשוטו ניחא דמיד כשעשה אפשר היה לזרז ותו לא צריך שהרי בשתי חתיכות ואכל עכו"ם השניה מיד לאחר שאכל ישראל הראשונה שפיר חשיב אפשר לזרז איסורו בשעת גמר אכילת ישראל, וה"נ בשבת, וא"ש למס"כ תו' שיחשבו השהיו שצמלאכה].

ולו"ד רש"י היה נראה דודאי עיקר הדין נלמד מדרשא דמנאות וכמו לרבא, אלא דפליגי בטעמא דקרא דרבא סבר דבעי שתי חתיכות כדי שיהיה ודאי איסור לפניו וספק נפגש צו דזיה החטא חמור טפי, אע"ג דצמדת הספק אין נפקותא צין חתיכה אחת לשתי חתיכות שהרי בשתי חתיכות לפניו ואכל אחד את הראשונה וחזירו את השניה שניהם שוין בספק, מ"מ החטא חמור טפי בזמן שיש ודאי איסור לפניו, ור"ז סבר דטעמא משום שכשידוע שיש איסור לפניו בקל היה לו לזרז ולא היה נכשל, ובחתיכה אחת פטרינן משום שאפשר שלא היה לו להסתפק שמא הוא חלב אם הוא באמת שומן ועכשיו שנסתפק לו הוא מחוסר ידיעה, אבל כשיש ודאי איסור ידוע לפניו בקל היה לו לזרז ולא היה נכשל, ולכך דקדקו בגמרא לפרש מאי איכא צין רבא לר"ז דבאמת קרובים דצריהם זל"ו, ופירשו דלר"ז אף בשיש כזית ומחנה לפניו ואחד מהן חלב חייב דבקל יכול היה לזרז שיש גם איסור לפניו והיה פורש כיון שהיה ידוע לכל שחלב לפניו, אבל לרבא בעי שיהיה ממע איסור שאפשר לחייב עליו חטאת לפניו, ולפ"ז הנידון שאפשר לזרז איסורו היינו קודם שאכל, וממילא באכל חלב וספק אכל כזית ודאי חשיב אפשר לזרז איסורו שהיה לו לזרז שהוא חלב, וכן צמסופק בשבת אם עשה מלאכה חשיב אפשר לזרז שהרי שבת לפניו, וספק עשה צו מלאכה, וכמו חלב לפניו וספק אכלו, וכמו לרבא כמ"ש סק"א, ואין ציניהם אלא חילוק זה של פחות מכזית, ור"ז אדרבה מחמיר טפי, וזו נראה כונת הרגמ"ה (הנדמ"ח) שכתב לשון זה איכא דאמרי שתי חתיכות אפשר לזרז איסורא להכי חייב דהיה לו לזרז איזה אכל אבל חתיכה מה יכול לזרז צה הלכך פטור עכ"ל, ולשון איזה אכל ל"ד ור"ל איזה הולך לאכול. — ואיקבע איסורא לא סגי לר"ז דבעי דבשעה שאוכל יהיה ודאי איסור לפניו, כדאמר י"ח א'.

ודמיא להפריש קרבן בעושה צמוד, דחשיבא מעשה
ההפרשה לחלק, וה"נ כל מעשה שגגה צפ"ע היא.
ובונת תו' בחירוס ידיעה צין מעשה למעשה
תועיל לחלק מדין ידיעות מחלקות, [ולא
מדין העלמות] ואף למ"ד לא צעי ידיעה ואף
לר"ל, וכמו דהפרשה אף אי אינה מחלקת לאחר
כל המעשים בכל הקרצנות מ"מ צין מעשה למעשה
מסתברא דמחלקת, וה"נ ידיעה צין מעשה למעשה
אפשר דמחלקת אף אי לאחר כל המעשים אין
ידיעה מחלקת, ואף למ"ד לא צעי ידיעה, ומשני
דהפרשה שאני אצל ידיעה אי אינה מחלקת לאחר
כל המעשים ה"נ אינה מחלקת צין מעשה למעשה,
אי למ"ד לא צעי ידיעה אי למ"ד צעי ידיעה אי
אין ידיעות מחלקות, [ונתעוררתי לזה], ומיהו ק"ק
סברת רצ המנוגא דלמה תועיל ידיעה לחלק מדין
ידיעות מחלקות למ"ד לא צעי ידיעה, הא כיון
דלא צעי ידיעה אין לידיעה שום ערך מלבד מה
שמחלקת ההעלמות וזה הרי נלמד ממזיד דאינו
מחלק.

ב) שם ההוא לאחר כפרה, מצוהר ללאחר כפרה
נמי צריך קרא, ואע"ג דחטאת צעי ידיעה
וא"כ מה שלא נודע לא נתכפר וכיון שהוא כזית
חלב יש לו להציא חטאת, מ"מ ס"ד דנהי שאינו
מתכפר כפרה גמורה מ"מ כיון שהציא כפרה על
חלק מההעלם כבר איקליש כוליה ואינו ראוי עוד
לקרבן, א"נ ס"ד דאף מתכפר כפרה גמורה דכיון
דאיכא ידיעת חטאת מהעלם זה קרינן צ"י או
הודע.

שם ולר"י נמי הכתיב מחטאתו כו', יש לעי' נהי
דאיכא לאוקמי קרא דמחטאתו לכזית ומחנה
מ"מ אחתי מנ"ל דעל חטאתו לידיעה אחי דילמא
לכפרה אחי, ותפסת מועט תפסת, ואם נימא
דלר"ל לא יתכן למעוטי חצי זית שאין מיעוט זה
אלא ידיעה איינה חשובה לחלק אצל כפרה מחלקת
אף צין כזית לחצי זית, אפשר לומר דר"י לא ניחא
ליה לפרושי תרמי קראי צפרטי המחלקים לחטאות
וחד קרא לרצוי וחד למעוטי, דאי משום הא הו"מ
קרא לפרושי בחד מינייהו צהי איירי אי צדיעה
אי בכפרה, ותו לא אינטריך אידך, אצל אין נראה
כן [עי' להלן] דאף לר"ל יתכן לאוקמי קרא
דמחטאתו כזית ומחנה וא"כ הדרה קושיין
לדוכתה, וי"ל דקרא דעל חטאתו והציא משמע

ודאי למ"ד דלא צעי ידיעה בתחלה מ"מ ידיעה
צין מעשה למעשה מחלקת משום דהוי שחי
העלמות, כגון מעל בשוגג ונודע לו וחזר ומעל
בשוגג מציא צ' אשמות לכו"ע, והכא צעשה בהעלם
אחד ונודע לו וחזר ונודע פליגי אי ידיעות מחלקות
וזה דוקא בחטאת דצעי ידיעה, וכן באשם למ"ד
דצעי ידיעה, אצל למ"ד דלא צעי ידיעה פשיטא
שאין ידיעות מחלקות, דכל הנידון הוא משום
שהידיעות הם תנאי לחיוב הקרבן ואפשר שגם הם
צריכין להיות ביחד כמו שצריך להיות העלם אחד,
וכל שנודע וחזר ונודע חייב שמים.

והנה בשפחה חרופה חידשה תורה דמציא על
הזדון כשגגה ומציא אשם אחד על עבירות
הרבה, וסבר עולא דה"ה דבשוגג אין העלמות
מחלקות, דלא עדיפא חילוק העלמות מחילוק מזיד
לעבירות הרבה, וכיון דצמוד מציא קרבן אחד על
עבירות הרבה ה"ה על העלמות הרבה, אצל חילוק
ידיעות שחידש ר' יוחנן הוא ענין שאינו שייך צמוד
כלל שאין ענין ידיעה צמוד דעל עשיית החטא
צמוד הוא מתחייב ותו אין ענין ידיעה הלכך לא
שייך למילף מהא דמציא צמוד קרבן אחד על
עבירות הרבה דה"ה בשוגג שאין ידיעות מחלקות,
דחילוק ידיעות ענין אחר הוא, וקאמר עולא
דבאמת למ"ד דצעי ידיעה באשם ודאי ידיעות
מחלקות אף בשפחה חרופה לר"י דסבר ידיעות
מחלקות, וזה צין בהעלם אחד צין צ' העלמות.

ובאתקפתא דרצ המנוגא נתקשו צהי, ויתכן
לפרש דהא דהפרשה מחלקת אינו
משום שאין הקרבן יכול לכפר על מעשה שלאחר
הפרשה, אלא משום דהפרשת קרבן מעשה חשובה
היא לחלק, ואף צמת הקרבן והפריש אחר אין
מתכפר צו על שניהם, אף שהפרשת השני היתה
לאחר כל המעשים, ומייתי רצ המנוגא מזה ראיה
דאף בשפחה חרופה דמציא קרבן אחד על עבירות
הרבה מ"מ מועלת הפרשה לחלק, וחזינן מזה דהא
דמציא קרבן אחד על עבירות הרבה הוא משום
דכולן חשיבי כעבירה אחת דכיון דעושה צמוד הרי
הכל מרד אחד אף שעושה וחזר ועושה, ודומיא
דהעלם אחד בשוגג, ולפ"ז צעשה בשוגג צ' צ'
העלמות ראוי לחייב שמים אף שאין ידיעות
מחלקות ואף למ"ד דלא צעי ידיעה, דכיון דעשה
בשחי העלמות חשיבא כל מעשה כשגגה צפ"ע,

לר"י דאייירי קודם שנתכפר כלל וזהו קאמר קרא דיציא על כל חטא וחטא, ואי צדיעה פליגי י"ל דהפרשה מסבירא ס"ל לר"י דאינו חשובה כל כך וטפי מסתבר ליה לאוקמי קרא צדיעה, [ולמש"כ לקמן דלר"ל אין צריך קרא לכזית ומחנה תו י"ל כמו שזדדנו דלא מסתבר לר"י לאוקמי קראי תרומייהו במחלקי לחטאת, אבל לא יתכן לומר כן דהא אמרו בגמרא דאי דהפרשה פליגי הו"ל לר"י לאוקמי קרא דמחטאתו לענין שאין ידיעות מחלקות, הרי דהך דרשא פשוטה יותר].

נראה דאף אי יש ידיעה לחצי שיעור היינו דוקא לחלק ההעלמות, אבל לאחר כל המעשים אין ידיעה לחצי שיעור מחלקת אף לר"י ידיעות מחלקות, הלכך האוכל כזית חלב בהעלם אחת ונודע לו על חציו וחזר ונודע לו על חציו מציא חטאת אף לר"י.

שם כגון שאכל כזית ומחנה כו' מהו דתימא ליטטרפו כו', יש לעי' לר"ל דאיטטריך מחטאתו לומר שאין ידיעות מחלקות, אבל כזית ומחנה ונודע לו על כזית ונתכפר ואכל חצי זית [בחור שיעור אכילת פרס לחצי זית הראשון] בהעלמו של שני מהו שציבא חטאת, דהא חזינן דר"י איטטריך ליה קרא לומר שאינו מציא וא"כ לר"ל דלית ליה קרא דין הוא שציבא, ואם היינו מפרשים דר"י נמי לא פטר ליה אלא בנודע לו על החצאי זיתים קודם שהציבא כפרתו על הזית הראשון ומשום דחצי זית שאכל ביחד עם הראשון נטפל אל הראשון אף שהיתה ידיעה ביניהם, דידיעה אינה חשובה לחלק בין חצי זית, היה ניחא, דלפ"ז אם הציבא כפרתו קודם שנודע לו על החצאי זיתים אף לר"י חוזר ומציא חטאת, וממילא לר"ל לא איטטריך קרא, אבל רש"י לא פירש כן אלא דטעמא דר"י משום דאי מייתי קרבן על הזית מתכפר גם החצי זית אף בלא נודע עליו כלל, דחצי זית לא בעי ידיעה, וכן בסבירא אין מקום לחלק בין חילוק ידיעה לחילוק דכפרה לר"י, והדירה ספיקן לדוכתיה לר"ל בנתכפר קודם שנודע לו על החצאי זיתים מהו, וכן אי דהפרשה קמיפלגי ומוקי ר"י קרא דמחטאתו כר"ל שאין ידיעות מחלקות, יש לשאול אף אליציה מנ"ל האי דינא דנתכפר לאחר שאכל כזית ומחנה ונודע לו על כזית דאינו מתחייב חטאת אף באכל עוד חצי זית.

ונראה דהאוכל כזית ומחנה חלב ונודע לו על כזית והציבא קרבן קים להו לחז"ל מסבירא דנתכפר כולו דכיון שאין צו שיעור כזית הרי הוא נטפל לעיקר החטא, ואף שלא נודע עליו, [ואפשר דבהכרח כן הוא דכל אוכל חלב אין צרור לו צדיוק כמה שאכל, ולא מסתבר לומר שהכמות המסופקת אינה מתכפרת, אי ידיעת ספק לאו שמה ידיעה], והרי הוא מתכפר בקרבנו, אבל אם עד שלא הציבא כפרתו השלימו לכזית תו לא שייך לעשותו טפל לכזית הראשון, שהרי הוא כזית צפ"ע, והרי לעולם האוכל צ' זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על כזית אינו טופל אליו כלום מן הזית השני, וה"נ בנודע לו לאחר שאכל כזית ומחנה על הכזית נמי אין זה מועיל דסו"ס עד שלא נתכפר נהפך החצי זית לחלק מכזית שלם כשחזר ואכל חצי זית, ולהכי איטטריך קרא לר"י לומר ידיעות מחלקות כולי האי עד שכבר נטפל החצי זית לזית השלם, ותו אינו נטפל להחצי זית שאח"כ, אבל בנתכפר באמצע לא איטטריך קרא, ובהפרשה יש מקום לומר דאיטטריך קרא דהפרשה אינה ככפרה ויש מקום לומר דמ"מ כבר אינתיק גם החצי זית לקרבן זה, ומשמע צסוגיין דאי דהפרשה פליגי ניחא נמי הא דקאמר ר"י דקרא למעוטי כזית ומחנה אלא דעדיפא הו"ל דקרא למעוטי ידיעה גרידא אחת, ומשמע דאף הפרשה איטטריך קרא, ולפ"ז שוב יש לשאול אי צדיעות פליגי מנ"ל לר"ל דין הפריש בכזית ומחנה, ומיהו אין תימא אם נימא דר"ל ס"ל מסבירא דהפרשה ככפרה ולא איטטריך קרא.

אפשר דהא דאמרין דהחצי זית נטפל לזית הראשון היינו דוקא בשאכלן ביחד צדדי אכילת פרס, דבזה כל חלק מאכילה זו ראוי לחטאת דכל אכילה היא חלק מכזית שלם, [ואף לר"ל יתכן דחצי זית צתרא אסור מן התורה], וראוי להתכפר בחטאת, אבל אם אחר הכזית שהה כדי אכילת פרס ואח"כ אכל החצי זית ואח"כ נודע לו על הכזית ואח"כ אכל עוד חצי זית, בזה מציא עוד חטאת על החצאי זיתים לר' יוחנן ידיעות מחלקות או בנתכפר באמצע אף לר"ל, דבשעה שהציבא החטאת או שנודע לו לא היה החצי זית ראוי להתכפר בחטאת, דחצי זית צפ"ע לאו צר קרבן הוא אף לר"י שהוא אסור מן התורה, (עי' כריתות י"ח צ' דיוס הכפורים לא

וכש"כ לפי מה דיש לן להשוות דגם רבא ס"ל דהפרשות מחלקות וא"כ איירי בהפריש לאחר כל הידיעות וכמש"כ תו', ואפשר דאם זו שנודע לו עליה ראשונה פוטרת כולן אין לו להציא על זו שנודע לאחרונה ולהוסיף קרבן, דכיון דבשעה שנודע לו על השני כבר היה מחוייב קרבן הפטור גם את השני, לא אלס חיוציה דשני להציא עליו קרבן צפ"ע, דכבר אינתיק ליה להתכפר בראשון, ולכך תלי ליה רבא בדיעה, ומיהו שנודע לו תחלה על שגגת מלאכות נמי רשאי להציא על שגגת שבת ולפטור הכל, דומיא דיכול להציא על האמנעי, אלא דרבא איירי בהציא על קצירה של שגגת מלאכות והיינו דלא הזכיר וחזר ונודע על שגגת שבת כדי שניין שהמדובר כשהציא קרבנו על קצירה שבשגגת מלאכות, (ויתכן גם לומר דענין הפטור שפוטרת שגגת שבת את שגגת מלאכות אינו דומה לפטור דהציא על האמנעי, דהתם בעיקרו הוא צ' העלמות אלא דאית ליה טעמא לאגדן ע"י האמנעי, משא"כ הכא הכל חשיב העלם אחד ואם יכול להתכפר בהצאתו על אחד יש לו לעשות כן, ורק שנודע תחלה על שגגת מלאכות רשאי להציא עליהן ולא נפטור טחינה שכנגדה).

(ד) י"ח ב' אר"ז כאן שנה רבי ידיעות ספק מחלקות לחטאות, נראה דרק ידיעה המחלקת לאשם תלוי מחלקת לחטאת, דכיון דהחשיבתה תורה לשתי העלמות לענין אשם תלוי אמרינן מסבא דה"ה דמהני חילוק זה לענין חטאת, אבל ידיעה שאינה מחלקת באשם תלוי כגון חתיכה אחת למ"ד דבעי חתיכה משתי חתיכות כיון שאין ידיעה זו גורמת אשם תלוי ה"נ אינה מחלקת לחטאת, וכן משמע לקמן דאמרינן לר"ל חטאת באשם מיבעיא ליה, משמע דמאשם יליף, וכיון דמאשם ילפינן ליכא למילף אלא ידיעה המחלקת באשם, וכן משמע מהא דאמרינן בגמרא דלרבנן דרבי אין ידיעת ספק מחלקת לחטאת, ולכאורה הא לא שמעינן להו אלא דאין העלמות מחלקות לענין אשם תלוי דריבית תורה קרבן אחד על שגגות הרבה, ואכתי אפשר דלענין חטאת דמציא על כל שגגה גם ידיעת ספק מחלקת והויא שגגה צפ"ע, אלא משמע דכל ענין ידיעות ספק מחלקות לחטאת הוא נלמד ממה דמצינו דמחלקות באשם תלוי, וכיון דלדידהו אין העלמות מחלקות

מכפר אחזי שיעור), ואף לא להטטרף לעוד כזית שנאכל בהעלם אחד, וכש"כ לר"ל שהוא מותר מן התורה, ואף דאח"כ כשאכל עוד חזי זית חזר החזי זית קמא נמי לחלק מכזית שלם, מ"מ בשעה שנודע או שנתכפר על הכזית קמא לא היה זה החזי ראוי להטטרף אליו, וצ"ע.

(ג) שבת ע"א א' אמר רבא הציא קרבן על ראשון כו', יש לעי' מה שי"ך הציא על ראשון לחוד, והרי דין הוא שיציא קרבן אחד על ראשון ושני או על שני ושלישי, ואי בהציא על שניהם נמי אין שלישי מתכפר הו"ל למימר הציא על ראשון ושני, ועוד דא"כ הציא על שני היינו על שני לחוד והיכי דמי הרי יודע שגם הראשון מתכפר, ונראה מזה דהא דמציא קרבן אחד על עבירות הרבה בהעלם אחד הוא אף צמיחא הקרבן לעצירה אחת, וכגון בשפחה חרופה למ"ד לא בעי ידיעה ששגג ה' פעמים ונודע לו רק על אחת והקריב עליה קרבן הרי כולן מתכפרות בקרבן זה, אף שהקרבן הזה הפרישו והקריבו רק על חטא אחד, [וכ"ה בדו"ח להגרע"א ז"ל לקמן ע"צ א' בתו'], וכן בחטאת שחטא ה' פעמים בהעלם אחד ונודע לו על כולן וחזר ושכח ארבעה מהן והציא קרבן על החמישי הרי כולן מתכפרות אף שהציא הקרבן רק על אחד מהן, וממילא אף בשזכור כולן יכול הוא ליחד את הקרבן לחטא אחד ומ"מ יתכפרו כולן, והיינו דשי"ך לומר אם הציא קרבן על הראשון או על השני או על השלישי, שצידו ליחד את הקרבן להיותו בעיקר על חטא זה או זה אף שמכפר על כולן, ולפי יחודו תלוי כפרתו אם מתכפרין כולן.

והנה משמע דרשאי להציא על איזה שירצה ולא אמרינן לו להציא על האמנעי ויתכפרו כולן, והיינו משום דבאמת יש כאן גם צ' העלמות אלא שהם מתאחדים ע"י האמנעי, ובתו' פירשו גם צמימרא דלעיל דשגגת שבת ושגגת מלאכות דרשאי להציא על איזה שירצה, וק"ק לפ"ז דלא הו"ל לרבא להזכיר ידיעה כלל, והו"ל למימר קצר וטחן בשגגת שבת וחזר וקצר וטחן בשגגת מלאכות ונודע על כולן אם הציא על שגגת שבת קצירה גוררת קצירה וטחינה גוררת טחינה, ואם הציא על אחת משגגת מלאכות הרי שכנגדה במקומה עומדת,

לאשם תלוי תו לית לן מהיכן למילף ידיעות ספק מחלקות לחטאת.

ומהא דאמרין בסוגיין דהאכל ושותה זיוס הכפורים חייב שתי חטאות לרבי, יש ללמוד דעצם הדבר שנחלקו החטאים לענין אשם תלוי הוא המחלקן גם לחטאות, דהא זיוס הכפורים ליכא שום ידיעה, ולפ"ז נראה דגם ידיעות ספק המחלקות לחטאות היינו לא משום ידיעה זו חשובה לחלק לחטאות, אלא דמכיון ידיעה זו חילקה לענין אשם תלוי ממילא כיון שהוא חלוק לאשם תלוי חלוק הוא גם לענין חטאת, ולפ"ז נראה דהאכל ספק חלב ספק דם ונדוע לו וחזר ואכל ספק חלב ספק דם ונדוע לו דפטור מאשם תלוי כדתנן י"ט א', דאשם תלוי נודע לו ששניהם היו חלב דמציא חטאת אחת על שניהם, ידיעת הספק כיון שלא חייבה אשם תלוי אינה חשובה לחלק שאין ידיעת ספק מחלקת לחטאות אלא מה שהיא מחלקת לענין אשם תלוי גורם שיתחלק גם לחטאות, וכן אמרו בירושלמי פ"ב דשזועות ופ"ג דהוריות דכהן משיח כיון שאינו מציא אשם תלוי, כו"ע מודו דאין ידיעות ספק מחלקות אלו, (ועי' מש"כ לקמן ד"ה והנה וד"ה ונראה).

הא דקתני כשם שמציא חטאת כו', אסקו בגמרא בקושיא לר"ל דהול"ל חטאת באשם, ואינה תיזבחא דודאי עיקר דברי רבי הם למילף אשם מחטאת, דכשם שהעלמות מחלקות לחטאת כך העלמות מחלקות לאשם תלוי, והיינו עיקר הפלוגתא דאחי התנא לאשמועינן אי העלמות מחלקות באשם תלוי, אלא דלפי דלצתה ידיעין דהעלמות מחלקות באשם תלוי ממילא נתחלק גם לחטאות לכך נקט רבי דמציא חטאת על כל אחת ואחת, אף שלא היה ציניהם אלא ידיעת ספק, וע"ז הקשו בגמרא דלא הוי ליה להצליע דין זה והו"ל לפרושי דלפי דמחלק באשם מחלק בחטאת, דרהיטת לשונו כאילו הוא דבר ידוע ידיעות ספק מחלקות לחטאות אף אי אין העלמות מחלקות באשם תלוי.

ה) יש להסתפק אם אשם תלוי צעי ידיעה, ונפ"מ אם אכל חמשה זיתים ספק חלב ונדוע לו על אחד מהן והציא אשם תלוי מהו שיתכפרו כולן לריצרי ור"א ור"ש דס"ל דאפי' על שגגות הרבה סגי באשם תלוי אחד, א"נ אף לרבי אם עבר והציא

אשם תלוי והתנה בשלמים ואח"כ נודע לו שצאמת היה חייב אשם תלוי, ומהא דפריך אביי בסוגיין מאן לימא לן דיוס הכפורים מכפר בלא הודע משמע דאשם תלוי פשיטא ליה שאינו מכפר על לא הודע, וכן מפורש ברמב"ם פ"ח משגגות ה"ח דאכל חמשה זיתים ספק חלב ונדוע וחזר ונדוע ידיעות מחלקות וחייב אשם תלוי על כל זית וזית, ואי לא צעי ידיעה פשיטא שאין ידיעות מחלקות כמבואר בשבת ע"א ב' ע"ב א', איצרא לא נתפרש מקור דברי הרמב"ם הללו דבגמרא לא הוזכר אלא בהעלמות מחלקות, וכנראה פשוט להרמב"ם ז"ל כן מסביר לכל דיני חטאת הושווה, וכי הכי ידיעות מחלקות בחטאת כך ידיעת ספק באשם תלוי, [ועי' ירושלמי רפ"ג דשזועות ופ"ג דהוריות משמע הלשון דפלוגתת ר"י ור"ל אי ידיעות ספק מחלקות לחטאת היינו באכל חמשה זיתים בהעלם אחד ונדוע אח"כ על כל אחד בספק, ואח"כ נודע על כל אחד בודאי, ולפ"ז מפורש בהרמב"ם, וז"ל דלהירושלמי אף ר"ל ס"ל ידיעות מחלקות לחטאת], ולפ"ז אפשר דלמ"ד ידיעות ספק מחלקות לחטאת, דאף בהעלם אחד ידיעות ספק מחלקות לחטאת, אע"ג ידיעת ספק לגבי חטאת לאו כלום היא שאינה גורמת כפרה ולאו ידיעה היא, מ"מ כיון דנתחלקו לענין אשם נתחלקו אף לענין חטאת כמש"כ לעיל סק"ד דהיינו טעמא דמ"ד ידיעת ספק מחלקת לחטאת.

(ו) י"ח ב' אפילו על שגגות הרבה אינו חייב אלא אחת, מבואר דגם ידיעות אינן מחלקות ולא רק העלמות, דשגגות הרבה הרי נודע צינתים, ואע"ג דשפחה חרופה אמרינן שבת ע"ב א' דאף שאין העלמות מחלקות כיון שמציא קרבן אחד על עצירות הרבה מ"מ ידיעות מחלקות למ"ד צעי ידיעה וידיעות מחלקות, הכא שאני דצפירוש ריצתה תורה קרבן אחד על שגגות הרבה, ואפשר דלפ"ז גם הפרשות אינן מחלקות דכיון ידיעות המחלקות בחטאת חידשה תורה דבאשמות אינן מחלקות, [וידיעת ספק באשם כידיעת ודאי בחטאת כמבואר ברמב"ם שזכרנו לעיל סק"ה], תו אמרינן דאף הפרשות אינן מחלקות, דמפרשינן דסגי בקרבן אחד לתלות על הרבה זיתי חלב אף שנתחלקו בידיעות ובהפרשות, [ומיהו אי הפרשות מחלקות משום שאין הקרבן מכפר על חטא דלאחר הפרשה

דקיי"ל דבעי חתיכה אחת משתי חתיכות מ"מ אם עבר יום הכפורים הרי הוא מחלק לחטאות, אע"ג ידיעת ספק של חתיכה אחת כתבנו לעיל דלכו"ע אינה מחלקת, וטעמא דמילתא דאף שאין חיוב אשם תלוי מ"מ יום הכפורים מכפר חלק החטא דוגמת חטא ספק החייב באשם תלוי שיום הכפורים מכפרו, וסגי בהכי לחלק לחטאת, [ועי' לקמן כתבנו דאף באשם מעילות לרבנן דר"ע, מ"מ יום הכפורים מחלק], ולפ"ז אפשר דאף בכהן משוח יום הכפורים מחלק אף שאינו מביא אשם תלוי.

שם איכא דאמרי כו' שחרית כו', יש לעי' במאי פליגי הני לישני, ועוד דכיון דקושטא הוא דכל שעתא דיומא מכפר אמאי אינטריך ליה למישאל ללישנא קמא מלפני יום הכפורים ואחר יום הכפורים ולא שאל מהאוכל שני זיתי חלב ציום הכפורים, וי"ל דהרי כל הקושיא אינה בסברא וכמס"כ לעיל, אלא דמעולם לא שמענו חידוש כזה וזוהי יש יתרון לשאל מהאוכל לפני יום הכפורים ואחר יום הכפורים שזה דבר שבהו טפי דאכילת יום הכפורים לא שכיחא, ולישנא בתרא ס"ל דשאל מהאוכל ציום הכפורים גופיה דצוה חשיב טפי העלם אחד, ולמש"כ להלן דאפשר דאיכא מ"ד דרק סוף היום מכפר ניחא בפשיטות ל"ק.

שם שחרית ציום הכפורים וכזית חלב במנחה כו', ק"ק דנקט שחרית ומנחה ולא נקט סתמא האוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ציום הכפורים, כדפריך בסמוך גבי האוכל ושותה, ואף את"ל דמשכחת לה דצלען צבת אחת, הו"ל לפרושי בשאכלן צוה אחר זה אצל שחרית ומנחה ל"ל, ושמא נקט להו דכבר נשתלח השעיר ביניהם וראוי טפי לחלקן.

שם דילמא כוליה יומא מאורתא, ר"ל דבעין כוליה יומא לכפרה מתחלת כניסתו עד יציאתו, ואע"ג דלילה לחודיה אינו מכפר כדאמר בפשיטות לעיל ז' א' שזועות י"ג א', מ"מ מטרפא לכפרת היום, ולכך עצירה שנעשתה בלילה אינה מתכפרת, ואפשר דאף בדאיכא שעיר נמי הו' ס"ל לאצ"י שאין השעיר מכפר אלא עצירות שנעשו קודם יום הכפורים דלכו"ע גם היום גורם הוא לכפרה, ומיהו בדאיכא שעיר אפשר שמכפר אף קודם גמר היום, וכן נראה דהכי תניא בתוספתא

יש מקום לומר דאף באשם תלוי כן, עי' לעיל סק"א], ומה"ט אפשר דאף למ"ד אין ידיעות מחלקות דלדידיה לא אשמועינן קרא דעל שגגתו אלא שאין העלמות מחלקות וא"כ לית לן כלל קרא למעט דברים המחלקים כגון הפרשות, מ"מ אפשר דגם לדידיה אין הפרשות מחלקות דמסברא קים להו לחז"ל דהא דאין העלמות מחלקות הוא משום דסגי בקרבן אחד על עצירות הרבה, ואף בהפריש קרבן צין אחד לאחד, ולא דמי לשפחה חרופה דהתם עיקר קרא במזיד כתיב, וז"ע.

ויש לעי' גופין מוחלקין מאי אי סגי בקרבן אחד לריב"ז ור"א ור"ש, ונראה דמודו דמביא על כאו"א, וז"ע.

והנה יש מקום לומר דהני תנאי לא פליגי ארצי במאי דס"ל דכל המחולק לאשמות מחולק גם לחטאות למאן דמפרש דרבי ס"ל ידיעות ספק מחלקות לחטאות, אלא דאינהו ס"ל דאין העלמות וידיעות מחלקות לאשמות וממילא גם לחטאות אינן מחלקות, אצל הפרשות אי מחלקות באשמות או כפרה דודאי מחלק באשמות, וכמ"כ כפרה צין מעשה למעשה, מחלקות אף לחטאות, ולכך הוצרכו בגמרא לחדש למסקנא דר"ז לא קאמר אליבא דרבנן דרבי דלדידהו כיון שנשתנה דין אשם דסגי בקרבן אחד על עצירות הרבה, תו אמרינן דאין חילוק אשמות גורם חילוק חטאות, [והוא פשוט בסברא דמעשה המחלקת בחטא הגורם אשם מסתברא דגם תגרום חילוק בחטאת, דשניהם משותפים בחטא, אצל מעשה המחלקת בכפרת האשם אין לה לגרום חילוק בכפרת החטאת], ואף בהביא שני אשמות תלויין על שני זיתי חלב מ"מ אם נודעו לודאי ביחד מתכפרין בחטאת אחד.

שם הא בהעלם אחת אכלינון, אין כאן קושיא בסברא דשפיר יום הכפורים מחלק כיון שמכפר כאשם תלוי, אלא דמקשה שמעולם לא שמענו דבהעלם אחד בלא שום ידיעה בינתיים יציא שתי חטאות, והיינו דקא מהדר ליה אצ"י דילמא משום שאין יום הכפורים מכפר בלא ידיעה, ולמאי דאזהר ליה נשאר אמנם כן דלמ"ד ידיעות ספק מחלקות גם יום הכפורים מחלק, וכדמסקינן דברייתא דאכל ושתה בהעלם אחד כרבנן דרבי.

והנה מבואר דאף באוכל חתיכה אחת דאילו נודע לו בספיקו היה פטור מאשם תלוי למאי

בלילה וסג' זהכי לחלק לענין אשמות וכמו הפרשת האשם או שחיטתו, ואפשר דמשנכנס יום הכפורים כבר אי אפשר ליה להקדיש אשם תלוי שחייב בו דכבר הותחלה כפרתו ציוס הכפורים, וכאילו נשחט הזבח. — לשון אי אפשר דלא הוה שהות ציוס דמתיידע ליה לא נחפרש דלא הול"ל אלא דהא צין אכילה לשתייה א"א דלא הוה רגע אחת וכיפר, ואי בעודו עוסק בעצירה אין יום הכפורים מכפר עי' מש"כ לקמן, א"כ הול"ל והא צין אכילה לשתייה סתמא דמילתא יש הפסק ביניהם, אם זו כונת סוגיין, וי"ע.

(ח) שם איתביה רבא אכל היום אכל למחר כו', יש לעי' אמאי לא פריך רבא מכל אוכל ציוס הכפורים דתנן ריש מכליתין דחייב חטאת, ואמאי הא סתם אוכל אינו צולע ככותבת צבת אחת, וא"כ קמא קמא כיפר עליו יום הכפורים בחטא של לא הודע של אשם תלוי, ותו לא יטריך לחיוב חטאת כדפריך במעילה, וגם תירוצ' קמא לא שייך בזה, ואפשר דבעודו עוסק בחטא אין יום הכפורים מכפר, [ובזה היה ניחא הא דאמרינן לעיל ז' אי דחנקתיה אומנא או דפסקי מרא לשקיה, ולכאורה אף אי איירי בצלע ככותבת צבת אחת, אכתי לעולם שוהה זמן מה עד שמת ואכתי ליכפר עליה דגם גוסס כחי להתכפר ציוס הכפורים, אבל אי בעודו עוסק בחטא אין יום הכפורים מכפר ניחא ד"ל דחשיב עוסק בחטא עד מיתתו, ומיהו י"ל דהתם ה"ק שמת עם גמר אכילה או עבודה ודומיא דעבד סמוך לשקיה"ת, והזכירו חנקתיה אומנא להסביר האזון, אבל הכונה בשאירע שמייתתו וגמר אכילתו באו כאחד], אבל קשה לחדש כן מדנפשינן, גם לפ"ז הו"מ גמ' לשנויי לעיל הא דהאכל ושותה דאיירי בלא הפסיק ביניהם ועוסק בחטא, ועוד דצהפסיק פחות מכדי אכילת פרס גמי יש לחשוב כהפסק לכפרה, ופשטא משמע דכל בכדי אכילת פרס חייב קרבן, וכן לעיל ז' אי לא אמרו בפשיטות בשעוסק בחטא עד מולאי יום הכפורים.

ונראה דאף לרבנן דר"ע לקמן כ"ז אי' דלא מחייבי אשם תלוי בספק מעילות פריך רבא, דלא הזכירו בגמרא הא דר"ע, וגם מאן לימא לן דהך ברייתא כר"ע אחיא דליפרוך מינה, אלא משמע דאף לרבנן פריך, ואע"ג דלא נתחלק לאשם תלוי, מ"מ כי היכי דסבירין ידיעות ספק מחלקות

ובשזועות י"ג גרסי לה הרמב"ן והרשב"א בגמרא, ולית לן לחדש פלוגתא בזה.

שם אפילו עם חשיכה פטור שכל היום מכפר, זו תיובתא לאצ"י דמוכח בהדיא ממתני' שאין צריך תחלת היום לכפרה ואף עצירה שנעשתה בסוף היום מתכפרה, אבל אכתי קשה אימא דסוף היום מכפר ולכך האוכל חלב שחרית ומנחה אינו מביא אלא חטאת אחת שלא נתחלקו בכפרת היום, ואפשר דלישנא דכל היום קדייק דמשמע כל שעה ושעה מן היום, דאל"ה הול"ל שסוף היום מכפר, אבל א"א לומר כן דבירושלמי שזועות הביאו הרשב"א שם י"ג נחלקו אמוראי אי כל שעתא ושעתא מכפר או סוף היום, ולא הביאו הך מתניתין, וכן בצרייתא דגרסי לה שם בגמרא מפורש דסוף היום מכפר ולא הביאו בגמרא הך מתניתין כלל, וכן הראשונים ז"ל שם לא הביאוה, ובתו' שם כתבו לפרש דכן היא מסקנת סוגיין התם כהך ברייתא דסוף היום מכפר, [וכן העתיק הר"ן סוף יומא הך תוספתא, וכבר תמה בגבורת ארי שם מסוגיין], וע"כ ז"ל דהא דכל היום מכפר לאפוקי מאצ"י אחי וה"ק דגם סוף היום לחודיה מכפר והדרה קושיין לדוכתה, ואפשר דהא"נ דממתני' ליכא לאוכוחי, אלא דרצ"ח הו" ס"ל הכי מסבירא דכל שעתא מכפר ולכך הקשה, ואצ"י נמי אודי ליה בחר דשמע מתני' דלאו כולא יומא צעי, א"נ הא פשיטא דכל חלק מן היום משתתף בכפרה (עי' תו' שזועות שם) אלא הנידון אי כל שעתא מסיים הכפרה או דסוף היום משלים הכפרה, והלכך לענין אשם תלוי כיון דכל שעתא מתחלה לה הכפרה סגי זהכי לחלק, הא למה זה דומה לנשחט האשם דודאי מחלק אע"ג דעיקר כפרה בזריקה, ואנו צריכין לזה צסמוך בהא דפריך מהאוכל ושותה וכמשי"ת.

שם והא צין אכילה לשתייה אי אפשר דלא הוה שהות ציוס דמתיידע ליה כו', יש לעי' לוקמא בלילה דהא לעיל ז' אי' שזועות י"ג אי' פשוט בסוגיין דלילה אינה מכפרת וכדפרש"י שם דכתיב ציוס הזה, ועו"ק דנוקמא קודם שהציאו השעיר דודאי מתכפר דצדאיכא שעיר שעיר הוא דמכפר דהא מכפרת שעיר הקשו לעיל הודע ולא הודע תנן, ואפשר דנהי דהשלמת הכפרה ציוס או בשעיר אבל אחתלחא דכפרה הו" עם כניסת היום ואף

הכפורים, דהבא זכפרה כעין אשם תלוי איירינן ולזה לא צעי השצת גזילו).

(ט) י"ט א' אכל בכל התורה כולה כתיב או הודע כו', וזוה גס ר"ל מודה דהאי או הודע ידיעה ודאית היא, דהא לכו"ע לא מיייתי חטאת זידיעת ספק, אלא ה"ק דבחטאת אין ענין זידיעת ספק כלל אף לא לחלק העלמות.

שם לוקמה כרבי, פי' דכי היכי דסבר רבי זידיעת ספק חשובה לחלק לענין חטאת ה"נ חשובה זידיעת ספק כידיעה בתחלה לענין טומאת מקדש וקדשיו, וז"ע דהיכן אשכחן חשיבות זידיעת ספק לענין חטאת, הא מה זידיעות ספק מחלקות הוא משום שנתחלק לאשמות, ואף בלא נודע כלל, אש עבר יום הכפורים דקאי במקום אשם תלוי נתחלק לחטאות, הרי שאין זידיעת ספק גורמת אלא החילוק לאשמות גורם, ומאחתי זירושלמי פ"ז דשזועות דמשני אמנס כן דהתם טעמא משום שאשמות מחלקין, ונריך לומר דהא"נ דמהא זידיעות ספק מחלקות אין ללמוד דסגי זידיעת ספק בתחלה לטומאת מקדש וקדשיו, אלא דמסבירא אפשר לומר דסגי התם זידיעת ספק כיון דלא כתיבא זידיעה אלא ונעלם, וגמרא פריך אמאי לא אמר ר"ל כר"י, והזכירו דאדרבה גבי חטאת איפכא ס"ל דלר"ל יש חשיבות זידיעות ספק לחלק ואה"נ דמשום א"ת הוא, אכל זה גופא דחילוק לאשמות מחלק לחטאות הוא משום שיש חשיבות ידועה זידיעת ספק ולכן המתכפר בספק מתחלק לודאי, ואילו ר' יוחנן ס"ל שאין חשיבות זידיעות ספק לגבי חטאת, ולענין טומאת מקדש וקדשיו סברותיהן הפוכות, ולשון לוקמה כרבי לאו דוקא ור"ל לוקמה דסגי זידיעת ספק דהא אשכחן חשיבות זידיעת ספק לרבי, ומשני דר"ל צעי לאשמועינן דאיכא תנא דלא צעי זידיעה כלל והיינו ר' ישמעאל, ולפ"ז אפשר דר"ל לא פליג אסברת ר' יוחנן דאפשר לומר דהבא סגי זידיעת ספק לכו"ע, אלא דהזכיר לתרץ דאין מכאן ראיה דאפשר דס"ל כר' ישמעאל דלא צעי זידיעה כלל.

והנה למאי דאר"י כאן עשו ספק זידיעה כידיעה נראה דאין חילוק בסוג הספק ואף ספק דדמי לחתיכה אחת סגי ולא צעי דומיא דחתיכה אחת משתי חתיכות, אכל לר"ל דפרכינן ללוקמה כרבי יש מקום לדון, זידיעת ספק דומיא דחתיכה אחת כתבנו לעיל י"ח ב' סק"ד שאינה מחלקת לחטאות לכו"ע, וא"כ

לחטאות והיינו דחילוק החטא לענין כפרת אשם תלוי מחלקו גם לכפרת חטאת, ה"נ אש נתכפר חלק החטא במדה ידועה דין הוא לחלקו לענין כפרת חטאת, אף שאין צו חיוז אשם תלוי, והלכך הנהנה שיה פרטה קודם יום הכפורים וחזר ונהנה שיה פרטה אחר יום הכפורים צהעלם אחד, יום הכפורים מחלקו ויציא צ' אשמות, ואש נהנה חצי פרטה לפני יום הכפורים וחצי פרטה אחר יום הכפורים אינס מנטרפין ופטור לגמרי, אכל זידיעות ספק אינן מחלקות דליכא אשם תלוי שאין זידיעות כלום אש אינן גורמות קרבן, הלכך אף לפי קושיא רבא מעל צפרוטה ונודע לו צספיקו וחזר ומעל צפרוטה ונודע לו צספיקו וחזר ונודע לו צודאן מציא אשם אחד לרבנן דר"ע, [ועיין לעיל ד"ה והנה לענין חתיכה אחת].

ונראה ללמוד מסוגיין דהאוכל כזית ומחצה חלב ונודע לו צספק על כזית קמא וחזר ואכל חצי זית צהעלמו של שני וחזר ונודע לו צודאי על הראשון וחזר ונודע לו צודאי על השני, שאין מציא חטאת על השני, דכיון דחצי זית קמא נגרר לאשם תלוי קמא דומיא דחטאת דאמרינן שבת ע"א צ' דהחצי זית אין צריך זידיעה ומתכפר יחד עם הזית קמא, א"כ הכזית צתרא נתחלק לאשם תלוי ונתחלק גם לחטאות ואינו מנטרף.

שם על ממונא לא מכפר, לפ"ז לר"ע דמחייב אשם תלוי על ספק מעילות חייב אף צעבר עליו יום הכפורים, שו"ר כן צמל"מ רפ"ז משגגות.

שם על פלגא דשיעורא לא מכפר, כלומר דכיון שאין עליו חטא של חיוז קרבן אין יום הכפורים מכפר על ענין הקרבן וכשמנטרף חייב צקרבן, דומיא דמש"כ לעיל דצחלב פשיטא שאין יום הכפורים מכפר על חצי שיעור לפטור מחטאת, [וצמל"מ פ"ג משגגות ה"ט נתקשה צטעמא דאינו מכפר על חצי שיעור, ולמש"כ ניחא], ונפ"מ צין הני תרתי שינויי לענין אש מעל צפרוטה קודם יום הכפורים וחזר ומעל צפרוטה אחר יום הכפורים צהעלם אחד דלשינויא קמא מיייתי חד אשם ולשינויא צתרא נתחלקו לאשמות כיון שיום הכפורים כיפר מקצת החטא, (ולא שייך כאן להזכיר הציא אשמו עד שלא הציא גזילו לענין כפרת יום

סימן ו

(א) י"ט א' פרט למתעסק כו', נראה דפטורא דמתעסק אינו משום שהוא קרוב לאונס, דא"כ חלצים ועריות נמי, ועוד דכך לי סבור שהוא תלוש כמו סבור שהוא חול, אלא הטעם משום דאי קליש חשיבות המלאכה, דמלאכה הנעשית במתעסק אינה מלאכה חשובה, ולכך בחלצים ועריות אין נגרע חשיבות ההנאה במה שנעשתה במתעסק, כיון דסו"ס נהנה, ולכך חייב, [ועי' סנהדרין ס"ז ב' תוד"ה להגזיה, וז"ל דכונתם דאי משכחת לה בשבת גוונא שאין נגרע חשיבות המלאכה מחמת התעסקותו כמו צנהנה, מ"מ פטור משום מלאכת מחשבת].

ומ"מ נראה הדברים כמש"כ הגר"ע א ז"ל בתשובותיו סימן ח' דמתעסק נמי מיקרי שגגת עבירה, דהא קרא דבה בחטאת כתיב ומשמע דרק מחטאת אימעיט, ואע"ג דאיפגמה חשיבות המלאכה, מ"מ כיון שאין הפגם אלא מחמת חוסר ידיעה חשיבא שגגת עבירה, [ומהא דגבי רציחה אף מתעסק פטור מתשלומין מדין קס ליה דדרבה מינייה כדאמרין כתובות ל"ה א' מה מכה בהמה לא חלקת בין שוגג בין מזיד כו' דרך ירידה כו', והיינו מתעסק, ועוד דהא מכה בהמה ודאי אף מתעסק חייב ודכוותה מכה אדם פטור, אין להציא ראייה למתעסק בשאר איסורים, אע"ג דכל עיקר דחייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין מהתם יליף, דשאי רציחה דאף גרמא אסור מדאורייתא דעל איבוד נפש הקפידה תורה, ולכך ודאי אף מתעסק חשיבא שגגת רציחה, אבל בשאר איסורים דהמעשה היא העבירה שפיר אפשר דמתעסק אין כאן מעשה עבירה כלל].

(ב) י"ט ב' אמר רב נחמן אמר שמואל מתעסק בחלצים ועריות כו', סתם מתעסק מתפרש שלא נתכוין כלל למה שהוא עושה כמבואר פסחים ל"ג א' דהיינו הושיט ידו ליטול חפץ וסך בשמן, ודכוותה הכא נמי מתפרש מתעסק כגון שחטט בפיו וחלצו צידו וצלעו שלא במתכוין, או שנפל מן הגג ונתקע בערוה, [וכסבור רוק הוא וצלעו דחשיב מתעסק לכו"ע, מ"מ עיקר מתעסק היינו שלא נתכוין כלל למה שעשה, ורק שוגג בלא

י"ל דה"נ צעי ידיעת ספק דומיא דשתי חתיכות שראויה לחלק גבי חטאת, ומיהו לפמש"פ דעיקר הקושיא היא ר"ל אמאי לא אמר כר"י א"כ אף לדידיה בכל ידיעת ספק סגי, (ויש כאן מקום עיון אי ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא א"כ מאי ענין צדיעת ספק הא לא שייך בזה ונעלם כיון דאף בזכור רשאי להכנס ולאכול אם לא בחתיכה א' משתי חתיכות דבזה לכו"ע אסור מדאורייתא, ול"ע בכ"ז כעת).

(י) בשבועות י"ט ב' מקצת ידיעה ככל ידיעה כו', אפשר דבעינן שידע כל מאורע הטומאה אל נכון, אלא דסגי בנודע מקצתו ושכח וחזר ונודע מקצת השני ושכחו, דהו"ל ידיעת הכל והעלמה, אבל מי שנטמא צודאי וסובר שנטמא בספק חשיב ידיעת ספק ולא מקצת ידיעה, כיון שאין הכל ידוע לו.

בתו' שזועות י"ט ב' ד"ה עשו דהתם הוא מסופק אי שייכא כלל טומאה כו', נראה דאין כונתם משום דהכא שני שצילין היו חתיכה משתי חתיכות, (עי' מהרש"א), אלא כונתם דספק הידוע לכל אינו קובע דינים כדין ספק, אלא הוא אופן מיוחד ויש בו פנים להקל ולהחמיר, וכדאמרין התם דאי לא ידע אי שרץ טמא אי כפרדע טמא חשיבא ידיעה כיון דזיל קרי בי רב הוא, והיינו דלא חשיב ספק, וה"נ יש מקום לומר להקל דהוא בכלל מסופק אם שייך לו טומאה, [ובזה ניחא נמי לאידך גיסא דאי בכעדשה חשיבא ידיעה מ"מ הכא ס"ל לר"ל דידיעת ספק לא חשיבא ידיעה, והיינו משום דחשבינן גם לכעדשה זיל קרי בי רב].

בתו' שם ד"ה כאן אבל בהא דמחלקות לחטאות מודה, נע"ג דהא מבואר בכריתות שם דטעמא דנתחלקו לחטאות הוא משום שנתחלקו לאשמות, וכדאמרין דיום הכפורים מחלק, וממילא לרבנן דרבי שלא נתחלק לאשמות לא נתחלק גם לחטאות, וגם בהדיא אמרו שם בר"ז [דסבר כר"ל] דלא קאמר אלא חליצא דרבי, וכדפרש"י שם, [ועי' מש"כ לעיל י"ח ב' דהיינו לומר דאף בנתכפר בשני אשמות סגי בחטאת אחת, אבל ידיעת ספק פשיטא שאינה מחלקת].

שם הנח לתינוקות כו', פי' בשטמ"ק בשם הרא"ש
דכיון דמקלקל בחצורה חייב ש"מ שא"צ
מלאכת מחשבת בחצורה, דפטור מקלקל משום
מלאכת מחשבת הוא כדאמר חגיגה י', וממילא אף
מתעסק בגוונא דאין צו אלא משום מלאכת מחשבת
נמי חייב בחצורה.

שם והא הכא מתעסק הוא ור"י נמי לא קא פטר
אלא מן מינא למינא כו', יש לעי' רצ יהודה
היכי הוי מפרש למתני', אי משום מתעסק דעלמא
דמיפטור מזה, הרי ליכא צמתניתין שהרי בשעה
שמלקט יודע הוא שמלקט כדקתני וליקט ענבים,
וע"כ משום מלאכת מחשבת פטר ר' יהושע, וא"כ
אדרבה ממתני' סייעמא לשמואל דאיכא פטור
בשבת משום מלאכת מחשבת, והא דפטר ר' יהושע
בצרי מיני ולא צדד מינא, ע"כ טעמיה דצוה לא
קפיד אינש והוי מלאכת מחשבת, ושפיר י"ל
דשמואל נמי הכי ס"ל, דאטו שמואל צדד מינא
איירי, הרי שמואל עיקר דינא דמלאכת מחשבת
אשמועינן, ושפיר מיתוקם בצרי מיני אי צדד מינא
לא קפיד, ואי קפיד צדד מינא הרי הוא ממש
בצרי מיני צין לר' יהושע צין לשמואל דעיקר
בקפידא דמלקט תליא, ועוד דשפיר י"ל דנקט תנא
צרי מיני לרבותא דר"א דאף בצרי מיני מיהייב,
ולר"י אמנא אף צדד מינא פטור דסו"ס אין כאן
מלאכת מחשבת, או דאורחא דמילתא נקט צמה
שרגילין להקפיד קצת, וי"ל דרצ יהודה הוי מפרש
למתני' דלאו צנתכוין ללקוט תאנים וסבור ענבים
צעינא וליקטן, אלא צידע שצריך תאנים והלכה ידו
על הענבים וליקטן וסבור שמלקט תאנים, והוי ס"ל
דכהאי גוונא חשיב מתעסק דמיפטור מזה, כיון
דהלכה ידו צלא צנתכוין לענבים ואע"פ שידע
שעוסק צליקוט ממחוצר, ומשום דלא צעי לאוקמא
פלוגמא דר"א ור"י צדינא דמלאכת מחשבת לכך
הוי מפרש דכו"ע לית להו דינא דמלאכת מחשבת
ולכך ר"א מחייב דלא ס"ל דכהאי גוונא חשיב
מתעסק, ור' יהושע סבר דאף זה מתעסק, והיינו
דקאמר דצדד מינא אף ר' יהושע מיהייב כלומר
דכיון דטעמיה משום מתעסק ממילא צדד מינא
לא שייך לחשבו מתעסק, ולמאי דדחי שמואל ומוקי
דבאצד מלקט מלבו איירי ופליגי אי כהאי גוונא
הוי מלאכת מחשבת, נראה דלכו"ע כהאי גוונא
דהיינו צנתכוין ללקוט תאנים והלכה ידו על

מתכוין מפרשין צכה"ג בשבת ע"ג א', וחייב
בצללים ועריות לפי דעיקר האיסור הוא ההנאה,
ולא נגרע חשיבות ההנאה מחמת העדר הכונה,
ודכחותה בשבת אף בגוונא שאין לפטור מחמת
שנגרע חשיבות המלאכה מ"מ פטור משום מלאכת
מחשבת, ונפ"מ צנתכוין לחתוך תאנה זו וטעה
כסבור שצריך לצריתה וחתכה, דמשום מתעסק אין
כאן שהרי בשעה שחותך יודע מה שהוא עושה
ומכוין לכך, ורק יש כאן טעות דסבור צריתה
היא, ומיפטור משום מלאכת מחשבת.

ויש לעי' אמאי לא סייעוהו לשמואל מהא דתניא
לקמן כ' א' צנתכוין לכבות את זו וכיבה את
זו פטור, והני אמוראי דמקשו לשמואל אמאי לא
הקשו ממתני' לצרייתא, וי"ל דצרייתא איכא לפרושי
דצנתעסק איירי וה"ק שהשיט ידו לכבות זו ושללא
צנתכוין נכזית צריתה צהושטת ידו דהוי מתעסק
ממש ופטור לכו"ע אף בשאר איסורין, דמה
צנתכוין לאיסור אין גורם חיוב צמה שעה
כמתעסק, ומיהו לקושטא דמילתא למאי דס"ל
כשמואל מפרשין נמי לצרייתא דצמכזה צכונה
איירי אלא שטעה וכסבור שמכזה את זו שצריך
לכבות וכיבה את זו שאינו צריך לכבות, וכן
צלהדליק, ומיפטור משום מלאכת מחשבת כדשמואל.

שם והא תינוקות דכי מתעסק דמי כו', נראה
דאף צידע שזה התינוק הוא יעקב אלא
שטעה וכסבור שיעקב נולד בשבת נמי חשיב
כמתעסק דפטור משום מלאכת מחשבת, דאל"כ
נוקמה כהאי גוונא, ומתני' נמי דיקא דקתני ושכח
ולא קתני וטעה, וטעמא דמילתא משום דזה גופא
שחשב שזה הנולד בשבת חשיב טעות צמעשה,
שהרי תחלת כונתו למול את הנולד בשבת, ולא
חשיב מלאכת מחשבת, ומיהו דוקא צדאיכא צ'
תינוקות אז אמרינן שאין כאן מלאכת מחשבת כיון
דצטעה שמל הוא חושב שמל את הנולד בשבת,
אבל צתינוק אחד וכסבור שנולד בשבת אין כאן
חסרון משום מלאכת מחשבת שהרי בשעה שצא
למול אינו חושב למול לאחר, אלא שרצונו למול
מצוסק על טעות וזה אינו חסרון צמלאכת מחשבת,
דכל אדם מלא טעויות ואין לנו אלא רצונו צשעת
מעשה, אבל כסבור שהוא עושה פעולה זו צגוף
אחר זה לא חשיב מלאכת מחשבת.

י"ל דלא מחלקינן בין מין אחד לב' מינים, ושחורות ולבנות נמי כמין אחד חשיבי ומ"מ פטר ר' יהושע, וכן נמי בנתיבין לאלו הלבנות וליקט לבנות אחרות, ומיהו רב אובשיא בקושיתו הו' סבר דלר"ש ור"ש שזורי במין אחד באבד מלקט מלבו לכו"ע חייב, וחזינן דאף באבד מלקט מלבו יש לחלק בין מין אחד לשני מינים, ושפיר י"ל דאף לאוקימתא דרב יהודה לא פטר ר' יהושע אליבא דר' יהודה אלא בשחורות ולבנות ולא בשחורות עומן בין זה לזה.

ובראיה דרב יהודה הו' מפרש פלוגתא דר"ש ור"ש שזורי, ור"י, בשחורות ולבנות, וחשיבי שם אחד וכדמפרשין למסקנא, וקמיפלגי אי חשיב מתעסק בזה לר' יהושע, דר"ש ור"ש שזורי סברי דבמין אחד שחורות ולבנות אף לר' יהושע לא חשיב מתעסק, ודוקא בתאנים וענבים חשיב ליה מתעסק דקצירה של כל מין חשובה לעצמה וכשלם נתיבין לקצירה זו חשיב ליה ר' יהושע מתעסק, אבל בשחורות ולבנות כיון שנתיבין לקצירת סוג זה לא חשיב מתעסק, ור' יהודה סבר דאף בשחורות ולבנות סבר ר' יהושע דהו' מתעסק, ולכאורה היה אפשר לומר דאף ר' אובשיא היה מודה לב' יהודה בזה דאי פלוגתאן במתעסק דכל התורה שפיר יש לן לפרש דשני שמות היינו תאנים וענבים, אבל שחורות ולבנות שם אחד הן, דבנידון מתעסק יש לבקש שינוי צורת המלאכות, ורק לבתר דשני שמואל דהנידון צדין מלאכת מחשבת ובאבד מלקט מלבו הקשה ר"א א"כ צמאי קמיפלגי, דכשהנידון במלאכת מחשבת יש לפרש דשחורות ולבנות נמי שני שמות נינהו, כיון שהנידון צרפון המלקט, אבל א"א לומר כן דא"כ למה צאמת קאמר ר"א דפליגי במתעסק לימא דכו"ע לית להו מתעסק דמלאכת מחשבת, ובמתעסק דעלמא פליגי וכדריב יהודה, אלא משמע דרב אובשיא מסבירא משמע ליה דשחורות ולבנות בכלל שני שמות הם אף אי פליגי במתעסק דכל התורה, ולכך הוצרך לפרש דבמתעסק פליגי.

ב' א' אלא לאו מתעסק איכא צינייהו דר"י סבר מתעסק חייב כו', בתו' נדחקו לפרש מנין פשיטא ליה דר' יהודה מחמיר, וז"ע מאי קשיא להו ז"ל דהא ודאי ליגנא דר"י מוכח דמודה הוא דבשני שמות דקאמרי ר"ש ור"ש נחלקו, אלא שבא להוסיף דנחלקו אפי' בנתיבין כו', ואם איתא

הענבים לא חשיב מתעסק דכיון שידע שעוסק בליקוט ממחזור אף שטועה בין תאנים לענבים, הרי הוא יודע עיקר מלאכתו ולא חשיב מתעסק, תדע דאם איתא דכהאי גוונא חשיב מתעסק הו"ל למיפטר אף באבד מלקט מלבו, דנראה פשוט דבנתיבין ללקוט תאנים וסבירא ענבים צעניא והושיט ידו לענבים ובהליכתו נחתכו תאנים שלא בנתיבין דפטור, דכיון דהוא מתעסק גמור לא שייך לחייבו אף שנעשתה כונתו, וה"נ בנתיבין לענבים והלכה ידו על התאנים אי כהאי גוונא מתעסק גמור הוא, אלא ודאי דכהאי גוונא לא חשיב מתעסק, ורק משום מלאכת מחשבת איכא למיפטריה.

שם הצ"ע כגון שאבד מלקט מלבו כו', הנידון בזה הוא אם יש ליחס חשיבות למה שסביר תאנים צעניא וממילא אין כאן מלאכת מחשבת, או דטעותו אינו חשוב כמציאות וחשיב אמתצידא כונתו, ובה מחלקינן בין צ' שמות לשם אחד ומין אחד, דטעות בשם אחד י"ל דלא חשיב כמציאות ואולינן בתר עיקר כונתו ומעשיו, שאין ליחס חשיבות לטעות קל בזמן שעיקר הכונה והמלאכה כהוגן, אבל בנתיבין ללקוט תאנים אלו וליקט אחרים לא חשיב מלאכת מחשבת אף שהם שם אחד ומין אחד, כדמוכח מגרות, וכדפריך רב יהודה גופיה דבמין אחד אף ר' יהושע מודה וקשיא לשמואל, הרי דפשיטא ליה דלשמואל אף במין אחד לא חשיב מלאכת מחשבת, דכל שלא נעשתה כונתו ודאי אין כאן מלאכת מחשבת, וכך לי מין אחד כמו שני מינים שאין לנו אלא כונתו, וזו כונת תו' ד"ה הכא.

רמיהו מה שנקטו תו' בפשיטות דבמין אחד מודה ר' יהושע, והיינו מדאמר כן רב יהודה בקושיתו, לו"ד ז"ל היה מקום להסתפק בזה, דאפשר דרב יהודה לאו מדיוקא קאמר כן, דשפיר נקט התנא שחורות ולבנות בהו' שיש לו סבה לבצר אלו על אלו, ולעולם אימא לך דאף בלבנות נמי הדין כן בנתיבין לאלו וליקט אחרות, ורב יהודה מסבירא קאמר וה"ק ור' יהושע נמי לא פליג אלא משום דחשיב מתעסק [וכמש"כ לעיל דהכי מפרש רב יהודה] אבל משום מלאכת מחשבת לא, וא"כ במין אחד דלא חשיב מתעסק [דהכי פשוט ליה לרב יהודה מסבירא] אף ר' יהושע מחייב, אבל השתא דמוקמינן דפליגי באבד מלקט מלבו שפיר

מלכו איירו כדמפרשין להו עד השתא ור' יהודה הוא דאמי למימר דאף בלקדם פליגי, ואמי שפיר לישנא דר' יהודה דה"ק אפי' אם בשעה שנתכוין ללקוט תאנים לקט ענבים ושעה שנתכוין ללקוט ענבים לקט תאנים, כלומר וממילא שמעת מינה דצנריך לשניהם וצנידון לקדם איירי, ולפי"ז לר"ש ורש"ש בלקדם לכו"ע חייב דכיון דעומד ללקוט שניהם חשיב שפיר מלאכת מחשבת אף שהקדים המאוחר, ולר' יהודה פטור ר' יהושע אף בלקדם, ומייתנין ברייתא דנרות לסיועי דאיכא תנא דפטור בהקדים המאוחר והיינו כר' יהושע אליבא דר"י, ולקמן ב' דאמר רבא לקדם איכא צינייהו היינו נמי דרש"א ב'ס' ראצ"ז סבר דלקדם חייב וכו"ש ורש"ש, [ומוכח מזה דאף בשני מלאכות ס"ל דחייב בלקדם], ולפרש"י ז"ל דכר' אליעזר ס"ל, [אם לא דהתם צבת אחת איירי עי' להלן].

שם בשתי נשימות פטור, היינו אם גם בשניה טעה דבפשוטו כשמתכוין להדליק ולכבות והקדים לכבות הרי עכשיו רצונו להדליק והוי שפיר מלאכת מחשבת, אלא איירי דאחר שכיבה לא רצה להדליק.

הא דקמני צסיפא דמתני' א"כ למה נאמר אשר חטא זה פרט למתעסק, ק"ק לאוקימתא דשמואל ורבא דהא לדידהו הנידון במלאכת מחשבת ומה ענין אשר חטא זה לכאן, ושמא לדידהו יש לפרש דקאי ארישא דמתני' ר"א בחלצ ונותר א"כ למה נאמר אשר חטא זה וכדפרכין בגמרא ור"א האי זה מאי עביד ליה, וגמרא אזלא לפוס ס"ד כאוקימתא דר' יהודה, ולפי"ז האי א"כ למה נאמר קאי לר' יהושע ולכך הקשו בגמרא לר"א, אכל לאוקימתא דשמואל ורבא מפורש במתני' דר"א ממעט מתעסק מזה. — ואי מתני' לר' יהושע קאי וכדמשמע פשטא דלישנא אין להקשות דלימא דאיצטריך זה עד שידוע לו צמה חטא, דשפיר ניחא לפרושי קושטא דמילתא דאף מתעסק מימעט מזה, וגם הוי דומיא דנתכוין לתאנים וליקט ענבים. — ק"ק מאי שייכא פלוגתא דמלאכת מחשבת למתני' הכא, בשבת הו"ל למיתני, וגם לשון לא נחלקו כו' משמע דאדלעיל קאי, והרי לא שייכא כלל הך פלוגתא לפלוגתא קמייתא.

כ' ב' רבא אמר להקדים איכא צינייהו, לכאורה בחתייה אחת איירי ולכו"ע חייב כדמתניא

דר"ש ורש"ש איירו בלא אצד מלקט מלכו וסברי מתעסק חייב, ור' יהודה סבר מתעסק פטור לכו"ע, ולא נחלקו אלא באצד מלקט מלכו, א"כ לר' יהודה בלא אצד מלקט מלכו פטור לכו"ע ל"ש בשם אחד ל"ש צ' שמות, ולא נחלקו אלא באצד מלקט מלכו, ואיך יתכן דר' יהודה יאמר אפי' נתכוין כו', הרי הול"ל לא נחלקו אלא בנתכוין כו', אלא ודאי ר"ש ורש"ש באצד מלקט מלכו איירו וקאמר ר' יהודה בלא באצד מלקט מלכו לחוד פליגי אלא אף בנתכוין כו', משום דלא קפדינן במלאכת מחשבת כלל, ואף באצד מלקט מלכו דפליגי היינו אי חשיב מתעסק לפטור בכל התורה, ומחשבה קמייתא לא איכפת לן זה כלל, ודיינינן רק משום שנתכוין ללקוט תאנים והלכה ידו על הענבים, ואפי' בלא מחשבה קמייתא נמי פליגי בנתכוין לתאנים והלכה ידו על הענבים אי חייב, ועוד דטפי ניחא לפרש באצד מלקט מלכו לר"ש ורש"ש שלא הזכירו צדריהם מעשה הטעות כלל, מלפרש כן צדרי' יהודה דפירש בהדיא נתכוין לתאנים ולקט ענבים ולא הזכיר מחשבה קמייתא כלל, וכש"כ אי ר' יהודה אחי לאשמועין דלא פליגי אלא באצד מלקט מלכו דלא יתכן שינקוט לשון נתכוין כו' ולא יזכיר מחשבה קמייתא כלל, וז"ע למה לא פירשו כן בתו'.

שם לא מתעסק דברי הכל פטור כו' ל"ש בשם אחד כו', ז"ע דהא עיקר הקושיא היתה משום דר"א הוי סבר דשחורות ולבנות שני שמות הם, ועיקר התירוצ' הוא דשחורות ולבנות שם אחד הן, ולא נזכר רמז מזה בתירוצ' הגמרא, [ואילו סברת החילוק בין שם אחד לב' שמות באצד מלקט מלכו היתה פשוטה גם לר"א, שהרי הן הנה דברי ר"ש ורש"ש], גם קשה למה הזכיר ר' יהודה תאנים וענבים דמודו בזה ר"ש ורש"ש, לא הו"ל לומר אלא שחורות ולבנות.

שם רבא אמר ליקדם איכא צינייהו, פרש"י וקמיפלגי ר"ש ורש"ש ור"י בלקדם בשם אחד, ולפי"ז רבא לא חידש כלום בהא דר' אושעיא ואיהו נמי כדתרצינן לעיל קאמר דשחורות ולבנות שם אחד הן, ולאפלוגי אדשמואל קאמי דמוקי לה באצד מלקט מלכו מוקי לה איהו בלקדם, וק"ק הלשון ליקדם איכא צינייהו דהא בליקדם לא פליגי ולו"ד ז"ל היה נראה דר"ש ורש"ש באצד מלקט

ד. כל מתעסק בחלצים ועריות חייב שכן נהנה.
ה. לענין שבת צעי מלאכת מחשבת והיינו שיעשה
רצונו, אבל אם טעה פטור, כיצד היה צריך
ענבים ושבת כסבור תאנים הוא צריך והלך וליקט
תאנים, פטור, אע"פ שצטעה שליפט תאנים ידע
שהוא מלקט תאנים, כיון שצטעות היה, וכן
בנתיבין ללקוט תאנה זו ושבת כסבור תאנה אחרת
צעינא וליקטה נמי פטור, אפי' שחירות או
לזנות.

ו. נתכוין ללקוט תאנים ושכח כסבור ענבים צעינא והלכה ידו על התאנים וליקטן פטור, דלא חשיב מלאכת מחשבת כיון שנתכוין להושיט ידו לענבים.

ז. נתכוין ללקוט תאנים שחורות ושכח כסבור לצנות
הוא צריך והלכה ידו על השחורות חייב, [כ"ג
לדאוקימתא דשמואל היינו שם אחד דס"ל לר"ש
ורש"ש דאף ר' יהושע מחייב, והלכה כוותייהו נגד
ר' יהודה דרבים נינהו, וגם הלכה כרש"ש אף
בצרייתא כדאמר מנחות ל' ל"א, וכש"כ לגירסא
דר' יהודה גופיה קמתמה למה פטר ר' יהושע,
וגם לכו"ע ר"א מחייב, ואף רבא דמוקי בלהקדים
י"ל דלא פליג בהא, וכש"כ לפמש"כ דרבא מודה
דר"ש ורש"ש באבד מלקט מלכו איירו, דלפ"ז
לרבא ליכא מאן דפטר בשם אחד באבד מלקט
מלכו, ומיהו לפירוש זה לרבא אין ראיה דשחורות
ולצנות שם אחד הן לר"ש ורש"ש וי"ל כדהוי
מפרש רב אשעיא דב' שמות נינהו, ול"ע, וכש"כ
בשסתייהן שחורות או לצנות.

ח. נתכוין ללקוט תאנים תחלה ואח"כ ענבים וטעה ולקט ענבים תחלה, לפרש"י פטור, דהא לפרש"י אף ר"ש ורש"ש לא מחייבי בלהקדים אלא בשם אחד, וכן דעת הרמב"ם, [אבל למש"כ לפרש דר"ש ורש"ש לא חייבו בלהקדים, א"כ אף בשני שמות מחייבי בלהקדים וכרשב"א בשם ראב"ז דצרייתא, וללאורה קי"ל כוותייהו לגבי ר' יהודה דרבים נינהו וכמש"כ לעיל ואף דצצרייתא נשנה ת"ק סתמא].

ט. וצנחיון ללקוט שחורות תחלה ואח"כ לבנות
וילקט לבנות תחלה אף לפרש"י חייב, דאית
לן למינקט כר"ש ורש"ש, דבשם אחד לא קפדינן
אהקדמה, וכש"כ בלצנות ולצנות.

לעיל דנשימה אחת, וחייב שמים דחשיב ארבעזידא
מחשבתו, ובשטמ"ק לעיל א' אות י"א בשם תו'
משמע דמפרשי דפליגי אי חייב אחת או שמים,
ו"ע בטעם הדבר, וגם לשון להקדים א"צ משמע
דצלהקדים פליגי ולא דנשימה אחת פליגי אי חייב
אחת או שמים, ובשמי נשימות היה אפשר לומר
דהשניה לעולם לרצון דאחר שהקדים המאוחר כבר
הפסיד רצונו ועכשיו יש לו לעשות מה שטרם עשה,
ולכך אחת חייב לעולם, ובשמי נשימות דלעיל נמי
י"ל דפטור רק על הראשונה, א"נ בגוונא שגם
השניה שלא לרצונו, אבל בסתמא לעולם חייב על
השניה ומאן דלא חייש להקדמה חייב גם על
הראשונה, ויותר היה נראה לפרש דבאמת בחד
חתייה איירי אלא שצחתייתו הוצערו מיד דהיינו
שחמה באופן כזה שחתייתו הצעירה מיד, [עוד
בטרם נתגלו לאויר, שזו ההצערה הרגילה], ולא
נחכוין להצערה זו, ומ"מ כיון שעוסק גם להצעיר
אין כאן מתעסק דכלל כונתו כל ההצערה הנובעת
מפעולתו, ואין כאן אלא משום מקדים בדין מלאכת
מחשבת, ובהא קמיפלגי אי הקדמה לא חשיבא
מלאכת מחשבת ופטור או לא.

(ג) כל מש"כ צקוגיא הוא על פי פירוש חו' צמתעסק ומלאכת מחשבת.

ונמצינו למידין, א. עיקר מתעסק הוא שלא
מתכוין כלל למעשה זו, כגון זרק חץ
לנועזו בכותל ושחט קדשים בחוץ בהליכתו וזה
פטור בכל התורה, לזר ממעילה דהתם דיני מזיק
וגולן הוא ואף מתעסק חייב, ומייב אף בקרבן
מעילה, כדאמר פסחים ל"ג א'.

ב. ואף נמכרין לחתוך ירק זה כסצור שהוא תלוש
ונמלא מחובר חשיב מתעסק דפטור בכל
התורה, [ועי' לקמן סק"ד עוד פרטי דינים מה
חשיב מתעסק בכל התורה].

ג. אף העוסק באותה עזירה פטור על מה שנעשה במתעסק, כגון המלקט תאנים ובהליכת ידו נחלשו תאנים שלא במתכוין הוי מתעסק ופטור בכל התורה, אבל נתכוין ללקוט תאנים והלכה ידו על הענבים וליקטן לא חשיב מתעסק דכל התורה דכיון שיודע שעוסק בליקוט ממחוזר אף שהחליף בין תאנים לענבים לא חשיב מתעסק, ורק משום מלאכת מחשבת שייך למיפטריה, וע"י להלן פרטי הדינים לענין מלאכת מחשבת.

[עי' לקמן סק"ד לענין נתיבין לזרוע שמים וזרק ארבע], דאף זה לא חשיב מלאכת מחשבת דתלוש ומחוצר כשחורות ולבנות דמין, וי"ע בזה.

ודאיתאן עלה אפשר לקיים גירסת הספרים בצרייתא דנרות דנתיבין להדליק זו והדליק זו או נתיבין לכבות זו וכיבה זו חייב, אף לפי תו', ומתפרש באין לו קפידא אלא כסבור שזו תתכבה ונכבית חצירתה, וכן בלהדליק, וחייב לכו"ע דכה"ג חשיב שפיר מלאכת מחשבת, כמו בלוקט תאנים וכסבור שיפגע בזו ופגע בחצירתה ושתיהן לבנות.

ולפ"ז אפשר לומר דעת הרמב"ם כפי' תו', ומה דמחייב בפ"א מה"ש ה"י בנתיבין לכבות את זו וכיבה את זו היינו בלא איכפת ליה אלא שסבור שזו תכבה או שתאנה זו תפגוש ידו, וכן בלהרוג את זה והרג את זה היינו במלחמה שזרק חצים על אויביו כסבור שיפגע בזה ופגע בזה, ולפי שהיה בגירסתו בצרייתא דנתיבין לכבות את זו וכיבה את זו חייב למד חילוק זה, ולא רצה לפרש רישא בלהקדים כיון שאין לזה רמז בצרייתא, ובלבנות ושחורות פטר אף בלא איכפת ליה דכעין שני מיינים הם ולא חשיב מלאכת מחשבת, ובנתיבין לחתוך את התלוש וחתך את המחוצר שם ה"ת, רהיטת הדברים דבשני גופין קאמר, [ועי' בפ"ב מה' שגגות ה"ז ובפ"ז ה"א], ומתפרש בלא איכפת ליה ומיפטר משום מתעסק, ומשום מלאכת מחשבת אין כאן כיון בלא איכפת ליה, [עי' לעיל ד"ה ומיהו], דהא משמע י"ט ב' דאיטריין בזה פרט למתעסק לנתיבין לחתוך את התלוש וחתך את המחוצר, ומשמע דמשום מלאכת מחשבת אין כאן, ובלהקדים שנה בתאנים וענבים ומשמע דכרש"ש ור"ש פסק דדוקא בשני שמות קפדין אהקדמה ולא בשחורות ולבנות, ודין אבד מלקט מלבו לא הזכיר דס"ל דקיי"ל כרצא דהוא בתרא דמתני' בלהקדים ואף ר"ש ורש"ש בלהקדים איירו ובפרש"י, וממילא אין לנו מקור לדין אבד מלקט מלבו, ולא שייך לומר דרצא לא פליג בזה אשמואל, דהא לשמואל פלוגתא דתנאי הוא, ולרצא לא אשכחן בזה פלוגתא ולא ידעין היכי עיקר. — ושמעתי שקרוב לזה כתב במרכזת המשנה.

ומרהיטת לשון הרמב"ם היה נראה דפטורא דמלאכת מחשבת הוא כעין מתעסק

י. אם בפעולה אחת עשה שתיהן לא קפדין אהקדמה לפי' בשתי מלאכות, כגון שנתכוין להדליק תחלה ואח"כ לכבות ובנפיתה אחת כיבה תחלה ואח"כ הדליק חייב שמים, [אע"פ דלפי' תו' בשטמ"ק משמע דבצרייתא דהחומה גחלים קמייפלגי בזה ות"ק לא מחייב אלא אחד, מ"מ נראה כמש"כ כיון דבצרייתא קמייטא נשנה סתמא הכי, ולפרש"י אין הכרע דבצרייתא שניה קמייפלגי בזה, וגם פשטא דסוגיא משמע דכיון דאחורי נמי לא מאחר חייב שמים].

יא. בלשעבר שליקט ואינו זוכר מה ליקט לכו"ע חייב חטאת, [דהא כל הנידון במלאכת מחשבת ולא במתעסק וממילא אינו ענין לשעבר]. — צדינים ה' ו' ז' יש לפקפק, וכמ"ש להלן.

ויש להסתפק במלקט תאנים ואין לו שום קפידא איזו ללקט, והושיט ידו כסבור שיפגע בזו והלכה ידו על האחרת ושתיהן שחורות או לבנות מהו, מי אמרינן אין כאן מלאכת מחשבת דהא סבור ללקט זו וליקט אחרת, או"ד כל כה"ג חשיב מלאכת מחשבת, כיון שאין הבדל ציניהם ואין לו קפידא בזה, ונראה דכה"ג חשיב שפיר מלאכת מחשבת שהרי עיקר מחשבתו על הלקיטה, ומה שסבור לפגוע בזו או בזו הוא סתם מחשבה ואינו קובע דרצונו וכונתו במלאכתו כלום, והא דקאמר י"ט ב' אבל בחד מינא לפי' ר' יהושע מחייב היינו במקפיד ללקוט זו מחמת איזו סבה שהיא, ומ"מ מחייב אף ר"י משום דלית ליה מלאכת מחשבת, ומשום מתעסק אין כאן, דכיון ששניהם מין אחד, אין כאן טעות במלאכה, לאפוקי שחורות ולבנות דהוי סבר רב יהודה דחשיב מתעסק ופטור בכל התורה כה"ג, והיינו דפריך לשמואל.

ומיהו בשחורות ולבנות נראה דאף באינו מקפיד פטור משום מלאכת מחשבת, דכיון שנתכוין ללקוט סוג זה אין כאן מלאכת מחשבת אם ליקט סוג אחר, אף בלא איכפת ליה, הר"ז בנתיבין לתאנים וליקט ענבים ולא איכפת ליה, דאין כאן מלאכת מחשבת, ואף תלוש ומחוצר אפשר דכשחורות ולבנות דמיא, וניחא בזה מה שהוצרכו תו' לפרש פלוגתא דאביי ורצא בנתיבין לחתוך את התלוש וחתך את המחוצר דהיינו כסבור שזה תלוש ונמצא שזה מחוצר, ולא פירשו בשתי חתיכות ונתיבין לתלוש וחתך את המחוצר ובלא איכפת ליה,

מתעסק הוא, ונראה שיש לחלק בין היכא שסבור שזה גוף אחר המותר להיכא שידוע שזה הגוף הוא אלא דסבור דזמן מותר הוא, דזה דמי לכסבור שהוא יום חול והוא שבת דלא חשיב מתעסק, דכל הימים כגוף אחד, וכסבור תלוש ונמצא מחובר חשיב נמי טעות בגופין שהרי סבור שהוא דבר תלוש שהוא כגוף אחר, ועוד דחתיכת תלוש וחתיכת מחובר הם ענינים נפרדים לגמרי שזו קצירה וזה סתם חתיכה.

ולאמור נמצא דתיתיב צעי שיחשוב שהוא גוף אחר ושאותו גוף הוא דבר המותר, אצל נחכין ללקוט תאנים וליקט ענבים חייב דלא נחכין להיתר, אע"פ שהם שני גופין, וכן נחכין לאחותו זו ופגע באחותו אחרת, וכן חלב שור וחלב כשב לפניו ונחכין לזה ואכל את זה, ונחכין להיתר לא סגי עד שיחשוב שהוא גוף אחר, הלכך שמי נשיו עמו אחת טהורה ואחת נדה ונחכין לטהורה ופגע בנדה הוי מתעסק, אצל באשה אחת כסבור טהורה לא חשיב מתעסק.

והא דאמר פסחים ל"ג א' נחכין להתחמם בגזי חולין ונתחמם בגזי עולה מעל ומשמע התם דבשאר איסורין כה"ג פטור משום מתעסק, יש לפרש דבשני גזין איירי כסבור להתחמם בזו ופגע בזו, דכיון שסבור שהוא גוף אחר המותר הוי מתעסק אצל נחכין להתחמם בגזיה זו כסבור חולין ונמצא עולה חייב דלאו מתעסק הוא, וכמו באשתו בכסבור שהיא טהורה, וכ"כ בספר מנחת צדק סי' י' ע"ש.

ואף מסוגיין יש לדקדק קצת כמש"כ, דהא עבדינן צריכותא לתלתא פלוגתא דאזיי ורבא, ועדיפא מכולהו הוא כסבור רה"י ונמצא רה"ר, וחזינן דבסבא כל דהוא הו"א דלא חשיב מתעסק, וא"כ אף אנו נאמר דע"כ לא נמצאו דהוי מתעסק אלא בכסבור רה"י ונמצא רה"ר דהוי סבור שהוא גוף אחר דהוי סבור שהוא חצר ונמצא רה"ר, אצל נחכין להתחמם בגזים אלו כסבור חולין ונמצא הקדש מנלן דג"ז הוי מתעסק.

ובההיא דתינוקות כריתות י"ט ב' דמבאר שם דלא הוי מתעסק ורק משום מלאכת מחשבת דיינינן התם, אי איירי בשידוע שזה התינוק הוא פלוני אלא ששכחו וסבור שהוא הנוול בשבת, א"כ פשיטא שאין כאן מתעסק דהא לא טעה

והיינו שעושה פעולה שאינו חושב לעשותה והיא נעשית בלא כונה, כגון שנתכוין ללקוט תאנים והלכה ידו על הענבים שלא במתכוין, אצל בידוע מה שהוא עושה אלא שהוא בטעות לא מיפטר, ונפ"מ בנתכוין ללקוט תאנים וסבור ענבים צעינא והלך לענבים וליקטן, דיש לחייבו, כיון שבשעה שמלקט הענבים יודע שהוא לוקט ענבים ורק שהוא בטעות דתחלת הליכתו ללקוט תאנים הוא, וכן בתינוקות אם יודע שזה התינוק הוא יעקב יש לחייבו דחשיב מלאכת מחשבת, ורק בשחושב שזה התינוק האחר אז חשיב מתעסק דמיפטר משום מלאכת מחשבת דחשיב כהלכה ידו על הענבים שלא במתכוין, וצ"ע למה לא תירצו כן בגמרא דההיא דתינוקות בידוע שזה יעקב איירי ולישנא נמי הכי דייקא דקתני ושכח וכמשה"ק לעיל סק"ב, וממש"כ רבנו צפ"צ משגגות ה"ח פטורה דתינוקות משום דטעה בדבר מזה, אע"ג דהרמב"ם פסק מקלקל בחבורה פטור וא"כ תיפ"ל משום מלאכת מחשבת, אין ראיה, דברמב"ם שם כתב ששכח ומל שניהם, וא"כ אין כאן כלל טעות במעשה שהרי יודע במילת כל אחד למי הוא מל אלא שכסבור ששניהם יש למול בשבת, וזה חשיב מלאכת מחשבת לכו"ע, ובגמרא בהחליף איירי כסבור שזה נולד בשבת ולא השני וזה חשיב טעות במעשה דמיפטר משום מלאכת מחשבת לשמואל, וצ"ע בזה.

ולאמור יש לפקפק בדינים ה' ו' ז', דהא דעת הרמב"ם דדין אצל מלקט מלצו לא ידעין, וכן בנתכוין ללקוט תאנים וסבור ענבים צעינא וליקטן ויודע שהוא מלקט ענבים אפשר דחייב, ורק בהלכה ידו לענבים מיפטר, ואין לנו הכרע שיש חולק בזה אף דרהיטת לשון תו' הוא דהעיקר תלוי אם נעשה רצונו, וצ"ע.

ד) שבת ע"ג א' דסבור דשומן הוא ואכלו כו', מבואר דהאכל חלב וסבור שומן הוא הוי מתעסק לרבא, ויש לעי' מ"ש מהבא על אשתו כסבור טהורה היא ונמצא על שלו דחייבין בקרבן כדתנן נדה י"ד א', ולא משמע לומר דשאי התם משום שנהנה, דא"כ שמואל מאי אחי לאשמועינן (כריתות י"ט ב') והא מתניתין היא, ובגמ' נמי לא סייעהו מהא, ואע"ג דאיכא למימר דמתניתין אין ראיה דאימא כדאזיי דכה"ג לאו מתעסק הוא, מ"מ רהיטת הדברים דכסבור טהורה היא לאו

וגם בסצרה אין נראה כן, ובעיקר הדבר אפשר לומר דכיון דאף בנטמא במקדש חייב על השחייה א"כ אין האיסור במעשה, אלא מניאותו של הטמא במקדש הוא האיסור, ולא שייך בזה פטור מתעסק דעיקרו שאין המעשה חשובה, וכמש"כ הגרע"א ז"ל שם בתשובה בשם המקו"מ דבאיסור בשב ואל תעשה לא שייך פטור מתעסק, וכעין זה כתב מרן זללה"ה שם עי"ש, [ושם הוכיח גם דהעלם מקדש לאו מתעסק הוא, ועי' רש"י במשנה ריש כריתות].

שם ואצ"י שגג בלא מתכוין ה"ד כו', מתעסק דעלמא לאצ"י היינו בשלא נתכוין כלל למלאכה כגון זרק סבין לנועצה בכותל והלכה ושחטה וכיו"ב, אלא לישנא דשגג בלא מתכוין משמע שלא היה מתעסק גמור דהא קרי ליה שוגג, ולכן מפרש לה רצא בנתכוין לחתיכה דתלוש, ואצ"י נמי מפרש לה בסצור רוק הוא ובלעו דהיינו ביודע שהוא בולע עכשיו את מה שצפוי דהיינו מכיון קצת.

שם וזריכה כו', ר"ל דקמייתא אינו מכיון למלאכה קצירה כלל, ומציעתא הרי נתכוין לעשות חלק מן המלאכה האסורה, כלומר דזריקת ארבע וזריקת שמים הם שניהם סוג אחד של מלאכה אלא שזה מותר וזה אסור, ודמי לנתכוין לקצור חצי שיעור וקצר שיעור שלם, אבל חתיכה תלוש אינו כלל מסוג המלאכה, וכסצור רה"י ונמצא רה"ר עדיף מכולהו שכל מלאכתו בכוונה אלא שטועה במהות השטת, וס"ד דדמי לטעות כמו סצור דחולין ונמצא דהקדש או באשתו כסצור טהורה היא.

ויש לעי' לפי' תו' דנתכוין לזרוק שמים היינו שנתכוין לזרוק עד מקום פלוני כסצור שמים הוא ונמצא ארבע, אמאי חשיב מתעסק, מ"ש מכסצור ד' אמות שרי וה' אסור וזרק ארבע דודאי חייב דהו"ל אומר מותר, וה"נ הכא הרי נתכוין לזרוק עד מקום פלוני כסצור מותר הוא, ומה בכך שיודע דשיעור ד' אמות אסור, הא למה זה דומה ליודע שחלב אסור ולקח חלב שעל הכליות וכסצור שזהו שומן המותר, דהו"ל אומר מותר, ואינו ענין למתעסק, ונראה דנתכוין לזרוק שמים וזרק ד' גם התו' מפרשי כפשוטו שנתכוין לזרוק רק ב' אמות וזרק ד', דומיא דנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' לקמן ז"ו ב', ובאומר כ"מ שתרצה תנות, דהא עיקר קושיתם לפרש"י היא דיש לפטור משום מלאכת מחשבת וזריקה ליתא לקושיא זו באומר

בגופין כלל והוי ממש כסצור טהורה היא ונמצאת נדה, ואף אי מיירי בנתכוין ליטול תינוק זה ונטל השני ויודע מי שנולד בשבת, נמי י"ל דלא חשיב מתעסק אף שטעה בגופין ונתכוין להיתר, דהא דנתכוין להיתר משום ליה כמתעסק היינו משום דהיתר כדבר אחר חשיב והוי טעות במעשה, וזה דוקא בדבר המותר אבל דבר האסור אלא שנדחה מפני המצוה לא חשיב כדבר אחר למשוי כטעות, כיון דתרווייהו אותו המעשה נינהו ושלא במקום מצוה אסירי, וכ"ה בשטמ"ק כריתות שם בשם תו'.

ובמיהו אשכחן נמי כסצור חולין דהוי מתעסק אף שאינו טועה בגופין וכדאמרין זבחים מ"ו ב' דהשוחט חטאת משום חולין פסולה משום מתעסק, והיינו כסצור שהוא חולין, ואף אצ"י נראה דמודה בזה, וטעמא דמילתא דחולין וקרבנות ענינם מופלג זה מזה ביותר, והשוחט בהמה ואינו יודע שהיא קרבן אין כאן פעולת הבאת קרבן כלל, וחשיב טעות טפי מכסצור תלוש ונמצא מחובר, דשחיטת קרבן עבודה לה' היא, ושחיטת חולין לאו כלום היא.

ולאחזקו בשוחט קדשים בחוץ כסצור חולין הוא יש מקום להסתפק אי חשיב מתעסק, ד"ל דבחוץ לא איכפת לן בידיעה שזה קרבן, ואין כאן אלא טעות דין היתר לאיסור ולא בגופין ולא חשיב מתעסק, וי"ל דאף בחוץ שייך ענין קרבן דחטא שחוטף חוץ היינו הקרבת קרבנות בחוץ, וכל שלא ידע שזה קרבן לאו כלום הוא והוי מתעסק, ואף לאצ"י יש להסתפק בזה, ובתו' בסוגיין משמע דלא פסיקא להו דין זה, [ועי' בתפארת שמואל על המהרש"א סנהדרין ס"ב ב', ועי' מש"כ בזה מרן זללה"ה בסי' ט"ו סק"ט], וברש"י במשנה ריש כריתות כתב דשוגג דקדשים בחוץ היינו כסצור חולין.

ובהעלם מקדש כתב הגרע"א ז"ל בתשובה סי' ח' דחשיב מתעסק, ובאמת זה דמי לכסצור שומן ונמצא חלב, אבל למש"כ הגרע"א ז"ל שם ליישב לשון המשנה ע"כ ז"ל דס"ל ז"ל דאף לאצ"י כן, דאל"כ ע"כ ליתא להך דיוקא כיון דלאצ"י ע"כ לאו דיוקא הוא, וזה קשה דמי עדיף מנתכוין לתלוש ונמצא מחובר או כסצור רה"י ונמצא רה"ר, ואם כוננו ז"ל משום דמקדש הוא ענין מחודש ודמי לחטאת משום חולין, הו"ל לפרש,

טעמא, ואפשר דסמך אלף הכיר צה דלענין מלאכת מחשבת שזין הן.

שם ידיע לה לשבת במאי, משמע דלרצא לא משכח"ל שוגג שאינו מתעסק, אלף אומר מותר, ומיהו ע"כ משכח"ל כגון בתינוק כסבור שנוול בשבת, ויודע דחצורה מלאכה, או דסבור ניתנה שבת לידחות בחולה שאין צו סכנה, או דסבור כה"ג אינו נורת המלאכה, אלף דבלא"ה משני שפיר ולעיל ס"ט ע' נמי משני כה"ג, ועי' ס"ט א' בתו"י.

(ה) פסחים ל"ג א' תאמר במעילה שאם נתכוין כו', רש"י פירש דה"ט דחייב במעילה דהא לא כתיב צה, וצ"ע דהא השתא קיימין למילף מעילה משאר מצוות לפטור מויד וה"נ נילף לפטור מתעסק, ולו"ד ז"ל היה נראה דפשוט לגמרא דמעילה היא על גזל קדשי שמים, ובדיני גזילה פשיטא דאף מתעסק חייב, וכיון דחשיב גזילה חייב קרבן מעילה, וצוה ניחא נמי מה שנתקשו אחרונים ז"ל דהא צנהנה גם בחלצים ועריות חייב מתעסק, ואכתי איכא למילף מחלצים ועריות לפטור מויד, דהכא לולא דאיסור מעילה הוא כדין גזילה באמת היה ראוי לפטור מתעסק, דהא לאו חומרא דנהנה גורם לחייב מתעסק, דלא מצינו חומר באיסורים שנהנים בהם, וגם לא נזכר כלל איסור ההנאה בחלצים ועריות, אלף הטעם משום דמעשה אכילה ומעשה ציאה אין חשיבותם נגרעת כשנעשים במתעסק דסו"ס אכל וצעל, וכמש"כ לעיל סק"א, וא"כ אם לא היה איסור מעילה כאיסור גזילה היה ראוי באמת לפטור מתעסק אפי' אם נהנה, דהאיסור היה לפגוע בקדשים וכשעשה במתעסק לאו כלום הוא, והכי קאמרינן דכיון דאיסור מעילה הוא כאיסור גזילה חדע דחייב במתעסק, ה"נ הו"י ס"ד דאף במויד חייב, ולא דמי לחלצים ועריות דהתם לאו איסורי גזילה נינהו, אף שאין חשיבותם נגרעת במתעסק, מ"מ אין סברא לחייבם במויד דלא חייבה תורה קרבן במויד, אבל איסור מעילה שהוא מעין איסור גזילה שפיר ס"ד לחייבו אף במויד, ובמנחת ברוך סי' י' כתב לתרץ דהא במעילה צעין נמי שיפגום וצוה לא שייך טעם דנהנה ומ"מ חייב במתעסק, וג"ז נכון להוכיח דהכא שאני שהוא איסור גזילה, ועי' בספר מרן זללה"ה סי' קכ"ד.

כל מקום שתרצה תנוח, כמבואר לקמן שם, ושפיר דיינינן למיפטרי' משום מתעסק, ולעיל סק"ג כתבנו לפרש גם הא דנתכוין לתלוש וחתך מחובר דבשתי חתיכות איירי לפי' הרמב"ם ומ"מ לא מייפטר משום מלאכת מחשבת דאיירי בלא איכפת ליה.

אבל הדבר תימא שבתו' צ"ק כ"ו צ' וכן ברשב"א שם כתבו דנתכוין לזרוק שמים ונמלאו ארבע איירי צסוגיין ולכך אציי מחייב, וזה קשה דא"כ מ"ט דרצא מ"ש משוגג דאומר מותר, וכ"כ בשטמ"ק שם בשם ה"ר יהונתן והמאירי דכה"ג שוגג גמור הוא וחייב, גם דוחק הוא לפרש לשון נתכוין לזרוק וזרק שנסנה הרצה פעמים על כונת טעות דצסוגיין נקטו האי לישנא על נמלאו ארבע, וגם הנריכותא קשה לפ"ז דאם צהא חשיב מתעסק כש"כ בכסבור רה"י, דהא הכא שוגג גמור הוא וכמש"כ, ובפשוטו סוגיא דצ"ק כרצא אזלא, (וכש"כ אי גרסינן צסוגיין רצה דניחא דהתם נמי רצה קאמר לה), ואפשר דאם יודע המרחק אל נכון וכסבור שזה צ' אמות, דמודו התו' דהיינו שוגג, שהרי אינו טועה בכלום אלף צמה שחושב דשטח זה לא אסרה תורה והיינו אומר מותר, אבל אם יודע מדת ד' אמות מה היא ואינו טועה צה אלף שמחמת סיבה נדמה לו השטח הנידון כקטן יותר משטח ד"א, [ומשכח"ל נמי דסבור אינו אלף שמים כגון שרואהו בעששית או שהוא עומד במקום גבוה ורואהו צאלכסון ממעלה למטה או שאר סיבות], צה חשיב מתעסק כמו כסבור רה"י ונמלא רה"ר, ולזה העיר הרי"מ שליט"א ונכון הוא, ולא הוטרכו התו' לפרש דבהכי איירי דסתמא הכי מתפרש, דהא איירינן ציודע שד"א אסרה תורה והיינו ציודע מידתם אל נכון, ונתכוין לזרוק שמים והיינו שהעריך השטח הנידון בטעות כסבור אינו אלף שמים. — הא דנקטו צצ"ק שם טעמא דמלאכת מחשבת אגב אחריני נינהו, אבל באומר כ"מ שתרצה תנוח אין כאן חסרון מלאכת מחשבת אלף טעמא דפטור דהו"ל מתעסק, ומיהו צכולהו הו"מ למינקט מתעסק נינהו, אלף דניחא ליה להזכיר החידוש שנתחדש בשבת דבעי מלאכת מחשבת, ובאינך איכא נמי פטור דמלאכת מחשבת, ומיהו צהכיר צה אמר סתם פטור ולא הזכיר

שם ולר"י גמר מלאכה לר"א כו', נראה דדוקא במלאכה שבשעת עשייתה היא במציאות ביחד כגון כותב סמוך לכתב או מוסיף על האריג וזה ס"ל לר"א דבגמר המלאכה יש חשיבות שראוי לחייב עליה, אבל הקוצר פחות מכגורגרת בחול והשלימה בשבת לכגורגרת פטור אף לר"א, דזירופן הוא במקרה ואינו ניכר כלל בשעת עשיית המלאכה, ועי' לעיל י"ז א', והא דפרכינן אמרה בפטיש הוא בק"ו דאם גמר המלאכה חסוב לחייב עליו בפ"ע בכותב סמוך לכתב או במוסיף על האריג, כש"כ דראוי לחייב על ההכאה לחוד שהיא עיקר המלאכה אף שההגבהה ונטיית היד להכאה היה בחול, וה"נ בשחיטה ציוס הכפורים או בשבת הסמוכים זל"ז, ולפרש"י משמע דהואצאה פריך, ולפ"ז משמע דאם עקר בחול והניח בשבת חייב לר"א, והוא דבר תימא, דאטו העוקר ומניח בשבת אינו חייב לר"א אלא על ההנחה, הא ודאי דבעי נמי עקירה, שזו נורת המלאכה שנאסרה, ואם עקר ראובן והניח שמעון שניהם פטורין, ולא חשבינן להנחת שמעון כגמר מלאכה, וה"נ עקר בחול, וז"ע.

ז' י"ט א' מתני' חלב ונותר כו' ור"י פוטר, נראה דאם ידע ואח"כ שכת, שפיר מביא אף לר' יהושע, ואף בלא הפריש מפריש לשם מה שחטא ומתכפר לו, שו"ר שכת"ה ברמב"ם פ"ג משגגות והוא מתוספתא.

שם על העושה ואינו יודע מעין איזה מלאכה כו', היינו שאינו יודע אם זרע או קנר, ולכאורה וזה ליכא מאן דפליג אר' יוסי, וברמב"ם לא הזכיר דין זה, ועי' בפ"ג משגגות ה"ה שכתב רק בלא ידע איזה נר שכתב, ומשמע דאם לא ידע אם כזה או הדליק אמנם פטור, וכו' יוסי, ויש להסתפק אם גם בהעלם שבת הדין כן, או"ד דוקא בהעלם מלאכות כיון דחלוקין לחטאות.

סימן ז

א' ב"ג ב' המביא אשם תלוי ונודע שלא חטא כו', חטאת ואשם ודאי שנודע לו שלא חטא שהם חולין לכו"ע, הוא צין מזד טעות וצין משום שאין אדם יכול להקדיש חטאת ואשם אם אינו מחוייב בהם כדאמר נדרים ו' א', אבל אשם תלוי אין כאן טעות דבשעה שאינו יודע הרי הוא חייב בהחלט אשם תלוי, ואף כשנודע לו לא

ו' י"ט ב' אי דחלבים ועריות חייב כו', משמע דלא משכח"ל מתעסק דפטור בחלבים ועריות.

מש"פ רש"י דמתעסק היינו בששני חתיכות לפניו, אבל בחתיכה אחת וסבור שומן היא לא הוי מתעסק, ז"ע דהא בהדיא אמרינן שבת ע"ג א' דסבור שומן הוא ואכלו הוי מתעסק לרבא, וכן כסבור רה"י ונמצא רה"ר, גם דברי רש"י במתעסק בעריות משובשין שהתחיל ז"ל דכסבור טהורה הוי מתעסק, וסיים דסבור שהיא אשתו הוי שוגג וכבר נתקשה בזה בשטמ"ק, גם מש"כ דבחלב וחלב הוי מתעסק ז"ע דהא בתאנים ותאנים מחייבין לכו"ע, וכן באצד מלקט מלבו והלכה ידו שלא במתכוין אי סגי בנעשית כונתו לדין מלאכת מחשבת הרי דלא חשיב מתעסק באיסור ואיסור, ועי' רש"י שבעות י"ט א', וז"ע.

שם לרבא משכח"ל כו', הו"מ לשנויי דמשכח"ל בשאר איסורין כגון שחטי חוץ ומפטם וסך דפטור בהו מתעסק, אלא דניחא ליה לפרושי דאף בשבת דפריך מיניה זימנין דאינטריק לפטור מתעסק.

שם דקדקתם אחרי כו', מש"פ רש"י קשה דמה חידשו לו בהוצאה הא פשיטא ש"ל שמקנת היה בשבת ומקנת ציוס הכפורים, אבל אפשר לפרש כמש"כ בשטמ"ק, וכש"כ שהדבר מפורש בתוספתא, והנה קמייפלגי במכה בפטיש אם חייב על ההכאה האחרונה לחוד ולא איכפת לן במה שקדם להכאה, ואף אם עשה הכל בחול ורק נגיעת הפטיש בכלי היתה בשבת חייב, או"ד דהכל מתחלת הגזת הפטיש חדא מלאכה היא ואם עשה מקנתה בחול פטור, וק"ק דמה ענין הגזת הפטיש למלאכה, טפי הו"ל למימר דהורדת הפטיש היא חלק מן המלאכה, ואפשר שחלק מן ההורדה היה בשבת וחלק ציוס הכפורים, ולמה אמרו מקנת הגזתה, ואפשר דכל מעשה ההכאה קרי הגזתה וה"נ קאמר, וז"ע, ומשמע דליכא שום מלאכה שאין שייך לחלקה ואפילו לקט גרוגרת אחת נמי שייך לומר דמקנת התלישה היה בשבת ומקנתה ציוס הכפורים דאל"כ הו"ל למיפרך מזה, (ומש"כ בשטמ"ק בסו"ד מקוצר בחול ומשלים בשבת לא נתפרשה כונתו, ואולי לר"א קאי, ועי' להלן).

וכמו דהנקרב נעשה קרבן ודאי משעת שחיטה וכמש"כ לעיל במתני', ולפ"ז יש לעי' מנ"ל להחז' לחדש דאף בלא נתכפר באחד מהן נמי ס"ל לר"מ דגמר ומקדיש, וי"ל דלשון הגמ' מוכיח כן שהרי פירשו הטעם דכיון דחשש והפריש לאחריות ש"מ דלבו נוקפו, ואם הטעם משום שנתכפר באחד מהן א"כ לא שייכא סברא זו כלל, אלא ודאי אף בלא נתכפר מודה ר"מ דכיון דחשש והפריש לאחריות ש"מ דלא מסיק אדעתיה שיודע וחפץ בכפרתו במוחלט, וממילא אין צריך לגרוס ונתכפר באחד מהן.

ובאמת קשה לגירסת הספרים דגרסי ונתכפר באחד מהן דלמאי הזכירו כן בגמרא, דהא משמע בגמרא דלאו האי טעמא הוא, ואפשר דלגירסא זו לא איירי כלל בנודע לו שחטא או שלא חטא, אלא בעומד בספיקו איירי, והיה מקום לומר דכיון דאין הפרשתו במוחלט לר"מ, דה"ה במפריש לאחריות פתיכי בדעתו שזה שלא יטוּך לו לא יוקדש דבאמת כל מפריש לאחריות אם היה מתנה שאינו מקדיש אם לא יטוּך לו נראה דהיה יוצא לחולין, אלא כל מפריש לאחריות הוא מקדישו בהחלט כדי שימשם לאחריות, ולכך הוא צדין מותר וירעה, אבל באשם תלוי לר"מ דהקדשו בספק היה מקום לומר דכל הספיקות בכלל וכל שלא יטוּך לשמש בו לאחריות אינו מקדישו, וכשנתכפר באחד יצא השני לחולין, לזה אמרינן דהקדש השני כהקדש הראשון דלבו נוקפו ומקדישו, וכשנתכפר ודאי הראשון קדוש במוחלט דלאחר שחיטה אף ר"מ מודה כמש"כ לעיל במתני', וממילא גם השני קדוש בהחלט.

ונראה דהפריש אשם תלוי ומת ואח"כ נודע שלא חטא או שחטא, דיוצא לחולין לר"מ, [זרם יפה השיב בני שמואל נ"י דבמת ראוי שיקצב הדין במיתתו, ואין שום ענין אם נודע או לא נודע ליורשיו או לז"ד, ויש לדון אם לדמותו לחטאת שמתו בעליה דהלכתא גמירי לה כדאמר ב"ק ק"י ב', או דהכא כיון דפתיכי בדעתיה שיצא לחולין אם יודע לו, הלכך אף במת שמת לא גמר ומקדיש, ומסתברא טפי לדמותו לחטאת, ומיהו נידון דידן שפיר משכח"ל בהמיר ואח"כ נודע לו, דבזה מסתברא דיוצא לחולין לר"מ], וכן נראה דהפריש אשם תלוי ועצר עליו יום הכפורים ואח"כ נודע

נתצטל חיובא למפרע רק מכאן ולהבא, ולכך המפריש אשם תלוי נעשה בקדושת קרבן בהחלט, וכשנודע לו אח"כ הר"ז כאשם שנתכפרו בעליה באחר דרועה, והיינו טעמייהו דרבנן, וז"ש בגמרא דלבו נוקפו ר"ל דעל מנצ זה של ספק הוא חפץ בהחלט להפריש הקרבן שנתחייב בו, והיינו נמי דחשיב קדשים פסולים כשנודע לאחר שחיטה כדאמר כ"ד ז' ודינו בשריפה, ור"מ נמי מודה שאם רצה להפריש בהחלט, דחל עליו קדושת קרבן, אלא דס"ל דבסתמא כיון שעל ספק הוא מפרישו פתיכי בדעתו שאם יודע לו שלא חטא או שחטא דעל אופן זה אינו חפץ להקדישו, והוי כהפריש בתנאי, ולאחר שחיטה כתבו תו' כ"ד ז' דמודה ר"מ דאז גמר בדעתו שיהא ההקדש החלטי, ור"ל דהקדיש לכתחלה באופן שאם יודע לו קודם שחיטה דליהוי חולין, וכל שנשחט ולא נודע לו הוא ממילא קדוש בהחלט, ובשעת השחיטה כבר חשבו קרבן בהחלט, [דלאחר שחיטה אין נראה שיעיל הקדשו לאשוויי כקדשים פסולין אם בשעת שחיטה היה חולין].

ונראה דאף בספק שאינו עומד להתזכר בהחלט נמי סבר ר"מ דיוצא לחולין, דכל הפרשה מחמת ספק סבר ר"מ שאינו גומר ומקדיש אלא אי צריך ליה, דסתומת הדברים משמע דבכל אשם תלוי קאמר כן ר"מ, ונפ"מ לענין שחוטא חוץ לרבנן דר"מ י"ח א' דסברי כר"מ דהכא כמש"כ תו' שם, שוב נראה דמסתומת הדברים אין ללמוד כלום דהא כל הנידון בשנודע לו שחטא או שלא חטא וא"כ לא איירי אלא בדבר שאפשר להוודע, ולפ"ז נראה דבאמת בשא"א להתזכר מודה ר"מ דגמר ומקדיש, וי"ע.

ז) שם א"ר ששת מודה ר"מ לחכמים במפריש שני אשמות לאחריות כו', בתו' כתבו דא"ל שנתכפר באחד מהן, ולכאורה אי גרסינן בגמרא ונתכפר באחד מהן, א"כ אין לנו אלא דכיון שהקרבן נעשה קרבן במוחלט ממילא גם המופרש לאחריות נעשה קרבן במוחלט, ובאמת נראה לקושטא דמילתא דהמפריש אשם תלוי ונאצד והפריש אחר והקריב אחד מהן ואח"כ נודע לו שלא חטא, דהשני ירעה עד שיקתאב אפי' לר"מ, אף דלא הפרישו לאחריות, דכיון דכבר הקריב הקרבן תו חזר הקרבן כקרבן ודאי ומותרו ירעה,

היו כדחזינן דהומו, לכך י"ל דלא גמר ומקדיש דבדעתו שימנא עדים להזימם, ולפ"ז איירינן דוקא אליבא דר"מ דס"ל לעיל י"א ז' דמציא ע"י עדים אף במכחישן, וסתימת הגמ' ל"מ כן, גם לשון הגמרא קשה לפ"ז דאמרין דר' יוחנן הכא דלכפרה אחי לבו נוקפו וגמר ומקדיש ואי איירי ביודע שקר צפי העדים מאי לבו נוקפו איכא הכא, וכן לשון הגמרא לא הוי סמוך עילויה דעדים משמע דבאמת סומך עליהם, ולו"ד רש"י ז"ל היה נראה דהיכא שמכחישן פשיטא דלא גמר ומקדיש, אף אי לא סמך שימנא מי שזימם, דכיון שאין לבו נוקפו לא גמר ומקדיש, אף דלא מסיק מדעתיה היאך יוכחשו או יזמו, ועי' להלן יותר מזה דאפי' חפץ לגמור ולהקדיש אינו יכול, ואף ר' יוחנן מודה בזה דחכמים כר"מ ס"ל, כי פליגי באומר איני יודע, דר"י סבר אף ע"י עדים לבו נוקפו וגמר ומקדיש, ורצ סבר דע"י עדים לא סמך עליהו ואין לבו נוקפו כ"כ ומודים חכמים דלא גמר ומקדיש.

ולא עוד אלא דבמכחישן נראה דאפי' אומר בפירוש דגמר ומקדיש אין צדק כלום, ואפי' הומו אחר זריקה הבשר נקצר או נשרף, דכל שאין לו בעצמו ספק שאכל חלב אין כאן חיוב קרבן ואין הקדשו חל, אלא דלא מהימנינן ליה ומחייבין ליה לנהוג כפי העדאת העדים, אבל כשנודע שהעדים עדי שקר הוצר לנו למפרע שלא היה כאן חיוב קרבן כלל, וכמו בחטאת ואשם ודאי, שעכשו נודע לנו שבשעה שהקדיש האשם לא היה חייב בו, דחיוב האשם צדיעת עצמו הוא, והרי הוא עצמו ידע שלא אכל, וחשיב טעות למפרע, והוי חולין, וכמו חטאת ואשם ודאי שהומו עדיו.

והא דמייטין בסוגיין ממנחת קנאות שהומו עדיה, קשה טובא, דהתם ממש כחטאת ואשם ודאי הוא, שהרי נתברר שלא נסתרה ולא היה כאן מצב המחייב את הקרבן, ואף לאחר הקטרת הקומץ אם הומו אין השירים נאכלין, ואפי' אמר בפירוש דגמר ומקדיש אין צדק כלום שאין מנחת קנאות באה נדבה, וצריך לומר דהיינו הא דקאמר התם לברר עוון קאחתי, כלומר דהתם לאו צדיעת הבעל תלוי אלא הוא קרבן לברר עוון ואם לא נשלמו תנאי הקרבן לא יתכן שיחול הקדשו, אפי' אם יאמר בפירוש דגמר ומקדיש, אבל הכא

לו שחטא או שלא חטא דיוצא לחולין לר"מ, דאע"ג דיום הכפורים מכפר על חייבי אשם תלוי מ"מ אין דינו כנתכפר באחד מהן.

(ג) כ"ג ב' ב' צנודע לו שחטא להודיעך כחו דר"מ כו', לפי דעיקר קרבן אשם תלוי נועד לז' שחטא להגן עליו עד שיציא חטאת כדאמר לקמן כ"ה א', לכך חשיב נודע לו שחטא טפי צר קרבן, וס"ד דאדעתא דהכי אקדיש אפי' לר"מ.

ונראה דהשוואת אשם תלוי בשניו בעלים לשם מי שחייב אשם תלוי ואח"כ נודע לזה שחטא לשמו שלא חטא דמ"מ חשיב שניו בעלים דבשעה שחשב עליו היה מחוייב כפרה כמותו, [ואנו צריכים לזה אי שחטא לשם מי שאינו מחוייב כפרה כמותו אף עלה לבעלים, עי' בספר מרן זללה"ה לזכאים ס"ז ס"ק י"א].

(ד) כ"ד א' אר"י א"ר מודים חכמים לר"מ באשם תלוי שהומו עדיו כו', נראה דהומו עדיו אחר זריקה הבשר יאכל בין לרבנן בין לר"מ, דאל"כ לא שייך לדון צנודע קודם שחטא, דהא חזינן שאין צידו להקדישו בהחלט שהרי בשעת שחיטה וזריקה לכו"ע מקדישו בהחלט, ומ"מ הבשר ישרף, וא"כ אף אי סמך עילויה דעדים אין כאן הקדש, אלא ודאי צנודע אחר זריקה הבשר יאכל כדין כל אשם תלוי שנודע לאחר זריקה, דבשעה שנזרק הדם היה כן דינו ומה שהומו עדיו חשבו כאילו רק מכאן ולהבא נתברר הטעות.

וא"ת מ"ש אשם ודאי שהומו עדיו ומ"ש אשם תלוי שהומו עדיו, הלא בתרווייהו בשעת הקרבה היה דינם ליקרב והשתא הוצר הטעות למפרע, לאו קושיא היא דכיון דאשם תלוי צא על ספק לא שייך בו הוצר למפרע דבשעה שהיה ספק היה ספק [ואין צדק כלום מה שהספק נולד ע"י עדי שקר], ורק עכשו הוצר הספק מכאן ולהבא, משא"כ בחטאת ואשם ודאי שלא צאו מתחלה מספק שפיר שייך בהו לומר שהוצר למפרע.

וב"ז באומר איני יודע אבל במכחישן ז"ע, עי' להלן.

רש"י פירש דאיירי שהוא מכחיש להעדים ואומר לא אכלתי וכיון שידוע בעצמו שלא אכל ויודע שלא היו העדים עמו, [שהרי האמת שלא

נראה דלכו"ע כן, ופליג אדרב דמשמע דטעמיה רק משום דלא גמר ומקדיש בלבו אצל אי צעי מצי להקדיש, ור' יוחנן סבר דהכא כיון דלכפרה אחי שייך קרבן זה אף בלא חטא דמ"מ מתכפר בו, שהרי אף אם האמת שלא חטא מציא קרבן זה, הלכך שייך בו לומר דגמר ומקדיש אף ביודע שהעדים שקרנים, משא"כ בזמנחת קנאות דלזרר עוון קאחי כל שלא נשלמו התנאים המחייבים הבאת המנחה אין כאן קרבן, ואף בהומו העדים איגלאי מילתא למפרע דהוי חולין בעזרה.

ונראה דלכך פרש"י במכישן, דסתם אשם תלוי שהומו עדיו מתפרש שמעידים על אכילתו, ובזה בסתמא יודע להכחישן, וכיון שהומו ודאי ידע להכחישן, ולא ניחא ליה לפרש בשמעידין שהיה ספק חלב והוא א"י להכחישן, או בצינו זכור אם אכל, גם מהא דמדמינן לסוטה דהומו עדי סתירה ובפשוטו ודאי היא טוענת שלא נסתרה כיון שנחזרר שהאמת כן, וממילא היינו במכישן ודומיא דהכי באשם תלוי שהומו עדיו.

(ה) כ"ד א' תוד"ה אם דבהיא לא סמיך אעדים שיצאו אחרי הראשונים להכחישן כו', נראה כונתם דמפרשי כפרש"י דאירי במכישן, ולכך אם יודע בעדים שיודעים להכחישן לא יפריש קרבן אלא יטרח להציאם לב"ד להכחיש, ואם הפריש ש"מ שאין לו עדים להכחיש וממילא גמר ומקדיש, אצל בהזמה שהוא יודע שהעדים לא היו עמו, שפיר הוא מסופק שמא יודמנו עדים להזימן שהרי הוא אינו יודע לבקשם, ולעולם הוא מסופק שיטעו ויצאו להזים.

ולפמ"ש לעיל בגמ' לפרש דאירי בשאינו מכחיש להעדים יש לפרש דה"ק אי בתרי אמרי הרג ותרי אמרי לא הרג ודכוותה הכא אינו יוצא לחולין כיון שעדיין הדבר מסופק שהוא חייב אשם תלוי, הא ליחא דא"כ צבור הנסקל נמי עדיין הדבר ספק, אלא ודאי בהזמה ומ"מ באשם תלוי אינו יוצא לחולין, ובאמת יש לשאול לפי' תו' מה צריך דסמיך אעדים בהכחשה הא מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ואיך יצא לחולין, וצ"ל דס"ל להתו' דכל שמכחיש להעדים, אם באו עדים להכחישן, הוי לן למימר דיוצא לחולין, דאדעתא דהכי לא הקדיש, ואף שלדידן עדיין ספק כיון דתרי ותרי נינהו,

לכפרה אחי כלומר וצדידיה תלי רחמנא וכל שיש לו ספק שחטא אפי' נולד לו הספק מחמת עדי שקר מ"מ צערה שהוא מסופק הוא חייב בקרבן ולבו נוקפו וגמר ומקדיש, ולפ"ז משמע דטעמיה דר"א דמדמה ליה ממש למנחת קנאות, ואף אם יאמר בפירוש דגמר ומקדיש אין צריך כלום דס"ל דספק הנולד מחמת עדי שקר אינו מצב המחייב קרבן, וכשנודע דעדי שקר הם איגלאי מילתא למפרע שמעולם לא היה חייב אשם תלוי, ודמי לחטאת ואשם ודאי, ולפ"ז לא קיימי רב ור"א בחדא שיטתא דהא רב קאמר משום דלא סמיך אעדים ומשמע דאם יאמר דגמר ומקדיש חיל הקדשו ורק בסתמא אמרינן דלא גמר ומקדיש משא"כ לר"א, וצ"ע.

וזו נראה דעת הרמב"ם שפסק בפ"ג משגגות כרבנן דר"מ דאין חייב ע"פ עדים במכישן, ומ"מ כתב בפ"ד מפה"מ דאפי' הפריש ע"פ עדים והומו ירעה, והיינו ע"כ בשלא הכחישן.

ודעת רש"י נראה דאשם תלוי לא דמי לחטאת ואשם ודאי, דאינהו לא שייכי בדליכא חטא, ולכך כל שנודע שלא חטא איגלאי מילתא למפרע דהוי חולין בעזרה, אצל אשם תלוי דאף אם האמת שלא חטא שייך קרבן זה שהרי לעולם הוא בא בספק חטא, לא איכפת לן אם היה ספיקו באמת או ע"י עדי שקר שחייבוהו להציא אף שהכחישן, וכל שנתחייב להציא והציא הרי הקרבן קרבן, שהרי שייך קרבן זה אף בלא חטא, הלכך אף במכחיש להעדים ויודע שהם עדי שקר מ"מ אם גמר והקדיש הוי קרבן בהחלט, ובהומו אחר זריקה הרי הצטרף נאכל, וכן הוא עצמו מותר לו לאכול מן הקרבן אף שיודע שהם עדי שקר, אלא דבנודע קודם שחטא סבר רב דלא גמר והקדיש דכיון שיודע שהם עדי שקר סבור דילמא איכא דמומי להו, ומודים בזה חכמים לר"מ.

ובמיהו בזמנחת קנאות נראה דלכו"ע אפי' אמר דגמר ומקדיש לא הוי הקדש, דכל שנתחזרר שלא היתה סתירה אין מקום לקרבן, ור"א דמדמי לה למנחת קנאות נראה דסבר דה"נ כיון שמכחיש להעדים אין כאן אפשרות לקרבן דצדידיה תלי רחמנא שיסתפק בחטא, וכל שאינו מסופק אין כאן אפשרות לקרבן, ואפשר דאף בהומו אחר זריקה סבר דהצטרף יוצא לבית השריפה, דבזמנחת קנאות

א'], ועוד לכיון שנשחט צמורת אשם אינו יכול להעשות עולה אחר שחיטה, ונראה דתרי השינויים אמת, וסגי בכל חד מהם לחודיה.

(ח) כ"ה א' מ"ט דר"א אי ס"ד חובה היא [וכי] מתיידע ליה אמאי מיימי חטאת אלא ש"מ נדבה היא, נראה דמודה ר"א לחכמים דפרשת אשם תלוי שצמורה היא חיוצ גמור להביא אשם תלוי על ספק חטא שיש בו חיוצ חטאת, דודאי קרא חוב הוא ולא רשות, אלא דס"ל לר"א דאם היה אשם קרבן שאינו צא בנדבה אלא כמו חטאת לא היה ראוי לחייב חטאת כשמתידע ליה דלא מצינו שני קרבנות על חטא אחד, אלא ודאי אשם צא נמי בנדבה ואינו קרבן רק על חטא, ולכך אין תימא שחייבה תורה להביאו להגן עליו עד דמתידע ליה ומיימי חטאת, והא דאמרין אי ס"ד חובה היא ר"ל אי ס"ד שהוא קרבן כמו חטאת שאינו צא אלא לחובה.

ובן מבואר י"ח צ' דאמרין דלר"א מיימי ומתני אשם אכל חלב ליהוי לכפרה ואי לא ליהוי נדבה, הרי דאף לר"א איכא דאחי לכפרה ולא לנדבה, וכן לשון ר"א מתנדב אדם אשם תלוי מוכיח דעיקר קרבן אשם תלוי הוא קרבן שצמורה כדאמר רבנן, אלא דר"א חידש דאפשר גם להביאו בנדבה, וכן מהא דתנן כ"ג צ' ר"א יקרב שאם אינו צא על חטא זה הרי הוא צא על חטא אחר מוכח דיש חיוצ להביאו על החטא שהביאו, דאל"ה פשיטא דיקרב, אטו בעולה אינטריך לאשמועינן שאם הפרישו על עשה זו ונודע שלא חטא צה דתקרב, ומיהו התם לאמרו לו הוא, ולדידהו כבר כתבו תו' לקמן צ' דאית להו נמי גזירה שוה דמנות מנות לחייב אשם תלוי על ספק שגגת חטאת, אבל נראה דאף לר"א כן, וכ"מ בתו' י"ח א' ד"ה צאנו, ולמה שכתבנו לעיל י"ח א' לקיים גירסא דידן בצרייתא י"ז צ' דר' אליעזר אומר כוי חייבין עליו אשם תלוי, א"כ מפורש בגמרא דלר"א איכא חיוצ אשם תלוי בספק שגגת חטאת, אלא דלא צעי חתיכה אחת משתי חתיכות.

ויש להסתפק אי עכו"ם מתנדב אשם תלוי לר"א, מי אמרין כנדריס ונדבות הוא, או"ד עיקרו על חטא, אלא שחידשה תורה שאפשר להביאו בלא חטא ידוע, וממילא ליתיה בעכו"ם, ועי' זבחים י' א' דאר"א דאשם צא על חטא ומשמע קצת דכל

מ"מ איהו לא הקדיש אדעתא דהכי, כיון שהוא מכחשן, ובמנצז זה ודאי אינו חייב להפריש.

(ו) י"ח א' תוד"ה וחכמים דא"כ הקדש גמור הוא וחייבין עליו בחוץ כו', ודעת הרמב"ם צפי"ח מהלכות מעה"ק ה"י דאף לרבנן פטור, לפי דבשעת שחיטתו בחוץ ספק הוא אם ראוי להתקבל בפנים דאפשר דיוודע לו צינתים הלכך אינו קרבן ודאי, ואשם תלוי הוא דאפשר לחייבו, ובעינן חתיכה אחת משתי חתיכות, ובחוספתא שהביא הרא"ש ד שם דקתני דחייב חטאת אשם תלוי שהקריבו בחוץ, לדעת תו' ניחא בפשיטות דכרבנן אחיא, ולדעת הרמב"ם אפשר דכר"א אחיא דאמר יקרב על חטא אחר.

בא"ד אלא חכמים היינו ר"מ כו', למ"ד צאשם תלוי שהוזמו עדיו מודים חכמים, משכח"ל צאשם תלוי שהוזמו עדיו, ובלא"ה נמי משכח"ל צאשם צפירוש דלא גמר ומקדיש, ואף לרבנן דר"מ, אלא דקושטא קמפרשי דהני חכמים דפליגי עם ר"מ צאשם תלוי ששחטו בחוץ, היינו ללד דננקוט כר"מ דבגודע לו יונא לחולין, וצוה ר"מ מחייב וחכמים פוטרים, דהא משמע דלא פליגי עם ר"מ אלא אי בעינן חתיכה אחת משתי חתיכות.

יש לעי' מנחת קנאות שקמנא בפנים והקטיר קומנא בחוץ מהו לר"ש דאמר מקריב ואח"כ משקה, מי אמרין כיון דראויה לומר איני שותה הוי כקרבן ספק, או"ד לא דמי לאשם תלוי דהתם מחמת ספק מציא והספק עלול להתברר, משא"כ מנחת קנאות כל שהסכימה לשמות לא חיישינן דתיהדר צה, והכי מסתברא, ואי חזרה מסתברא דמנחתה נשרפת דכל שאינה עומדת לשמות אי אפשר להקריב המנחה, ול"ע צוה כעת].

(ז) כ"ג ב' תוד"ה אשם אכל איהו גופיה מודו דוצח פסול הוא, נראה דאין כונתם דאשם תלוי שאני מאשם ודאי, אלא גם אשם ודאי שמתו בעליו אחר שנשחט ישפך הדם, דכל שניתק לרעייה אחר שחיטה אינו קרבן, ואשם תלוי שנודע לו דינו כאשם ודאי שמתו בעליו, דכל שלא נודע הוא קרבן צמוחלט וכמש"כ לעיל צמתני, וכונתם דאינו נקרב עולה משום דלכתחלה אין מקריבין אותו אלא מביאין צדמיו עולה [עי' פסחים ע"ג

ושמא הוא כעין איכא דאמר, א"נ חדא מכלל חזירתה איתמר ורז לא אמר אלא הך ברייתא, א"נ שמא אמורא אחר הוא דקאמר לה, ול"ג רבא [לפנינו ברש"י איתא רבא, ונראה דחסר ר"ת והיינו רבה בר אבא], ורש"י פירש דלר"א איכא חיוב להציא דכיון דמתנדב, ראוי בכה"ג לחייבו להתנדב, אבל בגמ' ל"מ כן דהא פרכין כי לא אכלה נמי, ואפשר דרש"י לא נתכוין לפרש כן למסקנא, אלא דסתם באנו למחלוקת ר"א וחכמים מתפרש דלר"א חייב, ואה"נ דגמרא לא ניתא ליה צהכי ופרכין בפשיטות דלר"א כי לא אכלה נמי, וז"ע.

יא) חולין מ"א ב' השוחט לשם עולה כו', נראה דאם הכנים צהמת חולין לעזרה ואמר הריני שוחט לשם עולה, דחשיב הקדש, דיד מוכיח הוא, והויא עולה, אבל בשוחט בחוץ ואומר לשון זה מעשו מוכיחין עליו דפטומי מילי בעלמא הוא, אבל גזרו חכמים על האומר לשון זה בחוץ דילמא אתו למימר דנתכוין להקדיש צהמת, [ויש להסתפק בנתכוין להקדיש צהמת בלשון זה דהריני שוחט לשם עולה בחוץ אי קדוש], ואסרו באכילה, והיינו דתניא בתוספתא דר"ש מכשיר משום שאין כיו"צ מתנדב, כלומר דאף בנתכוין צהמת להקדיש הוי כאומר הר"ז עולה שאקריבנה בחוץ דאינה קדושה וממילא אין כאן משום מראית העין, אבל חכמים סברי דהאומר הרי זו עולה שאקריבנה בחוץ הויא עולה וחייב להקריבה במקדש, והלכך גזרו באומר לשון זה בחוץ.

והנה אין כאן נידון משום שמא היא הקדש או שמא קדם להקדישה, אלא כל הנידון בלשון זה שאומר שהוא שוחט לשם עולה, בלשון זה כיון דהוי לשון הקדש בפנים החמירו בו חכמים בחוץ ואסרו באכילה, אבל בהנאה נראה דשרי דהא לא קתני אלא שחיטתו פסולה וכדדייקין כה"ג מ' א', וטעמא דלא ראו חכמים להחמיר כולי האי דכיון דאסור באכילה תו לא אתו למימר הכי וסגי בזה, [ועי' בהגהות טור יו"ד סי' ה'], ונראה שזו גם דעת רש"י והטור ושניהם לדבר אחד נתכוונו דחיישינן שמא עכשיו הוא מתכוין להקדישה בלשון זה שהוא אומר, ועי' ב"י ודרישה.

והנה שורש ההלכה נקבע לפי השוחט בעצמו שאם אמר לשון שמתפרש לו כפטומי מילי לא גזרו, ואם אומר לשון שראוי לדון בו גזרו חכמים,

אשמות קאמר, וכן לא משמע דסבר ר"א דמציאין נסכים לשם עי' מנחות ז' ב', ואם עיקרו על חטא ניחא, דלא חשיב צא בנדר ונדבה, אף שאפשר להציאו בלא חטא ידוע, גם מהא דקבעה לו תורה שיעור צ' סלעים משמע קצת שאינו סתם נדבה, ועי' רש"י זבחים ע"ז א' חולין מ"א ב', וז"ע.

ט) י"ח א' תוד"ה באנו אלא לעיל גרס ר' אלעזר והכא גרס ר' אליעזר כו', נ"ע מה הוצרכו לכך, הא בפשוטו דברי רב לא קיימי אברייא דכוי, דא"כ הול"ל חלוקין עליו חזיריו על ר"א ותו לא, וגם בגמרא לעיל משמע שאין הדבר פשוט דפליגי רבנן עליה שהרי הקשו ממנו עד דמוקמינן ליה דסבר יש אם למסורת ופליגי רבנן עליה, ולשון באנו למחלוקת ר"א וחכמים מוכיח שהחכמים שנויים בהדיא, וגם בלא זה י"ל דהיה ידוע לגמרא דדברי רב אמתני' דלקמן כ"ה א' נאמרו, והנה עיקר דברי רב דלרבנן צעינן חתיכה אחת משתי חתיכות ואמרה בלשון זה דצחתיכה אחת אין מציאין אשם תלוי אלא אי מתנדבין אשם תלוי על כל חטא וכר"א דאמרו לו, ואה"נ דר"א סבר נמי דאף חיובא איכא בצחתיכה אחת, אבל רב לא איירי בדברי ר"א בזה, ולפ"ז נראה לקיים גירסא דידן דר' אליעזר הוא דקאמר כוי חייבין עליו אשם תלוי, וכן משמע מהא דאמרין דר"מ צשיטת ר"א קאי, ואי גרסינן ר' אלעזר א"כ הוא ר"א בן שמוע כמ"ש רש"י שבת י"ט ב' דסתם ר"א הוא ר"א בן שמוע, והוא חזירו של ר"מ כמ"ש בסה"ד, ואין נופל לשון דקאי צשיטתו על זה, אבל אי ר' אליעזר גרסינן ניחא.

בא"ד ואתא לאשמועינן כו', הלשון משובש קצת, אבל הכונה מבוארת דמקשו הא ר"א סבר יש אם למסורת וא"כ קושטא הוא דלא צעי חתיכה אחת משתי חתיכות, וא"כ יש לפרש דברי רב בפשוטן דלר"א חייב אשם תלוי אף בצחתיכה אחת, לזה כתבו דע"כ לא נתכוין רב להך ר"א, דא"כ ליחשיב נמי אינך תנאי דסברי יש אם למסורת, אלא ודאי רב אמתני' קאי.

י) י"ח א' אמר רבה בר אבא אמר רב חתיכה ספק של חלב ספק של שומן ואכלה באנו למחלוקת כו', יש לעי' א"כ קמייאת דרב ל"ל, ורבה בר אבא אמר לתרומיהו משמיה דרב,

אין מזה ראייה אלא דכאמרו לו ס"ל אצל לא כר"א
עצמו, ואף בזה הרמז"ס חולק ופסק כחכמים
כריתות כ"ה א', ובאמת אי בתרי מסכת אין סדר
למשנה ולא ידעין אי הוי סתם ואח"כ מחלוקת או
מחלוקת ואח"כ סתם, אית לן למיפסק כחכמים
דהא יחיד ורבים הלכה כרבים וכש"כ ר"א דשמותי
הוא, וכן בקדושין נ"ה ב' הקשו ודילמא אשם הוא
ותירו דאשתכח בן שנה, ולא אמרו דמיייתי נמי
אשם ומתני וכמ"ש תו' זכאים ע"ז א' דהיינו דלא
כר"א, ואף בספק היה ראוי להקל בשומט לשם
אשם תלוי כיון שהוא נידון בדרכין.

ויש לעי' אי פלוגתא דר"א ור"י כ"ד א' באשם
תלוי שהוזמו עדיו מני אחיא אליבא דר"א
בין לפרש"י דצמכישן איירי בין לפי מה שנראה
בדעת הרמז"ס דבאומר איני יודע איירי וכמ"ש
לעיל כ"ד א', ואם נימא דלא אחיא כר"א, אם כן
משמע דר"א ור"י ס"ל כחכמים דהא איפלגו
בסתמא בדין אשם תלוי שהוזמו עדיו.

ומהא דתנן זכאים קי"צ ב' דמחוסר זמן בצעלים
בטמאת ואשם פטורין בחוץ ועולה ושלמים
חייבין, אין ראייה דלא כר"א, דאשם נזיר ומזורע
בני שנה הם ואינו בא בצדקה כדאמר זכאים ע"ז
א' אימרי צדיקרי מיחלפי לך.

יש לעי' לר"א הפריש אשם תלוי קודם יום
הכפורים לנדבה ועבר עליו יום הכפורים
מהו, מי חשבינן ליה כנתכפרו צעלים באחר, או"ד
יכול להקריבו לאחר יום הכפורים, עי' לעיל, וכן
לאמרו לו, ומיהו לדידהו מסתברא דהוי כנתכפרו
צעלים באחר, דלדידהו ממש דינו כבא על חטא,
אלא שריצתה תורה שאר ספק חטאים לרשות ולא
לחובה.

(יב) כ"ג ב' ר"א אומר יקרב שאם אינו בא על
חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר,
היינו לאמרו לו כדאמרינן בגמ', וכש"כ לר"א
דמתנדבין דיבא בתורת נדבה, ודוקא באשם תלוי
דמתחלה בא על ספק אמרינן האי סברא דגמר
ומקדיש כיון דבשעת הפרשה הוא מסופק שמא לא
חטא, ואינו חייב בקרבן זה ועוד יתודע לו, אצל
נזיר שהפריש עולתו ושלמיו וגשאל או נודע לו
שטעה ואינו נזיר הרי הכל חולין כדתנן נזיר ל"א
ב', ואע"ג דעולה ושלמים צאים בנדבה, דכיון
דבשעת הפרשה לא היה לו שום ספק, לא גמר

ואם הוא חייב חטאת אף שאין אדם מכיר בו ואמר
לחטאתי שחיתתו פסולה, ואם אינו חייב חטאת
שחיתתו כשרה אפילו אמר לחטאתי.

והקשה רש"י אף באומר לחטאתי ניוש שמא
הרואה יאמר מחוייב הוא חטאת, ותיירך
דהמחוייב חטאת קלא אית ליה, וזו ג"כ קושית
הגמרא ותיירוה צעולת יולדת לגירסת רש"י,
והכונה בזה דלגד שחוששים שלשונו מתפרש לשם
הקדש יש לתלות כיון שמקדיש דסימן הוא שחייב
חטאת, ומה בכך דחטאת אין נידר ונידב, ואם
היינו אומרים כן היה ראוי לפסול שחיתתו אף אם
אמר לנו אח"כ שאינו חייב חטאת, דסו"ס לשונו
יש בו משום מראית העין, לזה אמרינן דהמחוייב
חטאת קלא אית ליה ולכך זה מוסיף לנו להכריע
שלא נתכוין אלא לפטומי מילי כיון שלא ידענו
שהוא מחוייב חטאת, וכיון דקרוי יותר לתלות
בפטומי מילי לא גזרו בזה חכמים, וכן צעולת
יולדת, ושז' הדין דיש חילוק בין אם הוא מחוייב
חטאת לאם אינו מחוייב. — ואפשר דמזה דאמרינן
דקלא אית ליה יש ללמוד נמי דאם לא שאלנוהו
אם הוא מחוייב חטאת דמכשירין בסתמא, וכ"מ
בטור, ומיהו אם איתיה קמן נראה דשיילין ליה
דכל דאפשר לצרורי יש לצרר.

וגראיין הדברים דדוקא באומר בפיו הריני שומט
לשם עולה גזרו חכמים, אצל צמחשבה לא
גזרו, ומזה משמע קצת דכל מחשבות צדיבור נינהו
כמ"ש תו' שלהי המפקיד, דדומיא דהכא מתפרשא
נמי מתני' מ' א', וכן כל לשמה ושללא לשמה.

רש"י פירש דמתנדב אשם תלוי משום דבכל יום
בספק חטא קאי, והוא כאמרו לו כריתות
כ"ה א', וכיו"צ פירש זכאים ע"ז א', ואפשר
דמשום דהכא סגי ליישב משנתנו אם נימא דכר"א
דאמרו לו ס"ל, דלדידהו נמי חשיב כנידר ונידב,
כיון שיכול להפרישו ולהקריבו בכל עת שירצה,
וממילא אין ממשנתנו ראייה אלא כאמרו לו, וכן
בזכאים שם שמעינן נמי מדאינו מתנה באשם תלוי
דאף כאמרו לו לא ס"ל, ולמה שכתבנו בחו"ב
כריתות כ"ה א' ללמד דאף לר"א עיקרו לכפרת
חטא, יתכן לפרש דרש"י אף לר"א עצמו,
וי"ע.

הרא"ש העתיק מתני', ופי' הב"י דפסק כר"א
משום דסתם מתניתין כוותיה, ולהאמור

להקדיש אלא אם הוא חייב, ואע"ג דבא"ת נמי כל זמן שאינו יודע הוא חייב א"ת בודאי, מ"מ כיון שעיקרו על ספק ואפשר שיתודע לו הרי הוא נחית לספיקא וגמר ומקדיש, משא"כ בשאל היה לו שום ספק בשעת הפרשה הוי הקדש טעות.

ובכן הא דתנן נוזר כ"ד א' דאשה שהפרישה בהמתה משלה ואח"כ היפר לה בעלה דעולה תקרב עולה, אי מיגז גיזי ניחא, אבל בגמרא שם כ"א ב' מצוה דאף אי מיעקר עקר קיימא מתני', יש נמי לומר דכיון דידעת שאפשר שבעלה יפר נחתא לספיקא וגמרה ומקדישה, [ע'י' להלן טעם אחר], אבל נשאל לחכם לא נחית לספיקא וחשיב טעות גמור ולכך תנא לחולין.

והנה מודה ר"א דהפריש שני אשמות תלוין לאחריות ונתכפר באחד מהן דהשני צדין מותר וירעה, ואילו נוזר שהפריש שתי עולות לאחריות ונתכפר באחד מהן נראה דהשני קרב, חזינן מזה דאע"ג דלר"א אשם בא נדבה מ"מ אשם שצחוזה יש לו דינים מיוחדים ואינו נהפך מעצמו להיות נדבה, ולפ"ז נראה דטעמיה דר"א הוא כעין סברת ר"מ דכיון דהפרשת א"ת הוא בספק נחית הוא בשעת הפרשתו לדון באם יתודע לו, וכיון דבא נדבה מסתבר ליה לר"א דגמר ומקדיש לנדבה, ואף לרבנן דסברי דגמר ומקדיש והוי מותר אשם וירעה, היינו משום דס"ל שאינו בא נדבה, אבל אם היו סוברים דבא נדבה י"ל דהווי מודו לר"א דגמר ומקדיש לנדבה.

ולאחזק נראה דהא דתנן אם משנשחט נודע לו הדם ישפך הוא אף לר"א, [ובשטמ"ק נסתפק בזה], דכיון דנשחט לשם אשם שצחוזה כבר הוקצע דינו לכך ואינו נהפך לנדבה, ולא דמי לעולה דמצוה נוזר כ"ח ב' דאף לאחר שנשחט לשם חובה יכול לזרוק הדם לשם נדבה, דהא חזינן דעולה שאני מאשם דעולה שהפריש לאחריות קריבה ואשם רועה או מתה, גם אין נראה לומר דדעתו בשעת הפרשתו שאם יודע קודם זריקה דמפרישו מעתה לנדבה וכל שנודע אמרינן איגלאי מילתא דבשעת שחיטה לנדבה קיימא וכאילו נשחט לנדבה, דלא מסתבר כן כלל, ובשעת שחיטה הרי חייב הוא באשם חובה.

ובתו' נוזר כ"ד א' ד"ה והעולה מצוה דאי עולה נוזר לאו דורון היא, האשה שהפרישה

עולתה ואח"כ היפר לה בעלה אין עולתה קריבה אף אי מיעקר עקר, ולכאורה ז"ע מנין קים להו ז"ל כן, הא מהא דס"ל לר"י נוזר י"ט א' דהאשה שנדרה בזויר ונטמאה והפר לה בעלה אינה מביאה עולתה לא למדנו אלא שאינה חייבת להפרישה ולהביאה כיון דמיעקר עקר, ודוקא חטאת העוף מביאה דכיון דבא על הספק בא נמי על חטא זה שזיערה עצמה מן היין אף שנעקר נוזרותה, אבל אם הפרישה י"ל דקריבה, דבשעת הפרשה דעתה שאם יפר לה בעלה תקרב נדבה, כדאמרינן נמי לקושטא דמילתא דאף אי בעל מיעקר עקר קריבה עולתה, ולא דמי לנשאלה לחכם דתנן דיוצא לחולין וכמש"כ לעיל, וכן נמי באשם תלו' ס"ל לר"א דיקרב נדבה מה"ט וכמשנ"ת, ואי בעל מיגז גיזי חולי היה מקום לומר דכיון דחלה על הבהמה בהחלט קדושת עולה שאינה דורון, לא יתכן להפכה לדורון לאחר מכאן, אף שאין נראה כן, אבל הרי דבריהם לר' ישמעאל דמצוה י"ט א' דסבר מיעקר עקר, [אם לא דנימא דברייתא דמייתי התם לאו ר' ישמעאל היא אלא דהאי תנא סבר כוותיה דר"י דלאו דורון הוא ואיהו סבר דמיעקר עקר, אבל ל"מ כן, וגם אי למ"ד מיעקר עקר אחיא מתני' שפיר כר' ישמעאל א"כ אין מקום לקושיתם], וז"ל דקושטא קמפריש דעולת נוזר טהור לכו"ע דורון הוא, ויותר נראה דס"ל להתו' דהא דאמרינן עולה תקרב עולה אף אי מיעקר עקר ה"ט משום דמדרבנן עשאוהו לענין זה כאילו מיגז גיזי כיון שאינו טעות ממש אלא שחלו' בדעתו של בעל, ואף דבגמרא כ"א ב' גבי חטאת אמרו טעמא משום דכיון דלריכה כפרה דמיא לחטאת שמתו בעליה, ולא אמרו סתם דעשאוהו כאילו מיגז גיזי, י"ל דלהנחת החטאת לא היו החכמים מתקנים אי לאו משום דלריכה כפרה, אבל להקריב העולה בקל תיקנו כן חכמים, א"נ כי היכי דמשום דלריכה כפרה נקצע דין החטאת כחטאת שמתו בעליה, תו בגלל זה גם העולה והשלמים נחשבים כקרבנות מוחלטים וכאילו מיגז גיזי, שהרי כבר נעשה חטא הנוזרות המחייב קרבנות, וזה נראה יותר דתירוך הגמרא לגבי חטאת כולל יישוב גם לעולה ושלמים, וכאילו אמר כיון דלריכה כפרה ה"ז כאילו היתה נוזרה ומתו בעליה והיינו מיגז גיזי, וממילא החטאת תמות והעולה תקרב, ושפיר

שאין הפקרו מוחלט דעדיין דעת צעליו עליו משום שמה יוזמו העדים וממילא לא מפקר ליה, ואשמועינן ר' יוחנן שאין הדבר כן ואין דעת הצעלים על ספק זה ואפקורי מפקרי ליה ולכך כל הקודם צו זכה, ודומיא דפליגי לעיל באשם תלוי שהוזמו עדיו אי סמיך אעדים, ואמר רבא דכשודע בעלמו שהעדים עדי שקר אז דעתו על ספק זה ולא מפקר ליה דקצר דמשכח עדים להזימם, והנה הדבר תלוי לפי דעתו של צעל השור אף אי נימא דצכל איסורי הנאה לא מהני מה שאין הצעלים מתאששים, דהכא מה שיתכן שיוזמו עושה את השור כנכסים ששייך צעלות עליהם אם חפץ בהם ודעתו עליהם.

ולא שייך כאן יאוש או הפקר בטעות, שאין העתיד עושה טעות למפרע, וצשעה שהעדים לא הוזמו הרי המציאות שהשור אין צו שיווי ושימוש ולא שייך צו צעלות, וכל השינויים הם מכאן ולהבא, שהרי אין הסיבות גורמות אלא המציאות גורמת.

ובירושלמי פ"ד דצ"ק ה"ח פליג ר"ל אר' יוחנן וסבר דיאוש בטעות הוא, ונראה דאין הכונה דחוסר ידיעת העתיד שיוזמו עושה טעות, אלא ר"ל ס"ל דאף קודם שהוזמו כיון שהיו עדי שקר והיו עדים שיכולים להזימם צעולם לא חשיב המצב כמוחלט, אלא כטעות וכאילו באו עדים ואמרו לצעל השור שנגמר דינו של שורו לסקל [אחרי שקיבלו עדות בפניו], והיו אלו עדי שקר, דאז לכו"ע אין השור הפקר, כיון שגלוי לכל שהשור מותר, הרי הוא כשאר נכסים של האדם שאין מועיל יאוש בשעומדים ברשותו, וגם הו' יאוש בטעות, ואף ר' יוחנן מודה בזה, אלא דצנגמר דינו סבר ר' יוחנן דכיון שהדבר הוחלט לכל חשיב הדבר כאמת, והר"ז כשטף נהר עכשיו, דאף שחזר ופלטו הו' הפקר, ור"ל סבר דכיון שהיו עדי שקר והיה הדבר ידוע למזימים חשיב כטעות, ולהאמור צנקטעה יד העדים אי מיפטר בזה משום כמיתת צעלים כך מיתת השור מודה ר"ל דכל המחזיק צו זכה כיון שצשעה שנגמר דינו היה הדבר נכון.

ולדאמור יתכן דאף לענין נזקין פליגי אי המזיק שור הנסקל ואח"כ הוזמו עדיו אי חייב, דלר"ל יש מקום לחייב, כיון שאין העדי שקר עושים מציאות, א"כ הו"ל השור צר דמיס אלא

הקשו תו' דאי עולת נזיר לאו דורון לא יתכן להקריבה עכשו לנדבה כיון דמעיקרא לא הוקדשה לכך.

(ג) כ"ד ב' משום דמתחזי כזבח פסול, יש לעי' אפרו מהו, ואי אפר חולין שנשחטו בעזרה אסור מדאורייתא לכאורה אין מקום להתיר, ואפשר דה"ט דמאן דאמר תברא, דלא מסתבר ליה למימר דנשרפין מדרבנן דאחי לאקולי באפרן.

סימן ח

(א) כ"ד א' א"ר כרוספדאי אמר ר"י שור הנסקל שהוזמו עדיו כו', הא דאיסורי הנאה חשיבי הפקר וכדאמרין צעלמא שני דברים אינן ברשותו של אדם כו' חמץ משש שעות ולמעלה, הוא מסביר דחפץ שאין צו שום שימוש ושיווי לצעלים, הוא הפקר ממילא, ואפשר דאם הצעלים אומרים עד שלא נעשה איסורי הנאה דדעתו עליו דמהני ואין אדם רשאי ליטלו, ואפשר דלא מהני דכיון דלא חזי למידי אינו מכלל הנכסים ואין שייך צו צעלות, ומיהו כל שראוי לאיזה שימוש שהוא אף שאין צו שיה פרוטה שפיר יכול לעכבו לעצמו וחשיב שלו והגזילו כדין גזול פחות משוה פרוטה, הלכך איסורי הנאה דחזו שלא כדרך הנחתן חשיב שלו ואם יש צו ש"פ יכול לקדש צו את האשה, ובהקדש כהאי גוונא מעל, וכמש"כ תו' פסחים כ"ט צ' קדושין נ"ו צ', וכן כשהוא פחות מש"פ נמי חשיב שלו כדין כל נכסים שהם פחות מש"פ, ומיהו סתם איסורי הנאה משמע שאין דעת בני אדם על שימוש שלא כדרך הנחתן וחשיבי הפקר וכדאמרין דחמץ אינו ברשותו של אדם והיינו משום שאין דעתו על שימוש שלא כדרך הנחתן, וכן שור הנסקל חשבינן הפקר בסוגיין, ומיהו בזה י"ל דהוא לבתר דאסרו חכמים אף שימוש שלא כדרך הנחתן כמש"כ הראשונים פסחים כ"ד דלא שרי אלא לחולה, אבל הא דחמץ אינו ברשותו של אדם משמע דהוא מדאורייתא, וכן בתו' שם ושם לא הזכירו הא דאסור מדרבנן.

והנה שור הנסקל על פי עדים יש צו נדנוד ספק לצעליו שהרי מזדמן לפעמים שעדים מוזמים, וספק זה עושה את השור לנכסים ששייך צעלות עליהם מעין נכסים שפחותים משוה פרוטה, דספק זה יש צו שיווי משהו, והיה מקום לדון

שטועים לומר שאינו שוה כלום, ומיהו כיון דלקטלא אזיל כל היזק הנעשה הרי הוא בכלל תחלת הריגתו, ועל הריגתו ליכא לחייבו דאטו הומו עדים אחר שנסקל האם ב"ד חייבין לשלם.

ובסוגיין דאר"ל דעיר הנדחת שהומו עדיה הוי הפקר, מבואר דס"ל דעדי שקר שנגמר הדין על פיהם לא חשיב כטעות אלא משמשים בזה כאילו האמת כן, ולפ"ז פליג תלמודן אירושלמי וס"ל דמודה ר"ל לר"י דלאו כיוצא בטעות הוא וכל המחזיק בו זכה, ולהאמור אשמועינן ר' יוחנן תרתי חדא דעדי שקר שנגמר הדין על פיהם לא חשיב כטעות, וגם דסמין אעדים ומפקיר ואינו מקוה שמא יומו וכמס"כ לעיל.

ואפשר דאף רב ור"א דאמרי לעיל באשם תלוי שהומו עדיו דיוצא לחולין משום דלא סמין אעדים, מ"מ הכא מודו דהוי הפקר, וטעמא דהתם כיון דעיקרו ספק דאפשר שיוודע לו הלכך כל ספק קל הניתוסף מועיל להכריע דלא גמר ומקדיש, אבל הכא אין כאן אלא ספק זה דילמא אתו אחרים ומומי להו, ואין דעת בני אדם על זה.

נראה דקטן שיש לו איסורי הנאה חשיבי שלו, ואסור ליעלם הימנו, דכיון שאינו מוזהר עליהם הרי הוא בר זכייה בהם, וכמו עכו"ם, [אם לא מדרבנן, אם מצוין להפרישו].

ב"ק צ' ב' וכי קדמו ודנוהו דיני נפשות מאי הוי ליהדר ולידייניה נמי ממונות, הקשה הגרע"א והקצה"ח סימן ת"ז הא הו"ל נגח ואח"כ הפקיר, ונראה דהא ל"ק דנפרש כונת הברייתא דמה"ט אין חוזרין ודנין דיני ממונות משום דהו"ל נגח ואח"כ הפקיר, דודאי לשון הברייתא אין חוזרין ודנין אותו דיני ממונות מתפרש שיש כאן דיני ממונות שאין דנין אותו, ולא שנחדש פטור בחיובי המזיק מדין נגח ואח"כ הפקיר, אלא דבאמת סתימת הדברים משמע שיש כאן חיוב ממונות אם ישונו לדון, וכן לרצא אמרינן דבלא ברח חוזרין ודנין דיני ממונות וזה באמת קשה היכי משכח"ל הא הו"ל נגח ואח"כ הפקיר, והנה אם נימא דדעתו על איסורי הנאה לא הוו הפקר וכמו שנסתפקו כריתות ס"ח סק"א ניחא די"ל דמשכח"ל בשדעתו עליו, וכש"כ לדעת ר"ת

דמחיים אינו אסור בהנאה ודאי י"ל דדעתו עליו לאיזה תשמיש עד שישקלוהו, א"נ י"ל בששוע משהו או אפילו טוצא לשלא כדרך הנחתו ולכך דעתו עליו, ואף דמיתסר מדרבנן מ"מ י"ל דהוא חולה שאין בו סכנה שצריך לו, ועוד משכח"ל במכר השור לעכו"ם, אם נימא דדינו כמכר לישראל ולא מיפטר משום נגח ואח"כ הפקיר, וציד עכו"ם חשיב שלו אף בנגמר דינו שהרי העכו"ם מותר בהנחתו ולא הוי הפקר, ועוד נראה דמשכח"ל לה שהיזק בצית שומר והניזק עושה קנוניא עם המזיק שלא יפקירנו כדי שיעמוד דדין ויגבה נזקיו מן השומר, וכה"ג נראה דדמי כאילו שיש שיווי צשור שהרי הוא גורם לממון ושפיר שייך שהצעלים חפץ בו ואינו מפקירו (וכר לדבר עבד שמכרו רבו לקנס גיטין מ"ג), ואפשר נמי דע"ס הדבר שחפץ בו לפי שאין ראוי להשתמט מתשלום נזיקין על ידי הפקר חשיב שימוש צשור, וכשדעתו עליו הוי שלו, ומרן זללה"ה בצפר צ"ק סימן ג' ס"ק ט"ז כתב דזכות המנזה שיש לו בו לסקלו נמי משוי אותו כצעלים עליו, עי"ש.

שם ז"א א' כגון שצרת, פי' שקיבלו סהדי על הנזיקין והמיתה וצרת, וגומרין דיני ממונות ומשהין השור לרדיא עד שישלם נזקיו וחוזרין ודנין דיני נפשות, אבל קדמו ודנו דיני נפשות אין חוזרין ודנין דיני ממונות לפי שאין ממה לגבות, וצ"ע דא"כ מה הלשון אומרת שאין חוזרין ודנין אותו דיני ממונות הלא יכולים לדנו אלא שלא יהא מהיכן לגבות, ועוד דבאמת יחפון הניזק שידונו שאם יודמן לו לתפסו או מנכסיו יגבה, ומה יתרון לו שלא ידונו כלל, ואפשר דרצא מפרש דחוזרין ודנין הכונה חוזרין וגוצין, וה"ק דקודמין לגבות הממונות ואח"כ דנין דיני נפשות, ואם קדמו ודנו דיני נפשות אין גוצין הממונות, ולפירוש ר"ת אחי שפיר דאשמועינן שאין משהין השור לרדיא לגבות דמי נזקיו, [וגם ל"ק קושית הגרע"א דהו"ל נגח ואחר כך הפקיר דבאמת אינו חפץ להפקירו כיון שיכול להשהותו להגבות לניזק חובו, ואשמועינן שאין משהין וממילא באמת הוא הפקר כיון שאין לצעליו צורך בו], אבל אי אסור מחיים ק"ק דאם כן הא דאין גוצין ממנו הוא משום דאסור בהנאה ואי אפשר לחרוש בו, ואטו הא אחי לאשמועינן בלשון אין חוזרין ודנין דיני ממונות.

(ה) כ"ד א' ומ"ש מהא דאמר רבה דר איתי אר"ל עיר הנדחת שהוזמו עדיה כו', אפשר לפרש דה"ק מאי לאו בכל גוויי אמרינן דהוי הפקר, ואפי' בגוונא שאס יוזמו הנך עדים דבעל הנכסים יבטל דין עיר הנדחת מכל העיר כגון שהוא המשלים לרוב, הרי דאף דידע דלא חטא מ"מ מפקיר, ומשני לא דדוקא באיכא אחריני שחטאו דאף דיוזמו הני מ"מ לא יבטל דין עיר הנדחת, וה"ט דמפקר דסבר אחריני חטאו.

והנה שמעינן דאף בכה"ג שהבעלי דברים מכחישינן לעדים, [שהרי הוזמו והוצרר שעדי שקר היו, וא"כ בודאי שהבעלי דברים הכחישום], וגם נפגש בעדי שקר באותו ענין המעידים עליו, מ"מ סמיך אעדים ומפקר לנכסיה, ויש להסתפק בשיש ע"א שאינו בעל דבר המכחיש להעדים מהו מי סמיך אעדים כה"ג או לא, וזה בין בעיר הנדחת בין בשור הנסקל ובין באשם תלוי, ואפשר שאין כאן הלכה והדבר תלוי אי מהימן ליה הע"א או לא, וי"ע.

(ו) ב"ב קל"ז ב' אמר ר"ל הנותן מתנה לחצירו ואמר הלה אי אפשרי זה כו', בצ"צ קל"ז ב' אר"י א"ש הכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשרי בהן קנה ואפילו עומד וזוהי, הרי"ף והרא"ש פירשו בשכ"ז מרע וכ"ה פשטות הלשון של הכותב נכסיו לאחר, וגם לא הוזכר בגמרא קנין או מסירה, והנה מתנת שכ"ז מרע אינה נקנית אלא לאחר מיתה כדאמר בצ"צ קל"ח א', ונראה לפ"ז דגם המקבל יכול לחזור בו מלקבל עד שעת מיתה, וכ"כ בנה"מ סי' רמ"ה סק"ו בשם הנמו"י, [ונראה דהתו' והרא"ש שהביא ז"ל שם מודו נמי להנמו"י בזה], וא"כ יש לפרש דהכא הנידון הוא לאחר מיתה.

ונראה דעיקר חידושיה דשמואל הוא דאף קנין זה של מתנת שכ"ז מרע הניעשה ללא כל פעולה מלד המקבל, מ"מ דינו כשאר קנינים וכל שעתק המקבל בשעה שהקנין חל או בשעה שהודיעוהו הרי הקנין נחלט ושז אינו יכול למחות, [והוא כסברא שאמרו כתובות י"א א' כיון שהגדילו שעה אחת ולא מיחו שז אינם יכולים למחות], והיינו שתק ולבסוף זווח דקנה, ואפילו אומר שלא היה בלבו לקנות בשעה ששתק נמי קנה דהוי דברים שבלב, והיינו דאמר אפילו עומד וזווח

(ג) כתב הריטב"א ר"פ לולב הגזול דאיסורי הנאה לא נתמעטו מקרא דלכס, ור"ל דלא נתמעט מלכס אלא בשאפשר לחול בעלות על האחריו יותר ממה שיש לאדם בו, ולכך אף של הפקר לא חשיב לכס, שהרי שייך בו בעלות על האחריו ואינו ציד האוחזו ולא חשיב לכס, אצל סוג אחריו שאין שייך בו בעלות לפי שאין בני אדם מקפידין עליו או לפי שהוא איסורי הנאה, וכל מה ששייך בו בעלות אמנם הוא ציד האוחזו ולא שייך בו יותר בעלות, זה חשוב לכס, ודברי סברא הם דשייך לחלק בכך וממילא איכא למימר דזה לא נלמד מלכס, והראב"ד פליג וס"ל דג"ז יש למעט מלכס, ולהאמור אין דברי הריטב"א ענין לנידון אי שייך בעלות באיסורי הנאה כלל, וכל דבריו ז"ל דמלכס לא נתמעט בזמן שאין שייך יותר בעלות באחריו מאשר שיש לזה האוחזו.

ונראה דאם היה אחריו של איסורי הנאה כשר היה שייך בו בעלות ממש, דכיון שיש לורף בו שייך בו בעלות, וכמו בשיש לו לורף בו ליהנות שלא בדרך הנאתן דחשיב שלו כמבואר בתו' פסחים כ"ט ב' קדושין נ"ו ב', וה"נ כשיש לו בו לורף מזה, והא דס"ל להראב"ד המובא בריטב"א שם דיש למעט איסורי הנאה מקרא דלכס, היינו משום שיש לפרש דבעי שיהא שייך בו לכס ואז כשר למחותו, אצל הניעשה לכס בגלל המזהב נתמעט.

(ד) כ"ד א' תוד"ה דאמרו אלא זכה בו בדמי השור צמה ששזה בחייו יותר מאחר מיתה כו', נראה דדוקא בצעלי חיים שייכא הך סברא, שיש מקום לחשוב ענין החיות כדבר נפרד ושייך בו הפקר ואינו נטפל לבעל הנצילה, אצל בשר שאסרוהו באכילה ע"פ עדים והוזמו, אין המחזיק בו זוכה צמה ששזה יותר ע"י היתר אכילה, דחד גופא הוא, והבעלים בעלים בכולו, וכמו יוקרא וזולא, וגם צזה נראה דלאו מסברא קאמרי הכי, אלא דלפי דעת רבנו אפרים דרובע ונרבע אינו אסור בהנאה נמצינו למידין בסוגיין חידוש זה, ונפ"מ בשור שנגמר דינו למיתה משום ובערת הרע מקרבך, [עי' סנהדרין ע"ח א'], שאין אדם יכול לזכות בו צמה ששזה בחייו יותר מאחר מיתה, דכיון דלא קיי"ל כר"א וכמו שהביאו מן התוספתא אין לנו לחדש.

זה י"ל דה"ט דלא קנה לפי דמשעה ראשונה לא היה חפץ לזכות, אבל כשזכו לו שלא בפניו י"ל דכבר נחלט הדבר בזכות מדין זכין ולאו כל כמיניה עכשיו לשנות מה שהחלט עליו מדין שלא מדעת, מ"מ יש לקיים דינייה דהרמב"ן מהא דזמנת שכיב מרע יכול לחזור בשעה שנודע לו כמש"כ לעיל, אע"ג דבשעה שהמתנה חלה לא ידע כלום.

וסתימת הדברים כפירושן דדעתו בשעת ידיעה הדבר תלוי, ולא שייליין ליה מה היה רצונו בשעה שזכו לו, וכן יש לפרש ג"כ כונת הרמב"ם בפ"ד מוכייה ומתנה ה"ב, וזה ג"כ כסוגיא דכתובות י"א א' דכשהגדילו יכולים למחות, והיינו דכשהגדילו חשיב כשעת ידיעה ויכולים למחות על מה שזכו להם מדין זכין לאדם שלא בפניו, ומיהו התם עדיף כיון שלא היה צר דעת כלל בשעה שזכו לו, וזה דלא כמש"כ במתנה אפרים הלכות זכיה ומתנה סי' ו' דהעיקר תלוי בדעתו בשעה שזכו לו אלא שנאמן לומר מה היה בדעתו, ובדבר שהוא זכות גמור אמנם אינו נאמן, עי"ש, ולמש"כ אין כאן נידון נאמנות ולעולם תלוי בדעתו בשעת ידיעה, ואף בזכות גמור כן, ודברי הר"ן בפ"ב דקידושין שהביא ז"ל הם לפרש למה מחזיקין הדבר בספק מתחלה, ואילו בזכות גמור כל שלא מיחה מחזיקין הדבר בהחלט לזכותו.

שם אמר ר"ל הנותן מתנה לחזירו ואמר הלה אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה בה, לשון זה הוא ממש כלישנא דשמואל ב"ב קל"ז ב' וכלישנא דבריימא דמיימין להלן פלוגתא דרשב"ג ורבנן, ומתפרש לשון זה או צווח מעיקרא או בשתק ולצסוף צווח, ופירוש שתק ולצסוף צווח היינו בשתק תוך כדי דיבור ואח"כ צווח ומתפרש אף באומר שגם בשעה ששתק לא נתכוין לזכות וכדאמרינן התם ואפילו עומד וצווח וכמו שפירשנו לעיל, וכן הא דר"ל נמי מתפרש אף באומר שמתחלה לא נתכוין לזכות ולא מהני כיון ששתק בשעת קבלתו, ונראה דחידושיה דר"ל הוא ברתת, חדא דאף שאינו אומר לשון הפקר אלא שאומר לשון סילוק בעלות והוא כעין שמסלק עצמו מן החפץ מ"מ ג"ז הוי כמפקיר, ועוד אשמועינן דלשון אי אפשי הוי סילוק גמור, וזה נראה דאינו אלא במתנה בשעה שצא לזכות בה ועדיין לא הכניסה לרשותו במוחלט, [ואפשר נמי דהא דר"ל איירי דוקא

כלומר שצווח שמעולם לא היה חפץ לקנות אפ"ה קנה, כיון ששתק בשעה שהודיעוהו, ולפי זה מתפרש מימרא דשמואל בשעה שהודיעוהו שהשכיב מרע הקנה לו הנכסים, דאם עומד בשעת כתיבת השכיב מרע א"כ יש לפרש שתק כל זמן שהוא חי ולאחר מיתתו כדי דיבור צווח, ואין זה צמזמעות הלשון שהרי לא הזכיר שמואל ששתק כלל, אבל אם בשעה שהודיעוהו איירי ניחא דה"ק הכותב נכסיו לאחר וכשנודע לו אמר אי אפשי בהן לאחר כדי דיבור, וזה מתפרש בפשוטו דכל שלא פירשו שאמר תוך כדי דיבור מתפרש שפיר לאחר כדי דיבור.

ובמ"ש הרי"ף והרא"ש אבל במתנת בריא לא קנה עד דמטא שטרא לידיה, ר"ל וממילא לא שי"ך לדון בשתק ולצסוף צווח כלל, שאם קיבל השטר הרי קיבלו וכאילו אמר בהדיא שקונה, ואם לא קיבלו הרי לא קיבלו, והרא"ש דהשיג דאף במתנת בריא משכחת לה בשורק השטר לתוך חיקו, והנה אין זו השגה די"ל אה"ג, והרי"ף מפרש קושטא דמילתא בפירוש הסוגיא, ויש מקום לומר דהתם אף בשתק ולצסוף צווח לא קנה דאינו חושש למחות כיון שאינו נוטל את השטר ונ"ע בזה.

ובזיכא לו ע"י אחר כיון שאין הקנין נעשה ע"י המקבל עצמו, ויש כאן דבר הנמסר לקנין ואין הקנין נגמר באמירת הנותן לחוד, הרי הדבר קיל צעיי המקבל ויש לומר שאינו חושש למחות כל עוד לא צא הדבר לידו, ולפיכך אין שתיקתו מחלטת את הדבר, והיינו פלוגתא דרשב"ג ורבנן, ובחולין ל"ט ב' משמע דפליגי בסדרת הוכיח סופו על תחלתו, ואפשר לפרש דס"ל לחכמים שאין לסמוך על מחאתו בסוף שאין סופו מוכיח על תחלתו כל כך, ולכך ראוי לחייבו למחות אף שאין שתיקתו מוחלטת כל כך להסכמה, ורשב"ג סבר דיש לו לסמוך על מחאתו בסוף כיון שיש מקום להסתפק בזכותו בשתיקתו, ולפי זה פלוגתתם באמת בסדרת הוכיח סופו על תחלתו.

כתב הרמב"ן חולין שם דמהכא שמעינן דכל שזכין לאדם שלא בפניו אם מיחה כשנודע לו הרי הזכיה בטלה, שהרי אמרינן דצווח מעיקרא אף בזיכה לו ע"י אחר לא קנה, [וכ"כ הראשונים קדושין כ"ג א'] ונראה דאף אם נפרש הא דזיכה לו ע"י אחר דאיירי בפניו וכמש"פ הרשב"ם, ולפי

נחזין לזכות לא קנה אפילו שתק ע"ש בטור
וצרמ"א.

לכך יש לפרש דשתק ולבסוף נזוה הכונה דגם
במחשבתו לא החליט הדבר והוא כעין שתק
גם במחשבה דהיינו שהוא כמסתפק, וזוה אמרינן
דשתיקתו מחלטת את הדבר, דמה שאינו חושש
למחות חשיבא כמעשה המכריעה את רצונו וחשיב
כאילו יש כאן רצון לזכות, והיינו דאמרינן אפילו
עומד וזוה ר"ל שהוא נזוה נזוה ששתיקתו לא היתה
משום שרצה לקנות אלא משום שעדיין לא החליט,
ואפ"ה קנה, וכן פלוגתא דרשב"ג ורבנן איירי
אפילו הוא קמן ואומר ששתיקתו היתה משום
שעדיין לא החליט הדבר במוחלט כיון דלא אתי
לידיה, וסברי רבנן דאפ"ה היה ראוי למחות
וחשיבא שתיקתו כמעשה המכריעה את רצונו לזכות,
ואילו רשב"ג סבר דאף בשעת שתיקתו ראוי עדיין
להסתפק ברצונו שיש לו רשות לסמוך על מחאתו
בשעה דאתי לידיה דיוכיח סופו על תחלתו, הלכך
אין שתיקתו מחלטת את רצונו, ואם אומר שבשעה
ששתק לא החליט בדבר הר"ז לא קנה.

חז"מ ס' רמ"ה ס"י המקבל את המתנה וזכה
בה כו', מן האמור לעיל נתבאר דלאו
דוקא שנתכוין לזכות בה, אלא אפילו היסס בדבר
כל שלא נתכוין בהדיא שלא לזכות, הרי שתיקתו
מחלטת את הדבר וזכה בה, ומיהו יש לעי' בנתכוין
לזכות ע"מ שירצה אח"כ מהו, ולכאורה נראה
דקנה בתנאי זה וכן במתנת שכיב מרע שבשעה
שהודיעוהו נתכוין לזכות אם ארצה אח"כ וכן בזיכו
לו ע"י אחר, נמי לכאורה י"ל דמהני דכמו דיכול
לזכות ללא תנאי כך יכול לזכות בתנאי, אבל סתם
שתיקה מחמת היסוסים אינה מתפרשת על כונה
לזכות בתנאי, אלא הוא כמסתפק בכללו וזוה קבלתו
החפץ או שתיקתו בשעה שהודיעוהו מחליטין הדבר
בזכות, וזכה ללא כל תנאי, וצ"ע.

שם אלא הרי היא הפקר כו', סתימת הדברים
משמע דדוקא במתנה סמוך לקבלתה הוי
לשון זה לשון הפקר, ולא בכל נכסי האדם, וכן
בהלכות הפקר לא מוכר דלשון אי אפשי הוי לשון
הפקר, ועי' לעיל מש"כ בשם הרמב"ן בזה.

ולכאורה צריך שיאמר לשון זה בפני שלשה דהא
בעינן שלשה להפקר, וצ"ע.

באומר שלא נתכוין מתחלה לזכות, אלא דלא מהני
כיון שנטלה, או באומר שכשנטלה נטלה על מנת
להתירש בדבר, ולא באומר שזכה בה בהחלט ועכשו
חוזר בו, דזה באומר על חפץ מחפציו אי אפשי
בו דמסתברא דלא מהני עי' להלן, וצ"ע בזה,
דאפשר דכל שעסקין באותו ענין איתיה לדר"ל,
והיינו דאשמועין ר"ל דיניה במתנה וכן בסמוך
במקבל מתנה לאחר שבאת לידו, ומיהו חידוש השני
דאשמועין דבסילוק הוי הפקר איתיה נמי בחפציו
של אדם אלא דהתם בעי לשון סילוק גמור
וכדאמרינן דין ודברים אין לי וידי מסולקת הימנה
דאי לאו דמדון ודברים סליק נפשיה הוי לשון
הפקר, והרמב"ן צ"צ שם כתב דאף בכל נכסיו
מהני אי אפשי בו ונקט מתנה לאשמועין דלהבא
משמע ולא הדרא למרה, ואפשר דאין כונתו דלשון
אי אפשי מהני אלא דסילוק מהני, ופשוט ליה ז"ל
דעיקר חידושיה דר"ל הוא דלשון סילוק הוא לשון
הפקר וממילא הו"מ לאשמועין שלא במתנה.

שם ומ"ש מהא דארצ"א כו', לפי גירסא דידן
הול"ל איני דהא היינו הך דר"ל ממש,
ואפשר דכיון דאפשר לפרש הא דר"ל בנזוה
מעיקרא אע"ג דלפ"ז כש"כ דקשיא טפי מהך
דרב"א, מ"מ כיון דאינו ממש הך מילתא נקט
לשון מ"ש.

והנה כתבנו לפרש סוגיין וסוגיא דצ"צ דשתק
ולבסוף נזוה קנה אפילו אומר דלא נתכוין
לזכות בשעה ששתק, וטעמא דקבלת המתנה או
שתיקתו בשעה שנודע לו שהשכיב מרע הקנה לו
במתנת שכיב מרע או שזיכה לו ע"י אחר חשיב
כמעשה המבטלת מחשבתו דהוי דברים שבלב, ויש
מקום לפקפק בזה דנהי דהאומר הר"ז תרומה
ובלבו נתכוין שלא תחול התרומה לא מהני והוי
תרומה וכמ"ש הרשב"א קדושין נ' א', היינו משום
דרצונו לומר הר"ז תרומה חשיב רצון על חלות
התרומה, וממילא מחשבתו שלא תחול התרומה הוי
דברים שבלב, אבל שתיקה בשעה שמודיעים לו
שהקנו לו אינה רצון על קנין וכשאומר שלא נתכוין
לזכות למה יקנה על כרחו, וכן כשמקבל מתנה
ואומר שנתכוין שלא לזכות וקיצלה משום טעם
פלוגי למה יקנה על כרחו, וכי אינו רשאי לקבל
שלא ע"מ לזכות משום איזה שהיא סיבה, וכן
היטת לשון הפוסקים צסי' רמ"ה דכשאומר שלא

סימן ט

(א) ב"ה א' חני משנראית לעריפה, הו"מ למיפרך
א"כ אמאי תקצר במקומה כדין
עגלה ערופה דצעי קצורה במקומה כדאמר לעיל
ו' א', הא אינה צת עריפה כלל אלא שאסורה
בהנאה, אלא דעדיפא פריך דזהדיא קתני שכיפרה
והלכה לה, ולפ"ז באמת הו"מ לפרושי מתני'
דרישא עד שלא נראית לעריפה קאמר וסיפא
משנערפה ממש קאמר ואשמועינן דטעונה קצורה
במקומה, ודין נראית לעריפה ולא נערפה אינו שנוי
במתני', אלא דלא ניחא לגמ' לפרושי הכי, דמתני'
דייקא לפרושי כולהו גוויי דנודע לו וכדקתני באשם
תלוי נודע לפני שחיטה ולאחר שחיטה ולאחר
זריקה, וה"נ אם איתא דאיכא דין מיוחד משראויה
לעריפה לא הו"ל לתנא להשמיט האי דינא, ולכך
מוקמינן למתני' כמ"ד דאינה נאסרת מחיים.

ולא אמר מיושב קושית תו' חולין פ"ז א' ד"ה
לישני שהקשו היאך מצינן לאוקמי
מתני' דקוטה קודם ירידה הא קתני סיפא
משנערפה כיפרה ספיקה והלכה לה, ולמה שכתבנו
ניחא דמתני' דקוטה לא איירי בהלכות ידיעה אלא
לפרושי הלכות עגלה ערופה איתא, ואין תימה אם
המשנה נקטה רק דין נמלא ההורג קודם שנראית
לעריפה, ומשנערפה, ודילגה דין נמלא משנראית
לעריפה ולא נערפה, [ואפשר הטעם משום
דבפלוגמא לא איירי ושנה הדינים השוים לכו"ע],
ודוקא במתני' דכריתות פרכינן דאיירי בהלכות
ידיעה בקרבנות והו"ל לפרושי כולהו גוויי, ואה"נ
דאי הוי משני התם כאן קודם ירידה כאן לאחר
ירידה הו"מ עדיין להקשות ממתני' דכריתות
דמוכחא דאף לאחר ירידה אינה נאסרת, אלא דגמ'
לא חש לפרושי ועיקר קושיית הגמ' דכיון דס"ל
לר' ינאי דאסורה לאחר ירידה לא הו"ל לסמוי
עגלה ערופה ממתני', אלא הו"ל לאוקמי לאחר
ירידה כהילכתא, אלא ודאי לאו ר' ינאי אמרה.

ובזה יש ליישב מה שהרמב"ם בפ"י מה' רוצח
העתיק המשנה דקוטה כלשונה, אע"ג
דפסק דמשירדה לנחל איתן נאסרת, ותמה צוה
בכ"מ, ולמש"כ אין צוה קושיא דשפיר יש לפרש
מתני' דקוטה דעד שלא תערף היינו עד שלא
נראית לעריפה, והרמב"ם העתיק המשנה כלשונה
ויתפרש כמו שפירשו בגמרא וכן דרכו בדוכתי

טובא, ומשנערפה היינו משנערפה ממש, ודין נמלא
ההורג משנראית לעריפה לא נזכר במשנה,
והרמב"ם סמך על מש"כ שם צה"ו דמתה או
נשחטה לאחר ירידה אסורה וה"ה נמלא ההורג.

שוב נראה שאין צורך לכל זה והדברים כפשטן
דרב המנונא לא חש לדיוקא דרבה, ומפרש
אף למתני' דכריתות עד שלא נראית לעריפה
ומשנערפה, ודין נראית לעריפה לא נפרש במשנה,
ואינו חושש צמה שהתנא לא פירש דין נראית
לעריפה וכן מה דנקט לשון עד שלא נערפה
ומשנערפה והכונה עד שלא נראית לעריפה ולא
הוי דומיא דסיפא, וגמרא לא חש לפרושי טעמיה
דרב המנונא, [ואשכחן הכי דלא חשו בגמרא לדחות
מנא אמינא לה צמדה מ"צ צ' ע"ש צתו'], והדבר
מוכרח דלא יתכן למיפרך לרב המנונא ממתני',
דכל המשניות היו שגורות צפי כל, ולישא דרב
המנונא ורבה מוכיח דבעיקר הדין פליגי ולא שידעו
שיש פלוגמא דתנאי ונחלקו הלכה כדברי מי, וא"כ
ע"כ דרב המנונא יישב מתני' דכריתות לטעמיה,
והיינו גמי דבחולין שם אמרינן כאן קודם ירידה
כאן לאחר ירידה ולא חשו לדיוקא דרבה לפי שאינו
מוכרח ורב המנונא גמי לא חייש ליה, ואפשר דרב
המנונא סבר דליכא כלל תנא דסבר דלאחר עריפה
נאסר, וגמ' מסיק קושטא דמילתא דתנאי היא דאף
לרבה ע"כ איכא תנא דסבר מחיים, [ואפשר דהא
דמסיק תנאי היא הוא ענין צפ"ע ואינו שייך למנא
אמינא לה דרבה, והוא מסקנת הגמ' דאף לפי
רבה ע"כ תנאי היא, וכ"מ קצת דהא לרב המנונא
דייקא מתני' דחולין דנאסרת מחיים ולא אינטריך
ליה להא דמדבר"י], ומיושב מה שהרמב"ם העתיק
המשנה כדורתא אף דפסק כרב המנונא, והיינו
ממש כסוגיא דחולין.

(ב) ברמב"ם פ"י מהלכות רוצח ה"ז נמלא העדים
זוממין כו' כילד כו', מש"כ בכ"מ
תמוה דבאשם תלוי שהוזמו עדיו פסק רבנו צפ"ד
מפה"מ דירעה, וכבר תמה כן באו"ש והביא ז"ל
דדברי רבנו הם תוספתא פ"ד דכריתות דקתני התם
עגלה ערופה שהוזמו עדיה מותרת בהנאה, ובאמת
סתימת הדברים משמע דאף בהוזמו אחר עריפה
מותרת, ומבואר דטעמא לאו משום דלא סמיך
אעדים וההזמה צתנאי הוי, דא"כ משנודע לאחר
עריפה דין הוא דהויא עגלה ערופה דהחלט כמו

בא"ת דלכו"ע אחר שחיטה קדוש ודאי, אלא נראה דטעמא משום דכיון דאיהא מילתא דעדי שקר הו"א לא היה מנצח המחייב את הצאת העגלה, ולכך תנא לחולין, וכמו במנחת קנאות שהוזמו עדי סתירה דאף לאחר הקטרת הקומץ תנא לחולין, אלא שנשפך מדרבנן כמ"ש תו' סוטה ו' ז', דכיון שלא היה מנצח המחייב הצאת המנחה, א"א להקדישה, וכמו חטאת ואשם ודאי, ולפ"ז היה נראה לפרש התוספתא דאירי שאמרו עדים שז"ד מדדו שזו העיר הקרובה ונמנאו זוממין ולא זו העיר, או שאמרו שמתנאו כאן את החלל ונמנאו זוממין, דכיון דאיהא מילתא שלא היה חיוב עגלה ערופה ממילא אין העגלה כלום ומותרת בהנאה, אבל בגוונא שפירש רבנו יש מקום לומר דכיון דבאמת בשעה שהציאו העגלה לא ידעו מי ההורג חשיבא שפיר עגלה ערופה, וכמו באשם תלוי שהוזמו עדיו, דסו"ס בשעה שהקדישו דין היה להציאו כיון שהיה מסופק בחטא, [דלדעת הרמב"ם איירי הא דאשם תלוי שהוזמו עדיו בשותק ואינו מכחיש להעדים דבמכחיש הרי אינו מציא קרבן כלל דלא קיי"ל כר"מ], וה"נ בעגלה ערופה שהיה הורג וזו העיר הקרובה ובשעה שהציאו לא ידעו מי ההורג שפיר הו"א קרבן כראוי, דמ"ל שאין יודעים מי ההורג לפי שלא ראו או לפי שמכחישין את האומר שראה, ומשמע דס"ל לרבנו דכיון שהיה מי שידע את ההורג אף שלא האמננו לו בגלל שקרנים מ"מ לא חשיב מנצח המחייב הצאת עגלה, וצ"ע, גם צריך טעם למה לא פירש רבנו דאף שהוזמו לאחר עריפה מותרת בהנאה, וצ"ע.

ג) ב"ד ב' עגלה ערופה אימתי נאסרת כו', בתו' חולין פ"ג א' כתבו דאי ילפינן איסור הנאה מכפרה כתיב זה כקדשים אסורה אף מחיים כקדשים, ולפ"ז מאן דסבר לאחר שחיטה יליף איסור הנאה מוערפו שם, וכפרה דכתיב זה דריש לענין טריפה ולענין דאינה נערפת אלא ביום, אבל לאיסור הנאה לא מסתבר ליה למילף מכפרה דהתם איסור הנאה משום הקדש הוא ואינו שייך בעגלה ערופה.

והפ"ז נחתא בפשיטות הא דמיייתין בסוגיין מתדבר"י דסבר דנאסרת מחיים, דבקיודשין נ"ז א' משמע דהא מתדבר"י נשנה לענין איסור הנאה בצפורי מזורע ויליף לה מעגלה ערופה, והנה עיקר הילפותא היא דמצינו ענין

קרבן במכשיר ומכפר צפנים ולמדנו מזה דגם המכשיר כקרבן חשיב, וה"נ בחוץ מנאו מכשיר ומכפר כעין קרבנות ויש לנו להשוותם, וענין זה לא שייך אלא בהלכות עגלה ערופה שמדין קרבן, אבל ודאי לא ילפינן פרטי עגלה ערופה דטעונה קצורה במקומה ושמקומה אסור ליעצד וכיו"צ, דזה לאו מדיני הקרבן הוא ולא שייך להשוות המכשיר בזה, ולפ"ז ע"כ דמתדבר"י יליף איסור הנאה בעגלה ערופה מכפרה, דאי יליף מוערפו שם א"כ אינו מחמת דיני קרבן אלא סתם גזירת הכתוב כמו בתרומת הדשן ובגדי כהונה וכיו"צ, ואין שייך ללמוד דין זה למכשיר, אבל אי יליף מכפרה נחתא דא"כ איסור הנאה הוא מדיני הקרבן וכאילו קדושת הקרבן גורמת האיסור, וילפינן שפיר דאף במכשיר כן, וכיון דיליף מכפרה ע"כ אף מחיים אסורה, והדבר מבורר בקידושין שם דאמרינן דאי לאו קרא דוזה אשר לא תאכלו מהם לא הוי ידעין איסור הנאה בצפורי מזורע לאחר שחיטה מעגלה ערופה דהו"א דומיא דקדשים דשחיטה מתרת, הרי בהדיא דאיסור הנאה מחיים שייך למילף מעגלה ערופה ולא איסור הנאה דלאחר שחיטה, וחזינן מזה דאף השתא דילפינן איסור הנאה מכפרה דכתיב זה, מ"מ איסור הנאה דלאחר עריפה הוא דין מיוחד מוערפו שם, ואינו מהלכות קרבן, ובאמת אפשר עוד לפרש דה"ט דליכא למילף איסור הנאה בצפורים מעגלה ערופה, ד"ל דצפורים כיון דנשחטים שריין וזהו מהלכות הקרבן, אבל עגלה ערופה שנערפת ולא שייך בה אכילה נשאת באיסורה, וגם לפ"ז מיושב הא דמוכחינן מתדבר"י דעגלה ערופה נאסרת מחיים, דהא לאיסור אחר שחיטה ליכא למילף מעגלה ערופה, וצ"ע למה נדחקו בזה ברש"י ותו', אם לא דלא פסיקא להו דהא דמתדבר"י לענין לאסור צפורי מזורע נשנה, ושמא לענין טריפה למעוטי אחי, אבל שפיר י"ל דגמרא הוי ידע אהיכא קאי הא דמתדבר"י ולענין לאסור צפורי מזורע הוא דאיתניא. — בגמרא חולין פ"ג א' איתא דר"ל יליף קיחה קיחה, ואי גו"ש היא א"כ אין גו"ש למחנה, אבל בקדושין שם לא נזכר אלא הא דמתדבר"י.

ד) ב"ה א' ירידתה לנחל איתן אוסרתה, יש להסתפק אם ירידה מעכבת,

שחיטה הוא לאסרה לה משמע דמעשה השחיטה חוסר, ולא דלאחר שחיטה נתחדשה הלכה לאסרה, ומיהו ר"י דסבר אף בעגלה ערופה דאינה נאסרת אלא לאחר שחיטה, א"כ אף בצפרים ע"כ כן הוא אי מעגלה ערופה יליף, ולשון משעת שחיטה י"ל דהוא משום הנפטר החיה.

ובן הרמב"ם פסק בצפרי מזרע שאין נאסרים מחיים, ובעגלה ערופה פסק דירידתה לנחל איתן אוסרתה.

(ה) בקידושין נ"ז א' אי מה עגלה ערופה משעת לקיחה לא מיתסרף כו', בכריתות כ"ה א' ובחולין פ"ב א' פרש"י דמכפר בחוץ היינו עגלה ערופה ושעיר המשתלח, ולפ"ז הו"מ למימר דמשעיר המשתלח ילפינן דמיתסר משעת לקיחה, [ול"ע אי התם חשיב אית ליה גבול אחרינא הגרלה או וידוי], ולו"ד רש"י לא מצאנו אלא דמעגלה ערופה יליף כדאמר ר"ל הכא, ושעיר המשתלח דכל איסורו משום שהוקדש צפנים י"ל דלא שייך למילף מיני' למכשיר בחוץ, ורש"י הוצרך לזה ליישב הא דמוכחין בכריתות שם מתדבר"י דעגלה ערופה נאסרת מחיים, וכבר יישבנו זה לעיל כ"ד ז'.

בתו' שם ד"ה תנאי ובכריתות משמע דילפינן עגלה ערופה מזפרים, היינו לפי מה שפירשו בכריתות שם כפי תירוצם כאן, אצל לפי מש"כ לעיל כ"ד ז' ד"ה ולפ"ז התם נמי ילפינן צפורי מזרע מעגלה ערופה ותו לא, וכיון דיליף לאסור מחיים ע"כ קים ליה דעגלה ערופה אסורה מחיים, אצל לא נתפרש בתדר"י מנין למד כן, והוא מכפרה דכתיב זה כמש"כ תו' חולין שם, וכאן ובכריתות משמע להו דבתדר"י מזבאר ילפותא לאסור מחיים.

עוד שם בגמ' הואיל והוקלה למזותה אסורה, פי' הואיל ונתחדשה לצפור מזרע הרי היא קדושה למזוה זו, ואף שנשחטה שלא כמזותה מ"מ אהני שחיטתה לאסרה בהנאה.

(ו) בריתות כ"ה א' מ"ט לא אמינא ליה דר"ש סבר עגלה בשחיטה כשירה, יש לעי' מג"ל לרצה לפרש דהך מתניתין פליגא אסתמא דכשר צפרה פסול בעגלה, נוקמיה כדרב המנונא ופליג אסתמא דכריתות דנאסרת לאחר עריפה דדייק מינה רצה צמון, וי"ל דאי מפרשין הך מתני' דר"ש פוטר דסבר עגלה

ומיהו למזוה ודאי צעי הורדה ואם מצאוה צנח מעלין אותה לקיים מצות ירידה, דלאו צכדי כתיב והורידו, וכן אמרין קדושין נ"ז א' התם אית ליה גבול אחרינא, ויש לעי' א"כ היכי מוכחין מהכא צנחהדרין מ"ז ז' דהזמנה מילתא היא שאני הכא שצבר התחילה זה המזוה, וי"ל דמ"מ כיון שאינה הקדש וכל איסורה מחמת שיחודה למזותה שפיר שמעינן מכאן ענין הזמנה, ואי ירידה אינה מעכבת, ניחא טפי.

שם בשלמא לדידי דאמינא מחיים כו', בקדושין נ"ז א' איפלגו ר"י ור"ל בצפורי מזרע אימתי נאסרין דר' יוחנן סבר משעת שחיטה דשחיטה הוא לאסרה לה ור"ל סבר משעת לקיחה דגמר מעגלה ערופה, ולכאורה היה אפשר לומר דר"י לטעמיה דסבר דאף עגלה ערופה אינה נאסרת אלא לאחר עריפה כדאמר חולין פ"ב א', אצל לשון הגמרא שחיטה הוא לאסרה לה משמע דלאו משום דיליף מעגלה ערופה הוא, ועוד מזבאר כן מהא דמסקינן בכריתות כ"ה א' דר"ש סבר דעגלה ערופה נאסרת מחיים, [ונראה דאף רצה מודה בזה למסקנא דכיון דתנאי היא ניחא לאוקמי הא דר"ש כדדר"י, ולא לחדש דאיכא מ"ד דעגלה בשחיטה כשירה], ובקדושין שם מיייתין דסבר דצפורי מזרע נאסרים לאחר שחיטה, הרי דאין תלוי זצ"ל, [ואע"ג דבחולין אמרין דעגלה ערופה אינה משנה, מ"מ רב המנונא בכריתות שם דדייק ממתני' דחולין ליקשי לנפשי' מההיא דר"ש דצפורי מזרע נאסרים לאחר שחיטה, אלא ודאי אין תלוי זצ"ל], וטעמא י"ל דלא מסתבר ליה למידרש מכשיר כמכפר, ויליף איסור צפרים מזה אשר לא תאכלו ואינו מרצה איסור אלא לאחר שחיטה, א"נ יליף מכשיר כמכפר ומה מכפר משעת לקיחה לא מיתסר, ולא מסתבר ליה לחלק משום דאית ליה גבול אחרינא, [ובהא פליגי דדבר"י ותנא דיליף מזה אשר לא תאכלו, דתדר"י יליף מעגלה ערופה, וההוא תנא סבר דמעגלה ערופה ליכא למילף ויליף מזה אשר לא תאכלו, ומיהו בגמרא מסקינן דמתדבר"י מוכח דמחיים אסורים, ועי' ברש"א], ולפ"ז אפשר דמתחלת שחיטה נאסרת דכבר חשיב מעשה כל דהו דומיא דירידה, וכן הלשון בגמ' משעת שחיטה ולא אמרו לאחר שחיטה כמו שאמרו בכריתות שם לאחר עריפה, וכן לשון

כמש"כ תו' כ"ד ז', וכ"מ צרש"י פסחים כ"ח א' דעל נותר של חטאת העוף הצא על הספק אין חייבין, דפירש דרך מאשם תלוי פרכינן לר"י, וכן צרש"י לעיל ח' א' ד"ה ואין כתב דבקושי התירו להציא ספק מליקת חולין, ואם הוא קרבן ודאי שחידשה תורה לא שייך בקושי התירו, אבל אם הוא קרבן בספק שפיר אמרינן שהתורה התירה מדוחק להציא ספק מליקת חולין, וכן מהא דאמר נזיר כ"ט ז' דאסורה באכילה משום חולין בעזרה מוכח נמי דאינו קרבן במוחלט אלא הוא ספק חולין, ותניא נמי בתוספתא דזבחים הוצאה צראצ"ד פ"ח ממעה"ק ה"י דהשוחט חטאת העוף בחוץ חייב אשם תלוי, ואילו באשם תלוי חייב חטאת, הרי דחטאת העוף אינו קרבן במוחלט, והא דמסיק נזיר כ"ט ז' דאינו נאכל משום דאיכא תרתי ה"נ קאמר דיכול יהא נאכל כלומר שיהא קרבן במוחלט אמרת לא דהא איכא חולין בעזרה ומליקה, ואינו אלא הזכרת האיסור וכדמסיק דמדרבנן קאמר, ועיקר הדבר דפשוט ליה דליכא למילף אלא דבא על ספק ולא שיהא קרבן במוחלט דלא אשכחן חטאת במוחלט מחמת ספק, וגם לא אשכחן דקרבן בספק מתיר בקדשים בזמן דבעי קרבן ודאי, ולהתיר בקדשים הרי לא שייך למילף מאשם תלוי, ואף אי סבר יש שחיטה לעוף מן התורה וחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא נמי לאו דיחוי גמור הוא דאי חידשה תורה סוג קרבן חטאת בספק למה שלא יהא נאכל כיון שהוא קרבן במוחלט, אלא סיומא דמילתא היא דאינו נאכל לפי שאינו קרבן במוחלט, ויש זו משום חולין בעזרה ומליקה, אבל מרן זללה"ה בספר נגעים סי' י"ג נקט דחטאת העוף הוא קרבן ודאי וחייבין עליו משום זרות ומחו"צ במוחלט, וז"ע מכל הנ"ל, ועי' לעיל ח' א' כתבנו לסייע דעתו ז"ל.

ויש להסתפק אי הא דחטאת העוף הצא על הספק נשרפת אם הוא מיד או דבעי עיבור נורה, ונראה דמתניתין היא מדות פ"ג מ"ג ורצוזה היתה לו צמערבו ששם היו נותנין פסולי חטאת העוף, ולא מסתבר דרק פסולי חטאת העוף קאמר ולא הצאות על הספק דא"כ מה היו צריכין לתקן להם מקום מיוחד טפי משאר קדשים פסולים, אבל אי חטאת העוף הצא על הספק בכלל, ניחא דהיו הרבה והיו צריכין להם מקום מיוחד להניחם

ערופה נאסרת מחיים, אין זה כונת המשנה להשמיענו דהא לאו דהכי איירי אלא דנקט דוגמאות של שחיטה שאינה ראויה, ונמצא דזה פשוט צפי התנא דעגלה ערופה נאסרת מחיים ולא הוירך לפרשו כלל רק נקטיה לדוגמא לשחיטה שאינה ראויה, וזה קשה טובא דכיון דסתם מתני' בכריתות דנאסרת לאחר עריפה לא הו"ל לתנא לסתומי איפכא כדבר פשוט, אבל אי סבר עגלה בשחיטה כשירה, הרי זו כונת המשנה להשמיענו דחל עליה דיני עגלה ערופה ע"י שחיטה ודלא כסתמא דכשר צפרה פסול בעגלה, וזה שפיר יתכן דטובא אשכחן סתמי דפליגי אהדדי, ומיהו למסקנא דאשכחן תנאי דפליגי בעגלה ערופה אי נאסרת מחיים נראה דמודה רבה דהך מתני' סברה דנאסרת מחיים, ולא מחדשין דסבר ר"ש עגלה בשחיטה כשירה.

(ז) ב"ר ב' אמר רב וכיפר, חטאת העוף דבא על הספק נלמד מקרא נזיר כ"ט א', ודרשא גמורה היא [עי' תו' נזיר שם] כדמוכח נדרים פ"ג א' נזיר י"ט א' דאמרינן דאף אי בעל מיעקר עקר מ"מ אם נטמאה מציאה חטאת העוף דכיון דקיל דאחי על ספק אחי נמי בכה"ג על שציער עצמו מן היין, אבל נזיר טהור לא מיייתי בזהמה אע"ג שציער עצמו מן היין דבהמה לא קילא דלא אשכחן דאחיא על ספק, וכמ"ש תו' שם ד"ה המצער, והא דאיטריך קרא להכי ולא אמרינן מסבירא דתציא להתירה בקדשים דהא אין כאן איסור שאין למוצא אלא דמה וכמ"ש רש"י תמורה ל"ד א', נראה דהוא משום דלא אשכחן קרבן על ספק, ויש מקום לומר דכיון דבשעת כל עבודתו הוא ספק חולין אינו מרצה דבעינן עבודה בהחלט לשם קרבן, א"נ שמא הוי ס"ד דבעי ידיעה כשאר חטאת, ואי אף במליקה איכא משום חולין בעזרה איטריך נמי להתיר איסור זה.

והנה חטאת העוף הצא על הספק הוא קרבן רק מספק ואינו כאשם תלוי, שלא מצינו חטאת העוף על הספק בתורה רק ילפינן דמציאין בספק, וזה מוכח דהא באשם תלוי סברי רבנן דבנודע עד שלא נשחט ירעה, ובחטאת העוף לכו"ע תנא לחולין, ואמרינן נמי בסוגיין דבנודע שלא ילדה אחר מליקה צדין הוא דמותרת בהנאה, ואילו אשם תלוי בנודע אחר שחיטה לכ"ע הוי קדשים פסולים

צעי עיבור נורה כדמשמע לכאורה צתו' פסחים פ"ג א' ד"ה בשלמא.

בפסחים ל"ד א' תוד"ה למה קשה לר"י דילמא האי פסול כו', אפשר דגם דעתם ז"ל דגם חטאת העוף הזבא על הספק בכלל פסולי חטאת העוף דקתני, אלא דס"ל דהתם נמי ליכא פסול היסח הדעת קודם שזרק ללול, וע"כ דמשאר פסולי חטאת העוף קדייק וע"ז הקשו מג"ל דאירי בנפסלו בהיסח הדעת, ומירצו דבחר דזרק ללול כבר נפסל בהיסח הדעת, וז"ל דמכל מתני' דתעובר נורתן ליכא למיפרך לר"ל דאיכא למימר אה"נ אם הסיח דעתו מהם לאחר שנפסלו מותר לשורפן מיד, ומתני' עיקר הדין קתני דפסול צדס וצבעלים צעי עיבור נורה, ואם ניתוסף פסול הגוף דהיסח הדעת אה"נ דהוא כעיבור נורה וישרף מיד.

ולו"ד ז"ל היה אפשר לפרש דמחטאת העוף הזבא על הספק דיין, דהא ודאי עיקר הלול בשביל חטאת העוף הזבא על הספק נתקן וכמש"כ לעיל, ובכריתות כ"ו צ' משמע דכיון דלא זבא לאכילה אינו משתמר דלא פרכינן התם לרב אלא משום דקודם הזאה איירי וצודאי מינטר ליה כהן, אבל בחר הזאה י"ל דמיד מסיחין דעתו ממנו כיון דלשריפה קאי, ומה פריך דלר"ל ל"ל לול לעיבור נורה כיון שנפסלין מיד בהיסח הדעת, דבסתמא איכא היסח הדעת בכל חטאת העוף הזבא על הספק, ולדעת תו' ז"ל דגמרא התם עדיפא פריך דקמינטר לה כהן צודאי כיון דעדיין לא היזה דמה, ואה"נ דאף לאחר הזאה לא פסיקא מילתא דמסח דעתיה, והלול נתקן לזרוק שם מיד לאחר הזאה ומינאי ועדיין לא אסח דעתיה מינה דבידיה נקיט לה, [ועי' בזה עוד להלן דנראה דאף לרב צנודע לאחר הזאה לא תאכל, אף דלית ליה גזירה דיאמרו חטאת העוף הזבא על הספק נאכלת, ומשמע דמשום היסח הדעת הוא, ומיהו י"ל דצנודע לאחר הזאה מודה רב דאיכא למיגזר שמה יאמרו חטאת העוף הזבא על הספק נאכלת, וכ"ה צתו' כ"ג צ'].

(ח) כ"ו ב' א"ה אמאי תקצר כו', וא"ת ולימא דרב סבר כר"י דאינה נאכלת משום גזירה שמה יאמרו חטאת העוף הזבא על הספק נאכלת, וי"ל דא"כ שריפה צעי, ועיבור נורה צעי,

עד שתעובר נורתן, ונראה דהיינו נמי ברייתא דמיתא פסחים ל"ד א' דלול היה ששם נותנין פסולי חטאת העוף ותעובר נורתן [עי' רמב"ם פ"ג מצה"צ ובהשגות], והיינו נמי חטאת העוף הזבא על הספק, ונקט פסולי חטאת העוף שהוא שם כולל לכל חטאת העוף הטעונין עיבור נורה, בין הודאין שאירע בהן פסול ובין הזאין על הספק, וכן מוכח דתוספתא שלהי תמורה דחשיב התם לכל הנשרפין וקתני פלוגתא דר"י ורבנן בחטאת העוף הזבא על הספק והדר קתני הא דר"י צנו של ריב"צ דלול היה ששם נותנין חטאת העוף, [ולא קתני פסולי], הרי זהדיא דחטאת העוף הזבא על הספק היו נותנין שם, וכן דתוספתא פ"ז דזבחים נמי קתני גבי חטאת העוף אם היתה כשרה נאכלת ואם לאו נותנה צלול, ומאי שייך למיתני אם היתה כשרה בחטאת העוף טפי משאר קרבנות, אלא ודאי ה"ק אם היתה קרבן ודאי וכשרה הרי היא נאכלת, ואם לאו שזבא על הספק או שאירע בה פסול אחר, נותנה צלול ותעובר נורתה, וכן במאירי פסחים שם כתב שצלול היו נותנין ספק פסולים של חטאת העוף, וברא"ד לתו"כ זו פרשתא ט' כתב שיש מפרשים מתני' דמדות בחטאת העוף הזבא על הספק ור' יהודה היא, ר"ל דאמר דבקצורה והיו קוצרין אותן שם, או שהיתה שם האמה המוליכה לנחל קדרון כדאמר תמורה ל"ד א' ששם היה נותנה, ויש מפרשים דאף לרבנן אחיא ובפסולים דאינן צקודש, ואפשר דר"ל בצפולין שאינן צקודש דצעי קצורה והיו נקצרין שם, או דר"ל דצעו עיבור נורה וניתנו שם עד שתעובר נורתן, [וכן משמע מסיוס דצריין], ומסיק דפירוש זה עיקר ומיירי בנפסלו בהיסח הדעת כדמוקמינן לה בפסחים ונדחק למה היה פסול זה מצוי בחטאת העוף יותר מצעולת העוף עי"ש, וכנראה דפשוט ליה ז"ל דחטאת העוף הזבא על הספק אינה טעונה עיבור נורה, ולכך לא פירש מתני' דמדות אליבא דרבנן צבאה על הספק, אבל למש"כ דחטאת העוף הזבא על הספק צעי עיבור נורה ניחא הכל.

ולמש"כ דצעי עיבור נורה הא דאר"י תמורה שם דיטילנה לאמה היינו לאחר שעברה נורתה, ואף דנפסלה צלינה מ"מ אינה טעונה שריפה לר"י, דאף צותר ממש של אשם תלוי סבר דבקצורה כדאמר פסחים כ"ח א', א"נ קצורה לא

שאני אשם ודאי דעד שלא נודע לאכילה הוא קאי ומתחזי השתא כוזב פסול, אבל חטאת העוף דעד השתא נמי לשריפה הוא קאי, כו"ע ידעי דאית ביה ספיקא, ואי אמרת תקצר לא אחי לאחלופי כוזב פסול, ולשון המשנה הוא א"ש טפי אי אמרת דתקצר דלפ"ז מתפרשא מתני' אס משנמלקה נודע בין קודם הזאה בין לאחר הזאה הר"ז תקצר, אבל אי נודע אחר הזאה תשרף, הו"ל למתני' למינקט בצא נוספת נודע אחר הזאה, וכן בצרייתא דת"כ דר"י קתני אס משמינה דמה נודע שילדה [לגירסת השטמ"ק], ואס איתא לא הו"ל למימר שילדה אלא שנודע דהא בין נודע שילדה ובין נודע שלא ילדה תשרף ואסורה בהנאה, וכן בלשון הרמב"ם סופ"ז מפה"מ משמע קצת דכל שנודע שלא ילדה מאחר שנמלקה הר"ז תקצר, וי"ע.

שם אס משנמלקה נודע שילדה אמר רב מזה דמה כו', נראה דאס משהו דמה נודע שילדה מודה רב דאסורה, ולגירסת השטמ"ק בסמוך בת"כ דר"י, מצוה דין זה בצרייתא, ואין ראיה דת"כ דרב פליג בזה, שהרי לא נזכר דין זה בצרייתא דרב, ועי' להלן בטעם הדבר, וכ"ה בתו' כ"ב ב'.

שם תניא כותיה דר"י אס משנמלקה נודע כו' שעל הספק צאה כו', בשטמ"ק גרס אס משנמלקה נודע שילדה מזה דמה ומוצה וכשרה ואסורה באכילה מינה דמה ואח"כ נודע שילדה אסורה אפי' בהנאה כו', ויש משמעות לזה ממה דמסיימא צרייתא כפרה ספיקה והלכה לה, ואי נודע קודם הזאה איירי, אכתי לא כפרה ספיקה, וכן דדר' יוחנן לא נזכר איסור הנאה, ובערוך לנר הביא שצחוספתא איתא בגירסא זו בערך עי"ש, והנה לגירסא זו למדנו דאף לר"י דגור שמא יאמרו חטאת העוף הצאה על הספק נאכלת היינו רק לאסור באכילה ולא בהנאה, אבל כשנודע לאחר הזאה אסורה בהנאה, ונראה דחטאת העוף הצאה על הספק גזרו חכמים לאסרה בהנאה, דכיון דמתחלה צאה לשריפה דמיא כקדשים פסולים, אבל מן הדין מותרת בהנאה שאין בה בזיון קדשים ממ"נ שאם ילדה הרי זו חטאת העוף כשרה ומותר לכהן ליהנות ממנה כמו שמותר לו לאכלה, ואס לא ילדה א"כ היא חולין, ומותרת בהנאה, ורק כיון דמתחלה דינה לשריפה ומ"מ היא צאה דמיא

וגם י"ל דאינה אסורה בהנאה בגירסת השטמ"ק בסמוך בצרייתא דתניא כותיה דר"י, ועוד דודאי קושטא הוא דמתני' נודע שלא ילדה איירי דכולהו מתניתין דהך פירקין לפרושי נודע ידיעה המבטלת הקרבן, וגם למירוץ דאינה משתמרת הו"מ לאקשו"י דצעי שריפה ועיבור לורה, אלא דעדיפא פריך.

שם וצדין הוא דמותרת בהנאה, פירש"י דמשום חולין בעורה ליכא דמליקה לאו שחיטה היא, וכן צדין דכיון דאי חולין היא הו"ל לה נבלה והמנבל בעורה מותר כמש"פ הרמב"ם פ"ב משחיטה, והאחרונים ז"ל נתקשו מהא דנזיר כ"ט ב', ולאו קושיא היא דהתם ה"ק שאם תאמר שהתורה התירה לאכול חטאת העוף הצאה על הספק אף לנדר שהיא חולין א"כ הותר כאן איסור נבלה וחולין בעורה, דכיון דמליקתה היתה מתירתה בתורת חולין, ודאי יש כאן חולין בעורה, כמו אי אין שחיטה לעוף מן התורה, דודאי כל מיתה המתרת לאכילה אסורה בעורה, אבל לקושטא דמילתא דאסורה באכילה ודאי אין כאן חולין בעורה דהו"ל נזיר נזיר ומעקר, וסוגיין מכרעת כן דהא אמרינן דצדין הוא דמותרת בהנאה, וי"ע בתו' נזיר שם שלא כתבו כן.

שם ומאי תקצר מדרבנן, פרש"י שמא יאמרו נהנין מחטאת העוף ספק, ואף אי לר' יוחנן נודע אחר מליקה שילדה ודאי אינה אסורה בהנאה כדמשמע צרייתא דת"כ דר"י לגירסת השטמ"ק, מ"מ הכא נודע שלא ילדה כיון שאין מזה דמה אסורה בהנאה, דחטאת העוף הצאה על הספק שלא הוה דמה אסורה בהנאה כיון שהיא ספק קדשים פסולים, ואף נודע גזרו שמא יאמרו נהנין מחטאת העוף ספק שלא הוה דמה.

ואע"ג דטעם האיסור משום סרך קדשים מ"מ לא הצריכו שריפה, דשורש הדבר דאסרו חכמים ליהנות מן הנמלקת לשם קרבן, משום סרך קרבן, וממילא נקצרת, כדן כל איסורי הנאה, אבל לא עשאוה כקרבן פסול ממש להצריך שריפה, גם אי נצריך שריפה צעי עיבור לורה, ועדיף טפי דתקצר מיד, ויש לעי' נודע אחר הזאה שלא ילדה מהו, אי צעי שריפה או קצורה, מי אמרינן מידי דהוי אלאשם ודאי דצעי שריפה משום דמתחזי כוזב פסול כדאמר כ"ד ב' וכש"כ הכא דעד שלא נודע נמי לשריפה קאי דלא משנינן ליה לקצורה, או"ד

לקמן כ"ו ז' לגירסת השטמ"ק שם פלגינהו צרתהי
[צ"ב].

ומיהו בלאו טעמא דר' יוחנן יש כאן מקום לחלק
בין נודע קודם מליקה לנודע אחר מליקה,
דנראה דלר"ע דמיימי אשם תלוי על ספק מעילה
וכשנודע לו מיימי ודאי, דאם נודע אחר שחיטה,
ישפך הדם והבשר ינא לבית השריפה, דהא קרבן
ספק מעילה הוא קרבן מיוחד וכשנודע לו א"א
לזרוק דמו וכמו כל אשם תלוי, ומ"מ אם נודע
קודם שחיטה נראה דיכול להציאו לשם אשם ודאי,
וכ"ה בתוספתא אע"ג דהפרישו לשם קרבן ספק
שהוא קרבן אחר, דכיון דכל ההפרשה מחמת ספק
פתיכי בדעתו שאם יודע לו שיהא קרבן ודאי,
דהא לר"מ דסבר כ"ג ז' דנודע ינא וירעה בעדה,
ודאי מסתבר דאם נודע שחייב בודאי דהוי קרבן
ודאי דכשם דלא גמר ומקדיש אם יודע לו שלא
חטא ה"נ גמר ומקדיש לקרבן ודאי אם יודע לו
שחטא, וע"כ ל"פ רבנן עליה אלא דכיון דנתחייב
במוחלט אשם תלוי הר"ז גמר ומקדיש לשם קרבן
זה שהוא חייב, ולא פתיכי בדעתו שינא לחולין כלל,
אבל בשאפשר שהקרבן יהיה קרבן ודאי למה לא
יקדישו לכן, מדע דהא לר"א דאמרו לו אמרינן
שם דיקרב שאם אינו בא על חטא זה בא על חטא
אחר והיינו טעמא משום דגמר ומקדיש לשם קרבן
אחר וכמש"כ לקמן כ"ג ז', וה"נ לר"ע, ולפי זה
הרי אפשר לפרש מתניתין דה"ט דנזודע קודם
מליקה תעשה ודאי לפי דלכתחלה הקדיש בתנאי
זה, ולאו משום שהוא חד קרבן עם חטאת העוף
ודאי, ולפ"ז בנודע אחר מליקה י"ל שאינו נעשה
ודאי, ונראה דלא חש התנא לכן דהדבר ידוע
דחטאת העוף ספק הוא חד קרבן עם חטאת העוף
ודאי אלא שמציאין אותו מספק.

(י) כ"ו ב' תנהו ענין היכא דמתיידע ליה צתר
יום הכפורים כו', יש לעי' תינח
חטאות, אשמות מנין, וי"ל דכיון דגלי קרא בחטאת
דאף בלא אחיידע ליה אין יום הכפורים מכפר, תו
מפרשינן קרא דחטאים דומיא דפשעים בלאו בני
קרבן, דבני קרבן אימעטו לגמרי אף קודם
דאחיידע ליה, ולא מרבינן מקרא דמכל חטאתיכם
לפני ה' אלא חטאים שהם בני קרבן בלי ידיעה,
וגם בצבא יש לדמות טפי אשם ודאי לחטאת
מאשר לאשם תלוי, דבתרומתו משנודע ואיתחזו

כקדשים פסולים, ואחו למימר נהנין מקדשים
שנפסלו, לכן אסורה בהנאה, והיינו דקתני בנזודע
אחר מנינו כבר כפרה ספיקה והלכה לה כלומר
שכבר נחלט דינה לאסרה בהנאה מדרבנן ואינה
חוזרת להיתירה אף לאחר שנודע שילדה, והיינו
שכתבו תו' כ"ז ז' דלאחר הזאה לכו"ע גזרינן שלא
יאמרו חטאת העוף הצאה על הספק נאכלת, ר"ל
דלאחר הזאה לא הדרינן דינא, ונשארת צדין חטאת
העוף הצאה על הספק, אף שנודע לן, אבל בנזודע
קודם זריקה כיון דבשעת זריקה כבר הקרבן ודאי
אפשר להתירו אף באכילה, וקאמר ר"י דאסרו
באכילה שמא יאמרו חטאת העוף הצאה על הספק
נאכלת, אבל בהנאה לא גזרו, דאף בחטאת העוף
שלא נודע אין איסור הנאה אלא מדרבנן משום
גזירה, ובנזודע קודם זריקה לא גזרו.

והיה אפשר לפרש דהא דאסורה בהנאה הוא
משום שאינה משתמרת והוי ממש קדשים
שנפסלו, אבל א"כ לא היה צריך לומר דכפרה
ספיקה והלכה לה, וגם יתכן שעדיין היה משמרה
ולא שייך למיתסם דלעולם אסורה בהנאה, עי' לעיל
בההיא דפסחים.

ולפי גירסא דידן משמע דלר"י אסורה אף בהנאה
וממילא שמעת לה דכיון דאסורה באכילה
משום אטו לא נודע ה"ה איסור הנאה, וכן
הרמב"ם כתב בפ"ו מפה"מ הי"א חד צבא דנודע
משגמלקה תשרף, ומשמע דאף בנזודע קודם הזאה
אסורה בהנאה, [ובאמת בלא"ה כמעט לא משכח"ל
הנאה דהא קדשים היא, ואסורה בהנאה של בזיון,
ולכשתעובר לזרתה תשרף].

(ט) כ"ב ב' תוד"ה אם א"כ אמאי לא נקט
משגמלקה, ר"ל אמאי לא קתני אם
עד שלא הזה דהוי הכל בכלל בין קודם מליקה בין
קודם הזאה, ונראה דל"ק דהתנא צעי למיתני
שממין שמציא על לא הודע מציא על הודע דומיא
דמתני' דלעיל, ולשון זה לא מתפרש שפיר לאחר
מליקה, ועוד דהתנא פשיטא ליה דליכא למיגזר
שמא יאמרו חטאת העוף הצאה על הספק נאכלת,
ונקט עיקר הדין לאשמועינן דחטאת העוף הצאה
על הספק אינה קרבן מיוחד כאשם תלוי אלא היינו
קרבן חטאת העוף, ולא חש לדקדק לנקוט בנזודע
קודם הזאה, וגם הוא דבר שאינו מנאי שאין בין
מליקה והזאה ולא כלום, [וכן בצרייתא דת"כ דרב

טרחות להשיגו צפחות, דטרחתו כתשלומין, וכן אם אחר טרה צשלחותו.

(ב) כ"ו ב' מתני' המפריש צ' סלעים לאשם כו', לכאורה רישא פשיטא אלא דצעי לאשמועינן כולהו גווינ, ומיהו אי אדם מתכפר בשבח הקדש נראה דאף זה בכלל חידושא דמתני', ועוד יש כאן חידוש דהשני אף שלא היה שוה צ' סלעים מתחלה מ"מ אינו קרב בעצמו עולה אלא יפול לנדבה, ואפשר דאף לר"ש תמורה י"ט צ' דאשם בן שנה אינו קדוש, מ"מ הכא מודה דיפול לנדבה, דהא אי צעי פטים ליה עד דשוה צ' סלעים.

שם לקח צהן שני אילים לחולין כו' והשני למעילתו, פרש"י דקרב לאשם שהיה חייב צו וינא ידי הקרן והחומש, וכן מבואר צמעילה ט' צ' דיוסיף וציא חטאתו, וצטמ"ק צשם הרא"ש חלק על פרש"י, ופירש דהחומש לנדבה אזיל ואינו קרב עם הקרן, והוא תימא דא"כ מה אחי מתני' לאשמועינן, ועוד צצמעילה שם מפורש להדיא דיוסיף החומש וציא חטאתו ואשמו.

שם וציא עמה סלע וחומשה, ואפי' השני יפה עשרה זוז לא ינא יד"ח החומש, דחומש לאו לאשם מעילות אזיל, אלא לאשם שהיה חייב צו שמעל צדמיו או לנדבה.

(ג) כ"ז א' צעי רצ מנשיא צר גדא צכינוס חומשין מהו שיתכפר, נראה דבכל הקרבנות קמיצביא ליה, והנידון הוא כעין שאין אדם מציא חובתו מן המעשר ה"נ י"ל שאין מציא חובתו מן החומש, דלאו כל כמיניה ליהנות מן החומש לצאת ידי קרבנו צו, וה"ה צאשם כל שהחומש משלים לצ' סלעים היינו צעיין, ונקט כינוס חומשין כלומר דכל הקרבן מן החומש, משום שאר קרבנות שאין קצבה לדמיהן, ויש להסתפק אם צשאר קרבנות סגי צשיש מן החולין פרוטה אף שכל המותר הוא מן החומשין, או דצעי שיהא שיעור צהמה כחשה צצכחשות מן החולין, וכל שאין מן החולין כדי צהמה כלל היינו צעיין.

ויש להסתפק אי צכינוס חומשין שהפריש אחר שמעל צדמי אשמו, נמי קמיצביא ליה, או דוקא צשהוא עצמו מעל, ולכאורה היא היא, וצ"ע.

לקרבן אין יום הכפורים מכפר, משא"כ אשם תלוי דאף כשגודע ספיקו וראוי לקרבן יום הכפורים מכפר, והלוס ראיתי צערוך לגר י"ח צ' כתב לצדד צצחמת צאשם אם לא נודע לו, יום הכפורים מכפר, והדברים תמוהים מאד, וצגמרא הקשו צפשיטות דנימא דמכפר אחטאת צלא נודע, ומבואר דפשוט לגמרא שאין הדין כן והיינו דמדקתני מתני' סתמא דחייבי חטאות שעבר עליהן יום הכפורים חייבין מבואר דאף צלא נודע הדין כן, וא"כ ה"ה אשם, צצהדדי תניניהו תנא.

סימן י

(א) כ"ז א' מתכפר צשבח הקדש או לא, נראה דאין הנידון משום שהשבח שייך להקדש, דא"כ כי משלם להקדש היה ראוי שיתכפר צו, וצהדיא אמרינן לקמן דאי אין אדם מתכפר צשבח הקדש כי יהיב תשלום דסלע מאי הוי איל בן שתי סלעים צעינן וליכא, ועוד דאם אין לו רשות להתכפר צשבח היה ראוי לעולם לחייבו לשלם קודם כפרה כל מה שהשביח אף צשאר קרבנות שאין קצבה לדמיהן, שהרי סו"ס הוא מתכפר צשבח הקדש, אלא ודאי כיון שהקרבן עומד לכפרתו הרי כל השבח ראוי לו להתכפר צו, דכפרתו הוקרה ודידיה הוא לכפרה, אלא הכא הנידון כיון שחייב להציא אשם צשתי סלעים אם יונא ידי חובתו צשבח שהשביח הקדשו, או"ד צריך שיציא מן החולין אשם צשתי סלעים ומה שהשביח הקדשו אינו עולה לו לחובתו, והוא כעין דאמרינן צעלמא כל דצר צצחובה אינו צא אלא מן החולין, שאינו יכול לפטור חובתו צמעשר, וה"נ אינו יכול לפטור חובתו צשבח שהשביח הקדשו.

ונראה דאף צקדושת דמים כן, כגון שהפריש פטים לדמי אשם, וצשעת הפרשה היו יפין סלע, והוקרו ועמדו על שמים ולקח צהן איל, נמי היינו צעיין אי מתכפר צשבח הקדש.

הא דאמרינן דאי אזיל רועה גביה שפיר דמי אף אי אין אדם מתכפר צשבח הקדש, אע"ג דכל האיל נקנה תמורת הסלע ואין צו חלק הניתן צמתנה, וא"כ איכא למימר דהאי נמי צבח הקדש הוא, היינו טעמא דהאי צבחא הוא שצח המקח, וכיון דאיהו טרח צמקח האי צבחא דידיה הוא, וכך לי אם שילם צעד האיל צ' סלעים או טרח

חומש, או דהכא גרע דכיון דמפריש לחומש אין כאן הפרשה לאשם כלל.

צ"ע שהרמב"ם השמיט הך צעיא דכינוס חומשין. (ד) כ"ז א' סיפא דזבין איל צארבע ואשכחיה בתלתא ושוי תמניא, לכאורה משמע דהשתא ליכא לסיועי דאדם מתכפר בשבח הקדש, דאל"כ לא תירץ כלום, ואפשר לפרש הטעם דכל שבח שפיטומו מציא הוא שלו וחשיב כבח צטרחתו, ואי אשבח ושוי תמניא חשיב כאילו קנאו בתמניא, וכמו חז"ל רועה גביה, והא דפריך בתר הכי אי אין אדם מתכפר בשבח הקדש כי יהיב סלע מאי הוי היינו משום דהשתא ס"ד דיהיב סלע משום שאין אדם מתכפר בשבח הקדש, והיינו דכיון דלא פטמו אלא בתלתא לא חשיבא הסלע השמינית שלו להתכפר צו אלא שבח הקדש הוא, ולפ"ז כד מסקינן היינו טעמא דיהיב תשלומין דסלע שלא יאמרו איל פחות מצ' סלעים מכפר, תו אפשר לפרושי צרייתא אף אי אין אדם מתכפר בשבח הקדש, ונימא דכיון דפיטמו חשיב כל השבח שלו וצדין הוא דלא צעי למיתצ תשלום דסלע אלא שלא יאמרו איל פחות מצ' סלעים מכפר, ומתפרש כאילו הוי אמר אלא היינו טעמא דקיהיב כו', וכן נמי אפשר לפרושי צרייתא דסברה אדם מתכפר בשבח הקדש ולעולם צעי לשלם מציתו כנגד השבח, והיינו דפרכינן מאי הוי עלה דלא איפשיטא צעיין, אצל לפי פשטא דגמרא איפשיטא צעיין ואין מקום למיפריך מאי הוי עלה, ורש"י פירש משום דשינויא דחיקא הוא דאי אדם מתכפר בשבח הקדש תשלום סלע לא הוי, וקשה דהא ע"כ צרייתא הכי מיפרשא, ומה בכך דדוחק הוא, אצל לפמ"ש כ' ניחא.

והנה בפשוטו משמע דלמסקנא דפשטינן דאדם מתכפר בשבח הקדש מפרשינן דהך צרייתא נמי הכי סברה, ובהוקר איירי וישלם סלע ממנו מציתו שלא יאמרו איל פחות מצ' סלעים מכפר, אצל הרמב"ם פ"ד מפה"מ סתם דמתכפר בשבח הקדש ולא הזכיר שצריך לשלם מציתו, ונתקשה בזה בלח"מ שם הכ"ד, ואפשר דהרמב"ם מפרש דכיון דצאדיך צרייתא קתני סתמא צשעת כפרה יפה שתים כשר ולא הוזכר תשלומין דסלע משמע דפליגא וסברה שא"ל להשלים, ולפ"ז מפרשינן דצרייתא קמיימא סברה צאמת דאין אדם מתכפר

אפשר דאם הפריש מעות קרן וחומש, אפילו ייחד אלו לקרן ואלו לחומש, ולקח האיל מדמי החומש, דמתכפר צו, דכל שכל המעות מיוחדין לאשמו ליכא קפידא אם לקח המיוחדים לקרן או המיוחדים לחומש, דכולם כאחד דמי לאשם, וע"י לקיחתו אלו נקצעים השאר למותר, ודוקא בהפריש בהמה לאשם, והחומש הפריש מעות והן קיימין, וכיו"צ, קמיצעיא ליה, דבזה החומש חשוב לעצמו, ול"ע בזה.

ומבואר בקוגיין דאף אי אין אדם מתכפר בכינוס חומשין, מ"מ יכול להוסיף החומש על דמי האשם ויציא הכל אשם אחד, וכדתנן במתני' אם היה יפה עשרה זוז יציאו ומיפטר מקרן וחומש, אע"ג דמן המעשר אין אדם רשאי להוסיף לקרבן חובה אף לאחר שיש בדמי החולין שיעור קרבן, כדמוכח חגיגה ח' א' דאינטריך קרא לחגיגה דמותר לערב, ומ"ד אין טופלין מעות משמע דאף בשיש שיעור בהמה מן החולין אין טופלין דהא צהאי גוונא דטופלין בהמה לצהמה אין טופלין מעות, [ובחגיגה משמע דטופלין מעות למ"ד דטופלין אף בשאין בשיעור החולין כדי בהמה כדאמר התם כ"א צ' דצעיין רק שיעור אכילה ראשונה מן החולין], ובשאר דבר שצחובה לכו"ע אין טופלין, לא דמי דהכא דמי החומש הם קרבן ממש, ואינם עולים לחובתו לפי שהם מעצמם קרבן ולא שהוא הפרישם, ולכך ודאי יכול להוסיפם לאחר שיש בדמיו כשיעור קרבן, אצל מעשר אין הוא קרבן ואין הוא נטפל לקרבן חובה.

ברש"י כתוב בצעיא דכינוס חומשין מהו שיציא מהן אשם למעילתו, והוא תימא דלאשם מעילות ודאי אינו יכול להציא מן החומש, דהא החומש לדמים שמעל בהן צעי למיזל, ולא לאשם מעילות, וכדקתני בקיפא דמתני' יציא עמה סלע וחומשה, ואפי' האשם מעילות יפה טובא, ועוד דא"כ בטלת חומש במועל בדמי אשמו, שהרי לעולם מציא אשם מעילות ויעלה לו לחומשו, וכבר תמה בזה בשטמ"ק, ואפשר דרש"י לישנא דמתני' נקט ור"ל אשם שמעל צו.

שם משום דלא אפרשיה כו', ר"ל דחומש עדיף כיון שמפריש משלו צ' סלעין, ולא איכפת לן מה דפטר נפשיה בזה גם מחוצ אשם וגם מחוצ

או למנחה, והיינו שאם הפריש מעות לאחד מהן יכול לשנותו, ובפשוטו לא איירי מתני' במותר המעות לפרש דינא, ויש לומר דדין ככל מותר חטאת דאזיל לנדבה, ולפ"ז אם הפריש מעות כשיעור כשזה אין קיצה שיהליף לתורים שהרי עני שהציא קרבן עשיר תצא עליו זרחה כמ"ש הר"ש בפ' בתרא דנגעים, וא"כ ראוי לו לשמש במעות לכשזה מאשר להציא תורים והמותר לנדבה, ומתפרש מתני' בשלל הפריש מעות כשיעור כשזה ועכשיו כשהעני אין לו להוסיף ולכן מציא תורים, וכ"ה בחדושי רגמ"ה הנדמ"ת, וכן משמע בגמרא דאמרינן דאי לאו מחטאתו דכתיב בתורים הו"א שאם הפריש לתורים והעני יציא עשירית האפיפה מציתו והמעות לנדבה, ואם בהפריש כל המעות א"כ למה יפקיד עשירית האפיפה מציתו יציא התורים מהמעות שהפריש ולא ילכו לנדבה, ועוד דכיון שיש לו תורים לא מיקרי עני ולא מצי פטר נפשיה בעשירית האפיפה, אלא ודאי בשלל הפריש כשיעור תורים, אלא שהפריש מקצת, וראוי לו להציא עשירית האפיפה מאשר להוסיף לתורים, וזוהי ניחא הא דבהפריש כשזה ונסתאזה והעני, אמרינן שאם רצה יציא תורים, וזכולה מתני' לא אמרינן אם רצה, וה"ט דבהפריש כשזה ונסתאזה סתמא דמילתא יש בדמיה להציא תמימה, [דהבדל קל הוא בין תמימה לבע"מ, אף אם יש הבדל בכלל, ויציא כחוש מעט], ולכן מחמת עניותו אין לו להחליף לתורים שלא ירויח כלום שהרי המותר נדבה, אבל מ"מ אם רצה יכול להחליף דסוף סוף השתא עני הוא ויכול להתכפר בתורים, ומיהו ז"ע דמשמע דכל שיש לו בהמה מקרי עשיר, וא"כ הכא הרי יש לו ודינו כעשיר ולא יוכל להתכפר בתורים, לכך ז"ל דמיירי בצריך להוסיף מעט דתמימה דמיה יקרים ולפי שאינו אלא הוספה מועטת לכך נקט אם רצה, דראוי לו להוסיף המעט ולהציא כש.

אבל רש"י כתב דהמותר חולין, נראה דמשמע ליה סתימת הגמרא דאף בהפריש מעות די שה והעני מציא תורים, וע"כ דהמעות יוצאות לחולין, דאל"כ למה יחליף לתורים, והדבר ז"ע מהיכן נילף כן והלא מותר כל הקרצנות קדוש, וה"נ לא גרע ממותר, וכן מותר עשירית האפיפה קדוש כדאמר במנחות ק"ת, (והגע עצמך אם הפריש יותר מכדי שה, המותר יקדש, וכנגד השה

בשבת הקדש וסיפא איירי בפיתמו בתלתא ומשום דחשיב כל השבח כבא בטרחתו, והא דצריך לשלם תשלום סלע מציתו, הוא משום שלא יאמרו אדם מתכפר בשבח הקדש, אבל אי אדם מתכפר בשבח הקדש א"ל לשלם כלום דשפיר ידעי כו"ע דאיל בן שמי סלעים הוא משום דמתכפר בשבח הקדש, וכן דר' יוחנן לא מצינו שום תשלום להקדש אף שמתכפר בשבח הקדש, ובאמת צרייתא הכי מתפרשא שפיר טפי, דהא קתני רישא דפטמו והעמידו על ז' סלעים כשר ועדיין לא הזכיר נידון תשלום סלע, ומשמע דאחי לאשמועינן עיקר הדין שהוא כשר, ואי אף בהוקר כשר לא הוי ליה למיתני בפיתמו, והו"ל למינקט צרישא דבהוקר כשר וישלם מציתו ופטמו א"ל לשלם מציתו, אבל השתא משמע דרישא לאשמועינן דפטמו כשר, ומינה דבהוקר בלא פיתום פסול, והדר קתני שאם פיתמו בתלתא ישלם מציתו, וזוהי ניחא נמי הא דאמרינן במנחות פ' א' דשמואל פליג עליה דר"י וסבר דאין אדם מתכפר בשבח הקדש ולא מותצין עליה מהך צרייתא דפשטין בסוגיין דמתכפר, אבל למש"כ דצרייתא קמיתא פליגא ניחא דשמואל מצי סבר לה כוותה.

(ה) מצילה ט' ב' כל קרצנות המוצח למוצח כו', יש לעי' אס זה לעיכובא, ואם החזיר לצדק הבית צדיעצד לא ינא, או שהוא מדיני הקדש ואינו לעיכובא, עוד יש להסתפק בנהנה ולא פגם באופן דחייב אי גם זוהי איכא להאי דינא, וכשנתכפרו בעלים הוי דין המעות כמותר חטאת. שם י' א' ה"מ דאחידע ליה קמי כפרה כו', לכאורה בהפרשה תליא מילתא ולא זידיעה, ואפשר דנקט אחידע ליה לאשמועינן דאי אחידע ליה קודם כפרה יש לו להפריש מיד ואין לו לעכב עד לאחר כפרה שלא ילכו לים המלח, דכיון דכבר חייב בהפרשתו יש לו להפרישן לשם חטאת, ואי תאבד החטאת יציא מהן, ואי לא תאבד ילכו לים המלח, אבל הרמב"ם בפ"ד ממעילה כתב דאף בהפריש לאחר כפרה כל שנודע קודם כפרה ילכו לים המלח, [ולא קאימנא בעיון זוהי ורשמתי לפו"ר].

(ו) כ"ז ב' מתני' מציאין מהקדש כשזה שעירה כו', חידושא דמתני' הוא דאע"ג שהפריש חטאת על חלב של אמש אינו יכול לשנותה על חלב שאכל היום כדתנן לעיל, מ"מ באותו קרבן גופיה יכול לשנות מכשזה לשעירה ומהם לתורים

יהיה חולין), ואם נימא דכל שחיטתו משתנה מן הדין סברא הוא דאדעתא דהכי לא הקדיש, קשה דא"כ מאי אמרינן בגמרא דאי לא כתיב מחטאתו גבי תורים הו"ל דדמי תורים יפלו לנדבה ויציא עשירית האפיפה מצינו, ואמאי כיון דסברא הוא דאדעתא דהכי לא הקדיש מ"ל אם יכול לשנות מעות אלו עזמן או לא, ועוד דכי היכי דאמרינן דלא הקדישן ה"נ נימא דכשהקדישן דעתו להתנות שיוכל לשנות למנחה.

והרמב"ם בפ"י משגגות ה"ט כתב עוד דאף בהפריש לכשזה ונריך למעות מציא שעירה ומחלל עליה המעות ונהנה בהן, וכן בהפריש לשעירה ולקח כשזה, הנה דעתו ז"ל דאף בלא העני יכול ליקח את הזול יותר וליהנות במותר, וכ"כ בפ"ה מפה"מ ה"ט דבקרצן עולה ויורד אין מותרו נדבה, [ומשמע לכאורה אף בהפריש לכשזה ולקח כשזה יכול ליהנות במותר, וז"ע בזה], ומיהו בעשירית האפיפה מותרו נדבה כדאמר מנחות ק"ח, וכ"כ הרמב"ם שם ה"ח, ואפשר דדעתו ז"ל דמקרא דמחטאתו ילפינן דיכול להציא ממקצת המעות מחטאתו והמותר חולין, ותרחי שמעין מינה, דמציאין מהקדש כשזה עוף ומנחה וגם דהמותר חולין, ואפשר דקרא מתפרש בהפריש כל מעות הכשזה דמחטאתו משמע שהפריש כל מחטאתו ומתכפר במקצת ממנו, וע"כ דהמותר חולין, דאל"כ הרי יש לו כשזה ואיך יתכפר בעוף, ומיהו מותר עשירית האפיפה נדבה, דלא מצינו דחס רחמנא עליה אלא עד שיעור עשירית האפיפה, ובזה אמרינן דמותרו חולין, אבל בעשירית האפיפה שז דינו כחטאת דעלמא.

ויתכן עוד דהרמב"ם מפרש דכל עיקר דינא דמציאין מהקדש כשזה שעירה הוא למימר דהמותר חולין, אבל עיקר הדין דאפשר להחליף מכשזה לשעירה לא אינטריך קרא, ולא דהכי איירי מתניתין, וחיליה מהא דאמרינן במנחות ק"ח ב' דשור זה עולה ונסתאב יציא בדמיו איל או ב' אילים הרי דלא קפדינן אמינא דקרצן, ולא מייחין התם למיפשט ממחני' ולא מייחין קרא, משמע דלאו דהכי איירי מחני' וגם לזה לא נריך קרא, וכוליה קרא לאשמועינן דהמותר חולין, והיינו נמי שלא הציא הרמב"ם דין זה בכל החטאות אלא בהלכות קרצן עולה ויורד, דס"ל דלא נשנה במתניתין אלא לענין קרצן עולה ויורד, [ומיהו גם לפמש"פ אתי שפיר הא דלא פשטינן מנחות שם ממתניתין, (דמתני' בדמים, ואף אי גרסינן במתני' גם בהפריש כשזה ונסתאב נמי), דיש לחלק דקרצן חובה שכל הפרשתו לקיים חובתו לא חל ענין נדר על הפרשתו כשזה או שעירה, דודאי לא נחזין להקפיד בכך אלא הפריש לחובתו מה שנזדמן לו, אבל בנדבה יש מקום לומר דקפיד, ואי נדב שור אפשר דדוקא שור ולא איל, וגם להרמב"ם ע"כ לחלק בכך, דהא סו"ס שמעינן ממתני' דמותר להחליף מכשזה לשעירה, והו"מ למיפשט מינה].

ברמב"ם כתב שיחלל המעות על העוף או המנחה, והוא לשון הגמרא נחלינון על עוף, וז"ע אם הוא מדאוריתא ולעיכובא.